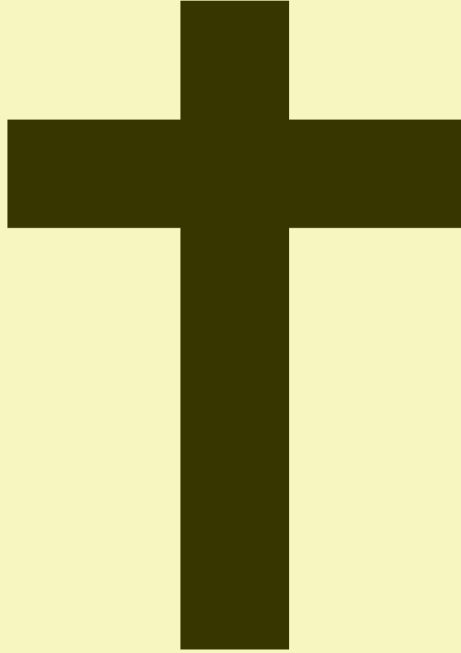

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʼu / Nanbí Sedó Jôesiví

Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tuu / Nanbí Sedó Jôesiví Tun
New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tuu (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997

Contents

MARK	1
LUKE	30
JOHN	80
ACTS	116
ROMANS	166
PHILIPPIANS	190
1 THESSALONIANS	196
2 THESSALONIANS	201
1 TIMOTHY	204
2 TIMOTHY	211
TITUS	216
PHILEMON	219
JAMES	221
1 PETER	228
1 JOHN	235
2 JOHN	241
3 JOHN	242

I Híwó?di Tun Jesus Christ-Ví?gedi Mark Ita?nandi?

John i? p'ó?p'oekandi?di Jôesivi tun in t'owa ovâytunphadende?

¹ Nă?i-ân namuu i? híwó?di tun Jesus-ví?gedi, i-á namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, i?bá Jôesi Tádáví ay únmuu. ² Hăn?oe Jôesi Tádáví tukhe?bi?, Isaiah gin nakháwă?i?, ita?nan háa Jôesi Tádá iví ay itu?annin, ginnân:

³ Ót'ôeyanbe, naví t'ôepa?aa?i? uví páadé wínsankhâymáa.

I?dân ugí? in p'ôe wónkhây?amí.

Oe ahkon deedi i? t'ôepa?aa?i? ûntuhkwíntúuní,

“In p'ôe binkhây?an i? shánkí natsonji?igí?.

Hă?i p'ôe?ây-á wá? igí? binta?ge?an.”

⁴ John i? p'ó?p'oekandi-ân i? t'ôepa?aa?i? namuu. Oe ahkon deedi Jôesivi tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi ovâytumáa, “Unbí t'aywó?di binjoe?an, hedânho Jôesi Tádádí wovây?owójeé-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó?p'oe?amí.” ⁵ Hedi hânho báyéki t'owa Judea nangewin hedá Jerusalem bú?windá ee naji? iwepiye dimää, hedi in to?wên dívít'aywó?dihăätsi?annin in Jordan p'o?k'ay iwe ovâyp'ó?p'oe?an.

⁶ John-bí aa kamäyo phódi ûnpa?an, hedá napújeba?áamuu, hedi khowi?dá hedá thaawăă ap'o ishaa?i-á ik'oe. ⁷ Hedi ginnân in t'owa ovâytumáa: “Wí to?wí naví shánkí tsonan, hedânho Jôesi Tádádí wovây?owójeé-ídí, ihaydânho naadi wâyp'ó?p'oe?amíkhuu imáa?i naví tí?úgé napowagí?o, hedi naa ihay híwó?di wó?muupí dáy't'ăă-ídí iví anto wänbo dônma?p'ăădi-ídí. ⁸ Naadá p'oedida? wâyp'ó?p'oe?o?, hewänbo i?dá i? Yă?dâa?i P'oewaahâa wovâysankhâymáa wí p'ó?p'oekan waagibá.”

Jesus óep'ó?p'oe?an

⁹ Ihayhăăbá Jesus oe Nazareth bú?dí napówá, Galilee nantaa búgedi, hedi in Jordan p'o?k'ay iwe John-di óep'ó?p'oe?an. ¹⁰ Hedi Jesus ee p'oe iwedi nats'anpee?ă? ihaydi, makówá nakhuudeemändi i? Yă?dâa?i P'oewaahâa wí k'o?wee waagibá nawândi imû?, hedi iví?di isóge. ¹¹ Hedi wí tun makówádí napeedi ginnân natú: “U-á naví ay wísígí?i-ân unmuu. Hânho u?di ohíhchan.”

Penísendi ikhăäde Jesus óehíwóhpíkannamídí

¹² Ihaydi i? Yă?dâa?i P'oewaahâadi Jesus ahkónupiye óeho?. ¹³ Jónántă (40) thaa iwe naji?, hedi Satan i? Penísendi namuu?i? ikhăäde? óehíwóhpíkannamídí. Ihayhăädi wíyá to?wí i-ádí wína?ânpí, in ahkónuwin animáa hăăwênda?mân iwe diji?, hewänbo in makówáwin t'ôepa?aa?indiho óekhăge?nan.

Jesus-di jónu paawó?in ovâytuhkânnan i-ádí dimú-ídí

¹⁴⁻¹⁵ John i? p'ó?p'oekandi? oe Judea óepansóge, hedi tí?úgedí Jesus oe Galilee-piye namää, Jôesi Tádáví híwó?di tun in t'owa ovâyt'ôekanhondi. Ovâytumáa, “Năă-ânho híwó? diwe naná, Jôesi Tádá nakhâymmuu wovâysígíhóenídí. Unbí t'aywó?di binjoe?an, hedá nă?i Jôesi Tádáví híwó?di tun bíwăyú.”

¹⁶ Iwáy Galilee p'oekwí kíngé Jesus naphademän dihaydi, Simon-dá iví tí?úu Andrew-ádí dânpa?akanundeđi ovănmû?, indá paawó?in damuudí. ¹⁷ Hedi ovântu?an, “Naa-ádí bákă?ve. Năă dânpaahónde?, hewänbo naagí? dînt'owahóeni?in wănhă?amí.” ¹⁸ Wesebo inbí pa?akanu?i dânjoe?andi i-ádí damää.

¹⁹ Wíyá hây namää ihaydi, James-ádí iví tí?úu John-dádí ovănmû?, indá Zebedee-ví ây damuu. Inbí pa?akanu?i dânkodi?o? inbí kophé iwe. ²⁰ Hedi ovănmû?di ovântu?an i-ádí damú-í?in, hedi inbí tádá Zebedee ee kophé iwe in t'ôe?indádí ovâyjoe?andi i-ádí damää.

Jesus-di wíyă?dâapi? p'oewaahâa wí senbí?wedi óekhepiye

21 Capernaum bú'ay dipówá, hedi i' kaykhanwówá thaa naná' dihaydi Hudíyoví méesate'ay ee Jesus nats'ú, hedi in t'owa ovâyhá'an. 22 Háa Jesus-di ovâyhá'o waa ovâyháa'an, gá in sená' in Hudíyoví kuu dâyhá'o'in dívíhée'an waagibá wí'ihée'anpídân, hewänbo i'dá ovâyhá'an ta'gendi itsonkhuumáa waagi.

23 Ihaydibá wí sen i' méesate ee nats'ú, i-á wí yä'dâapî' p'oewaahâadi óemáa, hedi ituwínú, 24 “Ánpí dí'an, u' Jesus Nazareth bú'wi'. Ti un'ää dí't'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in. U-á i' t'ähki yä'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádáví wóesandi'.” 25 Jesus-di i' yä'dâapî' p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, “Hânda'dibo', ná'i senbí'wedi ópeeve.” 26 Hedi i' yä'dâapî' p'oewaahâa ituwínúdáhá' i' sen óethathakannan ivi'wedi napee'ädi.

27 T'ähki in t'owa ovâyháa'an, hedi dívítu'an, “Hânnan namuu ná'in? Wên ts'aamin háhkannân imáa, hedá itsonkhuumáa waa i'o'. In yä'dâapí'in p'oewaahâa wänbo ovâytsónmáa, hedi indi óe'a'gindo'.” 28 Hedi oe Galilee nange i'ge t'ähki t'owa ivi'gedi dit'oe.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekháa'an

29 I' méesate iwedi dipee, hedi Jesus oe Simon-dá Andrew-ádi inbí tewhá iwepiye namáa. James-ádi John-dá dí wá' damáa. 30 Dipówá ihaydi Jesus óetu'an Simon-bí jahkwijo úntsáwäp'ídehay'in. 31 Hedi i' kweeví whohte iwepiye namáadi man diwedi óeyá'dí óeshaa. I' tsáwäp'íde wesebo ûnhán, hedi ovâyhúujôn.

32 Nathants'ú' dihaydi i' kaykhanwówá thaa naphade, hediho in t'owadi in dihay'in t'ähki hedá in to'wên yä'dâapí'in p'oewaahâadi ovâymaa'indá wáy Jesus na'an diwepiye ovâyhúja'. 33 In bú'wnmáa, hedi indi óe'a'gindo'.in t'owa t'ähki ee tewhá phódi dívíwé'ge'an. 34 Hedi báyéki t'owa ovâyhekháa'an, tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedá báyéki yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhepiye. Hewänbo in p'oewaahâa wí'ovâyhí'mägipi, gá to'wí namuu'in dínhanginnândân.

Jesus wí'bo ijûusu'an

35 Wa'déedi Jesus ishaa, hedi bú'dí napeedi oe hânda' naná' diwepiye namáa, hedi iwe ijûusu'an. 36 Simon-dá in wé'gen i-ádi diji'indá dí dimáa óenuuwä-ídí. 37 Hedi óeshaa ihaydi óetu'an, “T'owa t'ähkí dí wóetuwämáa.” 38 I'dí ovâytu'an, “Jaho gimú-í o'i wé'ge'i bú' náwe tsowa naná' diwepiye, eeje wá' Jôesi Tádáví tun dovây't'óe'amídi. Hangí'-ânkun o'ää.”

39 T'ähki Galilee nange i'ge Jesus namändi inbí méesate eeje Jôesi Tádáví tun ovây't'óekanhon, hedá in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhepiyende'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ónehkháa'an

40 Wí sen naphéetaymuu'i' Jesus-ví'piye na'ää, hedi idége'disógedi pín ta'gedi nakhäge'da'póe. Óetu'an Jesus, “Dínhanginná u-á úkodi'in ná'i phéetay dínjáa'amídi, unda'di.” 41 Jesus ivi'piye hânho nasehkanápóe, hedi ikhóhtädi ivi' mandí óetäge, hedi óetu'an, “Naa oda'áakun wínhekháa'amí'in. Unhekháapúuwí.” 42 Wesebo i' phéetay ûnhándí nahekháapóe. 43-44 Hedi Jesus-di óepunjôn, hewänbo páadé kaygindi óetu'an, “Óet'óeyan, to'wí wänbo ná'i úpóe i'gedi wínâat'óe'amípi. Moses ita'nán Jôesi Tádáví ta'nin diwe, únkây'ä' wí háäwí i' owhá'ví'piye bínhúuwí'in Jôesi Tádá óemäänídi, in t'owa ovâyhangin'annamídi ihekháapóe'in. Náa ópûn, ha'wâa ó'an.” 45 Hewänbo i' sen iwedi namáadi báyéki ihée'an ni'gedi, hedá háa únpóe'indá t'ämäpiye in t'owa ovây't'óe'an. Háa i' sen i'annin namuudi Jesus wí'únkodipi kee'eedi i' bú' nats'úunídi, hediho bú'dí já'wébo wáy tóebo nathaapi iwe iwóyí'. Hewänbo ee na'an diwe in t'owa t'ämäpha'gedi dipóya'.

2

Jesus-di wí sen ûn'a'yäkankodipî' ònhèkháa'an

¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wíyá oe Capernaum-piye namää, hedi iví' na'ännin in t'owa dínhanginpóe. ² Báyéki t'owa iwe diwé'gepóe, hediho winajâanâhpí phódi nú' wänbo joe, hedi Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe'an. ³ Wây-á t'owa di'ää, hedi in diwedi jónu senä'di wí sen ûn'a'yäkankodipî' whohpa' k'éwédi óekán. ⁴ Hewänbo dit'owabá'yendi wí dínkodipí Jesus-ví nú' óekánídi, hediho wha'k'aypiye dipeedi Jesus nawin dee ta'ge dâypohkídi, hedi whohpa' wóegé i' sen ûn'a'yäkankodipî' oe áagépiye óewaje. ⁵ Dâywäyümáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' nahay'i' óetu'an, "Naví ay, uví t'aywó'di ú'owó'jen."

⁶ Hewänbo wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in iwe dikw'ó'nin ginnân díví'ánshaamáa: ⁷ "Háadan ná'i sen gin ihí'máa? Jôesi Tádáda'mân ûnk'óe t'aywó'di i'owóejé-ídi, hediho gin ná'i sen ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'."

⁸ Wesebo Jesus wí'bo ûnhanginpóe háa kaadibo díví'ánshaamáa'in, hedi ovâytu'an, "Hedi háadan ha'wâa uví'ánshaamáa? ⁹ Ná'i sen ûn'a'yäkankodipî' dótu'andá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa dótu'andá, 'Uví whohpa'ay mänke'di ójyé,' wé'i-an shánkí winabâapu'wanpí hedânho bînmúunídi háa ta'gendi dínkodí'in háa joe? ¹⁰ Náa háäwí dókhâymaa wâykeeyamídi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i dínk'óe'in náa oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóejé-ídi wá'." Hedáhá' i' sen ûn'a'yäkankodipî' óetu'an, ¹¹ "Wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mänke'di uví'piye unmú-í." ¹² Hedi i' sen wesebo iwínú, hedi iví whohpa' ikê'di napee. T'ähki'dibo óemú'di ovâyháa'andi ditú, "Wên háäwên gi'min wáymúu wänbo wí'âymu'pí," hedi Jôesi Tádá kw'áayébo óemáa.

Jesus-di Levi óetu'an óeyuuhúuwí'in

¹³ Jesus i' bú'dí napeedi oe p'oe kwí kíngépiye wíyá namää. Báyéki t'owa iví'piye dimää, hedi ovâyhá'o'. ¹⁴ Hedi Capernaum-piye nawáymän dihaydi wí sen Levi gin nakháwä'i' óemú' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'i tewhá'ay ee na'ándí, i-á Alpheus-ví ay ûnmuu, hedá tax phahsandi-ân namuu. Jesus-di Levi óetu'an, "Naa-ádi ókã've," hedi iwínúdi Jesus-ádi namää.

¹⁵ Báyéki wây-á tax phahsannin hedá wây-á t'owa-á Jesus-ádi diji', ná'in wé'gen t'owa in Pharisees-di ovâytu'máa t'ôeyanpí'in gin. Wí thaa Levi-ví tewhá ee ná'in t'owa Jesus-ádi iví khäge'nindádi dívihúujo'. ¹⁶ Hedi wên Hudíyoví kuu dâyhá'o'in senä', indá Pharisee t'owa iwedi'in dimuu'indi Jesus óemú' ná'in gi'min t'owa-ádi ihúujodi. Hedi Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Háadan ná'in tax phahsannindádi hedá ná'in t'ôeyanpí'indádi ihúujo'?" ¹⁷ Jesus nat'oedi ovâytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dítáy, in dihaypí'indá joe. Naa o'ää in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'ámídi inbí t'aywó'di dâyjoe'amídi, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus óetsika'yan haadä i'gedi

¹⁸ Ihayháäbá John i' p'ó'p'oe kandiví khäge'nindádi in Pharisee t'owaví khäge'nindádi dívíhaadä'o', hedi wên t'owa Jesus ûnpówa'indi óetsika'yan, "Háadan John-bí khäge'nindádi in Pharisees-ví'indádi dívíhaadä'o', uvínda joe?" ¹⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaashánkí'eediná' dihaydi, ti i' soyingiví k'ema'in dívíhaadä'o' wa'di indádi najidibo'?" Joe, há'to ha'wâa díví'amí wa'di indádi dín'ándí. ²⁰ Hewänbo owáy háädi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymaa, ihaydânho dívíhaadäkhâymaa." *

Jesus-di ovâythayyan in Hudíyoví hay owáydi'í kuu-á hedá iví ts'aabi kuu-á wídanwóndepí'in

* 2:20 Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi iví khäge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

21 “Toʻwí wänbo wên to khannin deedi wên aaʻay ts'aamin wíʻitʻiʻk'úyaʻpí. Haʻwâagi iʻandá, dâýʻowídidí in aaʻay natʻiʻk'óeʻin nats'úuní, hedá shánkí wänbo-á in to-á n-sivedee-í. 22 Hedí toʻwí wänbo wí úuva p'oe ts'aabi wíʻikuudepí wí k'úwá khowa p'oemúu khandi eeje. Haʻwâagi iʻandá, iʻ úuva p'oe nakaypóedí nasôedí iʻ p'oemúu napání, hedá iʻ méena-á nachaʻdee-í. Úuva p'oe ts'aabi-á p'oemúu ts'aabi eejân ûnkuukhâyʻäʻ.”

Jesus óetsikaʻyan kaykhanwówá thaa iʻgedí

23 Wí thaa, kaykhanwówá thaa nanáʻdiʻ, wí táhtân nava iʻge Jesus-ádí iví khägeʻnindádí dimän, hedí in khägeʻnin dâyták'éthehondi dâykoehon. 24 Hedí in Pharisee t'owadí Jesus óetuʻan, “Háadan uví khägeʻnin haʻwâa dívíʻoʻ? Háa dívíʻoʻin kaykhanwówá thaa nanáʻ diwe nakhâak'óe.”

25-26 Jesus-di ovâytuʻan, “Hewänbo bîntunnanpíʻan háa David hânʻoe iʻannin, Abiathar naʻowhaʻp'óʻdedíʻân dihaydí. David-dá hedá in senäʻ i-ádí dijiʻindádí dihašsêndi wí hääwí dâyk'oʻíʻin wíðâymaaʻpí, hedího Jôesi Tádáví tewhá ee dits'ú, hedí iʻ pává ee nasaaʻi David ihógídi ik'oe, hedá in senäʻ i-ádí dijiʻindá wáʻ ovâymägi, tobá iʻ pává Jôesi Tádágíʻ ûnwijesaa wänboʻ, hedího in owhaʻdâʻmân dínk'óe dâyk'oʻíʻdí. 27 Jôesi Tádádí t'owa ovâykhíje iʻ kaykhanwówá thaa dâywänpiʻaʻgeenídá joe, hewänbo iʻ kaykhanwówá thaa-á t'owa ovâymägi ovâykhägeʻnamídí. 28 Hedího naa, t'ähkí t'owagíʻ oʻaypyäʻiʻ omuuʻi dínk'óe otúunídí háa t'owa kaykhanwówá thaa iwe wänbo dínkodíʻin dívíʻamídí.”

3

Kaykhanwówá thaa iwe Jesus-di wí sen namant'aamuuʻiʻ õnehkháaʻan

1 Jesus iʻ Hudíyoví méesateʻay ee wíyá nats'ú, hedí wí sen wáyhángedí namant'aamuuʻiʻ iwe naʻän. 2 Hedí in t'owadí Jesus áyíngídi óemúndeʻ, tigúba kaykhanwówá thaa iʻ sen õnehkháaʻamí, hedí õnehkháaʻandá õnt'eʻp'êede-í. 3 Jesus-di iʻ sen namant'aamuuʻiʻ óetuʻan, “Näʻin t'owaví páadépiye ówínú.”

4 Hedáháʻ Jesus-di ovâytsikaʻyan, “Kaykhanwówá thaa wéʻi-an gínk'óe ivíʻamídí: Ti wí toʻwí âykhägeʻnamí háa âywaʻamí? Ti gínkhâyʻäʻ wí toʻwí iví wówátsi âyʻaywoeníʻin háa âyháyjíʻin?” Indá háabo wíditúhpí. 5 Hedí Jesus ibéedí tyíngídi óemúndeʻ, tigúba k'aygi ovâymúndeʻ, gá wídisígítaachanpoeʻopídân, hedí wídisihkanápóepídí óewaʻan. Hedáháʻ iʻ sen óetuʻan, “Ókhóhtää.” Hedí ikhóhtäädí iví man ûnwówadí páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. 6 In Pharisee t'owa dipee, hedí wesebo Herod-ví k'emaʻin ovâyhééʻan wên hiʻ dâyk'úuwídí hádídí Jesus óeháyjíʻin.

Báyékí t'owa oe p'oekwí kíngépiye Jesus-ádí dimää

7 Jesus-ádí iví khägeʻnindádí iwedi dívíjâaʻan, hedí oe p'oekwíngépiye dimäädi báyékí t'owa dínwóemää. Näʻin t'owa diʻää oe Galilee nangedí, Judea nangedá, 8 Jerusalem búʻdá, Idumea nangedá, Jordan p'oʻ p'ânädá, hedá Tyre búʻ Sidon búʻ tsowadá. Näʻin t'owa-á háa iʻoʻ iʻgedí dit'oeđi ivíʻpiye dimää. 9 Hedí Jesus iví khägeʻnin ituʻan wí kophé ûnkhâychaníʻin, in báyékí t'owadí wíʻóet'äämáʻve-ípídí. 10 Báyékího ovâyhehkháaʻan, hedího nää-á t'ähkí in dihayʻin ivíʻpiye dívít'äʻt'äʻmáa óetäägé-ídí. 11 Hedí in t'owa in yäʻdâapíʻin p'oweahhâadi ovâymáaʻindi óemûʻdi iví páadépiye dívídegeʻdikw'ódi, hedí dívítuwínú, “U-á Jôesi Tádáví ay-ân unmuu.” 12 Hewänbo kayʻindi in yäʻdâapíʻin p'oweahhâa ovâykhâak'úʻ wíditúʻbe-ípídí toʻwí namuuʻin.

Jesus-di täʻdi wíje senäʻ ovâydeʻman iví khägeʻnin dimúunídí

13 Jesus okú iʻpiye namää, hedí in toʻwên nadaʻin ovâytuhkánnan, hedí ee nají iwepiye dimää. 14 In diwedi täʻdi wíje senäʻ ovâydeʻman i-ádí dimú-ídí, hedá ovâypunjöenídí iví tun in t'owa ovâytonphaadé-ídí. 15 Hedá inbá ovâyk'úʻ in yäʻdâapíʻin p'oweahhâa t'owavíʻwedi ovâykhepeyé-ídí.

16-19 Ginnân in senä' dikháwä: Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhávámägi), James-á John-dá (nä'indá Zebedee-ví ây ûnmuu, hewänbo Jesus-di ovänkháyä' Boanerges gin, hedi nä'in kháwä Boanerges-á Greek-ví tundi "Kwahtaqa" gân namuu), Andrew-á, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Thaddeus-á, Simon-dá (i-á in Zealot t'owa iwedi'i namuwan*), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekhpekhâymaa'i-á namuu).

Ditü Penísendi Jesus óekhäge'máa'in

20 Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi báyéki t'owa wiyá diwé'gepóedí Jesus-á iví khäge'nindá húu wänbo wí'ovâymahpi. 21 Hedi iví maatu'in háa ûnpoe'o'in dínhanginpóedí ûnkenmäa. "Hádée iví hangintan wí'imáapi" gin ditü'.

22 Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in oe Jerusalem bú'dí di'ää'in wá' ditü', "Jesus-á Penísendi óemáa. In yä'dâapi'in p'oewaahâavi p'ó'dédí' dínmuu'i', Beelzebul gin nakháwä'i'dân óekhäge'máa in yä'dâapi'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhehpeeyé-ídi." 23 Hedi Jesus-di in t'owa iví'we ovâywé'ge'andi ná'i hí' wên ó'gedí'ay waagi'ba namuu'i' ovâytu'an ovâyhá'amídi: "Hádídan Satan i' Penísendi namuu'i' ûnkodi wí'bo ipikhehpeeyé-ídi? 24 Ti wí'úhanginnáhpí'an wí nangewin t'owa wí'bo dívípihánbodá, há'to inbí nange dínkáypúuwí. 25 Hedi t'owa inbí k'aygi ee wí'bo dívípiyándedáho', há'to híwó inbí k'aygi dínpuuwí. 26 Hedi hanbá Satan iví khäge'nindáí iyándedá, há'to nakáypúuwí, hewänbo iwebo iví kay ûnháani.

27 "To'wí wänbo wí'ûnkodipí wí sen nakay'iví tewhá ee nats'úunídí iví háäwi ónsänhóenídí, páadé i' sen nakay'i' óewhisógepidíbo'. Óewhisógedída'mânho ónsänhóení iví háäwí.

28 "Ta'gendi wâytumáa, nakodi ovây'owóejé-ídi t'owaví t'aywó'di t'ähki hedá t'ähká inbí hí'dí Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'i-á. 29 Hewänbo to'wí i' Yä'dâa'i P'oewaahâavi'gedí a'ginkhanudi ihí'máadá, Jôesi Tádádí há'to hánhay wänbo ón'owóejé-í. Wên t'aywó'nin i'o há'to hánhay wänbo na'owóje'dee-i'in." 30 Ha'wáagi Jesus ihée'an gá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditúdan, "I-á wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa."

Jesus-ví jiyá-á tí'úuwindá ûnpówa

31 Ihayhääbá Jesus-ví jiyá-á iví tí'úuwindá i' tewhá wáy na'án diwe dipówa, hedi já'wé dívítsíkhawindi wí to'wí Jesus ûntuhkánts'ú. 32 Báyéki t'owa ee na'án dee dikw'ón, hedi óetu'an, "Uví jiyá-ádí uví tí'úuwindáí oe já'wé diji' hedi wóetu'wámáa." 33 Jesus-di ovâytu'an, "Wây-á t'owa diji' jiyá-á tí'úuwindá waaginbá dimuu'in naagi'." 34 Hedi in t'owa dibúukw'ó'nin ovâybéepuwámáadí natú, "Nä'in wá' naví jiyá-á naví tí'úuwindá dínmuu. 35 To'wên háa Jôesi Tádá nada' waa díví'o'innânho naví tí'úuwindá naví jiyá-á dínmuu."

Jesus-di wên háhkangi'in ó'gedí ko'ji i'gedí in t'owa ovâytu'an

4

1 Jesus-di in t'owa oe p'oekwí kíngé wiyá ovâyhá'o', hedi ee naji' iwe báyéki t'owa dívíwé'ge'andi wí kophé na'án diwe itógidi isóge, hedi t'ähki in t'owa ee nange p'oekwí kíngé dívíwóyí'. 2 Iwe ovây'ó'gedí'an báyéki háäwí ovâyhá'amídi. Wên ó'gedí ovâytu'annin ginnân namuu: 3 "Bít'ôeyan. Wí ko'jikwo'i namáa iví ko'ji wógegé, hedi ee nava i'ge iko'jiwáde. 4 Wáy wí ko'ji in p'óe'ay nava pínu nak'óe i'ge najemu, hedi in tsidé dipówáí t'ähki dâyk'oe. 5 Wiyá ko'ji-á nak'uuná' deeda najemu, báyéki wínanankw'óhpi iwe, hedi wáhpahé wínanank'aanáhpídi i' nan nasúwáí we-sebo natsijópúpóe. 6 Hewänbo i' than napee ihaydi, t'ähki nat'aadi óephahanú, ihay wínapúutsiyedipídi. 7 Wiyá ko'ji-á wää'i phé'yávi jáa-á najemu, hedi i' phé'yávi nasóedi i'

* 3:16-19 In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhánbo' in Rome-'in ovâykhehpeeyé-ídi

koʼji óeʼánhógidi háäbo wínapaapí. ⁸ Hewänbo wíyá koʼji-á híwóʼdi nan diwá najemu, hedi napeedi nasóe, hedi wáy wí koʼji iwedi powintä maʼkwʼanukí shánkí napaa, wíyá iwedi sígintä-á, hedá wíyá iwedá tägintä-á. ⁹ Toʼwên naví híʼ ditʼoeʼindá híwó dítʼóeyaaniʼin dínkhâyʼäʼ.”

¹⁰ Jesus wíʼbo najiʼ ihaydi, iví täʼdi wíje khägeʼnindá hedá in wéʼgen i-ádí dijiʼindá oet-sikaʼyan hânnan náʼin óʼgédí natundaʼin. ¹¹ Ovâythayyandi natú, “Jôesi Tádádí wovâymägi íkaʼpóewídí hádídí iʼdi náä tʼowa ovâysíghóndeʼ iʼgedi, hewänbo in wéʼgen tʼowa dikaʼpowadaʼpíʼindáho dovâyháʼodi óʼgédídaʼ dovâytumáa hedânho wídikaʼpóewídí. ¹² Jôesi Tádáví taʼnin diwe ginnân inbíʼgedi nataʼmuu:

Tobáháa háädi wänbo tʼähkí dâymünde wänbo

wídínkeepoeʼopí,

hedá háädi wänbo tʼähkí ditʼoeʼo

hewänbo wídikaʼpóyaʼpí.

Dínkeepoeʼodá hedá dikaʼpóyaʼdá Jôesi Tádávíʼpiye dívíbee-í hedi iʼdi ovâyʼowóje-í.”

Jesus-di ovâythayyan iʼ koʼji iʼgedi

¹³ Hedi Jesus-di ovâytsikaʼyan, “Ti náʼin háhkangíʼin óʼgédí iʼ koʼji iʼgedi wíʼíkaʼpóyaʼpíʼan? Hádídan iʼ wéʼgeʼi háhkangíʼ óʼgédí wâytumáaʼiʼ íkaʼpóewí? ¹⁴ Náʼi koʼji iʼ sen ikoeʼi Jôesi Tádáví tun waagiʼbá namuu. ¹⁵ Wí koʼji in pʼôeʼay iʼgepiye najemu nanankâyumu eedi, hedi wên tʼowa náʼi nan waaginbá dimuu. Náʼi Jôesi Tádáví tun ditʼoedi wesebo i Penísendi Satan naʼäädí inbíʼwedi ovâyhóndeʼ. ¹⁶ Wíyá koʼji-á nakʼuunáʼ deedá najemu, hedi wây-á wên tʼowa-á náʼi wâhphade kʼaapíʼ nan waaginbá dimuu. Jôesi Tádáví tun ditʼoedi wesebo híhchandi dâysígíʼoʼ. ¹⁷ Hewänbo wídipúumuupí waaginbá dimuu. Pín taʼgedi wídívíwâyundepídí háy tähkídaʼ diyäpoeʼo. Dâytʼôephadededáháʼ tʼowadá ovâywáʼoʼ náʼi Jôesi Tádáví tun namuudi, hediho wesebo inbí wâyü dínhändeʼ. ¹⁸ Wíyá koʼji-á wäáʼi phéʼyávi jáa-á najemu, hedi wây-á wên tʼowa-á iʼ tun ditʼoedi náʼi nan waaginbá dimuu. ¹⁹ Báyéki háäwí náä oepáa kʼaydiwídi ovâyʼáyîngimäʼ, hedi hânho dâychäʼsígídi in taʼgen namuu iwedi dívíhängeʼoʼ, hedá báyéki wíyá háäwí-á didaʼ, hediho iʼ koʼji óeʼánhógi waagibá dínpoeʼo, indá Jôesi Tádáví híʼ dâýʼódéʼdedi wên híwó wänbo wíʼovâyʼohpí. ²⁰ Wíyá koʼji-á híwóʼdi nan deedá najemu, hedi wây-á wên tʼowa-á náʼi híwóʼdi nan waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádáví tun ditʼoeʼodi dâysígíʼoʼ, hedi híwóʼdi háäwí dívíʼoʼ. Iʼ koʼji powintä háa sígintä háa tägintä maʼkwʼanukí shánkí napaa waagibá, náʼin tʼowa iwedi wáy wên shánkí híwó dívíʼo wây-á wênbíʼwedi.”

Jesus-di wên phakó iʼgedi ovâytuʼan

²¹ Hedi wáʼ ovâytuʼan, “Ti wên phakó bîntsʼúyaʼ wên tʼún napekicháʼnin phoʼ háa whohte phoʼ bînkênídí? Joe, wên phakóbay-á dâykéeʼí wáy nakohkeetʼôení iwepíʼan. ²² Hedi hanbá tʼähkí háäwí náä nakaamuu wänbo nakeepúuwí, i dívíʼoʼ. Iʼ koʼji powintä háa sígintä háa tägintä maʼkwʼanukí shánkí napaa waagibá, náʼin tʼowa iwedi whedi háäwí náä nakaʼpowamuupí wänbo-á nakaʼpowadee-í. ²³ Toʼwên naví híʼ ditʼoeʼindá dínkhâyʼäʼ híwó dítʼóeyaaniʼin.

²⁴ “Hewänbo áyîngídi bítʼôeyanbe. Wí híyäwän úvítʼôeyandáhoʼ, wí híyäwän íkaʼpóewí. Hewänbo híwó úvítʼôeyandá híwó wáʼ íkaʼpóewí, hedá shánkí íhâhpúuwí. ²⁵ Toʼwí nakaʼpówáʼi-á shánkí óekaʼpowamääni. Hewänbo toʼwí híwó nakaʼpówáʼi-á, iʼ waagibá, náʼin tʼowa iwedi whíyää nakaʼpówáʼiʼ ônkaayamí.”

Wíyá wí koʼji iʼgedi ovâytuʼan

²⁶ “Naadi wâythayyamí háa Jôesi Tádáví háhkan ûnmuu waa. Ginnân waaginbá namuu: Wí sen nava iwe ikoʼjiwáde. ²⁷ Khun waagi iʼ sen najókháyäʼ, hedá hédén waagá ishaadeʼ. Iʼ koʼji-á natsijópúpuwamändi nasôemän, hewänbo iʼ sen wíʼûnhanginnáhpí háadí

gin napoe'o'in. ²⁸ I' nan diwedi napipee. Páadé napee, hedá natútodee, hedá nakâypóe. ²⁹ Hedi nakâypóe ihaydá i' táhtsaa tsijódi its'â', táhtsaa ihaydi nanândi."

Mustard ko'ji i'gedi ovâytu'an

³⁰ Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naadi wâytuhkankhâymáa háawin Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu'in. Ná'i háhkangí' hí' wâytu'amí wâythayyamídi háa ûnwadedee-i'in: ³¹ Únpúuwí háa wí mustard tân ûnpoe'o waagibá. Ná'i tándá shánkí hínchää'i namuu i' wé'ge'i ko'ji t'áhkívi'wedi, ³² hewänbo óekoedi napee ihaydi, shánkí nasôe'o i' wé'ge'i nako'ondivi'wedi. Hedi nasôedi he'endi nawa'jáykhóepoe'o, hedá in tsidé'ây-á i' wa'jáykhóe eedá na'óhkhunná' deedi dâyyähpa'."

³³ In t'owa ovâyhá'odi báyéki háhkangí' ó'gedí'ây gi'bibá ovâytu'an, háyú dín'tôeyankodi ihay. ³⁴ Gi'bi hí'dída' ná'in t'owa ovâyhá'an, hewänbo wí'bo iví khäge'nindádi naji' ihaydi indáho i'di háäwí t'áhkí ovâythayjo'."

Jesus i' waa hânä' i'an

³⁵ I' thaabá nakin dihaydi iví khäge'nin itü'an, "Jaho gimú-í oe p'oekwí' p'änäpiye." ³⁶ Hediho t'áhkí in t'owa ovâyjoe'andi in tä'di wíje khäge'nin i' kophé iwe dívítógi indádi óeho'. Wây-á kophé wá' iwe dikw'ó. ³⁷ Hedi wí waa hânho kay'i napówá, hedi i' kophé búge nap'o'ts'úya'di nap'ohpidemän. ³⁸ I' kophé tí'úupiye p'ônwédé eedi Jesus najókhawák'óe, hedi iví khäge'nindi óejóhsandi óetu'an, "Háhkandi', tí áyíngi wíwómähpi'an na'in díp'ot'akhánukhây'o'?"

³⁹ Jesus ishaa, hedi kaygindi óehée'an i' waa, hedá i' p'oekwíndá óetu'an, "Ánpí ók'u'." Hedi i' waa nahándí t'áhkí nahángipóe. ⁴⁰ Hedi Jesus iví khäge'nin itü'an, "Háadan íkhunwôeda'? Ti in wâyü wíwínmáapi'an?" ⁴¹ In khäge'nin hânho dikhunwôeda', hedi dívítumáa, "Háawi sennan ná'i namuu? Waa'di wänbo p'oedi wänbo-á óe'a'gindo'."

5

Jesus-di báyéki yä'dâapi'in p'oewaa'hâa wí senbí'wedi ovâykhepiye

¹ P'oekwí' p'änäpiye diphadedi in Gerasene-bí nange iwe dipówá. ² I' kophé iwedi Jesus nawá' dihaydi, wí sen peníbégedi napee óejay-ídi. Ná'i sendá wí yä'dâapi' p'oewaa'hâadi óemáa. ³ I-á t'owápho eeje nathaa, wáy dâypenikhä'kw'óe'ó iwe. Óewhi'owän, hebo wínawhisogedee'ipí, kadénadi wänbo joe. ⁴ Háyanbo óekwák'ukhúwhi'an, hedá kadénadá óemanwhi'an, hewänbo i' kadéna itä'ädi its'ánde', i' kwák'ukhúto-á ithánde', hedi náä to'wí wänbo wí'únkodipí óesaháanú-ídi, íwíwo nakaydi. ⁵ Khuu-á thaa-á penípho eeje hedá okú i'gá najidi ituwínunde', hedá k'uudá ipits'ánde'.

⁶ Hedi Jesus kayi' najidi óemú'di iví'piye i'ää, hedi iví páadépiye idége'disóge. ⁷⁻⁸ Jesus-di i' yä'dâapi' p'oewaa'hâa óetu'an, "Ná'i senbí'wedi ópeeve." Hedi kaygi ituwínúdi i' p'oewaa'hâa natú, "Háadan ánpí wídi'ohpi, Jesus, u Jôesi Tádá i' shánkí kw'áye na'ándivi ay unmuu'i'? Naadi Jôesi Tádávi páadépiye wída'máa, wídít'ôephadekannamípi." ⁹ Jesus-di óetsika'yan, "Háannan unkháwä'?" "Gá Báyéki gân" gin natú i' sen, "gá na'indá báyéki gijidân." ¹⁰ Hedi kay'indi i' sendi Jesus óeda'máa ná'in yä'dâapi'in p'oewaa'hâa wí'ovâysaanípi ná'i nangedi.

¹¹ Iwe tsowa wáy báyéki pehtsude dihúuji' ee okú wáhkí, ¹² hedi in yä'dâapi'in p'oewaa'hâadi Jesus kay'indi óedaa'an, "Na'in o'in pehtsudeví'ge dísân inbí tú' eeje ívítôenídi." ¹³ Háa dida'póe'in Jesus-di ovâymägi, hediho in yä'dâapi'in p'oewaa'hâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsude eeje dívítógi. In pehtsude-á oe wáhkídi p'oekwí' diwepiye díví'ääwávedí díví'ot'ahánú. Ná'in pehtsude ma'di wíje maapaasôn (2,000) ihay diji'.

¹⁴ In dâypehtsude'âyínmáa'in dishavemää, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á háa napóe'in dâyt'óeho'. Hediho in t'owa dâymúunídi dimää. ¹⁵ Jesus-ví'we dipówá ihaydi

i' sen báyéki yá'dâapí'in p'oewaahâa iví'wedi ônkhehiye'i' óemû'. Nää-á na'aamuu hedá iví hangintandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwôeda'póe. ¹⁶ In t'owa háa napóe'in dâymû'indi in t'owa dipówá'in ovâytu'an i' senbí'gedi háa óe'annin, hedá háa in pehtsude dínpóe'indá. ¹⁷ Ihaydáhá' in t'owadi hânho kay'indi Jesus óedaa'an inbí nangedi ijâatää-ídi.

¹⁸ Jesus i' kophé iwe itohon dihaydi, i' sen in yá'dâapí'in p'oewaahâa iví'wedi ônkhehiye'i'di pín ta'gedi óedaa'an, "U-ádi dípunmäa." ¹⁹ Hewänbo Jesus-di wí'óepunmägipí. Óetu'an, "Uví'piye ópûndi uví t'owa ovây't'óe'amí t'âhki háa i' shánki natsonji'i'di ugi' wôn'annin, hedá háa uví'piye nasehkanápóe'indá." ²⁰ Hediho i' sen i' nange Tä Bú'wi Nange gin dâytu'o' iwepiye namää, hedi háa Jesus-di ôn'annin ovây't'óe'an. T'âhki in t'owa dit'oe'in ovây'háa'an.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ônehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápaa

²¹ Jesus i' kophé iwedi p'oekwí' p'ânädi nawáy'ää ihaydi, p'o kíngé wáy naji' iwe báyéki t'owa diwé'gepóe. ²² Hedi wí sen, Jairus gin nakháwá'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédí' namuu. I'di Jesus óemû'di iví páadépiye idége'disóge óekhäge'daa'amídi, ²³ hedi pín ta'gedi óetu'an, "Naví ayúkáy dínchuwamää'â. Naví k'aygipiye unmú-í hedi uví mandi náatäägé-í, hedânho nawôewa-í hedá nawówáyêeni." ²⁴ Hediho Jesus i-ádi namää.

Báyéki t'owa dänwóemää, hedi indi Jesus óet'â't'â'chänuhon. ²⁵ Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tä'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí. ²⁶ Ikhäge'tuwämäadi iví háawí t'âhki iku'ch'áadáhá' iví chá'dá ihánú, hewänbo in woekannindi shánki óewänpit'ôephadekannan, hedi óekhäge'namívi'wedi shánká nahaypóe. ²⁷ Nää'i kwee-á Jesus-ví'gedi nat'oe, hediho iví tí'ûuphá'gedi t'owa jáa nats'ú iví k'éwé'in to ôntäägé-ídi. ²⁸ Ginnân i'ánshaamáa: "Jesus-ví k'éwé'in to k'áygedí wän dôntägedibo owôewa-í." ²⁹ Hedi ôntägedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee, hedi iví tú' iwe nataachanpóe iví tawä ûnehkháapóe'in.

³⁰ Wesebo Jesus ûhanginpóe iví pinnándi to'wí nahekhápóe'in, hedi in t'owa jáadi ibéedí natú, "To'dan naví aa dîntäge?" ³¹ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nää'in báyéki t'owadi u' wóet'â't'â'chänumáadi ovây'mundepí'an, hediho háadan untú', 'To'dan naa dítäge?' gin" ³² Hewänbo Jesus-á ibéemáa, to'dan óetäge'in óemúunídi. ³³ I' kwee ûhanginpóe háa ûnpóe'in, hedi nakhunwôeda'póedáhá' nathathapóe, hedi Jesus-ví'piye namäädi iví páadépiye idége'disóge, hedi óetu'an ta'gendi háa i'annin. ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo ópûn. Unhekháamúuní-áhay."

³⁵ Wa'di ihí'máa ihaydibo wên senä' i' méesatewi p'ó'dédí'ví'wedi dipówá, hedi óetu'an, "Janbo Jesus-á ibéemáa, to'dan irus, i' háhkandi ánpí ó'an, uví ayúkáy-á ho úchuu." ³⁶ Hewänbo Jesus-di háa ditú' wänbo wí'ovây'áyíngi'anpí, hedi ná'i tsondi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípi, ówänpiwäyü." ³⁷ Hedi Peter-á James-á hedá John-dá, James-ví tí'ûu ûnmuu'i', indá' i-ádi ovâypunmägi. ³⁸ I' tsondiví tewhá já'wé napówá ihaydi hânho dîntú'di nat'oe. Wáy wên diséjei', wây-á wëndá dívísihtuwínunde'. ³⁹ Hedi nats'ú' dihaydi ovâytu'an, "Háadan hânho untú', háadan íséjei'? I' ayúkáy-á wínachuupí, nawänpijókhawäk'óe-á." ⁴⁰ In t'owadi ónwänpip'áhkaa. Hediho Jesus-di t'âhki ovâykhehiye, hedi i' ayúkáyví tádá-á jíyá-á in poje khäge'nindá i-ádi ovâyhondi i' wêe íve i' ayúkáy nak'óe ee dits'ú. ⁴¹ I' ayúkáyví man ônyâ'di Hudíyoví tundi óetu'an, "Talitha kum." (Nää'i hí' ginnân natunda': "Óshaa ayúkáy gân wítumáa.") ⁴² Wesebo ishaadi ijíyé (i-á tä'di wíje paayo ihay'i namuu), hedi hânho ovây'háa'an. ⁴³ Jesus-di kay'indi ovâykhâa'an to'wí wänbo wí'dâyhangin'ânnamípi'in háa napóe'in, hedi ovâytu'an i' ayúkáy óehúujôeni'in.

6

Oe Nazareth bú' Jesus óejoegi'an

¹ Iwedi Jesus napeedi ivi khäge'nindádi ivi ówîngepiye namää. ² I' kaykhanwówá thaa napówá ihaydi Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o', hedi in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin dívít'óeyannin ovâyháa'an, hedi ditú, "Wähää-an ná'i natú'di t'ähki ûnhanginpóe, hedi to'dan óehangintanmägi? Hádídan ná'i pinnán t'óe i'o'?" ³ Ti i-á i' phé't'óe'i'da' wínamuupí'an, Mary-ví ay-á? Ti ná'in senä? James-á Joses-á Judas-á Simon-dá ivi tí'úuwín wí'ûnmuupí'an? Hedá in kwiyä' ivi tí'úuwín ûnmuu'in wá', ti na'indádi wídijihpí'an?" Gin in t'owa ditú' gá i-ádi híchchan wídínpóepídân.

⁴ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Wí Jôesi Táaví tukhe'bi-á wähää wänbo t'ähki óe'a'gin, hewänbo ivi nange iwá joe, ivi t'owa-áda joe, hedá ivi k'aygi wänbo-á joe." ⁵ Hedi wên híyäädidá' t'owaví'di imank'ú'di hekháa ovâymägi, hewänbo wíyá pinnán t'óe wänbo wí'ûnkodipí i'amídi. ⁶ Inbí wäyupídi óeháa'an.

Jesus ivi tä'di wíje (12) khäge'nin isan ivi t'óe díví'amídi

Ee bú'ây i'ge Jesus namändi ovâyhákhkanhon. ⁷ Hedá in tä'di wíje (12) khäge'nin ivi'piye ovâywé'getu'andi wí'jendi ovâypuwa'an, hedi ivi t'óe díví'amídi ovâysan. Dimääpídibo' i'di ovâyk'ú' in yä'dâapí'in p'oweaahâa ovâytaanídí. ⁸ Ginnân ovâyjôn: "Ímán dihaydi uduphéda'mân bînhúuwí, wíyá hääbo-á joe — wí koegí' wänbo joe, hedi háa wí múu bînhääwíkuu-ígí' wänbo joe, hedi háa wí chá' únmúhto'ondi wänbo joe. ⁹ Unbí anto únto'onda' bînhúuwí, hedá wíje to-á wíwînhúuwípi." ¹⁰ Ovâytu'an wá', "Wähää ímää wänbo', wí tewhá ee wovâysígi'andi eebo úwíwóyí'ní, i' bú'dí ímää píhay. ¹¹ Hewänbo wähää wovâysígi'anpídá, hedi háa wovây't'óeyanpídá, iwedi ípeemän dihaydi unbí anto iwedi bînna'jeepéedi-i in t'owa dínhanginnáanídí híwó wídíví'anpí'in."

¹² Hediho ivi khäge'nin iwedi dimäädi in t'owa ovây't'óe'an inbí t'aywó'di dâyjoe'amídi. ¹³ Báyéki yä'dâapí'in p'oweaahâa t'owaví'wedi ovâykhehiye, hedá báyéki t'owa dihay'indá olive ka'p'oe-á ovây'äyudi hekháa ovâymägi.

John i' p'ó'p'oe kandi óehay

¹⁴ Hedi Herod i' nangewi tsondi namuu'i' ûnhanginpóe háa napuwamännin, in t'owa t'ähki Jesus-ví'gedi dívíhí'máadi. Wên ditú', "I-á John i' p'ó'p'oe kandi namuu nawáywówápóe'i', hedân kavêe ná'i pinnán t'óe i'o'?" ¹⁵ Wây-á ditú', "Elijah-ân namuu." Hedá wây-á wéndá ditú', "In wé'gen Jôesi Táaví tukhe'min diwedi'i-ân namuu, in hân'oe'in tukhe'min waagi'ba namuu."

¹⁶ Hewänbo Herod nat'oe ihaydi, i-á natú, "John i' p'ó'p'oe kandi-ân namuu, i' to otsonpóe óek'é'ts'âa-í'i-ân nawáywówápóe." ¹⁷ Ha'wâa Herod natú gá hânhay natsonpóedân John óepankáyjídi hedá pantewhá ee óewhisóege-ídi. Ivi kwee Herodias-gí' ginho i'an. Ná'innânho napóe: Herod wí tí'úu ûn'ân, Philip gin nakháwä'i', hedi tobá Herodias-á Philip-ví kwee ûnmuu wänbo', Herod-di óekhó'yä'. ¹⁸ Hedi John-di Herod óetumáa, "Híwó wínamuupí uvi tí'úuvi kwee mánkáyjídi." ¹⁹ Hedânho Herodias-di John óet'aydi nada' to'wídi óeháyi'in, hewänbo wí'ûnkodipí, ²⁰ gá Herod-di John óekhunwóeda'dân. Herod-dá ûnhanginná John ivi wówátsi ta'ge ihonnin hedá yä'dâa'i-á namuu, hediho ón'aywonde'. Herod óehí'an John-bí hí' óntóeyaanídi, hewänbo ónt'óeyandedi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaadepí.

²¹ T'óediwän híwó ûnpóe Herodias. Herod-ví aycha thaa ûnnândi ishánki'eedipaa, hedi in tsonnindá in sundado p'ó'dédi'indá hedá in kodit'owa senä' Galileewindá ovâyhúutu'an. ²² Hedi Herodias-ví a'yú ûnts'úndi ovâyjáde, hedi Herod-á in ovâyhúutu'annindá ovâyhí'an ivi shaðe. Hediho Herod-di i' a'yú óetu'an, "Dídaa'an naa hääwí unda'i', hedi naadi i' wímääni." ²³ Ivi tun imägi Jôesi Táaví páadépiye ginnân: "Hääwí unda'póe'i', naadáho wímääni, naví nan wänbo píngé haydi wímääni." ²⁴ Hedi

i' a'yú napeedi ivi jiyá óetsika'yan, “Hää-an oda'púuwí?” Ivi jiyádí óetu'an, “Gá John i' p'ó'p'oekandivi p'ónnân unda'púuwí.” ²⁵ I' a'yú iwänäho'di wesebo ee Herod na'an dee nats'ú, hedi óetu'an: “Naa oda' wesebo dímaäní'in wên sä'wé pháagîn diwedi John i' p'ó'p'oekandivi p'ôn.”

²⁶ Herod nat'oedi báyéki nachanpóe, hewänbo in senä' dikw'ó'ninbí páadépiye ivi tun imägi'in namuudibo wínada'pí “joe” gin óetu'amí'in. ²⁷ Hediho wí sundado áyí'di' óepunjôn John óek'é'ts'áa-ídí pan tewhá ee, ivi p'ôn ónkáyjídí. ²⁸ Hedi i' sundado han i'andi John-bí p'ôn wên sä'wé pháagîn diwedi ónmaa. I' a'yú ón'andáhá' i a'yúdá ivi jiyá-á ón'an. ²⁹ John-ví khäge'nin dínhanginpóe ihaydi di'ää i' pení dâykáyjídí, hedi dâykhä'k'û'.

Jesus in p'ánú maapaasôn (5,000) senä'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

³⁰ Jesus-ví t'òekhuwa'in Jesus-ví'piye diwáy'ää, hedi t'ähki háa díví'an waa hedá hääwí t'ähki dâyhá'annindá óet'òe'an. ³¹ Báyéki t'owa di'ää'ädá dimää'ädá Jesus-á ivi khäge'nindá huu wänbo wí'ovâympí. Hediho Jesus ivi khäge'nin itu'an, “Jaho gimú-í oe hânda' naná' diwepiye wí'bo giyêenídí, hedi owe ívíkaykhanwówá'amí.” ³² Hediho kophé iwedi oe hânda' naná' diwepiye dimää.

³³ Hewänbo dívíjâa'andi báyéki t'owa i' bú'ây i'ge'indi ovâympí, hedi ovâytaa, hedi oe p'oekwí kíngé nangedibo díví'a'yuu'andi Jesus-ví páadébo dipówá. ³⁴ Jesus i' kophé iwedi nawhawe'ädi in báyéki t'owa ovâympí, hedi inbí'piye nasehkanápóe gá wên k'úwá waagibá áyí'dipídíbo dijidân, hediho báyéki hääwí ovâyhá'an. ³⁵ Nakinmân dihaydi ivi khäge'nin ivi'piye di'äädi óetu'an, “Näwe na'ahkonná, hedá nää-á nakinmân. ³⁶ Nä'in t'owa ovâypunjônbe i' nava hää tsowa nanân deejepiye hedá i' bú'ây ee-jepiyá, dâyhääwíkuumä-ídí dívíhúuyamídí.” ³⁷ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, “Undidânho bínhúujôení.” Indi óetu'an, “Hádídan ây'amí? Ti unda' gimú-í'in wáygín tägintä (200) thaa t'òe díví'andi wá'áa âyháanú-ídí koegí' âykuumä-ídí, hedá âymääni dâyk'o'ídí?” ³⁸ Jesus-di ovâytsika'yan, “Hâyú-an koegí' bínmáa? Ja bínmú'dí.” Hâyú dâymáa'in dínhanginpóe ihaydi ditú, “P'ánú pává'ây hedá wíje pa'ây-á.”

³⁹ Hedi in t'owa t'ähki ovâytu'an ee táa tsáwä eedi dívíboedíkw'ôení. ⁴⁰ Hedi dívíwhaadíkw'ódi tägin tägindá (100's) hedá p'ánán tägindá (50's). ⁴¹ Jesus i' p'ánú pává hedá in wíje paa-á ihógi, hedi makówápiye íbéedí ikú'daa'andi i' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' ivi khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ⁴² T'ähki in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, ⁴³ hedi ivi khäge'nin tä'di wíje (12) t'un p'eedí i' dínphade'i pává hedá paa-á dâywé'ge'an. ⁴⁴ In senä'dä'bo dívíhúuyannin p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji?

Jesus p'oe kw'áayé naji'

⁴⁵ Wesebo Jesus ivi khäge'nin ijôn i' kophé iwe dívítôení, hedi ovâytu'an oe p'oekwí' p'änäpiye dipáadémú-í'in, Bethsaida bú'ây naná' diwepiye. Hebo i-á iwebo iwóyí' in t'owa ovâypunjôení. ⁴⁶ Hedi in t'owa ovâyjoe'andi okú kw'áeyepiye namää ijúusu'amídí.

⁴⁷ Nakhunpóe ihaydi i' kophé oe p'oe pinudi namân, hedi Jesus-á wí'bo-á ee nan deedi naji'. ⁴⁸ Hânho dívít'òekanhondi ovâympí, i' wäqdi páadépiye wí'ovâypunmähpídí. Hédénpiye naná' dihaydi p'oe kw'áayé naji' ovâykâaní, hedi ovâyphadekhâyámáawân. ⁴⁹ In khäge'nindi p'oe kw'áayé najídi óemú', hedi wí p'oe wäähä i' namuu gin di'ândi dívítuwínú dikhunwóeda' waa, ⁵⁰ gá t'ähkídí óemú'di dívípíhädân. Hewänbo wesebo ovâytu'an, “Unbí pí'ná khó'jé íkaymúni. Naa Jesus-ân omuu. Wí'íkhunwóeda'ípí.” ⁵¹ Hedi i' kophé iwe indádí ipitógi, hedi i' wäq nahán. Hânho ovâyháa'an, ⁵² gá dika'powakâymuudân. Wa'di wídika'póya'pí ta'gendí to'wí namuu'in, tobá i' pávádi wí pínán t'òe i'an wänbo.

Oe Gennesaret nange Jesus-di in dihay'in ovâyhekháa'an

⁵³ Oe p'o' p'änäpiye diphadedi Gennesaret nange dipówá, hedi i' kophé dâyhwhisóge. ⁵⁴ I' kophé iwedi dipee ihaydi wesebo in t'owadi Jesus óetaa. ⁵⁵ Wáyge naji'in dínhanginpóe ihaydi, in t'owa t'ähki díví'a'yuu'an in dihay'in inbí whohpa' wógege ovâykaanídi. ⁵⁶ Wähää Jesus namää wänbo', háa bú'ây i'ge, háa bú' he'endi i'ge, hedi háa bú' já'wé iwe in t'owadi ná'in dihay'in búu píngé iwe ovâykw'óe'ó, hedá pín ta'gedi óedaa'o' iví to' k'áygédi wän óntääge-ídi, hedi t'ähki in óetäge'in dihehkháapóe.

7

In hân'oe'inbí háhkan

¹ In Pharisee t'owa-á hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá Jerusalem-di di'äädí Jesus-ví'we dívíwé'ge'an. ² Hedi indi ovâymu' Jesus-ví khäge'nin dívíhúujodi dívíman'owídipídi'bo' in Hudíyoví khuu waa.

³ Ná'in Pharisees-á hedá t'ähki in wé'gen Hudíyo-á wídívíhúujopí páadé dívíman'owídipídi'bo', háa in hân'oe'in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. ⁴ Hedi wáy dâyhäawíku'ch'áade' iwedi di'äädí wídívíhúujopí páadé gin dívíman'owídipídi'bo'; hedá báyéki ha'bi khuu-á dâya'a'gindo'. Inbí k'édé-á p'onbay-á sänbáy-á dâyo'owídinde háa namúuní waagi. Gin dínmuu inbí khuu.

⁵ Hedi ná'in Pharisees-á ná'in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá indi Jesus óetsika'yan, “Háadan uví khäge'nin in hân'oe'in se'daaví khuu dâya'a'ginnamí'wedi, inbí húugi' dâyk'o' wa' dívíman'owídipídi'bo háa nakhây'ä' waagi?” ⁶⁻⁷ I'di ovâytu'an, “Un paa waaginbá úvíanúmáa'in ímuu'in, hân'oe híwó Isaiiah-di unbí'gedi ita'nán háawin t'owa ímúuní'in. Ginnân háa Jôesi Tádá natú'in ita'nán:

Ná'in t'owa híwó naví'gedi dívíhée'o sóphogedi,

hewänbo inbí pí'náddá han wídícháapi.

Ditú' naa dí'a'gin, hewänbo wídínchä'muupí,

gá t'owaví hí'da' dâyhá'odân, hedá ditú' inbí hí'-á naví háhkan dínmuu.

⁸ Háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bînjoegi'o', hedi t'owaví khuu-á bínhónde'.

⁹ “Íchanpóe hânho únhanginnân waa, háa Jôesi Tádá natsonpóe'in bínhänge'odi unbí khuu bîn'a'ginnamídi. ¹⁰ Moses natúhpi'an,

Unbí tádá'in jíyá'in bîn'a'ginnamí.

Hedá wá' natú,

To'wí iví tádá'gedi háa iví jíyá'gedi híwóhpi ihée'andi, i-á óeháyjí.

¹¹⁻¹² Hewänbo undá ginnân ítú': Wí to'wí ún'ä' iví tádá háa iví jíyá itu'äamí'in, ‘Naví hääwí i'gedi otú' Korban gin.’ (Hudíyoví tundá Korban natunda', ‘Ná'i hääwí-áho Jôesi Tádá dómägi' gin.) Hedi tobá i' hääwídi i' tádá háa i' jíyá óekhäge'namí wänbo', ná'i to'wí gin natú'i hääwí wänbo ingí' wíwínkanmäänípi. ¹³ Báyéki hääwí ha'wäagi bîn'o', hediho unbí khuu bínhá'odi Jôesi Tádá'wí hí' wí'unchä'muupí waa bínkanmáa.”

I' hääwí Jôesi Tádá natú'di yä'däapí' namuu'in

¹⁴ In t'owa wíyá ovâywé'ge'an dihaydi, Jesus-di ovâytu'an, “T'ähkídi'bo bít'óeyan, hedänho íka'póewí. ¹⁵ Háawi wí hääwí namuu wänbo t'owa dâyk'o'i'dá yä'däapí'in wídipoe'opí. Hewänbo hääwí híwóhpi' inbí pí'ná k'ó'jé iwedi dínpee'i'dáho yä'däapí'in dipoe'o. ¹⁶ To'wí naka'powada'i-á únkhây'ä' it'óeyaaní'in.”

¹⁷ In t'owa ovâyjoe'an dihaydi iví tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi óetsika'yan ná'i hí' hânnan natunda'in. ¹⁸ Hedi ovâytu'an, “Tí un wá' ka'powapí'in ímuu? Tí wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí yä'däapí' wínapoe'opí wí hääwí iví já'wédi únts'úndidi, ¹⁹ gá ná'i hääwí wí'únts'úya'pídan iví pí'ná k'ó'jé, hewänbo iví see iwáho', hedi iví tú' iwedi únwänpiphade'.” (Ná'i ovâytu'andi Jesus-di ovâyhá'an t'ähki koegi'-á híwó'di namuu óek'o'ígí').

²⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "Häawí wí to'wíwí pí'náđí ûnpee'i'dibâa yä'dâapî' napoe'o. ²¹⁻²² Híwóhpí ánskaa wí to'wí iví pí'ná khó'jé imáadí i-á nasânda'; nat'owat'akhanuda'; wínakhóhtsaá'ânpí wânbo to'wí-áđí iwihokumáa; háa tobá nakhóhtsaá'ân wânbo', wíyá to'wíwí kwee-áđí háa sendáđí iwihokumáa; häawí wé'gen t'owa dâymáa'i-á nada'; jänäkíkandi namuu; nahójo; háa nawânpida' waagi i'o'; nathúut'óe; t'owaví'gedi híwóhpí ihée'o'; ichaa'o'; t'ôeyanpí' namuu. ²³ Nã'i yä'dâapî' häawí wí to'wíwí pí'ná khó'jé iwedi ûnpeedi, i'dibâa yä'dâapî' óepa'."

Wí kweeví wäyü

²⁴ Jesus i' nange ijoe'andi Tyre bú' tswapiye namää, hedi wí tewhá ee nats'ü. Wínada'pí to'wí wânbo ûnhanginnáan'in ee na'ännin, hewânbo wí'ûnkodipí ikaayamí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedi wí kwee Jesus-ví'gedi nat'oedi wesebo ee na'ân deepiye namää. Nã'i kwee-á Syrophoenicia-wi namuu, hediho kodi Hudíyo wínamuupí. Iví ayúkáy wí yä'dâapî' p'oweahâađi ônmáa, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi kaygindi óedaa'an i' yä'dâapî' p'oweahâa iví a'yúví'wedi ônkhepeyé-íđí. ²⁷ Jesus-di i' kwee óetu'an, "Naa wíđínkhây'âhpí in wé'gen t'owa dovâykhäge'nami'in, in Hudíyo t'owa dovâykhäge'nanpíđibo'. U' páadé wíkhäge'nandá, in áyyäáví húugi' in tsé'ây dovâymä' waagibá namúuní." ²⁸ I' kweedi óetu'an, "Nanbí Sedó, háa untú waa ta'gen namuu. Hewânbo i' pávátä mäása pho' in áyyäá dínjemu'i' in tsé'ây wânbo dâyk'o'." ²⁹ Jesus-di óetu'an i' kwee, "Híwó untúđího naadi i' yä'dâapî' p'oweahâa uvi ayúkáyví'wedi dónkhepiye. Jaho uvi'piye ópûn." ³⁰ Hedi i' kwee iví' napówa ihaydi, i' a'yú whohte eedi nak'óedí óemû', hedi i' yä'dâapî' p'oweahâa ho ûnpee.

Jesus-di wí sen tunpî' namuu'i' ônehkháa'an

³¹ Tyre bú'đí Jesus napeedi Sidon bú' i'ge naphade, hedá iwedá Galilee p'oekwíngépiye nawáymää, i' nange Tä Bú' Nange gin dâytu'o' iwe. ³² Hedi wí sen ojet'aa'i namuu'i' hedá tunpî'-á ônkán, hedi pín ta'gedi óedaa'an i' sen óetääge-íđí ônehkháa'amíđí. ³³ Jesus-di i' sen in t'owaví'wedi wí'bo' óejâ'an, hedi iví mankhú i' senbí oje phóge itógi, hedáhá' imankhúsóp'o'andi i' senbí hân ôntäge. ³⁴ Hedi makówápiye ibéedí kaygi ihâa'an, hedi i' sen óetu'an, "Ephatha" gin. (Nã'i tun Ephatha-á "nakhuudee-i" gân natunda' Hudíyoví tundi.) ³⁵ Wesebo i' senbí ojepho ûnkhuudee, iví händá ûnjudee, hedi thay'eedi ihée'an. ³⁶ Hedi Jesus-di in t'owa ovâykhâa'an to'wí wânbo wíđây't'ôe'amípíđí, hewânbo indá shánkí ovâykhâa'andá shánká dâyt'ôe'an. ³⁷ In t'owa dit'oedi hânho ovâyhâa'an, hedi ditú, "Häawí t'âhkí híwó i'o'. In ojet'aa'in wânbo dit'oe'o, in tunpí'indá dívíhée'o'."

8

Jesus-di in jónu maapaasôn (4,000) t'owa ovâyhúujôn

¹ Ihayhäábá wây-á báyéki t'owa diwé'gepóe, hedi häawí wânbo dâyk'o'ígí' wíđâymaapí. Jesus iví khäge'nin itu'andi ovâytu'an, ² "Naa nã'in t'owaví'piye osekanäpóe. Poje thaa naa-áđí diji', hedi nää-á häawí koegi' wânbo wíđínphadepí. ³ Hedi dihâhsêndibo inbí'piye dovâypunjônda, wáy p'óegébo haadi dikaanú-í, wáy wên kayi'di di'äädi." ⁴ Iví khäge'nindi óetsika'yan, "Wähää-an nää ahkon deedi wí koegi' âyhóení, nã'in t'owa âyhúujóeníđí?" ⁵ Jesus-di ovâytsika'yan, "Hâyú pává-an bînmáa?" Ditú, "Tsé ihay."

⁶ Jesus-di in t'owa ovâytu'an ee nange dívíkw'óení gin. Hedáhá' i' pává ihógidi ikú'daa'an, hedi ihávedi iví khäge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-íđí, hedi han díví'an. ⁷ Wên hâyú pá'ây wá' in khäge'nin dâymáa, hedi Jesus ikú'daa'andi in khäge'nin ovâytu'an dâyphaadé-i'in. ⁸ In t'owa dívíhúuyandi híwó dívíshu'an, hedi in khäge'nin tsé ihay t'ún p'eedí i' dínphade'i' koegi' dâywé'ge'an. ⁹ Nã'in t'owa dívíhúuyannin mađi jónu maapaasôn (4,000) ihay diji'. ¹⁰ Hedi Jesus-di in t'owa ovâypunjôndi wesebo i' kophé iwe itógi iví khäge'nindáđí, hedi Dalmanutha nangepiye dimää.

In Pharisee t'owadi Jesus óedaa'an wên pínnán t'ôe i'amídí

11 In Pharisee t'owa di'ää hedi Jesus óetuhänmaa. Óeda'maa wên taa makówádí ovâykeeyamídí, gá óetayi'ni'in dida'dân. 12 Jesus kaygi ihâa'andi ovâytu'an, "Háadan un nääwin t'owa wên taa bînmúuní'in ída'? Ta'gendi wâytu'máa, un t'owa wí hääwí ha'wâagi'i-á wíwâykeekankhâymaapí." 13 Hedi ovâyjoe'andi wiyá iví kophé iwe itógi, hedi iwáybun oe wáyhánäpiyebá.

Jesus iví khäge'nin ihée'an in Pharisee t'owa-á hedá Herod-á inbí háhkan ni'gedí

14 Jesus-ví khäge'nin dín'óde dâypáváhûuwídí — wí wêe pávada' i' kophé iwe indádí dâymaa. 15 I'di ovâytu'an, "Bí'áyíngi'an hä'in Pharisee-ví oewáaseedi, hedá Herod-ví'dá." * 16 Hedi in khäge'nin wí'nä táye dívítu'an, "Háadan gin natú? Gá mađi wí'âypávámaapí'dân." 17 Hää ditú'nin Jesus ûnhanginpóe, hedi ovâytsika'yan, "Háadan ítú' wívînpávámaapí'in? Ti háa otunda'in wa'di wí'ûnhanginpoe'opí'an, hedi háa wa' wí'íka'póya'pí'an? Ti íka'powakâymuu? 18 Ítséemuu, hedi háadan handi wí'únkeet'óepí? Hedá í'ojemuu, hedi háadan handi wí'ít'oe'opí? 19 Ti wí'ún'ánshaapí'an háa dáy'annin? Nää'í p'ánú pává in p'ánú maapaasôn (5,000) t'owagí' dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Óetu'an, "Tä'di wíje (12) ihay." 20 "Hedá tsé ihay pává in jónu maapaasôngí-á (4,000) dovâyháve ihaydi, háyú t'únnan i' dínphade'i koegi' bînwé'ge'an?" Ditú, "Tsé ihay." 21 Hedi ovâytu'an, "Hedi háadan wa'di wí'íka'póya'pí i' oewáasee i'gedí wâytu'andi?"

Oe Bethsaida bú'ay Jesus-di wí sen tsí't'aa'i namuu'i' ónhekhâa'an

22 Oe Bethsaida bú'ay dipówá, hedi wên t'owadi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' Jesus-ví'we óekán. Pín ta'gedí indi Jesus óedaa'an nää'í tsí't'aa'i' óetäggé-ídí ónhekhâa'amídí. 23 Jesus-di i' tsí't'aa'i' óepahké', hedi oe bú'dí já'wépiye óepahó'dí tsée eedi wí só'p'oeđi óe'äyü, hedá iví mandá óetägedí óetsika'yan, "Ti hääwí úkeepoe'o?" 24 I' tsí't'aa'i' ipuwäbëedi natú, "T'owa dijiđi dovây múnde', hewänbo hääwí wí tay waagibá dínchaa." 25 Hedi wiyá i' senbí tsée Jesus-di óntäge. Nää-á i' tsí't'aa'i' hânho ipuwäkhääđi nawówa, hedi wesebo hää t'ähki kee'eedi ûnkeepóe. 26 Hedi Jesus-di i' sen iví'piye óepunjôndi óetu'an, "Hää bú' wí'unwáyts'úunípi."

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

27 Jesus iví khäge'nindádí i' bú'ây eeje Caesarea Philippi bú' tsowa eejepiye namää. Dimän dihaydi iví khäge'nin itsika'yan, "To-an naa omuu gân nää'in t'owa ditú'?" 28 Óetu'an, "Wên ditú' John i' p'ó'p'oe'kandi-ân unmuu. Wây-a wëndá ditú' Elijah-ân unmuu, hedá wa'di wáyje wëndá ditú' wí Jôesi Tádáví tukhe'min diwedi'i-ân unmuu." 29 Hedi ovâytsika'yan, "Hedi undá, to-á naa-á omuu gân í'ánde'?" Peter-di óetu'an, "Gá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, i-ân unmuu." 30 Hedi kaygindi ovâykhâak'ú' wiyá to'wí wänbo wíđâyhangin'ánnamípidí to'wí namuu'in.

Jesus ihée'an it'ôephadekhâymaa i'gedí hedá nachuwagí'o i'gedá

31 Hedi ihaydi háa ûnpuwagí'o i'gedí ovâyhé'e'andi ovâytu'an, "Nää'in nakhây'ä' napúuwí'in: Naa, t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedi in Hudíyo tsonnindádí in owha' p'ó'déđí'indádí hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí wé'ge naa díjoegikhâymaadá wíđísígikaykhâymaapí. Díkhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwe owáywówápuwagí'o." 32 Nää'í hääwí thay'eedi ovâytu'an, hedi Peter-di óehänge'andi óetu'an, "Ha'wâa wí'untúunípi." 33 Jesus ibeedí in wé'gen khäge'nin ovây múnde', hedi Peter óet'e'yandi óetu'an, "Satan, Penísendi', naví'wedi óhadi. U-á t'owa waabá bí'ánshaamaa, Jôesi Tádá i'ánshaa'o waagá joe."

* 8:15 Jesus "oewáasee" gin natúđi inbí háhkan ni'gedân ihí'máa, hewänbo in khäge'nin wíđika'pówápi.

Háa t'owa dínkhây'ä' díví'amí'in Jesus óeyuuhûuwí'in dida'di

³⁴ Hedáhá' iví khäge'nindá in wé'gen t'owa t'ähká ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "To'wên naa-ádí dikä'äada'indá wídínkhây'ähpí háa diwänpida' waa díví'amí'in, hewänbo inbí phé'win dâyhûuwí, hedá naa-á díyuhûuwí. † ³⁵ To'wên inbí wówátsi dâywänpí'aywoení'in dida'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên inbí wówátsi naagi' hedá Jôesi Táđáví híwó'di tungí'-á dívimägi'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ³⁶ Tobá wí to'wí hääwí t'ähkí náä oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo', wé'innan wên híwó óekhâymáa iví wówátsi iwáyho'di? ³⁷ Wí to'wí wí'ünkodipí hääwí wänbo imäänídí iví wówátsi nawáy't'anpúuwí. ³⁸ In náäwin t'owa t'aywóhkannin dimuu'in Jôesi Táđá dâyoegi'an, wí kwee iví sen ijoegi'an wíyá pi'wíví sendáđi ithaayé-íđi waagibá. Naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i náä oepáa k'aydipiye owáy'ä', naví Táđáví sa'wó'di kohthay wógegé hedá in yä'dâa'in makówáwin t'öpa'aa'in wóegá o'ä'. Hedí to'wên náä naa díwôeda'in hedá naví háhkandá dínwôeda'indá, naadi wá' dovâywôeda'khâymáa owáy i' thaa owáy'ä'i napówá ihaydi.

9

¹ "Ta'gendi wâytumáa, Jôesi Táđáđi iví kay ûnmuu'in wovâykeeyamí hedí bînpuwäkhâymaa naa tsondi omuu'in. Ná'in napúuwí wa'di wáy wên näwe íji'in íhánpíđibo'.

Háa Jesus ûnchaa waa ûn'egópóe

² Sí thaa naphade ihaydi Jesus-di Peter-á James-á John-dá i-ádí ovâyho', hedí wên p'in tuwä'in kw'áyepiye wí'bo dimää, hedí inbí páadépiye Jesus háa ûnchaa'in ûn'egópóe. ³ Iví aa hânho ts'ä'i ûn'ots'ápóe, tóebo há'to i' aa ihay ts'ä'i i'owêedi-í. ⁴ Hedí Moses-ádí Elijah-ádí tsíkhagipí dakeepóe, hedí Jesus-ádí dánhí'máa. ⁵ Peter-di Jesus óetu'an, "Háhkandi', híwó namuu näwe gikw'òndi. Jaho poje ókhun tewhá'ây äyk'wôení, wêe u'gí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á." ⁶ Moses-ádí Elijah-ádí dakeepóedí in khäge'nin hânho ovâyphäa, hedá hânho ha'wâa Peter natú, gá háa natúuní'in wí'ûnhanginnáhpíđân. ⁷ Hedí wí okhúwá napówáđi ovây'ókhunnan, hedí ná'in tun okhúwá jáadidi napee: "Ná'i-ân naví ay dînmuu donsígí'i'. I' bînt'öeyaaní." ⁸ Wesebo i'ge t'ähkí dívíbée, hewänbo Jesus-dá'mân dâymû', wíyá hääwí wänbo-ájoe.

Jesus óetsika'yan Elijah nawáy'ä' i'gedi

⁹ Oe p'in kw'áyedi diwhave'ä' ihaydi Jesus-di ovâytu'an, "To'wí wänbo hääwí bînmû'in wíwînt'öe'amípi, owáy naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i' ochuudi wíyá owáywówápóe píhay." ¹⁰ Iví tun ôn'a'gin, hewänbo wí'ná táye dívítsika'yan, "Hânnan namuu ná'in tun, wíyá nawáywówápúuwí i'gedi?" ¹¹ Hedí Jesus óetu'an, "In Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú', i' to'wí Jôesi Táadı óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'äpíđibo' Elijah-á napowagi'o. Háadan ha'wâa ditú'?" ¹² Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi Elijah páadébo na'äa-i'in nakhây'ä'-ákun, hääwí t'ähkí ikhây'amíđi. Hedí hânnan nata'muu naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'iví'gedi? Gá ginnân: Báyéki dont'öephadekhâymaa, hedá t'owadá díjoegikhâymaa. ¹³ Hewänbo naadi wâytumáa, Elijah ho na'äa-ákun, hedí híwóhpí óe'an in t'owadi háa dida' waagi. Jôesi Táđáví ta'nin diwe iví'gedi ûnta'muu háa óekhâymaa'in." *

Jesus-di wíyä'dâapi' p'oweahâq wí enúkáyví'wedi ónkhehpiye

¹⁴ Jesus-ví wé'gen khäge'nin diji' iwe tsowa dipówá, hedí báyéki t'owa búuk'úwákí diwindi dâymû'. Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in khäge'nindá dívítu'hänmaa. ¹⁵ In t'owadi Jesus óemû'di ovâyháa'an, hedí iví'piye díví'ää óesengitu'âamíđi. ¹⁶ Jesus-di ovâytsika'yan, "Háadan úvítu'hänmaa?" ¹⁷ Ná'in t'owa jáagedi wí sendi óetu'an,

† **8:34** Ná'in natunda', dikhâymuúni dâyt'öepaadé-íđi, Jesus in phé'win deedi it'öepahde waagibá. * **9:13** "Elijah" gin Jesus natúđi, John i' p'ó'p'oe kandiví'gedi ihí'máa.

“Háhkandi?, naví e'nú wínmaa, i-á wí yä'dâapî? p'oewaahâadi óemáadi wí'únhí?kodipí. 18 Hedi häädi wänbo ná'i p'oewaahâa it'ôe'andi i' e'nú oe nangepiye óekanunde?, hedi i' e'nú-á nasó'okhópee'idá iwäpúts'indo?, hedá taasuugi'bo-á napoe'o. Uví khäge'nin dovâydaa'an ná'i p'oewaahâa ónkhepeeyé-ídi, hewänbo wídkodipí.” 19 Jesus-di ovâytu'an, “Un t'owa-á wäyupi'in ímuu. Häädi puwahay-an undádi oyêeni úvíwäyü-ídi, häädi puwahay-an undádi dáyyä'ámí? Ja' i' enúkáy naví'piye binmá?” 20 Hedi óemaadi i' p'oewaahâadi Jesus óemú'dibo ná'i enúkáy óethakannan, hedi i' e'nú nakanudi ijánúmáa, hedá nasó'okhópee'i. 21 Jesus-di i' enúkáyví tádá óetsika'yan, “Häädi waabon gin únpo'e'o?” I' tádádi óetu'an, “Gá hýä'á'i namuudibo-ân. 22 Hedá hâyän wänbo i' p'oewaahâadi phaa iwe hedá p'oe eewá óechänunde? óeháyídi. Úkodidáho nanbí'piye dísekaná'an, háawin wên wänbo wên khäge' dí'an.” 23 Jesus-di óetu'an, “Háadan dítumáa, 'Úkodidáho?' To'wí iwâyunde'i-á únkodi hääwí namúuge i'amídi.” 24 Wesebo ná'i enúkáyví tádá kaygindi natú, “Naa dáywâyunde?, díkhäge'nan wíyá shánkí dáywäyü-ídi.”

25 Jesus-di wây-á báyéki t'owa a'yuuigi dívíkhadimá'dí ovâymu?, hedi wesebo ná'i yä'dâapî? p'oewaahâa óet'e'yandi óetu'an, “U yä'dâapî? p'oewaahâa, u'di t'owa ovây'ojet'aa'o'i?, tunpí'indá ovâypa'i?, naadi wítumáa, ná'i enúkáyví'wedi ópeeve, hedi wíyá wí'unts'úunipí.” 26 I' p'oewaahâa ituwínúdi ná'i enúkáy óekanudi hânho óethakannan, hedáhá? iví'wedi únpee. I' enúkáy wí pení waabá únchaa, hediho in t'owadi óemú'di ditú, “I-áho nachuu.” 27 Hewänbo Jesus-di i' enúkáyví man ónyâ'di óekwinukhäge'nandi iwínú. 28 Hedi Jesus wí tewhá ee nats'ú, hedi iví khäge'nindi wí'bo óetsika'yan, “Háadan na'in wíngkodipí i' yä'dâapî? p'oewaahâa áykhepeeyé-ídi?” 29 Jesus-di ovâytu'an, “Úvíjûusu'odida'mân únkoedí-i wí yä'dâapî? p'oewaahâa gi'bibá bínkhepeeyé-ídi.”

Jesus nachuwagi'o i'gedi wíyá ihé'an

30 Jesus-adí iví khäge'nindádi iwedi dimää hedi Galilee nange i'ge diphade. Jesus wínada'pí to'wí wänbo únhanginpúuwí'in wähää naji'in, gá dimändibo iví khäge'nin ovâyhähkanhondân. 31 Ovâytumáa, “Naa t'ähki t'owagi? o'aypuyä'i? omuu'i wây-á t'owaví mangepiye díkáani. Indáho díkhe'khâymaa, hewänbo poje thaa iwá wíyá owáywówapuwagi'o.” 32 In khäge'nin ná'i hääwí Jesus-di ovâytumáa'i wídika'póya'pí, hewänbo diwôeda? óetsika'yâamídi i'gedi.

To-an i' shánkí hay'i namuu?

33 Capernaum bú'ay dipówa, hedi wí tewhá ee dits'ú. Jesus-di in khäge'nin ovâytsika'yan, “Oe p'óegé gi'ädi hää i'gedan úvituhänmaa?” 34 Indá hända? dik'wó, gá oe p'óegé dijidi wé'i-angú in diwedi i' shánkí hay'i namuu i'gedi dívituhänmá'dân. 35 Jesus isóge, hedi ná'in tá'di wíje (12) khäge'nin ovâywé'ge'andi ovâytu'an, “To'wí i' p'ó'dédi? namúuní'in nada'dá, i-á únkhây'ä? tí'úgé'i namúuní'in, hedá t'ähkíví khäge'di-á.” 36 Hedi Jesus-di wí ay óepahké'di inbí páadépiye óeho?, hedáhá? ná'i ay óeba'aa'andi ovâytu'an, 37 “To'wídi naa dída'di wí ay ná'i ay waabá óesígikéndedi, naa wá? dísigikénde waabá i'o?. Hedi to'wí naa dísigikénde'i'dá naada'ba wídísigikéndepí, hewänbo i' to'wí naa dísandí? wá? óesígikénde?”

To'wídi Jesus-ví'piye háa nachaapi-á iví'näpiye napoe'o

38 John-di óetu'an, “Háhkandi?, toéwí sen áymú? yä'dâapî'in p'oewaahâa t'owaví'wedi ovâykhepiyendedi uví kháwä natú'di, hedi áytu'an han wí'í'amípi'in, na'in diwedi'i wínamuupídi.” 39 Hewänbo Jesus natú, “To'wí gi'bi wíwínkhâa'amípi. To'wí namuu'i naví kháwä natú'di ipínnánt'ôe'andi-á wesebo híwóhpi naví'gedi wí'ihé'amípi. 40 To'wí nanbí'piye háa wínachaapi-á nanbí'näpiyebá napoe'o. 41 Ta'gendi wâytumáa,

to'wí wí p'oe wänbo wovâysuwäjõndi, naví'in ímuu'in ûnhanginnândi, i-á Jõesi Tádádí óewá'âakhâymáa."

Jesus t'aywó'di i'gedi ihée'an

42 "Hedi to'wídí wêe wänbo nã'in hí'innin naví'piye dívíwäyunde'in diwedi óet'aywóhá'andá, shánkí híwó i' to'wí ûnpúuwíwän wa'di han óehá'annídíbo wí k'uu kháa'i iví k'áy eedi õnwhisõege-í'in hedi mâap'oe iwe óechäånú-í'in. 43 Hedi wêhpêe mandi úvít'aywó'dodá, shánkí híwó namuu bînts'âa-í'in, wíyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wêhpêeda' ímanmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówátsi nahánde'pí'in bînkáyjídí, péyé'gépiye ímú-íví'wedi wí'gín ímanmuudi. 44 Oe péyé'gá t'owa hãnhay wänbo t'ãhkí dâyt'õephadekhâymáa, hedá i' phaa hãnhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymáa. 45 Hedi wêhpêe ândi in ta'ge'in p'óegedí wovâyhänge'odá, shánkí híwó namuu bînts'âa-í'in wíyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wêhpêeda' í'ânmuu wänbo', shánkí híwó namuu wówátsi nahánde'pí'in bînkáyjídí, péyé'gépiye wovâychäånú-íví'wedi wí'gín í'ânmuudi. 46 Oe péyé'gá t'owa hãnhay wänbo t'ãhkí dâyt'õephadekhâymáa, hedá i' phaa hãnhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymáa. 47 Hedi wêhpêe tséedí híwóhpí hãäwí wovâypuwä'odá, shánkí híwó namuu bînwhahkáyjí'in, wíyá indi úvít'aywó'nâamíví'wedi. Tobá wêhpêeda' ítséemuu wänbo', shánkí híwó namuu oe makówápiye ímú-ídí, péyé'gépiye wovâychäånú-íví'wedi wí'gín ítséemuu. 48 Oe péyé'gá t'owa hãnhay wänbo t'ãhkí dâyt'õephadekhâymáa, hedá i' phaa hãnhay wänbo napaa'apí'dá ovâyphahkhanukhâymáa.

49 "To'wên t'ãhkí phaadi ovây'aayäãkhâymáa. †

50 Aayäã híwó'di namuu, hewänbo i' aayäã na'ãhhándáho', há'to wíyá áhsäã'i napúuwí. Undá ûnkhây'ã' aayäã na'ãhhánde'pí' waaginbá ímuuní'in, hedi tsaaginpidíbo wé'ge ítháaní."

10

Jesus khótsaawije i'gedi óetsika'yan

1 Jesus iwedi ijâa'an, hedi Judea nangepiye namäädi Jordan p'o' p'ãnäpiye naphade. Iwe wây-á báyéki t'owa iví nú' dívíwé'ge'an, hedi hãädi waa i'an waagi in wá' ovâyhá'an.

2 Hedi wên Pharisee t'owa ûnpówádí óetsika'yan, "Ti híwó namuu wí sen nakhótsaa'ãndi' iví kweeví'wedi ithaaweejé-ídí? Hân i' tsontun natú'?" Gin ditú Jesus óetayi'nídí, tigúba híwóhpí natuhpee-í. 3 Jesus-di ovâytsika'yan, "Hân Moses-di wovâyjôn?" 4 Indi óetu'an, "Moses-di nã'in tun dínjoe'an: Wí sen wên khótsaawije ta'nin ita'namí hedi handidi iví kwee ijoe'amí." 5 Jesus-di ovâytu'an, "Hewänbo Moses-di ha'wâagi wovâyta'k'û' gá t'õeyanpí'in ímuudân, unbí kwiyä' bînwãnpijoeanmáadíbo. 6 Hewänbo oe ts'anpáadé nanân diwe Jõesi Tádádí sendádí kwee-ádí ovãnkújé. 7 Hedi natú wí sen ikhó'yä'dáho', iví tádá-á iví jiyá-á ijoe'amí'in ûnkhây'ã'. 8 Hediho i' sendá i' kwee-á wêe tûu ûnp'oe'dá' dapoe'o, hediho wije wídamuupí, wêeda' damuu. 9 Hediho in to'wên Jõesi Tádádí ovãnwónnindá to'wí wänbo wí'ûnkhây'ã'hpí ovãnweejé-í'in."

10 I' tewhá ee diwáyts'ûndi iví khäge'nindi nã'i hí' i'gedi óetsika'yan. 11 Hedi ovâytu'an, "Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-ádí ikhó'yä'dá, iví kweeví'piye t'aywó i'o'. 12 I' kwee wá', iví sen ijoe'andi wíyá sendádí ikhó'yä'dá, iví senbí'piye t'aywó i'o'."

Jesus-di in hí'innin ovâysigíhógi

13 Wên t'owa inbí áyyäã Jesus-ví'we dâykán i'di ovâytäägé-ídí, hedi iví khäge'nindi in t'owa ovâyte'yandi ovâytu'an ha'wâa wídíví'amípí. 14 Hedi Jesus-di in khäge'nin

† 9:49 Nã'i hí'-á kâyi namuu gika'póewídí. Wây wên t'owa di'ánde ginnân natunda'in: Hân'oe in Hudíyo dây'anímãhãnúnde Jõesi Tádá óemãánídí, hedi dínkhây'ã' i' píví dây'aayäã'amí'in wínaha'dãnpúuwípídí. In t'owa Jõesi Tádáví'piye dívípimãgi'indá dâyt'õephaadé-í, hãäwí phaadi ovâyphahãnunde waagibá, hebo nã'i t'õephade namuudi shánkí híwó'nin dimúuní.

háa díví'o'in ovâymû'di inbí'piye híhchan wínachaapí, hedi ovâytu'an, "In hí'innin áyyää naví'piye binkä'äämäa, wíwínkhâ'amípi, gá to'wên ná'in áyyää waaginbá dimuu'indá Jôesi Tádáví'in úmuudân. ¹⁵ Ta'gendi wâytumáa, to'wí wänbo Jôesi Tádáví' wínapúuwípi wí hínchää'i' ay waagibá iwâyupídí." ¹⁶ Hedáhá' in áyyää ovâyba'aahógidi wí'inbo ovâytagedi ingí' ovâyjûusu'an.

Wí sen kodit'owa namuu'i' Jesus-ví'piye na'ää

¹⁷ P'óegé wíyá Jesus nats'anmân dihaydi wí sen iví'weää naví'piye binkä'ääpiye i'ääkán, hedi idége'disógedi óetu'an, "Híwó'di háhkandi', hân dáy'amí hedânho in wówátsi nahánde'pí'in donkáyjídí?" ¹⁸ Jesus-di óetsika'yan, "Háadan naa híwó'di gin dítu'o'? Jôesi Tádáda'mân híwó'di namuu, wíyá to'wí-á joe. ¹⁹ Jôesi Tádáví' tsontun ho mântaa. I-á natú wíwínt'owat'aháanú-ípi, wíyá to'wíwí kwee-ádí háa sendá'dí wí'úvíwhokwomá've-ípi, wí'úvísä'mamípi, t'owaví'gedi wí'úvíhójo'amípi, hójo waagidibo t'owaví háäwí wíwínhóenípi, unbí tádá-á jíyá-á bín'a'ginmá've-í." ²⁰ Óetu'an i' sendi, "Háhkandi', naa enúkáy omuudibo' t'ähki ná'i tsontun dó'a'gin." ²¹ Jesus-di sígídí ta'gebo óemúndedi óetu'an, "Wa'di wây-á háawên útáy bi'amí'in. Jaho ópûn, háäwí úkw'ó'di t'ähki mänku'ch'âaní, hedi i' chä' mánhógi'i' in t'owa sehkanäwó diwówáji'in ovâymääni, hedânho oe makówa kodit'owa unmuunídí. Hedi nâaku'ch'áadá ovâymágidá naa-ádí óká've." ²² Ná'in nat'oe ihaydi i' sen nabo'aats'appóe, hedi iví pí'ná khó'jé únkhaapóedí iwedi namää, gá báyéki háäwí únk'w'óndân hediho wínakuchada'pí.

²³ Jesus ipuwäbéemáa, hedi iví khäge'nin itu'an, "Báyéki kây'in namuu wí to'wí nakodit'owamuu'i' háa Jôesi Tádá natú waa díví'amídí hedânho ovây'aywoenídí." ²⁴ Ná'i hí'dí in khäge'nin ovâyháa'an, hewänbo Jesus-di wíyá ovâytu'an, "Naví ay, ívíwo nabâapu'wan wí to'wí háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ón'aywoenídí. ²⁵ Nabâapu'wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i'ge nats'úunídí, hewänbo shánki nabâapu'wan wí to'wí kodit'owa namuu'i' háa Jôesi Tádá natú waa i'amídí hedânho ón'aywoenídí." ²⁶ Nábâa shánki ovâyháa'an in khäge'nin, hedi wí'ná táye dívítsika'yan, "Gin namuudá to-an únkodi ún'aywondee-ídí?" ²⁷ Jesus-di ta'gebo ovâymúndedi ovâytu'an, "To'wí wänbo wí'bo wí'únkodípi. Jôesi Tádáda'mân únkodi t'owa ovây'aywoenídí. Jôesi Tádá-á háäwí t'ähki únkodi i'amídí."

²⁸ Peter-di óetu'an, "Úhanginná háäwí t'ähki áyjo'e'annin ụ-ádí gimú-ídí." ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, naa omuudibo hedá Jôesi Tádáví híwó'di tun únmuudibo-á, to'wí ijoe'andi iví tewhá, háa iví tí'úuwíndá pá'dâyíndá, háa iví tádá-á jíyá-á, háa iví áy-á, háa iví nava-á, ³⁰ i-á ta'gendi tágintä (100) ma'kw'anukí shánki ihóení, tewhá-á, tí'úuwíndá pá'dâyí'indá, jíyá'indá, áy-á, nava-á — hedá it'óephadekhâymaa iví wâyü únmuudi. T'ähki ná'i ihóení wa' nää oepáa k'aydi nawówáji' ihaydi, hedá iví wówátsi nää oepáa k'aydi únbo'wan dihaydá wówátsi nahánde'pí'indá ikáyjí. ³¹ Hewänbo báyéki t'owa nää p'ó'dédí'in dimuu waa dínchaa'indá tí'úugé'in dipúuwí; hedi báyéki t'owa-á nää tí'úugé'in dimuu waa dínchaa'indá p'ó'dédí'indá dipúuwí."

Powingí' Jesus iví khäge'nin itu'an nachuwagi'o'in

³² In p'óegé dimän Jerusalem bú'piye, hedi iví khäge'ninbí páadé Jesus namän. In khäge'nindá wíwínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedá in wé'gen t'owa iví tí'úugé dimännindá dikhunwóeda'. In tá'di wíje khäge'nin iví'piye wíyá ovâyhänge'an, hedi háa únpúwágí'o'in ovâytu'an. ³³ Natú, "Bít'óeyan, nää-á Jerusalem-piye gimän, hedi naa, t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' omuu'i' t'owadi díkáani in owaha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuuu dáyhá'o'indá inbí mange. Indáho ditúuní naa dínkhây'á' ochuu-í'in, hedá in Hudíyo dimuupí'in t'owaví mangá díkáani. ³⁴ Ná'indi dínpl'áhkaakhâymaa, hedá dí'ohphaykhâymaa. Púwhí'dí díwhädikhâymaa, hedá díkhe'khâymaa. Hewänbo poje thaa iwe owáywówápúuwí."

James-ádí John-dádí hääwí dada'póe

³⁵ Ihaydibá James-ádí John-dádí Zebedee-ví áy damuu'in Jesus-ví'piye damää, hedí óetu'an, "Háhkandi', na'in hääwí gadapúuwí hedí u'dí dín'amí'in gada'."

³⁶ Ovãntsika'yan, "Häã-an dada' wãn'amí'in?" ³⁷ Óetu'an, "Owáy untsondisogedee ihaydi, na'in uví khóe gamúuní'in gada', wêe ko'díngedí, wêe-á yã'mängedá." ³⁸ Jesus-di ovãntu'an, "Undá wíðánhanginnáhpí hääwí dada'in. Ti dãn Kodi dãn't'ôephaadé-ídí naa dont'ôephaðekhây máa waabá? Hedí naa hääwí kháa'i donphaðekhây máa waabá, ti dãn Kodi dãnphaadé-í'in?" ³⁹ Óetu'an, "Gãnkodi-ákun." Jesus-di ovãntu'an, "Ta'gendi undá wá' dãn't'ôephaðekhây máa, hedá hääwí kháa'i dãnphaðekhây máa, naa dínpuuwí waabá. ⁴⁰ Hewãnbo naa wíðínk'óepí naví khóe wãnde'mamí'in ko'díngedá yã'mängedá. Jôesi Tádáda'mân ûnk'óe ovâyde'mamídí to'wên ha'min dimúunídí."

⁴¹ In wé'gen tä khãge'nin James-á John-dá inbí hí' i'gedí dínhanginpóe ihaydi inbí'piye dit'ayyaapóe. ⁴² Hedího Jesus t'ãhkí iví khãge'nin iwé'ge'andi ovãntu'an, "Únhanginná in Hudíyo dimuupí'in t'owaví tsonnin hânho ditsont'óe, hedá inbí t'owa-á ovãytsonmá've-í'indá diwãnpida'. ⁴³ Hewãnbo undá wí'úkhây'ãhpí ha'min ímúuní'in. To'wí un diwedí hay'i namúuní'in nada'dá, i-á unbí khãge'dída' namúuní'in ûkhây'ã'. ⁴⁴ Hedí to'wí p'ó'dédí' namúuní'in nada'dá, i-á wí pant'ôe'i un t'ãhkígí' waagi'ba namúuní'in ûkhây'ã'. ⁴⁵ Naa wãnbo', t'ãhkí t'owagi' o'aypuyã'i' omuu'i-á o'ãã t'owa dovâykhãge'namídí, índi naa díkhãge'namídá joe. O'ãã ochuu-ídí, hedá naví wówãtsi-á dáywá'ãa-ídí t'ãhkí t'owa dínkoedí-ídí inbí t'aywó'di iwedí dima'p'ánídí."

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'i' iví keetan óemãgi

⁴⁶ Oe Jericho bú' Jesus iví khãge'nindá dí báyéki t'owa-ádí dipówá, hedí iwedí dipeemãn dihaydi wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'óe hángé wáy nahãada'ãn, i-á Bartimaeus gin nakháwã, Timaeus-ví ay ûnmuu'i'. ⁴⁷ Bartimaeus-á nat'oe Jesus oe Nazareth bú'wi na'ã'in, hedí ituwínú, "Jesus, u David-ví áy iwedí'i' unmuu'i', naví'piye ósekanãpuwave." ⁴⁸ Báyéki t'owadi i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Hãnda'dibo'." Hewãnbo i-á shánkí kaygá ituwínú, "U David-ví áy iwedí'i' unmuu'i', dísekanã'an." ⁴⁹ Jesus iwóyí'dí ovãntu'an, "Bintu'an na'ãã-ídí." Índi i' tsí't'aa'i' óetu'an, "Jesus-di wóetuhkánmáa. Ówínú, óhíhchanpuwave." ⁵⁰ I' sen iví k'ewé'in to ip'ãdi, hedí wesebo iwínúdí Jesus-ví'piye namää. ⁵¹ Jesus-di óetsika'yan, "Hãnnan wín'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Gá dínkeepúuwí'innân oda', Nanbí sedó." ⁵² Jesus-di óetu'an, "Ópûn, uví wãyu úmuudãnkun unwówa." Hedí wesebo i' sen ûnkeepóedí Jesus-ádí namää.

11

Jesus oe Jerusalem bú' óesígekê'

¹ Jesus-á iví khãge'nindá dí Jerusalem bú' tsowa dipówá. Iwe wí okú nak'óe "Olive Okú" gin dáytu'ó', hedí ná'i okú iwe nú' wáy ná'in wíje bú'ây daná, Bethpage-ádí Bethany-ádí. Hedí wíje iví khãge'nin ovãnsan dapáadémú-ídí. ² Ovãntu'an, "Jaho bápûn há'i bú'ây nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedí dats'ú' dihaydá wí búdu'ây dãnshaa-í nawhiwíndi, i-á wa' wáymûu wãnbo to'wí wãnbo wí'i'íhsogepi. Dãnwhisuudi dãn má'í náwe. ³ Hedí to'wídí wovãntsika'yandáho', 'Háadan ha'wãa dãn'o'?", ginnân dãntu'amí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáyðân, hedí háy napóedíbo wônwáymá'í.' "

⁴ Damãadi wí búdu'ây p'óe hángé wên phódi nú' nawhiwíndi dãnshaa. ⁵ Hedí dãnwhisuudedi in t'owa iwáyge diwinníndi ovãntsika'yan, "Hãnnan dãn'o'?" Háadan há'i búdu'ây dãnwhisuude'?" ⁶ In khãge'nin háa Jesus-di ovãntu'an waa datú, hedího ovãnmãgi. ⁷ I' búdu'ây Jesus ónho', hedí inbí k'ewé'in to dãn'p'ãdidi i' búdu k'ewé' ònpã'k'û', hedí Jesus i'íhsoge. ⁸ Hedí wáy Jesus óe'íhon ní'ge báyéki t'owa inbí k'ewé'i to oe te'p'óegé ònpã'kwohon, hedí wáy-á wé'gendá dáytaikhóepã'kwohon, i'

nava iwe dâyts'â'i'. ⁹ Hedi in to'wên páadé dimännindá hedá in tí'úugé ûnwóe'ä'indá dívítuhkwinuhon, "Wísígikénde?". "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wóesan, hediho híwó wóe'âami." ¹⁰ "Híwó úpúuwí gá untsondisogedee-ídân, nanbí thehtáy pahpâa David natsondi'ân waagibá." "Jôesi Tádá oe makówá na'ândi-á hay'i namuu."

¹¹ Hedi Jerusalem bú'piye Jesus namäädi i' méesate hay'i ee nats'ú, hedi ibéemáadi háäwí t'ähki imúnde'. Hebo nathí'êemändibo in tã'di wíje (12) khäge'nindádi oe Bethany bú'aypiye namää.

In fig tay nabaymuupi'in

¹² Wíyá tháwän Bethany-di dipee, hedi Jesus naháshéhpóe. ¹³ Háy kayi' diwe wên fig tay nachândi imú' nakaamuudi. Iwepiye namää imúunídí tigúba na-fig-muu'in, hewänbo iwe napówá ihaydi fig wänbo wí'ishaapí, wa'di na-fig-púuwí ihaydi wínanáhpídí. ¹⁴ Hedi Jesus-di in tay óetu'an, "Uví'wedá to'wí wänbo wíyá wí'i-fig-k'o'ípi." Iví khäge'nin háa natú'in dit'oe.

Jesus i' méesate hay'i iwedi in dâyhäawíku'cháade'in ovâykhepiye

¹⁵ Jerusalem bú'piye wíyá dimää, hedi Jesus i' méesate hay'i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhäawíku'ch'áade'indádi in dâyhäawíkumände'indádi iwedi ovâykhepiye, hedi in dâychä'egó'o'inbí máäsa-á hedá in dâyk'o'weeku'ch'áade'inbí púwédé-á ovâyjánú. ¹⁶ Hedi to'wí wänbo oe-á nää-á ee méesate íve wí'ovâyphademägipi inbí háäwí wóegé. ¹⁷ Hedi in t'owa ovâyhá'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá iví ta'nin diwe ginnân natúhpi'an: Naví tewhá-á t'ähki nange'in t'owa dívíjûusu'amígí' namuu, hewänbo undá bîn'egó'andi sänmin dívíkaakw'ôenígí' napóe."

¹⁸ In owhá' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá háa natú'in dit'oe, hedi iwedi páadépiye hádídí óeháyí'in dâytuwámáa, hewänbo óekhunwôeda', iví hí'dí in t'owa ovâyháa'odi.

¹⁹ Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindádi ee bú'dí dipee.

Háa in fig tay iwedi diháhpóe waa

²⁰ Hédéndí napóe ihaydi p'óegé dimändi in fig tay Jesus-di óehée'annindá pú'díbo nat'aadi dâymú'. ²¹ Peter háa Jesus natú'in ûn'ánpówá, hedi óetu'an, "Háhkandi', in tay untú'in há'to híwó napúuwí'in t'ähki nat'aa." ²² Jesus-di ovâytu'an, "Bíwâyú Jôesi Tádá-á háä t'ähki i'amí'in ûnkodi. ²³ Ta'gendi wâytumáa, to'wí ná'in p'in itu'andi, 'Ótége, oe mâap'oe iwe ópichánú,' hedi háa natú waa napúuwí gin iwâyundedá, ôn'amí-ákun. Hewänbo pín ta'gedi iwäyü-í'in ûnkhây'ä'. ²⁴ Hedân wâytumáa, úvíjûusu'andi i' háäwí bîndaa'andi ta'gendi bînhóení'in úvíwâyundedáho', hedáho bînhóení-áhe'. ²⁵ Hewänbo háädi úvíjûusu'o' ihaydi, to'wíwí'piye híwó wí'íchaapídí, i-á bîn'owóje-í, hedânho unbí Tádá oe makówá na'ândi'di unbí t'aywó'di wá' wovây'owóje-í. ²⁶ Hedi wên t'owa bîn'owójepídá, Jôesi Tádá oe makówá na'ândi'di há'to unbí t'aywó'di wovây'owóje-í."

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' iví t'ôe i'amídí

²⁷ Jerusalem bú' diwáypówá ihaydi i' méesate hay'i ee nats'ú. Iwe naji' ihaydi in owhá' p'ó'dédí'indá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá wây-á in Hudíyoví tsonnindá ûnpówá. ²⁸ Indi óetsika'yan, "Háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan in ta'gen wônk'û' ná'i háäwí náa'amídí?" ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' un wéhpê tsika wâytsika'yamí, hedi dítu'andá, naadá wâytu'âami to'wídí in ta'gen dînk'û'in ná'i háäwí dó'amídí. ³⁰ Dítu'an, to'dan John ônk'û' t'owa ovây'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadi ônk'û'?" ³¹ Hedi wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho', Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedi háadan handi háa John natú'in wí'úvíwâyupí?'. ³² Hewänbo wígitúunípi, 'T'owadida' ônk'û' gin." (In t'owa dâykunwôeda'díbo há'wâa ditú, gá t'ähki in t'owa dívíwâyundedân John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi ûnmuu'in.) ³³ Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhanginnáhpí to'wídí ônk'û'in." Hedi Jesus-di

ovâytu'an, "Hedáho?, naadi wänbo wá' wíwâytu'amípi to'wídi in ta'gen dínk'û'in dó'amídi ná'i hääwí dó'o'i?."

12

Jesus-di in yä'dâapi'in úuva áaphää áyi'ninbí'gedi ovâytu'an

¹ Jesus-di in tsonnin ná'i háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhähsaa, hedi i' nava iphé'ahkhaayan, i' k'uu iwá iphoyää i' úuva ip'omap'ee-ígí?, hedi wí tewhá tuwä'i-á ik'û' iví nava i'áyi'namídi. Hedáhá? i' nava wên senä' úuva áaphää áyi'nin dimuu'in ovâypiyémägi wíyá pi'wí nangepiye namää. ² I' úuva nap'e'yin dihaydiho wí t'ôe'i? i' nava iwepiye óesan hedânho in senä' dâynavapiyé'annindi i' úuva nayämu'i? óemäänídi. ³ Hewänbo indi i' t'ôe'i? óeyâ'di óewhádi, hedi manda'dibo óewáybun. ⁴ Hedi i' sendá wíyá t'ôe'i-á óesan. Indi i-á p'ó'dá óewhádi, heda jänäki-á óe'an. ⁵ Heda wíyá t'ôe'i-á óesandi-á óehay. Heda wây-á wên t'ôe'indá ovâysan. Wáy wên in ovâywhádi, wây-á wëndá ovâyhanú. ⁶ Hedi iví ayda' ünjoekandee, i' isígi'i?. Ná'ihó t'ä'gediho in dâynavapiyé'anninbí'wepiye óesan. Natú, 'Madân naví ay-á dín'a'geeni.' ⁷ Hewänbo indá wé'ge dívíhee'andi ditú, 'Ná'i-ânkun namuu ná'i hääwí t'ähki ünjoepuwagi'o'i?. Jaho áyháji, hedi ná'i hääwí nayämu'i-á nanbí-á gínmuuni.' ⁸ Hediho i' ay óeyâ'di óehay, hedi i' nava iwedi óep'égi."

⁹ Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân ná'i nava iví? ünmuu'i? i'amí? Gá namäädá in senä' dâynavapiyé'annin ovâyhanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wëndá ovâypiyémääní. ¹⁰ Bîntunnapí'an ná'i hí? Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i?: I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyjoegi'andi-á,

nää shánki natáy'i k'uu tehpaá bé'dí napóe.

¹¹ I' shánki natsonji'i gin i'an,
hedi na'in âymû'di díhá'an."

¹² In Hudíyoví tsonnin dínhanginná Jesus-á ná'i hí? inbí'gediho ihée'annin, hedi dida' óepankáji'in, hewänbo in t'owa dâykhunwôeda'máadi wí'óepankê'pí, hedi iwedi dimää.

Jesus tax wá'âa i'gedi óetsika'yan

¹³ Tí'úugedí in Hudíyo tsonnindi wên Pharisee t'owa-á heda Herod-ví k'ema'indá Jesus-ví'piye ovâypunjon hääwí óetsika'yamídi. Dida' óekáji'in híwó wí'ihí'máapídi. ¹⁴ Hedi únpówádi óetu'an, "Háhkandi?, gínhanginná uví hí-á ta'gen úmuu'in, u'dá t'ähki t'owa handa'ba ovâymaa, háa t'owa dínwänpichaa waa háabo wí'unmuupí, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi khuu i'gedá t'owa ovâyhá'o?. Dítu'an, hânnan nanbí tsonnun gíntú? Ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídi háa joe? Ti gínkhây'ä? áywá'âa-í'in háa jói óetsika'yamídi. Dida' é?" ¹⁵ Hebo Jesus ûnhanginná gin óetsika'máadi inbí ánsaaho ta'ge wí'dây'máapi'in, hediho ovâytu'an, "Háadan dítayinde? Wí denarius chá? dínma' naa dómúunídi." ¹⁶ Ônmaadi ovâytsika'yan, "To'ví ts'ay-an ná'i chá? eedi ûnk'óe, heda to'ví kháwä-á?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ¹⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho?, hääwí Caesar-ví? ünmuu'i? Caesar-bá binmää, hedi wá? hääwí Jôesi Tádávi ünmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmää." Hedi iví hí'dí báyéki ovâyhá'an.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

¹⁸ Ná'in Sadducee t'owa Jesus-ví'piye di'ää, hääwí óetsika'yamídi. (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwówápúuwí.) ¹⁹ Indi óetu'an, "Háhkandi?, Moses-di ná'in tsonnun dín'ta'nan: Wí sen âypídiبو nachuudi iví kwee wa' ûnwówájida, i' senbí tí'ûu ûnkhây'ä? i' kwee-ádi ikhó'yâ-í'in, hedânho dân'âykw'ôenídi i' pá'dâyví kháwä ônhúuwídi. ²⁰ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'ûuwin senä' diji?. I' shánki páadé'i? ikhó'yâ?, hebo âypídiبو nachuu. ²¹ I' eedi'i-á wá? i' kwee-ádi ikhó'yâ?, hedi ná'i sen wá? âypídiبو-áho nachuu. Hedi i' powage'i-á hanbá únpóe. ²² Hedi handa' t'ähki in

tsédí diji'in tí'úuwín dínpoé, t'ähkí wí'inbo i' kwee-ádí dívíkhó'yâ'di wêe wänbo wí ay wíðâysógepí. T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ²³ Nă'in tsé ihay tí'úuwín i' kwee-ádí dikhóhtsaakw'ônwän, hedího dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wíwí kwee-an ûnmúuní?"

²⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Gindidân ípedeekw'ó, wí'úhanginnáhpídí Jôesi Tádáví ta'nin háa ûntú'nin, hedá wá' wí'úhanginnáhpí Jôesi Tádá-á hânho nakay'in. ²⁵ Owáy in dit'ahánnin t'owa diwáywówápóe ihaydi, senä'dá kwiýä'dá há'to wíyá dívíkhó'yâ-í, gá gindidi in makówáwin t'ôepa'aa'in waaginbá dimúunídân. ²⁶ In t'owa dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi dítsika'máa, hewänbo bîntunnanpí'an háa Moses-ví ta'nin diwe ûnta'muu'in in wää'i phé'yävi nakoje' ni'gedi ita'nan diwe. Ihaydi Jôesi Tádádí ginnân Moses óehée'an: Naa-ân omuu Jôesi Tádá,

Abraham-dá Isaac-á Jacob-á inbí Jôesi omuu.

²⁷ Nă'in senä' dichuu wänbo ta'gendí diwówáji', gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi dínmuudân, in dichumuu'inbí'-á joe. Hedânkun t'ähkí ípedeekw'ó úwíwâyundedi in dichuu'in há'to diwáywówápúuwí'in."

In shánkí kay'in tsontun

²⁸ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedí'i nat'oe dívíhí'máadí, hedí Jesus-di híwó'nin hí' ovâymägi'in ûhanginná, hedího Jesus-ví'piye namäädi óetsika'yan, "Wé'innan t'ähkí Jôesi Tádáví tsontun diwedí in shánkí kay'in ûnmuu?" ²⁹ Jesus-di óetu'an, "Nă'innân in shánkí kay'in namuu:

Un Israel t'owa bít'ôeyan,

Nanbí Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'i' i' wêedá' Jôesi na'ândi' namuu,

³⁰ hedí undá únkây'ä' ná'i shánkí natsonji'i' unbí Jôesi ûnmuu'i-á pín ta'gedi bînsígí-í'in, unbí pí'nă khó'jé-á, unbí hâa iwá, unbí ánshaadá, hedá unbí kay t'ähkídá.

³¹ Hedí nă'indá in eedí'in tsontundá namuu:

Háa un wí'bo úwípísígí waagibá

wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí.

Wây-á tsontun nă'in wíjeví shánkí hay'in namuu'in wínak'óepí."

³² Nă'i Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'dí Jesus óetu'an, "Hâhkandi', híwó bihée'an. In ta'gen namuu untú waa, wêedá' Jôesi na'ân, hedí wíyá Jôesi-á wína'ânpí, i'dá'. ³³ Híwó namuu animáa âyhúuwí'in oe méesate eepiye âyphamá-ídí Jôesi Tádá âymäänídí, hedá wíyá hääwí-á âymääní'in. Hebo shánkí híwó'nin namuu Jôesi âysígí-í'in nanbí pí'nă khó'jé-á, nanbí hangintandá, nanbí kay t'ähkídá, hedá wá' wây-á t'owa-á âysígíhúuwí'in íwípísígí waabá." ³⁴ Jesus ûhanginná nă'i sendí híwó'dí hí' óemägi'in hedí óetu'an, "U-á híyäädá' útáy unkhây múunídí Jôesi Tádáví tsonkhuu mânsígíkâyjídí." Hedí iwedi t'ähkídíbo diwôeda'póe Jesus wíyá hääwí óetsika'yâamídí.

I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, to'ví ay-an ûnmuu?

³⁵ Jesus-di i' méesate hay'i ee ovâyhá'odi ovâytu'an, "Heháadan in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in ditú, i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedi'i'dá' ûnmuu? ³⁶ I' Yä'dâa'i P'owäqahâadi David óehá'andi David-bo ginnân natú: Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an naví tsondi hay'i',

'Naví ko'díngédí ósoge,

hedí uví hânmin dovây't'aaní hedá uví mange wínkáaní.'

³⁷ Nă'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhây máa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví ây iwedi'i'dá'mân ûnmúuní?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídimúunípi

In báyéki t'owa híhchangidi dívít'ôeyande Jesus-di ovâyhá'odi. ³⁸ Ovâytu'an, "Nă'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedí bí'áyíngi'an. To whaadi'in dito'ondi diji' dâykeeyamídí to'wên dimuu'in, hedá ovâyhi'an t'owadi a'gindi ovâysengitu'âami'in

i' bú' pingé i'ge dijidi, ³⁹ hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá nashánkí'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'óení'in dida'. ⁴⁰ Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähkí dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípiða'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shánkí ovâyuhchänukhâymaa."

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'ähkí Jôesi Tádáví'piye imägi

⁴¹ Jesus i' méesate hay'i íve i' chä' phébay nú' isógedi in t'owa inbí chä' dâykuudedi ovâymunde'. Báyéki in kodit'owa dimuu'indá báyéki dâychä'kuude'. ⁴² Hedi wí kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji'i-á napówádí wíje chä' p'í'in itógi, híyääda' i' chä' namuu. ⁴³ Hedi Jesus iví khäge'nin iwé'ge'andi ovâytu'an, "Ta'gendi wâytu'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i sehkanäwó nawówáji wänbo i' chä' phébay iwe shánkí itógi t'ähkí in wé'gen dâykuu'inbí'wedi. ⁴⁴ In wé'gendáho i' chä' dínphade iwedi dívímägi, hewänbo ná'i kwee-á báyéki ûnk'óhpi wänbo háyú imáa'i t'ähkí itógi — iví wówátsi i'amígí' t'ähkí imägi."

13

Jesus iví khäge'nin itü'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

¹ Jesus i' méesate hay'i iwedi napeemän dihaydi, wêe iví khäge'nin diwedi'i'di óetu'an, "Hähkandi', námú'dí ná'i sa'wó'di tewhá näwe nakw'ó'di', hedá i' sa'wó'di k'uudi napa'andi-á." ² Jesus-di óetu'an, "Ná'i tewhá he'endi náa nâamúndep'an. Hewänbo t'ähkí hä'i-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu hä'i tehpaawedi wínate'deegi'opi."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

³ Jesus i' okú "Olive Okú" gin dâytu'o' eedi napeedi wí'bo isóge, hedi p'ohuuge onä p'änäbo i' méesate hay'i imunde'. Hedi Peter-á, James-á, John-dá, Andrew-á di'äädi óetsika'yan, ⁴ "Ti dítu'âamí, hânhay-an ná'i hääwi i'gedi dítu'andi napuwagí'o? Hää-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnáanídí häädi nats'anpúuwí'in?"

⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'âyíngi'an to'wídí wänbo piháa wíwovâywäyu'amípídí. ⁶ Báyéki t'owa naví kháwä i'gedi dikä'äägí'o, hedi wí'inbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Gindidi báyéki t'owa inbí hójo ovâywäyukankhâymaa. ⁷ Hewänbo t'owa tsowa dithaa'in háa kayi' dithaa'in dívíhänbo' i'gedi it'oejá, wíwovây'âyíngimäänípí. Nakhây'ä' ná'i hääwi napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge'i' thaa wa'di wína'ähpi. ⁸ T'owa wêe nangewin dívíhänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádí, hedá nangewin tsonnindá wá' dívíhänkhâymaa. Wáyjé t'ähkí nanan'a'yäpuwagí'o, hedá báyéki dihaapuwa'gí'o. Hewänbo ná'i hääwi-á wí kwee páadé na'ejehay waagi'ba namuu, wa'di shánkí napuwagí'o.

⁹ Undá wí'bo bí'âyíngi'an. Wovâypankhonkhâymaadá tunjó wháagépiyá wovâyhúuwí, hedi i' Hudíyoví méesate eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí, naví'gedi bînt'ôe'amídí. ¹⁰ Hewänbo wa'di i' t'ä'ge'i' thaa napówápídíbo', Jôesi Tádáví híwó'di tun t'ähkí nange'in t'owa ovây't'ôe'amí'in nakhây'ä'. ¹¹ Owáy wovâypanhógidi tunjó wháagé wovâykándí, wa' ípówápídíbo wíwovây'âyíngimäänípí háa iwe ítúuní'in, hewänbo ihaydi i' hí' Jôesi Tádádí wovâte eeje wovâywhädikhâymaa. Naa omuudi in nangewin p'ó'dédí'inbí'piye hedá wé'aymägi'i-áho ítúuní. Undá wí'bo wí'úviphí'khâymaapí, i' Yä'dâa'i P'oewaahâadân wovâykhäge'khâymaa bînhée'amídí. ¹² T'owa inbí tí'úuwín páadé'in inbí hânminbí mangepiye ovâykáani ovâyháanú-ídí, hedi in tádá'indá hanbá inbí äy dâykhâymaa, hedá in äy-á inbí tádá'in jiyá'inbí'piye dívíhänsaadi tson diwe ovâykwohkhâymaa ovâyháanú-ídí. ¹³ Báyéki t'owadi wovây't'aykhädédí'inbí'piye hedá wé'ymáa naví'in íwânpimuudi, hewänbo in to'wên dívít'ôephadeyää'annin dichuu pihay, indá ovây'aywoení."

Jesus-di i' Nahá'dǎnkant'óe'iví'gedi ovâytu'an

14 “Jôesi Tádávi ta'nin diwe Daniel ita'nan i' Nahá'dǎnkant'óe'iví'gedi, i' Jôesi Tádádí wǎnbo óet'ay'i'. (Bîntunnapí'an, hedi únkhây'ǎ' íka'póewí'in.) Owáy ee únkhây'ǎhpí'we nawindi bînmû'di, ihaydáho un Judea nange íkw'ó'nin únkhây'ǎ' oe okú i'piye íjáaní'in. 15 Hedi wí to'wí iví wha'k'ay iwe naji'i' iwedi nawândi wí'únkhây'ǎhpí ihayjê'amí'in i' tewhá ee nats'úunídí wí hǎäwí wǎnbo ikáyjídí. 16 Hedi to'wí nava iwe naji'i-á wí'ibuunípi iví k'éwé'in to wǎnbo ikáyjídí. 17 Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkanä in kwiyǎ' disâamuu'in hedá in dâyt'âytsǎä'o'indá, gá ingí-á nakâypúuwídân dijáanídí. 18 Úvíjûusu'amí ná'i hǎäwí te'núdí wínapúuwípí, 19 gá báyékí t'ôephade na'ǎdân. Jôesi Tádá ná'i nan oepáa íkhijé waabo t'owa dâyt'ôephadende', hewǎnbo owáy i' thaa napówá ihaydá shánkí báyékí dâyt'ôephadekhâymáa, hedi há'to wíyá ha'wâa dâyt'ôepaadé-í. 20 Hewǎnbo in to'wên Nanbí Sedó Jôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuudiho', in t'owa báyékí thaa wí'ovâyt'ôephadepâkhâymáapí, gá imǎgidá to'wí wǎnbo há'to nawówayêenídân.

21 “Hedi ihaydá t'owa ditúdáho', 'Bînmú'dí, náäwân naji' i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí,' hedi háa wây-á ditúdá, 'Oe-ân naji', háa ditú waa wí'úvíwǎyú-ípí, 22 gá hójo'in t'owa dikǎ'ǎägi'odân hedi wên ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedá wêndá ditúuní Jôesi Tádávi tukhe'mindá dimuu. Ná'in hójo'indá wên pínnán taa-á dâyt'aywámí in t'owa ovâyháa'amídí, hedi inbí hójodibo in Jôesi Tádádí ovâyde'mannin in ta'gen namuu'in diwedi ovâyhänge'amí, ho nakodídi. 23 Undá bí'áyîngi'an. Wâytumáa hǎäwí t'ǎhkí napúuwí i'gedi wa' napóepídíbo'.”

I' to'wí t'ǎhkí t'owagi' na'aypuyǎ'i nawáy'ǎ'

24 “Hedi i' thaa naná' dihaydi hǎ'in t'ôephade nahán dihaydi, i' than nakhunpuwagi'o, i' p'óethay wǎnbo wínapúuwípí. 25 In agóyó-á makówá dá dijaymú-í, hedá t'ǎhkí oe makówá nasaa'i-á na'a'yápúuwí. 26 Hedi ihaydi in t'owadi naa t'ǎhkí t'owagi' o'aypuyǎ'i' omuu'i' okhúwá jáa o'ǎdi dímuuní, báyékí pínnán kay wóegé hedá sa'wó'di kohthay wóegá o'ǎä-í. 27 Hedi in makówáwin t'ôepa'aa'in dovâypunjôení in dovâyde'mannin ovâywé'ge'amídí p'inpiyedá tsânpiyedá aakonpiyedá thanpiyedá, wéngé t'ǎhkí náä oepáa k'aydi dikw'ó'nin deejedá ovâywé'ge'amí.”

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihée'an hǎäwí ovâyhá'amídí

28 “Wên fig tay bînmú'dí hǎäwí íhǎhpúuwídí. I' taykhóe'ây na'ohphuupoe'odi nats'antsáwǎpuwamán dihaydi, únhanginná nata'ánpowa'ǎ'inpí'an. 29 Hedi gindidibá owáy ná'i hǎäwí i'gedi wâyt'ôe'an bînmû' ihaydá únhanginnáaní púnú' naná'nin naa owáy'ǎä-ídi, phódi nú' owin waagi namúuní. 30 Ta'gendi wâytumáa, t'ǎhkí in náäwin t'owa há'to diháaní wa'di ná'i hǎäwí t'ǎhkí páadé nats'anpoe'opídíbo'. 31 Makówá-á hedá oepáa k'aydá t'ǎhkí nakhangí'o, hewǎnbo naví tundá há'to dínháaní.”

Hǎädi Jesus nawáy'ǎ'in to'wí wǎnbo wí'únhanginnáhpí

32 “Hewǎnbo hǎädi ná'i hǎäwí napuwagi'o'in to'wí wǎnbo ta'gendi wí'únhanginnáhpí. In makówáwin t'ôepa'aa'in wǎnbo wídínhanginnáhpí, hedá naa Jôesi Tádávi ay omuu'i' wǎnbo-á wídínhanginnáhpí. Jôesi Tádáda'mân únhanginná. 33 Hediho bíkhây'andá bí'áyîngi'an, hǎädi ná'i hǎäwí napuwagi'o'in wí'únhanginnáhpídí. 34 Gin waagibá napúuwí: Wí sen iví tewhá ijoe'andi wáy kayi'piye namáädi iví t'ôe'in ovâyk'ú' iví hǎäwí òn'áyîngi'amídí hedá háa inbí t'ôe dâyt'amí'indá ovâyjôn, hedi i' phódi áyí'di' óetu'an nakhâymúunídí. In t'ôe'in wídínhanginnáhpí hǎädi ná'i sen nawáy'ǎ'in. 35 Ná'i sen waagi'ba naa omuu, hediho íkhâymúuní, wí'únhanginnáhpí hǎädi owáy'ǎ'in — hádeewáy kindi, háa khun pinudi, háa hédénpiye, háa nathanpee'ǎ' ihaydi. 36 Úví'áyîngi'anpídá

wáy tsíkhagipí opówádí íjó'kw'òndibo wâyshaa-í. ³⁷ Haa un wâytu'an waa, t'ähkí t'owa-ân hanbá dovâytumáa: Íkhâymúuní'in únkhây'ä'."

14

Wên hí' dâyk'û' Jesus óekáyídí

¹ Wa' wíje thaa ûntáy in Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâytu'o'i dínpóewídí, ihaydi i' pává oewáaseepí' dâyk'o'. In owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá dâytuwámáa hádídí kaadibo Jesus óekáyí'in óeháyídí. ² Ditú, "Nää-á wa'di ná'in shánkí'eedi napoe'odi wí'íví'amípí. Ha'wáa íví'andá, wáy ná'in t'owadi na'in díyâ-í."

Oe Bethany bú'ay Jesus sa'wó nasundi ka'p'oe ôn'ewe

³ Ihayhäädíba Jesus oe Bethany bú'ay naji', hedí wí sen Simon gin nakháwä'iví' ihúho', ná'i sendá naphéetaymuuwän. Jesus nahúu'ân dihaydi wí kwee wên p'onbay'ay imáadí nats'ú, indá k'uu ts'ä'i'di ûnpa'an hedí wí ka'p'oe "nard" gin dâytu'o'i' ûnku'un. Ná'i ka'p'oe-á sa'wó'gí nasun hedá hânho-á nachä'muu. Hedí i' kwee in p'onbay'ay k'áy iháve, hedí ná'i ka'p'oe-á Jesus-ví p'ó'dé ôn'ewe. ⁴ Wên t'owa iwe dikw'ó'nin dâymû'di dit'ayji', hedí wí'ná táye dívítumáa, "Háadan ná'i ka'p'oe-á ipedee'an? ⁵ Powin tägintä (300) thaa t'oe díví'andi wá'áadi nakuhchadee-íwän, háa mađi shánkí wänbo', hedí i' chä' in sehkanäwó diwówáji'in ovâymaßníwän." Hedí i' kwee-á hânho óetunsú'an. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "I' kwee ánpí bin'an. Háadan bînt'aymáa? Híwóho sa'wó'gí naa dí'an. ⁷ Häädi wänbo in sehkanäwó diwówáji'in t'owa undáđi únkwó'ní, hedího häädi wänbo náwe hääwí híwó bîn'amí'in ída'dá, únkođi bîn'amíđi. Hewänbo naa-á náwe hânhay wänbo t'ähkí undáđi wí'ochangí'opí. ⁸ Ná'i kwee háyú únkođi ihay i'an. Wa'di in pení ovâykhä'kw'óđipíđibo' inbí'di dâyka'p'oe'ewende', hedí hanbá i'di naa dí'an wa'di ochuupíđibo'. ⁹ Ta'gendi wâytumáa, wähää wänbo ná'in Jôesi Tádáví híwó'di tun ônphadende' eeje náa oepáa k'aydi t'ähkí, háa ná'i kwee i'annin ovây't'ôe'amí, iví'gedi díví'ánshaa'âamíđi."

Judas nahíje Jesus óeku'p'âyíníđi

¹⁰ Hedí Judas Iscariot, wí in tä'di wíje khäge'nin diwedí'i namuu'i', in owha' p'ó'dédí'inbí'wepiye namää Jesus óeku'p'âyíníđi. ¹¹ Hedí ná'in owha' dit'oe ihaydi t'ähkí dihíhchanpóe, hedí inbí tun Judas óemägi chä' óewá'âa-íđi. Hedího iwedi Judas ituwámáa hádíđi Jesus inbí mange óekáaní'in, häädi únkođi ihaydi.

Jesus-áđi iví khäge'nindáđi dimän i' Passover shánkí'eedi koegí' dâyk'o'íđi

¹² In Hudíyo dínshánkí'eedípoe'o, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'i'. I' páadé'i shánkí'eedi thaa in k'úwá'ây dâyhánunde', Passover koegí' gin dâytu'o'i dâyk'o'íđi. Hedí Jesus-ví khäge'nindi óetsika'yan, "Wähää-an na'in gimú-í'in unda' hääwí âykhây'amíđi i' Passover koegí' âyk'o'íđi?" ¹³ Hedí wíjedi in khäge'nin ovânsan dân'amíđi. Ovântu'an, "Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedí wí sen wên p'onbay ihondi'di wovänjay-í. I-áđíba damú-í. ¹⁴ Hedí wáy i-á nats'ündá i' sen iví tewhá ûnmuu'i' dântu'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yâamíđi, Wé'i íve-an naagí' dînmuu, eewân naví khäge'nindáđi ná'i Passover koegí' âyk'o'í'?" ¹⁵ Hedí i' sendi wí wha'k'ay íve hay'i wovänkeeyamí, hää t'ähkí gíntáy'i nakw'òndi. Ee-áho i' koegí' dânkhây'amí." ¹⁶ Hedího in khäge'nin damääđi i' bú' iwe dats'ú, hedí hääwí t'ähkí háa Jesus natú waagibá dânshaa, hedího i' Passover koegí' dânkhây'an.

¹⁷ Nakin dihaydi Jesus-á iví khäge'nindáđi i' tewhá eepiye dimää. ¹⁸ Dihúukw'ôn dihaydi Jesus-di ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, wêe un naa-áđi úvíhúujo'in diwedí'i'di naa dikuhpekhây'máa." ¹⁹ In khäge'nin diháachanpóe, hedí wí'inbo óetu'an, "Ti naa-ân gin dá'y'amí? Naa-á há'to'." ²⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Wêe un tä'di wíje iwedi naa-áđi iví pává ná'i sää iwe ip'ohtôení'i', i'dân dikuhpekhây'máa. ²¹ Naa t'ähkí t'owagi'

o'aypuyä'i' ochuwagi'o, Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waagi. Hewänbo nä'i to'wí díkuhpekhâymáa'i-á t'ôephade ûnpúuwí. Shánkí híwó i' sen ûnpúuwíwän na'aypuyäpídí."

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

²² Dívíhúujo' ihaydi Jesus wí pává ikê'di Jôesi Tádá óékú'daa'an, hedáhá' ihávedá iví khäge'nin ovâymägi, hedi ovâytu'an, "Binhó'gí, ná'i-á naví tú' dînmuu." ²³ Hedáhá' wên k'édé ikê'di wíyá Jôesi Tádá óékú'daa'andi ovâymägi, hedi t'ähkídíbo wí dâysuwä. ²⁴ Hedi ovâytu'an, "Nä'i-á naví ûnp'oe dînmuu. Naví ûnp'oe-á t'ähkí t'owagi' doncha'gí'o, hedi owáy gin naa dáy'andiho Jôesi Tádávi tun imägi'i ho ûnpúuwí. ²⁵ Ta'gendi wâytmáa, há'to wíyá dóméenasuwä-í owáy Jôesi Tádádí naa dítsondisóge píhay, hedi ihaydá wíyá pí'wí méena waagibá dósuwäkhâymáa." ²⁶ Hedi dâyjûusukha'wandi i' tewhá iwedi dipee, hedi oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye dimää.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wídítaapí'in"

²⁷ Dimändi Jesus-di ovâytu'an, "Jôesi Tádávi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedi in k'úwá dívíwadegi'o.

Ha'wâabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khâymáadáhá' undá t'ähkídí díjoe'andi úvíwadekhâymáa. ²⁸ Hedi owáy owáywówápóe ihaydá Galilee nangepiye unbí páadé omän." ²⁹ Peter-di óetu'an, "Tobá t'ähkídí wóejoe'an wänbo', naadá há'to'." ³⁰ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Nä'in ta'gendi wítu'âamí: Nääavi ta'nin diwe ûnta'muu háa i' natú'in, ginnân:

'Naadi i' k'úwá áyí'di' dóháyjí,
hedi in k'úwá dívíwadegi'o.

Ha'wâabá un únpuwagi'o. Naa díkhe'khâymáadáhá' undá t'ähkídí ná'i khunbo', wí dee sen wa'di wáygin ikinpídíbo' u-á powin untúuní naa wídítaapí'in." ³¹ Hewänbo Peter-di shánkí kay'indi óetu'an, "Tobá u-ádi naa díhay wänbo', naa há'to hânhay wänbo otúuní wíwítaapí gin." Hedi t'ähkí in wé'gen khäge'nin hanbá ditú.

Jesus oe Gethsemane ijûusu'an

³² Nä'i tay jáa iwe dipówa, Gethsemane gin dâytu'o', hedi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Näwe bíkw'o'. Naaáadáhá' undá t'ähkídí o'äämú-í dâyjûusu'amídí." ³³ Hewänbo Peter-á James-á hedá John-dá i-ádi ovâyho'. Ihaydi khunwôeda'di óemáa hedá iví pí'nä ûnkháapóe. ³⁴ Hedi ovâytu'an, "Naví pí'nä khó'jé hânho otaachanpoe'odi hääwí ochuu-í waa ochaä. Näwebo úvítsíkhakw'ôení hedá áyíngidi bíkwo'be." ³⁵ Wíyá háy namäädi iwe nange iseewhaadik'ú', hedi ijûusu'an ná'in nats'anpuwagi'o'in wí'ûnpúuwípí, nakodidáho'. ³⁶ Ginnân ijûusu'an: "Naví Tádá, u-á hää t'ähkí úkodi bi'amídí. In t'ôephade donkhâymáa'in naa oda' dînjâ'amí'in. Hewänbo tobá napúuwí háa u-á unda' waa, háa naa oda' waagá joe."

³⁷ Hedi in poje khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymäädi dijókha'wäkw'ôndi ovâymû', hedi ovâyjôhsandi Peter óetu'an, "Simon, háadan unjókha? Ti wí háy tähkí wänbo wí'úkodipí'an áyíngidi unchanídí? ³⁸ Áyíngiddi bíkwo'be hedá bíjûusu'an, hedânho wovâytyayinde' ihaydi híwóhpí wí'úví'amípí. Pín ta'gedi híwó úví'amí'in ída', hewänbo unbí tú'dá wí'íkaypí."

³⁹ Hedáhá' nawáymäädi háa hânhay ijûusu'an waagibá wíyá ijûusu'an. ⁴⁰ Hedi iví khäge'ninbí'wepiye nawáy'äädi wíyá ovâyjôhshaa, hânho dikayhándí, hedi wídínhanginnáhpí háa óetu'amí'in.

⁴¹ Hedi powingí' ijûusu'andi nawáy'äädi ovâytu'an, "Ti wa'di íjó'kw'ó hedá úvíkaykhanwówa'o'? Hähaydá'dibo'" Ihaydiho naná. Nää-á to'wídí in t'aywóhkanninbí

mange díkání naa, t'ähkí t'owagi? o'aypuyä?i? omuu?i?. 42 Bíwínú, gimú-ího?. Binmú'dí, i? díku?p'égi?i ho napówá.”

Jesus óepankê?

43 Wa?di ihí'máa ihaydi Judas napówá, i-á wêe in tä?di wíje khäge?nin diwedi?i?bá namuu. Báyéki wây-á t'owa i-ádi diji?. In owha? p'ó'dédí?indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá hedá in Hudíyoví tsonnindá ná'in t'owa ovâysan tsijó phá?á phé-á wóegé. 44 Dipówápídíbo Judas, i? Jesus óeku?p'égi?i?di ho ovâytu?an in t'owa, “T? sen dóp'ohtsäähâymaa?i-áho i? namuu. Bínpankáyji hedi áyîngidi bînhûwí.”

45 Hedi Judas wesebo Jesus-vi?piye namäädi óetu?an, “Hähkandi?,” hedi óep'ohtsää, 46 hedi in t'owadi Jesus óeyâ?di óepanho?. 47 Wí Jesus-ví khäge?di? iwe nú? nawindi iví tsijó phá? iwahkê?di i? owha? p'ó'dédí?ví t'ôe?i? p'ó'dé óewhâdi, hedi iví oje he?yinbo ônt'ó'ts'á?. 48 Hedi Jesus-di in t'owa ovâytu?an, “Háadan tsijó phá?-ádi phé-ádi íkhehpówá dípankáyjídí wí jänäkikandi? omuu waabá? 49 Thamuwaagi i? méesate hay?i ee naa undádi oji? wâyhá?odi, hedi wídípankê?pi. Hewänbo nä-á gin úvi?o?, háa Jôesi Tádávi ta?nin diwe ûntû? waa napúuwídí.” 50 Hedi t'ähkí iví khäge?nindi óejoe?andi dijân.

51-52 Wí e'nú wá? wên aa ts'ä?indá? na'aamuudi Jesus ûnwóeji?, hedi in t'owadi óeyâ?, hewänbo najândi in aada? dínjoepóe.

In Hudíyo tunjowa?di Jesus iví?gedi óetsika?máa

53 Jesus i? owha? shánkí p'ó'dédí?ví?piye óeho?. Eebá in wé?gen p'ó'dédí?in owha?-á, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indá díwíwé?ge?an. 54 Jesus óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi?didíbo-á nawóemän, hedi i? p'ó'dédí? owha?ví tewhá tehpaá búge nats'ú, hedi in sundado áyí?nindádi isóge isúwá?amídí ee naphaa iwe. 55 Oe íve in owha?-ádi hedá in tunjowa? dimuu?indádi dâytuwämáa wí to?wí híwóhpí Jesus-ví?gedi ihée?amídí, hedânho Jesus óeháyjídí, hewänbo wídâyshaapí. 56 Báyéki t'owa iví?gedi díwíhójo?an, hewänbo handa? wídítúhpí.

57-58 Ihaydi wên hójo?in díwíwínúdí ginnân ditú: “Git'oe natúdí, ‘Ná?i méesate hay?i t'owa dâytege?i dónayukhâymaa, hedi poje thaa iwe wíyá méesate t'owa dâyk'ú?pi? naa dótegegi?o.’ ” 59 Hewänbo ná'in t'owa wänbo wí?ínbo handa? wídítú?pi.

60 Hedáhá? i? owha? p'ó'dédí? in t'owa t'ähkíví páadépiye iwíwínúdí Jesus óetsika?yan, “Ti háabo wí?untúunípi?an ná?i hääwí indi wônchänunde? i?gedi?” 61 Hebo Jesus-á tunginpi nawindi háabo wí?óetu?anpi. Wíyá i? owha? p'ó'dédí?di óetsika?yan, “Ti u-ân unmuu i? to?wí Jôesi Tádávi óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí? Ti u-ân i? ây?a?ginmä?iví ay unmuu?” 62 Jesus natú, “Naa-ânkun omuu, hedi un t'ähkídí dípuwâkhâymaa naa, t'ähkí t'owagi? o'aypuyä?i? o?ándí i? to?wí t'ähkí kay imáa?iví ko?dîngédí. Hedá makówádí okhúwá jáadi o?adi dípuwâkhâymaa.”

63 Ha?wâagi Jesus natúdí i? owha? p'ó'dédí? iví k'éwé?in to isíve, in t'owadi óemúunídí nat'ay?in, hedi natú, “Wây-á to?wên wígintáypí iví?gedi díwíhée?amídí. 64 Háa natú?in ít'oe?pi?an. Natú i-á Nanbí Sedó Jôesi Tádá waagi?bá namuu. Hânnan ída? ây?amí?in?” T'ähkídíbo ditú, “Gá óeháyji-ân, híwóhpí âyshaadi.”

65 Hedi wêndi Jesus óe?ohphay, hedi óetsíwhi?andi óemahpúudí óetu?an, “Dítu?an to?dan wóemahpúu?in.” Hedi in méesatewin sundadodi óeyâ?di háyänbo óemapháve.

Peter-di ovâytu?an Jesus wí?óetaapi?in

66-67 Peter oe áagé i? tewhá tehpaá búgebo wa?di naji?, hedi wí a?yú i? owha? p'ó'dédí?ví t'ôe?i? namuu?i Peter-vi?we napówádí óemû? isúwá?odi, hedi óedamúndedi óetu?an, “U? wá? Jesus Nazareth-wi-ádi unjiwän.” 68 Hewänbo Peter natú, “Joe, naa-á joe. Naa wí?oka?póya?pi hääwí i?gedi bihí?máa?in.” Hedi iwedi napeedi in tehpaá phódi nú?piye namää. 69 I? a?yúdí wíyá óemû?, hedi in iwe diwinnin ovâytu?an, “Ná?i sen in Jesus-ví?in diwedi?i?bá namuu.” 70 Hebo Peter wíyá natú, “Naa-á joe.” Hây napóe ihaydi in

diwin diwedi wí to'wídí Peter óetu'an, "Ta'gendi ɥ-á Galilee-wibá unmuudibo Jesus-ádí bá unjiwän." 71 Peter natú, "Jôesi Tádádí dítuhchäänú-í ta'ge dáyhí'máapídí. Hã'i sen iví'gedi úvihí'máa'i-á wídótaapí." 72 Ihaydibá wesebo wí dee sen ikin. Hedi Peter ûn'ánpówá háa Jesus-di hánwaa óetu'annin: "Wa' i' dee sen wáygín ikinpídíbo', ɥ-á powin untúuní naa wídítaapí'in." Hedi Peter hânho isíhtää.

15

Jesus-á Pilate-ví'piye óetsondiwekán

1 Wa'déedí nanân dihaydi in owha' p'ó'dédí'indá, in tsonnindá, in Hudíyoví khuu dáyhá'o'indá hedá t'ähkí in tunjowa' dimuu'indá dívíwé'ge'an háa díví'amí i'gedi dívíhée'amídí. Hedi Jesus óewhi'andi iwedi óeho'di Pilate-ví mange óekán. 2 Pilate-di Jesus óetsika'yan, "Ti ɥ-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?" Jesus-di óetu'an, "Háa ɥ'bo untú waa." 3 Hedi in owha' p'ó'dédí'indi báyéki híwóhpí' Jesus ónchänunde'. 4 Hedáhá' Pilate-di wíyá óetsika'yan, "Ti háabo wí'untungí'opí'an? Ti ná'i báyéki híwóhpí' ɥ' wónchänundedi wí'unt'oe'pí'an?" 5 Hebo Jesus-á wa'di háabo wínatúhpí, hedi Pilate óeháa'an.

Jesus óeháyjí, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

6 Paayo waagi ná'i Passover shánkí'eedi dinnân dihaydi, wí wêe pan Pilate-di óema'p'ädinde', to'wí in t'owa dida'i'. 7 Wí sen Barabbas gin nakháwä'i-adí wáy-á sená'dádí dipankw'ó, indá i' bú' iwe'in t'owa ovây'te'ya'nandi in p'ó'dédí'inbí'piye dívíhãnsaa, hedi ihaydi dáy't'owat'ahánú. 8 In t'owa Pilate-ví nú'piye dívíhádi óedaa'amídí ovây'amídí paayo waa i'o waa. 9 Pilate-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Jesus wâyma'p'äädí-i'in ída', un Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'?" 10 Ha'waa Pilate natú gá ûnhanginnândân in owha' p'ó'dédí'indi Jesus óethúumáadibo iví'we óemangekännin. 11 Hewänbo in owha' p'ó'dédí'indi in t'owa báyéki ovâyhée'an Pilate óedaa'amídí Barabbas-ân óema'p'äädí-ídí, Jesus-á joe. 12 Hediho Pilate-di wíyá in t'owa ovâytsika'yan, "Hedi hãnnan dó'amí ná'i?, i' bínkháyä'de'i Hudíyoví tsondi hay'i gin?" 13 In t'owa dívítuwínú, "Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u'" 14 Pilate-di ovâytsika'yan, "Háadan gin dó'amí? Háawin t'aywó'ninnan i'an?" Indá shánká dívítuwínú, "Phé'win deedi nát'óhtägek'u'" 15 Pilate nada' in t'owa ovâyhíhchannamí'in, hediho Barabbas óema'p'ädi. Ihaydá natsonpóe Jesus óewhãní'in, hedi in sundadóví mange óejoe'an phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídí.

In sundadodi Jesus óejänäkí'an

16 Páadé Jesus ee Pilate-ví tunjó tewhá tehpaá búge óets'úde, hedi in wé'gen sundadó t'ähkí ovâywé'getu'an. 17 Hedi wên p'í tsáawä'in k'éwé'in to óetógi, tsondi hay'iví aa waagi'ba namuu'in, hedá wên wäakhän dáy'ophidé'annindá óep'óhtógi. 18 Hedi óejänäkisengitu'andi óetu'an, "Hân un'ân, Hudíyoví tsondi hay'i unmuu'i'." 19 Hedi háyänbo p'ó'dé óewhä' wên phédí, hedá óe'ohphayde', hedá dívídege'dikw'óe'ódi óe'a'gin waa-á díví'an. 20 Óesúugímáadí dívíbowá ihaydi, in p'í tsáawä'in to óep'ädídi ivínda óewáyto'gi. Ihaydáhá' iwedi óeho' phé'win deedi óet'óhtägek'úuwídí.

Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú'

21 Ihaydibá wí sen Simon gin nakháwä'i' oe nava iwedi i' bú' eepiye na'ä'. I-á Cyrene bú'wi namuu, hedi Alexander-ádi Rufus-ádi iví ay unmuu. In sundadodi ná'i sen óekaygi'an Jesus-ví phé'win ónhúuwídí, 22 hedi Jesus in okú Golgotha gin dáytu'o' iwe óeho'. (Ná'in tun Golgotha-á "p'óhkhúbay" ginnân namuu.) 23 Hedi wí méena-ádi ná'i woe myrrh gin dáytu'o'i-ádi dawóemuu'i' óemági, hewänbo wí'isuwäpí. 24-25 Hédéndí whänu iwe naná phé'win deedi óet'óhtägek'ú' ihaydi. In sundadó-á díví'áywan iví aa dívíweejé-ídí. 26 Hedi wên phéphá'ay phé'win kw'áye dáy't'í'k'ú' eedi háäwí dáyta'nan in

t'owa dínhanginnáanídí hääwí i'gedi óetuhchänunde'in. “In Hudíyoví tsondi hay'i?” gin dáyta'nan. ²⁷ Hedi wên wíje sänmin wá' i-ádí ovânt'óhtägek'û', i' wêe ko'díngédí, i' wêe-á yä'mängédá. ²⁸ Hediho gin napóe háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu waa: “I-á wá' wí jänäkíkandi-ân namuu” gin t'owa ditúuní.

²⁹ Hedi in t'owa diphade'nin dívíp'ônwá dá'o' óeháachannamídí, hedá t'ämägá óetumáa. Ditú, “U-ân ná'i méesate hay'i nânayukhây máawän, hedi poje thaa iwebo wíyá nâakuhkhây máawän. ³⁰ Nää-á wí'bo ópí'aywon, hä'in phé'win diwedi ówhanbe.” ³¹ In owha' p'ó'dédí'indádí hedá in Hudíyoví kuu dáyhá'o'indádí wá' Jesus ónp'áhkaadi ditú', “Wé'gen t'owa-áho i'dí ovây'aywonde', hewänbo wí'bo-á ipi'aywoenídí wí'ûnkodipí. ³² Ná'i sendá i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí namuudáho', hedá Israel nangewi tsondi hay'i-á namuudáho', i-á ûnkhây'ä' hä'in phé'win diwedi nawáani'in âymúunídí, hedânho iví'piye íwíwäyú-ídí.” Hedi in wíje i-ádí phé'win deedi dawhi'k'óe'indá wá' óejänäkítumáa.

Jesus nachuu

³³ Taagepiye naná' dihaydi i'ge t'ähkí nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. ³⁴ Hedi poje iwe napóe ihaydi, kaygibo Jesus Hudíyoví tundi natú, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” (Ná'i hí'-á ginnân namuu: Naví Jôesi, naví Jôesi, háadan díjoe'an?) ³⁵ Wên t'owa nú' diwinnin háa natú waa dit'oe, hedi ditú, “Bít'ôeyan, Elijah óekháyä'de?” ³⁶ Wí to'wí i'ää wên hääwên nap'ohsaadee'in ikáyídí, hedi wí méena ojohay'i iwe ip'ohtógidi wên poesú hay'in diwedi óntege ip'ohúunídí, hedi natú, “Âymúuní tigú Elijah na'ää-í ná'in phé'win diwedi óewáve-ídí.” ³⁷ Hedi Jesus kaygi ituwínúdí t'ä'gedi ihäa'an.

³⁸ Ihaydibá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhi'wonnin nasivedee, kw'áyedibo áagéhay pínu-á nasivedee. ³⁹ Hedi i' sundaóo p'ó'dédí' Jesus-ví páadépiye nawindi hádídí Jesus nachuu'in imû', hedi natú, “Ta'gendí ná'i sendá Jôesi Tádáví ay ûnmuu.”

⁴⁰ Wên kwiyä' wá' iwe diji', indá háy kayi' diwedi dâymunde'. Ná'in poje dikháwä Salome-á, Mary-á (i-á Magdala bú'wí namuu), hedá wíyá wêe Mary-á (i-á Joses-á hedá James i' tí'úugé'i-á inbí jíyá dänmuu). ⁴¹ Ná'in poje kwiyä' Jesus-ádí dimändi óekhäge'máa wa'dí oe Galilee naji' ihaydi, hedi ná'indá i-ádí wáy-á kwiyä'dádí Galilee-dí Jerusalem-piye wé'ge di'ää.

Jesus t'owápho ee óetógi

⁴²⁻⁴³ Ihay thaa-á in Hudíyo dívíkhây'o', gá wíyá tháwändá kaykhanwówá thaa nanáanídän. Hedi nakinpuwamän dihaydi wí sen Joseph gin nakháwä'i napówa, i-á Arimathea bú'wí namuu, in tunjowa' diwedi'i' bá namuu hedá na'a'ginmuu, hedi natsíkhaji' Jôesi Tádádí óesóge-ídí i' to'wí t'owa ovây'aywoení'i'. Wesebo khunwôeda'ginpídí Pilate-ví'piye namää i' pení óedaa'amídí. ⁴⁴ Jesus ho nachuu'in Pilate nat'oe'di hânho óeháa'an, hedi in sundaóoví p'ó'dédí' óetsika'yan háa ta'gendí Jesus nachuu'in háa joe. ⁴⁵ Óetu'an nachuu-ákun, hediho Joseph i' pení óehúuwi'in óemägi. ⁴⁶ Hedi Joseph wên aa ts'ä'in ikumä, hedi i' pení in phé'win diwedi óewávedi in aadi óe'ánnan. Hedáhá' i' pení wí t'owápho dáykidí iwe óetógi, hedi wí k'uu hay'i' i' pho iwe itidísóge. ⁴⁷ Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i' Joses-ví jíyá unmuu'i-á, dänmû' wáyge Jesus óek'û'in.

16

Jesus nawáywówápóe

¹ I' kaykhanwówá thaa naphade ihaydi Salome-á, Mary Magdalene-dá, hedá wíyá Mary, i-á James-ví jíyá ûnmuu'i-á, wí sa'wó nasundi' woe dáykumä, Jesus óe'ääyú-ídí. ² Dumingu iwe hédéndí hé'dibo nathanpee'ä' ihaydi, i' t'owápho eepiye dimää. ³ Wa' dimän dihaydi wí'ná táye dívítsika'máa, “To'dan i' k'uu dînhänge'amí i' t'owápho iwedi'?”

(Nǎ'i k'uu-á ívíwo hay'i namuu.) ⁴ Heḍi dívíbéedí i' k'uu ho nahângemuudi dâymû'. ⁵ Heḍiho dits'ú ee t'owápho ee, heḍi wí e'nú wên ts'ǎ'in to whaadi'in nato'onḍi ko'ḍíngedí na'ǎndí óemû', heḍi ovâypíhǎǎ. ⁶ Hebo i'ḍi ovâytú'an, "Wí'íkhunwôeda'ípí. Jesus oe Nazareth-wi bîntuwámáa, i' phé'win deedi óet'óhtǎgek'ú'i', hebo i-á nǎá wína'ǎnpí, i-á nawáywówápóe. Bînmú'ḍi hǎǎ óek'ú' iwe. ⁷ Bípûn, Peter-á in wé'gen khǎge'nindá bîntú'ǎámí, 'Jesus unbí páadé oe Galilee-piye namán, heḍi iwe bînmúuní, háa wovâytú'an waa.' " ⁸ Heḍi i' t'owápho iweḍi dipeedi dijân, ovâypíhǎǎḍi dithaḥapoe'o. Hânho dikhunwôeda'ḍi to'wí wânbo háabo wíḍâytú'anpí. *

Mary Magdalene-di Jesus óemû'

⁹ Dumíngu naná' diwe Jesus nawáywówápóe ihayḍi, Mary Magdalene-bí'piye páadé ipikeeyan. Nǎ'i kwee-á namuu i' Jesus-di in tsé ihay yǎ'dâapí'in p'oewaḥhǎǎ ónkhehpiye'i'. ¹⁰ Heḍi Mary namáadi Jesus-ví k'ema'in dibo'aadi heḍá diséejidi ovâyshaa, heḍi háa ûnpóe'in ovâyt'óe'an. ¹¹ Hewânbo Jesus nawáywówápóedí Mary-ḍi óemû'in dit'oeḍi wíḍívíwâyupí.

Wíjeḍi Jesus óemû'

¹² Jesus piháa ûnchaadi wên wíjeví'piye ipikeeyan, indá Jerusalem bú'ḍi i' nava iwepiye dapeemán. ¹³ In wíje i' bú'piye dānwáybun, heḍi háa dānmû' waa in wé'gen Jesus-ví khǎge'nin ovâyt'óe'an, hewânbo wíḍívíwâyupí.

Jesus-ví tǎ'ḍi wêe khǎge'nindi óemû'

¹⁴ Tí'úugedí in tǎ'ḍi wêe khǎge'nin dívíhúujo' ihayḍi Jesus inbí'piye wíyá ipikeeyan, heḍi wâyupí'indá p'óhkây'indá dimuudi ovâyt'e'yan, in to'wêndi nawáywówápóe'in óemû'in wí'ovâywâyundepíḍi. ¹⁵ Heḍáhá' ovâytú'an, "Ja' nǎá oepáa k'ayḍi t'ǎhkí bípûn, heḍá t'owa t'ǎhká Jôesi Tádáví híwó'di tun bîntunphaadé-í. ¹⁶ T'ǎhkí to'wên dívíwâyunde'indá heḍá ovâyp'ó'p'oe'annindá ovây'aywoení. Hewânbo to'wên dívíwâyundepí'indá ovâytuhchǎnukhâymáa. ¹⁷ In dívíwâyunde'in naadi dovâyk'úuwí nǎ'i pínán t'óe dâ'yámíḍi: In yǎ'dâapí'in p'oewaḥhǎǎ t'owaví'weḍi dâykhehpeeyé-í, heḍá piháawi tundá dívíhée'ámí. ¹⁸ Dî'ǎnpíḍibo dâypǎyuhógíḍi, háa hǎǎwí nakhe't'óe'i dâysuwǎḍi, há'to háabo dipúuwí; heḍá inbí mandi in t'owa dihay'indá ovâytǎgedí, indá dihehkháapúuwí."

Jesus makówápiye napee

¹⁹ Heḍi Jesus i' shánkí natsonji'i'ḍi ovâyhí'bowa ihayḍi, makówápiye napee, heḍi Jôesi Tádáví ko'ḍíngedí isóge. ²⁰ Iví khǎge'nin iweḍi dimáa t'owa wǎhǎǎ t'ǎhkí iví tun ovâyt'óekanhúuwíḍi, heḍi Jôesi Tádáví ovâykhǎge'nan, heḍi i' pínán t'óe napoe'o'i'ḍi in t'owa ovâykeeyan ta'ge dívíhí'máa'in.

* **16:8** Nǎ'i hí' nǎá 9-20 nata'muu'i-á i' shánkí hehǎǎwi Mark-ví ta'ḍi gínkw'ó' deeje wínata'muupi.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi Luke Ita'nandi'

1-2 Híwó'di k'ema Theophilus: Báyéki t'owa háa dínkodi waa dâytanan t'ähki i' hääwi wáy wên nanbí tí'úwin páadé'in páadé iwedibo dâymû'i'. I'gedá na'in dítu'an, hedi áyíngidi háa dâymû' waa dâyta'nan. ³ Naa wá' hääwi páadé iwedibo nakodipóe'i' áyíngidi dónuwä, hedi naa ochanpóe híwó namúuní'in ugí' dóta'namídí ná'i hääwi háa napóe waagi. ⁴ Naa gin waagi dáy'o' hedânho úkodihanginnánidí i' hääwi Jesus-ví'gedi wóehá'andi' ta'gen namuu'in.

John i'p'ó'p'oekandi na'aypuyägi'o

⁵ Herod oe Judea nange natsonnän dihaydi, wí owha' Zecharias gin nakháwä'i na'an. I-ádi wây-á owha'-ádi wé'ge dívít'óemáa, indá Abijah-ví t'owa dimuu. Zechariah-ví kwee-á Elizabeth gin ûnkhwä, hedi i' wá' wí owha'ví ay ûnmuu. ⁶ Zechariah-ádi iví kwee-ádi inbí wówátsi ta'ge dânhon háa Jôesi Tádá nada' waagibá. Áyíngidi Jôesi Tádávi tsontun dän'a'gindo' hedá háa Jôesi Tádá natsonpóe waagibá dän'an. ⁷ Hebo Elizabeth-á äypí' namuudi wídän'ay'änpi, hedá nää-á kwijó-á sedó-á dapaa.

⁸ In Zechariah-'inbí thaa dínpóe dívít'óe'amídí, hediho Zechariah-á Jôesi Tádági' iví owha' t'óe i'o'. ⁹ In owha' dâykhwäwhahónde' dâyde'mamídí to'wí Nanbí Sedó Jôesivi méesate hay'i pingewi íve iwe nats'úuní'i', i' sa'wó nasundi' hääwi iphaháanú-ídí. Hedi nää Zechariah-ví kháwä ônwhakké', hediho nats'ú. ¹⁰ Ee íve i'ëyää'o' ihaydíba oe já'wé báyéki t'owa-á dívíjûusu'o'.

¹¹ Tsíkhagipí i' mãäsa ko'díngedí i' ëyää nachá' diwe wí makówáwi t'óepa'aa'i Jôesi Tádáchariah-ádi iví kwee-ádi dí óesandi' nakwinudee. ¹² Zechariah óepíhää i' makówáwi t'óepa'aa'i' óemû'di, hedi khunwóeda'di óemáa. ¹³ Hewänbo i' makówáwi t'óepa'aa'i'di óetu'an, "Zechariah, wí'unkhunwóeda'ípi. Jôesi Tádádi uví jûusu wónsígi'an. Elizabeth uví kwee úmuu'i wí enúkáy i'ayyamí, hedi John gin nâakháyä'ní. ¹⁴ Owáy na'aypuyä ihaydi báyéki híhchan uví' úmúuní, hedá báyéki wây-á t'owa wá' dihíhchanpúuwí. ¹⁵ I-á Jôesi Tádávi he'ennin sená' diwedí'i namúuní. I-á wí'ûnkhwä'ähpí iméenasuwwä-í'in háa wíyá hääwi naháapúuwí-i-á, hedi nats'an'aypuyädibo' i' Yä'dâa'i P'oweahhâa pín ta'gedi imá've-í. ¹⁶ I'dá báyéki in Israel-win t'owa inbí Jôesi i' shánkí natsonji'i namuu'ivi'piye' ovâywáymá'í. ¹⁷ Uví ay-á iví pí'ná khó'jé i' Yä'dâa'i P'oweahhâa imá've-í, Elijah-di iví pí'ná khó'jé óemáa waabá, hedá Elijah waabá-á natuhkáy-í. I-á Nanbí Sedógi' napáadémú-í Nanbí Sedóvi tun wóegé, hedá tádá'indá ovâykhäge'namí inbí áyää-á wíyá dâysígi-ídí, hedá in dit'óeyanháhpí'indá ánshaa-á ovaymääni hedânho in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin waaginbá dimúunídí. I'di in t'owa ovâykhây'amí hedânho i' shánkí natsonji'i' óesígi'amídí" gin i' makówáwi t'óepa'aa'i'di Zechariah óetu'an.

¹⁸ Zechariah-di i makówáwi t'óepa'aa'i' óetu'an, "Hebo hândidan ta'gendi dínhanginnáani ná'i untú'i napúuwí'in? Naa ho sedó omuu, naví kwee-á wá' hânho kwijó dínmuu." ¹⁹ I' makówáwi t'óepa'aa'i'di óetu'an, "Naa Gabriel-ân omuu. Naa häädi wänbo t'ähki Jôesi Tádávi nú' owin. I'dänkun naa dísan wíhée'amídí hedá ná'i híwó'di tun wínmá'ídí. ²⁰ Híwó' ót'óeyan. Híwó naná' dihaydi háa naa otú waa napúuwí. Hewänbo u-á ná'i wítu'andi' wíwíwáyupídího' tunpí' unpuuwí, i' ay na'aypuyä píhay."

²¹ Oe já'wé in t'owadi Zechariah wa'di óetsíkha'máa, hedi dívítumáa, "Heháadan thaa t'ähki óeho' i' méesate ívedí napee-ídí?" ²² Hedi napee ihaydá wí'ûnhí'kodipí, hediho' in t'owa dínhanginpóe wí hääwi ûnkeepóe'i' i' méesate íve imú'in. Tunpí' najoekandedi iví mandiho ovâyhée'an.

²³ Wí háyú thaa naphade ihaydi iví owha'wi t'óe ûnbo'wandi iví'piye iweeho'. ²⁴ Wí háyú jáadi naphade ihaydá Zechariah-ví kwee ûnsáhpóe, i' makówáwi t'óepa'aa'i'di

óetu'an waa, hedi p'ánú p'óe iví k'aygidi wínapéepí. ²⁵ Hedi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Tádádí naagí' ná'i dín'an. Nábâa t'ôediwân naa-ádí híwó'di namuu. Naa owôeda'wân wíday'âyjohpídí, hewânbo náa-á naví wôeda' dínjâa'an.”

Mary óetu'an nasáhpúuwí'in hedá iví ay-á i' aywondi namúuní'indá

²⁶ Elizabeth sí p'óe nasâamuu ihaydi Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa'aa'i Gabriel gin nakháwã'i' óesan i bú'ay Nazareth gin dâytu'o' iwepiye, oe Galilee nange naná' diwe. ²⁷ Wí khóhtsaapí' a'yú Mary gin nakháwã'iví'piye Gabriel óesan. Mary-ádí wí sen Joseph-ádí dakhóhtsaatunpã'ân, hedi Joseph-á David-ví ây iwedi'i'ba namuu. ²⁸ Hedi Gabriel-di ná'i sengitundi Mary óejay: “Híhchandibo unmuuní u Jôesi Tádádí hânho wóesígí'i'. Jôesi Tádá-á u-ádí naji'.”

²⁹ Mary ná'in nat'oe ihaydi háa i'ánshaa'amí'in wí'ishaapí, hedi napitú, “Hângúba ná'i sengitun natunda'?” ³⁰ Hedi i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, “Mary, wí'unkhunwôeda'ípí. Jôesi Tádádí wóesígí'in wônkeekankhâymáa. ³¹ Ót'ôeyan, u-á unsáhpúuwí, hedi wí enúkáy bí'ayyamí, i-á Jesus gin nâakháyã'ni. ³² I-á báyékí hay'i namúuní, hedi i' shánkí kw'áye'i namuu'i'di óetu'âamí 'Naví ay unmuu' gin, hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí tsondi hay'i óesôege-í, iví hehãäwi thehtáy pahpâa David-á tsondi hay'i namuu waagibá. ³³ I'dá hânhay wânbo t'âhkí in Israel t'owaví tsondi dínmuuní. Iví tsonkhuu-á há'to hânhay wânbo ûnhãani.”

³⁴ Mary-di i' makówáwi t'ôepa'aa'i' óetsika'yan, “Hândidan ná'i napúuwí wa'di wí sendádí wó'thaapídí?” ³⁵ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an, “I' Yã'dâa'i P'oweahãã úwãani, hedi i shánkí kw'áye'i namuu'i'di iví pínándí wóetããgé-í, hediho i ay shánkí yã'dâa'i bí'ayyandi' Jôesi Tádáví ay gin óetu'âamí. ³⁶ Uví maatu'i Elizabeth wá' sí p'óe nasâamuu tobá ho nakwijópaa wânbo', hedi wí enúkáy i'ayyamí, tobáhãa âypí' namuu gin t'owa dí'ân wânbo'. ³⁷ Jôesi Tádá-á hãã t'âhkí ûnkodi.” ³⁸ Mary-di óetu'an, “Naa Nanbí Sedó Jôesi Táaví t'ôe'i' omuu. Oda' hãã t'âhkí untú'i naa dînpúuwí'in.” Ihaydiho' i makówáwi t'ôepa'aa'i'di óejoe'an.

Mary oe Elizabeth-ví'piye namää

³⁹ Wí háyú thaa ihaydi Mary ikhây'andi wí bú'ay iwepiye iwãnáho', i' bú'-á oe Judea nange na'okúná' ní'ge nak'óe. ⁴⁰ Zechariah-ví tewhá iwepiye namää, hedi nats'ûndi Elizabeth óesengitu'an. ⁴¹ Elizabeth-á Mary-ví sengitun nat'oe ihaydi i' ay iví seephoge imáa'i' i'a'yã'nán. Elizabeth i' Yã'dâa'i P'oweahãã pín ta'gedi imáadí kaygi natú, ⁴² “Jôesi Tádádá ugí' híwó'di hããwí wôn'an, shánkí híwó wânbo t'âhkí in wé'gen kwiyã'gí'ví'wedi, hedá wá' i' to'wí ú'aypuyãgi'o' híwó'ba ôn'amí. ⁴³ U-á Nanbí Sedóví jíyá unmuu, hediho háadan ná'i hããwí hay'i naa dînpúuwí naví' unpuwã'ããdi? ⁴⁴ Ti úhanginná, unpówádí uví sengitun ot'oe ihaydibo', ná'i ay naví seephoge donmáa'i' nahíhchanpóedí i'a'yã'nán. ⁴⁵ Hedi híhchandi u-á unmuuní, gá Jôesi Tádáví tun wóemãgi'in úpuwagi'o gin biwãyundedân.”

Mary hânho híhchandi ihé'o'

⁴⁶⁻⁴⁷ Hedi Mary natú, “Pín ta'gedi otúuní Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in, hedi naví pí'nã khó'jé-á hânho ohíhchan gá i-á naví aywondi dínmuudân. ⁴⁸ Jôesi Tádádí naa iví t'ôe'i' omuu'i dí'ánshaa'an, tobá kw'áye'i wó'muupí wânbo', hedi náa thaa iwedi páadépiyá t'âhkí t'owa ditúuní i'dá naagí' híwó dín'annin. ⁴⁹ Ta'gendi i' shánkí tsonkhuu imáa'i'dá báyékí naagí' dín'an. I-á yã'dâa'ida' namuu. ⁵⁰ Jôesi Tádá-á in to'wên i' óe'a'ginninbí'piye nasehkanãpoe'o, in ho di'âyuyã'indá hedá in di'âyuyãgi'o'indá wá'. ⁵¹ Báyékí nakaydi he'endi hããwí i'o', hedi in to'wên inbí pí'nã khó'jé dijengi'ánshaamuu'in t'ãmãpiye ovâywádénde'. ⁵² In to'wên tsonkhuu dâymáa'in waa dichãã'in áagépiye i'di ovâywãvénde', hewânbo in he'ennin dimuupí'indá shánkí kw'áye ovâytegende'. ⁵³ In dihãsé'nindá híwó'di hããwí ovâyãmã' dishu'múunídí,

hewänbo in kodit'owa dimuu'indá häawípídíbo-á ovâyjâatäädë? 54-55 Håa nanbí hehäwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa i'o'. Na'in Israel-'in iví t'ôe'in gimuu'in díkhäge'do', hedi wí'ún'ódepíhäädí wänbo t'ähkí Abraham-dádí hedá t'ähkí Abraham-bí äy iwedi'indádí ovâysehkanä'âamídí" gin Mary natú.

56 Hedi Mary poje p'óe Elizabeth-ví'webo' iwóyí', hedáhá' iví'piyá iweeho'.

John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä

57 I' thaa Elizabeth i'ayyamídí ûnpówá, hedi wí enúkáy i'ayyan. 58 In to'wên iví tsowa dithaa'indá hedá iví maatu'indá dínhanginpóe Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví'piye híwó'di namuu'in, hedá indá Elizabeth-ádá dívíhíhchanmáa.

59 Wí jáadi naphade ihaydi in t'owa diwáy'ää, i' enúkáy in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídí. Iví tádá Zechariah waabá óekháyä'khâymaa in t'owadi, 60 hewänbo iví jíyá ûntú, "Ha'wâagá joe. John gân âykháyä'ní." 61 Indi óetu'an, "Hewänbo wé'i wí wänbo uví maatu t'owa ha'wâa wínakháwäpí." 62 Hedi inbí mandi i' ayví tádá óehée'an óetsika'yamídí hânnan i ay óekháyä'ní'in nada'. 63 I'di wên häawên ovâydaa'an eedi ita'namídí, hedi wên phéphá'ay ón'andi ginnân ita'nan: "John gin iví kháwä ûnmuu." T'ähkídíbo ovâyháa'an. 64 Wesebo nahänjudedeedi nahí'dee, hedi natú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in. 65 T'ähkí inbí tsowa dithaa'in di'ánde hânnangú napóe, hedá t'ähkí oe Judea nange na'okúná' ní'ge dithaa'indá i'gedí dívíhí'máa. 66 T'ähkí dit'oe'in ná'i häawí i'gedí díví'ánshaamáa, hedi dívípitsika'máa, "Háawi-angú ná'i ay namúuni?" Hedi ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví mange i' ay óemáa.

Háawi John namúuni i'gedí Zechariah ihée'o'

67 John-bí tádá Zechariah ûnmuu'i' i' Yä'dâa'i P'oewâahâa pín ta'gedí imáadí wí Jôesi Tádáví tukhe'bi waabá ihée'andi ginnân natú: 68 "Jahó gitúuni Nanbí Sedó Jôesi Tádá hay'i namuu'in, i-á Israel-ví Jôesi dínmuu, gá na'in iví t'owa gimuu'inbí'piye gín'äädân díkhäge'namídí hedá nanbí hânminbí mangedá díma'p'äädi-ídá. 69 Jôesi Tádádá wí hânho kay'i aywondi na'in dímagi. David-á hân'oe Jôesi Tádáví t'ôe'i ûnmuu, hedá ná'i aywondi-á David-ví äy iwedi'i'ba ûnmuu. 70 Jôesi Tádádí dit'ôe'an gin ikhâymaa'in, hedi i' hí' iví hân'oe'in yä'dâa'in tukhe'minbí sóphogedi dînsan. 71 Natú na'inbí hânminbí'wedi dín'aywoení, in dit'ay'inbí mangedí díjâa'amí. 72 Natú nanbí hehäwin thehtáy pahpá'inbí'piye nasehkanäpúuwí hedá wá' in yä'dâa'in tun Abraham-dádí ik'û'indá há'to ûn'óede-í. 73-74 Jôesi Tádádí iví tun ta'gendi Abraham óemägi nanbí hânminbí mangedí díwhahónídí, hedânho gínkoedí-í khunwôeda'ginpídíbo' i' äy'a'ginmäänidí, 75 hedânho gin ívikanhondíbo t'ähkí na'inbí wówátsi thaa yä'dâa'in gimúuni, hedá ta'gebo-á nanbí wówátsi-á äyhúuwí" gin Zechariah natú. 76 Ihaydá i ay-á óetu'an, "Naví ay, u-á i' shánkí kw'áye na'ándi namuu'iví tukhe'bi gin wóetu'âamí. Hedá u-á i' shánkí natsonji'iví páadé unmú-í in p'ôe igí' mánkhây'amídí. 77 U'dá iví t'owa ovâyhangin'ânnamí ovây'aywoení'in inbí t'aywó'di-á dín'owó'yendi. 78 Nanbí Jôesi-á gin i'amí gá hânho nasehkanät'óedân, hediho i' to'wí i' thanbí muwâthay waagi'ba namuu'i' oe kw'áyedi nanbí'piye nakä'äägi'o, 79 hedi in to'wên in chuwa dâykhunwôeda'di khun ní'ge dimännindáho i'di ovâykomääni. I'dáho na'in díkhäge'khâymaa hedânho ánsaaginpídíbo giyênenídí" gin Zechariah natú.

80 John nasôedi iví hangintan wá' únsôe, hedi tí'úugedí ihaydá ahkónu-á nathaa, in Israel-'inbí jáa its'ant'ôe'an píhay.

2

Håa Jesus na'aypuyä waa

1 John i' p'ó'p'oekandi na'aypuyä iwáydíba i' Rome-wi tsondi shánkí hay'i Caesar Augustus gin nakháwä'i'di t'ähkí t'owa i' nange itsonmáa eejewin ovây't'ôephade dívíkháwäta'kwoghíuwí. 2 Nää páadé in t'owa dívíkháwäta'kw'ódi Quirinius oe Syria

nange natsondimuu ihaydi. ³ Hediho t'ähki t'owa inbí thehtáy pahpá'inbí bú'piye dimää dívíkháwäta'kw'öenídí.

⁴ Joseph wá' ikháwäta'kugiho'. I-á Galilee nange naná' diwedi Nazareth bú'aydi napee, hedi wíyá bú'ay oe Judea nange Bethlehem gin dáytu'o' iwepiye namää. Joseph-á David-ví äy iwedi'i'ba namuu, hedi David-á Bethlehem iwewi-á namuu, hediho Joseph iwepiye ûnpühpóe. ⁵ Joseph-di Mary i-ádíba óeho'. Indá dakhóhtsaatunpä'an, hedi Mary-á nasáamuu. ⁶ Bethlehem daji' ihayhääbá i' thaa napówa Mary i'ayyamídi. ⁷ Hedi ivi páadé'i' ay i'ayyan, hedi aa'ây iwe óe'ánnankídi i hääpanbí húuphébay iwe óek'û', gá ee dívíwho'kw'óe'ó'i tewhá iwe wínejâanáhpídân.

In makówáwin t'öepa'aa'indi in k'úwá áyí'nin ovâyhé'an

⁸ Iwáy bú'ay tsowa wáy wên k'úwá áyí'nin dikw'ó, indá khu'déedi oe ahkónu inbí k'úwá dáy'âyínmáa. ⁹ Jöesi Tádádí wí makówáwi t'öepa'aa'i' inbí'piye ovâysan, hedi inbí páadépiye tsíkhagipí dínkwínuðee, hedi Nanbí Sedó Jöesivi kohthaydi ovây'ánhógiđi hânho dikhunwóeda'póe. ¹⁰ Hedi i' makówáwi t'öepa'aa'i'đi ovâytu'an, "Wí'íkhunwóeda'ípí. Bít'öeyan, naadá híwó'di tun wâyamá', t'ähki t'owa hânho ovâyhíhchannamídi. ¹¹ Nää thaa oe David-ví bú' wí aywondi ungi' na'aypuyä. I-á i' to'wí namuu Jöesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi, i-á i' shánki natsonji'i namuu. ¹² Hedi ná'in bínmúuni únhanginnáanídí háa wáytu'an waa ta'gen namuu'in: Wí ay bínshaa-í aa'ây iwe na'ánmuudi, hääpanbí húuphébay iwe nak'óedí."

¹³ Tsíkhagipí i' makówáwi t'öepa'aa'i-ádi wây-á báyéki makówáwin t'öepa'aa'in di-keepóe. T'ähkiđibo Jöesi Tádáví'gedi híwó dívíhí'máadi ditû', ¹⁴ "Makówa kw'áayé t'ähki ditúuni Jöesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in, hedi nää oepáa k'aydá in to'wên Jöesi Tádá óehíhchanmä'indá ánsaaginpidíbo dikwoní."

In k'úwá áyí'nin Jesus óemúunídi dimää

¹⁵ In makówáwin t'öepa'aa'in makówápiye diwáypee ihaydi in k'úwá áyí'nin wí'ná táye dívítumáa, "Jaho Bethlehem-piye gimú-í ná'in napóe'in áymúunídi, i'gedi Nanbí Sedó Jöesi Tádádí na'in díhangin'ánnan." ¹⁶ Hediho dívíwänáho'đi Mary-á Joseph-á hedá i' ay ee hääpanbí húuphébay iwe nak'óedá ovâyshaa. ¹⁷ I' ay óemû' ihaydi háa in makówáwin t'öepa'aa'indi ivi'gedi ovâytu'an waa ditunji'. ¹⁸ T'ähki in iwe diji'in ovâyháa'an i' hääwí in k'úwá áyí'nindi ovây't'öe'andi dit'óedi. ¹⁹ Mary-á ná'i hääwí t'ähki napóe'i wí'ún'ódepí, hedi hääđi wänbo t'ähki i'gedi i'ánsaamáa. ²⁰ In k'úwá áyí'nin inbí k'úwá diji' iwepiye diwáymää, hedi Jöesi Tádá-á kw'áayébo' óemáadi ditû' hânho hay'i namuu'in, gá ná'i' hääwí dáymu'i-á dit'oe'i-á namuudân. T'ähki háa i makówáwi t'öepa'aa'i'đi ovâytu'an waagibá napóe.

Jesus i' méesate hay'i eepiye óeho'

²¹ Wí jáadi naphade ihaydi i' ay in Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'an, hedi Jesus gin óekháyá'. Ná'in kháwä-á i' makówáwi t'öepa'aa'i'đi óemägi wa'đi ivi jíyá únsáhpóepíđibo'.

²² Hedi ihaydiho napóe dân'amídi háa Moses ita'nan waa, in Hudíyo inbí khuu dínmuudi dínkhây'ä' díví'amí'in wí ay na'aypuyä ihaydi, hediho' i' ay oe Jerusalem-piye dânho', i' méesate hay'i iwe Jöesi Tádá óetu'áamídi, "Nanbí ay wímääni." ²³ Gin dân'an gá ná'in tsontun Jöesi Tádáví ta'nin diwe ûnk'óedân:

T'ähki in páadé di'áypuyä'in e'nún áyýää-á Jöesi Tádá óemääni.

²⁴ Hedá wá' nata'muu in jíyá'indá wíje k'o'wee háa wíje tsidé'ây ha'wâagi'in dáyhúuwí, hedi ná'in tsidé dáyhaydi Jöesi Tádá óemääni. Hediho Mary-á wá' han ikháymáa.

Háa Simeon Jesus-ví'gedi natú waa

²⁵ Oe Jerusalem wí sen nathaa Simeon gin nakháwä'i'. Ivi wówátsi-á ta'ge ihon, hedá Jöesi Tádáví khuu-á ón'a'gin. Natsíkha Jöesi Tádádí in Israel'in inbí t'öephade iwedi ovâywhahóenídi, hedi i' Yä'dâa'i P'oweahhâa i-ádi naji'. ²⁶ I' Yä'dâa'i

P'oewaahâadibá Simeon óehangin'ânnan wínachuwagí'opí'in i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí óemû'pidíbo'. 27 I' Yä'dâa'i P'oewaahâadi i' hay'i méesate ee Simeon óets'úde. Jesus-ví jiyá-ádí tádá-ádí i' wá' óets'úde, hedânho indi igî' òn'amídí háa nakhây'ä'in Jôesi Tádá natsonpóe waagibá. 28 Dits'ú' dihaydi Simeon-di i' ay óekê', hedí Jôesi Tádá óekú'daa'andi ginnân natú: 29 “Nanbí Sedó Jôesi, nábâa hîn naa uví t'ôe'i' omuu'i hihchandi díchuwamää, uví tun bimägi waagibá. 30 Naa ohhchan, gá nää-á naví tséedí i' aywondi u'di dînsandi' dópimû'dân. 31 Hedí ná'indá bi'an t'ähki nange'in t'owa dâymúunídí. 32 Nää'i aywondi-á wí ko waagibá namúuní uví p'ôe in Hudíyo dimuupí'in ovâykeeyamídí, hedí i' namuudi uví t'owa Israel-'indá he'ennin dipúuwí.” 33 Gin Simeon i' ayví'gedí ihée'andi i' tádá-á jiyá-á hânho ovânháa'an. 34 Hedáhá' Simeon-di Jôesi Tádá óedaa'an híwó'di thaa ovânmäänídí, hedá Mary-á óetu'an, “Wáy wên in Israel-'in i' óesígikáyjí, hedího ovây'aywoení, hebo wây-á wëndá wí'óesígikáyjípí hedího dipedee-í. I'dá t'ähki t'owa háa Jôesi Tádá nada' waagi ovâykeeyamí, hewänbo in t'owadá óejojikhâymaa, 35 hedí báyéki t'owa háa inbí pí'nä khó'jé di'ánshaamuu waa ovâykeeyamí. Hedí u-á báyéki mänt'ôephadekhâymaadi wí to'wídí wí tsijó phá'dí uví pín wônjún waagibá unchaa-í.”

Anna ikú'daa'an

36 Hedá iwebá wí kwee Anna gin nakháwä'i wá' naji', i-á wí Jôesi Tádáví tukhe'bibá namuu. Nää'i kwee-á Phanuel-ví a'yú ûnmuu, hedí Asher-á iví hehääwi thehtáy pahpâa ûnmuu. 37 Tsé ihay paayo nakhóhtsaa'änwän, hedí khávéntä'dí jónu (84) paayo ûnná iví sen ûnchuu iwedi. Häädi wänbo t'ähki i' méesate hay'i iwe naji', hedí háyänbo' ihaadä'odá ijûusu'odá khuu-á thaa-á Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. 38 Wa'dí Simeon ihí'máa ihaydibá i' kwee nats'ú, hedí i' aygí' Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví'gedá ovây't'ôe'an t'ähki in Jerusalem-win ditsíkhakw'ó'nin Jôesi Tádádí ovâyma'p'äädi-ídí.

Joseph-ádí Mary-ádí oe Nazareth bú'aypiye dänweeho'

39 Joseph-ádí Mary-ádí dän'an háa Nanbí Sedó Jôesiví tsontun diwe nak'óe waagibá, ihaydáhá' inbí bú'ay Nazareth-piye dänweeho', i-á Galilee nangá nak'óe. 40 Hedí i' ay nasô'dí nakaypoe'ó hedá báyéki hangintandá imáa, hedá Jôesi Tádádá báyéki óekhäge'máa.

Jesus-di in háhkannin i' méesate hay'i ee ovâyhé'e'an

41 Paayo p'óe waagi i' Passover shánki'eedi dinná' dihaydi, Jesus-ví jiyá-á tádá-á oe Jerusalem-piye damää'ä. 42 Hedího Jesus tä'dí wíje (12) paayo'i namuu ihaydi Jerusalem-piye dimää, häädi waa díví'ó waagibá. 43 I' shánki'eedi dínk'ewe' dihaydi in t'owa dívíweehondi, Jesus-á Jerusalem-bo iwóyí'. Hewänbo iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí iwe iwóyí'nin. 44 Indá da'ánde wây-á t'owa indádíba dimännindádí naji'in, hedí wí thaa t'ähki Jerusalem diwedi damää. Ihaydi inbí k'ema'in deeye hedá inbí maatu'in deejá óenuwä, 45 hewänbo wí'óeshaapídí Jerusalem-piye dänwáybun óenuuwä-ídí. 46 Wíje thaa naphade ihaydi i' méesate hay'i ee in Hudíyoví háhkannindádí óeshaa. Háa dívíhí'máa'in i'dí ovây't'ôeyande hedáhá' báyéki hääwí ovâytsika'máa. 47 Iví hangintandá hedá iví hí' in háhkannin ovây'tumáa'i'dá t'ähki t'owa dit'oe'in ovâyháa'an. 48 Iví tádá-á jiyá-á wíðänhanginnáhpí háa dän'ánshaa'amí'in. Iví jiyádí óetu'an, “Naví ay, háadan gin na'in dí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an u'dí báyéki áyîngi uví tádá-ádí naa-ádí dímägi, hedá t'ämäpiye wítuwämáa?” 49 Jesus-di ovântu'an, “Ti wíðänhanginnáhpí'an naa dínkhây'ä' naví Tádáví tewhá ee ochani'in?” 50 Hewänbo háa ovântu'annin wídaka'pówápi.

51 Iví tádá-á jiyá-á indádíba oe Nazareth-piye nawáymää, hedí t'ähki háa óetu'an waa i'a'gindo'. Iví jiyá nää'i hääwí t'ähki napóe'i wí'ûn'ódéndepí. 52 Hedí Jesus-á nasôemändi

shánkí báyéki hangintandá ihónde?, shánkí nasenpuwamän, hedi Jôesi Tádá-ádi in t'owa-ádi shánkí wänbo óesígí.

3

John i' p'ó'p'oekandi'di Jôesivi tun in t'owa ovâytunphadende'

¹⁻² Tiberius Caesar t'ähki i' Rome-wi nange tä'di p'anú (15) paayodi natsonji' ihaydi, Zechariah-ví ay John i' p'ó'p'oekandi' oe ahkónu naji', hedi Jôesi Tádádi óetu'an iví hí' ónt'ôe'amídí. Ihayhääbá Pontius Pilate Judea nangewi tunjó namuu, Herod-á oe Galilee nangá natsonnän, Herod-ví tí'ûu Philip-á oe Iturea nange hedá Trachonitis nangá natsonnän, Lysanius-á oe Abilene nangá natsonnän, hedá Annas-ádi Caiaphas-ádi owha' p'ó'dédí'indá damuu. ³ Hedi John t'ämäpiye Jordan p'o'k'ay tsowa i'ge najidi in t'owa Jôesivi tun ovâyt'ôekanhon. Ovâytumáa, “Unbí t'aywó'di binjoe'an hedânho Jôesi Tádádi wovây'owóje-ídi, hedá naadá wâyp'ó'p'oe'amí.” ⁴ Hedi ná'i háa John i'o waa Jôesi Tádávi tukhe'bi' Isaiah iví ta'nin diwe ho ita'nän. Ginnän ûnta'muu:

Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwintúuní,
 'In p'ôe binkhây'an i' shánkí natsonji'igí?
 Hää'i p'ôe'ây wá' igí' binta'ge'an.

⁵ T'ähki hége'ây napidedee-í.
 T'ähki okú-á p'indá natayedipúuwí.
 Wáy namäginá' deejá nata'gepúuwí,
 hedi i' p'ôe nabôebôená'di' nata'gepúuwí.

⁶ Hedi t'ähki t'owa dâymúuní Jôesi Tádádi t'owa ovây'aywonde'in.'

⁷ Hânho báyéki t'owa dimää'ä John-di ovâyp'ó'p'oe'amídí. I'di ovâytumáa, “Un pâyü wí phaa iwedi íshavemännin waaginbá ímuu'in, to'dan wovâytu'an háa úví'amí'in, hedânho Jôesi Tádádi wíwovâyтуhchäänú-ípídi? ⁸ Híwó úví'â'amí hedânho nakeepúuwídi unbí t'aywó'di ta'gendi binjoe'annin. Wí'íjêngitúunípi, 'Abraham-bí ây iwedi'inbá gimuu.' Ná'in wâytu'amí, Jôesi Tádá-á nada'dáho ûnkodi ná'i k'uu náäyê nak'wó'didi wây-á Abraham-bí ây ovâypa'ídi. ⁹ Nääho gin waagibá napoe'o: Wí k'uuwée-á ho nakhâymuu wí tay púu nú' óets'âa-ídi. T'ähki i' tay nabaypoe'opi'-á óets'âa-í, hedi phaa iwe óechäänú-í.”

¹⁰ Hedi in t'owadi óetsika'yan, “Hân gínkhây'ä' íví'amí'in háa untú waa wíginpúuwípidí?” ¹¹ I'di ovâytu'an, “Gá ginnän: Wí to'wí wíje k'éwé'in to ûnk'óedáho', i-á ûnkhây'ä' wéhpêe wí to'wí ûnk'óepí' óemääni'in. Hedi wí to'wí ûnkoegi'ba'yendi-áho ûnkhây'ä' wí to'wí ûnkoegi'kw'óhpí' óemääni'in.” ¹² Wên tax phahsannin iví'piye dimää ovâyp'ó'p'oe'amídí, hedi ditsikapóe, “Hähkandi', heyâa na'indá, hân íví'amí?” ¹³ I'di ovâytu'an, “I' chä' háyü unbí tsonnindi wovâytu'an ihayda'mân binwé'ge'amí.” ¹⁴ Hedá wên sundado-á ditsikapóe, “Heyâa na'indá, hândá íví'amí?” I'di ovâytu'an, “Hâyü wovâywá'âa'i'di bíhíhchannan. T'owa wíwínkaygi'amípi wiyá shánkí wovâymaßnídí, hedi háa in t'owa híwóhpí wídíví'anpídáho', wí'ovâytu'â'amípi híwóhpí díví'annin wí chä' inbí'wedi bínhóenídí.”

¹⁵ In t'owa dichanpoe'o wí hääwí hay'i napuwagi'o waagibá, hedi John i' p'ó'p'oekandivi'gedi báyéki díví'ánshaamáa, tigúba i-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádi óesogekhâyamáa'i' t'owa ovây'aywoenídí. ¹⁶ Hedi John-di t'ähkídi'bo ovâytu'an, “Naadi p'oedida' wâyp'ó'p'oe'o', hewänbo wí to'wí naví shánkí tsonkhuu imáa'i napowagi'o, naa ihay híwó'di wó'muupi iví anto wänbo dônp'äädi-ídi. I'dá wiyá pi'wí p'ó'p'oekan waagibá wovâymaßnín. Wáy wên un i' Yä'dâa'i P'oewaahâ wovâymaßnín, wáy wëndá phaadá wovâyтуhchäänú-í. ¹⁷ I-á nakhâymuu t'owa ovâyweeje-ídi, wí to'wí i' táhtân i' tákhowa iwedi iwijende waagibá. I' táhtân iwé'ge'an dihaydi tebay iwe ikuu-í, hewänbo i' tákhowa-á wí phaa hánhay wänbo naphahpaadipi' iwe ich'âani.” ¹⁸ Shánkí wiyá tun gi'bibá John-di kay'indi in t'owa ovâyhée'an, Jôesi Tádávi híwó'di tun ovây'tôe'odi.

19-20 Hedá John-di Herod wá? óetu'an i? kwee Herodias-ádi t'aywó i'annin. Tobá Herodias-á Herod-ví tí'úuví kwee ûnmuu wânbo? ônkê?. Báyéki wiyá t'aywó'di-á Herod i'an, hedá wá? John óepansóge, hedi ná'in in shánkí p'ándíkí? i'annin namuu.

Jesus óep'ó'p'oe'an

²¹ John-di t'âhkí in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o? ihaydi Jesus wá? óep'ó'p'oe'an. Hedi iwebá Jesus ijûusu'o? ihaydi makówá nakhuudee, ²² hedi i? Yä'dâa'i P'oewaahâa wí k'o'wee waagibá natú'muudi nawândi Jesus-vî'di isóge, hedá wí tun makówá'dí napeedi ginnân natú: “U-á naví ay wísígí'i-ân unmuu. Hânho u'di ohíhchan.”

Jesus-ví páadé kã'ãã'in t'owa ûnmuu'in

²³ Jesus-á mađi powintã (30) paayo'i namuu páadé its'anháhkánjáyé ihaydi. T'owa-á di'ân i-á Joseph-ví ay namuu'in. Joseph-á Heli-ví ay ûnmuu. ²⁴ Heli-á Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-á Levi-ví ay ûnmuu, Levi-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Jannai-ví ay ûnmuu, Jannai-á Joseph-ví ay ûnmuu, ²⁵ Joseph-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Amos-ví ay ûnmuu, Amos-á Nahum-bí ay ûnmuu, Nahum-dá Esli-ví ay ûnmuu, Esli-á Naggai-ví ay ûnmuu, ²⁶ Naggai-á Maath-ví ay ûnmuu, Maath-á Mattathias-ví ay ûnmuu, Mattathias-á Semein-bí ay ûnmuu, Semein-dá Josech-ví ay ûnmuu, Josech-á Joda-ví ay ûnmuu, ²⁷ Joda-á Joanan-bí ay ûnmuu, Joanan-dá Rhesa-ví ay ûnmuu, Rhesa-á Zerubbabel-ví ay ûnmuu, Zerubbabel-á Shealtiel-ví ay ûnmuu, Shealtiel-á Neri-ví ay ûnmuu, ²⁸ Neri-á Melchi-ví ay ûnmuu, Melchi-á Addi-ví ay ûnmuu, Addi-á Cosam-bí ay ûnmuu, Cosam-dá Elmadam-bí ay ûnmuu, Elmadam-dá Er-ví ay ûnmuu, ²⁹ Er-á Joshua-ví ay ûnmuu, Joshua-á Eliezer-ví ay ûnmuu, Eliezer-á Jorim-bí ay ûnmuu, Jorim-dá Matthat-ví ay ûnmuu, Matthat-dá Levi-ví ay ûnmuu, ³⁰ Levi-á Simeon-bí ay ûnmuu, Simeon-dá Judah-ví ay ûnmuu, Judah-á Joseph-ví ay ûnmuu, Joseph-á Jonam-bí ay ûnmuu, Jonam-dá Eliakim-bí ay ûnmuu, ³¹ Eliakim-dá Melea-ví ay ûnmuu, Melea-á Menna-ví ay ûnmuu, Menna-á Mattatha-ví ay ûnmuu, Mattatha-á Nathan-bí ay ûnmuu, Nathan-dá David-ví ay ûnmuu, ³² David-á Jesse-ví ay ûnmuu, Jesse-á Obed-ví ay ûnmuu, Obed-á Boaz-ví ay ûnmuu, Boaz-á Salmon-bí ay ûnmuu, Salmon-dá Nahshon-bí ay ûnmuu, ³³ Nahshon-dá Amminadab-ví ay ûnmuu, Amminadab-á Ram-bí ay ûnmuu, Ram-dá Hezron-bí ay ûnmuu, Hezron-dá Perez-ví ay ûnmuu, Perez-á Judah-ví ay ûnmuu, ³⁴ Judah-á Jacob-ví ay ûnmuu, Jacob-á Isaac-ví ay ûnmuu, Isaac-á Abraham-bí ay ûnmuu, Abraham-dá Terah-ví ay ûnmuu, Terah-á Nahor-ví ay ûnmuu, ³⁵ Nahor-á Serug-ví ay ûnmuu, Serug-á Reu-ví ay ûnmuu, Reu-á Peleg-ví ay ûnmuu, Peleg-á Eber-ví ay ûnmuu, Eber-á Shelah-ví ay ûnmuu, ³⁶ Shelah-á Cainan-bí ay ûnmuu, Cainan-dá Arphaxad-ví ay ûnmuu, Arphaxad-á Shem-bí ay ûnmuu, Shem-dá Noah-ví ay ûnmuu, Noah-á Lamech-ví ay ûnmuu, ³⁷ Lamech-á Methuselah-ví ay ûnmuu, Methuselah-á Enoch-ví ay ûnmuu, Enoch-á Jared-ví ay ûnmuu, Jared-á Mahalaleel-ví ay ûnmuu, Mahalaleel-á Cainan-bí ay ûnmuu, ³⁸ Cainan-dá Enos-ví ay ûnmuu, Enos-á Seth-ví ay ûnmuu, Seth-dá Adam-bí ay ûnmuu, Adam-dá Jôesi Tádáví ay ûnmuu.

4

Penísendiđi Jesus óetayinde?

¹ Jesus i? Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáadí in Jordan p'o'k'ay naná? diwedi nawáymää, hedi i? Yä'dâa'i P'oewaahâađi ahkónupiye óeho?. ² Iwe jónántã (40) thaa i? Penísendi ikhããde? óet'aywóhkannamídí. I' jónántã thaa t'âhkí hããbo wí'ik'oepí, hedi t'âhkí i? thaa naphade ihaydi hađi óemáa. ³ Hedi Penísendiđi óetu'an, “Jôesi Tádáví ay unmuudáho ná'i k'uu náwe nakw'ó'di nâajôení napávapa'ídí.” ⁴ Jesus-di óetu'an, “Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûntû?, T'owa-á wiyá shánkí dántáy páváví'wedi heđânho in kodi wówátsi dâymá've-ídí.”

⁵ Heđáhá? i? Penísendiđá owáy kw'áyepiye naná? diwe Jesus óepiye, hedi t'âhkí nange nãã oepáa k'aydi wémûudibo? ônkeeyan, ⁶ hedi óetu'an, “Naadi t'âhkí tsonkhuu t'âhkí ná'i nan

deeje wímääni, inbí sa'wó'di háäwí wóegé. Ná'i-á t'ähki naví mange dínkw'ódiho?, hedi to'wí naa oda'i dómääni. ⁷ Hedânho naví páadépiye bidége'disógedi dí'a'ginmäänidí, ná'i t'ähki uví' úmúuni." ⁸ Jesus-di óetu'an, "Joe, há'to gin dáy'amí. Jôesi Tádáví ta'nin diwá ginnân ûnta'muu:

Jôesi Tádá i' shánkí natsonji'i' bá namuudi bîn'a'ginmääni.

I-á unbí Jôesi únmuu, hediho i'da'mân bîn'a'geeni."

⁹ Ihaydá Penísendiá Jesus-á oe Jerusalem-piye óeho?, hedi i' méesate hay'i shánkí natu'wân deedi óepiye, hedi óetu'an, "Jôesi Tádáví ay unmuudá näwedi óke't'ave, ¹⁰ gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe gin nata'muudân:

Jôesi Tádá iví makówáwin t'ôepa'aa'in itu'amí wóe'áyîngi'amídí.

¹¹ Hedá gin wá' nata'muu:

Indidânho inbí man diwe wóeyâä-i hedânho k'uu eedi wívi'ânchäänú-ípídí."

¹² Jesus-di óetu'an, "Joe, háa untú waa há'to dáy'amí, gá iví ta'nin diwebá ûntû'dân, Uví Jôesi i' shánkí natsonji'i' namuu'i wínâatayi'nípí nâamúunidí háa in natú'in i'amí'in háa joe."

¹³ T'ämäge háa Jesus óet'aywóhkannamídí Penísendi ikhää ihaydi Jesus-ví'wedi ijâa'an wíyá wáygedí puwahay.

Jesus oe Nazareth bú'ay óejeogi'an

¹⁴ I' Yä'dâa'i P'oewaahâädá Jesus báyekí pínán óemägi, hedi Galilee-piye iwáybun. T'ämäpiye i' bú' eeje t'ähki t'owa Jesus-ví'gedi dit'oe, ¹⁵ hedi t'ähki Hudíyoví méesate eeje i'di ovâyhá'o?, hedi t'ähki t'owadi kw'áayébo' óemáa.

¹⁶ Jesus oe Nazareth bú'ay napówá, nasôe iwe'i bú' namuu. I' kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate'ay ipiye namää, háädi wânbo t'ähki i'o waagibá. Iwínú Jôesi Tádáví ta'nin diwedi in t'owa ovâyunnamídí, ¹⁷ hedi indi in ta'nin Jôesi Tádáví tukhe'bi Isaiiah ita'nannin ôn'an, hedi imahsanusuudi ná'i hí' nata'muu iwe ishaa:

¹⁸⁻¹⁹ Nanbí Sedó Jôesi Tádádí i' Yä'dâa'i P'oewaahâä naa dînsan, hediho i-á naa-ádi naji', gá naa díde'mandân in sehkanäwó diwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'di naa dîsan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpädikhâymaa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâwáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâytu'âamídá ihaydiho naná Nanbí Sedódí ovâykeeyamídí hânho híwó'di namuu'in.

²⁰ Hedáhá? Jesus in ta'nin iwâymahsanu, hedi i' méesate iwewi khäge'di' ônwáy'andi isóge. T'ähki ee méesdiwówáji'in t'owa iví híwó'di tun dovâyt'ôe'amídí.

I'di naa dîsan in pan dovâyt'ôe'amídí dovâymahpädikhâymaa'in,

in tsí't'aa'indá inbí keetandá dâwáykáyjídí,

in áagé diwhá'vennindá dovâywáytagé-ídí,

hedá t'owa-á dovâyrate dikw'ó'nindi Jesus hânho óedamúnde?. ²¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu'an, "Ná'i háäwí Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'i-á ho napóe nää thaa ít'ôeyankw'ôndibo?."

²² T'ähkídíbo dichanpóe híwó ihée'annin. T'ähki ovâyháa'an, gá sa'wó'di tundi ovâyhée'andân, hedi ditû?, "Hádídan ná'i háäwí ûnhanginná? Ti Joseph-ví ayda'mân wí'ûnmuupí'an?" ²³ I'di ovâytu'an, "Madi undi ná'i tuni,

hedá t'owa-á dovâyt t'owa ditû'di dítu'âamí, 'Woekandi, páadé bipihekhâa'amí.'

Han ítúdáho unbí hí' ginnân úntunda'í: Un ít'oe háa ee Capernaum bú'ay dáy'annin, hediho nää-á nää naví ówíná wá' han waagibá naa dínkhây'ä' dáy'amí'in. ²⁴ Hewânbo naadá ta'gendí wâytu'amí, wí Jôesi Tádáví tukhe'bi-á iví nange iweho wí'óesígi'ohpi. ²⁵⁻²⁶ Naadá wâytu'amí háa báyekí paayo

phade ta'gendi napóe'in, Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elijah nawówáji' ihaydi. Pojedá pingé paayo wí'ikwa'nánpí, hediho t'ähki i' nange wáy báyéki dihaapóe. Hedi tobá Israel-win kwiyä' inbí senä' dín't'ahánnin báyéki diji wänbo', hä'in kwiyä'bi'wepiye Jôesi Tádávi Elijah ósaanívi'wedi oe Sidon bú'piyân óesan, wí bú' Zarephath gin dâytu'o' iwepiye, wí kwee iví sen ûnchuu'i' óekhäge'namídí. ²⁷ Hedá wá' Jôesi Tádávi tukhe'bi' Elisha nawówáji' ihayhää, báyéki in Israel-win diphéetaymuu, hedi wénä wänbo in wídiwówapí. Wí sen Naaman kin nakháwä'ida'mân nawówa, hedi i-á Syria nangewi-ân namuu." ²⁸ In méesate ee dikw'ó'nin ná'i dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe. ²⁹ Tsikhagipí dívíwínúdí i' bú'dí já'wépiye Jesus óechänupiye. I' bú'-á okú wáhkí nak'óe, hedi oe okú kw'áyepiye óepiye t'owá k'áygédí óeke't'âave-ídí. ³⁰ Hewänbo i-á inbí jáagé i'ge naphadedibo' iwedi namää.

Jesus-di wí yä'dâapi' p'oewaahâa wí senbí'wedi óekhepiye

³¹ Ihaydá Jesus-á wíyá Galilee nangewi bú'ay Capernaum gin dâytu'o' iwepiye namää, hedi i' Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínna' dihaydi in t'owa ovâyhá'o'. ³² In t'owa háa Jesus-di ovâyhá'annindi ovâyháa'an, gá wí to'wí báyéki tsonkhuu imáa'i waag-ibá ihí'maadân. ³³⁻³⁴ Iwebá wí sen na'ân wí yä'dâapi' p'oewaahâadi óemáa'i', hedi ituwínú, "Ívi'wän u Jesus Nazareth-wi', ánpí dí'an. Ti un'ää dít'aháanú-ídí gáhân? Naa dínhanginná to'wí unmuu'in — u-á i' t'ähki yä'dâa'i' unmuu, i' Jôesi Tádávi wóesandi'." ³⁵ Jesus-di i' yä'dâapi' p'oewaahâa t'aydi óehée'andi óetu'an, "Hânda'dibo', hä'i senbí'wedi ópeeve." I' p'oewaahâadi i' sen in t'owavi páadépiye óekanu, hedi i senbí'wedi napee wí'óewa'ánpídi'bo'. ³⁶ T'ähki dikw'ó'nin ovâyháa'andi dívítumáa, "Jesus-ví hí'-á hânho ûnkay. I-á báyéki tsonkhuu ûnk'óe in yä'dâapi'in p'oewaahâa to'wênbí'wedi ovâypeejóenídí, hediho dâya'gindo'." ³⁷ Hedi t'ämäpiye t'ähki in t'owa iwéngéwin iví'gedí dívíhí'máa.

Jesus-di báyéki t'owa ovâyehkháamägi

³⁸ Jesus in Hudíyo-ví méesate iwedi napee, hedi Simon-bí tewhá iwepiye namää. Simon-bí jahkwíjo ûnhaydi hânho natsáwäp'íde', hedi Jesus igí' ónkhä'ge'daa'an. ³⁹ Hediho Jesus namäädi i' kweeví whohte hänge iwínú, hedi i' tsáwäp'íde i kweeví tú'dí napee-ídí ijôn. Wesebo i' tsáwäp'íde ûnhándí i' kwee ishaa, hedi ovâyhúujôn.

⁴⁰ Nathantsudemän dihaydi i' kaykhanwówá thaa ho naphade, hedi to'wên wây-á dihay'in dínkw'ó'nin Jesus-ví'piye dâyo', tobá háawi inbí hay dínmuu wänbo', hedi iví mandi ovâytägedí t'ähki ovâyehkháamägi. ⁴¹ In yä'dâapi'in p'oewaahâa báyéki t'owavi'wedi dínpee, hedi dipee'ädi dívítuwínú, "U-á Jôeso Tádá-ví ay-ân unmuu." Hewänbo i'dí t'aydi ovâyhée'andi wíyá wí'ovâyhí'mägipí, gá dínhanginnândân i-á nammu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi wa'dí wínada'pí in t'owa dínhanginnánídí to'wí namuu'in.

Jesus in Hudíyo-ví méesate'ây eeje in t'owa Jôesi Tádávi tun ovâyt'óe'o'

⁴² Namuwäthay ihaydi Jesus ee bú'dí napee, hedi wähää tóebo wínathaapí iwepiye namää. In t'owadi óetuwäho', hedi óeshaa ihaydá dívíkhääde' inbí'wedi wí'ijáa'amípídí. ⁴³ Hewänbo i'dí ovâytu'an, "Naa dínkhây'ä' i' wé'ge'i' bú'ây eejepeye omú-i'in, hedânho dovâyt'óe'amídí ná'i híwó'di tun hádídí Jôesi Tádávi in t'owa ovâysíghónde' i'gedí. Hangí'ânkun naa dísan." ⁴⁴ Hediho Jôesi Tádávi tun i' Hudíyoví méesate'ây eeje in Hudíyoví nange i'ge t'ähki ovâyt'óekanhon.

5

Jesus-di iví páadé'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Wí thaa Jesus i' p'oekwîn Genessaret gin dâytu'o' iwe tsowa wáy nawin, hedi báyéki in t'owa dívíchânumáa shánkí iví nú'piye dívíhâadi-ídi hedânho shánkí híwó Jôesi Tádáví hí' dit'oe-ídi. ² Wíje kophé owáy p'o' k'áyge wáy da'ándí imû'. In paawó'indá wíyá wáyge diji' inbí pa'akanu'i dâyo'owêedi-ídi. ³ Wí kophé-á Simon-bí' ûnmuu. Jesus iwe itógidi Simon óedaa'an háy p'oe iwepiye ônhâadi-ídi, hedi iwáyge isógedi in t'owa ovâyhá'an.

⁴ Hedi ovâyhí'bowa ihaydi Simon óetu'an, "Uví kophé oe shánkí nawä'an diwepiye mánhâdi, hedi unbí pa'akanu'i binwhájé hedânho bînpaawhahóenídi." ⁵ Simon-di óetu'an, "Hâhkandi', khun t'âhkí hânho ívít'ôe'an, hedi wêe wânbo paa wí'âywhakê'pí. Hewânbo nää-á gin u' untúdiho i' pa'akanu'i dówhaagé-í." ⁶ Hedi han díví'an dihaydi báyéki paa dâywahógi, hedi inbí pa'akanu'i dínsivekhâypóe. ⁷ Hediho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhâge'namídi, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'âhkí dínpl'idepóedi báyéki dínpaaku'undi ovây'ugekhây'an.

⁸ Simon Peter háa napóe'in imû' ihaydi Jesus-ví páadépiye idége'disóge hedi óetu'an, "Nanbí Sedó, naví'wedí óhâdi, naa-á t'aywóhkandída' omuu." ⁹ Ha'wâa Peter natú gá óeháa'andân báyéki paa dâywahógidi, hedi t'âhkí in diho dívímanwádá'an inbí k'ema'in i' wêe kophé iwe dito'onnin di'ää-ídi ovâykhâge'namídi, hedi indá dipówá ihaydi in wíje kophé t'âhkí dínpl'idepóedi báyéki dínpaaku'undi ovâyí-ádi diji'in wá' ovâyháa'an. ¹⁰ James-ádi John-dádi hanbá dachanpóe. Nă'in wíje senä'dá Zebedee-ví ây damuu, hedi indádi Simon-dádi wé'ge dânpaawó'o'. Hebo Jesus-di Simon óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípí. Nää-á paa mánhónde', hewânbo nää iwedi páadépiyá t'owa-ân naagi' dínkhonkhâymáa." ¹¹ Inbí kophé oe p'o kíngépiye dâywáyhâdidi háäwí dínkw'o'di t'âhkí dâyo'e'an, hedi Jesus óeyuho'.

Jesus-di wí sen naphéetaymuu'i' ônehkháa'an

¹² Wí thaa ee nangebá wí bú'ay iwe Jesus naji', hedi wí sen iví tú' t'âhkí naphéetaymuu'i' Jesus-ví páadépiye idége'disógedi ip'ó't'ää, hedi óekhâge'daa'andi óetu'an, "Dínhanginná u-á úkodi'in nă'i phéetay dínjâ'amídi, unda'di." ¹³ Hedi Jesus ikhóhtâadi iví mandí i' sen óetâgedi óetu'an, "Oda'-âkun wíhekhâamäänídi. Unhekhâapúuwí." We-sebo i' senbí phéetay ûnhán. ¹⁴ Hedi Jesus-di kay'indi óetu'an, "To'wí wânbo háa úpóe'in wínâat'ôe'amípi. Moses-di wovâyjôn wí háäwí i' owha'ví'piye bînhûuwí'in Jôesi Tádá óemäänídi, hedânho in t'owa ovâyhangin'ânnamídi íwówa'in. Nää ópûn, ha'wâa ó'an." ¹⁵ Hewânbo nää-á shánká báyéki t'owa Jesus-ví'gedi dínhanginpóe, hedi báyéki t'owa t'âmâphâ'gedi di'äädi dívíwé'ge'an ônt'óeyaanídi hedá i'di ovâyhekhâamäänídi. ¹⁶ Hewânbo i'di ovâyjoe'andi oe ahkónupiye namää ijûusu'amídi.

Jesus-di wí sen ûn'a'yâkankodipí' ônehkháa'an

¹⁷ Wí thaa wí tewhá iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o', hedi wên Pharisees-ádi hedá wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi iví tsowa wáy dikw'ó. Nă'indá di'ää i' bú'ây eejedi oe Galilee nange Judea nangá nakw'ó'di', hedá Jerusalem bú' iwedá. Nanbí Sedó Jôesi Tádádi Jesus báyéki kay óemâgi in t'owa hekháa ovâyamäänídi. ¹⁸ Ihaydibá wên senä' dipówá, indá wí sen ûn'a'yâkankodipí' wên whohpa'ay eedi nak'óedi óekán, hedi dívíkhâä ívepiye óets'ûude-ídi hedânho Jesus-ví páadépiye óek'úuwídi. ¹⁹ Hewânbo oe íve in t'owa dibá'yendi hádidi óets'ûude-í'in wídâyshaapí, hediho oe wha'k'aypiye óepiye. I tekumu wáy wí dâyhâdidi dâykhó'jéphokídi, hedi i' sen iví whohpa'ay wóegé in t'owaví jáadi óewhaje Jesus-ví páadépiye. ²⁰ Dâywâyumáa'in Jesus-di ovâymu' ihaydi i' sen óetu'an, "K'ema, uví t'aywó'di-á ú'owó'jen."

²¹ In Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádi in Pharisees-ádi dívítumáa, "To-an nă'i namuu gân na'ándé'? Jôesi Tádáda'mân ûnkodi t'aywó'di i'owóje-ídi, wíyá to'wí wânbo-á joe. Hediho nă'i sen gin ihí'máadi Jôesi Tádá óe'a'ginhánunde'." ²² Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedi ovâytsika'yan, "Heháadan gi'bi ánshaa bînmáa? ²³ Naa otúdá, 'Uví t'aywó'di ú'owó'jen,' háa otúdá, 'Ówínúdá ójýé,' wé'i-an shánkí wínabâpu'wanpí

hedânho bînmúunídí háa ta'gendi dînkodî'in háa joe? ²⁴ Nää hääwí dókhâymáa wâykeeyamídí naa t'owa t'âhkígí' o'aypu'yá'í' dînk'óe'in nää oepáa k'aydi t'aywó'di dovây'owóejé-ídí wá'." Hedáhá' i' sen ûn'â'yâkankodipî'-á óetu'an, "Naadi wítumáa, ówínú, uví whohpa'ay mánke'di uví'piye unmú-í." ²⁵ Wesebo i' sen in t'owaví páadépiyebo' iwínú, hedi iví pa'ay iwe ûnk'óe'í' ikê'di iví'piye iweeho', Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadí namää. ²⁶ In t'owa hânho ovâyháa'an hedá dikhunwôeda'póe. Hedi indi wá' Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáadí ditú, "Nää thaa âymû' wí hääwí hânhay wânbo âymû'pî'."

Jesus-di Levi óetu'an i-ádi namú-í'in

²⁷ Nää i' t'âhki napóe ihaydi Jesus i' bú'ay iwedi namáadi wí tax phahsandi Levi gin nakháwä'í' óemû' i' phahsan chá' dâywé'ge'o'í' tehwa'ay ee na'ándí. Jesus-di óetu'an, "Naa-ádi óká've." ²⁸ Levi iwínúdí hääwí t'âhki ûnk'w'ó'di ijoe'andi Jesus-ádi namää.

²⁹ Hedi Levi-di Jesus iví k'aygipiye óeho'di ónshánkí'eedipaa. Wây-á báyéki tax phahsannindá hedá wây-á t'owa-á dikw'ó indádi dívíhúujodí. ³⁰ In Pharisees-ádi hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádi wí'ovâyhí'anpí Jesus-á nã'in t'owa-ádi ihúujo'in, hediho Jesus-ví khäge'nin ovâytsika'yan, "Heháadan nã'in tax phahsannindádi hedá nã'in wé'gen t'óeyanpí'in dimuu'indádi úvihuújo'?" ³¹ Jesus-di ovâytu'an, "In dihay'indá'mân wí woekandi dîntáy, in dihaypí'indá joe. ³² Naa o'âä in to'wên t'aywóhkannin dimuu'in dínhanginná'nin dovâytu'âamídí inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, in to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhon gin di'ánde'indá joe."

Jesus haqädi i'gedi óetsika'yan

³³ Wên t'owadi Jesus óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandiví khäge'nin ihayda' dívíhaqädi' hedá báyéki dívíjüusu'o', in Pharisees-ví khäge'nin wá' hanbá díví'o'. Heháadan uví khäge'nin húukandádi suwä-áqida' díví'o'?" ³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Dínkhóhtsaqshánkí'eediná' dihaydi ti únkodí i' soyingiví k'ema'in bínhaqädkannamí'in wa'di i' soyingi indádi najidibo'?" Hedân joe. ³⁵ Hewânbo owáy häädi i' soyingi inbí'wedi óekhuwakhâymáa, ihaydânho dívíhaqädi'amí." *

Jesus-di ovâythayjo' in Hudíyoví hay'owáydi'í kuu-á hedá iví ts'aabi kuu-á wíänwóndepí'in

³⁶ Jesus-di nã'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: "To'wí wânbo wên to ts'aamin diwedi wí'isívéndepí wây-á to naphohchá'nin diwe it'í'k'úuwídí. Han waagi i'andá, in to ts'aamin wí pho ûnchaní, hedá in to ts'aamin diwedi'in t'ihku-á wá' há'to in to khannin deedi híwó nakeet'óení. ³⁷ Hedá wá' to'wí wânbo wí méena ts'aabi' k'úwá khowa múu kayjee eeje wí'ikuudepí. Gin waagi i'andá, i' méena i' múu óephuudi óepáave-í, hedá i' méena nacha'dee-í hedi i' múu-á óepedee'amí. ³⁸ Nakhây'ä' méena ts'aabi-á wí k'úwá khowa múu ts'aabi' eeje óekuu-í'in. ³⁹ Hedá t'owa-á páadé méena kayjee dâysuwä'dá há'to méena ts'aabi-á disuwäda'í. Ditúuní, 'Nã'i méena kayjee-á shánkí híwó'di namuu'."

6

Jesus-á kaykhanwówa thaa wá' natsonji'

¹ Wí thaa, Hudíyoví kaykhanwówa thaa naná'di', Jesus-ádi iví khäge'nindádi wí táhtân nava i'ge dimän, hedi iví khäge'nin dâyták'éthohon, hedá inbí mandi dâyhúu'andi i' táhtân dâyk'o'. ² Wên Pharisees-di ovâytu'an, "Kaykhanwówa thaa háa úv'í'o waagá nakhâk'óe. Heháadan ha'wâa úvíkanhon?" ³ Jesus-di ovâytu'an, "Undá bîntunnapí'an háa David hedá in senä' i-ádi diji'indádi hân'oe díví'annin dihahsên dihaydi. ⁴ Jôesi Tádáví tewhá ee David nats'ûndi i' pává ee nasaa'í' ihógi hedi ik'oe, hedá in senä'

* **5:35** Jesus wí'bo iví'gedi ihí'máa. I-á i' soyingi waagi'ba namuu, hedi iví khäge'nindá i' soyingiví k'ema'in waaginbá-á dimuu.

i-ádí diji'indá wá' ovâymägi, tobá i' pává Jôesi Tádági' ûnwijesaa wänbo', hediho in owha'da'mân dínk'óe dâyk'o'ídí." ⁵ Jesus ná'in wá' ovâytu'an: "Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dínk'óe otúnídí háa t'owa kaykhanwówá thaa dínkodi'in díví'amídí."

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen namant'aamuu'i' ònhekháa'an

⁶ Wíyá kaykhanwówá thaa naná' diwe Jesus wí Hudíyoví méesate'ay ee nats'úndi in t'owa ovâyhá'o'. Wí sen iví ko'díngedí'in man ûnt'aamuu'i' iwe na'än. ⁷ Wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá wên Pharisees-á wá' dikw'ó. Indi áyíngidi óemúnde tigúba kaykhanwówá thaa wí to'wí hekháa óemääní'in, hedi gin i'andáho' ont'e'p'êede-í. ⁸ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hedi i' sen namant'aamuu'i' óetu'an, "Ówínúdí náä páadépiye ókã've." ⁹ Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in tsika wâytsikakhâymaa: Kaykhanwówá thaa wé'i-an gínk'óe iví'amídí: Ti gínkhây'ä' wí to'wí iví wówátsi äy'aywoeni'in háa äyháji'in?" ¹⁰ Hedi ibéedí wí'inbo ovây múnde', hedáhá' i' sen óetu'an, "Ókhóhtää." Hedi ikhóhtäädi iví man ûnwówadi páadédí ûnmuu waagibá ûnpóe. ¹¹ Hewänbo in dikw'ó'nin hânho dit'aydi dívítumáa hânngú Jesus dâ'y'amí'in.

Jesus-di tä'di wíje senä' ovâyde'man iví khäge'nin dimúunídí

¹² Ihayhäädihki Jôesi Tádáví'piye ijúusu'an. ¹³ Nathay ihaydi iví khäge'nin iví'piye ituhkännan, hedi in diwedi tä'di wíje ovâyde'mandi ná'nbá ovâytu'an, "Undá naví t'òekhuwa'in ímuu." Ginnân dikháwä: ¹⁴⁻¹⁶ Simon (i-á Jesus-di Peter gin wá' óekhávämägi), hedá Andrew-á (i-á Simon-bí tí'ûu-á ûnmuu), hedá James-á, John-dá, Philip-á, Bartholomew-á, Matthew-á, Thomas-á, hedá wíyá wêe James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), hedá wíyá wêe Simon-dá (i-á "I' Zealot namú'de'i'" gin wá' óetu'o'*), Judas-á (iví tádá-á James gân ûnkháwä), hedá Judas Iscariot-dá (i-á Jesus óekuhpekhâymaa'i-á namuu).

Jesus-di báyéki t'owa ovâyhekháamägi

¹⁷ Okú kw'áyedi t'ähkídíbo diwá, hedi Jesus nanantayedíná' diwe iwínú. Báyéki in óeyuuhonnin i-ádí diji' hedá báyéki wây-á t'owa-á wá', indá di'ää Jerusalem bú'dí, hedá wíyá wáygedá Judea nantaa búgedí, hedá i' mâap'oe p'o' k'áygéwin bú' Tyre-á Sidon-dá tsowadá wá' di'ää. ¹⁸ Ná'in t'owa-á di'ää Jesus ont'òeyaánídí hedá inbí hay ovâyjâ'amídí. Hedá in yä'dâapi'in p'oweahhâadi ovây't'òephadekando'in wá' di'äädi dihekháapóe. ¹⁹ T'ähki in t'owa dívíkhäde' óetäägé-ídí, gá wí pínán ûnpee'i'di dihaywówa'dân.

Jesus-di in t'owa ovâytu'an to'wên dimuu dâyhíhchanmá've-i'indá hedá híwóhpi dínpuuwí'indá

²⁰ Jesus ibéedí iví khäge'nin imúndedi ovâytu'an, "Un sehkanäwó íwówáji'in híhchan bínmá've-í, gá Jôesi Tádáví t'owa ímuudân. ²¹ Un náä bínhaphadende'in híhchan bínmá've-í, gá íshuhpuuwídân. Un náä íséje'i'in híhchan bínmá've-í, gá híhchandi úvíp'áhkaa-ídan. ²² Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuudi t'owadi wovây't'aydá hedá wovâyjoegimáadá hedá t'amäge unbí'gedí dívíhí'máadá hedá t'aywóhkannin ímuu gin wovây'tumáadá, híhchan bínmá've-í. ²³ Gin waagi únpóedá íhíhchaa-í hedá úvíhíhchanchäänú-í, gá in t'owadi han wovây'andibo Jôesi Tádádí báyéki híwó'di háäwí oe makówá wovây'määnídan. Wí'ún'òede-ípi ná'in t'owaví hehääwin thehtáy pahpá'indi wá' in Jôesi Tádáví tukhe'min hanbá ovây'an.

²⁴ "Hewänbo un náä íkodit'owamuu'in t'òephade únpúuwí, gá undá unbí híwó'di thaa ho únphadedân. ²⁵ Un náä íshu'muu'in t'òephade únpúuwí, gá undá íhaapúuwídân. Un náä íp'áaji'in t'òephade únpúuwí, gá undá íbo'aapúuwídân hedá íséeyëni. ²⁶ T'ähki t'owa

* **6:14-16** In Zealot t'owa-á Israel nangegi' dívíhänbo' in Rome-'in ovâykhehpeeyé-ídí

unbí'gedi híwó dívíhí'máadá t'ôephade únpúuwí. Háadí? Gá ná'in t'owaví hehääwin thehtáy pahpá'in híwó'báho dívíhée'andân in hójo'inbí'gedi ditú'in Jôesi Tádáví tukhe'min dimuu'in."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' inbí hânmin ovâysígí-í'in

27 "Hewänbo un naa dînt'ôeyande'in naadi wâytu'máa, unbí hânmin bînsígí-í, hedá in wovây't'ay'indá híwó'dá bîn'amí. 28 Jôesi Tádá bîndaa'amí wí hääwí híwó'di ovây'amí'in in to'wên híwóhpí' únpúuwí'in dida'in, hedá in to'wên unbí'gedi wovâyjânákíhée'o'ingí' ovâyjûusu'amí. 29 Wí to'wídí wéhángedí wovâyts'emaphávedí, oe wéhángedí wá' bînts'emaphavemääní. Wí to'wídí unbí'k'éwé'in to wovâykê'dí, unbí to wá' wovâykáyjídí wívînkhá'ámí. 30 Wí to'wídí wí hääwí wovâydaa'andi bînmääní, hedí wí to'wídí wí hääwí únmuu'í wovâykê'dá, wíyá wívîndaa'ámí. 31 Haa t'owadi un wovây'amí'in ída' waagibá, hanbá bîn'amí.

32 "In to'wên wovâysígí'indá'mân bînsígídá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. In t'aywóhkannindi wänbo wá' ovâysígí to'wên in ovâysígí'in. 33 Hedí in to'wên híwó wovây'o'ingí'da'mân híwó bîn'odá, ti t'owa unbí'gedi ditúuní híwó úví'o'in? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' híwó ovây'o' in to'wên híwó in ovây'o'in. 34 Hedí in to'wên wovâywáywá'áa-í'indá'mân bînchá'píyémädá, ti híwó úví'o gin t'owa ditúuní? Hedân joe. T'aywóhkannin wänbo wá' wây-á t'aywóhkannin dâychä'píyémä', dínhanginnândáho háyú dívípíyémägi ihaybá ovâywáywá'áa-í'in. 35 Ginnân úví'amí: Uví hânmin bînsígí-í, hedá híwó'dá bîn'amí. Bînpíyémääní hääwí, hedí i'gedi wí'úví'ánshaa'ámí haa wíyá bînhóení haa joe. Gin waagi úví'andi, wíyá shánkí híwó bînhóení, hedí ta'gendi i' shánkí kw'áye na'ändiví äy ímuu gin t'owa ovâykeeyamí. I'dá in to'wên dikú'daapoe'o'pí'in wänbo' in dit'aywó't'óe'in wänbo-á híwó ovây'o'. 36 Únkhây'ä' t'owaví'piye ísehkanäpúuwí'in, uví Tádá Jôesi uví'piye nasehkanäpoe'o waagibá."

Jesus-di ovâytu'an wây-á t'owa wí'ovây't'aywó'dichänu'be-ípi

37 "Ihaydá' t'owa wívînt'aywó'dichänu'be-ípi, hedânho un wíwovây't'aywó'dichäánú-ípidí. Ihaydá' wí'ítú'be-ípi to'wên dimuu'in ovây'tuhchäánú-í'in, hedânho wíwovây'tuhchäánú-ípi. Wây-á t'owa bîn'owóje-í hedânho wovây'owóje-í. 38 In t'owa hääwí bînmääní, hedânho Jôesi Táadí un wá' wovây'määní. Unbí t'ún wovây'p'íde waagibá únpúuwí, hedáhá' in t'ún wovây't'á't'á'nandá wovâywádá'amí shánkí báyéki únsadee-í, p'éedí ch'a'kí únsadee-í. Wây-á to'wêngí' bîntaajo waagibáho wovây'taayamí."

39 Jesus-di ná'i háhkangí' hí' wá' ovâytu'an: "Wí tsí't'aa'i-á wúnkodipí wíyá tsí't'aa'i' óepahúuwídí. Gin i'andá wí'gíndíbo kwí'ónú dake't'áanípí'an. 40 Wí to'wí naháhpoe'o'i-á iví háhkandiví shánkí wínaháhpí, hewänbo ho naháhpoe ihaydá iví háhkandi waagi' bá namúuní.

41 "Heháadan i' phétä wíyá to'wíví tsée únto'ondi bînmúnde', hedí in phé unbí tsée únto'onndá wívî'n'áyîngi'ohpí? 42 Wí'únkodipí bîntu'â'amídí, 'Ókâ' k'ema, há'i phétä uví tsí'dí wíwhakáyjí, gá wên phé uví tsí' úto'ondi híwó wí'únkeet'óepídân. Undá paa úvíjânúmaa'in waaginbá ímuu. Páadé há'in phé unbí tsí'dí bîwhahke' hedânho híwó únkeet'óení wíyá to'wíví tsí'dí há'in phétä bîwhakáyjídí."

I' bay napa'i wên bay tay iwe

43 "Wên bay tay híwó'nin deedi híwóhpí' bay wínapa'pí, hedí wên bay tay híwóhpí'in namuu'in deedi bay híwó'di namuu'i wínapa'pí. 44 Úhanginná háawin wên tay namuu'in i' hääwí napayedee iwedi. Figs-á phé'yávi nawäämuu iwedi wí'óetháy'épi, hedá úuva-á wên tsígu iwedi wí'óetháy'épi. 45 Hedí hanbá wí to'wí híwó'di namuu'i-á híwó i'o', gá iví pí'ná khó'jé báyéki híwó'di imáadân, hedí wí to'wí híwóhpí' namuu'i-á híwóhpí' i'o', iví pí'ná khó'jé-á híwóhpí' imáadí. T'ähkí t'owa haa inbí pí'ná khó'jé dâymáa waagibá dívíhée'o'."

Wáy wên in Jesus-ví hí' dit'oe'in ná'i hí' dâysígí'amí, wáy-á wêndá joe

⁴⁶ “Heháadan undi naa ihayda' díkháyá'de ‘Nanbí tsondi p'ó'dédí’” gin, hewänbo háa naadi wáytu'an waa wí'úví'ohpí? ⁴⁷ To'wên naví'piye dí'äädi naví hí' dit'oe'di dín'a'gindodá naadi wáythayyamí háawin dimuu'in. ⁴⁸ Indá wí sen wí tewhá ik'ú'i waaginbá dimuu, iví tepúgí' báyéki iphoyää hedá k'uudá itepútógi. Hedi nap'ohsôe ihaydi i' p'oe'di i' tewhá óenán, hewänbo i' sen híwó ik'ú'diho i' tewhá wí'óe'a'yá'nanpí. ⁴⁹ Hewänbo in to'wên naví hí' dit'oe'di dín'a'gindopí'indá wí sen itewhák'ú'di tepúpídíbo waaginbá dimuu, hedi i' p'o'k'ay nap'ohsôe ihaydi i' p'oe'di iví tewhá hânho ónnándí wesebo t'ähkího ónp'onayu.”

7

Jesus-di wí Rome-wi sundađoví t'ôe'i ónhekhháa'an

¹ Ná'i t'ähkí Jesus-di in t'owa únt'óeyanji'in ováyhi'bowa ihaydihó iwáygedí oe Capernaum bú'aypiye namää. ² Iwe wí sundađo p'ó'dédí' naji', i-á wí t'ôe'i ún'án hânho ida'i', hedi ná'i t'ôe'i-á nahaydi chuwa k'áygé nak'óe. ³ I' sundađo p'ó'dédí' Jesus-ví'gedi nat'oe ihaydi wên Hudíyo tsonnin ovâysan Jesus óedaa'amídí na'ää-ídí iví t'ôe'i' óehekhháamäänídí. ⁴ Jesus naji' iwe dipówá ihaydi pín ta'gedi óekhäge'daa'an. Óetu'an, “Ná'i sundađo p'ó'dédí'-á ihay híwó'di namuu ná'i i'gí' mân'amídí, ⁵ gá i'dá t'ähkí nanbí t'owa dînsígídân, hedá nanbí bú'wi méesate'ay dínkú'.”

⁶ Hediho Jesus indádí namää. Owáy i' sundađoví tewhá tsowa wáy dipowamän dihayhää i'di iví'wedi wên k'ema'in ovâysan Jesus óejay-ídí, hedi indi Jesus óetu'an, “Nanbí Sedó, wíyá áyíngi wí'úyêenípí, naa ihay híwó'di wó'muupí naví k'aygi unts'úunídí, ⁷ hedá wá' ochanpóe naa ihay híwó'di wó'muupí'in uví'piye wänbo omú-ídí. Naví t'ôe'i dînehkháapúuwí gin untúdí, nahekhháapúuwí-ákun. ⁸ Ná'indá naa dînhanginná, gá naa wá' hääwí díjõndi dó'a'gindodân, hedi naadi wáy-á sundađo dovâytsónmáa, hedi dáy'a'gindo'. Wí sundađo ‘Ópûn’ gin dótu'andi, i-á namää'a, hedi wíyá wêe ‘Óká've’ gin dótu'andá, i-á na'ää'a. Naví pant'ôe'i ‘Ha'wâa ó'an’ gin dótu'andi, háa otú waa i'o'.” ⁹ Jesus óeháa'an ná'in nat'oe'di, hedi ibeedí in t'owa únwóe'a'in ováytu'an, “Ná'in wáytu'amí, hânhay wänbo wí to'wí báyéki wäyu ná'i sen waagi imáa'i wídóshaapí, Israel iwe'in wänbo-á joe.” ¹⁰ Hedi i' sundađo p'ó'dédí'ví tewhá iwepiye in iví k'aygi'in dí'ää'in diwáymää, hedi i' t'ôe'i nawówađi óeshaa.

Jesus-di wí e'nú óewáywówápa

¹¹ Wí háyú thaa naphade ihaydi Jesus wí bú'ay Nain gin dáytu'o' iwepiye namää. Iví khäge'nindá hedá wáy-á báyéki t'owa-á i-ádíba dimää. ¹² Ee bú' tehpaá phódi tsowa dimän dihayhää wí e'nú nachuu'i' óekhähkugihon. I' e'nú nachuu'i-á wí kweeví wêeda' ay ún'ändi' únmuu, hedi i' kweeví sedó wá' ho únchuu. Báyéki i' bú'in t'owa i' jiyá-áđi diji'. ¹³ Nanbí Sedó Jesus-di i' kwee óemû' ihaydi iví'piye nasehkanápóe, hedi óetu'an, “Wívisíhtää-ípí.” ¹⁴ Hedi iháđidi i' peníphébay itäge, hedi in dáyhonnin díwíwóyí', hedi Jesus natú, “E'nú, óshaa.” ¹⁵ Hedi i' nachuu'i' idaygisógedi únhi'paa, hedi Jesus-di i' jiyá óetu'an, “Nää uví e'nú ú'án.” ¹⁶ T'ähkídíbo díkhunwóeda'póe, hedi Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Ditú, “Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi hay'i na'ää na'indádí nahanídí, Jôesi Tádá-á na'ää iví t'owa ikhäge'namídí.” ¹⁷ In Hudíyoví nange t'ähkí hedá i' nange búu k'uwakí nakw'ó'di-á in t'owa háa Jesus i'annin dit'oe.

John i' p'ó'p'oe'kandi'di Jesus óetsika'yan to'wí namuu'in

¹⁸ John i' p'ó'p'oe'kandiví khäge'nindi John óetu'an ná'i hääwí t'ähkí napóe i'gedi. ¹⁹ Hedi John-di wíje iví khäge'nin ovántuhkánan, hedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye ovânsan óetu'amídí, “Hán'oe ditú' wí to'wí Jôesi Tádádí dînsankhâyamá'in. Tí u-ân i' unmuu, háa wíyá to'wí áynnuwá-i'” ²⁰ Jesus naji' iwe dapówá ihaydi

óetu'an, "John i' p'ó'p'oekandi'di na'in dísan uví'piye wên háawên wítsika'yamídí," hedáhá' John-bí tsika óetsika'yan. ²¹ Dapówá ihayháädibá Jesus-di in t'owa t'ämäge dihay'in hehkháa ovâymä', hedá yä'däapí'in p'oewaahâä-á in ovâymáa'inbí'wedí ovâykhehpiyende', hedá ditsí't'aamuu'indá inbí keetandá ovâymä'. ²² Hediho Jesus-di ovântu'an, "Jaho báwáypûn hedi John dântu'âamí háa dänmû' hedá dat'oe waagibá. In tsí't'aa'in inbí keetan dâywáyhónde', in ditsí'dee'ipí'indá ditsí'dee, in diphéetaymuu'indá diwówa', di'ojet'aamuu'indá dit'oe'o, in dichuu'indá diwáywówápoe'o, hedá Jôesi Tádáví híwó'di tundá in sehkanáwó diwówáji'in ovâyt'ôe'o'. ²³ I' to'wí iví wäyü naví'piye' wí'ûnhádepí'-á híhchan imá've-í."

Jesus híwó ihée'o' John i' p'ó'p'oekandiví'gedí

²⁴ In John-bí'wedí da'ää'in dawáymää ihaydi Jesus-di in báyéki t'owa i-ádí diji'in ovâytsika'yan, "Ahkónupiye John ít'oe-ídí imää ihaydi, háä-an í'ân bînmúní'in? Ti wí to'wí wên poesú waagibá wädi óepheðemáa'i'? ²⁵ Hedi hangí' wí'imääpídí, háä-an handi bînmúunídí imää? Ti wí to'wí kodit'owa waagi na'aamuu'i'? Ti wí'ûnhanginnáhpí'an iowápoe'o, hedá Jôesi Tádán sa'wó'gí díví'awende'indá hedá háäwí t'ähkí dâymáa'indá tsonninbí tewhá he'endi eeje dithaa. ²⁶ Hedi wí to'wí gi'bi' ípuwämääpídí háä-an handi ípuwämää? Ti wí Jôesi Tádáví tukhe'bi gáhân? Naadi wäytü'âamí John-dá wí Jôesi Tádáví tukhe'bi namuu-ákun, hewänbo shánkí wänbo namuu. ²⁷ John-nânkun namuu i' t'ôekhuwa'i Jôesi Tádáví ta'nin diwe iví'gedí nata'muu'i'. Jôesi Tádádí i' to'wí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí óehí'máadí óetu'an, Ót'ôeyan, naadi wí naví t'ôekhuwa'i' uví páadé wînsankhâymaa. I'dân in p'ôe wônkhây'amí unpówápídíbo'."

²⁸ Hedáhá' Jesus natú, "Naadi wäytümaa, to'wí wänbo náä oepáa k'aydi náä puwahay na'aypuyä'i John-bí shánkí kw'áye wínamuupí. Hewänbo náä phaapiyedi in to'wên Jôesi Tádáví tun t'owa ovâyt'ôe'o'indáho John-bí shánkí kw'áye dimuu, tobá kw'áye dimuupí'in waagin dimuu.

²⁹ "Hedi in tax phahsannindádí hedá wây-á báyéki t'owa-ádí John ónt'ôeyan, hedi John-di ovây'p'ó'p'oe'an. Gin díví'andá dâykeeyan dívíwâyunde'in Jôesi Tádá-á híwó i'o'in. ³⁰ Hewänbo in Pharisees-á hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá wídhíjepí John-di ovây'p'ó'p'oe'amídí, hediho gindidi dâykeeyan dâyjoegi'annin háa Jôesi Tádá nada' waa ingí' ovây'amí'in.

³¹ "Hännan otúuní ná'in náä diwówáji'in t'owaví'gedí? Háawin t'owa-an dimuu? Háä waagi'innan dimuu? ³² Gá áyyää dimuu búu pingé dikw'ó'nin waagi'innân dimuu, wáy wêndi in wé'gen ovâytuwínúndedi, 'Wâykhóhtsaakha'púwhää'andi wí'úvíjádéndepí, hedá wâypeníkha'wandá wí'úvísíhtäädepí.' ³³ Ginnân otunda': John i' p'ó'p'oekandi napówá ihaydi ihaadä'an hedá wí'iméenasuwäpí, hediho un ítú, 'Wí yä'däapí' p'oewaahâädi óemáa.' ³⁴ Hewänbo naa t'ähkí t'owagí' o'aypuyä'i' wé'gen t'owa-ádí dâyhúujo hedá dósuwände', hediho ítú, 'Bînmú'dí, i-á nahá't'aa, hedá sūwäto'i-ân namuu, hedá há'in tax phahsannindádí in wé'gen t'aywóhkannindádí inbí k'ema dínmuu.' ³⁵ Hebo tobá gin ítú' wänbo', in to'wên Jôesi Tádádí hangintan ovâymägi'indá ditú', 'Ta'gendi Jôesi Tádá báyéki ihangintanmáa'."

Wí kwee t'aywóhkandi namuu'i Jesus-ví ân deedi ika'p'oe'äyu

³⁶ Wí Pharisee Simon gin nakháwä'i'di Jesus óehúutu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá iwepiye namäädi ihúúsóge. ³⁷ Ee bú'ba wí kwee t'aywóhkandi namuu'i nathaa. Ná'i kwee-á Jesus i' Pharisee-ví'we ihúujo'in ûnhanginpóe ihaydi iwepiye namää. Wên ts'ä'in p'onbay'ay sa'wó nasundi ka'p'oe ûnku'unnin i-ádí iho'. ³⁸ Jesus-ví ân nú' idége'disóge, hedi isíhtääde'. Iví tsí'p'oe Jesus-ví ân deedi ûnjemuđi iví whândi ónt'awe, hedi óe'ânp'ohtsä', hedi i' ka'p'oe sa'wó nasundidá ân deedá ón'ewedáhá' óe'äyu. ³⁹ I' Pharisee Jesus óehúutu'andi' ná'i imú' ihaydi i'ânshaamáa, "Ná'i sen ta'gendi Jôesi Tádáví

tukhe²bi namuudáho², ûnhanginnáaniwän ná²i kwee óetägende²iví²gedi to²wí hedá háawi namuu²in, i-á t'aywóhkandi namuudi.”

⁴⁰ Jesus-di Simon óetu²an, “Naa u-áđi ohí²da².” Simon-di Jesus óetu²an, “Hedáho háhkandi², háä-an naa dítu²amí²in unda²?” ⁴¹ Jesus-di ginnân óetu²an: “Wíje senä² wí chá² píyépä²i sen dachä²phaamuu. I² wêe p'anän tägintä (500) kwäk'u ts'ä²i naphaamuu, hedi i² wêe-á p'anäntä-á (50). ⁴² Hewänbo wíđänkodipí dänwá²äa-íđi, hediho wí²gíndi i² daphaamuu²i²đi ovän²owójé. Wé²idan in wíje senä² diwedi shánki óesígí? Hân u-á un²ánde²?” ⁴³ Simon-di Jesus óetu²an, “Gá i² shánki báyéki ón²owójé²i²đän shánki óesígí, gin naa o²ánde².” “Ta²ge untú” gin Jesus-di óetu²an. ⁴⁴ Hedi Jesus ibeedí i² kwee óemünde², hedi Simon óetu²an, “Ti ná²i kwee nâamünde²? Naa uvi k'aygi ots'undi u²đá wí p'oe wänbo wíđimägipí naa dáy²ân²owêedi-íđi, hewänbo i²đá iví tsí²p'oeđi dí²ânp'oe²an, hedá iví whändá dip'oeđi. ⁴⁵ U²đá wíđip'ohtsäpí uvi k'aygi dísigí²amíđi, hewänbo i²đá ots'ün waagibo dí²ânp'ohtsäđi wí²iwóyí²pí. ⁴⁶ U²đá wíđip'óhka²anpí dínkeeyamíđi uvi k'aygi díhéegí²annin, hewänbo i²đá há²i ka²p'oe sa²wó nasundi² naví ân deedi dí²äyu. ⁴⁷ Hediho wítu²âamí, ná²i kwee-á iví báyéki sígi ûnmuudi ikeejo² báyéki t'aywó²di ûn²owó²jennin, hewänbo wí to²wí na²ándeđi hínchäädä² ûn²owó²jennin, i-á hínchäädä² sígi imáa.” ⁴⁸ Hedáhá² Jesus-di i² kwee óetu²an, “Uvi t'aywó²di-á ú²owó²jen.” ⁴⁹ Wây-á i-áđi dívihúju²in díví²ánshaamáa, “Háawi sennan ná²i namuu? Natú² t'aywó²di i²owójénde wá².” ⁵⁰ Hewänbo Jesus-di i² kwee óetu²an, “Uvi wâyü úmuudiho wôn²owójé. Ánshaaginpíđibo² ópün.”

8

Wên kwiyä²di Jesus óeyu²uhon

¹ Iwedi wí háyü thaa iwe Jesus báyéki bú²ây eejepiye namää, hedi i² híwó²di tun ovâyt'ôekanhon háa Jôesi Tádá nakhâymuu waa t'owa ovâysígíhóníđi. Ivi tä²đi wíje (12) khäge²nin wá² i-áđibá diji². ²⁻³ Wên kwiyä² wá² Jesus-áđi diji², indá Mary-á, Joanna-á hedá Susanna-á dimuu. Ná²in kwiyä² dihaywän hedá yä²đâapí²in p'oewaahâädá óemáawän, hewänbo Jesus-di hekháa ovâymägi. Mary-á t'owadi óekháyä²de² “Magdala bú²wi kwee” gin, hedá Jesus-di tséđi diji²in yä²đâapí²in p'oewaahâa iví²wedi ónkhepiye. Joanna-ví sedó Chuza-á i² nanagewi tsondi Herod-ví k'aygi iwe ihäawi²áyí²do². Wây-á báyéki kwiyä² wá² Jesus-áđi iví khäge²nindáđi dimän, hedi i² háäwí ná²in kwiyä² dínkw'ó²di Jesus-á iví khäge²nindá diyämu.

Jesus-di wên háhkangí²in ó²gédi ko²ji i²gedi in t'owa ovâytu²an

⁴ T'owa báyéki bú²ây eejeđi Jesus-ví²piye dimää, hedi báyéki dit'owawé²gepóe ihayđi Jesus-di ná²in háhkangí²in ó²gédi ovâytu²an: ⁵ “Wí ko²jikwo²i namää iví ko²ji wóegé, hedi ee nava i²ge iko²jiwáde. Wây wí ko²ji in p'ôe²ay nava pínu nak²óe i²ge najemu, hedi t'owa diphademändi i² ko²ji kw'áayé díví²ahsaa, hedi tsíde dívíshunwávedí i² ko²ji dâyk'oe. ⁶ Wíyá ko²ji-á nak'uuná² deedá najemu, hedi natsijópúpóe wänbo wína²omúnáhpíđi nat'aa. ⁷ Wíyá ko²ji-á wä²i phé²yävi jâa-á najemu, hedi i² phé²yävi nasôedi óe²ánhógi. ⁸ Hewänbo wíyá ko²ji-á híwó²di nan deedá najemu, hedi tägintä (100) ma²kw'anukí shánki napaa.” Gin Jesus-di ovâytu²an hedáhá² kay²indi natú, “To²wên naví hí² dit'oe²indá híwó dívít'ôeyaaní²in dínkhây²ä².”

⁹ Jesus-ví khäge²nindi óetsika²yan hân ná²in ó²gédi natunda²in. ¹⁰ Hedi Jesus-di ovâytu²an, “Jôesi Tádáđi wovâymägi íka²póewíđi háđíđi i²đi náä t'owa ovâysígíhónde² i²gedi, hewänbo in wé²gendá dovâyhá²odi ó²gédiđa² dovâytu²máa, hedânho wíđika²póewípíđi. Jôesi Tádáví ta²nin diwe ginnân inbí²gedi nata²muu: Tobáháa dâymünde wänbo wíđínkeepoe²opí, hedá dit'oe²o wänbo wíđika²póya²pí.

Jesus-di i' ko'ji i'gedi ovâythayyan

11 “Nä'i hí' i' ko'ji i'gedi ginnân natunda?: I' ko'ji-á Jôesi Tádávi tun waagi'ba namuu. 12 Wáy wên t'owa i' nan nava pínu nap'oe'aymân ni'ge nakâymuu'i waaginbá dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe, hewânbo Penísendi na'äädi i' tun inbí pí'nä khó'jédi ovâywhahónde?, hediho wídíwâyundepídí há'to ovây'aywoeni. 13 Wây-á t'owa-á i' nan nak'uuná'di waaginbá-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oedi híhchandi dâysí'g'o, hewânbo wídípúumuupi waagibá dimuu. Hây tãhkídá' dívíwâyunde?, hewânbo ovâytayinde? ihaydá wiyá wídíwâyundepí. 14 Wây-á t'owa-á i' wää'i phé'yávi nasaa'i nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oe, hewânbo báyéki háäwí nää oepáa k'aydiwidi ovây'áyîngimä?, dikodit'owamúni'indá dida?, hedá háa dihíhchanpúuwí i'gedidá' díví'ánshaa'o?. Hedânho hanbá dínpo'e o' i' ko'ji óe'ánhógi'i waagibá, inbí'wedí háäbo wínapayedee'ipí waagibá napoe'o. 15 Hewânbo wây-á t'owa-á i' híwó'di nan iwáygé wí ko'ji najemu'i waagi'ba-á dimuu. Jôesi Tádávi tun dit'oedi pín ta'gedi inbí pí'nä khó'jé dâyhónde?, hedá híwó'nin ánshaa'in dimuudi wídâyjoe'opí, hedi dívíyää'odíbo híwó'di háäwí díví'o?.”

Jesus-di wên phakó i'gedi ovâytu'an

16 “To'wí wânbo wên phakó iko'ankídí wí sä'wédí wí'ikaajopí háa whohte pho' wí'itóe'ópí. Hewânbo wên phakóbay iwân ikée'i, hedânho to'wí íve nats'undi i' ko imúunídí. 17 Hedi hanbá háäwí t'ähki nää nakaamuu'i-áho owáy háädibo nakeepúuwí, hedá háäwí nää naka'powamuupi-áho owáy háädibo nathaypúuwí naka'powapúuwídí. 18 Hedânho áyîngidí naví hí' dînt'ôeyanbe. To'wí it'ôeyandedí naví hí' dínka'póya'di-á shánki wânbo óeka'powamääni. Hewânbo to'wí naka'póya'pí-á, tobá naka'póya' gin na'ánde wânbo?, i híyää ho naka'pówa'i? ónkaayamí” gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-ví jíyá-á tí'úuwindá ûnpówá

19 Jesus-ví jíyá-ádi iví tí'úuwindádi ee Jesus na'ân diwepiye dimää, hewânbo báyéki dit'owajidi wídínkodípi iví tsowa dívíhâadi-ídi. 20 To'wídí Jesus óetu'an, “Uví jíyá-ádi uví tí'úuwindádi oe já'wé diwin hedi wóemúuni'in dida?.” 21 Jesus-di in t'owa ovâytu'an, “In to'wên Jôesi Tádávi tun dâyt'ôeyandedí dâyt'a'gindo'innânho naví jíyá-á naví tí'úuwindá dînmuu.”

Jesus i' waa hânda' i'an

22 Wí thaa Jesus-ádi iví khäge'nindádi wí kophé iwe dívítógi, hedi Jesus-di ovâytu'an, “Jaho oe p'oe'kwí' p'ânäpiye gimú-i.” Hediho iwepiye dimää. 23 Wa' p'oe iwéngé dimân dihayháä Jesus najókhá. Ihaydíbá wí waa hânho kay'i' i' p'oe'kwíngé napówá, hedi hânho nap'oe't'úkhúpo'e'odi inbí kophé dín'ohkuudee hedi ovây'ugekhây'an. 24 Jesus nak'oe iwepiye dimäädi óejóhsan, hedi óetu'an, “Nanbí tsondi?, díp'ot'akhanukhây'o?.” Hedi Jesus ishaadi kay'indi i' waa-á i he'endi p'oe't'úkhú-á ovânhee'an, hedi i' waa nawóyí'dee, i' p'oe-á nahángípo'e. 25 Ihaydá iví khäge'nin itu'an, “Heháadan wâyupí'in ímuu?” In khäge'nindá dikhunwôeda'dá ovâyháa'an, hedi dívípitumáa, “Háawi sennan ná'i namuu? Waa-á p'oe-á wânbo ijôndi óe'a'gindo?.”

Jesus-di báyéki yä'dâapí'in p'oe'waa'hâa wí senbí'wedí ovâykhehpiye

26 Oe p'oe'kwí' p'ânä ee Gerasene-bí nange dipówá, owáy hánä p'oe'kwí' p'ânädá Galilee-á naná. 27 Jesus owáy nange wáypiye i' kophé iwedi nawá' dihaydi, wí sen i' bú'wi namuu'i na'ää óejay-ídi. Ná'i sendá yä'dâapí'in p'oe'waa'hâadi óemáa, hedá báyéki paayo aapídíbo' ijíyénde?, hedi tewhá ee wínathaapí, hewânbo t'owápho eejân nathaa, dâypeníkhá'kw'óe'ó iwe. 28-29 I' yä'dâapí' p'oe'waa'hâadi i' sen háyânbo óekaygi'an i'amídí háa i' yä'dâapí' p'oe'waa'hâa nada' waagi, hedi tobáháa t'owadi i' sen wí pan waagibá kadénaði óemanwhi'o hedá óekwák'ukhúwhi'o wânbo?, ihaydá' iwhi'ts'á'di nama'p'ánde?, hedá i' yä'dâapí' p'oe'waa'hâadi oe ahkónupiye óeshavekando?.

Jesus-di i' yä'dâapí' p'oewaahâa óejôn i' senbí'wedi napee-ídí, hedi i' sendi Jesus óemû'di iví páadépiye idége'disóge hedi ituwínú, "Heháadan u'di ánpí wídí'ohpí Jesus, u' Jôesi Tádá i' shánkí kw'áye na'ándiví ay unmuu'i"? Naadi kay'indi wída'máa, wídít'ôephadekannamípi." 30 Jesus-di óetsika'yan, "Hân unkháwá?" Hedi natú, "Gá 'Báyékí' gân." Gin natú gá báyékí yä'dâapí'in p'oewaahâadi óemáadân. 31 In yä'dâapí'in p'oewaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an oe péyégepiye wí'ovâysaanípi. 32 Iwe tsowa wáy okú wáhkí báyékí pehtsude dihúuji'. In yä'dâapí'in p'oewaahâadi Jesus kay'indi óedaa'an ovâyäänídídí in pehtsudeví tú' eeje dívítôenídídí, hediho ovâyäägi. 33 In yä'dâapí'in p'oewaahâa i' senbí'wedi dipeedi in pehtsudeví'ye dívítógi, hedi in báyékí pehtsude i' okú wáhkí oe áagépiye díví'ääwáve, hedi i' p'oekwí' diwe diwândi díví'ot'ahánú.

34 In pehtsude áyí'nin háa napóe'in dâymû'di dijân, hedi iwáy bú' hedá bú'dí já'wé-á i'gedi dâyt'ôeho', 35 hediho in t'owa dimää dâymúunídí. Oe Jesus na'ân diwe dipówá ihaydá i' sen iví'wedi in yä'dâapí'in p'oewaahâa ovâykhehpiye'i Jesus-ví ân nú' na'ándi dâyshaa. Nää-á na'aamu hedá iví hangintandá imáa. Óemû' ihaydi dikhunwôeda'póe. 36 Hedi in t'owa háa napóe'in dâymû'indi in wé'gen dipówá'in ovâytu'an hádídí i' sen ônehkháa'annin. 37 Hedi in Gerasene-win t'owa hedá in tsowa dithaa'indá dikhunwôeda'di Jesus óedaa'an inbí nangedi ijâatää-ídí. Hediho i' kophé iwe itógi p'o' p'änäpiye nawáymú-ídí. 38 I' sen in yä'dâapí'in p'oewaahâa iví'wedi ônjâa'andi'di Jesus pín ta'gedi óedaa'an, "Naa u-ádí dipunmäa." Hewänbo Jesus-di óepunjôndi óetu'an, 39 "Uví'piye ópûn, t'ähkí háa Jôesi Tádádí ugí' wôn'annin ovây't'ôe'amí." Hediho namäädi to'wên t'ähkí ee bú' ovâytu'an háa Jesus-di igí' ôn'annin.

Jesus-di wí kwee ûn'ûnp'oepee'i' ônehkháa'an, hedá wí a'yú nachuu'i-á óewówápa

40 Jesus oe p'oekwí' p'änädi nawáy'ää, hedi napówá ihaydi báyékí t'owa óetsikha'máa'indi óesígekê'. 41 Wí sen Jairus gin nakháwá'i na'ää, i-á in Hudíyoví méesate'aywi p'ó'dédí' namuu, hedi Jesus-ví páadépiye idége'disógedi pín ta'gedi Jesus óedaa'an iví tewhá ipiye namú-ídí. 42 Iví wêe a'yú ûn'ándi' ûnchuwamää'ä. I' a'yú-á madi tá'di wíje (12) paayo'i namuu.

Jesus i' tádá-ádí namäädi in t'owa iví nú' dívít'ä't'ä'bóedímáa. 43 Wí kwee wá' ûnwóemän, i-á nap'óehaydi tá'di wíje (12) paayo iví ûnp'oe wí'ûnwóyí'dee'ipí, hedi to'wí wänbo wí'ûnkodipí ônehkháa'amídí. 44 Nää'i kwee-á Jesus-ví tí'ûpaha'gedi na'äädi iví k'éwé'in to' k'áygédí ôntäge, hedi wesebo iví ûnp'oe ûnwóyí'dee. 45 Jesus natsikapóe, "To'dan naa dítäge?" Hewänbo t'ähkí ditú, "Naa-á joe." Hedá Peter-dá óetu'an, "Hähkandi', báyékí t'owa dijidi nää uví nú'piye dívíkhadímá'dí wóet'ä't'ä'chänumáa." 46 Hewänbo Jesus natú, "To'wídháho dítäge-ákun. Naa dîhanginná hehkháa pínán naví'wedi dînpee'in." 47 I' kwee nää ûnhanginná há'to ikaamá've-i'in, hediho nathathapóedí na'äädi Jesus-ví páadépiye idége'disóge, hedi in t'owaví páadépiyebo ithayyan háadí Jesus óetäge'in hedá háa wesebo-á nahewówa'indá. 48 Jesus-di óetu'an, "Naví ay, uví wäyü úmuudi unhewówa. Ánshaaginpidíbo' ópûn."

49 Wa'di ihí'máa ihaydibo wí to'wí i' méesatewi p'ó'dédí'ví tewhá iwedi napówá hedi natú, "Jairus, uví ayúkáy ho úchuu. I' háhkandi' ánpí ó'an." 50 Hewänbo Jesus ná'i nat'oe'di Jairus óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ipí. Biwänpiwääyü-i-á nawôewa-i'in hediho nawôewa-i-ákun." 51 I tewhá ee dipówá ihaydi Peter-á John-dá James-á hedá i ayúkáyví tádá-ádí jiyá-ádí Jesus-di ovâytsudemägi, wiyá to'wí wänbo-á joe. 52 I' ayúkáy nachuudi t'ähkídíbo dívísíhtuwínúndedá dívípíhkhúmáhpúude', hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wí'úvísíhtää-ípi. Wínachumuupí, nawänpijókha'wák'óe-á." 53 Indi ônwänpip'áhkaa, dîhanginnândi i' ayúkáy-á ho nachuu'in. 54 Hewänbo Jesus-di iví man ônyâ'di kaygi óetu'an, "Óshaa ayúkáy." 55 I ayúkáy nawáywówápóe, hedi wesebo ishää, hedi Jesus-di ovâytu'an, "Wí hääwí binmäa ik'o'ídí." 56 I' tádá-á i' jiyá-á hânho

ovãnháa'an, hewãnbo Jesus-di ovãnkhat'û' to'wí wãnbo wíðãnhangin'ãnnamípi'in háa napóe'in.

9

Jesus iví tã'di wíje (12) khãge'nin isan iví t'ôe díví'amídí

¹ Jesus iví tã'di wíje (12) khãge'nin iwé'ge'andi pínnán ovâymãgi hedá ovâyk'û' in yã'dãapi'in p'oweahãa t'owavi'wedi ovâykehpeeyé-ídí, hedá inbí hay-á ovâyjáa'amídá. ² Hedáhá' ovâypunjôn in t'owa ovâytu'amídí Jôesi Tádáví'piye dívímãánídí, hedá ovâyhekháa'amídí. ³ Ovâytu'an, "Hããwí wãnbo wívínhûuwípí ímãndi, wên uduphé wãnbo joe, háa wí múu bínhããwíkuu-ígí', háa wí koegí', háa wí chã', háa wây-á wéhpêe to wãnbo wívínhûuwípí. ⁴ Wí tewhá iwe wovâysígí'an deebo úvíwóyí'ní, wíyá wáypíye ímãa píhay. ⁵ Hewãnbo wáygé wíwovâysígí'anpí'we, iwedi ípeemãn dihaydi unbí anto iwedi bínna'jeepêedi-í in t'owa dínhanginnãánídí híwó wídíví'anpí'in" gin Jesus-di ovâytu'an. ⁶ Hedího iví khãge'nin iwedi dímmãadi í' bú'ây í'ge t'ãhkí dívítsi'hon. Jôesi Tádáví híwó'di tun in t'owa ovây't'ôekanhon, hedá in dihaymuu'indá hekháa ovâypãhon.

I' tsondi Herod Jesus-ví'gedi nat'oe

⁷ Herod í' Galilee nangewi tsondi namuu'í háa napuwamãnnin ûnhanginpóe, hedí wí'ûnhanginnãhpí háa nã'í hããwí í'gedi í'ãnshaa'amí'in, gá wáy wên t'owa Jesus-ví'gedi ditû'dãn í-á John í' p'ó'p'oe'kandi namuu nawáywówápóe'í', ⁸ hedá wây-á ditû' Elijah nawáykeepóe'in, hedá wá' wây-á ditû' wená wí in Jôesi Tádáví hãn'oe'in tukhe'min nawáywówápóe'in. ⁹ Herod natú, "Naa otsonpóe John í' p'ó'p'oe'kandi óek'é'ts'ãa-í'in. To-angú nã'í sen namuu, iví'gedi nã'í hããwí ot'oe'o'í'?" Hedího ikhããde Jesus óemúuní'in.

Jesus-di in p'ánú maapaasôn (5,000) senã'dá in wé'gen t'owa-á ovâyhúujôn

¹⁰ Jesus-ví t'ôekhuwa'in diwáypówá ihaydi Jesus óet'ôe'an háa díví'annin t'ãhkí. Hedí oe Bethsaida bú'aypiye í-ádí ovâyho' wí'bo dikwonídí. ¹¹ Hewãnbo in t'owa dínhanginpóe wáypíye namãã'in, hedího t'ãhkídíbo ûnwóemãã. I'dá t'ãhkí ovâysígí'an, hedí ovâyhée'an háa Jôesi Tádá nakhãymuu waa t'owa ovâysígíhóenídí í'gedi, hedá in to'wên dínhekhãatáy'indá hekháa-á ovâymãgi.

¹² Nakinmãn dihaydi iví tã'di wíje (12) khãge'nin iví'piye ûn'ããdi óetu'an, "Nã'in t'owa ovâypunjônbe í' bú'aypiye hedá nava hãã tsowa nanãn deejepiyá, wáygé dívíwho'kw'óení'in dâynnuuwã-ídí hedá dâykoegi'hóenídá, gá nããwá ahkondã' nanãndãn." ¹³ Hewãnbo Jesus-di ovâytu'an, "Undãno bínhúujóení." Indi óetu'an, "Na'indá p'ánú pává'ãyda' hedá wíje pa'ãyda'ba'ãymãa. T'ãhkí nã'in t'owagí' wígínkoegi'saapí, ãykoegi'kumãdidã'mãno'." Gin ditú gá in senã'dã'dibo p'ánú maapaasôn (5,000) ihay díjidãn. ¹⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Bintu'an in t'owa p'ãnnã tãgin (50's) dívíwé'ge'amí hedá hãã nangá dívíkw'óení." ¹⁵ Hedího iví khãge'nin háa ovâytu'an waagi díví'andi t'ãhkí in t'owa dívíkw'óení gin ovâytu'an. ¹⁶ Hedí Jesus í' p'ánú pává-á hedá in wíje paa-á ihógi, hedí makówãpiye íbéedí ikú'daa'andi í' pává-á hedá in paa-á iháve. Hedáhá' iví khãge'nin ovây'an in t'owa ovâyphaadé-ídí. ¹⁷ T'ãhkí in t'owa dívíhúuyandi dívíshu'an, hedí in khãge'nin tã'di wíje (12) t'ún p'éedí í' naphadé'í koegi' dâywé'ge'an.

Peter natú to'wí Jesus ta'gendi namuu'in

¹⁸ Wí thaa Jesus wí'bo ijûuso'o'. Iví khãge'nin iwáy tsowa diji', hedí ovâytsika'yan, "To-an naa omuu gân nã'in t'owa ditû'?" ¹⁹ Indi óetu'an, "Wên ditû' John í' p'ó'p'oe'kandi-ãn unmuu. Wây-á wëndá ditû' Elijah-ãn unmuu, hedá wa'di wáy wëndá ditû' wí Jôesi Tádáví hãn'oe'í tukhe'bi nawáywówápóe'í-ãn unmuu." ²⁰ Hedí ovâytsika'yan, "Hedí undá, to-á naa-á omuu gân í'ãnde'?" Peter-di óetu'an, "Gá í' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídí, í-ãn unmuu." ²¹ Hedí kay'indi ovâykhãk'û' wíyá to'wí wãnbo wíðãhangin'ãnnamípidí to'wí namuu'in, ²² hedá wá' ovâytu'an, "Naa t'owa t'ãhkígí'

o'aypuyä'i ta'gendi báyéki dont'ôephadekhâymaa. In Hudíyo tsonnin hedá in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá naa díjoegikhâymaa. Díkhe'khâymaa, hewänbo iwedi poje thaa iwe owáywówápuwagi'o."

Háa t'owa dínkhây'ä' díví'ami'in Jesus óeyuuhûuwí'in dida'di

²³ Hedáhá' t'ähki in t'owa ovâytu'an, "To'wên naa-ádi dikä'ääda'indá wídínkhây'ähpí háa diwänpida' waagi díví'ami'in, hewänbo häädi wänbo t'ähki inbí phé'win dâyhûuwí, hedá naa-á díyuuhûuwí. * ²⁴ To'wên inbí wówátsi dâywänpi'aywoeni'in didin hedá in owha' p'ó'dédá'indá inbí wówátsi dipedeegi'o. Hewänbo to'wên naagi' inbí wówátsi dívimägi'in, indá inbí wówátsi dit'anpúuwí. ²⁵ Tobá wí to'wí hääwi t'ähki náa oepáa k'aydi nakw'ó'di ihógi wänbo', iví wówátsi ipede'e'andi tuhchänu iwän napówádá wé'innan wên híwó ná'i hääwídi óekhâymaa? ²⁶ Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i sa'wó'di kohthay wóegé owáy'ä'. Ná'in kohthay-á naví-ádi naví Tádávi'-ádi in yä'dâa'in makówáwin t'ôepa'aa'inbí'-ádi gínmuu. Hedi to'wên náa naa díwôeda'in hedá naví háhkan dînwôeda'indá, owáy naa owáy'ää ihaydi naadi wá' in dovâywôeda'í. ²⁷ Ta'gendi wâytumáa, naa tsondi omuu'in bînpuwäkhâymaa, hedi ná'in napúuwí wa'di wáy wên náwe íji'in íhánpídíbo'."

Jesus háa ûnchaa waa ûn'egópóe

²⁸ Wí jáadi naphade ihaydi, Jesus-di t'ähki ná'i ovâytu'an diwedi, Peter-á James-á John-dá oe p'in kw'áyepeye i-ádi ovâyho' ijûusu'amídí. ²⁹ Hedi iwáygé ijûusu'o' ihaydi iví ts'ay háa ûnchaa'in piháa ûnkeepóe, hedi iví aa t'ähki ts'ää ots'á'i' ûnpóe. ³⁰⁻³¹ Tsíkhagipí wíje senä' kohthay jáadidi dakeepóe, indá Moses-á Elijah-á damuu, hedi Jesus-ádi dänhí'máa háa Jesus oe Jerusalem nachuwagi'o i'gedi, Jôesi Tádá i'ánshaamägi waagi. ³² Peter-ádi in wé'gendádá téegíndi dijókhawäkw'ó, hewänbo dijósa'wo, hedi Jesus i' kohthay jáadidi dâymû', in wíje senä' i-ádi dawinnindádí. ³³ In wíje senä' Jesus-ví'wedi dänjáakhâymaa'wän, hedi Peter-di óetu'an, "Háhkandi', híwó namuu náwe giji'in. Jaho poje ókhunte'ây äykw'ôeni, wêe ugí', wíyá Moses-gí'-á, hedá wíyá Elijah-gí'-á." Hewänbo i'ánshaa'anpídíbo natuhpee.

³⁴ Gin natú ihaydibo wí okhúwá napówádí ovây'ókhunnann, hedi i' okhúwádí ovây'ánhógidi dikhunwôeda'póe. ³⁵ Hedi ná'i tun okhúwá jáadidi napee: "Ná'i-ân naví ay dînmuu, i-ân dóde'man. I' bînt'ôeyaani." ³⁶ I' tun nahán dihaydi, Jesus wí'bo naji' iví khäge'nindádí. Ná'in napóe'in iví khäge'nin inbí pí'nábo dâymáa, hedi ihaydi to'wí wänbo wídayt'ôe'anpí háa i' thaa dâymû'in, tí'úugédänho dâyhangin'annan.

Jesus-di wí yä'dâapí' p'oewaahâa wí enúkáyvi'wedi ônkhehpiye

³⁷ Wíyá tháwän oe p'in kw'áyedi diwáywá' dihaydi báyéki t'owa Jesus ûn'ayjaymää, ³⁸ hedi in t'owa jáagedi wí sendi kaygi óetu'an, "Háhkandi', kaygindi wída'máa un'ää-ídi naví e'nú dînmúunídi. I'da' dîn'e'nú'än. ³⁹ Ginnân ná'i ûnpoe'o: Wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óekéndedáhá' tsíkhagipí óetuhkwínkando', hedi tú' t'ähká nathathapoe'odi sóphogedi nasó'okhópee'i, hedi óechänundedi óeteetsáwä'o' tú' t'ähki. Háy t'ähki wänbo ná'i yä'dâapí' p'oewaahâadi wí'ójoe'ohpí. ⁴⁰ Naadi uví khäge'nin kaygindi dovâydaa'an ná'i p'oewaahâa óekhehpeeyé-ídi, hewänbo wídínkodipí." ⁴¹ Jesus natú, "Un náäwin t'owa-á wâyupí'in ímuu hedá pi'wên p'ôe i'ge ímân. Ti undádí häädi wänbo t'ähki dáyyä'ami gáhân?" Hedáhá' i' tádá óetu'an, "Uví enúkáy náäpiye mänmä'." ⁴² Wa' i' e'nú na'ä' ihaydi i' yä'dâapí' p'oewaahâadi óekanu hedá óethathakannan. Jesus-di i' p'oewaahâa óet'e'yan hedi i' e'nú óehekhámägi, hedi i' e'núví tádá óetu'an, "Náwe uví e'nú ú'än." ⁴³ To'wên t'ähki ná'i Jôesi Tádávi' pinnán dâymû'di ovâyháa'andi ditû', "T'ähki Jesus ikanhondi-á wâyupíwó'di namuu."

* 9:23 Ná'in natunda', dikhâymuuní dâyt'ôepaadé-ídi, Jesus in phé'win deedi it'ôephade waagibá.

Wa'di kin dívíhí'máadí Jesus iví khäge'nin itu'an, ⁴⁴ “Nä'in wâyuhkankhâymaa'in híwó bít'öeyan: Naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i' omuu'i wây-á t'owaví mangepiye díkáaní.” ⁴⁵ Iví khäge'nin wídínhanginnáhpí háa ná'i tun natunda'in. Inbí'wedi wa'di in tun nakaamuu, hedânho wídika'pówápí. Hewänbo diwöeda' öetsika'yâamídí i'gedi.

To-an i' shánki hay'i namuu?

⁴⁶ Jesus-ví khäge'nin dívítuhkanmáa wénä wí in diwedi shánki hay'i namuu i'gedi. ⁴⁷ Hewänbo Jesus ûnhanginná háa di'ánshaamuu'in, hediho wí ay öekê'di iví hangedi öewínú, ⁴⁸ hedi ovâytu'an, “To'wídí naa dída'di ná'i ay öesígikéndedi, naa wá' dísigíkende waabá i'o'. Hedi to'wí naa dísigíkê'i'di i' to'wí naa disandi wá' öesígíkende'. Wí to'wí un diwedi shánki híyää'i' ipipa'i-á ta'gendi hay'i namuu.”

To'wí Jesus-ví'piye háa nachaapi'-á iví'näpiye napoe'o

⁴⁹ John-di Jesus öetu'an, “Hähkandi', toéwí sen âymû' yä'dâapí'in p'oweahhâ t'owaví'wedi ovâykhehpiyendedi uví kháwâ natú'di, hewänbo âykhâ'ámí'in gida', na'in diwedi'i wínamuupídí.” ⁵⁰ Hewänbo Jesus natú “To'wí gi'bi wíwínkhâ'ámípí. To'wí unbí'piye háa nachaapi'-á unbí'näpiye'i' bá napoe'o.”

Wên Samaria-'in t'owadi Jesus wí'öesígíkê'pí

⁵¹ I' thaa tsowa napowa'ä' Jesus wíyá oe makówápiye napee-ídí, hedi kaygindi i'ánshaamägi oe Jerusalem-piye nawáymú-ídí. ⁵² Hedi wên senä' iví páadé ovâysan wáygé nachangi'o'in dâykhat'ámídí. Wí Samaria-wi bú'ay iwe dipówá, ⁵³ hewänbo in t'owa wídida'pí öesígikáyji'in, gá oe Jerusalem-piye na'ähchândân. ⁵⁴ Wíje iví khäge'nin James-ádí John-dádí damuu'in háa óe'an ni'gedi dat'oe, hedi öetu'an, “Nanbí Sedó, ti unda' wí phaa äntuhkánnamí makówádí nawaanídí t'ähki ná'in t'owa ovâyphaháanú-ídí?” ⁵⁵ Hewänbo Jesus inbí'piye ibéedí ovântu'an, “Ha'wâagi wídänhée'ámípí.” ⁵⁶ Iwedi wíyá bú'aypiye dimää.

Nabâapu'wan ta'gendi Jesus öeyuhûuwídí

⁵⁷ P'öegé dimän dihaydi wí sendi Jesus öetu'an, “Wáy unmäa eeje wänbo', naa eejepiyebá u-ádí omú-í.” ⁵⁸ Jesus-di öetu'an, “In dé'ây nan deedi dínphohsaa dívíthaayé-ídí, hedá in tsidé-á dínyähsaa, hewänbo naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i wáygé dâykaykhanwówá'ámígí' wídinnáhpí.” ⁵⁹ Jesus-di wíyá sen öetu'an, “Naa díyuumá'í.” Hebo i' sendi öetu'an, “U-ádí omääpídíbo díwáypunmäa naví tádá dínchuu píhay hedânho donkhä'k'úuwídí.” ⁶⁰ Jesus-di öetu'an, “In dichumuu'in waagin dimuu'indá inbí t'owa dínchuu'in ovâykhä'kw'öení. U-áho ópûn t'owa ovâytu'ámídí Jöesi Tádáví'piye dívímääni'in.” ⁶¹ Wíyá to'wídí öetu'an, “Nanbí Sedó, naa oda' u-ádí omú-í'in. Hebo u-ádí omääpídíbo dípunmäa naví k'aygi'in dovâysengitu'âamídí.” ⁶² Jesus-di öetu'an, “Han bi'andáho wí'unchá'muupí Jöesi Tádágí' bit'öe'ámídí. Wí to'wí iwhäädedi ihayda' tí'ûupiye ibéede'i waagi' bá unmuu.”

10

Jesus-di tségingtä'di wíje (72) senä' ovâysan iví t'öe díví'ámídí

¹ Ná'i naphade ihaydi Nanbí Sedó Jesus-di wây-á tségingtä'di wíje (72) senä'dá ovâyde'man, hedá wí'jengin ovâysan iví páadé dimú-ídí, i' bú'ây eeje hedá ówinge eejá wáy namän deepiye t'ähki. ² I'di ovâytu'an, “Báyékí t'owa diji' Jöesi Tádágí' ovâywé'ge'ámídí, t'owa dâyhääwé'ge'o' waabá, hebo t'öe'indá háyú wänbo wídijihpí. In t'owa-á Jöesi Tádáví'in ûnmuu, hediho iví'piye' úvíjûusu'ámí wây-á t'öe'in ovâysaanídí hedânho báyékí ná'in t'owa önwé'ge'ámídí. ³ Jaho bípûn, nää wên k'úwá'ây ímuu waaginbá naadi wáysande' in to'wên khunjó waaginbá dimuu'in diji' iwepiye. ⁴ Wíwínchá'hûuwípí, wí múu bínhääwíkuu-ígí' wänbo-á joe, in í'antomuu'inda'dibo ímú-í. Wí'úvíhayjê'ámípí hää p'öegé t'owa bínjay'in thaa t'ähki bínhée'ámídí. ⁵ Hedi wáy

wí tewhá its'ú' deewá, páadé in t'owa bînsengitu'âamídi ginnân ítúuní, 'Jôesi Táadáho wovâykhäge'namí hedânho nää tewhá íthaa'in ánsaaginpidíbo' íkwoní.' 6 Wí to'wí háa bîntu'an waa isígí'i na'ándáho', unbí sengitun i-ádi únjoekandee-í, hewânbo to'wí iwe na'ándi' hâ'bi namuupídá, unbí hí' wí'unchâ'púuwípi. 7 I' tewhá eebo úvíwóyí'ní hedá indádá úvíhúuyamí, gá wí t'ôe'i-á iví wá'âaho it'andân. Nääwá hääwá oe-á wíyá tewhá eeje wí'ímú-ípí wovây'áyîngi'âmídi. 8 Hedí wí bú' iwe its'ûndi wovâysígí'andi, hääwí wovâysaa'i bînk'o'í. 9 In dihay'in i' bú' ee dikw'ó'nin bînhekhâamääni, hedí ovâytu'âamí, 'Nää-á Jôesi Táadádi wovâytumáa iví t'owa ímúunídi.' 10 Hebo wí bú' ee its'ûndi wovâysígí'anpídá, ee bú'wi p'óegé i'ge ímú-í hedí ovâytu'âamí, 11 'I' na'jee unbí bú'wi nanbí anto eeje dîntsîndi wânbo ívípêedi-í wâykeeyamídi híwó wí'úví'ohpi'in ídâ'pídí Jôesi Táadáví t'owa ímúunídi.' 12 Naadi wâytumáa, owáy i' thaa Jôesi Táadádi t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâytu'an dihaydi, gi'bi bú'win t'owa shánkí dâyt'ôephadekhâymaa in Sodom bú'win t'owaví'wedí."

Háa in bú'ây Chorazin-dá Bethsaida-á Capernaum-dá dînpúuwí'in

13 Hedí Jesus nâ'in wá' natú, "In t'owa i' bú'ây Chorazin gin dâytu'o' iwe'in t'ôephade dînpúuwí. In t'owa i' bú'ây Bethsaida gin dâytu'o' iwe'indá wá' t'ôephade dînpúuwí. Pínnán t'ôe-áho inbí jáa ovây'an, hebo inbí t'aywó'di wídívijâa'anpí. Ná'i pínnán t'ôebá in bú' Tyre-ádi Sidon-dádi gin dâytu'o' eeje hân'oe ovây'andáho', in Tyre-'indá in Sidon-'indá wídívihayjêe'amípiwân k'oe'i aa díví'aawé-ídí, hedá nûu ee-á dívíkw'ôeniwân, dâykeeyamídi inbí t'aywó'di dâyjoe'annin. 14 Hedânho in Chorazin-windá in Bethsaida-windá shánká dâyt'ôephadekhâymaa in Tyre-windá hedá Sidon-windá inbí'wedí owáy Jôesi Táadádi t'owa háa híwó háa híwóhpi díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi. 15 Mađi in t'owa Capernaum bú'aywin di'ánde' oe makówápiye ovâytegekhâymaa'in, hewânbo indá oe péyégépiyânho diwhavemân."

16 Hedáhá' iví khäge'nin itu'an, "To'wên wovây't'ôeyande'indáho naa wá' dînt'ôeyande waagibá díví'o'. Hedí to'wên un wovâyjoegi'annindáho naa wá' díjoegi'o', hedí to'wêndi naa díjoegi'odá gindídi i' to'wí naa dísandi wá' óejoegi'o'."

In tségingtâ'di wíje (72) Jesus-ví t'ôe'in diwáy'ää

17 Tí'úugédi in tségingtâ'di wíje (72) sená' híhchangídi diwáy'ää, hedí ditú, "Nanbí Sedó, in yâ'dâapi'in p'oewaahâadi wânbo na'in dí'a'gin, uví khâwâ wînkháy'â'di." 18 Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wá' dómú' Satan i' Penísendi oe makówádi tsíkhagipi nake't'ândi, tsígówânú nawândi waabá. 19 Bít'ôeyan, naadi wâyk'ú' yâ'dâapi'in p'oewaahâa bînt'aanídi, wí pâyü háa wí tse'k'âavi'di úví'ahsaa waagibá, hedá shánkí kay-á wâymagi in kay i' Penísendi unbí hânbi' únmuu imáa'iví'wedí, hedího há'to hääwídi wânbo wovâywa'amí. 20 Hewânbo tobá in yâ'dâapi'in p'oewaahâadi wovây'a'ginnandi íhíhchan wânbo', únkhây'â' shánkí íhíhchaa-í'in unbí khâwâ oe makówá únta'muudi."

21 Ihaydibá i' Yâ'dâa'i P'oewaahâadi báyékí híhchan Jesus óemági, hedí Jesus natú, "Naví Táadá, u-á oe makówá-ádi hedá nää oepáa k'aydá shánkí untsonji'i' unmuu. Hedí nâ'i hääwí naví khäge'nin dâymú'i-á in báyékí dínhanginná'ninbí'wedá in dihá'inbí'wedá nâakaayan hedânho wídâymúunípidí, hedí nâ'in namuudi naadi wíkú'daa'o'. Naví Táadá, gin bi'amídi wóehíhchanmági." 22 Hedáhá' in t'owa ovâytu'an, "Naví Táadádi hääwí t'âhki naví mange dînjoe'an. Tóebo ta'gendi wí'ûnhanginnáhpí to'wí omuu'in, naví Táadádmân ûnhanginná. Hedá tóebo-á wá' wí'ûnta'gendihanginnáhpí to'wí naví Táadá dînmuu'in, naa iví ay omuu'i'da'mân dínhanginná. Hedá wáy wêndidáho óetaa-í, to'wí namuu'in naadi dovâykeeyandáho'."

23 Hedí iví khäge'ninbí'piye ibéedí Jesus-di ovâytu'an indá' dit'oe-ídí, "Undá híhchan bînmá've-í nâ'i hääwí napóe'i bînmúndedi. 24 Wâytu'âamí, báyékí in hân'oe'in tsonnindá in Jôesi Táadáví tukhe'mindá dida' dâymúuní'in i' hääwí nää bînmúnde'i', hewânbo wídâymú'pí, hedá i' hääwí un ít'oe'o'indá dida' dit'oe-í'in, hewânbo wídít'oe'pí."

I' híwó'di Samaria-wi sen

²⁵ Wí sen in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in diwedi'i namuu'i Jesus-ví'we napówá óetayi'nídí, hedi óetsika'yan, "Háhkandi?, hân dáy'amí in wówátsi nahándepl'in donkáyjídí?" ²⁶ Jesus-di óetsika'yan, "Hân natú' i' tsonnun Moses ita'nandi'? Hää-an iwe náatunnan?" ²⁷ I' sendi Jesus óetu'an, "Gá ginnân:

I' shánkí natsonji'i' unbí Jôesi únmuu'i' undá únkhây'ä' pín ta'gedi bînsígí-í'in, unbí pí'nä khó'jé-á, unbi hää iwá, unbí kay t'ähkídá, hedá unbi ánsaadá."

Hedá wá' natú,

"Háa un wí'bo úvípísígí waagibá, wé'gen t'owa wá' bînsígíhúuwí."

²⁸ Jesus-di óetu'an, "Híwó bihé'e'an, hediho háa untú waa bi'âamí, hedânho wówátsi wóemääni."

²⁹ Hewänbo in Hudíyoví háhkandi nada' ipikeeyamí'in híwó'di namuu waagibá, hediho Jesus óetsika'yan, "Wé'in t'owa dovâysígí-í'" ³⁰ Jesus-di ónthayyamídí ginnân óetu'an: "Wí sen oe Jerusalem bú' iwedi i' bú' Jericho iwepiye namän, hedi wên sänmindi óeyâ'di iví aa óep'ädi hedi hânho óemahpúudí chu'i waagibá óejoe'an. ³¹ Hedi ihaydibá wí Hudíyo owhá-á ee p'óegá namän, hedi i' sen óemû' iwe nak'óedí, hedi p'ôe p'änäpiye naphadedi iwedi namää. ³² Háy napóe ihaydá hanbá napóe. Wíyá wêe sendá na'ää, i-á i' méesate hay'iwi khäge'di namuu, hewänbo i' wá' p'ôe p'änäpiye naphadedi iwedi namää.

³³ Hedi wí sen oe Samaria nangewi namuu'i' oe p'óegé namän, hedi i' sen nak'óe iwe nú' napówá, hedi óemû'di iví'piye nasehkanápóe. ³⁴ Hediho ee nak'óe iwepiye namäädi iví tsa eeje olive ka'p'oe-ádi méena-ádi ón'ewedi aa'âydi ónwhi'an, hedáhá' iví búdu eedi óe'í'k'ú'di wí whohkwo tewhá iwepiye óeho', hedi iwe óe'âyíngi'an. ³⁵ I' tháwändá wíje thaa t'óe'i chä' iví chä' múu iwedi iwahógidi i' whohkwo tewháwi p'ó'dédí' ón'andi óetu'an, 'Nä'i sen nâa'âyíngi'amí, hedi wíyá shánkí úchá'muudáho' owáy owáy'ää ihaydi wíwá'âa-í.' " ³⁶ Hedi Jesus-di i' háhkandi óetsika'yan, "Hân un'ân, wé'idan in poje iwedi i' sen in sänmindi óeyâ'i' ta'gendi óeseegi?" ³⁷ I' háhkandi'di Jesus óetu'an, "Gá i' nasehkanápóe'i'dân." Jesus-di óetu'an, "Ja' ópûn, háa i'an waa ó'an."

Mary-á Martha-á inbí tewhá iwe Jesus na'á'dâaji'

³⁸ Jesus-ádi iví khäge'nindádi iwedi dimäädi wí bú'ay iwe dipówá, hedi wí kwee Martha gin nakháwä'i'di ovâysígí'andi iví tewhá eepiye ovâyts'úde. ³⁹ Martha-á wí tí'ûu Mary gin nakháwä'i-á ûn'ân, hedi i-á ee nange Jesus-ví ân nú' isóge iví háhkan ónt'óeyaanídí. ⁴⁰ Martha hânho najashapoe'o báyéki t'ôe ûnjidi ovâyhúujóenídí, hediho Jesus-ví'piye namäädi óetu'an, "Nanbí Sedó, ti áyíngi wíwóemähpi'an naví tí'ûudi wí'bo díjoe'andi i' koegí' dókhây'amídí? Natú'an díkhäge'nami'in." ⁴¹ Jesus-di óetu'an, "Sehkanä Martha, u-á hääwí t'ähkí i'gedi báyéki áyíngidi wóemáa, ⁴² hebo wí hääwída'mânho ta'gendi natáy, hedi Mary-áho i' ide'man. Hedi ná'i shánkí híwó'di namuu'i' ide'mandi-á iví'wedi há'to óekwee-í."

11

Jesus-di iví khäge'nin jûusu i'gedi ovâyhá'o'

¹ Jesus-á wíyá wáhää ijûusu'o', hedi ibowa ihaydá wêe iví khäge'di'di óetu'an, "Nanbí Sedó, na'in wá' díjûusuhá'an, John iví khäge'nin ijûusuhá'an waabá." ² Jesus-di ovâytu'an, "Úvíjûusu'andá gin waagi ítúuní: Tádá, uví kháwä wín'a'ginnamí. Uví tsonkhuu wóegé ówhanbe na'in dítsónnamídí. ³ Thamuwaagi i' húugí' gíntáy'i dímäa. ⁴ Nanbí t'aywó'di dîn'owójé, in na'inbí'piye dívít'aywó'nannin ây'owójénde waagibá. Hedi wígínpúuwípi wähphade dítayi'nídí."

⁵ Hedáhá' Jesus-di ovâytu'an, "Heyâagú khunpinudi wí k'emaví tewhá eepiye ímäädi bîntu'andi, 'K'ema, poje pává dípiyémäa. ⁶ Wíyá k'ema nängé naphademändi nää naví' napówá, hebo naa hääbo wídînsaapi dókoejóenídí.' ⁷ Heyâagú i'di oe ívedi wovâytu'andi,

‘Ánpí dí’an, in phódi-áho naphéhto’on hedi naví áyyäá-ádí naa-ádí giwho’kw’ó, hediho naa wíwíndíwí dáyshaa-ídí háäwí wímäänídídí.’ ⁸ Naadi wâytu’âamí, tobá háäwí wíwovâywímäänípí wänbo unbí k’ema únwänpimuudibo’, ihayda’ bînda’máadáho’ ishaa-í, hedi háäwí úntáy’i wovâywímääní. ⁹ Hedi hanbá namuu úvíjûusu’andi: Bînda’má’ve-í háäwí, hediho bînhóení. Bîntuwámá’ve-í háäwí, hediho bînshaa-í. Bînpópó’âamí, hediho in phódi-áho ungi’ wovâyhuu-í. ¹⁰ To’wên ihayda’ dáyda’má’indáho dáyhóení, to’wên ihayda’ dáytwámá’indáho dáyshaa-í, hedi to’wên ihayda’ dáywópó’o’indáho in phódi ingí’ ovâyhuu-í.

¹¹⁻¹² “Un tádá’in ímuu’in, unbí e’núdí wí paa wovâydaa’andi ik’o’ídí, ti wí pääyu bînmääní? Hediháa wí wáa wovâydaa’andi ti wí ts’e’k’âa bînmääní? Joe, há’to’? ¹³ Tobá híwóhpi’in ímuu wänbo undá únhanginná hádídí híwó’dí háäwí unbí áyyäá bînmääní’in. Hediho shánkí wänbo i’ Tádá oe makówá na’ándi’dí in to’wên óedaa’annin i’ Yä’dâa’i P’oewaahâa ovâywímääní.”

Dítú Penísendi Jesús óekhäge’máa’in

¹⁴ Jesús-di wí sen tunpí’ví’wedi wí yä’dâapí’ p’oewaahâa ônkhepiye. I’ yä’dâapí’ p’oewaahâa napee ihaydi i’ sen únhi’kodi, hedi in t’owa ovâyháa’an. ¹⁵ Hewänbo wáy wëndáho dítú, “I’ Penísendi Beelzebub gin nakháwä’i’, i’ yä’dâapí’in p’oewaahâa wí p’ó’dédí’ dínmuu’i’dân Jesús óekhäge’do ná’in yä’dâapí’in p’oewaahâa t’owaví’wedi ovâykhepeyé-ídí.” ¹⁶ Hedá wây-á wëndá dida’ Jesús óetayí’ní’in, hediho óedaa’an wên pínnán taa makówádí ovâykeeyamídí, hedânho dínhanginnáanídí háa Jôesi Tádadí óesandi’ namuu’in háa joe. ¹⁷ Hewänbo háa díví’ánshaamáa’in Jesús-á únhanginná, hediho ovâytu’an, “Wí nangewin t’owa wí’bo dívípihánbodáho’ inbí nangeho dáyphá’dännamí. Hedi t’owa inbí k’aygi ee wí’bo dívípiyádedáho’, i’ k’aygá há’to nakâypúuwí. ¹⁸ Hedi hanbá Penísendi wí’bo ipiyádedáho’ há’to háädi wänbo natsonyêení. Undi dítú’an Penísendiânho naa díkhäge’máa, hedânho in yä’dâapí’in p’oewaahâa t’owaví’wedi dovâykhepiyende’. ¹⁹ Hewänbo handídi dovâykhepiyendedáho’, hádídan unbí t’owa’indi ovâykhepiyende’? Unbí t’owaho dítúuní in ta’gen wí’úvíhée’opí’in. ²⁰ Hewänbo Jôesi Tádáví pínnándânho in yä’dâapí’in p’oewaahâa dovâykhepiyende’, hedi ná’indiho únhanginná Jôesi Tádadí naa dítsondísóge’in. ²¹ Wí sen kay’i t’âhkí iví k’uuphé háäwídí iví tewhá i’áyíngi’odi, t’âhkí i’ háäwí iví’ únmuu’i’ híwó únkw’ó. ²² Hewänbo wí to’wí iví shánkí kay’i namuu’i’ na’äädá i’ sendádí iyâa-ídí, i’ sen óet’aaní, hedi tobá i’ sen kwâk’u hân aa nato’on wänbo’, hedá na’ánde’ ná’i kwâk’u aadi óekhäge’namí’in, ná’i wêe sen shánkí kay’i namuu’i’dí i’ senbí háäwí ônhóení, hedi iví k’ema’indádí dívíweejé-í. ²³ To’wí naví’näpiye namuupí’-á naví’piye háa nachâa, hedi to’wí in t’owa naví’piye ovâymayä’pí’-áho’ ovâykhepiyende waagibá i’o’.

²⁴ “Wí yä’dâapí’ p’oewaahâa wí t’owaví’wedi napeedi oe ahkónupiye namändi wáy ithaayé-í iwe ituwámáa, hedi ishaapídáho wí’bo natú’, ‘Wáy dójoe’an diwepiyebá owáymú-í, i’ to’wíwí’piye naví tewhá waagi’bá dínmu’de’i’? ²⁵ Hedi nawáymää ihaydá ná’i to’wíwí’piye óeshaade’, wí tewhá na’aanándá napi’dindá waabá namuu. ²⁶ Hedáhá’ wíyá napeedi tsé ihay wây-á yä’dâapí’in p’oewaahâa iví shánkí yä’dâapí’in dimuu’in ovâyamá’, hedi ná’i to’wíwí’piyebá ovâyhon iwe dívíthaayé-ídí, hediho ná’i to’wí-á shánkí p’ándíkí’-á napoe’o páadédí namuu’iví’wedi.”

Háa ta’gendi gihhchanpúuwí’in

²⁷ Gin Jesús natú ihaydá wí kwee oe t’owa jáadá kaygá natú, “I’ kwee wóe’ayyandi’ hedá wóetsää’andi-á híhchan imáa.” ²⁸ Jesús natú, “Hebo shánkí dihíhchan in to’wên Jôesi Tádáví hí’ dáy’t’ôeyande’in hedá dáy’a’gindo’indá.”

In t’owa dida’ Jesús wí pínnán t’ôe i’qmí’in

29 In t'owa Jesus-ví'we shánkí diwé'gepoe'o, hedi ovâytu'an, "Un nääwin t'owa-á yä'dâapí unbí wówátsi bînnon. Ihaydá' wí pinnán taa bînmúunídí Ída'poe'o, hewänbo wêeda' pinnán bînmúuní, i-á Jonah ikeeyandi' waagi'ba namúuní. 30 Haa Jonah ûnpóe'in namuudi in t'owa Ninevah bú'win dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí óesannin, hedi hanbá nää naa t'owa t'ähkígí' o'aypuyä'i haa dînpúuwí'in namuudi in nääwin t'owa dínhanginnáani ta'gendi Jôesi Tádádí dísannin. 31 Hedânho owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa haa híwó haa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, i' kwee oe Sheba nange p'ó'dédí' namú'de'i' i'ah TUYEDI un nääwin t'owaví wäyupí wovâykeeyamí. Hân'oe i-á kayí' wähhäwi nangedá na'ää häyú Solomon ûnhanginná'dí' ônt'ôeyaanídí, hewänbo tobá naa Solomon-bí shánkí hay'i omuu wänbo hedá näwe undádí oji wänbo?, undi naa wíðint'ôeyandepí. 32 Hedá wá' owáy i' thaa Jôesi Tádádí t'owa haa híwó haa híwóhpí díví'annin ovâykeekw'óe'ó ihaydi, in t'owa i' bú' Ninevah-win díví'ah TUYEDI un nääwin t'owaví wäyupí wovâykeeyamí. Hân'oe Jonah-di Jôesi Tádáví tun ovây't'ôe'odi hä'in Ninevah-win t'owa dit'oeđi indá inbí t'aywó'di dâyjoe'an, hewänbo tobá naa Jonah-ví shánkí hay'i omuu wänbo hedá näwe undádí oji wänbo?, unbí t'aywó'di wíwîn'joe'ohpí."

Jesus-di ovâytu'an iví hí' ônjoe'gi'odáho', wên ko wên t'ún pho' dâykée'í waagibá díví'o'

33 "To'wí wänbo wên phakó iko'andi pho iwe wí'ikaakée'ípi, haa wên t'ún napekichá'nin pho' wí'ikée'ípi, hewänbo wên phakóki eedân ikée'í hedânho to'wên dits'úya'nin i' kô dâymúunídí. 34 T'owaví tsée-á wên phakó ingí' namuu, hedi híwó'nin tsée dínmuudáho in tséedá t'ähkí ovâyko'. Hewänbo híwóhpí'in tsée dínmuudáho' t'ähkí ovâyphahkhunjo' waagi'ba dín'poe'o. 35 Hedânho úví'âyîngi'amí unbí tséedí in ko óetsudemääni'in, khun ni'ge wí'íyêenípídí. 36 Wí to'wí ta'gendi ûnkonândá hedá wáygé wänbo wí'ûnphahkhunáhpídá, t'ähkího ûnkohkeenáani, wên phakó ûnkohkay waagibá."

Jesus-di in Pharisees-ádí in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indádí ovâytu'an t'ôephade dînpúuwí'in

37 Jesus ihí'bowa ihaydá wí Pharisee-dá óehúutu'an, hediho i' Pharisee-ví tewhá eepiye dats'ûndi Jesus ihúusóge. 38 I' Pharisee óeháa'an Jesus óemú'di ihúusógedi wa'di iman'owíðipídíbo' in Hudíyoví khuu waagibá. 39 Hediho Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Naa dînt'ôeyan, un Pharisees-á t'owa waaginbá ímuu inbí húugí' k'édé-á sã'wé woegi'-á já'wédída' dâyo'owíðinde'in. Undá ída' híwó ikeet'ôeni'in, hewänbo unbí pí'nä khó'jé nakeet'óepí iwá ha't'aa'inda' hedá yä'dâapí'inda' ímuu. 40 Un ánsaapí'in, Jôesi Tádá-á hääwí nakeet'óe'i' ipaa. Ti i'ba hääwí nakeet'óepí' wá' wí'ipaapí'an? 41 Únkhây'ä' hääwí unbí sã'wé únsaa'i' in sehkanäwó diwówáji'in bînmääni'in, handiðibo yä'dâa'in wówátsi bînhúuwí.

42 "T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' su'ts'ígí'-á tsímáháa-á hedá wé'ge'i' hääwí ha'wâagi'i' bînpaye iwedi tä taa únk'w'ondi Jôesi Tádá wêe bînmä', hewänbo t'owa-áho ta'ge wíwîn'ohpí hedá Jôesi Tádá-á wíwînsígípi. Hääwí bînt'andedi ta'gendi únkhây'ä' tä taa únk'w'ôn diwedi Jôesi Tádá wêe bînmääni'in, hewänbo wí'ûn'ôede-ípi ná'i wé'ge'i' híwó'di hääwí wá' úví'âamídí. 43 T'ôephade un Pharisees únpúuwí. Undá i' méesate páadépiye úvíkw'ôeni'in wovâyhí'an, hedá oe búu pingé wovâyhí'an t'owadi a'gindi wovâysengitü'âamí'in. 44 T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy pení ovâykhä'kw'ódi eeje nataamuupí' waaginbá ímuudân, t'owa díví'ahsahondi wíðínhanginnáhpí iwe nakw'ó'nin." *

45 Wí Hudíyoví khuu ovâyhá'o'i'di óetu'an, "Háhkandi', in Pharisees-bí'gedi ha'wâa bihé'e'odi ná'inbí'gedi wá' jänákí bihé'e'o'." 46 Jesus natú, "T'ôephade un Hudíyoví khuu bînhá'o'in wá' únpúuwí. In t'owa kâyi' hääwí díví'amí'in bîntü'o', hewänbo undá háy wänbo wíwînkhäge'dopí dâyo'âamídí. 47-48 T'ôephade únpúuwí, gá undá wáy in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâykhä'kw'ódi eeje bînkodi'odân, inbá unbí hehääwin thehtáy pahpá'indi

* 11:44 In Hudíyo wí penípho iwe díví'ahsaadá, dínkhâk'óe inbí méesate ee dits'úuní'in páadé dívíkhây'anpíðibo' inbí khuu dínmuu waa.

ovâyhánú. Hewänbo han bîn'andi nakeepoe'o únchanpóe'in háa unbí páadé kã'ää'in díví'annin híwó namuu'in, gá indá in Jôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú wänbo undá inbí penípho bînwänpikodi'odân. ⁴⁹ Hedânho Jôesi Tádá báyékí hangintan imáadí ginnân natú, 'Naví tukhe'mindá hedá naví t'òekhuwa'indá in t'owaví'piye donsaaní, hedí in t'owadi wáy wên in dovâysannin jänákí ovây'amí, wáy wëndá ovâyhãanú-í.' ⁵⁰ Hediho un t'owa nääwin wovâychänukhâymaa in Jôesi Tádáví tukhe'min nää oepáa k'aydi nakhí'jen dihaydibo' ovâyhánúdí. ⁵¹ I' páadé óehay'i-á Abel namuu, hedí i' tí'úugé óehay'i-á Zechariah-á namuu, i-á i' méesate-á i' antáa já'wé nak'óe'i-á inbí pinudi óehay. Naadi wâytu'ãamí, undáho in t'ähkí ovâyhánúdí ta'gendi wovâyuhchänukhâymaa. ⁵² Un Hudíyoví khuu bínhá'o'in t'òephade únpúuwí. In ta'gen namuu'in bínkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídháhpuuwípídí. Undáho wí'iháhpoépí, hedí in wé'gen t'owa diháhpúuwí'in dida'indáho wíwîn mãhpí diháhpúuwídí."

⁵³ Jesus nã'i Pharisee-ví tewhá iwedi napee, hedí i' thaa iwedi páadépiye in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hedá in Pharisees-á hânho i-á dí dit'ayyaapóe, hedá hânho-á dívíkhãäde' t'ãmäge i'gedí óetsika'yamídí. ⁵⁴ Wên phay igí' nawhêe-ídí ònk'úya' waabá muu'in bínkaajo waagibá úví'o', in t'owa wídháhpuuwípídí. Undáho wí'iháhpoépí, hedí in wé'gen t'owa diháhpúuwídí'andi ditsíkha wên háawên híwóhpí'in natuhpee-ídí.

12

Jesus iví khãge'nin itu'an díví'áyîngi'amí'in

¹⁻² Ihaydi báyékí maapaasôn (1,000's) t'owa diwé'geji', hedí hânho dibá'yendi dívídachãnu'o'. Jesus-di in t'owa ovâyhêe'an, hebo iví khãge'nin páadé itu'an, "Úví'áyîngi'amí hä'in Pharisees waaginbá wí'ípúuwípídí, indá paa dívíjánúmáa'in waaginbá dimuu. I' híwóhpí' díví'o'i-áho dínsôe-í oewáasee nã'i oewáa iwe nato'ondi nasó' waagibá. Hedí hanbá t'ähkí nää nakumuk'óe wänbo nakumukhuudee-í, hedá t'ähkí nää nakaak'óe wänbo óepeeyé-í napu'wãänídí. ³ Hediho wên háawên phakhun dee ítú'indáho', thaadi dit'oe-í, hedí wên háawên to'wíví oje phóge bînsãnhêe'andi in phódi nati'dindi, indáho wha'k'aydi dívítuwéenu-í, t'ähkí dit'oe-ídí."

Jôesi Tádáda'mân âykhunwôeda'í

⁴ "Naví k'ema'in, wâytu'ãamí, wíwînkhunwôeda'ípí in to'wên unbí tú' dâyhãanú-ídí dínkodi wänbo shánkí wovây'amídí wídínkodípí. ⁵ Naadi wâythayyamí to'wí namuu'in i' bínkhunwôeda'í'i: Jôesi Tádá-ânho bínkhunwôeda'í. I-á ûnkodi wovâyhãanú-ídí hedá wá' ûnk'óe péyégépiye wovâysaanídí. ⁶ P'anú ts'í' tsídé'ây wíje thígí'didibo ovâyku'ch'áade'pí'an. Hewänbo tobá wãhphade dichã'muupí wänbo Jôesi Tádáda wêe wänbo in diwedi wí'óe'ódéndepí. ⁷ Hewänbo undá Jôesi Tádági' báyékí tsídéví shánkí íchã'muu. I-á ûhanginná háyú phó unbí p'ó'dé únsaa'in wänbo', hediho wí'íkhunwôeda'ípí."

Jesus-ví'piye íwâyundedáho gínkhây'ã' han gitúuní'in

⁸ "Naadi wâytu'ãamí, to'wên in t'owaví páadépiye naví'in dimuu'in ditú'in, naa t'ähkí t'owagi' o'aypuyã'i wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'òepã'aa'inbí páadépiye otúuní innân naví'in dínmuu'in. ⁹ Hewänbo to'wên in t'owaví páadépiyebo ditú'in naví'in wídimuupí'in, naa wá' in Jôesi Tádáví makówáwin t'òepã'aa'inbí páadépiye otúuní naví'in wídimuupí'in. ¹⁰ Nakodi t'ähkí t'owa dín'owó'jaynídí háawí híwóhpí dívíhêe'annin naví'gedí, naa t'owa t'ähkígi' o'aypuyã'i omuu'i', hewänbo to'wên jänákí i' Yã'dãa'i P'oewaãhãaví'gedí dívíhêe'annindáho há'to dín'owó'jayní.

¹¹ "Ówáy in méesate eeje'in p'ó'dédí'inbí'piye háa in nangewin tsonninbí'piye wovâyjunjónamídí wovâyho' ihaydi, wí'í'áyîngi-ípí háa ítúuní'in úví'aywoenídí, háa úvíhêe'amí'in wíwovây'áyîngimãänípí, ¹² gá ihaydáho i' Yã'dãa'i P'oewaãhãadi i' hí' wovâyãmãänídân hedânho híwó úvíhêe'amídí" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di i' kodit'owa sen ánsaapí? namuu'iví'gedi ovâytu'an

13 Wí sen in t'owaví jáa naji'í'di Jesus óetu'an, "Háhkandi?, naví pá'dây dîntu'an i' háäwí nanbí tádádí na'in dînjo'e'andi naa-á'dí iweejé-í." 14 Hebo Jesus-di i' sen óetu'an, "To'wídí wänbo naa wídink'ú'pí otúunídí háa unbí háäwí dänweejé-í'in." 15 Hedáhá? Jesus-di t'ähkí in t'owa ovâytu'an, "Häädí wänbo t'ähkí úví'áyíngi'amí hedânho ha't'aa'inda? wí'ímúunípidí. To'wí wänbo híwó'nin wówátsi wí'imáapí báyéki háäwí únwänpikw'ôndibo?"

16 Hedáhá? ná'in háhkangí'in ó'gédí ovâytu'an, "Wí kodit'owa sen únnavakw'ó, hedí báyéki únpayedee. 17 Hedího ginnân na'ân: "Wähhä naví háäwí dînpaa'i donkw'ôení wídinnáhpí. Hân hîn dáy'amí? 18 Ma' ginnân dáy'amí: Naví denkw'o'i tewhá donts'ávedí wiyá shánkí he'endi donkw'ôení, hedího ee naví táhtándá naví wé'ge'i háäwí-á dondenkw'ôení. 19 Hedáhá? gindá opitúuní: 'Nää-áho báyéki híwó'di háäwí híwó hay paayogí' dîndenkw'óho?, nää-áho wiyá wídáy't'ôe'amí. Húukandá suwä-á'dá dáy'amí, hedá naví wówátsi-á híhchandi donhúuwí.' 20 Hewänbo Jôesi Tá'dá'dí i' sen óetu'an, 'U' ánsaapí?, nää khunbo uvi wówátsi wínkekhâymaa. Ihaydáho to-an há'i háäwí ugí? mändenk'ó'dí'i? ikhonkhâymaa?" 21 Hedí Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Ha'wáagi'innânkun in t'owa dimuu báyéki háäwí dáydenkw'óe'ó'in hewänbo Jôesi Tá'dá-á natú? ta'gendi kodit'owa wídimuupí'in."

Jesus-di ovâytu'an háäwí i'gedi wídí'áyíngi-ípi

22 Hedáhá? iví khäge'nin itu'an, "Hedânkun wâytumáa, wähpade wí'úví'ánshaamá've-ípi i' koegí? untáy'dí iwówáyêenídí, háa i' aa untáy'dí unbí tú'gí?." 23 Unbí wówátsi-á shánkí únchä'muu koegí'da'bí'wedí, hedá unbí tú'-á aada'bí shánkí únchä'muu. 24 In odoví'gedí úví'ánshaa'amí. Indá wídâyko'jikopí, hedá wídâyhäwé'ge'opí, hedá wähhä dáyhäwídenkw'ôení'i wänbo wídinnáhpí, hewänbo Jôesi Tá'dá'ho ovâyhúujómá? Hedí undá shánkí íchä'muu ná'in tsídévi'wedí. 25 Wéná wí wänbo há'to unbí wówátsi wiyá wêe thaa wänbo bîntä-í iwänpi'áyíngidibo?. 26 Hääwí híyää'i ha'wáagi'i wänbo há'to úví'amí, hedího háadan wiyá háäwí i'gedí úví'áyíngimá? 27 Úví'ánshaa'amí há'i ahkónuwi póvi'ây háa nakeet'óe waa. Wídívít'ôe'opí wídâypa'p'ándepí wänbo?, Jôesi Tá'dá sa'wó'di aa waagi ovâyma?. Solomon-dá hânho hay'i namú'de wänbo? i' póvi waabá sa'wó wí'i'awepí. 28 Jôesi Táa sa'wó'di aa waagi i' ahkónuwi phé'yävigí? ônpaa, tobá ná'i phé'yävi-á wêe thaada? nasaa wänbo hedá wiyá tháwändáho t'owa dáypha'kw'ôení dáyhäähá'amídí, hedího un wá? shánkí híwó wänbo wovây'aawé-ípi'an. Undá únkhây'ä? ná'in úwíwäyú-í'in, hewänbo híyääda? wäyu bînmáa'in ímuu. 29 Ihayda? wí'ítú'be-ípi, 'Hä-angú äy'lo'í, háä-angú äysuuwä-í? Wähpade wí'úví'ánshaamá've-ípi'gedí. 30 T'ähkí t'owa Jôesi Tá'dá óetaapí'indá hânho díwänpikhäde ná'i háäwí dáyhóení, hebo unbí Tá'dá oe makówa na'ândi-á ho únhanginná undá untáy'in. 31 Undá shánkí únkhây'ä? Jôesi Tá'dávi tsonkhuu i'piye úvíkhä-í'in, hedí gin úví'andáho ná'i háäwí untáy'i bînhóení.

32 "Wí'ikhunwôeda'ípi tobá híyäädi wên k'úwá waa íji wänbo?. Unbí Tá'dá makówáwi-áho nahíhchan oe makówápiye wovâyhúuwídí. 33 Hääwí únkw'ó'dí? bînkú'ch'âaní, hedí i' chä'dá in sehkanáwó diwówáji'indá bînmääní. Gindíháho wí chä'múu há'to únwhéepúuwí'i? waagibá bînmá've-í, hedânho i' háäwí únchä'muu'i-á oe makówa úndenkwodee-í. Iwá háäwí unbí? únmuu'i há'to únháaní, háa wên sänmin wänbo há'to dáytäägé-í, háa wên khä'nin wänbo há'to dáyhá'ní. 34 Wähhä unbí háäwí únchä'muu'i? únkw'ôn diwebá unbí pí'ná khó'jé ída'í íkwoní'in."

Jesus iví khäge'nin itu'an dikhâymuuní'in

35-36 "Wên t'ôe'in waabá únkhây'ä? ímuuní'in, inbí p'ó'dédí? wên khóhtsaá shánkí'eedi iwedí iweemá'ídí dáytsíkha'máa'in. Indá dívít'ôe'amígí? dí'aamuu, inbí phakó-á dínkomuu, hedânho napówa ihaydi oe phódi ipópó'andi wese igí? dáyhuu-í. 37 Ná'in

t'ôe'in inbí p'ó'dédí' dínpówá ihaydi áyîngidi dikw'ó'nin ovâysaadá híhchan dâymá've-í. Wâytu'âamí, i-á ipi'aawé-í ovâyhúukhâysaa-ídi, hedi ovâytu'âamí dívíkw'ôení dívíhúuyamídi, hedi háawí ovâysaa-í. ³⁸ Tobá khun pinudi háa shánkí háädanho nanân wânbo na'ää ihaydi, dikhâymuudi ovâyshaadáho híhchan dâymá've-í. ³⁹ Nâ'in ta'gendi úhanginnáani: Wí to'wí ûntewhák'ôe'i háädi wí sänbi' i' tewhá eepiye na'ä'in ûhanginnândáho', há'to óemääni in phódi ithâani'in háa wháphódi ihâave-í'in nats'úunídi. ⁴⁰ Hedi un wá' íkhây múuni, gá naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'i' omuu'i wá' háädi nanân wânbo' owáy'ädân, dítsíkha'máapí ihaydi o'ä'."

⁴¹ Peter-di Jesus óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti na'inda'mân ná'i hí' dítumáa, háa t'âhkí in wé'gen t'owa wá' ovâytumáa?" ⁴² Jesus-di óetu'an, "Wí t'ôe'i háawí nawó'ná'di' híwó i'o'i hedá híwó'di hangintan imáa'i-á waaginbá únkây'ä' ímúuní'in. Gi'bi t'ôe'i-ânho iví p'ó'dédí'di óesôege-í i' tewhá ee in wé'gen t'ôe'inbí tsondi dínmúunídi, hedi inbí koegí' háawí ovâyâmâdân, dítsíkha'máaäänídi háädi ihaydi napóe ihaydi. ⁴³ Híhchan i' t'ôe'i imá've-í iví p'ó'dédí'di gin i'odi óeshaadi iví' iweemaa ihaydi. ⁴⁴ Ta'gendi wâytu'âamí, i' tewhá p'ó'dédí'di gi'bi t'ôe'i óesôege-í t'âhkí iví háawí ôn'âyînmá've-ídi. ⁴⁵ Hebo i' t'ôe'i híwó i'amíwí'wedí wí'bo natúdáho', 'Náví tsondi-á nahayjêepóe na'ää-ídi,' hediho in wé'gen t'ôe'in kwiyä'dá senä'dá ovâymahpúovâyâmâdân, dítsíkha'máauchânumáadá, hedi i-á húukangí'-á suwägí'-ádída'ba-á namuudá, hedá naháapoe'odá, ⁴⁶ gin i'andáho' iví p'ó'dédí' ûnwáy'ää-í óetsíkha'máapídi, háädi i' t'ôe'i' ûhanginnáhpí ihaydi, hedi i' p'ó'dédí'-á natsonpúuwí i' t'ôe'i hânho óetuhchäänú-í'in, hedá óesaani in wé'gen t'owa t'ôeyanpí'inda' dimuu'in dikw'ôn diwepiye. ⁴⁷ Wí t'ôe'i-á háa iví p'ó'dédí' ûnda' waa ûhanginnân wânbo háäbo wí'i'andídi, i-áho báyéki whädidi óetuhchäänú-í. ⁴⁸ Hewânbo wí t'ôe'i híwóhpí i'andi gindidi únkây'ä' whädidi ótuhchäänú-í'in, hewânbo háa iví p'ó'dédí' ûnda'in ta'gendi wí'ûhanginnáhpídi, i-áho wâhphade wí'óetuhchäänú-ípi. To'wên t'âhkí báyéki ovâymagi'indáho báyéki bá dínkhây'ä' dâywâyâmääni'in, hedi to'wên inbí mange báyéki ovâykw'ódi'indáho báyéki bá dínkhây'ä' iwedi díví'amí'in."

Jesus natú i' namuudi t'owa dívíwíjekhâymaa

⁴⁹ "Naa náa oepáa k'aydipiye o'ää wí phaa waabá namuu'i dómá'ídi, hedi hânho oda' ho nakoje'ní'in. ⁵⁰ Naa dínkhây'ä' dont'ôephaadé-í'in, hedi naví pí'ná khó'jé hânho ochanpúuwí gin dínpóe píhay. ⁵¹ Hân í'ände'? Ti t'owa dívíwóení naa náa oepáa k'aydipiye o'äädibo'? Joe, t'owa-á dívíweejé-í. ⁵² Náa iwedáho gin waagi namúuní: Madi p'ánú t'owa wêe tewhá iwe dithaa, hedi diwíjedeedi wêege'in dipúuwí, wíjedího wé'ge, pojedá wé'gá, hedi in wíjedího in pojeví'piye háa dichaa-í, hedá in pojedá in wíjeví'piyá. ⁵³ I' tádá-áho iví e'núví'piye háa nachaa-í hedi i' e'nú-áho iví tádáví'piyá. I' jiyá-áho iví a'yúví'piye háa nachaa-í, hedi i' a'yú-á iví jiyáví'piyá. I' jahkwíjo iví sâa'iví'piye háa nachaa-í, hedi i' sâa'i-á iví jahkwíjoví'piyá."

Jesus-di ovâytu'an híwó'di hangintan dâymá've-í t'âhkí háawí i'gedí

⁵⁴ Hedáhá' in báyéki t'owa iwe dikw'ó'nin ovâytu'an, "Wí okhúwá oe tsânpiyedi na'ädi bînmû'di, wese ítû' ikwahkhâymaa'in, hedi híwó ítû' gá han napúuwídan. ⁵⁵ Hedi oe aakonpha'gedí wovâywaanámá'di, ítû' hânho itsáwâkhâymaa'in, hedi híwó ítû', gá han napúuwídan. ⁵⁶ Undá paa dívíjánúmáa'in waaginbá ímuu. Náa oepáa k'aydá hedá makówá-á háa i' okhúwá-á waa-á nakeet'ôe waa bînmúndedi úhanginná háa nanáani'in, hedi háadan handi wí'únkeepoe'opí háa natunda'in i' wé'ge'i háawí náa ná'i thaa eeje Jôesi Tádá i'o'i'?"

Jôesi-ádi híwó'gí ó'an wa'di úkodidibo'

⁵⁷ "Hedi háadan unbo wí'úvípi'ánshaa'ohpí úhanginnáani'di wé'i wí háawí híwó'di namuu'in úví'amídi? ⁵⁸ Heyâagú wí to'wídi háawên wovâychânumundedi hedá wovâytonjó'diwéhoná, wa' ímândibo' i-ádi úvíkodi'amí hedânho i'di wovâyma'p'äädi-ídi

hedá i' tsondiví páadépiye wíwovâyhûuwípi. Eepiye wovâyho'dáho mađi i' tsondidáho i' pan áyí'diví mangá wovâyjoe'amí hedá i'dáho wovâypanhûuwí. ⁵⁹ Wâytu'ámí, gin únpoedáho há'to wovâyma'p'áđi-í háyú íphaamuu t'áhkí úvíwá'áa píhay" gin Jesus-di ovâytu'an.

13

Jesus-di in t'owa ovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'anpídá dichuu-í

¹ Ihayhääbá wên t'owa iwe diji'indá Jesus-á óetu'an háa wên Galilee nangewin dínpo'e'in. Dítú i' méesate hay'i ee Pilate-di ná'in Galilee'in ovâyhánú wa' dâj'anímáahánúndedibo Jôesi Tádá óemääníđi. ² Jesus-di ovâytsika'yan, "Hedi hân í'ánde"? Ti há'in Galilee'in ha'wáa dínpoedíbo shánkí t'aywóhkannin dimuu in wé'gen Galilee-winbí'wedí? ³ Joe, há'to?. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpídá íchuu-í. ⁴ Hedi in tá'di kháve (18) t'owa oe Siloam tsowa ovâyhánú'in i' tewhá tu'wändi dínkanuđi, hândá inbí'gedi í'ánde"? Ti indá shánkí híwóhpí díví'o'indá dimuuwän in wé'gen t'owa oe Jerusalem bú' dithaa'inbí'wedí? ⁵ Joe, há'to?. Wâytumáa, undá wá' unbí t'aywó'di bínjoe'anpídá íchuu-í."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ovâyhée'an háäwí ovâyhá'amíđi

⁶ Hedáhá' ná'in háhkangí'in ó'gedí ovâytu'an: "Wên fig tay wí senbí nava iwe únchá, hedi i' sen namää ihäp'aynuuwá-íđi, hebo háäbo wí'ishaapí. ⁷ Hediho iví nava t'ôe'i itu'an, 'Ót'ôeyan, náä-áđiho poje paayoho o'ää donhääp'aynuuwá-íđi ná'in tay iwe, hewänbo wa'di háäbo wídonshaapí. Náts'a', nawänpidachá.' ⁸ Hebo i' nava t'ôe'i'di óetu'an, 'Naví tsondi', wíyá wêe paayowän náasóemääní, hedi ee napúuji' i'ge dónahpaa-í hedá dósá'kw'ôení. ⁹ Hediho náä wíyá paayo nahääp'aypoedáho', híwó, hebo napaapídáho natsaadee-í.' "

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí kwee napháygípóedí ónhékháa'an

¹⁰ Wí kaykhanwówá thaa Jesus-di in t'owa in Hudíyoví méesate'ay ee ovâyhá'o'. ¹¹ Wí kwee wí yä'däapí' p'oewaahäđi óemáa'i' iwe naji', hedi tá'di kháve (18) paayo óehay'an, hedi nadapháygípóedí wínata'gepoe'opí. ¹² Jesus-di i' kwee óemú'di óetu'an, "Kó'ôe, ná'i hay wóemáa'i wínjää'amí." ¹³ Hedi i' kwee óetägedi wesebo nata'gepóe, hedi i'di Jôesi Tádá-á kw'áayébo' óemáa.

¹⁴ Hewänbo i' Hudíyoví méesate'ay p'ó'déđi' nat'ayji', kaykhanwówá thaa Jesus-di i' kwee óehékháamägíđi, hediho in t'owa ovâytu'an, "Sí t'ôe thaa naná jáadi waa, hedi iwedi wé'i wí thaa wänbo í'ää-í wovâyhekháamääníđi, i' kaykhanwówá thaa-á joe." ¹⁵ Nanbí Sedó Jesus-di ovâytu'an, "Un paa waaginbá úvíjánúmáa'in ímuu'in, ti kaykhanwówá thaa nanân wänbo to'wíđi wänbo un diwedi unbí wásí háa búdu wíwínwhisuudepí'an hedänho phékháa iwedi napee-í bínp'oemääníđi? ¹⁶ Hedi náwe ná'i kwee Abraham-bí äy iwedi'í'bá namuu'i naji', i-á i' Penísendi Satan-di tá'di kháve (18) paayo óewhi'an waagibá. Ti híwó wínamuupí'an óema'p'áđi-íđi kaykhanwówá thaa nanân wänbo?" ¹⁷ Hediho t'áhkí in óetunsúmáa'in diwóeda'póe, hedá t'áhkí in wé'gen t'owa-á dihíhchanpóe, t'áhkí háäwí he'endi híwó i'andi.

Jesus-di ovâyhée'an mustard ko'ji i'gedi, hedá oewáasee i'gedá Jôesi Tádáví háhkan ní'gedi ovâyhá'amíđi

¹⁸ Jesus-di wíyá ovâyhée'andi ovâytu'an, "Hân wâytu'amí únhanginnáanıđi háawin Jôesi Tádáví háhkan únmuu waa. Háđidan wáythayyamí háä waagi namuu'in? Gá ginnân: ¹⁹ Wí hínchää'i mustard ko'ji wí sen iké'di iví nava iwe ikoe'i waagi'ba namuu. Natsijópúpóedí nasóedá wên tay napaa, hedi in tsíde dívíshunwáve i' wa'jáy khóe eeje dáyyähpa'íđi."

20 Hedá wiyá ovâytu'an, "Hân wâytu'âamí wâythayyamídí hää waagi Jôesi Tádávi háhkan ûnmuu'in? 21 Gá ginnân: Wí oewáasee wí kwee báyéki khándádí iwóndi' waagi' bá namuu, hedi nasôedi hanwaapídíbo' i' oewáa t'âhki napee."

Jesus-di ovâytu'an in makówáwin phódi híyää saygi'in namuu

22 Jesus oe Jerusalem bú'piye namän, hedi i' bú'ây eeje ówinge eeja namändi t'owa ovâyhâhkanhon. 23 Hedi wí to'wídí óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti wí híyäädi t'owada' ovây'aywoeni?" 24 Jesus-di in iwe diji'in ovâytu'an, "In makówáwin phódi híyää saygi'indá' namuu, hediho hânho úvíkhää-i iwe its'úunídí. Wâytu'âamí, báyéki un itsudeda'í, hebo há'to únkoedí-i. 25 Jôesi Tádá i' iwe'i' p'ó'dédí' namuu'i-áho in phódi it'êedi-i, hedi un ho its'úhpi'indá já'wébo-áho wovâyjoe'amí, hedi bînpópó'odi ítúuní, 'Nanbí Sedó, ná'in phódi dînhuu hedânho gits'úunídí.' Hewänbo i-á natúuní, 'Tó'wên ímuu'in naa wídînhanginnáhpí.' 26 Hedi undi bîntu'âamí, 'U-ádi ívíhúuyan, hedi nanbí bú' iwe u'di díhá'an.' 27 Hewänbo i-á natúuní, 'Wâytu'anpí'an, to'wên ímuu'in naa wídînhanginnáhpí. Un yä'dâapí tsiyekannin ímuu'in, navi'wedi bíjâatää.' 28 Hedi Abraham-dá Isaac-á Jacob-á hedá t'âhki in Jôesi Tádávi tukhe'mindá oe makówá bînpuwâkhâymaa, hebo undá já'wébo-á wovâyjoe'amí. Ihaydiho ít'aydi úvisihtääkhâymaaadáhá' úvíwä'ts'eekhâymaa. 29 Iwe t'owa-áho p'inpha'gedá tsânpha'gedá aakonpha'gedá thanpha'gedá diwe'gepóewí, hedi dínshánki'eedinân waabá dînpúuwí. 30 Hedi ihaydi wên to'wên náä tí'úugé'in waa dínchaa'indá p'ó'dédí'in dipúuwí, hedi wên to'wên p'ó'dédí'in dimuu gin di'ánde'indáho tí'úugé'indáho dipúuwí."

Jesus hânho Jerusalem isígí, hebo in Jerusalem-'indá óejoegi'an

31 Ihayhääbá wên Pharisees-á oe Jesus na'ân diwá dipówádí óetu'an, "Shánki híwó náwedi unmu-í, gá Herod i' p'ó'dédí' namuu'i wóeháji'in nada'dân." 32 Jesus-di ovâytu'an, "Ja' bintu'an há'i p'óséwhâa, wí háyú thaawän t'owa dovâyhehkháamá've-í, in yä'dâapí'in p'oewâhâa-á dovâykehpiye'be-í, hedi ihaydânho naa navi t'ôe donboewá-í. 33 Hewänbo náä ná'i thaa eeje wa'di oe Jerusalem bú'piye omän. Wí Jôesi Tádávi tukhe'bi óehaydá, nakhây'ä' oe Jerusalem diweda'mânho únpúuwí'in.

34 "Un t'owa oe Jerusalem-win, in Jôesi Tádávi tukhe'min bîndahánunde', hedá in t'ôepa'aa'in Jôesi Tádádí unbí'piye wovâysannindá bînk'usâyunde'. Háyananho oda' wâyba'aa'amí'in, wí dee iví dee'ây ik'u'aanú'hónde waabá, hewänbo undi wídímáhpí. 35 Hedânho wáy íthaa iwáho wí tayjee waabá únjoekandee-í. Wâytu'âamí, há'to wiyá undi dímúuní owáy i' thaa napówá píhay navi'gedi ítú ihaydi, 'Jôesi Tádádí híwó óe'âamí i' to'wí ônk'û'i' na'ää-ídi.' "

14

Kaykhanwówá thaa Jesus-di wí sen iví tú' ûnteemuu'i' ônehkháa'an

1 Wí kaykhanwówá thaa Jesus wí p'ó'dédí' Pharisee-ví tewhá eepiye namää ihúuyamídí, hedi in t'owa dikw'ó'nindi hânho áyîngidi óemunde'. 2 Wí sen iví nú' na'ân, i-á iví tú' t'âhki hânho ûnteemuu. 3 Jesus-di in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá in Pharisees-á ovâytsika'yan, "Ti i' tsontundi na'in dímä' wí to'wí kaykhanwówá thaa nanân wänbo âyhehkháamäänídí háa joe?" 4 Hewänbo indá háabo wídítúhpí. Hediho Jesus-di i' sen óetagedi óehekhâamägi, hedi iwedi óesan. 5 Hedáhá' ovâytu'an, "Wená wí un wí e'nú háa wí wásí ú'ändi' wí p'obú' iwe nake't'ândi, ti wesebo wímänwhahkáyjípí'an tobá kaykhanwówá thaa nanân wänbo?" 6 Hebo háawin wên wänbo wídînhanginnáhpí óetu'amídí.

Jesus-di ovâytumáa wídívípitaygé-ípi

7 Hedi Jesus-di ovâymu' wáy wên ovâyhúutu'annin in shánki kw'áye'inbí soge eeje dívíkw'óe'ódi, hediho ná'i tumakhe ovâytu'an: 8 "Wí to'wídí wí khóhtsaa shánki'eepiye

wovâytu'andá, in kw'áye'in dimuu'inbí soge eejá wí'úvíkw'ôenípí. Madi wây to'wên unbí shánkí kw'áye'in dimuu'in wá' ovâyhúutu'an, ⁹ hediho i' to'wí in wé'gendáđi undáđi un t'âhkí ihúutu'andi'di wovâytu'âamí, 'Un bíhadi, ná'in wé'gen senä' nâwe dívíkw'ôení,' hedi iwôeda'póedí úvíkw'ôení wáy in shánkí áagé'in dívíkw'ôe'ó eeje. ¹⁰ Hewänbo wovâyhúutu'andá gin úví'amí: In shánkí he'ennin dimuupí'inbí soge eeje úvíuní, 'Hä'indá hîn kw'áye'innânkun dimuu.' ¹¹ To'wên t'âhkí he'ennin dívípípa'indáho hí'innin ovâypa'í, hedá to'wên hí'innin dívípípa'indáho he'enniná ovâypa'í."

¹² Hedáhá' Jesus-di ná'i sen i' óehúutu'andi' óetu'an, "Wên shánkí'eedi mänpaadi tobá hãädi nanân wänbo', wímänhúutu'âamípi uví k'ema'indá', haa uví pá'dây'indá tí'úuwíndá indá', haa uví maatu'indá', haa uví ówínn dimuupí'inbí soge eeje úvíä'in kodit'owa dimuu'indá'. Indáho wóewáyhúutu'âamí, hedi gindidiho wóewa'âa-í. ¹³ Hewänbo wên shánkí'eedi mänpaadá ovâyhúutu'âamí in sehkanäwó diwówáji'indá, in dikhóhaymuu'indá, in ditsi'dee'ipi'indá, hedá ditsi't'aamuu'indá. ¹⁴ Gin bí'andáho báyéki unhíhchaaní. Indá há'to dínkoedí-í wóewáywá'âa-íđi, hewänbo owáy in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin diwáywówápóe ihayđi Jôesi Táadáho wóewáywá'âa-í."

Jesus-di wên shánkí'eedi i'gedi ovâytumáadi hãäwí ovâyhá'an

¹⁵ Wí to'wí i' mãäsa na'ändi' ná'i nat'oeđi Jesus óetu'an, "In to'wên oe makówa dikwoní'in híhchan dâymá've-í. Indá wí shánkí'eedi naná' diwe dikw'ôn waabá dínpuuwí." ¹⁶ Hebo Jesus-di óetu'an, "Wí sen wí hay'i shánkí'eedi ipaa hedi báyéki t'owa ovâyhúutu'an. ¹⁷ Nahãäwíkhâymuu ihayđi iví t'ôe'i' itu'an, 'In t'owa ovâytu'âamí, Bíkã've, hãäwí t'âhkí nakhâymuu.' ¹⁸ Hedi t'âhkíđibo wí'inbo di'owójeda'póe. Wí wêe natú, 'Naa wí nava donts'ankumä hediho omän donmúuníđi. Nâatu'âamí dîn'owóejé-íđi i' shánkí'eedipiye wíđinpukodipíđi.' ¹⁹ Wíyá wêe-á natú, 'P'ánú pu'wa'in wéyu donts'ankumä hedi omän dovâyjâyé-íđi, hediho nâatu'âamí dîn'owóejé-í i' shánkí'eedipiye wíđinpukodipíđi.' ²⁰ Hedá wíyá wêe-á natú, 'Naa dáyts'ankhó'yâ', hediho wíđínkodipí omú-íđi.' ²¹ I' t'ôe'i' nawáymääđi iví p'ó'déđi' itu'an haa ditú'in, hedi i' p'ó'déđi' nat'ayjaapóedí i' t'ôe'i' óetu'an, 'Ówänäki' i' bú'wi p'óegé eeje i' p'ôe'ây eejá ópûn, in sehkanäwó diwówáji'indá in dikhóhaymuu'indá ditsi't'aamuu'indá hedá in ditsi'dee'ipi'indá ovâyamá'í.' ²² Hediho i' t'ôe'i' namää, hedi nawáy'ãäđi óetu'an, 'Naví tsondi', haa untú waa naa dáy'an, hewänbo wa' wây-á t'owagi' najâaná.' ²³ Hediho iví t'ôe'i' itu'an, 'Ópûn oe p'óegé he'endi-á hí'indi-á oe bú' já'wé eeje, hedi kay'indi in t'owa ovâytu'âamí naví tewhá eepiye di'ãä-í hedânho dit'owabá'yayníđi. ²⁴ Wítumáa, in páadéđi ovâyhúutu'annin diwedí tóebo naví shánkí'eedi koegi' há'to ik'o'í.' "

Jesus-di ovâytu'an nabâapu'wan ta'gendi iví khãge'nin dipúuwíđi

²⁵ Hedi Jesus iwedí namääđi wây-á báyéki t'owadi óeyuho', hedi ibéedí ovâytu'an, ²⁶ "Wí to'wí naví'piye na'ãäđáho naví khãge'di dînmúuníđi, hewänbo naaho shánkí wíđísígípiđi iví tãdá-á jíyá-á inbí'wedí, haa iví kwee-á áyyãä-á pá'dây'indá tí'úuwíndá inbí'wedí, hedá iví wówátsiví'wedí wänbo-á, há'to ta'gendi naví khãge'di napúuwí. ²⁷ Wí to'wí iví phé'win ihonpíđi hedá naa díyuhonpíđi, há'to naví khãge'di napúuwí. *

²⁸ "Wí to'wí wí tewhá hay'i ik'úuwí'in nada'dá, háyú chã' ûntáy'in páadé imaapa'í hedânho ûnhanginnáanıđi haa ihay chã' imáa'in iboewá-íđi haa joe. ²⁹ Hedi páadé imaapaapíđi madi iví tepúđá'mân iboewá-í, hedi i' tewhá-á há'to ûnkoedí-í iboewá-íđi, hedi in to'wên gin ûnpoe'odi dâymû'indáho õnp'âhká've-í, ³⁰ hedi ditúuní, 'Ná'i sendá wí tewhá its'anpáadékúya', hewänbo há'to iboewá-í.' ³¹ Hedá wí nangewi p'ó'déđi'-á wétã maapaasôn (20,000) sundado ûnkw'ó'di wíyá nangewi p'ó'déđi' óeyãa-íđi namääđá, hedi ná'i-á tã maapaasõnda'ba (10,000) ûnkw'ó, wa'di dívíyâ'píđibo' i' tã maapaasõnda' ûnkw'ó'di-áho páadé i'ánshaa'amí hedi ipitsika'yâamí haa nat'anpúuwí'in haa joe. ³² Hedi

* **14:27** Ná'in natunda', dikhâymuuní dâyt'õephaadé-íđi, Jesus in phé'win deedi it'õephade waagíba.

nat'anpúuwípidáho? wa? in wé?gen kayi? deedi di?ädibo? ivi t'ôekhuwa?in isaaní i? wêe p'ó?dédi? óetsika?yamídi háa dân?amí?in hedânho dányäa-ípidí. ³³ Hediho un wá? hanbá híwó úví?ánshaa?amí. Unbí hääwí ijoekanda?pidáho há?to naví khäge?nin ípúuwí.”

Jesus natú ivi khäge?nindá aayäa waaginbá dimuu

³⁴ “Aayäa-á híwó?di namuu, hewänbo na?áhhándáho há?to wíyá áhsäa?i napúuwí. ³⁵ Nã?i aayäa na?áhhándá winachä?muupí. Híwó winamuupí óewóenídí nandádi háa nasátäböedí?ändi-ádi wänbo?, i-á dâywänpich'áade?. T'ähki naví hí? dit'oe?in dínkhây?ä? híwó dînt'ôeyaani?in” gin Jesus-di ovâytu?an.

15

Jesus-di wí k'úwá napedeeji?ivi?gedi ovâytu?an

¹ Báyéki tax phahsannindádi hedá wé?gen t'owa t'ôeyanpí?in gin ovâytumáa?indádi di?äa?ä Jesus-ví hí? ont'ôeyaanídi. ² In Pharisees-ádi hedá in Hudíyoví khuu dâyhá?o?indádi háa napoe?o?in wí?ovâyhí?anpí, hediho ditú, “Nã?i sendá hä?in t'aywóhkannin ovâysígi?o hedá indádá ihújo?.”

³ Hediho Jesus-di in Pharisees nã?i háhkangí? hí? ovâytu?an: ⁴ “Wí sen tägintä (100) k'úwá ipamáadi, wí wêe ûnpeedeedi hân i?amí? Gá in whägintä?di whänu (99) ee p'ohtsaa búge diji?in ovâyjoe?ankídi namú-ípi?an i? wêe napedee?i? óenuuwä-ídi ishaa píhay. ⁵ Hedi ishaa ihaydi hânho nahíhchanpóedí ivi k'uuwoe eedi ik'úuwí, ⁶ hedi ivi?piye iho?di t'ähki ivi k'ema?indá ivi ówínã?indá ivi k'aygipiye ituhkännamí, hedi ovâytu?amí, ‘Naa-ádi úvíhíhchannamí, gá nää-á naví k'úwá dînpedee?i donshaadân.’ ” ⁷ Hedáhá? Jesus natú, “Naadi wâytumáa, oe makówá wá? ginbá namuu. Oe makówá dívíhíhchando wêe wänbo t'aywóhkandi namuu?i? ivi t'aywó?di ijoe?an dihaydi, hewänbo whägintä?di whänu (99) t'owa di?ände?in inbí wówátsi ta?ge dâyhonninbí?gedá oe makówá wídívíhíhchandopí.”

Wí kwee wí chä? wáy iho?ivi?gedi Jesus-di ovâytu?an

⁸ “Hedi wí kwee tä ihay kwäk'u ts'ä?i chä? ûnjidi wêe wáy iho?di, iko?amípi?an, hedá ivi tewhá ee t'ämäpiye i?aa?amí i? chä? inuuwä-ídi ishaa píhay. ⁹ Hedi ishaa ihaydá ivi k'ema?indádi hedá ivi ówínã?indádi ivi k'aygipiye ituhkännamí hedi ovâytu?amí, ‘Naa-ádi úvíhíhchannamí, nää-á naví kwäk'u ts'ä?i donwáyho?i donshaa.’ ” ¹⁰ Hedáhá? Jesus natú, “Naadi wâytumáa, hanbá oe makówá napoe?o. Wêe wänbo t'aywóhkandi? ivi t'aywó?di ijoe?andá Jôesi Tádávi makówáwin t'ôepa?äa?in dívíhíhchando?.”

Jesus-di wí e?nú napedeeji?ivi?gedi ovâytu?an

¹¹ Ihaydáhá? Jesus-di ovâytu?an, “Wí sen wíje e?nú nûn ûn?än. ¹² I? tí?úuge?i? e?nú ivi tádá itú?an, ‘Táa, nää naa dí máá uví hääwí iwedi i? dîn?ä?i?’. Hediho i? tádá i? hääwí ûnkw'ó?di? ivi wíje e?nú nûn ovänwíje. ¹³ Wíyá häyú thaa naphade ihaydi nã?i tí?úuge?i? e?nú ivi hääwí ikú?ch'áakídi ivi tádávi k'aygidi napee i? chä? wógegé, hedi wí nange kayi? naná? diwepiye namää, hedi háa nawänpida? waagi ivi wówátsi ihondi ivi chä? t'ähki iwänpíhánú. ¹⁴ Ivi chä? t'ähki ihánú ihayhääbá i? nange iwáygá hânho dihaapóe, hediho hääwídi ivi wówátsi i?amí?in wí?ûnkw'óhpí. ¹⁵ Hediho it'ôenuuwä-ídi namää, hedi wí sendi óet'ôemägídi owáy ivi nava iwáygépiye óesan ivi pehtsude ovâyhúujóenídi. ¹⁶ Hânho nada? i? hääwí pehtsude dâyk'o?i wänbo ik'o?i?in nashu?múunídi, khúnkhowa hääwí namuu wänbo?, hebo to?wídi wänbo koegi? wänbo wí?óemägípi. ¹⁷ Hedáhá? wí thaa ivi hangintan iwáyké?di gin i?ánshaa?an: Naví tádávi t'ôe?in wänbo häyú dívíshiví wówátsi i?amí?in wí?û?amí?in koegi? dínkw'ó, hedá shánki wänbo-á dínkw'ó, hedi nääwá naa-á ohähchuwamää?ädá o?än. ¹⁸ Naví tádávi?piye omú-í hedi dótu?äamí, Táa, naa dáy't'aywó?nan i? makówá na?ändivi?piye, hedá uvi?piyá. ¹⁹ Naa ihay híwó?di wó?muupí uvi ay gin wíyá dítu?äamídi, hewänbo uvi t'ôe?i waagibá dí má?ve-í.’

20 “Hediho iví tádávi’piye namää, hewänbo wa’ kayi’di na’ädibo’ iví tádádí óemû’, hedi i’ tádá iví e’núvi’piye nasehkanápóedí i’ e’núvi’piye i’ää hedi óeba’aa’andá óesígip’ohtsä. 21 Hedi i’ e’nú iví tádá itu’an, ‘Táa, naa dáy’taywó’nan i’ makówa na’ändiví’piye hedá uvi’piyá. Naa ihay híwó’di wó’muupí uvi ay gin wíyá dítu’âamídí.’ 22 Hewänbo i’ tádá iví t’ôe’in itu’an, ‘Bíwänäsadi wên sa’wó’nin k’léwé’in to binmá’, hedi binto’, hedá iví mankhú eedá binmankhúto’an, hedá iví ân deedá bin’anto’an. 23 Hedá i’ wáasí’ay âytúu’o’i binmá’ âyháyjídí, hedi âyshánkí’eedipa’í. 24 Nă’i naví e’nú-á nachuu waagibá ûnpóe, hewänbo nă nawáywówápóe. Napedee waagibá, hewänbo nă-á donwáyshaa.’ Hediho dáyshánkí’eedipaa.

25 “Nă’i t’âhkí napuwamän dihaydi i’ páadé’i e’nú owáy nava iwáygé naji’, hedi iwedi na’ädi owáy tewhá tsowa wáy napowa’ä’ ihaydi dáykha’wodá dáypuwhä’odá hedá dívíjadédedá nat’oe. 26 Hediho wí t’ôe’i óetuhkännandi óetsika’yan, ‘Hännan napoe’o?’ 27 I’ t’ôe’i’di óetu’an, ‘Uví tí’ûu-ân iwáyweekán, hediho unbí tádá natsónpóe i’ wáasí’ay âytúu’o’i dáyháyjí’in, gá iví e’nú bahpíbo ûnwáypówadân.’ 28 I’ páadé’i e’nú nă’i nat’oedi nat’ayjaapóe, hedi owáy tewhá ívepiye wínatsudehíjepí. Iví tádá ûnpeedí óedaa’an nats’úunídí. 29 Hewänbo iví tádá itu’an, ‘Ot’ôeyan tádá, naa báyékí paayo hânho ugí’ dáy’t’ôemáa, háädi wänbo t’âhkí háa untsonpóe waagi dáy’a’gindo’, hewänbo wí k’úwá’ay sí’jaa’i wänbo wídímägipí naví k’ema’indádí donshánkí’eedipa’ídí. 30 Hewänbo nă’i wêe e’nú uvi’ úmuu’i-á háäwí t’âhkí nâamägi’i’ ipedee’an. Iví chă’dá t’âhká ihánú a’yûn t’aywóhkannin dimuu’indádí iwho’k’úwídí, hedi nă iweekándá i’ wáasí’ay âytúu’o’i-á i’gí’-á mânhay.’ 31 I’ tádádí óetu’an, ‘Naví ay, u háädi wänbo t’âhkí naa-adí un’ân, hedi háäwí naa dínkw’ó’di-á uvi’ wá’ úmuu. 32 Hewänbo gínkhây’ä’ âyshánkí’eepea’í’in hedá gihíhchä-í’in. Nă’i uvi tí’ûu úmuu’i nachuu waagibá, hewänbo nă-á nawáywówápóe, i-á napedeejiwän, hewänbo nă-á âywáyshaa.’ ”

16

Jesus-di chă’ i’gedi ovayhé’an

1 Jesus-di iví t’ôe’in gin wá’ ovâytu’an, “Wí kodit’owa sen wí t’ôe’i’ ûn’ân, hedi i’ sendi háäwí ûnkw’ó’di t’âhkí i’ t’ôe’i’ óe’âyínjoe’an. Hedi wí to’wídí i’ sen óetu’an, ‘Hă’i t’ôe’i’ ú’ândidá uvi háäwí wônwänpipedee’o’.’ 2 Hediho i’ kodit’owa sen iví t’ôe’i’ ituhkännandi óetu’an, ‘Háa bí’o’in naa dínhanginpóe. Náta’nan háyú chă’ in t’owavi’wedi nâahógi’in hedá háyú-á nâahánú’indá. Nă iwedi naví háäwí dín’âyínmáa’i wíyá wú’ múunípí.’ 3 I’ t’ôe’i-á ginnân i’ânshaa’an: ‘Naví tsondidá nă naví t’ôe dínjâakankhâyímáa. Hândá naa dáy’amí? Naa ihay wó’kaypí nava t’ôe dáy’amídí, hedá owôeda’ ohääda’yêenídí. 4 Nă-á dínhanginná háa dáy’amí’in, hedânho owáy nă’i t’ôe dó’o’i dínjâa’an dihaydi há’in t’owadi inbí k’aygi eeje dísígí’amídí.’ 5 Hediho wí’in wí’íngin in t’owa iví tsondi ûnphaamuu’in ovâytuhkännan, hedi i’ páadé’i napówa’i’ óetsika’yan, ‘Hâyú-an naví tsondi unphaamuu?’ 6 I’ sendi óetu’an, ‘Gá tãgintã (100) kwăäbay olive ka’p’oe-ân.’ I’ t’ôe’i’di óetu’an, ‘Nă uvi phahsan ta’nin. Ówänäki’, ósoge hedi ná’egó’an p’ánántã (50) kwăäbay gin nat’úunídí.’ 7 Wíyá wêe sen napówa’i-á óetu’an, ‘Heyâa u-á, háyú-á unphaamuu?’ I’ sen natú, ‘Wêe maapaasôn (1,000) múu táhtân.’ I’ t’ôe’i’di i’ sen óetu’an, ‘Nă uvi phahsan ta’nin. Ná’egó’an khávén tãgintã (800) gin nat’úunídí.’ 8 I’ t’ôe’iví tsondi natú nă’i hójo’i t’ôe’i híwó’nin nap’ônbaymuu, gá híwó ipi’âyíngi’andân. Ta’gendi wâytumáa, in to’wên Jôesi Tádá dáytaapi’in ívíwo dihá in wé’gen t’owa in waaginbá dimuu’indádí híwó dívíkanhúuwídí hedânho híwó dívípi’âyíngi’amídí, hebo Jôesi Tádávi ây ûnmuu’indá wáyjédi ihay wídihápi.

9 “Hediho unho naadi wâytumáa, tobá wáy wên t’owa híwóhpí’di dáychă’hónde wänbo’, undá ûnkhây’ä’ t’owa bínkhä’ge’nandi unbí chă’dibo bínk’emahóeni’in, hedânho owáy i’ chă’ wíyá wínachă’muupí ihaydá, wí whágé nahándepí iwe oe makówa

wovâysígíhóení. ¹⁰ Wí to'wí chãäda' ònjoe'andi híwó i'áyíngikanhondi-á hãäwí hehãyú'i wá' híwó i'áyíngikhâymaa, hedi wí to'wí chãäda' ònjoe'andi isãbo'i-á hãäwí shánkí hehãyú'i wá' isã'mamí. ¹¹ Hediho nã'i chã' nãä oepáa k'aydiwi nawãnpimuu'i híwó wíwín'áyíngi'anpídá, há'to i' hãäwí ta'gendi nachã'muu'i' unbí mange wovâyjoe'amí. ¹² Hedi híwó i' hãäwí wíyá to'wíwí' únmuu'i bín'áyíngi'anpídá, há'to wovâymaa'ní i' hãäwí wovâyphâymaa'wän.

¹³ “Wí t'òe'i-á wí'únkodipí wíje tsonningí' híwó it'òemá've-ídí. I' wêe óet'ay-í hedá óejoe'gí'amí, i' wêe-á óesígí-í hedá óe'a'geení. Chã'gí'đá' úvít'òemáđáho' wí'únkodipí Jòesi Tádágí'-á wá' úvít'òe'amídí.”

Jesus-di wên Pharisee t'owa ovâyhã'an

¹⁴ In Pharisees nã'i hí' t'ãhkí dit'oe'o, hedi indi Jesus t'ãmäge óetumáa, gá indá dichã'ha't'aađán. ¹⁵ Hediho Jesus-di ovâytu'an, “Undá ída' t'owa di'ãaní'in unbí wówátsi ta'ge bínhonnin, hewänbo Jòesi Tádá-á únhanginná háa unbí pí'nã khó'jé bínmaa'in. Wáy wí hãäwí in t'owa di'ánde shánkí híwó'di namuu, inbí ánshaa piháa dínmuudi, hebo Jòesi Tádágí'-á nã'i hãäwí-á wí'únchã'muupí.

¹⁶ “John i' p'ó'p'oekandi napówa pihay i' tsontun Moses ita'nandádí hedá i' hãäwí Jòesi Tádáví tukhe'min dáyta'nandádí únk'w'ó wovâyhã'amídí. Hewänbo John napówa iwedi i' híwó'di tun makówa i'gedi t'owa ovây't'òe'o', hedi hânho báyéki t'owa i'piye dívikhãäde'. ¹⁷ Shánkí wínabãpu'wanpí makówa-á nã'i oepáa k'aydá nahãanídí, in shánkí hínchã'in hí'ay Jòesi Tádáví ta'nin diwe nak'óe'in nahãaníví'wedi. ¹⁸ Gá ginnân: Wí sen iví kwee ijoe'andi wíyá kwee-áđí ikhó'yã'đá it'aywó'do', hedi wí sen wá' i' kwee óejoe'andi-áđí ikhó'yã'đá it'aywó'do'.”

Jesus-di wí kodit'owa senbí'gedí wí sehkanãwó nawówáji'i senbí'gedá ovâytu'an

¹⁹ “Wí kodit'owa sen sa'wó i'awende' aa báyéki nachã'muu'i'đí, hedá thamu waagá hânho híwó'dá ihúju'. ²⁰⁻²¹ Iví tewháwin phóđi wáy wí sen sehkanãwó nawówáji'i nahãape'k'óe, i-á Lazarus gin nakhãwã. Nada' i' koegí'tã i' kodit'owa senbí määsa iwedi najemu'i'đí ihawówa'amí'in. Tú' t'ãhkí naphéemuudi in tsédí i' phée ònhã't'aade'. ²² Nã'i sen sehkanãwó nawówáji'i-á nachuu hedi in makówáwin t'òepa'ã'indi makówápiye óepiye, hedi Abraham-bí hângebá óesóge. I' kodit'owa sen wá' nachuu, hedi óekhã'k'ú'. ²³ I' kodit'owa sendá oe péyége na'ándí it'òephadende', hedi ibéedí kayí' diwe Abraham na'ándí óemú' hedá Lazarus-á wá' Abraham-bí hângebá na'án. ²⁴ Hedi kaygi natú, ‘Tádá Abraham, naví'piye ósekanãpuwave. Lazarus natú'an imankhúp'ohtógikídí naví'piye na'ää-í, hedi naví hân dín'p'oe'amí dín'oet'êepúuwídí. Naa nãä phaa iwe hânho dont'òephadende'.’ ²⁵ Hewänbo Abraham-di óetu'an, ‘Naví ay, ti wí'ú'ánshaapí'an wa' unwówáji' ihaydi hânho híwó'di hãäwí úkw'ó'nin, hewänbo Lazarus-á híwóhpí-á únk'w'ó. Hewänbo nãä-á nãwe híwó iphadende', hedi ù-á mãnt'òephadende'. ²⁶ Hedá wá' wên he'yin kônda hãä pinudi nak'óe, in to'wên nãwe dikw'ó'nin wídínkodipídí nãnäđi hãnäpiye diphaadé-ídí, tobá dida' wänbo', hedá wá' wínakodipí hãnäđi nãnäpiye diphaadé-ídí.’ ²⁷ I' kodit'owa sen natú, ‘Hedá nãä kay'indi wída'máa tádá Abraham, Lazarus nãasaaní naví tádáví tewhá iwepiye. ²⁸ P'ánú tí'úuwín naa dínkw'ó, hedi Lazarus-di ovâytu'ã'amí naa dáy'an waagi wídíví'amípí, hedânho nãwe naa dont'òephadende' iwebá wídípóewípídí.’ ²⁹ Hewänbo Abraham-di óetu'an, ‘Moses ita'nannindádí in Jòesi Tádáví tukhe'min dáyta'nannindádí dínkw'ó. Háa hã'in dáyta'nán waa uví tí'úuwín dínkhây'ã' dáy'a'ginnamí'in.’ ³⁰ I' kodit'owa sen natú, ‘Joe, Tádá Abraham, há'to han díví'amí. Hewänbo wí to'wí dichu'kw'ó' diwedi inbí'piye namãäđáho', indá dívíwãyuđi inbí t'aywó'di dáyjoe'amí.’ ³¹ Abraham-di óetu'an, ‘Moses-áđí in Jòesi Tádáví tukhe'mindádí ovây't'òeyanpídá, há'to to'wídí wänbo ovâywãyukannamí, tobá chuwa iwedi nawáywówápóe wänbo'.”

17

Jesus-di t'aywóhkan ni'gedi ovâyhé'an

¹ Jesus iví khäge'nin itu'an, "Ta'gendi tobá häädi nanân wänbo hääwídi wänbo-á in t'owa t'aywó' diwe ovâytoé'ó, hewänbo to'wí ná'i t'aywóhkan ovâykeejo'i' t'ôephade ûnpuwagí'o. ² Wí to'wí gin ovâykeejo'i-á shánkí híwó ûnpúuwí wí k'uu kháa'i' iví k'áy eedi ônwhisógedi mâap'oe iwe óechäänú-ídí, wêe wänbo ná'in hí'innin diwedi óet'aywóhá'amíwí'wedi. ³ Úví'áyíngi'amí háa úví'o waagi. Unbí k'ema it'aywó'nandáho kaygindi bínkhâ'amí wiyá wí'it'aywó'namípídí. Hewänbo iví t'aywó'digi' na'owójéda'póedá bín'owóje-í. ⁴ Tobáháa uví'piye tségín wí thaa it'aywó'nan wänbo', tségín na'owójéda'äädi mân'owóje-í."

Jesus-di wäyü i'gedi ovâyhé'an

⁵ Jesus-ví t'ôekhuwa'indi óetu'an, "Díkhäge'nan hedânho wiyá shánkí uví'piye íwíwäyü-ídí." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Unbí wäyü-á wí hânho hínhää'i tân'ayví hay'ida' únmúuní wänbo', únkoedí-í ná'in tay hay'in náwe nachá'nin bîntu'amídi, 'Púu iwedi ópúwhahke'di oe p'oekwíngé ókhähto', hedi háa ítú waagi i'amí."

Háa wí pant'ôe'i' ûnkhây'ä' waa i'amí'in

⁷ "Wí to'wí wí pant'ôe'i' ûn'ándí iwhäädedi háa ônk'úwá'áyínmáadi, nava iwedi iweets'údedi, ti óetu'amí, 'Ósogedi wese óhúuyan' gin? Hedân joe. ⁸ Ha'wâa óetu'amíwí'wedi ginnân óetu'âmí: 'Dínhúukhây'an, hedá uví aa ó'egó'andá dí'áyíngi'an naa dáyhúubowa píhay, ihaydânho bits'anhúuyamí u'.' ⁹ Hedi i' pant'ôe'i' háa óejôn waa i'an dihaydi, ti óekú'daa'o'? Hedân joe, i-á panda' namuu. ¹⁰ Ungí' wá' hanwaagibá namuu. I' hääwí wovâyjôndi bînbowa ihaydá ítúuní, 'Wídíkú'daa'âamípi. Háa gínkhây'ä' waagida'mân ívitsiye'an.' "

Jesus-di tä ihay senä' diphéetaymuu'in inbí phée dínmuu'i ovâyjâ'an

¹¹ Jesus oe Jerusalem-piye namän, hedi Samaria-ádi Galilee-ádi inbí nantaa kíngé namän. ¹² Wí bú' tsowa napowamän dihaydi tä senä' diphéetaymuu'indi óemú', hedi iví'wedi kayi' diwebo díwíwóyí', ¹³ hedi Jesus kaygi óetu'an, "Jesus, háhkandi', na'inbí'piye óeshkanäpuwawe." ¹⁴ Jesus-di ovâymu'idi ovâytu'an, "Ja' bípûn i' méesate ipiye in owhá'di wovâymuunídi íwówa'in." Hediho iwedi dimää, hedi wa' p'óegé dimändibo diwówa. ¹⁵ Hedi in senä' diwówa'in diwedi wêe iwáybun Jesus óekú'daa'amídi nawówadi, hedi kaygi ihí'máadi Jôesi Táda-á kw'áayébo' óemáa. ¹⁶ Jesus-ví ân nú' idége'disógedi ip'ó't'äädi óekú'daa'an. Ná'i sendá Samaria-wi namuu. ¹⁷ Jesus-di óetsika'yan, "Ti tä ihay wí'iwówapí'an? Wáyho in wé'gen whänu? ¹⁸ Ná'i pi'wí nangewi senda'mân ibun Jôesi Táda óekú'daa'amídi." ¹⁹ Hedáhá'i' sen óetu'an, "Ówínúdi ópûn, uví wäyü úmuudiho unwówa."

Jesus iví khäge'nin itu'an nawáy'ä' i'gedi

²⁰ Wên Pharisees-di Jesus óetsika'yan, "Häädan Jôesi Táadi t'owa ovâytsónkhâymaa?" Jesus-di ovâytu'an, "I' hääwí bînmunde'i'dida' há'to únhanginpúuwí Jôesi Táadi t'owa ovâytsónmaa'in. ²¹ Hedi to'wí wänbo wí'únkhây'ähpi natúuní'in oweda' háa wiyá wáygeda' Jôesi Táadi t'owa ovâytsónmaa'in, gá unbí jâa iwebo t'owa ovâytsónmáadân."

²² Ihaydáhá' iví khäge'nin itu'an, "Owáy wí thaa na'ná' dihaydi un hânho ída'i dímúuní'in naa, t'ähkí t'owagi' o'aypuyä'i wí háy tähkí wänbo otsonjidi, hewänbo ihaydi há'to únkoedí-í. ²³ T'owadi naví'gedi wovâytu'amí, 'Häwe hîn naji', háa 'Näwe hîn naji'. Hewänbo indádi wí'ímú-ípi. ²⁴ Owáy naví thaa owáy'ää-ídi dînpówa ihaydi, tsigówänú hää makówa náwedá onähay namuwäpoe'o waagibá naa opóewí. ²⁵ Hewänbo owâyppówápídiibo páadé báyéki dont'ôephadekhâymaa, hedá in t'owa náa diwówáji'indá díjogikhâymaa."

26 “Hedi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' owáy'ää ihaydibá t'owa díví'âami háa hân'o'amí, 'Häwe hîn naji?', háa 'Näwe hîn naji?'. Hewänboe in t'owa díví'o waagibá Noah nawówáji' ihaydi. 27 I' thaa Noah i' kophé hay'i ipaa-ídi ikhây'an diwedi i' wêe thaa ibowadi itógi píhay, in t'owa húukandádi suwä-ádi dívíwänpi'o hedá dívíkhó'yánde'. Ihayhääbá i' kwä'p'oe napówádi t'ähki in wé'gen t'owa ovây'ot'ahánú. 28 Hedi hanwaagibá napóe Lot nawówáji' ihaydi. T'owa dívíwänpihúujo', dâysuwände', dâyhääwíkumände' hedá dâyhääwíku'ch'áade', dâyko', hedá dâytewhákwo'éó. 29 Hewänbo i' thaa Lot i' bú' Sodom diwedi napee ihaydá wí phaa makówádi najemu, hedá k'uu nakoje'di-á wá' kwan waagibá najemu, hedi t'ähki t'owa ovây'hánú. 30 Ha'wäagibá dívíkanhúuwí owáy i' thaa naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' owáykeepóe ihaydi.

31 “Thay thaa-á wí to'wí wha'k'aydi najidi nawândi wí'ûnkhây'ähpí iví tewhá ee nats'ûuní'in iví hääwí ee ûnkwo'ó'di' ihóenídi. Hedi wí to'wí nava iwe naji'i-á wí'ûnkhây'ähpí iví tewhá iwepiye ibuunídi. 32 Wí'ún'óede-ípi háa Lot-ví kwee ûnpóe'in Sodom bú'piye iwáybuunídi íbéé ihaydi. 33 Wí to'wí iví wówátsi i'gí'da' nada'di, iví wówátsibá iwänpipede'amí. Hewänbo wí to'wí iví wówátsi in wé'gengí' imägi'i-á iví wówátsibá i'aywonde'. 34 Wâytu'amí, owáy i' thaa naa owáy'ää-ídi napówá ihaydá wíje senä' wí íve dajó'k'óe'in diwedi Jôesi Tádádi wêe óekekhamáa, i' wêe-á iwebo-á óejojekankhâymáa. 35 Wíje kwiyä' dân'o't'a'in diwedi wêe óekekhamáa, i' wêe-á iwebo-á óejojekankhâymáa. 36 Wíje senä'dá nava iwá daji'in diwedi wêe óekekhamáa, i' wêe-á iwebo-á óejojekankhâymáa” gin Jesus-di ovâytu'an.

37 Iví khäge'nindi óetsika'yan, “Nanbí Sedó, wáygan nã'i napuwagi'o?” Jesus-di ovâytu'an, “Wáyge i' pení nak'óe iwânho in oekawä dívíwé'gekhâymáa.”

18

Jesus-di jûusu i'gedi ovâyhá'o'

1 Jesus-di wên háhkangi'in ó'gedí ovaytu'an ovâyhá'amídi dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähki dívíjûusu'âami'in hedi wídívíjûusuwóyí'nípi. 2 Ginnân ovâytu'an: “Wí sen tson diwe na'ándi' wí bú' iwe nathaa, hewänbo Jôesi Tádá wí'óe'a'ginmähpí, in t'owa wänbo-á wí'ovây'a'ginpi. 3 Iwáy bú' iwáygebá wí kwee iví sen ûnchuu'i nathaa, hedi ihaydá' nã'i tsondiví'piye nakhäge'da'mää'ädi óetu'o', 'Díkhäge'nän hedânho i' to'wí naa díhääwíkweede'i wídít'aanípídi.' 4-5 Thamuwaagi i' tsondiví'wepiye nakhäge'da'mää'ä, hewänbo wí'önt'óeyandepí. T'óediwän i' sen natú, 'Tobáháa Jôesi Tádá dó'a'ginmähpí wänbo', hedá t'owa wá' dovây'a'ginpi wänbo', nã'i kwee dókhäge'namí, gá dókhäge'nanpídi ihaydá' na'ää'ädi naa báyéki díkayháanú-ídan.' ”

6 Ihaydi Jesus-di ovâytu'an, “Ít'oe háa nã'i híwóhpí' tsondi natú'in. Tobá híwóhpí namuu wänbo i' kwee óekhäge'nän. 7 Hewänbo Jôesi Táadi shánki wänbo in to'wên ûnde'muu'in ovâykhäge'namípi'an, khuu-á thaa-á pín ta'gedi iví'piye dívíjûusu'odi. Ti thaa t'ähki i'di ovâytsíkhakannamí? Joe, há'to'. 8 Naadi wâytumáa, i'dá wesebo ovâykhäge'namí. Hewänbo owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' nãä oepáa k'aydipiye owáy'ää ihaydá, ti t'owa dovâyshaa-í wa' naví'piye dívíwâyunde'in?”

Jesus-di wí Pharisee-ví'gedi hedá wí tax phahsandiv'gedá ovâytu'an

9 Wên t'owa di'ánde' inbí wówátsi ta'ge dâyhonnin hediho wé'gen t'owavi shánki híwó'nin dimuu. Hediho Jesus-di nã'in háhkangi'in ó'gedí ovâytu'an: 10 “Wíje senä' i' méesate hay'i ee dats'ú dânjûusu'amídi, wí wêe sen Pharisee namuu, hedá i' wêe-á tax phahsandi-á. 11 I' Pharisee wí'bo nawindi ginnân ijûusu'an: 'Jôesi Táa, naadi wíku'daa'o' naa t'aywóhkandi' wó'muupídi wáy wên t'owa dimuu waagibá. Indá dihójo, hedá sänmindá dimuu, inbí wówátsi-á ta'ge'indá wídínmuupí, hedá pi'wênbí kwiyä'dadá dívíwhokwomáa. Hedá wíku'daa'o' wá' hä'i tax phahsandi' owe nawindi waagi'ba

wänbo wó?muupi?in. ¹² Jáadi waa wáygin dáyhaadä'o?, hedá t'ähki tä hääwí dont'an diwedá wêe-á wímä?.' ¹³ Hewänbo i? tax phahsandi-á háy kayi? diwe wí?bo nawindi nawôeda? makówápiye ibée-ídí. Ipíhkhúmáhpúude nataachanpóedí it'aywó?nandi, hedí natú, 'Jôesi Táa, naví?piye ósekanäpuwawe. Naa wí t'aywóhkandida?mân omuu.' ¹⁴ Hedí wí?gin dänweeho?. Naadi wâytu?amí, Jôesi Tádádí ná?i tax phahsandiví t'aywó?di ôñ'owójé, i? Pharisee-ví?á joe. To?wên t'ähki he?ennin dívípipa?indáho hí?inninda?bá ovâypa?í, hedá to?wên hí?innin dívípipa?indáho he?ennindá ovâypa?í."

Jesus-di in áyyäã ovâysíghógi

¹⁵ Wên t'owa inbí hí?innin áyyäã Jesus-ví?we dáykan i?di ovâytäägé-ídí. Iví khäge?nindi gin dáymu?di in t'owa-á ovâyte?yandi ovâytu?an ha?wáa wídíví?amípí. ¹⁶ Hebo Jesus-di in tádá?in jiyá?in ovâytu?an inbí áyyäã iví nú?piye dáyamá?í, hedí iví khäge?nin itu?an, "In áyyäã naví?piye binkä?äãmää, wíwínkhäa?amípí. To?wên ná?in áyyäã waaginbá dimuu?indá Jôesi Tádáví?in ûnmuu. ¹⁷ Ta?gendi wâytu?máa, to?wí Jôesi Tádáví? wínapúuwípí wí hínchäã?i? ay waaginbá iwâyupídí."

Wí sen kodit'owa namuu?i Jesus-ví?piye na?äã

¹⁸ Wí kw'áyewi sen namuu?i?di Jesus óetsika?yan, "Híwó?di háhkandi?, hân dáy?amí hedânho in wówátsi nahándeplí?in donkáyjídí?" ¹⁹ Jesus-di óetsika?yan, "Ti úhanginná háa untú?nin naa híwó?di gin dítu?odi? Jôesida?mân híwó?di namuu, wiyá to?wí-á joe. ²⁰ Jôesi Tádáví tsontun ho mântaa. I-á natú wiyá to?wíwí kwee-ádí háa sendádí wí?úvíwhokwomá?ve-ípí, wíwínt'owat'aháanú-ípí, wí?úvísä?mamípí, t'owaví?gedí wí?úvíhójo?amípí, unbí tádá-á jiyá-á bín?a?ginmá?ve-í." ²¹ I? sendi Jesus óetu?an, "Ná?i tsontun t'ähki dó?a?gin enúkáy omuudibo?." ²² Jesus ná?in nat'oe ihaydá i? sen óetu?an, "Wa?di wáy-á háawên bí?amí?in útáy. Háyu? úkw'ó?di t'ähki mánku?ch'âaní, hedí i? chä? mánhógi?i? in t'owa sehkanäwó diwówáji?in ovâymaáni, hedânho kodit'owa unmúuní oe makówá. Hedí nâaku?ch'áadá ovâymagidá naa-ádí okä?ve." ²³ Ná?in nat'oe ihaydi i? sen iví pí?ná khó?jé báyékí nataachanpóe, gá báyékí hääwí ûnkwl'ôndân, hedí wínakuchada?pí. ²⁴ Jesus-di i? sen háa nachaa waagi óemúndedí natú, "Báyékí káy?in namuu wí to?wí nakodit'owamuu?i háa Jôesi Tádá natú waa i?amídí hedânho ôñ'aywoenídí. ²⁵ Nabâapu?wan wí kamáyo wên agúusa tsípho i?ge nats'úunídí, hewänbo shánki nabâapu?wan wí to?wí kodit'owa namuu?i háa Jôesi Tádá natú waa i?amídí hedânho ôñ'aywoenídí." ²⁶ In to?wên ná?i hí? dit'oe?indá ditsikapóe, "Gin namuudá to-an ûnkodi ûñ'aywondee-ídí?" ²⁷ Hedí Jesus-di ovâytu?an, "Háa t'owa dínkodipí?indá Jôesi Tádá-áho ûnkodi."

²⁸ Peter-di Jesus óetu?an, "Na?indá hääwí t'ähki gínkw'ó?di? áyjo?an u-ádí gimú-ídí." ²⁹ Jesus-di ovâytu?an, "Naadi ta?gendi wâytu?máa, háa Jôesi Tádá natú waa ôñ'a?ginnamídí wí to?wí iví tewhá ijoe?andi, háa iví kwee, háa iví tí?úuwíndá pá?dây?indá, iví jiyá-á tádá-á, háa iví áy-á ijoe?andá, ³⁰ i-á ta?gendi báyékí shánki ma?kw'anukí ihóení wa? náä oepáa k'aydi naji? ihaydi, hedá iví wówátsi náä oepáa k'aydi ûnbo?wan dí?an, "Na?indá hääwí t'ähaydá in wówátsi nahándeplí?indá imá?ve-í."

Powíngí? Jesus iví khäge?nin itu?an nachuwagi?o?in

³¹ Jesus iví tä?di wíje khäge?nin wéhánäpiye iho?, hedí ovâytu?an, "Bít'ôeyan, náä-á Jerusalem-piye gimán, hedí eewá naa t'ähki t'owagi? o?aypuyä?i? omuu?i dínpuuwí háa in Jôesi Tádáví tukhe?min naví?gedí dáyta?nan waa. ³² T'owadi in Hudíyo dimuupi?inbí mange díkáaní, hedá indá dínpl'áhkaakhâymaa, hedá díjånákíkhâymaa, hedá dí?ohphaykhâymaa. ³³ Púwhí?dí díwhädíkhâymaa, hedá díkhe?khâymaa. Hewänbo iwedi i? powage?i thaa iwe owáywówápúuwí." ³⁴ Hewänbo Jesus-ví khäge?nin ná?i natú?i hääbo wídika?pówápí. Háa ovâytu?andi-á wídínthaypóepí, hedího hääwí i?gedí ihí?máa?in wídika?pówápí.

Jesus-di wí sen natsí't'aamuu'i' iví keetan óemägi

³⁵ Jericho bú' tsowa Jesus napowamän dihayhää, wí sen tsí't'aa'i namuu'i' owáy p'òe hángé wáy nahäada'än. ³⁶ I' sen in báyéki t'owa diphademännin nat'oe, hedí natsikapóe, "Hän napoe'o?" ³⁷ Indi óetu'an, "Jesus Nazareth-wi-än na'ä?" ³⁸ Hedí i' sen ituwínú, "Jesus, u David-ví äy iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwawe." ³⁹ In ton Jesus-ví páadé dimännindá i' sen óet'e'yandi óetu'an, "Händä'dibo?" Hewänbo i' sendá shánkí kaygá ituwínú, "U David-ví äy iwedi'i' unmuu'i', naví'piye ósehkanäpuwawe." ⁴⁰ Jesus iwóyí, hedí ovâytu'an i' sen iví'piye óemá'i'in, hedí Jesus-ví'we napówá ihaydi Jesus-di óetsika'yan, ⁴¹ "Hännan wín'amí'innan unda'?" I' sendi óetu'an, "Nanbí Sedó, naa oda' dínkeepúuwí'in." ⁴² Jesus-di óetu'an, "Uví keetan mänke? Uví wäyü úmuudän unwówa." ⁴³ Wesebo i' sen ünkeepóe, hedí Jesus-ádí namändi Jóesi Tádá kw'áayébo' óemáa. Hedí t'ähki in t'owa dâymü'in ditü' Jóesi Tádá-á hay'i namuu'in.

19

Jesus oe Zaccheus-ví'piye na'ádâamää

¹ Jesus oe Jericho bú'piye namää, hedí i'ge naphademän dihaydi ² wí sen Zaccheus gin nakháwä'i' iwáyge na'än. I-á in tax phahsanninbí p'ó'dédí'-än namuu, hedá kodit'owa-á namuu. ³ Zaccheus-á ikhääde' Jesus óemúunídí ûnhanginpúuwídí to'wí namuu'in, hewänbo hínchää'ida' Zaccheus namuu hedá báyéki dit'owaji', hedího wí'ünkeet'óepí. ⁴ Hedího in t'owaví páadé i'äädi wên sycamore tay ee nachá'nin kw'áye ituye, hedänho Jesus naphademändi óemúunídí. ⁵ Jesus in tay iwe napówádí kw'áye ibéedí Zaccheus óetu'an, "Zaccheus, ówänäkidi ówhanbe, nää thaa uví k'aygi dáywóyí'khâymaa." ⁶ Zaccheus tay kw'áye di iwänawáve, hedí híchangi di Jesus iví k'aygi piye óeho'. ⁷ In t'owa ná'in dâymü' ihaydá t'aydi ditü', "Nä'i sendá wí t'aywóhkandiví tewhá iwepiye na'ádâamää." ⁸ Hewänbo Zaccheus iwínúdí Nanbí Sedó Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, i' hääwí naa dínkw'ó' diwedi pingé hay dówijekhâymaaadáhá' in sehkanäwó diwówáji'in t'owa dovâypäkhâymaa, hedí wí to'wí dósä'mandi-á jónän ma'kw'anukí dópäkhâymaa." ⁹ Jesus natú, "Nää thaa nää k'aygiwí' òn'aywon. Nä'i sendá wá' Abraham-bí äy iwedi'i' bá namuu. ¹⁰ Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' o'ää in dipedeji'in dovâynuuwä-ídi hedá dovây'aywoenídí."

Jesus-di ovâytu'an dínkhây'ä' i' hääwí ovâymägi'i' di híwó dív'ami'in

¹¹ Nää-á Jerusalem tsowa dipowamändi in t'owa di'ände wesebo natsondisogedee-i'in, hedího Jesus-di wáy-á háhkangi'in ó'gédí ovâytu'an ovâythayyamídí han wínapúuwípi'in. ¹² Ginnân ovâytu'an: "Wí sen kw'áyewi namuu'i' ipikhây'owän wí nange kayi' wähää iwepiye namú-ídi. Iwe i' tsondi shánkí p'ó'dédí'di ná'i sen óetsondipakhâymaa hedänho iví nangepiyebá nawáymú-ídi natsonsogedee-ídi. ¹³ Hewänbo wa' i' wêe nangepiye namääpidíbo tä ihay iví t'òe'in ituhkännandi wí'inbo wí chä' ovây'an, hedí ovâytu'an, 'Nä'i chä'di wí hääwí bínkuumä-í, hedáhá' i-á bínku'ch'âaní, hedänho wíyá shánkí chä' dînt'aanídi.' Hedáhá' namää. ¹⁴ Hewänbo in t'owa iví nange'indá ná'i sen óet'ay, hedí wên t'òekhuwa'in i' namää iwepiye dâysan, i' tsondi p'ó'dédí' óetu'amídi, 'Nä'i sendá wígida'pí nanbí tsondi gínmuuní'in."

¹⁵ "Hewänbo óetsondisóge, hedáhá' iví nangepiyebá nawáymää. Hedí iví t'òe'in ituhkännan, in ton ovâychä'annin, hedänho imúunídí háyü ònchä't'annin. ¹⁶ Wí napówádí óetu'an, 'Naví tsondi', naa tägin ma'kw'anukí chä' dót'an u'di dîn'an diwedi.' ¹⁷ I' t'òe'i' óetu'an, 'Híwó bí'an, u-á híwó'di t'òe'i' unmuu. Naa dínhanginná u-á háa úkhây'ä' waa bí'an hínchää hääwídi'bo. Hedího nää-á tä bú' eeje ovâytsónmá've-ídi wísòege-í.' ¹⁸ Wíyá wêe t'òe'i' nats'ú'di-á natú, 'Naví tsondi', i' chä' naa dîn'an diwedi p'ánú ma'kw'anukí chä' dót'an.' ¹⁹ I' tsondidi óetu'an, 'U-á p'ánú bú' eeje wí tsondi wísòege-í.' ²⁰ Ihaydá wíyá t'òe'i-á nats'ú, hedí natú, 'Naví tsondi', uví chä' dîn'andi-á wên aa iwe

dó'ánnan. Námú'dí, náwe dómáa. ²¹ Wíkhunwôeda?, jänäkí? unmuudi. U-á hääwí uví? úmuupí? nâahónde?, hedi wáy pi?wên t'owa dâykoe iwe nâahäwé?ge'o?.' ²² I' tsondidí óetu'an, 'U-á wí t'ôe?i háagí? wänbo unchä?muupí? unmuu. Nää-á háa naví?gedi untú waagi omúuni, hedi wítuhchänukhâymaa. Unchanpoe?o naa jänäkí? sen omuu?in, hedân hääwí dínmuupí? dóhónde?.' ²³ Háadan handi hä?i chä? wínâaho?pi wähä? dívichä?piyéma? iwepiye? Ha?wâa bi?andáho indá naví chä? dínpiyémaäníwän, hedi iwediho wiyá shankí dînt'aaníwän, hediho owáy?ää ihaydá shankí báyéki dínchä?kwoníwän.' ²⁴ Hedáhá? i' tsondidí in iwáygé diwinnindá ovâytu'an, 'I' chä? bínkwee-í ná?i sen, hedi i' sen i' tãgin ma?kw'anukí chä? it'andi bínmääní.' ²⁵ Hebo indi i' tsondi óetu'an, 'Nanbí tsondi?, i-áho tã ihay chä? ho imáa.' ²⁶ I'dá ovâytu'an, 'Naadi wâytumáa, wí to?wí anbo to?wí báyéki imáapí?-á, i' hínchä? imáa?i wänbo óekwee-í. ²⁷ Hedi nää náwe binmá? in t'owa naa dít'aydi inbí tsondi omúuni?in wídidá?pi?in, hedi nää naví páadépiyebo bint'aháanú-í.' "

Jesus oe Jerusalem bú? nats'ú, hedi in t'owadi óesígi'an

²⁸ Jesus ihí?bowa ihaydi oe Jerusalem shankí tsowapiye ihon. ²⁹ I' okú "Olive Okú" gin dâytu?o? iwe nú? wáy ná?in wíje bú?ây daná, Bethpage-ádi Bethany-ádi. Iwáy tsowa wáy napowamän dihayhä? wíje iví khäge?nin ovânsan dapáadémú-ídi. ³⁰ Ovântu'an, "Jaho bápûn hä?i bú?ây nanbí páadépiye nanân diwepiye, hedi dats'ú? dihaydá wí búdu?ay ts'aabi namuu?i nawhiwindi dänshaa-í, i-á wa? wáymûu wänbo to?wí wänbo wí?i?íhsógepi. Dänwhihsuudi náwe dänmá?í. ³¹ Hedi to?wídi wovântsika?yandáho?, 'Háadan dänwhihsuude??", ginnân dântu?âamí: 'Gá Nanbí Sedó i' ûntáydan.' " ³² Hediho in wíje damäädi dänshaa háa Jesus-di ovântu'an waagibá. ³³ Hedi i' búdu?ay dänwhihsuude? ihaydi in t'owa inbí búdu?ay dínmuu?indi ovântsika?yan, "Héháadan dänwhihsuude??" ³⁴ Ovâytu'an, "Gá Nanbí Sedó i' ûntáydan."

³⁵ Hedi i' búdu?ay Jesus ônhó?, hedáhá? inbí k'éwé?in to dänp'ädidá i' búdu k'éwé ônpa?k'û?, hedi Jesus óetege i'íhsógege-ídi. ³⁶ Hedi iwáy p'óegé wáy óe?íhlon dihaydá in t'owa inbí k'éwé?i to dívípädhondá oe te?p'óegá ônpa?kwohon. ³⁷ Jerusalem tsowa napowamän dihaydi in p'ôe owáy Olive Okú áagé wáypiye? nawánde? iwáygé báyéki in t'owa Jesus-ví?piye dívíwâyunde?in diji?, hedi híhchandi dívítuwínúndedi ditú? Jôesi Tádá-á hay?i namuu?in, i' báyéki pínán t'ôe ho dâymû?i namuudi. ³⁸ Jesus-ví?gedi kaygi ditú?, "U-á tsondi hay?i unmuu." "Nanbí Sedó Jôesi Tádá?i wóesan hediho híwó wóe?âamí." "Hä? t'ähki sa?wó namuu oe makówá, hedá oe kw'áyebá ditú?ni Jôesi Tádá-á hay?i namuu?in." ³⁹ Hewänbo wên Pharisees in t'owa-ádi diji?indi Jesus óetu'an, "Hähkandi?, uví khäge?nin ovâytu'an dituháani?in." ⁴⁰ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wâytumáa, hä?in hândá?dibo dijidá, háa ditú? waa hä?i k'uu iwe nakw'ó?di wänbo hanbá dívítuwéénú-í."

Jesus Jerusalem imúndedi isíhtä?ä

⁴¹ Jesus oe Jerusalem bú? shankí tsowa namän dihaydi, i' bú? imú?dibo isíhtä?, ⁴² hedi natú, "Jerusalem, nääho háy uví t'owa wá? dínhanginnândi híhchandi inbí wówátsi dínmuuni?in, hewänbo nää-á há?to dínhanginpúuwí. ⁴³ Wáy wí thaa naná? dihaydi in wóehänbo?indi uví tehpa nuuge wônnanbóedíkwokhâymaa, dívítuuyé-ídi oe búgepiye dits'úunídi, hedá wóebúge?andá t'ämäpá?gedá wóehänkhâymaa. ⁴⁴ Uví tewhá t'ähki wônnyukhâymaa, hedá in t'owa uví?we dithaa?indá ovâykhänukhâymaa. Há?to wí k'uu wänbo natehpaa?ándi wônjoekankhâymaa. Ná?i t'ähki úpúuwí gá Jôesi uví?we napówadân wôn?aywoenídi, hebo wí?úhanginnáhpí na?ää?in."

Jesus i' méesate hay?i iwedi in dâyhä?wíku?ch'áade?in ovaykhehpiye

⁴⁵ Ihaydá Jesus oe méesate hay?i eepiye namää, hedi in t'owa dâyhä?wíku?ch'áade?in iwedi ovâykhehpiye. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Jôesi Tádá?i ta?nin deewá ná?in háa natú?in nata?muu: Naví tewhá-á jûusugí?-ân namuu, hewänbo undá i' bín?egó?an sänmin dívíwé?ge?ámígi? namúunídi."

47 Thamuwaagi ee méesate hay'i iwe Jesus-di in t'owa ovâyhá'o'. In owha' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá, hedá wây-á Hudíyo p'ó'dédí'indá dâytuwámáa hádídí óháyj'i'in. 48 Hewänbo háa díví'amí'in wíðâyshaadepí, in t'owa háa natú'in t'âhkí hânho dívít'óeyandedi.

20

Jesus óetsika'yan to'dan ônk'û' ivi t'ôe i'amídí

1 Wí thaa Jesus-di i' méesate hay'i ee in t'owa ovâyhá'o' hedá Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ôe'o'. In owha' p'ó'dédí'indá, in Hudíyoví kuu dâyhá'o'indá hedá wây-á Hudíyo tsonnindá ûnpówá, 2 hedi óetu'an, "Dítu'an, háawinnan uví tsonkhuu úmuu háa bí'o waa bí'amídí? To'dan ná'in ta'gen wônk'û'?" 3 Jesus-di ovâytu'an, "Nää-á naadá wá' wí hääwí wâtsika'yamí un. 4 Dítu'âamí, to'dan John ônk'û' t'owa ovâyp'ó'p'oe'amídí, ti Jôesi Tádádí háa t'owadí?" 5 Hedi wí'ná táye dívítumáa, "Jôesi Tádádí John ônk'û' gin gitúdáho', Jesus-di dítsikagí'o, 'Hedi háadan handi wí'úvíwâyupí háa John natú'in?" 6 Hewänbo t'owadida' ônk'û' gin gitúdá, ná'in t'owa náwe diji'indá na'in dik'usäâyú-í diháyjídí, gá John-dá Jôesi Tádáví tukhe'bi ûnmuu'in dívíwâyundedân." 7 Hediho indi Jesus óetu'an, "Na'indá wíginhaginnáhpí to'wídí ônk'û'in." 8 Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', naadi wänbo wá' wíwâytu'amípí to'wídí naa dínk'û'in dó'amídí ná'i hääwí dó'o'i'."

Jesus-di in yä'dâapí'in úuva áaphää áyí'ninbí'gedi ovâytu'an

9 Ihaydá Jesus-dá ná'in háhkangi'in ó'gédí in t'owa ovâytu'an: "Wí sen i'úuva'áakhähsaa, hedáhá' i' úuva nava-á wên senä' úuva áaphää áyí'nin dimuu'in ovâypíyémági, hedáhá' wíyá pí'wí nangepiyá namää, hedi báyéki p'óe iwe iwóyí'. 10 I' úuva nap'e'yin dihaydi wí t'ôe'i' óesan i' nava iwepiye hedânho in senä' dâynavapíyé'annindi i' úuva nayämu'i' óemäänídí. Hewänbo indi i' t'ôe'i' óewhädídhá' mandá'dibo-á óewáybun. 11 Hedi i' sendá wíyá t'ôe'i-á óesan, hewänbo indi i' wá' óewhädí hedá jänäki-á óe'an, hedi i' wá' mandá'dibo-á óewáybun. 12 Ihaydá i' powage'i t'ôe'i-á óesan. I' wá' óewa'an, hedá nava iwedá óechänu. 13 Hediho i' sen i' nava ûnmuu'i' ginnân i'ánshaa'an: 'Hân hîn dáy'amí? Gá ginnân: Nää-á naví e'nú donsígí'i donsaaní. I-áho madânho óe'a'geeni.' 14 Hewänbo in dâynavapíyé'annindi i' senbí e'nú ûn'ädi óemú' ihaydá wé'ge dívíhée'andi dítú, 'Nä'i-ânkun namuu ná'i hääwí t'âhkí ûnjoepuwagí'o'i'. Jaho áyháyjí hedânho ná'i hääwí nayämu'i-á gínmúunídí.' 15 Hediho i' nava iwedi óep'égídi óehay."

Hedi Jesus-di in t'owa ovâytsika'yan, "Hân i' nava ûnmuu'i'di in senä' dâynavapíyé'annin ovây'amí? 16 Gá namäädá i'dá ovâyháanú-í, ihaydá i' nava-á wây-á to'wëndá ovâypíyémääní." In t'owa ná'i dit'oe ihaydá dítú, "Ha'wâa wínakhây'âhpí napúuwí'in." 17 Jesus-di tsíhtáye ovây múndedi ovâytu'an, "Hedi hân handi ná'i Jôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu'i' natunda'?:

I' k'uu in tewhátehpaa'in dâyoegi'andá

nää shánki natáy'i k'uu tehpaa bé'dí napóe.

18 Hä'i k'uu-á wí k'uu wí to'wí eedi i'ânchänudi nakaanú-í'i waagi'ba' namuu, hedi ná'i to'wí nakanudi ivi tú' ikhoejée-í hedá ipóe'amí. Hedi i' k'uubá ivi'di ûnke't'ândáho óet'äá-í."

19 In Hudíyoví kuu dâyhá'o'indádí hedá in owha' p'ó'dédí'indádí dínhanginná Jesus ná'i hí' inbí'gediho ihée'annin, hediho dida' wesebo Jesus óepankáyj'i'in, hewänbo in t'owa dâykhuwôeda'máadí wí'óepankê'pí.

Tax wá'âa i'gedi Jesus óetsika'yan

20 In Hudíyo tsonnindi áyíngídi Jesus óemúndedi dida' óekáyj'i'in híwó wí'ihí'máapídí, hedânho in Rome-'inbí tunjó óemangekáanídí, ná'i tunjó-á shánki tsonkhuu imáadí. Hediho wên senä' kaadibo ovâywá'âa Jesus hääwí óetsika'yâ'amídí. Ná'in senä'dá

hójo'inda' dimuu, hewänbo híwó'nin dimuu waa dívíkhâymaa. ²¹ Hedi ná'in hójo'in senä'di Jesus óetu'an, "Háhkandi', na'indá gínhanginná u-á ta'gedá' bihéé'o hedá ovâyhá'o, u'dá t'áhkí t'owa-á handa'ba ovâymaa, hediho ta'gendá Jôesi Tádávi khuu i'gedá ovâyhá'o". ²² Dítu'an, hânnan nanbí tsontun gíntú', ti híwó namuu in Rome-winbí tsondi Caesar ây-tax-wá'âa-ídí háa joe?" ²³ Hewänbo Jesus-á wesebo ûnhanginná háa inbí hójo'i ánskaa dínmuu'in, hediho ovâytu'an, ²⁴ "Wí denarius chá' dínkeeyan. Toví ts'ay hedá toví kháwä-á eedi ûnk'óe?" Óetu'an, "Gá Caesar-ví'innân." ²⁵ Hedi Jesus-di ovâytu'an, "Hedáho', háäwí Caesar-ví' ûnmuu'i Caesar-bá binmäa, hedi wá' háäwí Jôesi Tádávi' ûnmuu'i-á Jôesi Tádá-á binmäa." ²⁶ Wídínkodipí wên piháawin hí' óetuhkannamídí in t'oa dit'oe-ídí, hedi iví hí'dí ovâyháa'andi wíyá háabo wí'óetu'anpí.

In Sadducees-di Jesus óetsika'yan in dichuu'in diwáywówápúuwí i'gedi

²⁷ Wên Sadducee t'owa Jesus-ví'piye di'ää háäwí óetsika'yamídí (In Sadducees-á dívíwâyunde' in t'owa dichuu'in há'to wíyá diwáywówápúuwí'in.) Indi óetu'an, ²⁸ "Háhkandi', Moses ná'in tsontun dînta'nân: Wí sen âypídíbo nachuudi iví kwee wa' ûnwówájidá, i senbí tí'úu ûnkhây'ä' i' kwee-ádí ikhó'yâ-i'in hedânho dän'âykw'ôenídí, i' pá'dâyví kháwä ônhúuwídí. ²⁹ Hebo ginnân napóe: Tsé ihay tí'úuwín senä' diji'. I' shánkí páadé'i' ikhó'yâ', hebo âypídíbo nachuu. ³⁰ I' eedi'i-á wá' i' kwee-ádí ikhó'yâ', hedá ná'i sen wá' âypídíbo-áho nachuu. ³¹ Ihaydáhá' i' powage'i-á wá' hanbá ûnpóe. Hedi handa' t'áhkí in tsédí diji'in tí'úuwín dínpóe, t'áhkí wí'inbo i' kwee-ádí dívíkhó'yâ'di dichuu dâ'y'âykw'ódipídíbo'. ³² T'ä'gedá i' kwee-á wá' nachuu. ³³ Ná'in tsé ihay tí'úuwínho i-ádí dikhótsaakw'ônwân, hediho náä na'in dítu'an, owáy t'owa wíyá diwáywówápóe ihaydi, to'wívi kwee-an ûnmúuní?"

³⁴ Jesus-di ovâytu'an, "Kwiyä'dádí senä'dádí dívíkhó'yánde' wa' náä oepáa k'aydi diwówáji' ihaydibo'. ³⁵ Hewänbo to'wên Jôesi Tádá natú makówápiye dimännindá, in chuwa iwedí ovâywáywówápakhâymaa hediho há'to wíyá dichuu-í, hedânho ihaydi senä'dá kwiyä'dá wíyá wídívíkhótsaakhâymaaapí, ³⁶ gá gindidi in makówáwin t'ôepä'aa'in waaginbá dimúunídan. Hedi Jôesi Tádávi'ây dimuu gá i'dá wíyá ovâywáywówápakhâymaadân. ³⁷⁻³⁸ Jôesi Tádádí t'áhkí t'owa iví'in ûnmuu'in ovây múnde diwówáji'in dimuu waagibá. Moses wänbo ná'in híwó ithayyan i' wää'i' phé'yävi nakoje' ní'gedi ita'nân dihaydi. Iwe natú Nanbí Sedó Jôesi Tádá-á Abraham-bí Jôesi namuu, hedá Isaac-ví'-á hedá Jacob-ví'-á, tobá ná'in ho dichuu wänbo'. Hediho dichuu wänbo ta'gendí diwówáji' gá Jôesi Tádá-á in diwówáji'inbí Jôesi-ân dínmuudân, in dichumuu'inbí-á joe." ³⁹ Wên in Hudíyo-ví khuu dâyhá'o'indi óetu'an, "Háhkandi', híwó bihéé'an." ⁴⁰ Hedi diwôeda' wíyá háäwí óetsika'yamídí.

To-an namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí?

⁴¹ Hedi Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan t'owa ditú' i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví'ây iwedí'i'dá' ûnmuu? ⁴²⁻⁴³ I' Psalms nata'muu iwe David-bo natú:

Naví tsondi hay'i Nanbí Sedó Jôesi Tádádí óetu'an,

'Naví ko'díngédí ósoge,

hedi uví hânmin dovâyt'aaní hedá uví mangá wínkáaní.'

⁴⁴ Ná'i to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-dibo iví tsondi hay'i gin óetu'o'. Gin namuudá hádídanho David-ví'ây iwedí'i'dá' ûnmúuní?"

Jesus iví khäge'nin itu'an in Hudíyoví khuu dâyhá'o'in waaginbá wídímúunípi

⁴⁵ Wa'di t'áhkí in t'owadi Jesus ônt'ôeyande' ihaydi iví khäge'nin itu'an, ⁴⁶ "Ná'in t'owa Hudíyoví khuu dâyhá'o'in dimuu'inbí'wedí bí'âyíngi'an. To whaadi'indi dito'ondi diji' dâykeeyamídí to'wên dimuu'in, hedá hânho-á ovâyhí'an t'owadi a'gindi ovâysengitü'âamí'in i' bú' pingé i'ge dijidi, hedá wá' in Hudíyoví méesate eeje hedá

nashánkí'eediná' dihaydá in tsonninbí soge eedi dívíkw'ôení'in dida'. ⁴⁷ Kwiyä' inbí senä' dínchuu'inbí tewhá ovâykweede', hedáhá' thaa t'ähkí dívíjûusu'odi híwó'nin dimuu waagi dívípida'o'. Gin díví'odi Jôesi Tádádí shankí ovâyguhchânukhâymaa."

21

Wí kwee iví sen ûnchuu'i-á iví chä' t'ähkí imägi

¹ Jesus ipuwäbéede' i' hay'i méesate iwe in t'owa diji' i'ge, hedi in kodit'owa dimuu'in inbí chä' dâykuededi i' chä' phébay iwe ovâyünde'. ² Hedá wí kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanäwó nawówáji'i wá' wíje chä' p'í'in itógiði óemû'. ³ Hedi natú, "Ta'gendi wâytu'âamí, ná'i kwee iví sen ûnchuu'i' sehkanäwó nawówáji'i-á shánkí itógi t'ähkí in wé'gen dâykui'inbí'wedí. ⁴ In wé'gendáho inbí chä' dínphade iwedi dívímägi, hewänbo ná'i kwee-á báyéki ûnk'w'óhpí wänbo t'ähkí iví wówátsi i'amígi' imáa'i' itógi."

Jesus iví khäge'nin itu'an i' méesate hay'i-á t'owa dâynayukhâymaa

⁵ Wáy wên iví khäge'nin i' méesate hay'i i'gedi dívíhí'máa, hedi ditû', "Sa'wó naná sa'wó'di k'uudi napa'andi' namuudi hedá i' hääwí ee nakw'ó'di' in t'owadi Jôesi Tádá óemägi'i namuudá." ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Nää-áho ná'i sa'wó'di hääwí bînmünde', hewänbo wáy wí thaa naná' dihaydi ná'i méesate-á t'owa dâynayukhâymaa, hedi wêe wänbo wí k'uu hä'i tehpaawedi wíinate'deegi'opí."

Jesus-di ovâytu'an báyéki t'ôephade na'ä'in

⁷ Indi óetsika'yan, "Hähkandi', hánhay-an ná'i hääwí i'gedi dítu'andi' napuwagi'o? Háawin taa-an nakeepúuwí hedânho gínhanginnánídi häädi nats'anpúuwí'in?" ⁸ Jesus-di ovâytu'an, "Bí'âyíngi'an to'wídi wänbo piháa wíwovâywâyukannamípidí. Báyéki t'owa navi kháwä i'gedi dikä'äägi'o, hedi wí'inbo ditúuní innânho dimuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi. Hedá wá' ditúuní i' t'ä'ge thaa tsowa nanânho'. Hewänbo inbí'näpiyá wí'ímú-ípi. ⁹ Hedi t'owa-á inbí tsonnindádi háa wíyá nangewin t'owa-ádi dívíhänbo' i'gedi ít'oadá, báyéki wí'úví'âyíngi'amípi. Nakhây'ä' ná'i hääwí napúuwí'in, hewänbo owáy napóe ihaydá i' t'ä'ge thaa wesebo wína'ähpi."

¹⁰ Hedáhá' ovâytu'an, "T'owa wêe nangewin dívíhänkhâymaa wây-á t'owa wíyá wêe nangewindádi, hedá nangewin tsonnindá wá' dívíhänkhâymaa. ¹¹ Wáyje t'ähkí nanan'a'yäpuwagi'o hedá báyéki dihaapuawagi'o, hedá báyéki t'owa-á ihaydidä'ba dihaypóedá dichuwagi'o, hedá t'owa-á dâypuwäkhâymaa wí taa he'endi oe makówa nakeepoe'odi báyéki ovâykhunwóeda'amí'i'. ¹² Hewänbo gin napóepídiwo wovâypanhóeni, hedá unbí wâyü únmuudibo jänáká wovây'amí, hedá in Hudíyoví méesatewin p'ó'dédi'inbí mangá wovâyjoe'amí wovâytsondiwekáanídi, hedá wovâypankw'ôeni, hedá in nangewin p'ó'dédi'inbí'piye hedá wé'gen tsonninbí'piyá wovâyhúuwí. Ná'i t'ähkí wovây'amí navi'in ímuudibo'. ¹³ Hewänbo ná'i hääwí únpuuwí'i namuudi únkoedí-í navi'gedi bînt'ôe'amídi. ¹⁴ Hediho wa' napóepídiwo bí'ánshamää wí'úvíjâyje-ípi'in háa ítúuní'in úvípi'aywoenídi. ¹⁵ Naadi i' hí-á i' hangintandá wâymaa'ni, hedânho to'wên wänbo wovây't'e'p'íde'nde'in há'to dínkoedí-í dâykéyamídi háa ítú waa ta'gen wínamuupí'in, hedá wíyá hääwí wänbo wíðây'má've-ípi ditúunídi. ¹⁶ Unbí hânminbí mangepiye unbí jiyá'indi tádá'indi wänbo wovâykáani, háa unbí tí'úuwíndá pá'dây'indá han wovây'amí, háa unbí maatu'indi háa unbí k'ema'indi wänbo', hedi wáy wên un wovâyhaanú-í. ¹⁷ Hedi báyéki t'owadáho wovây't'aykhâymaa navi'in ímuudi. ¹⁸ Hewänbo Jôesi Tádádí wovây'âyíngimá've-í, wí hây tähkí wänbo há'to i'di wovâyjoe'amí. ¹⁹ Úvít'ôephadeyää'andáho' in ta'gen wówátsi ít'anpuuwí."

Jesus-di ovaytu'an Jerusalem bú'-á nanda' dâjjoekankhâymaa'in

²⁰ "Hewänbo báyéki sundado Jerusalem bú' já'wé bûu k'úwákí diji'in bînmû' ihaydi, únhanginnání hanwaapídiwo' i' bú' nanda' dâjjoekankhâymaa'in. ²¹ Hedi ihaydá in Judea

nange dikw'ó'nin dínkhây'ä' oe okú eepiye dijáani'in, hedá in to'wên oe Jerusalem bú' iwe diji'indáho iwedáho dipee-í, hedá in oe nava eeje diji'indáho oe bú'piyá wídimú-ípí, ²² gá ihayhääbáho Jôesi Tádádí in t'owa Jerusalem-win ovâytuhchänukhâymaađân, hedi t'ähki háa Jôesi Tádáví ta'nin diwe nata'muu'in i' thaa i'gedi napúuwí. ²³ Owáy i' thaa napówá ihaydá, sehkanä in kwiyä' disâamuu'in hedá in dâyt'âytsä'ä'o'indá, gá ingí-á nakâypúuwíđân dijáanídí. T'owa dâyt'ôephadegi'o ná'i nange i'ge t'ähki, hedi Jôesi Tádádáho in t'owa ovâytuhchänugi'o, indádí nat'aydi. ²⁴ Wáy wên tsijóphá'dí ovâyhâanú-í, wây-á wëndá ovâypanhógidá báyéki wíyá pi'wáy nan deepiyá ovâyhúuwí. In Hudíyo dimuupí'in t'owadá in t'owa Jerusalem-win ovâytsonmá've-í owáy inbí thaa gin díví'amídí dínphade píhay."

I' to'wí t'ähki t'owagi' na'aypuyä'i na'ä'

²⁵ "Nä'i taa-áho oe makówa gin nakeet'ôeni: I' thandá p'óe-á agóyó-á piháa na-keepúuwí, hedá nää oepáa k'aydá t'ähki nangewin t'owa-á háa díví'amí'in hedá háa díví'ánshaa'amí'in há'to dínhanginnáani, i' mâap'oe hânho nasaatû'di hedá i' he'endi p'oet'úkhú namuudá. ²⁶ T'owa-á hânho dikhunwôeda'puwagi'odi dinagokhangí'o, háa nää oepáa k'aydi t'ähki napuwagi'o i'gedi díví'ánshaamaadı. T'ähki oe makówa nasaa'i-á na'a'yäpúuwí. ²⁷ Hedi ihaydi in t'owadi naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i dímúuní okhúwá jáa o'ädi, pínnán kay wógegé hedá kohthay wógegá o'ä'. ²⁸ Owáy ná'i hääwí nats'anpuwamän dihaydá wíyá wí'úvípl'óhwháye'bé-ípí, kw'áyepeye úvíbée-í, gá tsowa wovây'aywoenídí napuwamändân."

Jesus-di wên fig tay i'gedi ihée'an hääwí ovâyhá'amídí

²⁹ Hedáhá' Jesus-di ginnân ovâytu'an wíyá ovâythayyamídí: "I' fig tay i'gedi hedá wé'ge'i tay i'gedá bí'ánshaa'an. ³⁰ Nats'antsáwäpuwamän dihaydi unbo bînmúndedi únhanginná nata'ánpowa'ä'inpí'an. ³¹ Hedi gindidibá owáy ná'i hääwí i'gedi naadi wâyt'ôe'an bînmú' ihaydá únhanginnáani ho púnú' naná naa owáy'ä-í'in otsondis-ogedee-í. ³² Ta'gendi wâytumáa, t'ähki in nääwin t'owa há'to diháani wa'di ná'i hääwí t'ähki páadé nats'anpoe'opídíbo'. ³³ Makówa-á hedá oepáa k'aydá t'ähki nakhangí'o, hewänbo naví tundá há'to dínháani."

Jesus-di ovâytu'an díví'áyîngi'amí'in

³⁴ Úví'áyîngi'amí hääwí i'gedi úví'ánshaahondi'. Báyéki húukandá hedá háapuwa-á wí'úví'âamípi, hedi wâhphade wí'úví'ánshaamá've-ípí háa unbí wówátsigí' úví'amí'in. Wáy i' thaa nat'ôephadepúuwí'i' únpóewí wa'di únhanginpóepídíbo'. ³⁵ Ihaydibá t'ämäpiye in nää oepáa k'aydi dithaa'in wên phay iwe diwêegi'o waagibá dínpuuwí. ³⁶ Hediho häädi wänbo t'ähki íkhây múuní'in únkhây'ä', hedá úvíjûusumá've-í hedânho ná'i hääwí t'ähki napuwagi'o'i-á úvíyää'amí, hedá owáy naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'ivi páadépiye íwin dihaydi híwó únpúuwí" gin Jesus-di ovâytu'an.

³⁷⁻³⁸ Ihayhääbá thamuwaa hédéndí hé'díbo t'owa dipóya' ee hay'i méesate iwe Jesus-ví hí' ônt'ôeyaanídí. Thaadá i'di in t'owa iwe ovâyhá'o', hedá nakin dihaydá i' bú' iwedi napee'i oe Olive Okú gin dâytü'o' iwebo' iwihonwóyí'nídí khú'déedí.

22

Wên hí' dâyk'ú' Jesus óekáyjídí

¹ I shánki'eedi Passover gin dâytü'o'i púnú' naná, i' oewáaseepí' pává dâyk'o'i'. ² In owhá' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá hádídí Jesus óeháyjí'in dâytüwämáa, hewänbo kaadibo díví'amí'in dida', gá in t'owa-á dâykhunwôeda'dân.

³ Hedá Satan i' Penísendi-á Judas-ví pí'ná khó'jé-á ûnts'ú. Judas-á Iscariot gin wá' óetu'o', hedi Jesus-ví tã'di wíje khäge'nin diwedí'i'bá namuu. ⁴ Hedáhá' namää in owhá' p'ó'dédí'indá hedá in sundado i' hay'i méesate dâyt'áyí'do'inbí tsonnindá inbí'piye.

Nada' ovâyhée'amí'in hádídí Jesus óeku'p'âyní i'gedi, hedânho inbí mange óekáanídí. ⁵ Indá dihíhchanpóedí Judas óetu'an chà' óewá'âa-í'in, ⁶ hedi i-á nahíjedího ituwámáa hádídí Jesus inbí mange óekáaní'in in t'owa dínhanginnáhpídíbo'.

Jesus-ádí iví khäge'nindádí dimän i' Passover shánki'eedi koegi' dâyk'o'ídí

⁷ In Hudíyoví shánki'eedi dínpówá i' oewáaseepí' pává dâyk'o'í', hedi ihay thaa-á naná in k'úwá'ây-á dâyhánunde', Passover koegi' gin dâytu'o'í dâyk'o'ídí. ⁸ Hedi Jesus-di Peter-ádí John-dádí ovântu'an, "Jaho i' hâwí binkhây'an i' Passover koegi' âyk'o'ídí." ⁹ Indídá óetsika'yan, "Wähâ-án unda' gamú-í'in änkây'amídí?" ¹⁰ I'dí ovântu'an, "Gá ginnân: Oe Jerusalem bú'piye bápûn, hedi iwe dats'ûndi wí sen wên p'onbay ihondi'di wovânjay-í. I-ádíba damú-í hedá i' tewhá ee nats'ûndibá dats'ûníní, ¹¹ hedi i' sen iví tewhá ûnmuu'í dântu'âamí, 'Nanbí háhkandi'di dítu'an wítsika'yâamídí, Wé'í íve eewan naví khäge'nindádí ná'í Passover koegi' âyk'o'í?' ¹² Hedi i sendi wí wha'k'ay íve hay'í wovânkeeyamí, hâä t'âhkí gíntáy'í nakw'ó'dí'. Ee-áho i' koegi'-á dänkhây'amí." ¹³ Hediho damáadi hâwí t'âhkí dänshaa Jesus natú waagibá, hediho i Passover koegi' dänkhây'an.

Jesus-ví t'ä'ge'in kindi'in húukan

¹⁴ Húukandi ihaydi napóe ihaydi Jesus-ádí iví khäge'nindádí i' máasa iwe dívíhúukw'ódi, ¹⁵ hedi ovâytu'an, "Hânho ná'í Passover koegi' undádí okoeda', wa' ochuupídíbo'." ¹⁶ Naadá wâytumáa, há'to Passover koegi' wiyá dók'o'í i ta'gendi Passover shánki'eedi napóe píhay, owáy otsondisogedee ihaydi." ¹⁷ Ihaydáhá' in k'édé méena nasaa'in ikê'di ikú'daa'andi ovâytu'an, "Ná'in binke'di wí binsúwá wí'ínbo'. ¹⁸ Naadi wâytumáa, náa-á wiyá wídóméenasuúwá-ípi hebo Jôesi Tádádí dítsondisóge ihaydáho wiyá méena waagibá dósuwâkhâyamá." ¹⁹ Hedáhá' wí pává-á ikê'di Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedáhá' ihávedá ovâymägi, hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví tú' dínmuu, hedi naví tú'-á ungí' dáypâkhâyamá. Ná'í pává-á bînk'o'í naví'gedi úví'ánshaamá've-ídí." ²⁰ Hedi dívíkindihúubowadá in k'ede-á wiyá ovâyphade hedi ovâytu'an, "Ná'i-á naví ûnp'oe dínmuu. Ungí' naví ûnp'oe doncha'gí'o, hedi owáy gin dáy'andiho Jôesi Tádáví ts'aabi tun imägi'í ho ûnpúuwí. ²¹ Náa bit'óeyan, i' to'wí naa díkuhpekhâyamá'i-á náa naví nú' na'ân, hedi i' máasa eedi namank'óe. ²² Naa t'owa t'âhkígí' o'aypuyä'í' ochuwagí'o, Jôesi Tádá hân'oe natú waagi, hewänbo ná'í to'wí díkuhpekhâyamá'i-á t'ôephade ûnpúuwí." ²³ Hedáhá' iví khäge'nin dívítsika'máa, "Wé'í-angú na'in diwedi ná'in natú'in ikhâyamá?"

Jesus-ví khäge'nin dívítuhänbo wé'i-an in diwedi shánki hay'í namuu i'gedi

²⁴ Ihaydáhá' in khäge'nin dívítuhkando' wé'i-an in diwedi shánki hay'í namuu i'gedi. ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo dimupí'inbí tsonnindi ovâytsommáa, hedá dida' t'owa ditúuní'in inbí'gedi, 'T'dá híwó na'in dí'o'." ²⁶ Hewänbo hâ'mindá wí'ímúunípi. Ginnân únkây'ä' ímúuní'in: I' shánki hay'í namuu'i-áho ûnkây'ä' híy'ä'í-áho ipipa'í'in, hedi i' to'wí itsonmáa'i-áho khäge'dida'báho ipipa'í. ²⁷ Wé'i-an i' shánki hay'í namuu, ti i' máasa iwe nahúu'ändi' haa i' t'ôe'í' ônkoegi'máyä'di'? I' máasa nahúu'ändi-á i' shánki hay'í namupí'an. Hewänbo naa undáadí wa' oji' ihaydibo wí t'ôe'í waagi'ba omuu.

²⁸ "Undá naa-ádí úvíwóyí' tobáháa dont'ôephadende wänbo', ²⁹ hediho naadá wâyku'úuwí tsonnin ímúunídí, naví Tádádí naa otsonyëenídí dínk'ú' waagibá. ³⁰ Hediho owáy otsonji' ihaydi undáho naví máasa iwe naa-ádí úvíhúuyamí, hedá tsonninbí púwédé eejá úvíkw'ôení, hedi in Israel-'in tã'di wêege'in t'owa ovâytu'âamí haa híwó haa híwóhpi díví'annin" gin Jesus-di ovâytu'an.

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á powin untúuní naa wídítaapí'in."

³¹ Hedáhá' Jesus-di Simon Peter óetu'an, "Simon, ót'óeyan: I' Penísendi Satan nada'póe un t'âhkí wovâyhóenídí hedânho wovâytoyí'nídí, hedi wí to'wí itáhêejo waagibá wovâykhâyamá. ³² Hewänbo naadi wínjúusu'an, hedânho uvi wäyü wí'úhâanípídí.

Hediho' owáy navi'piye biwáybun dihaydi ná'in uví tí'úuwín páadé'in úmuu'in ovâykhäge'nami hedânho inbí wäyü navi'piye shánkí dínkaypúuwídi." ³³ Peter-di Jesus óetu'an, "Nanbí Sedó, naa okhâymuu u-ádi dípansôege-ídi hedá díháyjídi." ³⁴ Jesus-di óetu'an, "Peter, ná'in wítu'âamí: Ná'i khun wa' wí dee sen ikinpídi'bo' u-á powin untúuní naa wídítaapi'in."

Jesus iví khäge'nin itu'an tsijó phá' dâykuumä-ídi

³⁵ Ihaydi Jesus iví khäge'nin itu'an, "Hänhay wâysan dihaydi navi hí' in t'owa ovây't'ôe'amídi, chä'dá hedá wí múu unbí hääwí bínkuu-ígí'-á hedá wây-á anto-á wíwínho'pí. Ihaydi ti wí hääwí úntáywän?" Hedi óetu'an, "Joe, hääbo joe." ³⁶ Hedáhá' ovâytu'an, "Nää-á to'wí ûnchä'kw'ó'di-áho iví chä' ihúuwí, hedá wí múu-á ihääwíkuu-ígí' wá', hedi to'wí wên tsijó phá' ûnk'óepí'-á iví k'éwé'in to-á iku'p'âyní wên tsijó phá' ikuumä-ídi. ³⁷ Naadi wâytmáa nakhây'ä' ná'i tun Jôesi Tádáví ta'nin diwe navi'gedi nata'muu'i napúuwí'in:

T'owa ditúuní i-á wá' wí jänäkíkandi-ân namuu gin.

Hääwí t'ähki navi'gedi nata'muu'i-áho napuwagi'o-ákun." ³⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nanbí Sedó, námú'dí, náwe wíje tsijó phá'." I'di ovâytu'an, "Hähay."

Jesus oe Olive Okú gin dâytu'o' iwe ijûusu'an

³⁹ Ihaydáhá' Jesus i' bú'dí napee hedi oe Olive Okú gin dâytu'o' iwepiye namää hedá iví khäge'nindá ûnwóemää. Iwáho háyän wänbo najiwän. ⁴⁰ Iwe dipówá ihaydá ovâytu'an, "Úvíjûusu'amí hedânho wovâytyayinde' ihaydi híwóhpí wí'úví'amípidí." ⁴¹ Hedi ovâyjoe'andi wí háy namää, wí k'uu bínsäyü-í iwehaybá, hedi idége'disógedi ginnân ijûusu'an: ⁴² "Tádá, unda'dáho in t'ôephade donkhâymaa'in naa dînjâ'amí. Hewänbo háa u-á unda' waa tobá napúuwí, naa oda' waagá joe." ⁴³ Hedi wí makówáwi t'ôepa'aa'i-á iví'we ûnkwinudee hedi kay óemägi. ⁴⁴ Hedi hânho it'ôephadendedi shánkí kay'indi ijûusu'an, hedi hânho naseep'ojaadedi i' seep'o-á wí ûnp'oetä he'endi waag-ibá nange ûntände'. ⁴⁵ Hedáhá' wáy ijûusu'o' iwedi iwínúdi iví khäge'nin dikw'ôn diwepiye nawáymää. Indá hânho dik'áykhaadá dikaykhanmuu, hediho dijókhá. ⁴⁶ Hedi ovâyjósandi ovâytu'an, "Heháadan íjókhá? Bîshaadi úvíjûusu'amí hedânho wovâytyayinde' ihaydi híwóhpí wí'úví'amípidí."

Jesus óepankê'

⁴⁷ Wa'di ihí'maadíbo báyéki t'owa dipówá. Judas-di ovâyppáadémá', i-á wêe in tä'di wíje khäge'nin diwedi'i'ba namuu, hedi Jesus nawin diwepiye namää óep'ohsää-ídi. ⁴⁸ Hewänbo Jesus-di óetu'an, "Judas, ti naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i díp'ohsää ná'in t'owaví mange dikáanídí?" ⁴⁹ Háa Jesus óekhâymaa'in iví khäge'nin i-ádi diji'in dâymû', hedi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nanbí tsijó phá'dí hä'in t'owa äyyäa-i'?" ⁵⁰ Wí wêe iví khäge'nin diwedi iví tsijó phá'dí i' owaha' p'ó'dédí'ví t'ôe'i p'ó'dé óewhádi, hedi iví ko'díngédíwin oje he'yinbo' ônt'ó'ts'á'. ⁵¹ Hewänbo Jesus-di ovâytu'an, "Wíyá ha'wâa wí'úví'amípidí," hedi i' senbí oje ônwáykidídi ûnwówa. ⁵² Ná'in di'ää'in Jesus óekáyjídi in owaha' p'ó'dédí'indá hedá i' hay'i méesatewin sundaðoví tsonnindá hedá wây-á Hudíyoví tsonnindá dimuu. Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan unbí tsijó phá' wóegé unbí phé wóegá í'ää naa díyâa-ídi wí jänäkíkandi' omuu waagibá? ⁵³ Thamuwaagi i' méesate hay'i ee naa undádí oji', hedi wídípankê'pí. Hewänbo nää-á ihaydiho' un únná ná'in úví'amídi, hedá i' Penísendi-á ihaydiho' únná iví kay ikeyyamídi, i-á wáy t'owa dínkhunná' diwe natsonji'i-á namuu."

Peter-di ovâytu'an Jesus wí'óetaapi'in

⁵⁴ Jesus óepankê'di i' owaha' shánkí p'ó'dédí'ví tewhá eepiye' óeho', hedi óets'úde. Wa' óehon dihaydi Peter-á tí'úugá kayi'didíbo-á nawóemän. ⁵⁵ I' tewhávi tehpaá búge wáy ho naphahte'en, hedi i'ge wên t'owa dívíkw'ódi. Peter-á inbí jáa isóge. ⁵⁶ Iwe na'ändí phaadi

óekonámá? hedi wí t'ôe'i a'yúdí óedamúndedi natú, “Ná?i sennânkun Jesus-ádíba najiwän.”⁵⁷ Hewänbo Peter natú, “Joe, naadâ wídótaapí.”⁵⁸ Hây napóe ihaydá wiyá to'wídá Peter-á óemû'dá óetu'an, “In Jesus-ví'in diwedi unmuu-ákun.” Hewänbo Peter-di óetu'an, “Joe, naa-á joe.”⁵⁹ Hedi ma? wí óda naphade ihaydá wiyá wêe-á kay'indi natú, “Ná?i sendá Galilee-wibá namuudi ta'gendi Jesus-ádíba najiwän.”⁶⁰ Hewänbo Peter-di óetu'an, “Naa wídínhanginnáhpí hääwí i'gedi bihí'máa'in.” Wa'di ihí'máa ihaydibo wí dee sen ikin.⁶¹ Ihaydíba tewhá ivedi Nanbí Sedó Jesus ibeedi Peter óedamû?, hedi Peter ûn'ánpówá háa Jesus-di óetu'an waa: “Tha'di hédéndí wa? i' dee sen ikinpídibo?, powin untúuní naa wídítaapí'in” gin ho óetu'an.⁶² Hedi Peter i? tehpaá já'wépiye napeedi hânho isíhtäã.

In sundadođi Jesus óejänäki'an

⁶³ In senä? Jesus óe'áyînmáa'indi t'ämäge óetumáa hedá óemahpúude?.⁶⁴ Hedá óetsíwhi'andi óetu'an, “U-á úhanginná háa napuwagí'o'in wa? napóepídibo?. Dítu'an, to'dan wóemahpúu?”⁶⁵ Hedá wiyá shánkílee-wibá namuudi ta'gendi Je t'ämäge háa óetumáa.

In Hudíyo tunjowa'di Jesus iví'gedi óetsika'máa

⁶⁶ Wa'deedí nanân dihaydi in Hudíyo tsonnindá in owha? p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá dívíwé'ge'an, indá in Hudíyoví tunjowa? dimuu, hedi Jesus in tunjowa? wháagépiye óeho?,⁶⁷ hedi óetsika'yan, “Ti ta'gendi u-ân unmuu i? to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i? t'owa ovây'aywoenídí? Dítu'an.” I'di ovâytu'an, “Wâytu'an wänbo há'to dînwäâyú-í,⁶⁸ hedi naadâ undá hääwí wâytsika'yandá há'to hääbo dít'ôe'amí.⁶⁹ Hewänbo nää iwedi páadépiye naa t'ähkí t'owagí? o'aypuyä'i? omuu'i Jôesi Tádáví ko'díngedí ochangi'o, i-á t'ähkí kay imáa'i namuu.”⁷⁰ Hedáhá? t'ähkídíbo óetsika'yan, “Ti untunda? u-ân Jôesi Tádáví ay unmuu'in?” I'di ovâytu'an, “Háa unbo ítú waa.”⁷¹ Hedáhá? dívítu'an, “Wây-á to'wên wígíntáypí iví'gedi dítu'ãamídí. Iví sópho iwedibo ná'i tun gip it'oe.”

23

Jesus oe Pilate-ví'piye óeho?

¹ Hedi in tunjowa? t'ähkí dívíwínú, hedi indiho Jesus oe Pilate-ví'piye óeho?² Hedi Pilate-ví'we óekándí ònt'aywó'dichänundedi dítú, “Ná?i sendá nanbí t'owa ovây't'e'ya'do?, hedá i'di ovâytu'an Caesar wí'oe-tax-wá'áa-ípí, hedá wá? natú i-á namuu i? to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i? t'owa ovây'aywoenídí, hedânho natunda? wí tsondi hay'ibá namuu'in.”³ Pilate-di Jesus óetsika'yan, “Ti u-á in Hudíyoví tsondi hay'i unmuu?” Jesus-di óetu'an, “Háa u'bo untú waa.”⁴ Pilate-di in owha? p'ó'dédí'in hedá in báyéki t'owa iwe diwinnindá ovâytu'an, “Ná?i sendá naadi wên t'aywó'nin wänbo wídônshaapí.”⁵ Hewänbo indá kay'indi Pilate óetumáa, “I'dá iví hähkan ûnmuu'i'di nanbí t'owa ovây't'e'ya'do?. Oe Galilee nange iwe páadé gin its'an'an, iwedá Judea nange i'gá t'ähká, hedá nää-á nääwá napówá hanbá i'amídí.”

Jesus oe Herod-ví'piye óeho?

⁶ Pilate ná'in nat'oeđi ovâytsika'yan, “Ti ná?i sendá Galilee-wi namuu?”⁷ Hedi “hoi” gin dítú ihaydi Pilate-di Jesus oe Herod-ví'piye óesan, gá Herod-dá oe Galilee p'ó'dédí' namuudân, hedi nää-á oe Jerusalem-dá na'ân.⁸ Herod nahíhchanpóe Jesus óemû'di. Gáhäädíbo napuwäda?, iví'gediho nat'oeđi, hediho nada? Jesus-di wên pínán òn'amídí imúuní'in.⁹ Herod-di báyéki tsika óetsika'yan, hebo Jesus-dá háabo wí'óetu'anpí.¹⁰ In owha? p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá iwe diwíndi kaygindi Jesus ònhíwóhpíchänunde?.¹¹ Hedi Herod-dádí in sundado-ádí t'ämäge Jesus óe'o?, hedáân,

hedí jänákí-á i-ádá dimuu. Herod-dá ovâytu'an wên sa'wó'nin k'éwé'in to Jesus óe'aawé-í, hedáhá' Pilate-ví'piye óewáysan. ¹² Páadé ihaydibo Herod-ádí Pilate-ádí hânmindá damuwan, hebo ihay thaabá híwó'nin k'ema'indá dapóe.

Jesus óekhe'khâymaa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

¹³ Pilate-di in owha' p'ó'dédí'indá hedá in wé'gen Hudíyoví p'ó'dédí'indádí wây-á t'owa-ádí ovâywé'getu'an, ¹⁴ hedí ovâytu'an, "Undá ná'i sen naví páadépiye dínmaa, hedí ditú'an t'owa ovâyte'ya'do'in. Unbí páadépiyebo naadi iví'gedí dótsika'yan, hebo háawin t'aywó'nin bînchânunde wänbo wíðônshaapí. ¹⁵ Herod-di wänbo-á háawin wên t'aywó'nin wí'ðônshaapí, hedího nanbí'piyebá óewáysan. Ná'i sendá hääwí híwóhpí wí'i'anpí óeháyjídí. ¹⁶ Hedího otsonpúuwí púwhí'dí óewhääní'in hedáhá' dóma'p'ädi-í."

¹⁷ Paayo p'óe waa i' Passover shánkí'eedi naná' dihaydi Pilate-di wêe pan óema'p'ädi'nde', hedânho gin natú. ¹⁸ Hewänbo t'ähki in t'owa dívítuwínú, "Ná'i sen náhe', hedí Barabbas-á na'ingí' nâama'p'ädi-í." ¹⁹ (Barabbas-á oe pan diwe óesóge gá in t'owa i' bú' iwe'in p'ó'dédí'indádí ovâytsaakannandân, hedá i'dá ovây't'owat'ahánú.) ²⁰ Hewänbo Pilate nada' Jesus óema'p'ädi-í'in, hedího in t'owa wíyá ovâyhée'an. ²¹ Hebo indá ihaydá' dívítuwínúnde', "Wên phé'win deedi nát'óhtägek'u!" ²² Pilate-di powingedí ovâytu'an, "Háadan gin dó'amí? Háawin yä'däapí'innan i'an? Naadi háawin t'aywó'nin wänbo wíðônshaapí óeháyjídí. Hedího otsonpúuwí púwhí'dí óewhääní'in hedá dóma'p'ädi-í." ²³ Hewänbo kaygindi ihe'jidida' ditú' Pilate-dá Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in, hedí hânho dívítuwínúnde' diho dit'anpóe. ²⁴ Pilate nahíje háa óedaa'an waa i'amídí, ²⁵ hedího Barabbas, i' sen in tsonnin ovâyây'i' hedá ovây't'owat'ahánú'i' namuu'i' óema'p'ädi, hewänbo natsonpóe Jesus óe'amí'in háa dida' waa.

Jesus oe Calvary-piye óeho'

²⁶ Hedáhá' Jesus iwedí óeho'. Dimän dihaydá wí sen Cyrene nangewi namuu'i', Simon gin nakháwä'i', oe nava iwedí i' bú' eepiye na'ädi óejay, hedí in sundado' di in phé'win iví'dí òn'í'k'ú'dí Jesus-ví t'úugé óepu'nan. ²⁷ Báyéki t'owa wá' Jesus únwóemän, hedá wên kwiyä' dimännindá hânho ditaachanpóedá dívípíkhúmáhpúude', hedá háa iphadende'in namuudi diséje'. ²⁸ Jesus ibeedí ovâytu'an, "Un kwiyä' Jerusalem-win, naa omuudi wí'úvísíhtä-ípi, hewänbo ungi'-á unbí áyyägi'-á úvísíhtä-í. ²⁹ Wáy wí thaa naná' dihaydi t'owa ditú'ni 'Híhchan dâymá've-í in dínkodipí'in díví'áyyamídí, hedá in hânhay wänbo díví'ayyanpí'indá wí ay wänbo dâ'y'âytsä' anpí'indá wá' híhchan dâymá've-í." ³⁰ Ihaydáho in Jerusalem-'in t'owa dida'í i' p'in inbí'dí nakaanú-í'in hedá i' okúdá ovâykhä'kw'òení'indá. ³¹ Naa wên tay wówá'in waagi'ba omuu'i' híwóhpí dínpo'e. Hewänbo indá tay t'aa'i waaginba dimuudi shánkí p'ändíkí dínpuwagi'o."

³² Hedá wây-á wíje senä'dá Jesus-ádíba ovänhon ovänháyjídí. Ná'in senä'dá jänákíkaninnân damuu.

Jesus wên wíje sänminbí pinudi phé'win deedi óet'óhtägek'ú'

³³ Hedí wên okú iwe dipówá, "In p'ókhúbay" gin dâytu'o', hedí Jesus phé'win deedi óet'óhtägek'ú', hedá in wíje jänákíkanindá wá' hanbá ovän'an. Wêe Jesus-ví yä'mängedí óewínú hedá i' wêe-á iví ko'díngedá. ³⁴ Hedí Jesus natú, "Táda, ovây'owóje-í, háa díví'o'in wíðínhanginnáhpídí." In sundado-á díví'áywan iví aa dívíweeje-í. ³⁵ In t'owa iví nú' iwe diwindi óemúnde', hedá in Hudíyo p'ó'dédí'indá t'ämägá óetumáa. Ditú', "Pí'wëndá i'dí ovây'aywon, hedí i-á i' to'wí Jóesi Tádadí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i' namuudá, wí'bo ipi'aywoení'in únkhây'ä'." ³⁶ Hedí in sundado' di wá' t'ämäge háa óe'o'. Iví'piye dimäädi wí méena ojohay'i-á ònpähtuye, ³⁷ hedí óetu'an, "In Hudíyoví tsondi hay'i unmuudá wí'bo ópi'aywon." ³⁸ Wên phéphá'ay iví phé'win kw'áye nat'í'k'óe eedi ginnân nata'muu: "Ná'i-á in Hudíyoví tsondi hay'i namuu."

39 Wêe t'aywóhkandi' phé'win deedi nawhi'wondi'di óejänäkítumáadí, óetu'an, "Untúhpí'an u-ân unmuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídî. Hedáho wí'bo ópi'aywon, hedá na'indá wá' dín'aywoení." 40 Hebo i' wêe natú, "Ha'wâa wívihée'amípí. Ti Jôesi Tádá oe makówá na'ándi' wínâa'a'ginpí'an? Nă'i sen óetuhchänunde waagibá u wá' wóetuhchänunde, 41 hedi u-ádi naa-ádi dítuhchänundedi híwó namuu, gá híwóhpí ân'andi nanbí tuhchänu-á gän'äädân. Hebo nă'i sendá háabo híwóhpí' wí'i'anpí." 42 Hedáhá' Jesus óetu'an, "Jesus, owáy unp'ó'dédî'sogedeedi unwáy'ää ihaydi naa wídí'ódé'nípí." 43 Jesus-di óetu'an, "Nă'in wítu'âamí, năa thaa-á owáy t'ähki sa'wó naná' diwe naa-ádi unchaní."

Jesus nachuu

44 Taagepiye iwáypiye naná, hebo i' than namuwähán, hedi i'ge t'ähki nakhunpóe thí'êedi poje puwahay. 45 Ihayhääbá in aa nakhaaná'nin i' méesate hay'i khó'jé nawhi'wonnindá pínu-á nasivedee. 46 Hedáhá' Jesus kaygi natú, "Tádá, naa uví mange dáymä', naví p'oewaahâa dínke'." Hedi gin natú ihaydiho t'ä'gedi ihâa'an. 47 I' sundado p'ó'dedi' iwe nawindi háa napóe'in imû'di Jôesi Tádá kw'áayébo' óemáa, hedi natú, "Ta'gendi nă'i sendá iví wówátsi ta'ge ihon." 48 In báyéki t'owa iwe dik'aapuwäwinnin háa napóe'in dâymû'di inbí'piye dívíweeho', hedi inbí pihkhú dâymahpúude ditaachanpóedí. 49 Hebo wáy wên kwiyä' Galilee nange iwedi Jesus-ádi di'ää'in, hedá wây-á t'owa iví k'ema'in ûnmuu'indá, kayi' diwebo diwin dâymündedi.

Jesus óekhâ'k'û'

50-51 Wí sen Joseph gin nakháwä'i wá' iwebá naji', oe Judea nangewi bú'ay iwe'i-ân namuu, Arimathea gin dâytú'o'i'. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, hedi natsikhaji' Jôesi Tádádí óesóege-ídi i' to'wí t'owa ovây'aywoení'i'. I-á wínachanpóepí híwó'nin namuu'in háa in Hudíyo tunjowa' díví'ánshaamägi'indá hedá díví'annindá Jesus óeháyí gin dítú ihaydi. 52 Hediho Jesus nachuu ihaydi Joseph oe Pilate-vi'piye namää óedaa'amídi i' pení óemäänídi óekhâ'k'úuwídi. 53 Hedi óemägi'di in phé'win diwedi óewáve, hedá wên híwó'nin aa iwá óe'ánk'û', hedi wí khähkugí' pho ee óek'û', i' t'owáwi k'uu iwe dâys'tâ'i', iwá wa'di tóebo wí'óekhâ'k'û'pí. 54 I' thaa-á in Hudíyo dívíhääwíkhây'o' kaykhanwówa thaagi', hedi i' kaykhanwówa thaa-á ho napowa'ä'. 55 In kwiyä' Jesus-ádi oe Galilee nangedi di'ää'indá Joseph-á ûnwóemää, hedi háa Jesus oe t'owápho ee óek'û' waa dâymû'. 56 Hedi inbí'piye diwáymää, hedi wí sa'wó nasundi woe-ádi ka'p'oe-ádi dâykhây'an i' pení óe'äyú-ídi. Hebo wíyá tháwän i' kaykhanwówa thaa nanândi wídívít'ôe'anpí in Hudíyoví khuu dínmuudi.

24

Jesus wówá'i napee

1 Wíyá tháwändá Dumíngu naná, hedi nathamupuwa'ä' ihaydi in kwiyä' i penípho iwepiye diwáymää i sa'wó nasundi woe dâykhây'andi wóegé. 2 Iwe i' k'uu i' t'owápho iwedi ho nahângemuudi dâymû', 3 hediho ee dits'ú, hebo Nanbí Sedó Jesus nat'ahándi wídâyshaapí. 4 Iwe diwänpiwíndi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in. Ihaydi tsíkhagipí wíje senä' waabá dänchaa'in inbí nú' dakwinudee, hânho ots'á'ida' da'a'wennin. 5 In kwiyä' hânho dikhunwóeda'di dívíwänpip'ó't'ää, hedi in senä'di ovâytu'an, "Heháadan wí nawówáji'i' in pení ovâykhâ'kw'óe'ó ee bîntuwämáa? 6 Jesus-á năwe wínak'óepí, i-á nawáywówápóe-á. Ti wí'ún'ánshaapí'an háa wovâytu'annin wa' oe Galilee naji' ihaydi? 7 Ginnân natú: 'Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i-á in yä'dâapí'in t'owaví mange dikáani. Hedá phé'win deedá díkhe'khây'máa, hewänbo iwedi i' powage'i' thaa iwe owáywówápuwagi'o.' "

8 Ihaydi in kwiyä' dín'ánpówá háa Jesus-di ovâytu'annin, 9 hedi iwedi dimäädi in tã'di wêe Jesus-ví khäge'nindá hedá wây-á iví k'ema'indá háa napóe'in ovây't'ôe'an.

10 Nǎ'innân dimuu in kwiya': Mary Magdalene-dá hedá Joanna-á, hedá wíyá Mary-á, James-ví jiyá ûnmuu'i', hedá wâ-yá kwiya'dá wá' indádí diji'. 11 Hewänbo Jesus-ví khäge'nin di'ân háa in kwiya'di ovâytu'an waa wäyupí' hí'da'mân namuu'in, hediho háa ditú'in wíwíwäyupí. 12 Hewänbo Peter-á napeedi i' penípho iwepiye i'ää, hedi it'äädi itsíhkídi, hedi wí aada' Jesus na'anmú'de'i' imû', hedi ivi'piye nawáymäädí na'ánde', "Hân hîn napóe?"

In wíje oe Emmaus bú'aypiye damänninbí'piye Jesus ipikeeyan

13 I' thaabá-á wíje Jesus-ví k'ema'in wí bú'aypiye damän, iwá Emmaus gin dâytu'o', i-á mađi tsé ihay míya-á Jerusalem-di naná. 14-15 In wíje ná'i háa napóe i'gedi wí'bo dánhí'máa, hedi dantsika'máa "Háadangu ná'i t'ähki gin napóe?" Jesus-di ovánkáa, hedi indádíba namáa. 16 Hewänbo indá wí'óetaapí, inbí tsée iwedi dänkaapóedí. 17 Hedi Jesus-di oväntsika'yan, "Hää i'gedan hânho jashawó' dánhí'máa damändi?" In wíje dantsi'wóyí' hedi dabo'aats'aymuu, 18 hedi i' wêe Cleophas gin nakháwä'i'di óetu'an, "U'da'mân kavêe t'ähki in oe Jerusalem di'ádâaji'in diwedi wí'úhanginnáhpí háa ná'i phade thaa eeje napoe'o'in." 19 Jesus-di oväntsika'yan, "Hân handi napoe'o?" Óetu'an, "Gá Jesus oe Nazareth-wi háa ûnpóe'innân. I-á Jôesi Tádávi tukhe'bi ûnmuu, hedi Jôesi Tádá-ádi hedá in t'owa-ádi dâymû' iví hí'-á iví tsiyekandá ûnkay'in. 20 Nanbí owha' p'ó'dédí'indá hedá wâ-yá nanbí tsonnindá in Rome-winbí mange Jesus óekán hedânho indá óetuhchänuđi óeháyjídi, hediho phé'win deedi óet'óhtägek'ú'. 21 Hewänbo na'indá gi'ân i-ân i' namuu na'in Israel-'in dímahpädikhâymaa'i'. Hedi náa thaa-á i' poje thaa-áho naná han napóe iwedi. 22 Hedá wá' wên kwiya' na'inbí'wedi dimuu'indi ditú'an wên háawên na'in díháa'annin. Hédéndí hé'dibo ee Jesus óekhä'k'û' iwáyge diji', 23 hewänbo wí'óeshaapí. Diwáy'äädi ditú wên makówáwin t'óepa'aa'in inbí'piye dakeepóedí ovâytu'an Jesus-á nawówáji'in. 24 Wáy wên na'indádí diji'in i' penípho iwepiye dimáa, hedi háa in kwiya' ditú waa dâymû', hewänbo Jesus-á wíwíwäyupí" gin in wíjedi Jesus óetu'an.

25 Ihaydáhá' Jesus-di ovântu'an, "Undá ánshaapí'in damuu, hedá dawäyukâymuuđi t'ähki háa in Jôesi Tádávi tukhe'min ditú waa wíwíwäyundepí. 26 Ditúhpí'an i' to'wí Jôesi Tádádi óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí ta'gendi ná'i háawí it'óephadekhâymaa'in, hedáhá' ên na'in díháa'annin. Hédéshánkí tsondi hay'i-á óepa'í." 27 Hedi Jesus-di háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe ivi'gedi natú'nin t'ähki ovánthayyan. Háa Moses natú'in páadé ovântu'an, iwedáhá' in Jôesi Tádávi tukhe'mindá in wé'gen ta'kannindá háa ditú'indá.

28 I' bú'ay dimän diwe tsowa dipowamän, hedi Jesus-á wa'di wíyá wáypíye namän waagibá i'an. 29 Hewänbo óepunmään'in wíwíwäyundepí, hediho' óetu'an, "Na'indádí ówóyí'. Häädanho napuwamän, nathaaphademänho'." Hediho indádí i' tewhá ee nats'úndi iwóyí'. 30 Indádí nahúu'ân dihaydi i' pává iké'di ikú'daa'an, hedá iháve, hedá ovänmägi. 31 Ihaydíba datsíwaadee waa dapóe, hediho to'wí namuu'in dántaa, hewänbo wesebo wíyá wínakeepóepí. 32 Hedi dántumáa, "Oe p'óegé gimän dihaydi, Jôesi Tádávi hí' i'gedá dínthayjodi, nanbí pín kaygi gän'a'yäpóepí'an."

33 Wesebo oe Jerusalem-piye dawáymáa, hedi Jesus-ví tä'di wêe khäge'nindádí hedá wâ-yá wên diwé'gekw'óndádí dänshaa. 34 Ná'in diwé'gekw'ó'nindi ovântu'an, "Nanbí Sedó Jesus-á ta'gendi nawáywówápóe, hedi Simon Peter-bí'piye nakeepóe." 35 Ihaydáhá' in wíjedi ovâytu'an háa napóe'in ee p'óegé damän dihaydi, hedá hádídi Nanbí Sedó Jesus dántaa'indá i' pává iháve ihaydi.

Jesus iví khäge'ninbí'piye ipikeeyan

36 Wa'di dánhí'máa ihaydibo Jesus-á inbí páadépiyá nakwínudee, hedi ovâytu'an, "Ánshaaginpidíbo' íkwoní." 37 Hânho ovâyphäädí di'ân wí p'owäähäq-ân dínkeepóe'in. 38 Hewänbo Jesus-di ovâytsika'yan, "Heháadan íkhunwóeda'? Háadan i'ánde' mađi naa

ta'gendi wó'muupí'in? ³⁹ Navi mandá navi ândá dînmú'dí. Naa-ânkun omuu. Dítäägé-í, hedânho úhanginnáani wí p'oewāhāa wó'muupí'in. Naa tūu-á phékhú-á omuu. Wí p'oewāhāa-á ha'wāa'i wínamuupí." ⁴⁰ Hedi ha'wāa natú ihaydá iví mandá iví ândá ovâykeeyan. ⁴¹ Hânho dihíhchan wânbo ovâyháa'an, hedá kây'indá dînpoe'o dívíwäyü-ídí háa natú'in. I'di ovâytsika'yan, "Ti koegî' hääwí nää únsaa?" ⁴²⁻⁴³ Hediho wí paa natseemuu'i' óemägi, hedi inbí páadépiyebo ik'oe.

⁴⁴ Ihaydáhá' ovâytu'an, "Undádíbo wa' oji' ihaydi naadi wâytu'an hääwí Jôesi Tádávi ta'nin diwe natú'di-áho nakhây'ä' napúuwí'in, t'âhkí háa Moses ita'nandi-á, Jôesi Tádávi tukhe'min ditú'i-á, hedá i' Psalms gin dâytu'o' iwe nata'muu'i-á." ⁴⁵ Hedi ovâykhäge'nan híwó dika'póewídí háa Jôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'in. ⁴⁶ Ovâytu'an, "Ná'i tundáho nata'muu: I' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephaadé-í nachuu píhay, hedi iwedá i' powage'i' thaa iwá nawáywówápúuwí, ⁴⁷ hedi i-á natsonpúuwí páadé in Jerusalem-win hedá iwedá wéngé t'âhkí'in t'owa-á ovâytu'âamí inbí t'aywó'di dâyjoe'amí hedânho ovây'owóje-ídí, gin nata'muu. ⁴⁸ Hedi undá nää'i hääwí bînmú' i'gedi t'owa bînt'ôe'amí. ⁴⁹ Hedi nää i' Yä'dâa'i P'oewāhāa unbí'piye wâysaaní, i-á navi Tádádí wovâytu'an wovâymäni'in. Hewânbo nää Jerusalem-bo úvíwóyí'ní unbí kay oe makówádí wovâymägi píhay."

Jesus oe makówápiye napee

⁵⁰ Hedáhá' Jerusalem diwedi ovâypiyedi i' bú'ay Bethany gin dâytu'o' iwehay ovâyho', hedi ikhóhtegedi Jôesi Tádá óedaa'an híwó ovây'amídí. ⁵¹ Wa' gin i'odibo' inbí'wedi iwijedi oe makówápiye napee. ⁵² Indá dívídege'dikw'ódi óe'a'ginmäniídí, hedáhá' oe Jerusalem-piyá hânho híhchandi diwáymää. ⁵³ Oe méesate hay'i eebo ihayda' dimää'ä hedá ditú' Jôesi Tádá-á hay'i namuu'in.

I Híwó'di Tun Jesus Christ-Ví'gedi John Ita'nandi'

I to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i nawówátsipäyi', i-á Jesus-ân namuu

¹ Hǎn'oe ts'anpáadé nanân diwe i to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i nayiho'. I-á Yôesi Tádá-ádí nayi', hedi i-á Yôesibá namuu. ² I-áho oe ts'anpáadé nanân diwe Yôesi Tádá-ádí nayi'. ³ Hǎäwí t'ǎhkí ikhíyé, hedi i-á wí'ikhíyépidá hǎäbo wínakhí'yenpí. ⁴ I-á wí'bo wówátsi napäyi', hedi ná'in wówátsi-á ko nakeepo' t'owagí' waagi'ba namuu. ⁵ Ná'i ko nakhüüná' dee nakeepo', hedi hǎädi wänbo t'ǎhkí nakeepo' tobáháa nakhüünân wänbo'.

⁶⁻⁷ Wí sen John gin nakháwǎ'i Yôesi Tádádí óesan ná'i ko i'gedi t'owa ovâytu'âamídi, hedânho John-bí hí' dit'oedi to'wên t'ǎhkí dívíwhäyú-ídi i to'wí i ko namuu'iví'piye'. ⁸ John-dá i ko-á wínamuupí, hewänbo i na'äq t'owa ovâytu'âamídi to'wí i ko namuu'in. ⁹ Ná'i to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i i ta'gendi ko namuu, hedi náä oepáa k'aydipiye' na'äqdi t'ǎhkí t'owa ovâykohtthayyo'.

¹⁰ Náä oepáa k'aydi i nayi', hebo tobáháa ná'i oepáa ho ikhíyé wänbo', in t'owa náädi diyí'indi wí'óetaapí. ¹¹ I hǎäwí ikhíyé' i iví' ûnmuu, hedi ipiye' na'äq, hewänbo iví t'owadi wänbo wí'óeséegí'anpí. ¹² Hewänbo wáy wëndidá óeséegí'andá iví'piye' dívíwhäyü, hedi ná'in t'ǎhkí idi ovâymägi Yôesi Tádáví äy dipúwídi. ¹³ Hedi Yôesi Tádáví äy dipóe ihaydi wíyá di'âypuyä waa dínpoé, hewänbo t'owa di'âypuyä náä oepáa k'aydi waagibá wídi'âypuyäpí, hedi hǎa i tádá-ádí i yíyá-ádí dachanpóedíbo wänbo-á yoe, hedi hǎa wí sen nawänpitúdíbo wänbo-á yoe. Yôesi Tádádân ná'in wówátsi ovâymägi.

¹⁴ I to'wí In Tuu gin nakháwǎ'i wí t'owa napaa, hedi wí háy tǎhkí na'indádí nayi'. Báyéki hay'i namuu'in äymû', gá Yôesi Tádáví wí' ayda' ûn'ändi' namuudân. I-á báyéki séegísehkanä imáa, hedi hǎa i natú waa t'ǎhkí ta'gen namuu.

¹⁵ To'wí i namuu'in John-di in t'owa ovâytu'an. Oe ahkon deedi John nayidi kaygi ovâytumáa, "Naadi wâytu'an naví tí'úugéba wí to'wí napowagít'óe'in, hedi i-á naví shánki kw'áye namuu, gá naa o'aypuyäpídi'bo i-á hǎädi wänbo t'ǎhkí nawówáyidân. Ná'i-ânkun i namuu iví'gedi wâyhi'máa'i'."

¹⁶ Báyéki séegísehkanä imáadi, ihayda' híwó'di hǎäwí iví'wedí gín'ä'. ¹⁷ Yôesi Tádádí Moses óetu'an iví tsontu na'in dímäni'in, hewänbo Jesus Christ-ân óesan séegísehkanä-á hedá in ta'gen namuu'indá dínkeeyamídi. ¹⁸ To'wídi wänbo hǎnhay wänbo Yôesi Tádá wí'óemû'pí. Hewänbo háawi i namuu'in iví wí'da' ay ûnmuu'i' iví nú' na'ändidân na'in dínkeeyan.

Háa John i p'ó'p'oekandidi in t'owa ovâytu'annin

¹⁹ Owáy Jerusalem búu'ú wǎhǎädi in Hudíyoví p'ó'dédi'indi wên owha'-á hedá wên méesate'in khǎge'nindá ovâysan John i p'ó'p'oekandi' óetsikáyí'nídi, "To-an unmuu" gin, ²⁰ hedi kinnân idi ovâytu'an: "Naa i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi wó'muupí." Kaaginpidíbo thay'eedi kin ovâytu'an. ²¹ Hedi óetsikáyin, "Hedi to-an unmuu? Ti Elijah-ân unmuu?" Idi ovâytu'an, "Naa-á i wó'muupí." Hedáhá' óetsikáyin, "Ti Yôesi Tádáví tukhe'bi' i äytsíkha'máa'i-ân unmuu?" ²² Hedi ovâytu'an, "Yoe." Hedáhá' óetu'an, "Dítu'an to-an unmuu, hedânho in to'wên na'in dísannin äyt'ôe'amídi háa untú'in. Uví'gedi dít'ôe'an." ²³ John-di ovâyhé'e'an hedânho dín'ánpówa-ídi háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiah hǎn'oebo natú'in, hedi ná'i-á Isaiah-ví hí' ûnmuu: Wí to'wí oe ahkon deedi ûntuhkwíntúní,

'In p'ôe binta'ge'an i shánki natsonyi'igí'.

"Ná'i to'wí han natú'i waagi'ba naa omuu" gin John-di ovâytu'an.

²⁴ Wáy wên in ovâysannin John óetsikáyí'nídi Pharisees dimuu, ²⁵ hedi indi óetu'an, "I to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi wí'unmuupí, Elijah wänbo-á yoe,

háa Yôesi Tádáví tukhe⁷bi âytsíkha⁷máa⁷i wänbo-á yoe. Hedi háadan handi ná⁷in t'owa ovâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷o⁷?" 26-27 John-di ovâytu⁷an, "Naadá p⁷oedida⁷ dovâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷o⁷, hewänbo unbí yâadi wáydí wí to⁷wí bîntaapí⁷ nayi⁷, hedi tobá naví tí⁷úugé napówá wänbo⁷, naa ihay híwó⁷di wó⁷muupí iví anto wänbo dônma⁷p⁷á⁷di-ídi."

28 T'ähkí ná⁷i owáy Bethany búu⁷ú⁷ay wăhăă napóe, oe Jordan p⁷o⁷ p⁷änädi John nayidi in t'owa ovâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷o⁷ iwe.

Jesus-á wí k'úwá⁷ay Yôesi Tádá⁷di óesandi⁷ waagi⁷bá namuu

29 Wíyá tháwän John-di Jesus óemú⁷ ee nayi⁷ iwepiye⁷ na⁷ädi, hedi iví⁷gedi natú, "Binmú⁷dí i na⁷ä⁷i. I-á Yôesi Tádá⁷di óesan wí k'úwá⁷ay waagi⁷bá nachúu-ídi, t'ähkí t'owaví t'aywó⁷di ovâyâa⁷amídi. 30 Ná⁷ibá i namuu iví⁷gedi wâyhée⁷an. Naa otú, 'Naví tí⁷úugé bá wí sen napówá-í, hedi i-á naví shánkí kw'áye namuu, gá naa o⁷aypuyäpídíbo⁷ i-á hăädi wänbo t'ähkí nawówayidân.' 31 Tobá to⁷wí namúni⁷in naa wí⁷dînhanginnáhpí wänbo⁷, naa o⁷ä-á p⁷oedi wâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷amídi, hedânho un Israel-⁷in t'owa i bîntáa-ídi."

32-33 John-di háa imú⁷in ovâytu⁷an. Natú, "Páadedí naa wí⁷dînhanginnáhpí to⁷wí Jesus namuu⁷in, hewänbo Yôesi Tádá⁷di dísan p⁷oedi wâyp⁷ó⁷p⁷oe⁷amídi, hedá idá dítu⁷an, 'I Yä⁷dâa⁷i P⁷oewaahâa nawhândi nâapuwăkhây⁷máa, hedi wí to⁷wíwí⁷di isogekhây⁷máa. Hedi ná⁷i to⁷wí⁷dân i Yä⁷dâa⁷i P⁷oewaahâa t'owa ovây⁷määni wí p⁷ó⁷p⁷oekan waagibá⁷ kin Yôesi Tádá⁷di dítu⁷an. Hediho⁷ i Yä⁷dâa⁷i P⁷oewaahâa makówá⁷di nawhândi wí k'o⁷wee waagibá dómú⁷-ákun, hedi Jesus-ví⁷di isóge. 34 Naa kin napóedi dómú⁷, hedânho naadi wây⁷tumáa Jesus-á Yôesi Tádáví ay ûnmuu."

Jesus-ví páadé⁷in khäge⁷nin

35-36 Wíyá tháwän John-dá⁷di hedá wíye iví⁷ khäge⁷nindá⁷di Jesus naphademändi óemú⁷, hedi Jesus-ví⁷gedi John natú, "Binmú⁷dí i Yôesi Tádá⁷di óesandi⁷ namuu⁷i⁷. Wí k'úwá⁷ay waagi⁷bá nachúu-í."

37 John-bí wíye khäge⁷nin háa John natú⁷in dat'oe, hedi Jesus-ví tí⁷úugé dawóemää.

38 Jesus ibeedí ûnwóe⁷ädi ovänmú⁷, hedi oväntsikáyin, "Häă-an dada⁷?" Óetsikáyin, "Rabbi, wăhăă-an unthaa⁷?" (Rabbi-á "hăhkandi" gin natú⁷da⁷.) 39 Idi ovântu⁷an, "Naa-á⁷di bákă⁷ve, hedânho wänkeeyamídi." Hediho⁷ i-á⁷di damäadi wáyge⁷ nathaa⁷in dânmú⁷. Dipówá ihaydáho thé⁷eedi yôenu iwepiye⁷ naná, hediho⁷ i-á⁷dibo dânwóyí⁷.

40 Andrew-á Simon Peter-ví tí⁷úu ûnmuu, hedi i-á in wíye in John-bí hí⁷ dat'oedi Jesus-á⁷di damää⁷in diwedi⁷ibá namuu. 41 Wesebo Andrew iví pá⁷dây Simon ituwăho⁷, hedi óeshaa ihaydi óetu⁷an, "Na⁷indi i Messiah âysha." (In hí⁷ Messiah-á natú⁷da⁷ "i to⁷wí Yôesi Tádá⁷di óesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoení⁷di" gin.) 42 Hedi Andrew-di Simon Jesus-ví⁷piye⁷ óeho⁷.

Jesus-di Simon óemú⁷ ihaydi óetu⁷an, "U-á Simon unmuu, John-bí ay, hewänbo nää iwedi páadépiye⁷ Cephas gin unkhăwă-í. (Nă⁷in khăwă Cephas-á Peter-ân namuu, hedi natú⁷da⁷ "wí k'uu" gin.)

Jesus-di Philip-á Nathanael-á⁷di ovântu⁷an i-á⁷di damú-í⁷in

43 Wíyá tháwän Jesus i⁷ánshaamăgi oe Galilee nangepiye⁷ namú-ídi, hedi Philip óemú⁷di óetu⁷an, "Naa-á⁷di ókă⁷ve." 44 Philip-á Bethsaida-wi namuu, i búu⁷ú⁷ay Andrew-á⁷di Peter-á⁷di dathá⁷de iwébá. 45 Philip-di Nathanael óetu⁷wăho⁷, hedi óeshaa ihaydi óetu⁷an, "I to⁷wí Yôesi Tádá⁷di óesóge⁷i⁷ t'owa ovây⁷aywoení⁷di âysha, i-á Jesus oe Nazareth-wi-ân namuu, Joseph-ví ay. Iví⁷gedân Moses ita⁷nan iví ta⁷nin diwe, hedá in Yôesi Tádáví tukhe⁷min wá⁷ iví⁷gedi dâytá⁷nan." 46 Nathanael-di Philip óetu⁷an, "Naa wó⁷ânpí hăäwí wänbo Nazareth-wi-á híwó⁷di namuu⁷in." Philip-di Nathanael óetu⁷an, "Ókă⁷ve naa-á⁷di hediho wí⁷bo nâapimúni."

47 Jesus-di Nathanael iví⁷piye⁷ na⁷ädi óemú⁷, hedi iví⁷gedi natú, "Hăwebâa wí na⁷ä⁷ in Israel-wi khuu ta⁷gendi ihondi⁷, i-á wínahôeyóhăhpí." 48 Nathanael-di óetsikáyin,

“Hádídan naa dítaa?” Jesus-di óetu’an, “I fig tay óhkhuu nú’ un’ân dihaydi naadi wímû’, Philip-di wóetukánnanpídíbo?” ⁴⁹ Nathanael-di óetu’an, “Háhkandi’, nábâa dínhanginná Ʃ-á Yôesi Tádávi ay-ân unmuu’in, Ʃ-á in Israel t'owaví tsondi hay’i unmuu.” ⁵⁰ Jesus-di Nathanael óetu’an, “Nää naví’piye’ biwhäyunde’ gá wítu’andân in fig tay nú’ naadi wímû’in, hewänbo hä’i wíts’antu’andiví shánkí he’endi hääwí nâapuwäkhâymaa. ⁵¹ Ta’gendi wítumáa, makówa nakhuudeedi bînpuwägít’óe, hedá naa t'owa t’ähkígí’ o’aypuýä’iví’we in Yôesi Tádávi t’ôepa’aa’in diwhádedá diwáypi’dá bînpuwäkhâymaa.”

2

Oe Cana búu’ú’ay dínkhóhtsaana

¹ Wíye thaa naphade ihaydi owáy Galilee nange wăhăä dínkhóhtsaashánkí’dína, i búu’ú’ay Cana gin dâytu’o’ iwe. Jesus-ví yíyá páadebo namäadiho’ iwe na’ân, ² hedá Jesus-á iví khäge’nindá dá wá’ ovâyhúutu’andihó dimää. ³ T’ähkí i méena dínhan dihaydi Jesus-ví yíyá dí óetu’an, “Wíyá wídínméenasaapi.” ⁴ Jesus-di óetu’an, “Yíyá, háadan kin dítumáa? Wa’di ihaydi wídínnáhpí naví t’ôe don’amídí.” ⁵ Iví yíyá dí in húukhâysa’in ovâytu’an, “Háa idi wovâytu’an waa úví’amí.”

⁶ Iwe sí p'onbay k'uudi napa’andi nasaa, t'owa dipówá’in díví’owídi-ídí in Hudíyoví khuu dínmuu waagi. Nă’i p'onbay eeye wétä háa powintä galôn dihay nasadi’. ⁷ Jesus-di in dâyhúukhâysaa’in ovâytu’an, “Nă’i p'onbay bînp’ide,” hediho p’eedí taye dâyp’ide. ⁸ Hedáhá’ ovâytu’an, “Hăwediho wí binwhahó’gí, hedi unbí tsondiví’we bînhúu.” Hediho háa ovâytu’an waa díví’an. ⁹ I p’oe dâyhó’i naméenapaa, hedi in húukhâysa’inbí tsondi idää, hebo wí’únhanginnáhpí wáyge dâyhógi’in. In wé’ge’in dâyhúukhâysande’indá’mán dínhanginná. Hediho’idi i soyingi óetukánnan, ¹⁰ hedi óetu’an, “Wây-á t'owa i shánkí híwó’di méena páade dâykâysande’, hedi t'owa díví’ihay’an dihaydânho i shánkí nak’âagipi’ dâykâysande’. Hewänbo Ʃ-á han wívi’anpí, Ʃ-á bitsíkha’an i shánkí híwó’di tí’úuge ovâykâysaa-ídí.”

¹¹ Nă’in Jesus ee Cana búu’ú’ay Galilee nange wăhăä i’annin in páade’in pínán t’ôe ovâykeeyannin namuu, hedi indihó in t'owa ikeeyan i-ân hay’i namuu’in, hedi iví khäge’nin shánkí wänbo iví’piye’ dívíwhâyü.

¹² T’ähkí nă’i naphade ihaydi Jesus-á iví yíyá-á iví tí’úuwindá hedá iví khäge’nindá dí Capernaum búu’ú’aypiye’ dimää, hedi iweho wí hâyü thaa dívíwóyí’.

Jesus-di in dâyhäwíku’ch’áade’in i méesate hay’i iwedí ovâykhēpiye

¹³ In Hudíyoví shánkí’dí púnú’ naná, Passover gin dâytu’o’i’, hedi Jesus oe Jerusalem-piye’ namää. ¹⁴ I méesate hay’i tehpaá búge in t'owa dâyhäwênku’ch’áadedí ovâymu’, wéyu-á k’úwá-á k’o’wee-á dâyku’ch’áade’, hedá wá’ in dâychă’egó’o’in inbí määsa eeye dikw’ôndi ovâymu’. ¹⁵ Wên púwhí’ whihkannindi ipaa, hedi t’ähkí i méesate hay’i iwedí ovâykhēpiye inbí k’úwá-á inbí wéyu-á wóegé, hedi in dâychă’egó’o’indá inbí chă’ t’ämäpiye’ ovâych’áa hedi inbí määsa ovâyánú. ¹⁶ Hedá in dâyk’o’weeku’ch’áade’indá ovâytu’an, “Binyâ’an nă’i hääwí năwedi. Nă’i méesate-á naví Tádávi wháagé únná. Wí kuhte’i waagibá wíyá wívînpáa-ípí.” ¹⁷ Hediho’ iví khäge’nin dín’ánpówá háa to’wí Yôesi Tádávi tã’nin diwe natú’in kin:

Hânho uví wháagédí dí’áyîngimädi wí phaadi naa díphakhanukhâymaa waagibá ochanpo’,

hedi dâymû’ Jesus hanbá nachaa’in.

¹⁸ In Hudíyoví p’ó’dedí’in iwáyge diyí’indi Jesus óetsikáyin, “Háawin wên pínán úkoedi dínkeeyamídí, hedânho gínhanginnánídí Ʃ úk’óe’in nă’in t'owa ovâykhēpiyé-ídí?” ¹⁹ Jesus-di ovâytu’an, “Nă’i méesate bînnayüdi poeye thaa iwebo naa wíyá dótege-í.” ²⁰ Indi óetu’an, “Yónántă’dí sí (46) paayo ovâyho’ nă’i méesate dâytege-ídí, hedi hádídan poeye thaa iwebo wíyá nâatege-í?”

21 Hewänbo Jesus-á iví túu'ú i'gedân ovâyhí'máa, i méesate hay'i i'gedá yoe. 22 Hediho chuwa iwedi nawáywówápóe ihaydi, iví khäge'nin ná'in natú'in dín'ánpówá, hedi Yôesi Tádávi tã'nin diwe háa nata'muu'in hedá ná'i tuu Jesus ihée'andi-á dívíwhäyu.

Jesus ûnhanginná t'ähki t'owa háawin dimuu'in

23 Wa'di Jesus oe Jerusalem búu'ú nayi' ihaydi, in Hudíyoví shánkí'di thaa Passover gin dâytu'o naná' dihaydi, báyéki t'owa i pinnán ovâykeeyandi dâymû'di iví'piye' dívíwhäyu. 24-25 Hewänbo Jesus wí'ipimägipi inbí mange. I-á wí'üntáypi wí to'wídí t'owavi'gedi óetu'âamídí, i-áho ûnhanginná háawin t'owa dimuu'in hedá háa inbí pí'ná khó'yé di'ánshaamuu'indá.

3

Nicodemus Jesus-vi'piye' namää

1-2 Wí sen Nicodemus gin nakháwã'i Jesus-vi'piye' khu'déedí namää. I-á Pharisee t'owa namuu hedá in Hudíyoví tsonnin diwedi'ibá namuu. Idi Jesus óetu'an, "Háhkandi', gínhanginná Yôesi Tádádí wóesan na'in dínhá'amídí. Wí to'wí Yôesi Tádádí óekhäge'máa'idá'mân ûnkoedi ikeeyamídí i pinnán udi dínkeeyo waagibá."

3 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên wíyídí."

4 Nicodemus-di óetsikáyin, "Hádídan wí to'wí nasówébo'wandi' wíyá nawáy'aypuyä-í? Wí'únkoedipi iví yíyávi aymúu iwe nawáyts'únidí wíyá na'aypuyä-ídi."

5 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi wítumáa, in to'wên p'oe iwedi hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedá di'aypuyä'inda'mân dínkoedi makówápiye' dimú-ídi. 6 To'wên t'owavi'wedi di'aypuyä'in t'owada'mân dimuu, hewänbndi wítumáa, in to'wên wíyó to'wên i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedi di'aypuyä'indá i Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymáa. 7 Wíwóeháa'amípí naadi wítu'andi, wíyá í'aypuyä-í'in únkháy'ä'. 8 Oepiyá náäpiyá iwaa'o', hedi i waa'it'o', hewänbo wí'ûnhanginnáhpí wáhäppha'gedi na'ä'in háa wáypiyé' namännin. Hedi hanbá wí'íka'póya'pí hádídi wí to'wí i Yä'dâa'i P'oewaahâavi'wedi na'aypuyä'in."

9 Nicodemus-di óetsikáyin, "Ti nakoedi-í ná'i háäwí untú'di' napúwídí? Hándídan napúwí?"

10 Jesus-di óetu'an, "U-á wí Israel-'inbí háhkandi unmuu, hedi háadan ná'i háäwí i'gedi wí'unka'póya'pí? 11 Ta'gendi wítumáa, ná'i dínhanginnân ni'gedi ívihée'o', hedá i háäwí âymû' i'gedá wâytu'o', hewänbo undá háa gitú'nin wídínséegí'opí. 12 Ná'i oepáa k'aydiwi háäwí i'gedi naadi wâytu'an, hedi un wí'úvíwhäyunde'pí, hediho hádídan úvíwhäyú-í makówáwi háäwí i'gedi wâytu'andi? 13 Makówápiye' wíyá to'wí wänbo wínapeepí, i makówá iwedi nawhá'dida'mân, hedi naa-ân i omuu, t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i'."

14 Moses owáy ahkónu wáy i pääyu kwák'udi napa'andi' wên phé eedi iwhi'k'ú'di itege waagibá, naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'i' omuu'i' wá' phé eedi dítege-í. Kin nakhây'ä' napúwí'in 15 hediho to'wên t'ähki naví'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. 16 Yôesi Tádádí t'ähki t'owa hânho ovâyséegídí iví wí' ayda' ûn'ándi' imägi, hediho to'wên t'ähki iví ayví'piye' dívíwhäyu'in há'to dipedée-í hewänbo wówátsi nahánde'pí'in dâymá've-í. 17 Yôesi Tádá iví ay isan náä oepáa k'aydi'piye' in t'owa ovây'aywoenídí, dínkhây'ä' ovây'tuchänú-í'in ovây'tu'âamídá yoe.

18 To'wên t'ähki Yôesi Tádávi ayví'piye' dívíwhäyunde'in há'to ovây'tu'amí ovây'tuchänú-í'in, hewänbo Yôesi Tádá ho natú in to'wên dívíwhäyupí'indá ovây'tuchänukháymáa'in, gá iví wí' ayda' ûn'ándi'wí'piye' wídívíwhäyupídân. 19 Yôesi Tádávi ay náä oepáa k'aydi'piye' na'ää wí kohthay waagibá namúnidí hedânho t'owa dínkeepúwídí, hewänbo t'owa yä'dâapí dívítsiyekanhondi khuu eeyebo diyëen'in shánkí ovâyhí'an i kohthay ipiye' dimú-ívi'wedi. Hedânho Yôesi Tádádí ná'in t'owabá ovây'tuchänukháymáa. 20 To'wên t'ähki yä'dâapí dívítsiyekanhonnindá i kohthay dâyt'ay,

hedihō ipiye' wídimānpí, háa dívítseyekanhonnin dínkeepúwí'in wídida'pídí. ²¹ Hewänbo to'wên in ta'gen dívíkanhonnin i kohthay ipiye' dimän, hedânho nakeepúwídí hääwí dívíkanhondi Yôesi Tádádí ovâykhäge'dodi díví'amídí."

John i p'ó'p'oekandi Jesus-ví'gedi ihí'máa

²² Hedáhá' Jesus-á iví khäge'nindádí oe Judea nangepiye' dimää, hedi iwáy wähää diyí' ihaydi wên t'owa ovâyp'ó'p'oe'an. ²³⁻²⁴ In Hudíyo tsonnindi John i p'ó'p'oekandi wa' wí'óepansógepí, hedi idi wá' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o'. Kin i'o' oe Aenon diwe, i-á Salim tso'wa naná, iwe báyéki p'oe nayidi, hedi t'owa iví'piye' dimä' ovâyp'ó'p'oe'amídí.

²⁵ Ihaydá John-bí khäge'nin wí Hudíyo-ádí p'ó'p'oekan ni'gedi dívítuhänbo'. ²⁶ Hedihō John-bí'piye' dimäädi óetu'an, "Háhkandi', i to sen oe Jordan p'o' p'änä hánhay ụ-ádí nayí'i hedá iví'gedi in t'owa ụdi ovâytu'andi', nää báyéki t'owa iví'piye' dimän idi ovâyp'ó'p'oe'amídí."

²⁷ John-di ovâytu'an, "Häähwí i to'wí oe makówá na'ändidi dímägi'ida'mân áyhónde'. ²⁸ Häädankánbo naa otú i to Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí wó'muupí, hebo iví páadébo Yôesi Tádádí naa dísan, hedi undá háa otú waa ít'oe. ²⁹ Häädi dínkhóhtsaaná' dihaydi i soyingi namuu'iví k'ema iví nú' nawin, hedi i soyingi ihí'máadi nat'oeđi ná'i k'ema báyéki nahíchanpóe, hedi i sâa'i i soyingiví' ho namuu. Nää-á hanbá naa-á i soyingiví k'ema waagibá hânho ohíhçaa, gá in t'owa Jesus-ví'piye'bá dimändân iví'in ûnmúnídí. ³⁰ Nakhây'ä' Jesus-á shánki kw'áye'piye' ótege-í'in, hedá naa-á hääbo omuupí waa opúwí.

³¹ "Jesus-á oe makówádí na'ää, hediho t'ähkiví shánki hay'i namuu. Naa nää oepáa k'aydiwí' omuu, hediho wí näädiwí waagibá dáyhée'o' näädi'ida' omuudi, hewänbo i-á makówádí na'äädi t'ähkiví shánki hay'i namuu. ³² Häähwí imú' i'gedi hedá nat'oe i'gedá ihée'o', hewänbo wên háyúhaydiđá' t'owa háa natú'nin ônséegi'o'. ³³ Hewänbo to'wên iví hí' dâyséegi'odi handidi dâykeeyo' dívíwhâyunde'in Yôesi Tádá ta'ge ihée'o'in. ³⁴ Yôesi Tádáví ay isandi-á Yôesi Tádáví hí' ihée'o', gá Yôesi Tádádá khâagipí i Yä'dâa'i P'oewahhâ ho óemägidân. ³⁵ Yôesi Tádá iví ay iséegídí t'ähki tsonkhuu óemägi häähwí t'ähki i'gedi natsonyêenídí. ³⁶ To'wên t'ähki Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhâyunde'in wówátsi nahándepí'in dâymáa, hewänbo to'wên iví ay ônt'óyandepí'indá ná'in wówátsi wíđâyamá've-ípí, indá Yôesi Tádádí hánhay wänbo t'ähki ovâytuçhänu'bé-í."

4

Jesus-ádí wí Samaria-wi kwee-ádí dänhée'an

¹⁻³ In Pharisees dínhanginpóe shánki báyéki t'owa Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in, hedá John i p'ó'p'oekandiví shánki Jesus-di ovâyp'ó'p'oe'o'. (Hewänbo Jesus-ví khäge'nindida' t'owa ovâyp'ó'p'oe'o', ida' yoe.) Hedi ná'i häähwí i'gedi in Pharisees dit'oe'in Jesus ûnhanginpóe ihaydi, i-ádí iví khäge'nindádí Judea nangedi dipee hedi oe Galilee nangepiye' dimää. ⁴ Galilee-piye' namän dihaydi oe Samaria nange i'gedi ûnpuhpo'. ⁵⁻⁶ Taage púnú' naná' dihaydi wí Samaria-wi búu'ú'ay Sychar gin dâytu'o' iwe napówá. Sychar-á kayí' wínanáhpí wí nava iwedi hân'oebō Jacob-di iví ay Joseph óemägi'i'. Ee dâyp'oewhahónde' iwe Jacob ishää'i naná, hedi Jesus kayí' wähäädi na'äädiho nakaykhanmuudi ee hänge isóge ikaykhanwówá'amídí.

⁷ Wí Samaria-wi kwee ip'oewhahónídí napówá, hedi Jesus-di óetu'an, "Wí p'oe dímää donsüwä-ídí." ⁸ Jesus-ví khäge'nin i búu'ú'aypiye' ho dikoegi'kunmää, hediho i-á wí'bo na'än. ⁹ Hudíyo-ádí Samaria-'indádí wídivíwóndepí, hediho i kweedi óetu'an, "U-á Hudíyo unmuu, hedi naa-á Samaria-wi-á omuu. Hedi háadan ụdi díp'oesüwägi'da'máa?" ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "Wí'úhanginnáhpí häähwí Yôesi Tádá napäyi'in, hedá wá' to'wí naa i wíp'oeda'máa'i' omuu'in wí'úhanginnáhpí. Úhanginnándáho' ụdá naa díp'oesüwädaa'amíwän, hedi naadá p'oe nawówátsipäyi'i wímääníwän." ¹¹ I

kweedi óetu'an, "Má'mää, hääwi wänbo wínamáapí p'oewhakhongi'in, hedi näwe dâyp'oewhahónde' iwá nawä'än. Hedi hândidan ná'i p'oe nawówátsipäyi'i nâawhahóní? 12 Na'inbí hehääwi thehtáy pahpâa Jacob-di náä dâyp'oewhahónde' iwe na'in dînyoe'an. I-ádi iví e'nündádí hedá iví hääpan hääwëndádí i p'oe näwedi dâywahógi'i dâysuwände'. Ti un'ánde' u-á Jacob-ví shánkí hay'i unmuu'in gáhân?" 13 Jesus-di óetu'an, "To'wên t'ähki näwedi dâyp'oesuwände'in wiyá dip'oesá'aapúwí, 14 hewänbo ná'i p'oe naadi t'owa dovâymä'i-á dâysuwädá, há'to wiyá dip'oesá'aapúwí. I p'oe naadi dovâymä'i-á wí p'ohpee inbí pí'ná waagibá napúwí, hedi iwediho in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyí." 15 I kweedi óetu'an, "Má'mää, ná'i p'oe i'gedi bihí'máa'i díimää, wiyá wí'op'oesá'aapúwípídí, hedânho ihaydá' näwe wí'op'ohkhonná'be-ípídí."

16 Jesus-di óetu'an, "Ya' ópûn, uví sedó mánkéyí hedá nääpiye' nâamá'í." "Wídînsennänpí" gin i kweedi óetu'an. 17 Jesus-di óetu'an, "Ta'gendi untú wí'úsennänpí'in. 18 P'ánän khóhtsaq'i unmuu, hedi ná'i sen náä unthaa'i-ádi uví sedó ta'gendi wí'úmuupí."

19 I kweedi óetu'an, "Má'mää, náä naa dînkeeyan wí Yôesi Tádáví tukhe'bi' unmuu'in. 20 Na'in Samaria-in t'owa gimuu'inbí páadé kâ'ää'indi Yôesi Tádá ná'i p'in kw'áye óe'a'ginmä', hewänbo un Hudíyo-á ítû' oe Jerusalem búu'ú iwebo t'owa dínkhây'ä' Yôesi Tádá óe'a'ginmääní'in." 21 Jesus-di i kwee óetu'an, "Biwhâyú-í ná'in: Owáy wí thaa naná' diwe t'owadi Yôesi Tádá óe'a'ginmääní ná'i p'in diwedá'ba yoe háa oe Jerusalem diwedá'ba yoe. 22 Un Samaria-in ta'gendi wí'unhanginnáhpí to'wí bîn'a'ginmä'in, hewänbo na'in Hudíyo-á gínhanginná to'wí ây'a'ginmä'in, gá Yôesi Tádádí na'in Hudíyo díde'mandân hediho i to'wí t'owa ovây'aywonkhâymaa'i-á Hudíyo-ân namuu. 23 Hedi náä iwedi páadépiye' in to'wên Yôesi Tádá dâya'ginmä'indi ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginpâkhâymaa. Kí'min t'owa-áho i Tádá nada' óe'a'ginmääní'in. 24 Yôesi Tádá-á p'oe'wâhâada' namuu, hedi in óe'a'ginmä'in dínkhây'ä' ta'gendá hedá pín ta'gehaydá óe'a'ginmääní'in."

25 I kweedi óetu'an, "Naa dînhanginná i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ä', Christ gin óetu'o'i'. Napówá ihaydi hääwi t'ähki dînthaykankhâymaa na'in." 26 Jesus-di óetu'an, "Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu."

27 Ihaydibá Jesus-ví khäge'nin diwáypówá, hedi hânho ovâyháa'an wí kwee-ádi ihí'máadi, hewänbo to'wídí wänbo i kwee wí'óetsikâyinpí, "Hää-an unda'?" hedi Jesus wänbo wá' wí'óetsikâyinpí, "Háadan i kwee-ádi bihí'máa'?"

28-29 Ihaydiho' i kwee iví p'onbay iwe iyoe'andi i búu'ú'aypiye' namää, hedi in t'owa ovâytu'an, "Bikä've bînmúnídí wí sen t'ähki háa naa dáy'annin dítu'andi'. Tigúbá i-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí." 30 Hediho' in t'owa i búu'ú'ay iwedi dipeedi iwáy Jesus nayi' iwepiye' dimää.

31 Wa'di in t'owa búu'údí di'ädibá Jesus-ví khäge'nindi óetumáa, "Hähkandi', shánkí yänbedi náäbo bihúuyamí." 32 Idi ovâytu'an, "Naa piháawi koegi' dómáa, un i'gedi wí'unhanginnáhpí." 33 Ivi khäge'nin wí'ná táye dívítsika'máa, "Ti wí to'wídí ónkoegi'kán, gáhân?" 34 Jesus-di ovâytu'an, "Háa i to'wí naa dísandí' nada' waagibo naa dáy'o', hedi in t'oe idi naa díkanyônnin dóbowakhâymaa. Ná'i hääwi dó'o'i' navi koegi' waagi'ba dînmuu.

35-36 Kin t'owa dítu'pí'an: Dâyko'yiko' iwedi dâyhääwíwé'ge'o pu'wahay yôenu p'oe naná. Hewänbo naadi wâytumáa, híwó'gí bînmú'dí in t'owa hää nava i'ge di'ä'in. Hä'in t'owa-á dikhâymuu ovâywé'ge'amídí hääwi napaa'i waagibá, hedi undá hääwí wé'gekannin waagi'inbá-á ímuudi hä'in t'owa-á bînwé'ge'amí Yôesi Tádáví'piye' bînhúuwídí. Hedi kin uví'an dihaydá Yôesi Tádádí wovâywá'âa-í, hedi in t'owa-á in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyí. Wây-á wëndá ho Yôesi Tádáví hí' ovâykoe inbí pí'ná khó'yé, wí to'wí iko'yiko' waagibá, hedi in wé'ge'indádí undádí úvihíhchannamí hä'in t'owa bînwé'ge'an dihaydi. 37 T'owa dítu'pí'an: Wí to'wí iko', wiyá to'wí-á ihääwé'ge'o'. Hedi

háa ditú? waa náa ta?gendi napúwí. ³⁸ Wáy úvít'ôe?anpí?yepiye? naadi wâysangít'ôe in t'owa Yôesi Tádágí? bînwé?ge'amídí. Unbí páadébo wáy-á to?wên dívít'ôe?an, hedí in t'ôe dívít'annin namuudi undáho in t'owa bînwé?gekhâymáa."

³⁹ Oe Sychar búu'ú báyéki t'owa Jesus-ví?piye? ho dívíwhäyü gá i kweedi ovâytu?andân, "Jesus-di háa dáy?annin t'âhkí naa ditú?an." ⁴⁰ Hediho ná?in t'owa Jesus-ví?we dipówá ihaydi óedaa?an indádí nacha?nídí, hedího wíye thaa iwe iwóyí?.

⁴¹ Tí'úugédí wáy-á shánki báyéki t'owa iwe?in Jesus-ví hí? dit'oedi iví?piye? dívíwhäyü, ⁴² hedí ná?in t'owadi i kwee óetu?an, "Nábáha? iví?piye? na?in ívíwhäyü, hewänbo u untúdída?bá yoe, na?in wí?bo iví hí? git'oe, hedá gínhanginná ta?gendi ná?i-ân t'âhkí t'owagí? i aywondi namuu?in."

Jesus-di wí sen hay?iví e?nú ônehkháa?an

⁴³ In wíye thaa daphade ihaydi Jesus iwáygédí iyâa?odi oe Galilee nangepiye? namää. ⁴⁴ I-á wí?bo ho natú, "Wí Yôesi Tádáví tuki?we dipówá ihaydi óedaa?anhe?bi? iví nangebo wíðây?a?ginpí," ⁴⁵ hewänbo oe Galilee nange Jesus napówá ihaydi in Galilee-windi óeséegiké?, gá oe Jerusalem dínshánkí?díná? dihaydi in wá? iwebá diyidân, hedí t'âhkí i?andi? óemú?.

⁴⁶ Ee Galilee nange iwebá, i búu'ú?ay Cana gin dâytu?o iwepiye? Jesus nawáymää. Iwânkun naná händídí p'oedi ho iméenapaa. Ee Cana wí sen hay?i nayi?, hedí iví e?nú oe Capernaum búu'ú?ay iwe ûnhayk'ôe. ⁴⁷ Ná?i sendá ûnhanginpóe Jesus oe Judea nangedí na?âädi Galilee nange napówá?in, hedího Jesus na?ân diwepiye? namäädi óetsikáyin, "Ti navi?piye? unmú-í navi ay dínhekháamäänidí? I-á chuwa k'áygé nak'ôe." ⁴⁸ Jesus-di óetu?an, "Un t'owa t'âmägí? pinnán t'ôe bînmúndepídá há?to navi?piye? úvíwhäyü-í." ⁴⁹ I sendi Jesus óetu?an, "Na?inbí Sedó, naa-ádí óká?ve navi ay hehkháa dînmäänidí wíðínchúu-ípídí." ⁵⁰ Jesus-di óetu?an, "Uví?piye? ópûn, uví ay úwówaho?." I sen háa Jesus-di óetu?an waa iwähäyü, hedího? iwedí namää. ⁵¹ Wa?di namän dihaydibo? iví t'ôe?indi óeyaydi óetu?an iví ay ûnwówa?in. ⁵² Idi ovâytsikáyin, "Häyü ihaydan naná ûnehkháapóe ihaydi?" Óetu?an, "Tsá?di thé?êedi wí? iwe i tsáwäp'íde ûnhán." ⁵³ I tádá ûn?ánpówá wí? ihaydibá naná?nin Jesus-di óetu?an dihaydi, "Uví ay úwówa," hedího? i-ádí iví k'aygi?indádí Jesus-ví?piye? dívíwhäyü.

⁵⁴ Jesus Judea-di namäädi oe Galilee wa? nayi? ihaydi, ná?inho in wáygingí?in pinnán ovâykeeyannin namuu.

5

Jesus-di wí sen i p'obú?ay iwe óehkháamägi

¹ Wiyá häädi naná? diwe in Hudíyo dínshánkí?díná, hedí Jesus oe Jerusalem-piye? nawáymää. ² Oe Jerusalem wí p'obú?ay nak'ôe, i-á Hebrew tuudi "Bethesda" gin dâytu?o?. P'o kíngé p'áanú pohtaa?ây nawhaadikw'ó, hedí iwe nú? wên phódi nachá i búu'ú?in tehpaá iwe, "K'úwágí?in Phódi" gin dâytu?o?. ³⁻⁵ Ná?i pohtaa phoe?o eeye báyéki t'owa dihaywhaakw'ó. Wáy wên ditsí?t'aamuu, wáy wéndá pówhá?nin dimuu, hedá wáy-á wíðín?á?yâkankoedipí. Iwe wí sen powintä?di khâave paayo nahay?i? nak'ôe. ⁶ Jesus-di ná?i sen iwe nak'óedi óemú?, hedí ûnhanginná báyéki paayo nahay?in, hedího? óetsikáyin, "Ti úhehkháapúwí?in unda??" ⁷ I nahay?idi Jesus óetu?an, "Má?mää, naa to?wí wänbo wíðín?ânpí díp'osóge-ídi nap'o?á?yâpo? ihaydi. Wa?di ots'únídí dáysó?dinde? ihaydibo?, wiyá to?wí-á navi páadébo-á nats'úya?." ⁸ Jesus-di óetu?an, "Ówínú, uví whõhpa?ay mänke?di óyíyé." ⁹ Wesebo i sen nawówa?di iwínú, hedí iví whõhpa?ay ikê?di natsiyedee.

I thaa ná?in napóe ihaydi Hudíyoví kaykhanwówá thaa-á naná. ¹⁰ In p'ó?dédí?in Hudíyodi i sen óetu?an, "Nää thaa kaykhanwówá thaa naná. Nakhâak'ôe uví whõhpa?ay wóge? unyêenídí." ¹¹ Idi ovâytu?an, "I sen dínhekháa?andidân ditú?an, 'Uví whõhpa?ay mänke?di óyíyé.' " ¹²⁻¹³ Indi óetsikáyin, "To-an i sen namuu ha?wâa wóetu?andi??"

Hewänbo i sen nawówa⁷i⁷ wí⁷úhanginnáhpí to⁷wí namuu⁷in, gá báyéki t'owa iwe diyidân, hedi Jesus-á óemû⁷pídíbo iwedi iyâa⁷an.

14 Hây napóe ihaydi Jesus-di i sen i méesate hay⁷i iwe óeyay, hedi óetu⁷an, “Ót'óyan, úhehkháapóe, hediho náa-á wiyá wívit'aywó⁷nâamípi, háawí shánki p'ándíki⁷ wí⁷úpúwípídi.” 15 I sen iwáygedí namäädi in Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷in ovâytu⁷an Jesus-dânho hehkháa óemägi⁷in.

16 Hediho ná⁷indi Jesus óeyanäkímáa, gá ki⁷bi háawí ikanhondân kaykhanwówa⁷ thaa eeye wänbo⁷. 17 Jesus-di ovâytu⁷an, “Naví Tádá háädi wänbo t'ähki it'óemáa, hedi naa-á hanbá, hedânho ná⁷i háawí dókanhon.” 18 Ná⁷in natú ihaydi in Hudíyoví p'ó⁷dédí⁷in shánki wänbo dida⁷ óedahéyi⁷in, i kaykhanwówa⁷ thaa i⁷a⁷ginhánúndedida⁷bá yoe, hewänbo wá⁷ natú⁷dân Yôesi Tádá-á iví tádá únmuu, hedi kindidiho⁷ háawí i-ádi Yôesi Tádá-ádi handa⁷ damuu waagibá i⁷o⁷.

Yôesi Tádádi Jesus tsonkhuu óemägi

19 Jesus-di ovâytu⁷an, “Háa i Tádá i⁷o⁷in naa dómunde⁷, hedi inbá naa dáyo⁷o⁷. Naa i ay omuu⁷i wí⁷dínkoedípi háawí wí⁷bo dáyo⁷amídi. Háawí i Tádá i⁷o⁷i naa hanbá dáyo⁷o⁷. 20 I Tádádi naa díseegi, hediho háawí t'ähki i⁷o⁷i dínkeeyo⁷, hedi idá háawí shánki he⁷endi-á dó⁷amí⁷i⁷in naa dínkeekankhâymáa, hedânho un wovâyháa⁷amídi. 21 I Tádádi t'owa dichuu⁷in ovâywáywówápa⁷, hedi handidibá naa i ay omuu⁷idi in to⁷wên naa oda⁷in wówátsi dovây⁷määni. 22-23 I Tádá wänbo wínatúnípi t'owavi⁷gedi háa híwó⁷ háa híwó⁷pi dívi⁷annin. Idi naa i ay omuu⁷i dínk'ú⁷ han dó⁷amídi, hedânho t'ähki t'owadi naa dí⁷a⁷geenídi, i Tádá óe⁷a⁷gin waabá. To⁷wêndi naa i ay omuu⁷i⁷ wí⁷dí⁷a⁷ginpídi i Tádá naa dísandí⁷ wänbo-á wí⁷dây⁷a⁷ginpi.

24 “Ta⁷gendi wây⁷tumáa, to⁷wên naví hí⁷ dín⁷t'óyandedi hedá i naa dísandí⁷piye⁷ dívi⁷whâyundedá wówátsi nahánde⁷pi⁷in dâymáa, hedi wí⁷ovây⁷tuchänú-ípi. Chu⁷in waagi⁷inbá náa wí⁷dímuupi, gá wówátsi dâykê⁷dân. 25 Ta⁷gendi wây⁷tumáa, náa iwedi páadépiye⁷ in chu⁷in waagi⁷inbá dimuu⁷in naví tuu dit'óe-í, naa Yôesi Tádávi ay omuu⁷i⁷, hedi in dívit'óyande⁷indá wówátsi dâykéyi. 26 I Tádá in wówátsi napäyi⁷, hedi handidibá naa i ay omuu⁷i dínk'ú⁷ t'owa dovâywówátsimääni. 27 Hedá idá naa dínk'ú⁷ t'owa dovâykeekw'óenídi háa híwó⁷ háa híwó⁷pi dívi⁷annin, gá naa wá⁷ t'owabá opóedân. 28 Ná⁷in naví hí⁷ wây⁷tumáa⁷indi wí⁷wovâyháa⁷amípi. Owáy wí thaa naná⁷ diwe in penípho eeye dikw'ó⁷nin naví tuu dit'óe-í, 29 hedi ee dikhä⁷kw'ó⁷ deeyedi dipeegit'óe. In to⁷wên híwó⁷ díví⁷siye⁷annin chuwa iwedi ovây⁷piyegit'óe wówátsi dâykéyi, hedi in to⁷wên yä⁷däapí díví⁷siye⁷annindá chuwa iwedi wá⁷ ovây⁷piyehâymáa inbí tuchänu dâykéyi.

30 “Naa wí⁷bo háabo wí⁷dínkoedípi dáyo⁷amídi, hewänbo naa t'owavi⁷gedi otú⁷ háawin dimuu⁷in Yôesi Tádádi dítu⁷an waabá, hedânho háa otú⁷ waa inbí⁷gedi ta⁷gen namuu, gá dáyo⁷odân háa i Tádá naa dísandí⁷ nada⁷ waagi, háa naa owänpida⁷ waagá yoe.”

Hádídan gínhanginná to⁷wí Jesus namuu⁷in?

31 “Naa wí⁷bo naví⁷gedi dáyhí⁷máadi ma⁷dân un ítúni naví hí⁷ ta⁷gen wí⁷dínmuupi⁷in. 32 Hewänbo wiyá to⁷wí naví⁷gedi ihée⁷o⁷i nayi⁷, hedi naa dínhanginná háa naví⁷gedi ihée⁷o⁷in ta⁷gen namuu⁷in. 33 Undá John i p'ó⁷p'oekandí⁷piye⁷ t'owa bînsan óehée⁷amídi, hedi i-á in ta⁷gen naví⁷gedi natú. 34 Háa t'owa naví⁷gedi dítu⁷ waa naa-á wí⁷díntáypí, hewänbo John-bí hí⁷ i⁷gedi wây⁷tumáa hedânho háa natú⁷in úvíwhâyú-ídi hedá wovây⁷aywoenídi. 35 John-dá wên phakó nakomuudi nakohkeepäyi⁷in waagibá namú⁷de, hedi wí hây tähki ho iví kohthaydi wovây⁷híhchannan. 36 Hewänbo wí háawí shánki hay⁷i namuu John-bí hí⁷víwedi, hedi ná⁷i háawí dáyo⁷amídi wovâykeeyo⁷ to⁷wí omuu⁷in. Kinnân namuu: Háa i Tádádi díyôn waa dáyo⁷kanhon, hedi ná⁷i háawí dáyo⁷kanhondi⁷ bînmú⁷di wovâykeeyo⁷ i Tádádi naa dísanin. 37 Hedá i Tádá dísandí⁷ wá⁷ naví⁷gedi ihée⁷an. Hewänbo undá hânhay wänbo iví tuu wí⁷it'oe⁷pi, hedi háawi i namuu⁷in wí⁷vînmú⁷pi, 38 hedi iví hí⁷ unbí⁷pi⁷ná⁷khó⁷yé wí⁷vînmáapi, gá naví⁷piye⁷ wí⁷úvíwhâyundepídan, tobá idi

dísan wänbo? ³⁹ Yôesi Tádávi ta'nin áyîngidi bîntu'u'o', gá í'ándedân iwe únhanginpúwí'in hádídí wówátsi nahándepí'in bînkéyí'in, hedi ná'in ta'nin diwebá naví'gedi natû'. ⁴⁰ Hewänbo naví'piyá wí'íkä'äädá'pí ná'in wówátsi bînkéyídí.

⁴¹ "T'owa naví'gedi híwó' dívíhée'amí'in naa wó'wänpit'oeda'pí. ⁴² Háawin un ímuu'in naa dînhanginná. Unbi pí'ná khó'yé Yôesi Tádá wíwînséegípi. ⁴³ Naví Tádádí dísandibo o'ää hedi undi wídíséegíkê'pí. Hewänbo wíyá to'wí wí'bo nawänpi'äädá, i-á ma' bînséegíkéyí. ⁴⁴ Háa i wí'dá' Yôesi na'ándi' unbí'gedi natû'nin áyîngi wíwovâyâmáhpí, háa híwó'gí natû' háa yoe, hewänbo in t'owa híwó' unbí'gedi dívíhée'odá inbí tuu híhchandi bînhónde'. Hedânho wí'únkoedipí naví'piye' úvíwhäyú-ídí. ⁴⁵ Hewänbo wí'í'âanípí naadân unbí t'aywó'di i'gedi i Tádá dót'ehpidekhâymaa'in. Í'ände' ná'i hí' Moses ita'nandidi wovây'aywonkhâymaa'in, hewänbo iví hí'díba unbí t'aywó'di únkeepúwí, hediho idân wovây't'ehpidekhâymaa. ⁴⁶ Moses naví'gedi ita'nan, hediho iví hí' ta'gendi bînhwäyudáho naví'piye' wá' úvíwhäyú-íwän. ⁴⁷ Hewänbo háa ita'nannin wíwînhwäyundepí, hedânho hádídan naví hí' dînhwäyú-í?" kin Jesus-di ovâytu'an.

6

Jesus-di in p'áanú maapaasôn senä'dá in wé'ge'in t'owa-á ovâyhúuyôn

¹ Wíyá háädi Jesus oe Galilee p'oekwí' p'änäpiye' namää. (Ná'i p'oekwíndá Tiberias wá' gin dâytu'o'.) ² Báyéki t'owadi iví pinnán ovâykeeyandi in dihay'in ovâyhehkháamädi dâymú'di óeyuuhon. ³⁻⁴ In Hudíyoví shánkí'di Passover gin dâytu'o'í púnú' naná. Jesus-á iví khäge'nindádi oe p'in kw'áyepiye' dipee hedi iwe dívíkw'ódi. ⁵ Jesus ibeedí báyéki t'owa iví'piye' di'ädi ovâymu', hediho Philip óetsikáyin, "Wähä-an ihay koegi' äykumä-í t'ähki ná'in t'owa dâyk'óe-ígí'?" ⁶ Jesus-á wí'bo únhanginná háa ikhâymaa'in, hewänbo ná'in Philip óetsikáyin óetayí'nídí hânangúbá natúní'in. ⁷ Philip-di óetu'an, "Wáygin tágintä (200) thaa t'ôe díví'andi wá'âa ihay wa' wînayipí ovâykoegi'kumä-ídí, tobá t'ähki díbo hí'índa' diyämu wänbo'."

⁸⁻⁹ Wíyá khäge'di' Andrew gin nakháwä'i', i-á Simon Peter-ví tí'úu únmuu'ídi Jesus óetu'an, "Náwe wí enúkáy nayi', i-á p'áanú táhtá phó'í pává'ây hedá wíye paa-á imáa, hewänbo há'i-á ihay wînayipí t'ähki ná'in t'owa ovâyhúuyôenídí." ¹⁰ Íwáygé báyéki nataasaa, hediho Jesus iví khäge'nin itü'an in t'owa nangebo' ovâykwoyôení, hedi han díví'an. In senä'dá'dibo p'áanú maapaasôn (5,000) ihay diyí'. ¹¹ Jesus i pává ihógidi Yôesi Tádá óekú'daa'an, hedi iví khäge'nin ovây'andi ovâytu'an in t'owa iwáygé dikw'ó'nin wí'ínbo' ovâymaßánídí, hedi hanbá in paa-á ovâymaßgi. Häyú in t'owa dida' ihay dâyk'oe, ¹² hedi dívíshu'an dihaydi Jesus iví khäge'nin itü'an, "Bînwé'ge'an há'i dînhphade'i', hedânho háäwí wänbo wînapedée-ípidí." ¹³ Hediho t'ähki dâywé'ge'an dihaydi, tá'di wíye t'ún dâyp'íde i naphade'i' pává iwedi, in t'owa i p'áanú pává'ây dâyk'oe ihaydi.

¹⁴ In t'owa ná'in pinnán ovâykeeyannin dâymú'di ditú, "Ta'gendi ná'i-ân i Yôesi Tádávi tukhe'bi' namuu, iví'gedi nata'muu náä oepáa k'aydipiye' na'ä'." ¹⁵ Jesus únhanginná dida' óekayikhâymaa'in inbí tsondi hay'i' óesóge-ídí, hediho' iwáygedí wíyá oe p'in kw'áyepiye'ba wí'bo namää.

Jesus p'oe kw'áayé nayi'

¹⁶ Kindi napuwamän dihaydi Jesus-ví khäge'nin oe p'oekwíngépiye' diwhá. ¹⁷ Wí kophênbay iwe dívítógi, p'oekwí' p'änäpiye' oe Capernaum-piye' diwáymu-ídí. Wa' dimän dihaydibo' nakhuupóe, hedi Jesus inbí'we wa'di wînapówápí. ¹⁸ Ihaydi kaygi iwaa'an hedi hânho nap'oet'úkhúpóe. ¹⁹ I kophênbay i dâ'yosande'i' phédí dâysayde', hedi ma'di poeye háa yôenu míya dimää ihaydi Jesus p'oe kw'áayé nayidi i kophênbay tso'wapiye' na'ädi óemú', hedi dikhuwôeda'póe. ²⁰ Hebo idá ovâytu'an, "Naa Jesus-ân omuu, wí'ikhuwôeda'ípi." ²¹ Hediho híhchandi kophênbay iwe óetógi, hedi p'o kí'ge dimänninnäpiye' wesebo dipówa.

In t'owadi Jesus óetuwámáa

²² In báyékí t'owa wa'di oe p'o' p'änäbo diyí'indi Jesus-ví khäge'nin ho ovâymû' i kophênbay iwe wí'bo dívítógidi iwedi dimú-ídí, hedího dínhanginná Jesus indádí wínamäpí'in. Wí'da' wí kophênbay iwe na'änwän, hedího dí'än Jesus-á wa'di iwebo na'ännin. ²³ Wíyá tháwändá wây-á kophênbay hí'innin oe Tiberias búu'údí dí'ää, hedí iwáy Jesus i pávágí' ikú'daamägidi in t'owa dâyk'oe iwe tso'wa diwhi'kw'ó. ²⁴ Hedí Jesus-á iví khäge'nindá iwe wídiyipi'in in t'owa dâymû' ihaydi, in kophênbay eeye dívítógikídi oe Capernaum búu'ú'aypiye' dimää óenuwä-ídí.

Jesus natú i-á i pává nawówátsipäyi'i namuu'in

²⁵ In t'owadi Jesus oe p'o' p'änä óeshaadi óetsikáyin, “Háhkandi', háädan unpówa náwe?” ²⁶ Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, i pínán naadi wâykeeyandibo nakeepo' naa Yôesi Tádávi'wedi o'ää'in, hewänbo hä'i bînmû'di naa ví khäge'nindá iwe wídiyiwídítuwämäapí, i pává bînk'oedi íshuhpóedíbo dítuwämäa. ²⁷ I koegi' wówátsi nahándeplí'in napäyi'ipiye' úvíkhä-í, i koegi' nahá'dänpo'ipiyeda'ba yoe. Naa t'ähki t'owagi' o'aypuyä'idi kí'bi koegi' wâymääní, gá Yôesi Tádádí kee'eedí dínk'ú'dän kin dáy'amídi” kin ovâytu'an. ²⁸ Hedího óetsikáyin, “Hännan ív'amí Yôesi Tádá äyhíhchanmäänídi?” ²⁹ Jesus-di ovâytu'an, “Gá kinnân: Naa i Yôesi Tádádí dísandiví'piye' úvíwhäyú-í. Ná'innân Yôesi Tádá nada' úv'amí'in.” ³⁰ Indi óetsikáyin, “Háawin pínännan udi dínkeeyamí hedânho wínwhäyú-ídí? Hännan bikhâymaa? ³¹ Na'ínbí hehäwin thehtáy pahpá'in gínmuu'in owáy ahkónu iwéngé diyí' ihaydi ná'i koegi' manna gin dâytu'o'í dâyk'oe. Yôesi Tádávi' ta'nin diwe kinnân nata'muu:

Pává makówádi ovâymägi dâyk'óe-ídí.

³² Ti háäwí ihaybá úkoedi?” Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, Moses-á hä'i pává wí'imägi, naví Tádá-än imägi. Hedí hä'i pává-á kodí'di makówáwi pává wínamuupí, hewänbo náä-á naví Tádádá ta'gendi makówáwi pává wówäymä'. ³³ Hedí ná'i pává Yôesi Tádá napäyi'i-á makówádi na'ää'i namuu, hedí t'ähki t'owa wówátsi ovâymä'.”

³⁴ Indi óetu'an, “Na'ínbí Sedó, háädi wänbo t'ähki kí'bi pává dímä've-í.” ³⁵ Jesus-di ovâytu'an, “Naa-än pává waagi'ba omuu, t'owa wówátsi napäyi'i'. To'wí naví'piye' na'ää'i-á há'to naháhsení, hedí to'wí naví'piye' iwhäyü'i-á há'to nap'oesá'aapúwí.

³⁶ “Hewänbo ho wâytu'an waa, tobáháa dímû' wänbo', naa wídnwhäyundeplí. ³⁷ To'wên naví Tádádí naa dímä'in naví'piye' dí'ää-í, hedí to'wí wänbo naví'piye' na'ää'i-á naadi há'to dóyoe'gi'amí. ³⁸ Naa oe makówádi owhá dáy'amídi háa idi dísandi' nada' waagi, háa naa oda' waagá yoe. ³⁹ I dísandi' nada' in t'owa naa dímägi'in naadi dovây'áyngi'amí'in hedânho wí' wänbo in diwedi wínapedé-ípi, hewänbo i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadi in t'ähki wíyá dovâywáywówápaa-í. ⁴⁰ Kinho naví Tádá nada' dáy'amí'in, gá nada'dän t'ähki in dínhanginná'nin naa iví ay omuu'in, hedá naví'piye' dívíwhäyunde'in wówátsi nahándeplí'in dâymá've-í'in. Hedí i t'ä'gi thaa naná' dihaydi naadá wíyá dovâywáywówápaa-í” kin Jesus-di ovâytu'an.

⁴¹ In Hudíyoví p'ó'dédi'in iví'gedí dívít'ayhí'máa, gá natú'dän, “Naa-á i pává makówádi owhá'di-än omuu.” ⁴² Kinnân ditû': “Ná'i-á Jesus namuu, i-á Joseph-ví ay namuupí'an. Iví tádá-á iví yíyá-á äytaa. Hedí háadan náä-á natú' makówádi nawhân gin?” ⁴³ Jesus-di ovâytu'an, “Ha'wäagi wí'úvit'ayhí'má've-ípi. ⁴⁴ To'wí wänbo wí'ünkoedipi naví'piye' na'ää-ídi, naví Tádá i dísandidi naví'piye' óemaadida'mânho'. Hedí in naví'piye' dí'ää'indá dovâywáywówápaa-í i t'ä'gi thaa naná' dihaydi. ⁴⁵ Wí Yôesi Tádávi' tukhe'bi' hân'oe kinnân itä'nan:

Yôesi Tádádän t'ähki t'owa ovâyhá'amí.

Hedího náä to'wên naví Tádá ónt'óyannindi iví'wedi diháhpóe'in naví'piye' dí'ää-í.

⁴⁶ Naa wó'tú'pí to'wídi i Tádá óemû'in. Naadida'mân Yôesi Tádá dómû', gá ee na'än diwedi o'ää'dän.

47 “Ta’gendi wâytumáa, to’wí wänbo navi’piye’ iwhäyunde’i wówátsi nahánde’i in imáa. 48 Naa pává in t’owa nawówátsipäyi’i waagi’bá omuu. 49 Tobá unbí hehääwin thehtáy pahpá’in oe ahkónu wéngé diyí’ ihaydi i koegi’ manna kin dâytú’o’idi ovâykhóekhúumägi wänbo’, tí’úugédi dit’ahán. 50 Hewänbo náa naadá pává makówádí nawhân ni’gedi wâytumáa, hedi wí to’wí ná’idi óekhóekhúumägi’i há’to naháani. 51 Naa-ân i pává makówádí na’äädi wówátsi napäyi’i waagi’bá omuu. To’wên ná’i pávadí ovâykhóekhúumägi’in hânhay wänbo t’ähki dâywówátsimá’ve-í. Ná’i pává navi túu’ú dînmuu t’ähki t’owa dovâypägít’óe’i dâywówátsikéyídi” kin Jesus-di ovâytú’an.

52 Ihaydiho in Hudíyoví p’ó’dédi’in dívítuhkannan. Wáy wên ditsikapóe, “Hândidan ná’i sendi iví túu’ú dípägít’óe díkhóekhúumäänídi?” 53 Jesus-di ovâytú’an, “Ta’gendi wâytumáa, naa t’ähki t’owagi’ o’aypuyä’iví túu ûnp’oedi wíwovâykhóekhúumägipídáho’, wówátsi wänbo wíwînmaapí. 54 To’wên t’ähki navi túu ûnp’oedi ovâykhóekhúumägi’indá wówátsi nahánde’i in dâymáa, hedá naadá i t’ä’gi thaa naná’ dihaydi dovâywáywópaa-í. 55 Navi túu’ú ta’gendi koegi’ waagi’bá namuu, hedá navi ûnp’oe-á ta’gendi sūwägi’ waagi’bá-á. 56 To’wí navi túu ûnp’oedi óekhóekhúumägi’i-á naa-ádi namuu hedá naa-á i-á. 57 Navi Tádádí naa dísandí-á i häädi wänbo t’ähki nawówayi’i namuu, hedi i-á nawówayidi naa-á owówayi’. Handidibá to’wí naadi dókhóekhúumägi’i navi’wedi íwówátsikéyí. 58 Hediho naa-ân i pává makówádí na’ää’i’ omuu, i pává unbí hehääwin thehtáy pahpá’in dâyk’oe’i’ waagi’bá wí’omuupí. Hää’i pává dâyk’oe wänbo tí’úugédi dit’ahán. Hewänbo to’wên i pává naa omuu’i’ dâyk’oe’indá hânhay wänbo t’ähki dâywówátsimá’ve-í.”

59 Jesus ná’in natú oe Capernaum búu’ú’ay, i Hudíyoví méesate’ay iwe in t’owa ovâyhá’o’ ihaydi.

Wáy wên t’owadi Jesus óeyoe’an

60 Báyéki i-ádi dimá’nin dit’oedi ditú, “Ná’i hí’-á nakâymuu âyhónídi. To-an iséegi’ami?” 61 Hewänbo to’wídi wänbo óetu’anpídi Jesus ûnhanginná ná’i ovâytú’an ni’gedi dívít’ayhí’máa’in, hediho’ ovâytsikáyin, “Ti ná’i naadi wâytú’andi’ wíwovâyhi’anpídi naa-ádi wíyá wí’ípunda’pí? 62 Hân í’âani undi naa t’ähki t’owagi’ o’aypuyä’i dímu’di kw’áyepiye owáypeedi páadé o’ân diwepiye’bá? 63 I Yä’dâa’i P’oewahâa nawówátsipäyi’, t’owa-á wí’bo wídínkoedipí. I hí’ naadi wâytumáa’i’ i Yä’dâa’i P’oewahâavi’wedi na’ä’ hedi ná’i hí’-áho nawówátsipäyi’. 64 Hewänbo wáy wên un wí’úwíwhäyunde’i.” Jesus-di ha’wâa ovâytú’an gá páadédíbo ho ûnhanginnândân to’wên iví’piye’ wídíwíwhäyukhâymaapí’in dimuu’in, hedá ûnhanginnân wá’ to’wídi óekuhpegít’óe’i namuu’in. 65 Hedá wá’ ovâytú’an, “Kindidânkun wâytú’an, to’wí wänbo navi’piye’ wí’ûnkä’ääkoedipí navi Tádádí óemägidída’mân.”

66 Iví hí’ ûnmuudi báyéki in óeyuhonnin i-ádi wíyá wídípunda’pí, hediho óeyoe’an. 67 Hedi Jesus iví tã’di wíye khäge’nin itu’an, “Heyâa un, ti undi wá’ díyoe’ami’in ída?” 68 Simon Peter-di óetu’an, “Na’inbí Sedó, tovi’piyanho gimú-í? Udidã’mân dítumáa hádídi ná’in wówátsi nahánde’i in âykéyí’in. 69 Na’in íwíwhäyümägiho hedá gínhanginnânho u i shánki yä’dâa’i unmuu’in, i Yôesi Tádádí wóesandi’.” 70 Jesus-di ovâytú’an, “Naadi wí’bo un tã’di wíye wâyde’manpí’an, hewänbo wí’ unbí’wedi Penísendi waagi’bá namuu.” 71 Simon Iscariot-ví ayví’gedi ihí’máa, i-á Judas gin nakháwã, hedi Penísendi waagi’bá namuu gin Jesus-di óetu’an gá tobá in tã’di wíye khäge’ninbí’wedi namuu wänbo Jesus óekuhpekhâymaadân.

7

Jesus-ádi iví tí’úuwindádi

1 Ná’i hääwí naphade ihaydi Jesus oe Galilee nange í’ge t’ähki nayi’. Judea nangepiye’ wínamääpí, in Hudíyoví p’ó’dédi’in hádídída’mân dítumáa hádídi óehéyí’in

dâytuwämäädí. ² In Hudíyoví shánkí'dí púnú' naná, dáy'óhkhũute'âykw'óe'ó'i shánkí'dí gin dáytu'o'. ³ Hedího Jesus-ví tí'úuwíndi óetu'an, "Náwedí ópùn hedí oe Judea nangepiye' unmu-í, hedânho in t'owa uví'piye' dívíwhâyunde'in iwe diyí'indi i pínán t'óe bí'o'in wóemúnídí. ⁴ To'wí in t'owadi kee'eedí óetaa-í'in nada'dí kaadibo háawên wí'i'opí. Hedânho kí'bi háäwí bikanhondi, úkhây'ä' to'wên t'ähkíví páadépiye' bí'äämí'in." ⁵ Ha'wâa óetu'an, gá tobá iví tí'úuwíndi dimuu wänbo' iví'piye' wídívíwhâyundepídân. ⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naagí' ihaydi wa' wídinnáhpí, hewänbo ungi'-á háädi wänbo t'ähkí híwó' dihaydi úná. ⁷ In t'owa Yôesi Tádá dáytaapí'in dimuu'in há'to wovây'táy-í, hewänbo naa-ân dít'ay, gá dovây'tumáadân inbí yä'dâapí tsiyekan ni'gedí. ⁸ Unnân wáy dínshánkí'diná' diwepiye' bípún. Naa-á wa'dí wó'mänpí híwó' dihaydi naagi' wínanáhpídí" kin ovâytu'an. ⁹ Hedího' oe Galilee nange iwebo iwóyí'.

Jesus Jerusalem búu'úpiye' namää

¹⁰ Iví tí'úuwíndi oe dínshánkí'diná' diwepiye' dimää ihaydi tí'úugedí i wá' namää, hewänbo kaadibo-ân namää, keedibo-á yoe. ¹¹ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi ee dínshánkí'diná' diwe óetuwämäa, hedí dívítsika'máa, "Wáyho i to'?" ¹² In báyéki t'owa iwe diyí'in báyéki dívíkaahí'máa iví'gedí. Wên ditú', "Híwó'di sen namuu" gin. Wáy-á ditú', "Yoe, handá yoe. Idi báyéki t'owa in ta'gen namuu iwedí ovây'áa'o'." ¹³ Hewänbo t'ähkí in t'owa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dáykhuwóeda'máadi kaadibo iví'gedí dívíhí'máa.

¹⁴ I shánkí'dí píngé haydi naphade ihaydi Jesus i méesate hay'i ee nats'ú hedí in t'owa ovâyhá'o'. ¹⁵ In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'andi ditú, "Hândidángú ná'i sen hânho ûhanginná, to'wídí óehá'anpí wänbo'?" ¹⁶ Jesus-di ovâytu'an, "Naví háhkan naví'inda' wídínmuupí, hewänbo i dísandiví'in wá' únmuu. ¹⁷ In to'wên háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedí, háa Yôesi Tádá natú waa dikanda'indáho dínhanginpúwí naví háhkan ni'gedí, háa Yôesi Tádáví'wedí dín'ää'in hedíháa naví ánshaa i'gedíbo dáypihí'máa'in. ¹⁸ In to'wên inbí ánshaa dínmuu'ida' dívíhée'o'indá dívípítegé-í'in dida'. Hewänbo to'wên i ovâysandi' kw'áye óetegé-í'in dida'indá in ta'gen dívíhée'o', hedá inbí pí'ná khó'yé-á hõeyó wänbo wídây'máapí. ¹⁹ Moses-di Yôesi Tádáví tsontuu wovâyta'nanpí'an, hewänbo wéná wí wänbo un iví ta'kan wívín'a'gindopí. Háadan naa díhéyí'in ída'?" ²⁰ To'wídí in t'owa yâadi óetu'an, "Háadan untú, to'wí nada' wóehéyí'in? U-á wí yä'dâapí' p'oweahháadi wóemáa, hedânho ha'wâa untú." ²¹ Jesus-di ovâytu'an, "Wên pínán t'óe kaykhanwówa thaa iwe dáy'andibo un t'ähkí wovâyháa'an, ²² hewänbo undá unbí e'nún áyyäá in Hudíyoví k'ewe' taadi bîntaa'o' inbí thaa dinná' dihaydi tobá kaykhanwówa thaa nanân wänbo', gá hân'oe Moses-di han wovây'õndân. (Moses-á i páadé'i wínamuupí ná'in khuu i'andi', hewänbo in shánkí hân'oe'indáho hanho díví'an.) ²³ Náa wí enúkáy ná'in k'ewe' taadi óetaa'o' kaykhanwówa thaa nanân wänbo', hedânho Moses-ví tsontuu wívín'a'gínhanú-ípídí. Hedí háadan handi naa-ádi í'tay wí sen túu'ú t'ähkíbo dónhekháa'andi kaykhanwówa thaa nanân wänbo'?" ²⁴ Wí háäwí háa puwädi nakeet'óe'in bínwänpimú'dibo' wesebo wí'ítúnípi, 'Kinnân namuu,' hewänbo páadé áyîngidí bínnuwä'í-á háa namuu'in, hedânho únkoedí-í í'túnídí ta'gendi háa namuu'in."

T'owa ditsikapo', "Ti Jesus-ân i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídí?"

²⁵ Wên t'owa ee Jerusalem diwe'in ditú, "Ti ná'i sen i to'wí na'inbí tsonnindi óehéyí'in dida'i wínamuupí'an? ²⁶ Binmú'dí, há'in t'owa t'ähkíví páadépiye' ihí'máa, hedí to'wí wänbo háabo wínatú'pí óewóyí'nídí. Tigú in tsonnin dívíwhâyunde ná'i-ân namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídí. ²⁷ Hewänbo kavêe i-á wínamuupí. I to'wí Yôesi Tádádí óesogekhây'máa'i' t'owa ovây'aywoenídí na'ää ihaydá, to'wí wänbo wí'ûhanginnánípi wähäawi namuu'in, hewänbo t'ähkídíbo gínhanginná wähäawi ná'i sen namuu'in."

28 Jesus-di i méesate hay'i iwe ovâyhá'o' ihaydi kaygi ovâytu'an, "Ítû' úhanginná to'wí omuu'in hedá wăhăäwi omuu'indá. Naa wí'bo opichanpóedíbo wó'ăäpí. I to'wí naa dísandi' ta'gendi nawówáyí', hedí undi wívîntaapí, 29 hewänbo naadá dótaa, gá iví'wedí o'ăädân, hedá idá dísan." 30 Jesus-ví hí' ûnmuudi óepankéyí'in dida', hewänbo óekéyí ihaydi wa' wí'ûnnáhpídí to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí. 31 Hewänbo báyéki t'owa iwe diyí'in iví'piye' dívíwhäyü. Kin ditû': "I-ânkun ì namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wíyá to'wí-á há'to na'ăä-í shánkí báyéki pínán ikeeyámídí nă'i senbí'wedí."

Jesus óepankéyí'in dida'

32 In Pharisees dit'oe in t'owa nă'i hăäwí Jesus-ví'gedí dívíkaahí'máadi, hedího indádí hedá in owha' p'ó'dédí'indádí wên sundado i méesate hay'i dâý'áyí'do'in ovâysan óepankéyídí. 33 Jesus-di in t'owa ovâytu'an, "Hây tâhkíđá' undádí dáywóyí'ní, hedáhá' owáymän i dísandiví'wepiye'. 34 Hedáhá' undá dínuwă-í, hewänbo há'to dîshaa-í. Wáy naa omän diwepiye' wí'únpuhkoedí-ípí." 35 In Hudíyo tsonnin dívítu'an, "Wáypiyan nă'i sen namän? Natû' há'to âyshaa-í gin. Ti namän gáhân wáy in Hudíyo diwadekw'ó' deeyepiye', in Hudíyo dimuupí'in t'owaví yâa natháa-ídí, hă'in Hudíyo dimuupí'in ovâyhá'amídí? 36 Idi dítu'an, 'Undi dínuwă-í hewänbo há'to dîshaa-í. Wáy ochangít'oe iwepiye' wí'únpuhkoedí-ípí.' Hânangú iví hí' ûntu'da'?"

P'oe nawówátsipäyí' i'gedí Jesus-di ovâytumáa

37 I t'ă'gi shánkí'dí thaa-á shánkí hay'i thaa namuu, hedí Jesus iwe nawindi kaygi ovâytu'an, "To'wí nap'oesá'aadi naví'piye' na'ăä-í isuwă-ídí. 38 Yôesi Tádáví ta'nin diwe kinnân nata'muu: To'wên naví'piye' dívíwhäyunde'inbí pí'nă khó'yé wí p'o'k'ay waagibá dâymáa, hedí i p'oe-á nawówátsipäyí'i namuu." 39 I p'oe i'gedí ihée'andi-á i Yă'dâa'i P'oewaahâa-ân namuu, hedí to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'in i Yă'dâa'i P'oewaahâa dâykéyí. Hewänbo nă'i Yă'dâa'i P'oewaahâa-á wa'dí wí'ovâymagípí, Jesus wa'dí makówápiye' wínapépidí.

In t'owa wêege'in dipóe

40 In t'owa nă'in ovâytumáa'in dit'oe ihaydi wáy wên ditú, "Ta'gendi nă'i-á Yôesi Tádáví tukhe'bi' âytsíkha'máa'i namuu." 41 Hewänbo wây-á ditú, "I-á namuu i to'wí Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." Hedá wá' wây-á ditú, "Hewänbo i to'wí Yôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí Galilee-wi wínamúní. 42 Ti Yôesi Tádáví ta'nin diwe wínatúhpi'an, i to'wí idi óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí David-ví ây iwedí'ibá namúní, hedá oe Bethlehem-dá na'aypuyägít'oe, i búu'ú'ay David na'aypuyä iwebá." 43 Hedího in t'owa Jesus-ví'gedí handá' wídíví'ánshaamáapídí wêege'in dipóe. 44 Wáy wêndi óepankéyí'in dida', hewänbo to'wídí wänbo wí'óeyâ'pí.

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídívíwhäyundepí

45 In méesate'in sundado diwáymáa in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Pharisees-á dikw'ó' diwepiye', hedí in sundado ovâytsikáyin, "Hedí háadan i sen wívînmaapí?" 46 Indi in Pharisees ovâytu'an, "Hänhay wänbo wí to'wí wí'ihée'anpí hă'i sen ihée'o waagibá." 47 In Pharisees-di ovâytsikáyin, "Ti un wá' in ta'gen namuu iwedí idi wovâyya'an? 48 Ti wí'úhanginnáhpí'an wí' wänbo na'in tsonnindá hedá na'in Pharisees-á iví'piye' wí'ívíwhäyundepí'in? 49 Yôesi Tádádí nă'in t'owa iví'piye' dívíwhäyunde'in ovâytechänukhâymáa, indá i tsontuü Moses ita'nandi wídâytaapí." 50 Wí sen in diwedí Nicodemus gin nakháwă'idi ovâyhée'an, i-á hänhaybo Jesus-ví'piye' namáa'i' namuu. 51 Kinnân ovâytu'an: "Wígínkoedípí gitúnídí háa wí to'wí híwó' háa híwó'pí i'annin páadé iví tuü git'oepídíbo', hedá háawên i'annindá gínhanginpóepídíbo'. Na'inbí tsontuü kí'min gínmuupí'an." 52 Indi óetu'an, "Háadan igí' bikhäge'hée'o'? Ti

u wá? Galilee iwe?ibá unmuu gáhân? Áyîngidi Yôesi Tádávi ta?nin mântu?ámí, hedân ûhanginpúwí wí? wânbo wí Yôesi Tádávi tukhe?bi? Galilee-wi wínamuupí?in.”

I kwee wíyá kweeví sendáđí it'aywó?nandi?

⁵³ T'âhkíđíbo inbí?piye? dívíweeho?.

8

¹ Hewânbo Jesus-á oe Olive Okú gin dâytu?o? iwepiye? namää. ² Wíyá tháwân hé?dibo? i? méesate hay?i eepiye? nawáymää. Báyéki t'owa ûnpówáđí indáđí isóge hedí ovâyhá?an. ³ Hedí in Hudíyoví kuu dâyhá?o?indáđí in Pharisees-áđí wí kwee Jesus na?ân diwepiye? óeho?. Ná?i kwee-á wíyá kweeví sendáđí dânt'aywó?dodi óekê?. In t'owaví páadépiye? óekwínu?an, ⁴ hedí indi Jesus óetu?an, “Háhkandi?, ná?i kwee-á wíyá kweeví sendáđí dânt'aywó?dodibo? óekê?. ⁵ I tsontu? Moses ita?nan diwe kinnân díyôn: Wí kwee kin i?o?i? âyk'usâyuhéyí?in gínkhây?ä?. Heyâa u, hân úchanpo??” ⁶ Ná?in Jesus óetu?an óetayi?nídí wên háawên híwó?pí?in natu?hpée-íđí hedânho ónt'aywó?dichânú-íđí. Jesus it'ääđí oe nange iví mankhúđí háawí ita?nan. ⁷ Hewânbo ihayda? óetsikáyinde?, hedího? idaygi?andi ovâytu?an, “Wênâ wí unbí?wedí wí?it'aywó?nanpí?đí, idân i kwee páadé óek'usâyú-í.” ⁸⁻⁹ Hedí wíyá it'ääđí oe nange iwáyta?nan. In senâ? i kwee óets'úde?in ná?in dit'oedi wí?íngin t'âhkí iwedi dipee, in shánki saydôe páadé, hedí Jesus-áđí i kwee-áđí wí?bo iwe dawindi oványoe?an. ¹⁰ Jesus wíyá idaygi?andi i kwee óetsikáyin, “Wáyho in ton? Ti wí? wânbo wínatúhpí?an wóetuchânú-í?in úkhây?ä??” ¹¹ I kweedi óetu?an, “Mă?mää, to?wí wânbo háabo wínatúhpí.” Jesus-di óetu?an, “Naa wânbo-á yoe. Hedího ópûn, náâ iwedi páadépiye? wíyá wívit'aywó?namípí.”

Jesus natú wí kohthay waagi?bá namuu?in

¹² Jesus wíyá ihée?andi in t'owa ovâytu?an, “Naa wí kohthay waagi?bá omuu t'owa t'âhkígi?. To?wí naa-áđí nayi?i há?to khu? i?ge nayêeni, hewânbo i kohthay nawówátsipäyí?i? imá?ve-í.” ¹³ In Pharisees-di óetu?an, “U-á wí?bo uvi?gedí bipihí?máa, hedânho háa untú?nin to?wí wânbo wí?úkhây?âhpí iwhâyú-í?in.” ¹⁴ Jesus-di ovâytu?an, “Tobá wí?bo naví?gedí wâytu?an wânbo?, háa naadi wâytu?an waa ta?gen namuu, gá naa dínhanginnândân wâhääđí o?ää?in hedá wâhääpiye? omännindá. Hewânbo undá wâhääđí o?ää?in háa wâhääpiye? omännin wí?únhanginnáhpí. ¹⁵ Undi t'owa bînwânpimúndedíbo bînt'aywó?dichânunde?. Naadá to?wí wânbo wíđônchânundepí. ¹⁶ Hewânbo wí to?wí dônchânudáho?, híwó? dáy?ámí, gá wí?bo wíđáy?opíđân, hewânbo i dísandí-áđí naa-áđí handa? gatú?. ¹⁷ Unbí tsontu? ta?nin diwe wânbo kinnân nata?muu: Wí to?wí óetsondiwekán dihayđi wên wíyedi handa? iví?gedí datú?dáho?, úkhây?ä? úvíwhâyú-í?in háa datú waa ta?gen namuu?in. ¹⁸ Naa i wí? omuu naví?gedí dáypihée?o?i?, hedá naví Tádá dísandí? wá? naví?gedí ihée?o?.” ¹⁹ Indi óetsikáyin, “Wáyho? uvi?tádá?” Jesus-di ovâytu?an, “Undíđá naa wíđítaapí, naví Tádá wânbo-á wíđíntaapí. Naa dítaadáho?, naví Tádá wá? dîntáa-íwân.”

²⁰ T'âhkí ná?in Jesus natú i méesate hay?i ee ovâyhá?o? ihayđi, i chá? nate?kw'ó?di íve nú? naná? diwe. Hedí to?wíđí wânbo wí?óepankê?pí, ihayđi wa?đí wí?únpóepíđí óekéyíđí.

Jesus natú wáy namän dipiye? in t'owa wíđínkoedí-ípi dimú-í?in

²¹ Jesus wíyá ovâyhée?andi ovâytu?an, “Naa náwedí omän, hedí undi dítu?wâkhây?máa, hewânbo unbí t'aywó?di wa?đí bînmáadíbo? íchuwagít'óe. Wáy omän diwepiye?bá wí?únkoedí-ípi ímu-í?in.” ²² Hedího in Hudíyoví p'ó?dédí?in dívítu?an, “I natú wáy i namän deepiye?bá wí?ínkoedí-ípi gimú-í?in. Háadan kin natú? Ti wí?bo ikhe?khây?máa gáhân?” ²³ Íđi ovâytu?an, “Undá náâ áagéwin ímuu, naa-á oe kw'áyewi-á. Undá náâ oepáa k'ayđiwinda? ímuu, naa-á yoe. ²⁴ Hedánkun naadi wâytu?an, unbí t'aywó?di bînmáadíbo? íchuwagít'óe, hedí to?wí naa omuu?in úvíwhâyundepíđáho ta?gendi unbí

t'aywó'di bînmáadîbo' íchuwagít'óe'in únpuwí. ²⁵ Hedi óetsikáyin, “To-an unmuu?” Jesus-di ovâytu'an, “Naadi páadédîbo wâytumáa to'wí omuu'in. ²⁶ Wiyá báyéki háawí unbí'gedi otúní'i naa dómáa, hedá báyéki híwó'pí' úví'andi namuudi naa dínkoedi wâyte'p'íde-ídí. Hewänbo háa i dísandiví'wedi ot'oe'inda' t'ähki t'owa dovâytu'o', hedi i-á in ta'genda' ihée'o'.”

²⁷ Hewänbo ná'in Húdíyoví p'ó'dedí'in wídika'pówápi i óesandi-á Yôesi Tádá namuu'in.

²⁸ Hediho Jesus-di ovâytu'an, “Owáy naa t'ähki t'owagí' o'aypuyä'i' undi dít'óhtägetege ihaydáho' únhanginnáni to'wí naa omuu'in, hedá únhanginpúwí naa wí'bo háawên wídáy'opí'in, hewänbo háa naví Tádádí díhá'andida' dáyhée'o'. ²⁹ I dísandi' naa-adí nayi'. Wí'bo wídíyoe'anpí, gá naa-á háädi wänbo t'ähki i óehíhchando'ida' dáyo'dân.” ³⁰ Hedi kin ovâyhi'máa ihaydi báyéki t'owa ivi'piye' dívíwhäyu.

To'innan ta'gendi Abraham-bí äy dimuu?

³¹⁻³² Jesus-di ná'in Hudíyo ivi'piye' dívíts'anwhäyu'in ovâytu'an, “Naví hí' háädi waa dín'a'ginhondáho', ta'gendi naví'wedi íhâhpúwí'in ímuu, hedá únhanginnáni háawí in ta'gen namuu'in, hedi pan waagi'nbá wiyá wí'ímúnípi.” ³³ Hedi óetu'an, “Na'indá Abraham-bí äy iwedi'innân gimuu. Na'indá hânhay wänbo to'wênbí pan wígimuupí. Hedi háadan untú pan waagi'nbá wiyá wígímúnípi gin?”

³⁴ Jesus-di ovâytu'an, “Ta'gendi wâytumáa, to'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá, t'aywó'didi ovâyamáadi pant'óe'in waagi'in dimuu. ³⁵ Wí to'wí pant'óe'i namuu'i-á ivi tsondiví k'aygi iwe háädi wänbo t'ähki wínachá'nípi, hewänbo i tsondiví ay únmuu'i-áho hânhay wänbo t'ähki k'aygiwi-ân namuu. ³⁶ Hedi naa Yôesi Tádáví ay omuu'idi unbí t'aywó'di iwedi wâywhima'p'ädídáho', ihaydibâa ta'gendi íwhima'p'áni. ³⁷ Naa dínhanginná un Abraham-bí äy iwedi'in ímuu'in, hewänbo undá ida' díhéyí'in, gá naví hí' unbí pí'ná k'ó'yé wíwînmáapídan. ³⁸ Háa naví Tádádí dínkeeyannin naadi wâytu'an, hewänbo undá háa unbí tádáví'wedi ít'oe waagibá úvíkanhon” kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Hediho indi óetu'an, “Abraham-dá na'inbí hân'oe'i' tádá gínmuu.” Jesus-dá ovâytu'an, “Abraham-bí äy ta'gendi ímuudáho', háa Abraham i'an waabá úví'âamíwân.

⁴⁰ Hewänbo náa undídá díhéyí'in ida', tobáháa in ta'gen naví Tádáví'wedi ot'oe'inda' wâytu'an wänbo'. Abraham-dá ha'wâa wí'i'anpí. ⁴¹ Undá háa unbí tádá i'oe waabá úví'o'.” Hedi óetu'an, “Tádápi'in äy wígimuupí. Wí'dá' wí tádá gín'ân, i-á Yôesi Tádá namuu.”

⁴² Jesus-di ovâytu'an, “Yôesi Tádá ta'gendi unbí tádá únmuudáho', naa díseégi-íwân, gá ivi'wedi o'äädân, hedânho náa-á náwe oyi'. Naa opichanpóedíbo wó'ääpí, idân naa dísan.

⁴³ Háadan wí'íka'póya'pí háa wâytumáa'in? Gá naví hí' wí'ít'óyanda'pídan. ⁴⁴ Penísendi-ân unbí tádá únmuu, hedi undá íkanda' háa unbí tádá nada' waa. Páadédí waabo náa iwehay Penísendi-á t'owa t'akhanu'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in ivi pí'ná wí'ihonpídí iwedi ihänge'o'. Háädi wên hôeyó natú ihaydá háawi namuu'in ipikeeyo', gá wí hôeyó'i namuudân, hedá in dihôeyó'nbí tádá-á dínmuu. ⁴⁵ Hewänbo naada' in ta'gen wâytu'o', hedânho wídínwhäyundepí. ⁴⁶ Wéná wí-an un ta'gendi ítúní naa dáyt'aywó'nannin? Tóebo yoe. Hewänbo naadi in ta'genda' wâytumáa, hediho háadan wídínwhäyundepí?

⁴⁷ Wí to'wí Yôesi Tádáví' únmuu'ida' ivi hí' ónt'óyande'. Hewänbo undá Yôesi Tádáví'in ímuupídan kun wíwînt'óyandepí” kin Jesus-di ovâytu'an.

Hän'oe Abraham-di Jesus óemú?

⁴⁸ In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an, “In ta'gen gitúhpí'an, u-á Samaria-wi waagi'ba unmuu, na'inbí kuu wínâa'a'ginpídí, hedá wí yä'dâapí' p'oewaahâädi wóemáa.”

⁴⁹ Jesus-di ovâytu'an, “Naa wí yä'dâapí' p'oewaahâädi wídímáapi. Naa naví Tádáví'gedi híwó'da' dáyhée'o', hewänbo undá naví'gedi híwó'pí úvíhí'máa. ⁵⁰ Wí'bo wó'da'pí otúní'in naa hay'i omuu'in. Yôesi Tádá-ânho namuu i nada'i kin natúní'in, i-áho natú' háa undá in ta'gen bînmáa'in hedi háa naa-á. ⁵¹ Naadi ta'gendi wâytumáa, wí to'wí naví hí' dín'a'gindo'i-á chuwa iwe há'to napówa-í.” ⁵² In Hudíyoví p'ó'dedí'indi óetu'an,

“Näbáha? gínhanginná wí yä?dâapî? p'oewâahâadi wóemáa?in. Abraham nachuu, hedá t'ähkí in Yôesi Tádávi hán?oe?in tukhe?mindá wá? dit'ahán. Hebo u-á untú? wí to?wí uví hí? i?a?gindo?i há?to hánhay wänbo chuwa iwe napówa-í. ⁵³ Ti na?inbí hehääwi thehtáy pahpâa Abraham-bí shánkí hay?i unmuu gáhân? I-á hedá Yôesi Tádávi tukhe?mindá dit'ahán. To-an u? unmuu gân un?ánde??” ⁵⁴ Jesus-di ovâytu?an, “Naa wí?bo hay?i dáypipaadáho? háagi? wänbo wínachä?muupí. Hewänbo naví Tádádân naa hay?i dípaá, hedí itú? i-ân unbí Yôesi únmuu. ⁵⁵ Undidá hánhay wänbo wíwîntaapí, hewänbo naadá i dótaa. Wídótaapí gin otúdáho naa wí hôeyó?i? omúni, un waagibá. Hewänbo naadá ta?gendi dótaa, hedí iví hí? dôn?a?gindo?. ⁵⁶ Unbí thehtáy pahpâa Abraham nahíhchaa gá i thaa o?ää?i? ipuwäkhâymaaân, hedí imû? ihaydiho nahíhchanpóe.” ⁵⁷ In Hudíyoví p'ó?dédi?indi óetu?an, “P'ánántä paayo?i wänbo wa?di wú?muupí. Hândidan Abraham nâamû?” ⁵⁸ Jesus-di ovâytu?an, “Ta?gendi wâytumáa, wa? Abraham na?aypuyäpidíbo naa oyího?” ⁵⁹ Hedího dâyk'uuwóehógi óek'usâyuhéyídi, hewänbo i meesate ívedi kaadibo napee.

9

Jesus-di wí sen tsí't'aa?i na?aypuyä?iví keetan óemägi

¹ Jesus oe p'óegé wáy namändi wí sen óemû?, i-á tsí't'aa?ibo na?aypuyä. ² Jesus-ví khäge?nindi óetsikáyin, “Háhkandi?, ti ná?i sen wên t'aywó?nin i?andân, háa iví tádá?in dânt'aywó?nandi tsí't'aa?i na?aypuyä?” ³ Jesus-di ovâytu?an, “Wên t'aywó?nin i?annin namuudi kin wí?ünpóepí, háa iví tádá?in dânt'aywó?nandi wänbo-á yoe. Ná?indá ünpoé hedânho Yôesi Tádádí wên háawên ón?amídi, hedí kindídi nakeepúwídi Yôesi Tádá-á nakay?in. ⁴ Thaadi t'owa dívít'ôe?amígi? naná, khu?déedá yoe. Hedí hanbá nää-ân naná i naa dísandiví t'ôe ívít'amídi wa?di gínkoedíibo?, gá owáy wí thaa naná? diwe na?in wíyá há?to gínkoedí-í ívít'ôe?amídi. * ⁵ Wa? nää oepáa k'aydi oyidíbo naa wí kohthay t'ähkí t'owagi? waagi?bá omuu.” ⁶ Kin natú ihaydi ee nange isóp'ohén, hedí iví só?p'oeđi wí nap'o?ay ipaadi i sen natsí't'aamuu?i tsée eedi óe?äyü. ⁷ Hedáhá? óetu?an, “Ya? ópün oe p'obú?ay iwepiye?, Siloam kin dâytü?o?i?, hedí uví tsée män'owídi-í. (Ná?in kháwä Siloam-dá natü?da? “óesandi?” gin.) Hedího i sen namäädi i?oewää, hedí iwáybun dihaydiho? iví keetan imáa.

⁸ In to?wên i senbí tso?wa dithaa?in hedá in to?wên ihääda?sógendeđi óemû?in dívítsika?máa, “Ti ná?i i to sen ihääda?sógende?i wínamuupí?an?” ⁹ Wên ditú, “I-ânkun namuu.” Wây-á wëndá ditú, “Yoe” gin, “i waagibá únwänpichaa.” Hewänbo i sendá natú, “Naa-ânkun i omuu.” ¹⁰ Hedího óetsikáyin, “Hândidan handi uví keetan mánkê?” ¹¹ Idi ovâytu?an, “Wí sen Jesus gin nakháwä?i wí nap'o?ay ipaa, hedí naví tsée eedi dí?äyü, hedí dítü?an oe p'obú?ay Siloam gin dâytü?o? iwe dáy?owídi-í. Hedího? omäädi dáy?oewää, hedí naví keetan donkê?” ¹² Óetsikáyin, “Wáyho i?” “Gáwáy” gin ovâytu?an.

In Pharisees-di i sen natsí't'aamú?de?i? óehí?máa

¹³⁻¹⁴ I thaa Jesus i nap'o ipaadi i sen natsí't'aamú?de?iví keetan óemägi ihaydá Hudíyoví kaykhanwówa thaa naná. Hedího to?wêndi in Pharisees-ví?piye? i sen óeho? indi óehé?amídi. ¹⁵ In Pharisees-di wá? óetsikáyin hádídan iví keetan ikê?in. Idá ovâytu?an, “Wí sendi nää tsée eedi dínap'o?äyü, hedá dáy?oewää, hedí nää dínkeepóe.” ¹⁶ Wáy wên in Pharisees ditú, “I sen kin i?andi-á Yôesi Tádádí wí?ónk'û?pi, gá ná?i kaykhanwówa thaa wí?i?a?ginpídan.” Hewänbo wây-á wëndá ditú, “Wí to?wí t'aywó?to?i namuu?i kí?bi pínán há?to ikeyamí.” Hedího wêege?in dipóe.

¹⁷ Hedí wíyá in Pharisees-di i sen natsí't'aamú?de?i? óetsikáyin, “Heyâa u, hân iví?gedí úchanpo?? U-ân unmuu uví keetan mánkê?i?” I sendi ovâytu?an, “I-á Yôesi

* **9:4** Kin natú ihaydi Jesus natü?da?, wáyyéđi t'ôegi? naná, wáyyéđá wíngínkoedípi ívít'ôe?amídi, hedí wa?di naná i-á it'ôe?amídi, gá óehéyi ihaydi wa?di wínanáhpídan.

Tádávi tukhe?bi namuu.” 18 Hewänbo in Hudíyoví p'ó'dédí'in wídíwíwhäyupí ná'i sen ta'gendi natsí't'aamuwän hebo nää ûnkeepóe, hedího' iví tádá'in ovântukánnan iví'gedí oväntsikáyi'nídí. 19 Hedí oväntsikáyin, “Ti unbí ay ná'i dánmuu? Ti tsí't'aa'i na'aypuyä'in datúni? Hádídan handi nää ûnkeená?” 20 I senbí tádá'indi ovâytu'an, “Gänhanginnândákun na'inbí ay gänmuu'in hedá tsí't'aa'i na'aypuyä'indá. 21 Hewänbo háadí nää ûnkeená'nin wígänhanginnáhpí, hedá wá' wígänhanginnáhpí to'wídí óekeetanmägi'in. Bintsikáyi'be i'. Senho namuu. Igí' wí'bo ipihée'amí.” 22 I senbí tádá'in in Hudíyoví p'ó'dédí'in dänkhuwōeda'máa, gá dáywéhpêe'andân i méesate ee ovâytsudekhâ'amídí to'wên ditú'nin Jesus-á namuu i to'wí Yōesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. 23 Handidänkunho datú, “Senho namuu, hedího bintsikáyi'be i'.” 24 Hedího wáygingí' i sen natsí't'aamú'de'i' óets'údedí óetu'an, “Yōesi Tádávi páadépiye' uví tuu bimääní in ta'gen untúnídí. Gínhanginná ná'i sen iví'gedí bihée'andi-ân t'aywó'to'i namuu'in.” 25 Idi ovâytu'an, “Naa wídínhanginnáhpí háa t'aywó'to'i namuu'in háa yoe, hewänbo ná'in ta'gendi dínhanginná: Tobáháa händídí otsí't'aamú'de wänbo', nää-á dínkeená.” 26 Hedího óetsikáyin, “Hännan wóe'an? Händídan wóekeetanmägi?” 27 Hedí ovâytu'an, “Wâytu'anho', hewänbo wí'úvít'óyanpí. Háadan wíyá ít'oe-í'in ída'? Ti ída' gáhân un wá' idi wovâyhá'amí'in hedânho iví'piye' úvíwhäyú-ídí?” 28 Indi i sen háäwí nachä'muupí waagi óehée'andi óetu'an, “U-ân hä'i sendi wóehá'o'i' unmuu. Na'indá Moses-ví hí'dí díhá'anninnân gimuu. 29 Yōesi Tádádí Moses óehée'annin gínhanginná. Hewänbo hä'i sendá, wígínhanginnáhpí to'wídí óesannin.” 30 I sendi ovâytu'an, “Whäyupíwó'nin namuu. Tobáháa naví keetan idi dímägi wänbo' un wí'únhanginnáhpí to'wídí óesannin. 31 Gínhanginná Yōesi Tádádí in t'aywó'to'in wí'ovâykhäge'dopí'in híwó' dív'í'amídí, hewänbo in to'wên óe'a'gindo'indá hedá to'wên háa natú waa dív'í'o'indá, innânho idi ovâykhäge'do'. 32 I nan oepáa nakhí'yen dihaydi waagibo nää pu'wahaydi to'wí wänbo wí'únkoedipí wí tsí't'aa'i na'aypuyä'iví keetan óemäänídí. 33 Hä'i sen Yōesi Tádádí óesanpídáho há'to únkoedí-í háawên wänbo i'amídí.” 34 Indi óetu'an, “U-á t'aywó'to'ida' un'aypuyä. Ti un'ánde gáhân u úkoedí'in na'in díhá'amídí?” Hedí iwáygédí óekhehpiyedí óekhá'an i méesate ee wíyá nats'únídí.

In to'wên tsí't'aa'in waagi'iná dimuu'inbí'gedí Jesus ihé'an

35 Jesus ûnhanginpóe i sen óekhehpiye'in, hedí óenuwädi óeshaa, hedí óetsikáyin, “Ti i to'wí t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'iví'piye' biwhäyunde'?” 36 I sendi Jesus óetsikáyin, “Mä'mää, to-an ná'i to'wí namuu, t'ähkí t'owagí' na'aypuyä'i'? Dítu'an to'wí namuu'in, hedânho naa dínkoedí-í iví'piye' dáywhäyú-ídí.” 37 Jesus-di óetu'an, “Udi nâamú'ho'. Naadi wíhí'máa'i-ân i omuu.” 38 I sendi óetu'an, “Na'inbí Sedó, naa uví'piye' dáywhäyunde',” hedí Jesus-ví páadépiye' idé'gendisóge.

39 Jesus natú, “Naa nää oepáa k'aydipiye' o'ää hedânho nakeepúwídí to'wên híwó' dív'íkanhonnin dimuu'in hedá to'wên híwó'pí dív'íkanhonnin dimuu'indá. Naa o'ää in to'wên wídây múndepí'in dínhanginná'nin dínkeepúwídí, hedá in to'wên dínkeet'óe gin dí'ánde'indá ditsí't'aamuu waagibá dipúwí.”

40 Wên Pharisees iwe tso'wa diwinnindi óetsikáyin, “Ti un'ánde gáhân na'in wá' gitsí't'aamuu'in waagi'iná gimuu?” 41 Jesus-di ovâytu'an, “Ítsí't'aamuu gin únhanginnândáho', t'aywó'di wíwínmá've-ípi. Hewänbo nää ítú' únkeet'óe gin, hedího wa'di unbí t'aywó'di wíwovâyâyá'anpí.”

10

I k'úwá áyí'di-ádi iví k'úwá-ádi inbí'gedí Jesus-di ovâytu'an

1 “Naadi ta'gendi wâytumáa, wí to'wí kw'áayédí oe k'úwá phékhkaa búge nats'ú'di i phékhkaa phódi i'gedí nats'úníví'wedí, i-á wí sänbidá' namuu. 2 Hewänbo i to'wí khaa phódi i'gedí nats'úyá'di-á i k'úwá áyí'di namuu. 3 I to'wí in khaa phódi i'áyînmáa'idi i

k'úwá áyí' digí' ònhuude', hedi i k'úwá áyí' didi in k'úwá ovâykháyä' dedi iví tũu dit'oedi in khaa phódi i'gedá ovâypahpiyende'. ⁴ T'ähkí iví k'úwá i khaa búgedi ovâypiye ihaydi inbí páadépiye' namá', hedi indá iví tũu òntaadi únwóemá'. ⁵ Indá wiyá to'wí dáytaapí'v'í' d'í há'to diwóemu-í, hewänbo iví'wedi dishání, gá wiyá pí'wí'v'í' tũu wí'òntaapidân."

⁶ Kin Jesus-di k'úwávi'gedi in Pharisees ovâyhée'an hääwí ovâyhá'amídi, hewänbo wídika'póya'pí háa natu'da'in.

Jesus-á i híwó'di k'úwá áyí'di namuu

⁷ Hediho wiyá ovâyhée'andi kinnân ovâythayyan: "Ta'gendi wáytumáa, wên phékhkaa phódi waagi omuu in k'úwá'gi'. ⁸ Báyéki in naví páadé di'ää'in sänmin waagi'inbá dimuu, hewänbo in t'owa naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi wí'ovây'tóyanpí. ⁹ Naa wên khaa phódi waagi'inbá omuu, hedá in naví'piye' dívíwhäyunde'in wên k'úwá in phékhkaa búge dits'ú'nin waagi'inbá-á dimuu. Hedi k'úwá dipi' inbí koegi' dáysháa-ídi hedá wiyá dits'úya' waagibá, in naví'piye' dívíwhäyunde'in ovây'aywoeni hedá hääwí dántáy'i-á dáy'má've-í. ¹⁰ Wí sänbi'-á na'ä' in k'úwá ovâysänhónídi hedá ovây't'ahánú-ídi, hedá ovâyhá'dännamídi. Hewänbo naa-á o'ää t'owa dovâywówátsimäänídi, hedi ná'in wówátsi dovây'má'i-á shánki híwó'nin namuu.

¹¹ "Naa-á híwó'di k'úwá áyí'di waagi'bá omuu. Wí híwó'di k'úwá áyí'di-á nakháymuu iví wówátsi iví k'úwá'gi'in imäänídi. ¹²⁻¹³ Wí to'wí ik'úwá'áyí'namídi óewá'ánde'i-á i kodi'di k'úwá áyí'di wínamuupí, hedi in k'úwá-á iví'indá wí'ünmuupí. Hediho wí khuyó na'ädi imúndedi nashánde', gá wá'áadida' it'òe'odân, hediho in k'úwádi ta'gendi wäphade wí'òe'áyingimähpi. Hediho i khuyó na'ädi in k'úwá ovâykhugihónde hedá ovâywadeyiyénde'. ¹⁴⁻¹⁵ Naa i híwó'di k'úwá áyí'di waagi'bá omuu. Naví Tádádi naa dítaa, hedá naadá i-á dótaa, hedi hanbá in naví'in dínmuu'in dontaa, hedá indídi naa-á dítaa, hedi in dimuudi naví wówátsi wänbo dáy'määní. ¹⁶ Wáy-á t'owa náyewin dimuupí'in diyí', indá wá' naví k'úwá waagi'inbá dimuu, hedi naa dínkhây'ä' in wá' dovâywé'ge'amí'in. Indá naví tũu dín'tóyaani, hedi in wé'ge'indádi wí'da' dipúwí, hedá wí'da' wí áyí'di dínchá'ní.

¹⁷ "Naví wówátsi dáy'määní hedá donwáykéyí. Handidânkun naví Tádádi naa díséegi. ¹⁸ To'wídi wänbo naví wówátsi wídíkwee-ípi. Naví wówátsi-á wí'bo dáy'pákhây'máa. Naa dínk'òe naví wówátsi dáy'määnídi hedá donwáykéyídi, gá naví Tádádi díyòndân kin dáy'amídi."

¹⁹ Jesus kin natú ihaydi in Hudíyo inbí ánshaa iwe wêege'in dipóe. ²⁰ Báyéki kin ditú, "Wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa hedá bondoe'i-á namuu. Heháadan bînt'óyande'?" ²¹ Hewänbo wáy-á wëndá ditú, "Wí to'wí wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa'i há'to ihée'amí ná'i sen ihée'o waagi. Hedá wá' ti wí yä'dâapí' p'oewaahâa ünkoedi wí natsí't'aamuu'ivi keetan óewáymäänídi? Hedân yoe."

In Hudíyodi Jesus óeyoegi'an

²² Te'núdi naná' dihaydi oe Jerusalem búu'ú dínshánki'dipóe, háa i méesate hay'i hán'oe dáywáytege waa dín'ánshaa-ídi. ²³ Jesus ná'i méesate iwe nayi', ee Solomon-bí pohtaa gin dáytu'o' i'ge. ²⁴ In Hudíyovi p'ó'dédí'indi óebûukê'di óetu'an, "Häädi pu'wahayan na'in dítsíkhakankhây'máa dítu'áamídi to'wí unmuu'in? I to'wí Yòesi Tádádi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídi unmuudáho', náäbo thay'eedi dítu'an." ²⁵ Jesus-di ovâytu'an, "Naadi wáytu'anho', hewänbo wí'úvíwhäyundepí. T'ähkí pínnaan t'òe dókanhondi-á naa dáy'o' gá naví Tádádi dínk'ú'dân, hediho háa naa dáy'o'indibo wovâykeeyo' to'wí omuu'in. ²⁶ Hewänbo naví k'úwá waagi'inbá wí'ímuupídiho wí'úvíwhäyundepí. ²⁷ In to'wên naví k'úwá waagi'inbá dimuu'indi naví tũu dín'tóyande', hedi naadá in dovâytaa, hedi naa díyuumá', ²⁸ hedi wówátsi nahánde'pí'in dovây'má', hedi há'to hánhay wänbo diháani, hedá há'to-á to'wídi wänbo naví mangedi ovây'hóní. ²⁹ Naví Tádádi in dímagi,

hedí i-á t'ähkíví shánkí hay'i-ân namuu, hedí to'wí wänbo wí'ûnkoedipí naví Tádáví mangedí ovâyhónídí. ³⁰ Naa-ádí naví Tádá-ádí wí'da' gamuu.”

³¹ Wíyá in Hudíyoví p'ó'dédí'in dâyk'uuwóehógi óek'usâyuhéyídí. ³² Jesus-di ovâytu'an, “Báyékí híwó'di hääwí bînmúnígí' naa dó'an, naví Tádádí dítu'an waagi. Hedí wé'in hääwên dáy'annin namuudan nää naa dik'usâyukhâymaa?” ³³ In Hudíyoví p'ó'dédí'indi óetu'an, “Na'indá wên háawên híwó'nin bi'annin namuudi wíwík'usâyukhâymaapí, hewänbo a'ginháhpíwó'di Yôesiví'gedí bihí'máadânho wík'usâyukhâymaa. U-á t'owada'mân unmuu, hewänboänbo untú Yôesi unmuu gin.” ³⁴⁻³⁵ Jesus-di ovâytu'an, “In ta'nin ungi' wovâyta'nannin diwe natú'pí'an, Yôesidi in tsonnin ovâytu'an i waagi'inbá dimuu. Hä'in t'owa Yôesidi hân'oe iví tuu ovâymaagi'in han ovâytu'an, hedí iví hí' hânhay wänbo t'ähkí ta'gen unmuu, ³⁶ hedí háadan handi nää ítú' naadi Yôesi Tádá dó'a'ginhánunde'in iví ay omuu'in otúdí? Naa-ânkun naví Tádádí díde'man iví t'ôe dön'amídí, hedá nää oepáa k'aydipiya dísan. ³⁷ Naa naví Tádáví t'ôe dáy'opídáho', wídnwhâyú-ípi. ³⁸ Hewänbo naa iví t'ôe dáy'o-âkun, hedího in dáy'o'in namuudi únkây'ä' naví'piye úvíwhâyú-í'in, tobáháa in otú'nin bînwhâyundepí wänbo'. Handidânho ta'gendi únhanginpúwí naví Tádá naa-ádí namuu'in hedá naa-á naví Tádá-ádá omuu'indá” kin Jesus-di ovâytu'an.

³⁹ Ihaydi wíyá óepankéyí'in dida', hewänbo inbí'wedí namap'ä.

⁴⁰ Jesus oe Jordan p'o'p'änäpiye' nawáymää, John-di páadédí in t'owa ovâypp'ó'p'oe'an diwepiye'ba, hedí iwebo iwóyí'. ⁴¹ Báyékí t'owa iví'piye' dimää. Dítú, “John hääwí wänbo pinnán wí'ikeeyanpí, hewänbo hääwí t'ähkí ná'i senbí'gedí natú'i ta'gen namuu.”

⁴² Hedí iwáygé báyékí t'owa iví'piye' dívíwhâyü.

11

Lazarus nachuu

¹⁻² Wí sen Lazarus gin nakháwä'i nahaypóe. I-ádí Mary-ádí hedá Martha-ádí dítí'úuwinnuu, hedí Bethany búu'ú'ay iwe'in dimuu. Mary-ânkunho i ka'p'o sawó' nasu'u'í Jesus-ví ân deedi óekâyukhâymaa'i hedáhá' iví phódá óepidikhâymaa'i namuu.

³ Mary-ádí Martha-ádí Jesus ônt'ôesandi óetu'an, “Na'inbí Sedó, ót'óyan, i nâaséegí'i nahay.” ⁴ Jesus ná'in nat'oe ihaydi natú, “Tobáháa nahay wänbo nawówayêení, hedího háa ûnpúwí'in namuudi in t'owa dâymú'dí Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá naa iví ay omuu'i wá' kw'áayébo díamá've-í.”

⁵ Tobá Jesus-di Martha-á Mary-á hedá Lazarus-á ovâyséegí wänbo', ⁶ Lazarus nahay'in únhanginpóe ihaydi wíye thaa wa'di iwáygébo' itsikha'andi wí'ûnpuwámääpí. ⁷ Ihaydáho' iví khäge'nin itu'an, “Yaho' oe Judea-piye' giwáymú-í.” ⁸ Iví khäge'nindi óetu'an, “Hähkandi', hânhaybo' in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wóek'usâyuhéyí'in dida'pí'an. Hedí háadan eepiye' unwáypunda'?” ⁹ Jesus-di ovâytu'an, “Thaadi naná' dihaydi tá'di wíye óda nakeenáhpí'an. Wí to'wí thaadi iyíyéndé'i wínakanundepí, gá i ko nää oepáa k'aydigí' namuu'ídi nakeenândân hedího wáy namän ni'ge imúnde'. ¹⁰ Hewänbo wí to'wí khuudi iyíyéndé'i-á nakanunde wí'ûnkothaynáhpídi.”

¹¹ Ihaydáhá' Jesus-di ovâytu'an, “Na'inbí k'ema Lazarus nayókhá, hedí naa omän dóyóhsaanídí.” ¹² Iví khäge'nindi óetu'an, “Hähkandi', Lazarus nayókhândáho handidi nahewówa-í.” ¹³ Indá dí'ánde Jesus natú'da'in Lazarus ta'gendi nayókháwák'óe'in, hewänbo ho nachuu'in natú'da'-á. ¹⁴ Hedího thay'eedí ovâytu'an, “Lazarus-á ho nachuu. ¹⁵ Hedí ungi' shánkí híwó' namuu naa iwe wó'yipídí i nachuu ihaydi, gá bînpuwákhâymaadân háa dönkhâymaa'in, hedí handidi shánkí naví'piye' úvíwhâyümääní. Nää yaho' iví'piye' gimú-í.” ¹⁶ Thomas i kwâati gin dâyk'hâyä'de'ídi in wé'ge'in khäge'nin ovâytu'an, “Yaho gimú-í, hedí Jesus óehaydáho' i-ádíba gichúu-í.”

Jesus natú i-ân t'owa ovâywáywówápa'i hedá wówátsi nahándepí'in ovâymä'i-á namuu

17 Jesus oe Bethany búu'ú'ay tso'wa napowa'ä' ihaydi óetu'an Lazarus óekhã'k'û' iwedi yôenu thaahonaphade'in. 18 Bethany-á Jerusalem diwedi kayi' wínanáhpí, wíye míya ihayhãyú, 19 hedi Mary-á Martha-á inbí'we báyéki Hudíyo dipówa ovãnsíwówá'amídí, inbí tí'úu dânmãädi.

20 Jesus na'ä'in Martha ûnhanginpóe ihaydi na'ayyaypee, hewänbo Mary-á oe k'aygibo iwóyí'. 21 Martha-di óeyaydi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'úu nahay ihaydi háy nãwe unyidi há'to nahãaniwän. 22 Hebo naa dínhanginná nãäbo hãäwí Yôesi Tádá nãadaa'andí' idi wóemãäní." 23 Jesus-di óetu'an, "Uví tí'úu úwáywówápúwí." 24 Martha-di óetu'an, "Naa dínhanginná i t'ä'gi thaa naná' diwe t'ãhkí t'owa ovâywaywówápaa ihaydi nawáywówápuwagít'óe'in." 25 Jesus-di óetu'an, "Naa-ân i omuu t'owa dovâywaywówápá'i', naadi dovâywówátsimã'. To'wí naví'piye' iwhãyu'i' iwówátsimã've-í tobá nachuu wänbo'. 26 Hedi wí to'wí wa'di nawówayi'i naví'piye' iwhãyu'di há'to nachúu-í. Ti biwhãyunde ná'in?" 27 Martha-di óetu'an, "Hedân hãä, Na'inbí Sedó, naa dáyhãyunde' u-ân unmuu i Yôesi Tádádí wóesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, Yôesi Tádávi ay-ân unmuu. Ívitsíkha'máawän nãä oepáa k'aydipiye' un'ãä-ídí."

Jesus isíhtãä

28 Kin natú ihaydiho Martha iweeho', hedi iví tí'úu Mary itu'an i'ãähãnge'amídí hedi óesãntu'an, "Í háhkandi ho napówá hedi u-ádí nahí'da'." 29 Mary ná'in nat'oe ihaydi wesebo' iwínú hedi ee Jesus nayi' iwepiye' namãä. 30 Jesus i búu'ú'ay iwe wa' wínapówápí, hewänbo wa'di Martha-di óeyay iwáygebo nayi'. 31 In Hudíyo ee tewhá íve dikw'ó'nin Mary óesíwówá'o'indi óemú' wese iwínúdí yá'wépiye' napeedi, hedi di'ân Lazarus nakhã'k'óe iwepiye' namãnnin isíhtãä-ídí, hediho ûnwóemãä.

32 Mary oe Jesus nayi' iwe napówá, hedi óemú' ihaydi iví páadépiye' idé'gendisógedi óetu'an, "Na'inbí Sedó, naví tí'úu nahay ihaydi háy nãwe unyidi há'to nahãaniwän." 33 Mary-á in Hudíyo ûnwóe'ãä'indá dívísíhtu'wínúndedi Jesus-di ovâymu' ihaydi, iví pí'nã khó'yé hãnho nataachanpóe hedi nathãthãpóe, 34 hedi ovâytsikáyin, "Wáygan Lazarus óekhã'k'û'?" Óetu'an, "Na'inbí Sedó, hêe na'indádí ókã'vedi nãamúnídí." 35 Jesus isíhtãä. 36 Hediho in Hudíyo ditú, "Binmú'dí, ta'gendi Lazarus óeséegi." 37 Hewänbo wáy wên ditú, "Í to sen natsí't'aamuu'ivi keetan óemãgi. Ti wá' wí'ûnkoedipí'an Lazarus ônehkhãá'amídí wa' nachuupídíbo hedãnho wínachúu-ípídí?"

Lazarus óewáywówápaa

38 Jesus wíyá iví pí'nã khó'yé hãnho nataachanpóe, hedi wí t'ovãpho nachã' diwe i pení nak'óe iwe napówá. Wí k'uu pháagi' nakhaawin t'ovãpho ee. 39 Jesus-di ovãytu'an, "Hã'i k'uu wéhãnäpiye' binhãnge'an." I nachuu'ivi pá'dây Martha-di Jesus óetu'an, "Na'inbí Sedó, nãä-áho nasuhkay, nãä-á yôenu thaa nahán diwedi ûnná." 40 Jesus-di óetu'an, "Naadi wítu'anpí'an, biwhãyundedáho nãamúní Yôesi Tádá hãnho nakay'in." 41 Hedi i k'uu wéhãnäpiye' dâyhãnge'an, hedi Jesus oe makówápiye' ibéedí natú, "Tádá, naadi wíkú'daa'o naví yûusu dînt'óyandi. 42 Hedá dínhanginná hãädi wänbo t'ãhkí dînt'óyande'in, hewänbo naa ná'i tuu otú ná'in t'owa nãwe diyi'in dít'óe-ídí udi naa dísannin dívíwhãyümãänídí." 43 Ihaydáhã' kaygi natú, "Lazarus, ópive." 44 Hedi i sen nachu'k'óe'i napee. Wa'di aa saygi'didi na'ánmuu, iví ándá mandá wänbo', hedá iví ts'ay-á wá' aadi ûn'ánmuu. Jesus-di in t'owa ovãytu'an, "Bin'ánsuu hedãnho iví'piye' namú-ídí."

In Hudíyovi p'ó'dédí'in dida' Jesus óehéy'in

45 Báyéki in Hudíyo Mary-ví'piye' di'ádãapóya'nin háa Jesus i'annin dâymú', hedi iví'piye' dívíwhãyu. 46 Hewänbo wáy-á in Pharisees-ví'piye' dimãä ovãytu'ã'amídí háa Jesus i'annin. 47 Hediho in owha' p'ó'dédí'indádí hedá in Pharisees-ádí in Hudíyovi tuyowa' ovâywé'ge'an, hedi ovâytsikáyin, "Hãnnan ív'ámí? Ná'i sendá báyéki ípínnãnt'óe'o'. 48 Kin ikanhondi áymãgidáho', to'wên t'ãhkí iví'piye' dívíwhãyú-í, hedá

in Rome-win sundado di'ää-í hedi na'inbí méesate hay'i dinnayú-í hedá na'inbí t'owa-á dínwáde-í.”

⁴⁹ Wí sen in diwedi ihay paayo na'owha'p'ó'dédí'än, i-á Caiaphas kin nakháwä, hedi idá ovâytu'an, “Undá hääwí wänbo wí'ünhanginnáhpí. ⁵⁰ Ti wí'ünhanginnáhpí'an shánki yänbedi híwó' namúni'in ungi' wí'da' wí to'wí t'ähki na'inbí t'owagi' iví wówátsi imäänídi, hedi handidi na'inbí t'owa t'ähki wí'ovâyhánú-ípi.” ⁵¹ I-á iví ánskaa iwedibo ná'i hí' wínatúhpí, hewänbo wí Yôesi Tádávi tukhe'bi namuu waagibá ihée'andânho háa napuwagít'óe'in natú, gá i paayo owha' p'ó'dédí' namuudân. Hedânkunho natú Jesus-á t'ähki in Israel t'owagi' nachuwagít'óe'in. ⁵² Hewänbo ingi'da' wínachuwagít'óepí, in to'wên Yôesi Tádávi áy ünmuu'in wéngé t'ähki diwadekw'ó'ningi'-ân wá' nachuwagít'óe, hedânho ovâywé'ge'amídi, hedá wí'da' dipúwí.

⁵³ I thaa iwedi páadépiye' in Hudíyoví p'ó'dédí'in dívihí'máa hádídí óehéyí i'gedi. ⁵⁴ Hediho Jesus wiyá kee'eedi wí'iyiyéndepí, in Hudíyoví p'ó'dédí'indi wí'óemúnipídi, hewänbo iwedi iyáatädi oe ahkónu nú' naná diwepiye' namää, wí búu'ú'ay Ephraim gin dâytu'o' iwepiye', hedi iwáyge' iví khäge'nindádi iwóyí'.

⁵⁵ Ihayhääbá in Hudíyoví shánki'di púnú' naná, Passover gin dâytu'o'i'. Wa' i shánki'di thaa napówápídi bo báyekí t'owa Jerusalem búu'údi yá'wé dithaa'in iwepiye' dimää dívípkhây'amídi in Hudíyoví kuu dínmuu waa. ⁵⁶ Jesus óetuwämáa, hedi iwáyge' méesate hay'i íve diyidi dívítumáa, “Tigúba i nashánki'di'ää-í?” ⁵⁷ In owha' p'ó'dédí'indádi hedá in Pharisees-ádi in t'owa ovâyýôn Jesus wáyge' nayi'in dínhanginpóedi ovây't'óe'amí, hedânho óepankéyídi.

12

Wí kweedi Jesus-ví ân deedi wí ka'p'oe sa'wó' nasuu'i' ón'ewe

¹ Wa'di sí thaa natáy ná'in Hudíyoví shánki'di Passover gin dâytu'o'i' dínánídi, hedi Jesus oe Bethany búu'ú'ay iwepiye' nawáymää. Iwänkun Lazarus na'än, i-á i sen Jesus-di óewáywówápaa'ibá namuu. ² Iweho Jesus ónkindhúukhây'an. Martha-di ováysääsande', hedi Lazarus wá' in wé'ge'indádi nahú'än. ³ Hedi Mary wí ka'p'oe sa'wó' nasuu'i' nard kin dâytu'o'i' imaa. I ka'p'oe-á wí' taa nakháa hedá hânho nachä'muu. Hedáhá' Jesus-ví ân deedi ón'ewe, hedá iví phodá Jesus-ví ân deedi óepídi. I ka'p'oe di ee íve i'ge t'ähki sa'wó' nasu'p'íde. ⁴⁻⁶ Hewänbo wí' iví khäge'ninbí'wedi natsikapóe, “Háadan ná'i ka'p'oe sa'wó' nasuu'i' wí'iku'ch'áapi poewin tägintä (300) thaa t'óe díví'andi wá'âadi, i chä' in sehkanäwó' diwówayi'in ovây'määnídi?” Ná'i sen kin natú'i-á nakháwä Judas Iscariot gin, i-á Jesus óekuhpekhây'máa'i-ân namuu, hedi ná'in natú sänbi' namuudi, in sehkanäwó' diwówayi'indi óe'áyíngimädá yoe. Idá in khäge'ninbí chä' ovây'áyínmáa, hedi iwedibo' isänhónde'. ⁷ Hewänbo Jesus-di Judas óetu'an, “I kwee ánpí ná'an. Tobá hä'i ka'p'oe imá've-í. I thaa díkhä'k'úwígí' namuu. ⁸ Häädi wänbo t'ähki in sehkanäwó' diwówayi'in t'owa undádi diyéeni' bínhä'wímäänídi, hewänbo náwe naa-á hânhay wänbo t'ähki há'to undádi ochá'ní.”

In owha' p'ó'dédí'in dida' Lazarus óehéyí'in

⁹ Báyekí Hudíyo dínhanginpóe Jesus oe Bethany nayi'in, hediho iwepiye' dimää Jesus nayidida'ba yoe, hewänbo Lazarus i sen Jesus-di óewáywówápaa'i' óemúnídi wá'. ¹⁰⁻¹¹ Jesus-di Lazarus óewáywówápaa ihaydi báyekí Hudíyodi inbí p'ó'dédí'in ovâyyoekanhondi Jesus-ví'piyeda' dívíwhäyuhon, hediho in owha' p'ó'dédí'in dâywéhpê'an Lazarus wá' óehéyídi.

Jesus wí búndu iwe na'í'ändi oe Jerusalem búu'ú nats'ú

¹² Wiyá tháwän in báyekí t'owa in Passover shánki'dipiye' dipówá'in dínhanginpóe Jesus oe Jerusalem-piye' na'ä'in, ¹³ hedi palm taykhóe dâyts'á'di ün'ayyaymää, hedi kinnân dívítuhkwinuhon: “Wíséegikénde’.” “Na'inbí Sedó Yôesi Tádádi wóesan, hediho

híwó? wóe?âamí.” “U-á Israel-ví tsondi hay?i unmuu.” 14-15 Jesus wí búndu?ay ho ônkê?di iwe na?í?ân, hediho Yôesi Tádáví ta?nin diwe háa ûntû? waagibá napóe. Kinnân nata?muu: Un t'owa Zion-win wiyá wí?íkhuwôeda?ípi.

Binmú?dí, unbí tsondi hay?i wí búndu?ay k'éwédí ún?ä? *.

16 (Ihaydiho Jesus-ví khäge?nin ná?i hääwí napo?i? wídika?póya?pi, hewänbo tí?úugédí Jesus wiyá oe makówápiye? nawáypee ihaydânho ná?in iví?gedí nata?muu?in dín?ánpowá, hedá dínhanginná háa nata?muu waabá óe?annin.)

17 Häädankánbo báyéki t'owa Jesus-ádi diyí? i thaa idi Lazarus óewáywówápaadi penípho iwedi napée-í kin óetu?an, hedi náä ná?in t'owadibá in wé?ge?in t'owa ovâyütumáa háa iwe i?annin. 18 Hediho ná?in wé?ge?in t'owa dínhanginpóe Jesus-á ná?in pínán t'ôe i?annin, hedânkunho ûn?ayyaymää. 19 In Pharisees wí?ná táye dívíchänu?odi ditú?, “Ti wíwínmúndepí?an háa ída? waagi wí?únpuwamänpí?in. Binmú?dí, báyéki t'owa i-ádi?da? dimän.”

Wên Greek t'owa Jesus-ádi dihí?da?

20 Wên Greeks dimuu?in in wé?ge?in t'owa-ádi diyí?, in oe Jerusalem dínshánkí?diná? diwepiye? di?ää?in Yôesi Tádá óe?a?ginmäänidí. 21 Indá Philip-ví?piye? dimää (i-á Bethsaida búu?ú?ay oe Galilee nangewi namuu), hedi óetu?an, “K'ema, Jesus-ádi gihí?da?” 22 Philip namää Andrew óetu?âamídi, hedáhá? Philip-á Andrew-áda? Jesus-ví?piye? damää óetu?âamídi háa ditú?in. 23 Jesus natú, “Ihaydi púnú? nanânho nakeepúwídi hay?i omuu?in, naa t'ähki t'owagí? o?aypuyä?i? 24 Hebo ta?gendi wâyütumáa, wí táhtá ko?yi óekoedi iví wówátsi imä? waagibá ûnpo? hedânho shánkí báyéki iwedi natáhpaa-ídi, hedi iví wówátsi imähpidá iwedi hääbo wínapa?pi, iwebo wí?bo nawänpik'óe. † 25 To?wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí?da? dínmuu?indá inbí wówátsi dipedée-í, hewänbo to?wên inbí wówátsi náä oepáa k'aydi ingí?da? wídínmuupí?indá, inbí wówátsi hânhay wänbo t'ähki dâymá?ve-í. 26 To?wên naagi? dívít'ôe?ami?in dida?di naa díyuumá?ve-í?in dínkhây?ä?, hediho? iwáyge? naa oyi? iwe, naví t'ôe?in iwáygebá diyêeni. To?wên naagi? dívít'ôe?o?in naví Tádádi ovâyütü?âamí híwó? dívítisiye?annin.”

Jesus iví chuwa i?gedí ihée?an

27 “Nääho naví pí?ná khó?yé dínkháapóe. Ti naví Tádá dondaa?ami ná?in dínpuwagít'óe?in diwedi dín?aywoenídi? Hedân yoe, ná?in dínpuwagít'óe?in namuudânkun náä oepáa k'aydipiye? o?ää. 28 Hedânho ná?in wída?máa naví Tádá, ovâykeeyami u-á hay?i unmuu?in” kin Jesus natú. Ihaydi ná?i tütü makówádi nat'oet'óe: “Han dáy?anho?, hedá wa? wiyá hanbá dáykhây?máa.”

29 In t'owa iwáyge? diwinnin i tütü dit'oe, hedi wáy wên ditú, “Ikwahtaqa?an” gin, hedá wây-á ditú, “Wí makówáwi t'ôepa?aa?idi óhéé?an.” 30 Jesus-di ovâyütü?an, “Ná?i tütü-á naagi?da? wínamuupí, hewänbo ungí? wá? namuu. 31 Ihaydi púnú? naná Yôesi Tádádi in óetaapí?in ovâykeekw'ôenídi híwó?pi díví?annin, hedá Penísendi inbí tsondi dínmuu?i-á óet'aanídi. 32 Hewänbo naa náä nangedí dít'óhtägek'úwídi dítege ihaydi naadi t'ähki t'owa dovâyütükánnamí naví?piye? di?ää-ídi.” 33 Ná?in natú ovâythayyamídi háawin chuwa ûnpuwagít'óe?in. 34 Ee t'owa yâagedí to?wídi óetu?an, “Yôesi Tádáví ta?nin diwe nata?muu i to?wí idi óesogekhây?máa?i? t'owa ovây?aywoenídi hânhay wänbo tähki nawówáyêeni?in. Heháadan untú? i to t'ähki t'owagí? na?aypuyä?i? óetegé-í óet'óhtägek'úwídi? To-an namuu ná?i to?wí t'ähki t'owagí? na?aypuyä?i? Ti i-á namuu i to?wí Yôesi Tádádi óesogekhây?máa?i? t'owa ovây?aywoenídi?” 35 Jesus-di ovâyütü?an, “Wí kohthay waagi?bá omuu, hewänbo undádi wí háy tähkída? ochangít'óe. Naa oyi? iwe nakeená, hediho wa?di náä undádi oyidibo? unbí wówátsi naa-ádi binhûu, hedânho nakhüuná? ni?ge wí?iyêenípídi. To?wí

* 12:14-15 Zion-dá Jerusalem búu?ú? namuu. † 12:24 Jesus náwe wí?bo iví?gedí ihí?máa. Natú?da?, i ko?yi iví wówátsi imä? hääwí iwedi napáa-ídi waagibá, i-á wá? ûnkhây?ä? iví wówátsi imääni?in hedânho t'owa in wówátsi nahändepí?in dâykéyídi.

khuyi'ge namändi-á wáy namän ni'ge wí'ûnhanginnáhpí. ³⁶ Naa i kohthay omuu'ivi'piye' bíwhäyü wa' undádí oyidibo', hedânho t'owa i kohthay iwe íthaa'in ípúwídí."

In Hudíyoví p'ó'dédí'in Jesus-ví'piye' wídívíwhäyundepí

Ná'in Jesus natú ihaydiho' iwáygedí namäädi ikaayan wí'óeshaa-ípídí. ³⁷ Hewänbo tobá báyékí pínnán inbí páadépiye' ikeeyan wänbo', wa'di ivi'piye' wídívíwhäyundepí. ³⁸ Hedího háa Yôesi Tádáví tukhe'bi' Isaiiah ita'nan waagi napóe. I-á hân'oe natú, Na'inbí Sedó, i hí' gitú'i' wídívíwhäyupí.

Hedí unkey'in wídínhanginnáhpí.

³⁹⁻⁴⁰ Hedího wídínkoedipí dívíwhäyü-ídí, gá dínpoedân háa wíyá wáyge Isaiiah ita'nan waa: Yôesi Tádádí inbí tsée ovâykhaayan, hedânho wídínkeepo'pí waagibá dínpuwídí,

hedá inbí hangintandá ovâyya'an,

hedânho wídíka'pówa-ípídí,

hedí naví'piye' wídí'ä'pí dovây'owóyé-ídí.

⁴¹ Isaiiah ná'in ita'nan gá Jesus-á hay'i napuwagít'óe'in ho ûnkeepóedân, hedânkun ivi'gedí ihée'an.

⁴² Hebo tobá Jesus-ví'piye' wáy wên wídívíwhäyupí wänbo', báyékí in Hudíyo p'ó'dédí'in wänbo ivi'piye' dívíwhäyümägi, hewänbo kee'eedi wídítúhpí dívíwhäyü'in gá in Pharisees-di i méesate eepiye' ovâytsudekhâ'a'amídí dikhuwôeda'dân, ⁴³ hedí ná'in Hudíyo p'ó'dédí'in shánki dida' t'owa híwó' inbí'gedí dívíhée'amí'in Yôesi Tádá híwó' inbí'gedí dívíhée'amí'wedi.

Jesus-ví hí' ovâytu'annin dâyyoegi'an, hedânho ovâytechänukhâymáa

⁴⁴ Hedí Jesus-di kaygi ovâytu'an, "To'wí naví'piye' iwähäyunde'i-á naví'piyeda' wí'iwähäyundepí, hewänbo i naa dísandiví'piyân wá' iwähäyunde'. ⁴⁵ Hedí to'wídí naa dímúndedi i naa dísandi' wá' óemúnde'. ⁴⁶ Naa náa oepáa k'aydipiye' o'ää wí kohthay waagi'ba omúnídí, hedânho to'wên naví'piye' dívíwhäyunde'in khuyi'ge wídiyêenípídí.

⁴⁷ Naa wó'tú'pí in to'wên naví hí' dit'oeedi hewänbo wídây'a'gindopídí dínkhây'ä' ovâytechänú-í'in. Naa o'ää t'owa dovây'aywoenídí, dínkhây'ä' ovâytechänú-í'in otúnídá yoe. ⁴⁸ I t'ä'gi thaa naná' diwe ná'i naví hí' ho dovâytu'andi' namuudânkun in to'wên naa díyoegi'annin hedá háa otú waa wídínséegí'anpí'in ovâytechänukhâymáa, ⁴⁹ gá naa háa naví Tádádí dísandidá naa díyôn waagida' dáyhée'o', háa owänpida' waagá yoe. ⁵⁰ Hedí dínhanginná i tsontuü naví Tádá imägi'i wówátsi nahánde'pí'in napäyi'in. Hedânho háa naví Tádádí dítu'anninda' naa otú' hedá ha'wâa dáyhée'o'."

13

Jesus-di iví khäge'ninbí ân ovây'owídi

¹ Wí' thaa wa' natáy i Passover shánki'di thaagi'. Jesus ûnhanginná i thaa napowa'ä'in náa oepáa k'aydi iwedi iví Tádáví'piye' namú-ídí. Häädi wänbo t'ähki in ivi'in ûnmuu'in ovâyséegí wa' náädí nayi' ihaydi, hedí náa ovâykeekankhâymáa hânho ovâyséegí'in.

² Wé'ge dívíkindihúuyo' ihaydi, Penísendi' Simon-bí ay Judas Iscariot i ánskaa ho óemägi Jesus óeku'p'âyínídí. ³ Jesus ûnhanginná iví Tádádí t'ähki kay óemägi'in, hedá ûnhanginná Yôesi Tádáví'wedi na'ää'in hedí ivi'piye'ba nawáymännin, ⁴ hedího' ee nahú'ân diwedi iwínúdí iví k'éwé'in to ip'ädi, hedí wên p'oepidi'in aadi iseeba'áa'an.

⁵ Hedáhá' wên oewäbbay iwe ip'oesaadi iví khäge'nin i'ân'owídihon hedá in p'oepidi'in aa naseeba'áamuu'indidá ovây'ânpídí. ⁶ Peter-ví'we napówa ihaydi Peter-di óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, ti udi naa dí'ân'owídíkhâymáa?" ⁷ Jesus-di óetu'an, "Nää wí'unhanginnáhpí háadi kin dáy'o'in, hewänbo wáy wí thaa úhanginpúwí." ⁸ Peter-di óetu'an, "Há'to dí'ân'owídi-í'in wímääní." Jesus-di óetu'an, "Naadi wí'owídipídá naví wú'muupího'." ⁹ Simon Peter-di óetu'an, "Hedáho', Na'inbí Sedó, naví man dín'owídi hedá naví p'ônda', naví ânda'ba yoe." ¹⁰ Jesus-di óetu'an, "To'wí i'oe'ivi túu'ú t'ähki

kháapí? ûnmuu, iví ânda? ûn'owídítáy. Hedí undá kháapí'in ímuu, hewänbo un t'ähkídíbo-á yoe." 11 Jesus ûnhanginná to'wídí óekuhpegít'óe'i namuu'in, hedânho natú, "T'ähkídíbo kháapí'in wí'ímuupí" gin. *

12 T'ähkí inbí ân ovây'owídíbowa ihaydi iví k'éwé'in to iwáytógi, hedí indádí iwáysóge. Ihaydi ovâytsikáyin, "Ti ûnhanginná háadí kin wây'annin? 13 Undi naa dítu'ó háhkandi-ádi p'ó'dédí-ádi, hedí híwó? kin ítú?, ha'bi-ânkun omuudi. 14 Hedího? undá ûnkây'ä? wí'ná táye bîn'ân'owídi-í'in, gá naa unbí háhkandi? hedá p'ó'dédí? omuu'idi wây'ân'owídídân. 15 Ná?i háa dáy'annin naadi wâykeeyan hedânho háa naadi wây'an waagibá un wá? wí'ná táye úvíkanhúuwí. 16 Ta'gendi wâytumáa, wí t'óe'i-á iví tsondiví shánki hay'i wínamuupí, hedá wí t'óekhuwa'i-á i óeyôndiví shánki hay'i wínamuupí. 17 Háa wâytu'an waa íka'póya'dáho?, naví hí? bîn'a'ginnamí hedího íhíhchaa-í.

18 "Hewänbo naa wó'tú'pí un t'ähkídíbo háa wâytu'an waa úvíkhây'máa'in. Naa dínhanginná to'wên in dovâyde'mannin dimuu'in. Hewänbo ná'in háa Yôesi Tádáví ta'nin diwe natú? waa ûnkây'ä? napúwí'in:

I to'wí naa-ádi ihúuyandi wänbo híwó'pí? naa díkhây'máa.

19 Náa wâytumáa háa napuwagít'óe'in wa? napóepídíbo?, hedânho napóe ihaydá úvíwhâyú-í naa i omuu hân'oedíbo? oyi'i? 20 Ta'gendi wâytumáa, to'wêndi wí naadi dósandi? óeséegí'odi, indi naa wá? díséegí'o waagibá díví'o?, hedí to'wêndi naa díséegí'odá, i naa dísandí? wá? óeséegí'o waagibá díví'o?."

Jesus natú wí to'wídí óekuhpekhây'máa'in

21 Jesus-di ná'in ovâytu'an dihaydiho? iví pí'ná ûnkháapóe, hedí thay'eedí ovâytu'an, "Ta'gendi wâytumáa, un diwedí wí'dí naa díkuhpekhây'máa." 22 Iví khäge'nin díwíwänpipuwä'o?, to'wíwí'gedí ihí'máa'in wídínhanginnáhpídí. 23 I khäge'dí Jesus-di óeséegí'i? iví nú'bá na'ân. 24 Hedího Simon Peter imannan ná'i khäge'dídi óemúnídí, hedí óetu'an, "Jesus nátsikáyin toví'gedan ihí'máa'in." 25 Hedího? i khäge'dí Jesus-ví shánki nú? ihádídi óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, to-an i namuu wóekuhpekhây'máa'i'?" 26 Jesus-di óetu'an, "Naa wí pává i sää iwe dóp'ohtôení, hedí wí to'wí dópägít'óe. Iví'gedân dáyhí'máa." Hedí wí pává ikê'dí ip'ohtógídi Judas óemägi, i-á Simon Iscariot-ví ay namuu. 27 Judas i pává ikê? ihaydi wesebo? i Penísendi iví pí'ná ûnts'ú, hedí Jesus-di óetu'an, "Hääwí háa bikhây'máa'i wesebo ná'an." 28 Hewänbo to'wí wänbo? in dihúukw'ó'nin diwedí wí'ûnhanginnáhpí háadí Jesus-di kin óetu'annin. 29 Judas-á i chä? múu imáa, hedího wên dí'ân Jesus-di óetu'an hääwí i shánki'dígí? díntáy'i? ikumä-í'in, hedá wây-á wéndá dí'ân in sehkanäwó? diwówayi'in wí hääwí ovây'määni gân óetu'an. 30 Hedího Judas i pává ikê'dí wesebo napee. Ihaydiho nakhuuná.

Jesus iví khäge'nin wên ts'aamin tsontuu imägi

31 Judas napee ihaydi Jesus natú, "Ihaydi nanânho t'owa dínhanginpúwídí naa t'ähkí t'owagí? o'aypuyä'i? hay'i? omuu'in, hedá háa naa dínpuwagít'óe'in namuudi dínhanginpúwí Yôesi Tádá wá? hay'i namuu'in. 32 Hedího Yôesi Tádádí hay'i naa dípaai-í iví haybá omúnídí, hedá ná'in ikhây'máa wesebo?. 33 Naví áyyäa, wí háyú thaada? undádí ochangít'óe, hedí náa in Hudíyoví p'ó'dédí'in dovâytu'an waagibá un wá? wâytumáa, undi dítuwäkhây'máa, hewänbo wáy omän diwepiye? wí'únkoedí-ípi náa ímu-í'in. 34 Naadi wên ts'aamin tsontuu náa wây'pähây'máa, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí. Naadi wáyséegí waagibá, hanbá wí'ná táye úvíséegíhúuwí. 35 Úvíséegíhondáho to'wên t'ähkí dínhanginnání naví khäge'nin ímuu'in."

Jesus-di Peter óetu'an, "U-á poewin untúni naa wídítaapí'in"

* 13:11 Páadé ihaydi Jesus in hí? "khäa" kin natú'dí inbí túu'ú i'gedí ihí'máa, hewänbo tí'úugé ihaydá Judas-ví t'aywó'dí i'gedân ihé'an.

³⁶ Simon Peter-di óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, wépiyan unmán?” Jesus-di óetu’an, “Nää-á wí’úkoedipí wáy omán deepiye’ diyuuuhúuwídí, hewänbo wáy wí thaa wáy omán diwepiye’bá unmú-í.” ³⁷ Simon Peter-di óetsikáyin, “Na’inbí Sedó, háadan wídínkoedipí wíyuuuhúuwídí nää? Naa okhâymuu naví wówátsi ugi’ dáymäänídí.” ³⁸ Jesus-di óetu’an, “Ti naa omuudi unkhâymuu uví wówátsi bimäänídí? Ná’in ta’gendi wítu’âamí: Wí dee sen wa’ ikinpídíbo’ u-á poewin untúní wídítaapí’in.”

14

Yôesi Tádáví’piye’ gipunda’dá, iví ay Jesus-ví’piye’ páadé gimú-í’in gínkhây’ä

¹ Hedáhá’ Jesus t’ähkí iví khäge’nin itü’an, “Ánshaa iwe wí’ikwo’nípí. Yôesi Tádáví’piye’ úvíwhâyuhúuwí hedá naví’piyá. ² Naví Tádáví k’aygi únna’ diwe báyékí ún’ívená. Ná’in ta’gen namuupídáho há’to wâytu’âamíwän ta’gen namuu’in. Hediho nää omán wí íve wí’inbo wâykhây’amídí. ³ Hedi wí íve wâykhây’amídí omäädá wíyá owáy’ää-í un wâyhúuwídí naa-ádí, hedânho wáy o’ân diwebá un wá’ ikwo’ní. ⁴ Un únhanginná wáypiye’ omännin, hedá in p’ôe naa omán deepiye’ wá’ únhanginná.” ⁵ Thomas-di óetu’an, “Na’inbí Sedó, wígínhanginnáhpí wáypiye’ unmännin wänbo’. Hedi hádídan in p’ôe unmán deepiye’ gínhanginnání?” ⁶ Jesus-di óetu’an, “Naa-á in p’ôe omuu, hedá in ta’gendá, hedá in wówátsi-á. To’wí wänbo wúnkoedipí naví Tádáví’piye’ namú-ídí, naví’piye’ páadé na’äädída’mânho’. ⁷ To’wí naa omuu’in ta’gendi únhanginnándáho naví Tádá wá’ dîntáa-íwän. Nää iwediho bîntaa hedá bînmû’.”

⁸ Philip-di Jesus óetu’an, “Na’inbí Sedó, i Tádá na’in dînkeeyamí. Hähayda’ gíntáy.” ⁹ Jesus-di óetu’an, “Philip, gáhänhay waabo’ undádí oyihó’, hebo wa’di wí’úhanginnáhpí to’wí omuu’in. To’wên naa dímû’indá i Tádá wá’ dâymû’. Hedi háadan dítumáa i Tádá wâykeeyamí gin? ¹⁰ Háadan wíviwhâyundepí i Tádá-ádí omuu’in hedi i Tádá-á naa-á dá omuu’indá? Ná’i hí’ wâytu’o’i naví’da’ wídínmuupí, hewänbo naa dáyhí’máa ihaydi naví Tádá naa-ádí namuu’i’ iví t’ôe i’o’. ¹¹ Ná’i naadi wâytumáa’i binwhâyú: Naa-á i Tádá-ádí omuu, hedá i Tádá-á naa-á dá namuu. Hewänbo naví hí’ dînwhâyundepídáho’, i hääwí dáyo’i namuudi bíwhâyú wé’ge gamuu’in. ¹² Ta’gendi wâytumáa, to’wên naví’piye’ dívíwhâyunde’indá, naa dáyo’an waabá in wá’ dívíkankhâyamá, hedá wa’di shánkí he’endi hääwí-á dívíkankhâyamá, gá naa naví Tádáví’piye’ omändân. ¹³ Úvíwhâyundedáho naa dínk’ôe’in wây’amídí i ída’po’i’, naadi wây’amí-ákun, hedi hääwí naa Yôesi Tádáví ay omuu’i dó’o’ídi t’owa dínhanginnání i Tádá hay’i namuu’in. ¹⁴ Hääwí namúní wänbo ída’po’di, naa dínk’ôe’in wây’amídí úvíwhâyundedá, naa dó’amí-ákun.”

Jesus-di i Yä’dâa’i P’oewaahâa iví khäge’ninbí’piye’ óesankhâyamá

¹⁵ “Undi díséegídáho’ i tsontu wâymagi’i dín’a’ginnamí. ¹⁶ Hedi naadi naví Tádá dódaa’amí wíyá to’wí wovâykhäge’namí’i wovâysaanídí, hedi han i Tádá i’amí. Ná’i wovâykhäge’khâyamá’i-á häädi wänbo t’ähkí undádí nayêení, i-á i Yä’dâa’i P’oewaahâa namuu, hedi in ta’gen naháhkanyi’. ¹⁷ In to’wên Yôesi Tádá dâytaapí’indá ná’i Yä’dâa’i P’oewaahâa wí’óemündepídí hedá wí’óetaapídí há’to daykéyí. Hewänbo undidân bîntaa, undádí nayídi, hedá unbí pí’ná khó’yé i bînmá’ve-í.

¹⁸ “Naadi wên tádápí’in yíyápí’in waagi’inbá wíwâyyoekankhâyamáapí, naa-á unbí’piye’ owáy’ä’. ¹⁹ Hây napóe ihaydi in t’owa Yôesi Tádá dâytaapí’indi naa wiya wídímúnípí, hewänbo undáho dímúní, hedá íwówayêení gá naa owówayídan. ²⁰ Hedi i thaa napówa ihaydá únhanginnání naa naví Tádá-ádí omuu’in, hedá undádí naa-ádí wé’ge gimuu’indá wá’ únhanginnání.

²¹ “To’wên naví tsontu dínhógi’in hedá dín’a’gindo’indá, indânho naa díséegí, hedi to’wên naa díséegí’indá naví Tádádí ovâyséegí, hedá naadi wá’ dovâyséegí, hedi dovâykhäge’namí shánkí híwó’ dítáa-ídí” kin Jesus natú. ²² Wí khäge’di’ Judas gin nakháwä’i’, hebo Judas Iscariot-dá yoe, idân Jesus óetsikáyin, “Na’inbí Sedó,

heháadan na'inda' díkhäge'khâymaa shánki híwó' wítaa-ídí, hedi hä'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá yoe?" ²³ Jesus-di óetu'an, "To'wên naa díséegí'indá naví hí' dîn'a'gindo', hedi naví Tádádáho ovâyséegímá've-í, hedi naví Tádá-ádí naa-ádí inbí pí'ná khó'yé änthayé-í. ²⁴ To'wên naa díséegí'indá naví hí' wíðîn'a'gindopí. Hedi i hí' naadi wâytu'andi-á naví'ða' wíðînmuupí, naví Tádádí dísandiví hí'-ân ûnmuu.

²⁵ "Nä'i hääwí naadi wâytumáa wa'di náä undádí oyidibo'. ²⁶ Hewänbo i to'wí wovâykhäge'namí'idá t'ähki úntáy'i wovâyhá'amí, hedá t'ähká naadi wâytu'andi-á wovây'anshaakannamí. I-á i Yä'ðäa'i P'oewahâa-ân namuu, hedi naví Tádádí i wovâysaaní gá han dódaa'andân.

²⁷ "Naadi wâykhäge'namí hedânho ánskaa iwe wí'íkwo'nípídí. Naada' dínkoedi han wây'amí'in, in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'indá wíðínkoedipí. Unbí pí'ná khó'yé wí'í'âyíngi-ípí hedá wí'íkhuwôeda'ípí. ²⁸ Naví Tádáví'piye' omän hedá unbí'piyá owáy'ä' gin wâytu'andi ít'oe. Naví Tádá-á naví shánki hay'i namuu hedi ta'gendi undi naa díséegídáho' íhíhchaa-í iví'piye' omändi. ²⁹ Nä'i t'ähki náä wâytumáa wa'di napóepídíbo', hedânho owáy napóe ihaydá undi naví hí' dînwhäyú-ídí. ³⁰ Wíyá shánki naadi wíwâytu'amí'pí, gá i Penísendi na'ädân, i-á in Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu. Idá naa wíðítsonmáapí. ³¹ Hewänbo náä naví Tádádí naa díyôn waa dáykâymaa, t'ähki t'owa dínhanginnání i-ân dóséegí'in.

"Bíwínú, yaho náwedi gimú-í."

15

Jesus wên úuva áaphäa waagi'ba namuu

¹ "Naa wên híwó'nin úuva áaphäa waagi'ba omuu, hedi naví Tádá-á i áaphäa áyí'di waagi'ba-á namuu. ² In t'owa naví'in dínmuu'in áaphäa wa'yáy khóe waagi'inba dimuu. T'ähki wa'yáy khóe na'úuvapaapí' naví Tádá its'andedí iyâa'o', hedá i wa'yáy khóe na'úuvapaa iwedá i hí'índi híwó'pí' namuu'i-á iyâa'o' shánki báyéki híwó' napáa-ídí. ³ Undá i híwó'pí' ho únyáamuu i hí' naadi wâytu'andi bîn'tóyandi. ⁴ Häädi wänbo t'ähki naa-ádí ímúní'in únkây'ä', hedi naa-á häädi wänbo t'ähká undádí omúní. Wên wa'yáy khóe wänbo wí'bo wínahääpa'pí, ná'in wa'yáy khóe in áaphäa eedi nachândíða'mân nahääpa', hedi hanbá un naa-ádí häädi wänbo t'ähki ímuupídáho', há'to únkoedí-í híwó'di hääwí úví'amídí.

⁵ "To'wên häädi wänbo t'ähki naa-ádí dimuu'in hedá naa-á indádí omuudá, indá báyéki híwó' díví'amí. Naa-ádí ímuupídí hääwí wänbo há'to bîn'amí. ⁶ In to'wên naa-ádí häädi wänbo dimuupí'indá wa'yáy khóe t'owa dâyt'sâ'i' waagibá dínpuwí. Kí'bi wa'yáy khóe-á dâych'áadí nat'a', hedi dâywé'ge'andi dâyphamäade'. ⁷ Naa-ádí häädi wänbo t'ähki íkw'ondá naví hí'-á unbí pí'ná khó'yé bînmáadá, únkoedi hääwí wänbo ída'i Yôesi Tádá bîndaa'amídí, hedi idá wovâymääní, ⁸ hedânho t'owa dínhanginnání naví Tádá hay'i namuu'in, hediho' undá báyéki híwó' úví'â'amí, hedi kindídiho ta'gendi naví khäge'nin ímúní.

⁹ "Naví Tádádí naa díséegí waagibá naadi wâyséegí. Naví séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹⁰ Naa naví Tádáví tsonതു dôn'a'gindo'di iví séegí wóegé häädi wänbo t'ähki omuu. Hedá undá hanbá naví tsonതു dîn'a'ginhondáho', naví séegí wóegé häädi wänbo t'ähki ímúní. ¹¹ Nä'i t'ähki wâytu'an hedânho' i híhchan dómáa waagibá un wá' unbí pí'ná khó'yé bînmá've-ídí, hedá t'ähki híhchanda' bînmá've-í. ¹² Nä'in tsonതു naadi wâytumáa: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí naadi wâyséegí waagibá. ¹³ In to'wên inbí wówátsi inbí k'ema'ingí' dívimägi'indá shánki hay'in séegí namúní'in dâymáa. ¹⁴ Hedi undá hääwí naadi wâyyon waagi bínkanhondáho naví k'ema'in ímuu. ¹⁵ Náä iwedi páadépiye' naví t'ôe'in ginda' naadi wíwâytukankhâymaa'pí, gá wí tsondi-á iví t'ôe'in háa íkhâymaa'in wí'itú'opídân, hewänbo naví k'ema'innân gin wâytu'â'amí, gá hääwí naví Tádádí dítu'andi' naadi wâyhangin'ännandân.

16 Undi naa wíwíde?manpí, naadá un wâyde?man, hedá wovâykw'ódi báyéki híwó? úví'amídí, hedi i híwó? úví'o'i-á nakâypúwí. Naví Tádádí naa dínk'ú? háäwí ida'póe'i? wây'amídí, hediho úvíwhâyundedáho? idi wovâymaáni. 17 Kinnân naadi wâytsomáa: Wí'ná táye úvíséegíhúuwí."

In Yôesi Tádá dâytaapí'indi Jesus-ví khäge'nin ovây'táy-í

18 "In t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indi wovây't'aydáho wí'ún'óde-ípi unbí páadébo naa dít'ay'in. 19 In Yôesi Tádá dâytaapí'in t'owa waagi'inbá ímuudáho?, indi wovây'séegí-í, inbí'in dínmuu'in dâyséegí waagibá. Hewänbo in waagi'inbá wí'ímuupí. Naadi wâyde?man Yôesi Tádá bîntáa-ídí, hedânkun indihó wovây't'ay. 20 Wí'ún'óde-ípi háa wâytu?annin: Wí t'ôe'i-á iví tsondiví shánki hay'i wínamuupí. Hediho to?wên naa dít'ôephadekannannindi un wá? wovây't'ôephadekannamí, hedi to?wên naví hí? dín'a'ginnannindi unbí? wá? wovây'a'ginnamí. 21 Naví'in ímuudibo t'ähki ná'i híwó'pí? háäwí t'owadi wovây'amí. Háadi? Gá i naa dísandi? wíwâytaapídân. 22 Naadi naví hí? dovâytu?ámídi o'ääpídáho ná'i t'aywó'di wíwínmuupíwân. Hewänbo o'ää-ákun, hedânho náä wí? wänbo wí'únkoedípi natúnídí, 'Naa wíwínhanginnáhpí dáy't'aywó'nannin.' 23 To?wên naa dít'ay'indá naví Tádá wá'ho dít'ay. 24 Wa'di indádí oyi? ihaydi báyéki háäwí dáy'an wíyá to?wí wänbo hânhay wänbo i'ánpí?. Kí'bi t'ôe dáy'anpídáho ná'i t'aywó'di wíwínmuupíwân. Hewänbo háa naa dáy'annin dâymû?-ákun, hedi naa-ádí naví Tádá-ádí wí'gíndíbo dít'ay. 25 Hedi kin díví'andi naa háa inbí tã?kan naví'gedi nata?muu waa dînpóe, kinnân: Wên híwó'pí'in wíwáy'anpí wänbo naa dít'ay.

26 "Owáy naví Tádáví?we opówá ihaydi i to?wí wovâykhäge?khâymaa'i-á naadi wâysangit'ôe. Ná'i naví Tádáví?wedi unbí'piye? nakä'äägít'ôe'i-á i Yä'dâa'i P'oweahhâa namuu. Hedi napówá ihaydi naví'gedi ihée'amí. 27 Hedá undá wá? t'owa naví'gedi bîntu?âamí, gá páadé naví t'ôe donts'an'an diwedibo? un naa-ádí íyidân.

16

1 "Ná'i háäwí naadi wâytu'an hedânho unbí whâyü wí'únháanípídí. 2 In Hudíyodi inbí méesate íve wovâytsudekhâa'amí, hedá wá? shánki wänbo únpúwí, wáy wí thaa naná? diwe wovây't'ahánudáho di'âaní Yôesi Tádági? dívít'ôemáa'in. 3 Háadan kin dívikhâymaa? Gá Yôesi naví Tádá dínmuu'i wíwíntaapídân, hedá naa wá? wänbo wíwítaapí. 4 Ná'i napuwagít'ôe'i wâytumáa wa? napóepídíbo?, hedânho napóe ihaydá naadi wâytu'an ni'gedi ún'ánpowagít'ôe. Naadi ná'i háäwí wíwâytu'anpí páadé naví t'ôe donts'an'an dihaydi, gá wa'di undádí oyidân."

Háa i Yä'dâa'i P'oweahhâa ikhâymaa'in

5 "Náä tobá i naa dísandiví'piye? omän wänbo?, wénä wí wänbo undi wíwítsika'máapí wáhääpiye? omännin. 6 Ná'i háäwí wâytu'andidiho? unbí pí'ná khó'yé náä báyéki únkháapo?. 7 Hewänbo in ta?gen wâytumáa: Ungí? shánki yänbedi híwó? namuu naa omú-ídí, gá naa omääpídáho? i to?wí wovâykhäge?khâymaa'i wína'ää-ípidân, hewänbo omäädáho? i dósaaní unbí'piye?. 8 Hedi owáy napówá ihaydá t'owa ovâythayyamí piháa di'ánshaamuudi wíwíka'póya'pí'in inbí t'aywó'di i'gedi, hedá i híwó'di namuu i'gedá, hedá Yôesi Tádádí t'owa ovây'tuchänukhâymaa i'gedá. 9 Idi ovâythayyamí dívít'aywó'nannin, naví'piye? wíwíwíwhâyundepídí. 10 Naa híwó'di? omuu i'gedi ovâythayyamí, gá naa i híwó'di? omuu'i naví Tádáví'piye? omändân, hedi wíyá wíwímúnípi. 11 Yôesi Tádádí t'owa ovây'tuchänukhâymaa i'gedi ovâythayyamí, gá ho natúidân idi i Penísendi óetuchänukhâymaa, i-á in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'inbí tsondi dínmuu.

12 "Naa wa'di báyéki wâytu?âamí'in oda?, hewänbo náä wí'únkoedípi ihay bînhónídí. 13 Hewänbo owáy i Yä'dâa'i P'oweahhâa napówá ihaydi, i-á in ta?gen t'ähki naháhkanyí'i? namuu, idi wovâykhäge?khâymaa in ta?gen namuu'in naví'gedi ta?gendi únhanginpúwídí,

gá iví ánskaa ûnmuu'ida' wí'ihí'khâymaa'pídân, hewânbo háa Yôesi Tádádí óetu'an waagi natúni, hedá háa napuwagít'óe'in wovâytu'âamí. ¹⁴ Háa natúni'in naví'wedi ihóní hedi wovâytu'âamí. Handidi wovâyhangin'ânnamí naa hay'i omuu'in. ¹⁵ Naví Tádáví háhkan ûnmuu'i-á naví' wá' dînmuu. Hedânho naa otú, i Yä'dâa'i P'oewahâa háa wovâytu'âamí'in naví'wedi ihóní."

Jesus-ví khäge'nin inbí pí'nä khó'yé dikháapúwí, hewânbo wíyá dihíhchanpúwí

¹⁶ "Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hedá iwedá hanwaapídíbo-á undi naa wíyá díwáymúní." ¹⁷ Wên iví khäge'nin wí'nä táye dívítu'an, "Hânnan hêe ná'in dítu'annin natu'da"? Natú, 'Hanwaapídíbo wídímúnípi' gin, hedá 'Iwedá hanwaapídíbo-á wíyá naa díwáymúní' gân. Hedá wá' natú, 'Kin napúwí gá naví Tádáví'piye' omândân.' ¹⁸ Hedi hânngú iví hí' 'hanwaapídíbo' ûntu'da'? Hääwí i'gedi ihí'máa'in wígínhanginnáhpí."

¹⁹ Jesus ûnhanginná ditsikapúwí'in dida', hediho' ovâytsikáyin, "Ti úvítika'máa háa otu'da'in wâytu'andi, 'Hanwaapídíbo' undi wídímúnípi, hebo iwedá hanwaapídíbo-á wíyá díwáymúní'? ²⁰ Ta'gendi wâytumáa, undá íséeýe'eni hedá úvísíhtuwínú-í, hewânbo in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'indá dihíhchanpúwí. Hebo ík'áykhaapóe wânbo ná'i-á únphadé-í hedi híhchan bînmá've-í. ²¹ Wí kwee na'eyekhâyí'i hânho nachanpo', na'eyehaypúwí ihay nanândi. Hewânbo iví ay ûn'aypuyä ihaydá, iví hay i'gedi wíyá wí'ûn'ánpóya'pí, gá nahíhchanpóedân iví ay ûn'aypuyädi. ²² Hedi hanbá undá náä únpo'. Un ík'áykhaapo' naa wáypíye' omândi, hewânbo owáy naa wíyá o'ää ihaydá unbí pí'nä khó'yé íhíhchaa-í, hedi to'wí wânbo wí'ûnkoedí-ípi unbí híhchan únmuu'in wovâykwée-ídi.

²³ "Hedi ihaydi wí'úntáynípi háäwí wânbo ditsikáyí'nídi. Ta'gendi wâytumáa, háäwí naví Tádá bîndaa'andi', naví'piye' úvíwhâyundedi, idi wovâymaáni. ²⁴ Náä pu'wahay wa'di háäwí wânbo wí'ída'póepí naví'piye' úvíwhâyunde wânbo'. Náä bindaa'an, hedânho bînhóní, hedá báyéki híhchan bînmá've-í.

²⁵ Ná'i háäwí wâytu'andi wâyhá'amídi ûnthaykantáy, hewânbo owáy wí' thaa naná' diwe kindidi wíyá wíwâyhée'amípi, thay'eedân naví Tádáví'gedi wâytu'âamí. ²⁶ Hedi ihaydi shánki híwó' bîntaadi un íhääwída'púwí naví'piye' úvíwhâyundedi, hedi wíyá wínatáynípi naa naví Tádáví'piye' wâyúusu'amídi, hewânbo idi wovâyséegídi unnânho iví'piye' úvíyúusu'amí. ²⁷ Hedi idi wovâyséegí gá undi naa díséegídân hedá úvíwhâyundedá naa iví'wedi o'ää'in. ²⁸ Náä oepáa k'aydipiye' naví Tádáví'wedân o'ää-ákun. Hedi náä-á náwedi naví Tádáví'piyebá ováymân."

²⁹ Iví khäge'nindi óetu'an, "Nábáha' thay'eedi bihí'máa, náä-á uví hí'-á ûnthaykantáy'i' wí'úmuupi. ³⁰ Náä gínhanginpóe u' háäwí t'ähki úhanginnânho wa' wóetsikáyí'pídíbo'. Hedânho ívíwhâyunde Yôesi Tádáví'wedi un'ää'in." ³¹ Jesus-di ovâytu'an, "Náä-á ítu' naví'piye' úvíwhâyunde'in, ³² hewânbo náä iwedi un t'ähki íwadedée-í, hedi wí'inbo' unbí p'óegé bînkéyí hedi naa wí'bo díyoe'amí. Hewânbo naví Tádá naa-ádi nayidi ta'gendi wí'bo há'to oyéeni. ³³ Naadi t'ähki ná'i wâytu'an hedânho naa-ádi ímuudi ánskaa iwe wí'íkwo'nípidí. In Yôesi Tádá dâytaapí'inbí yáagé wa' íyi' ihaydibo bînt'óephadékhâymaa, hewânbo kay'indi úvíwínú-í, naa i yä'dâapí' náä oepáa k'aydiwi dót'an."

17

Jesus iví khäge'ningí' iyúusu'an

¹ Jesus iví khäge'nin ná'i t'ähki itu'an dihaydi makówápiye' ibéedí kinnân iyúusu'an: "Tádá, ihaydiho dînná. Náä ovâykeeyan naa uví ay omuu'i hay'i omuu'in, hedânho u-á hay'i unmuu'in naadi dovâykeeyamí. ² Udi dísóge t'ähki t'owaví tsondi omúnídi, hedânho naadi t'ähki in udi dímägi'in in wówátsi nahándepí'in dovâymaánídi. ³ Uda' i ta'gendi Yôesi unmuu, hedá naa-á Jesus omuu, i udi dísandí' t'owa dovây'aywoenídi, hedi in to'wên u-ádi naa-ádi dítaa'indáho wówátsi nahándepí'in dâymáa. ⁴ Wa'di náä oepáa

k'aydi oyi' ihaydi in t'owa dovâykeeyan ʉ-á hay'i unmuu'in, gá in t'ôe ʉdi díkanyônnin t'âhki dóbowadân. ⁵ Tádá, naa hay'i omuu wa'di ʉ-ádí oyi' ihaydibo', wa' hääwí wänbo nakhi'yenpi ihaydibo'. Nää uvi'piye' owáymän, hedího ovâykeeyami naa hay'i omuu'in, háa omú'de waagibá.

⁶ “In to'wên nää oepáa k'aydi ʉdi naa dímägi'in dovâykeeyan háawi unmuu'in. Indá páadébo' uvi'in úmuu, hedá ʉdá indá dímägi, hedí uvi hí' wôn'a'ginnan. ⁷ Nää in dínhanginpóe hääwí t'âhki ʉdi dímägi'i ta'gendi uvi'wedi na'ä'in, ⁸ gá hääwí ʉdi naa dítu'andi' naadi dovâytu'andân, hedí dâyséegi'an. In dínhanginná ta'gendi uvi'wedi o'ä'in, hedá díviwhâyunde' ʉdi dísanin.

⁹ “Naadi ingi' dovâyúusu'o'. Nää t'âhki t'owagi'in wídáyyúusu'opí, hewänbo in ʉdi dímägi'ingi'inda'mân dáyyúusu'o', indá uvi'in úmuudi. ¹⁰ T'âhki navi'in dínmuu'in uvi'in wá' úmuu, hedí uvi'in úmuu'indá navi'inbá dínmuu. Hedí háa inbí wówátsi dâyhon waagidibo nakeepo' naa hay'i omuu'in. ¹¹ Nää uvi'piye' omän, hedí nää oepáa k'aydi wó'yëenipi, hewänbo ná'indá näädibo wa'di diyi'. Navi Tádá, ʉ shánki yä'dâa'i unmuu'i', uvi kay úmuu'idi áyngidibo' ovâymá've-í, i kay ʉdi dímägi'idibá, hedânho wí'da' waagibá dimúnídi, naa-ádí ʉ-ádí wí'da' gamuu waagibá. ¹² Wa'di indádi oyi' ihaydi áyngidi híwó' dovâymáa uvi kay úmuu'idi, i kay dímägi'idibá, hedá dovây'áyngimáadi wí'da'mân in diwedi napedee, i-á i ha'bi namuu napedeegit'óe'i', hedího háa uvi ta'nin diwe ivi'gedi nata'muu waa únpóe.

¹³ “Hedí nää uvi'piye' omän, hedí dáyyúusu'odi ná'i t'âhki otú' wa'di nää oepáa k'aydi oydibo', hedânho inbí pí'ná khó'yé t'âhki híhchan dâymá've-í, naa dómáa waagibá. ¹⁴ Naadi uvi hí' dovâymági, hedí in t'owa wóetaapi'indi ovâyta'ay, há'in t'owa waagi'in wídímuupídi, naa wänbo wá' in waagi wó'muupí waagibá. ¹⁵ Naadi wíwída'máapi nää oepáa k'aydi iwedi ovâyáa'amídi, hewänbo wída'máa ʉdi áyngidibo' ovâymá've-ídan, hedânho i Penísendidi wí'ovâyhónipídi. ¹⁶ In wóetaapi'in waagi'inbá wídímuupí, naa wänbo wá'-á yoe. ¹⁷ In ta'gen ovâyhá'amí hedânho ta'gendi uvi'piye' dívimäänídi. Uvi hí'-á in ta'gen namuu. ¹⁸ ʉdi naa nää oepáa k'aydipiye' dísan waagibá, naadi ná'in navi'in dínmuu'in wá' t'ämápiye' nää oepaa k'aydi dovâysankháymáa. ¹⁹ In navi'in dínmuudi naa uvi'piye' dáymä' hedânho in wá' ta'gendi uvi'piye' dívimäänídi.

²⁰ “Naadi ná'ingi'inda' wídáyyúusu'opí, hewänbo wé'ge'in t'owagi' wá' dáyyúusu'o', in to'wên ná'inbí hí' dínmuu'idi navi'piye' díviwhâyukháymáa'in, hedího wí'da' waagibá dipúwídi. ²¹ Navi Tádá, ʉ-á naa-ádí unmuu, hedá naa-á ʉ-ádá omuu, hedí hanbá innân wá' na'indádi dimúní'in naa oda'. Hedí kin naa dáyyúusu'o' hedânho t'âhki t'owa díviwhâyú-ídi ʉdi naa dísanin. ²² Naadi he'ennin dovâypáa-í, ʉdi naa hay'i dípaa waagibá, hedânho wí'da' dipúwídi, ʉ-ádí naa-ádí wí'da' gamuu waagibá. ²³ Naa indádi omuu, hedí ʉ-á naa-ádá unmuu, hedího ta'gendi wí'da' dipúwí, hedí handidi t'âhki t'owa dínhanginnáni ʉdi naa dísanin, hedá dínhanginnáni wá' ʉdi ná'in naa-ádí dimuu'in ovâyséegi'in, ʉdi naa díséegi waagibá.

²⁴ “Navi Tádá, naa oda' in ʉdi dímägi'in naa-ádí dikwo'ni'in wáy naa ochangit'óe iwebá, hedânho ʉdi naa hay'i dípaa'in dâymúnídi. ʉdi naa hay'i dípaa gá ho wa'di ná'i nan oepáa nâakhíyepídiibo naa díséegídan. ²⁵ Tádá, ʉ ta'geda' bi'o'i' unmuu'i', tobá báyéki t'owadi wíwóetaapi wänbo', naadi wítaa, hedí ná'in navi'in dínmuu'in dínhanginná ʉdi naa dísanin. ²⁶ Háawi unmuu'in naadi dovâyhangin'annan, hedá shánki híwó' dovâyhangin'ânkháymáa, hedânho ʉdi naa díséegi waagibá ha'bi séegibá inbí pí'ná khó'yé dâymá've-ídi, hedá naa-á indáda omúní.”

1 Jesus iyûsubowa ihaydi iví khäge'nindádí iwedi dimää, hedi owáy Kidron kó' p'änäpiye' dimää. Iwáyge wí nava'ay na-olive-taysaa'i nak'óe, hedi Jesus-ádí iví khäge'nindádí i nava'ay iwe dits'ú. 2 Judas i Jesus óeku'p'égi'i' ûhanginná wáyge iwe naná'nin, háyän wänbo Jesus iví khäge'nindádí iwepiye' namäädi. 3 Hediho Judas-di wên Rome-win sundado-á wên sundado i méesate hay'i dâý'áyí'indá hedá wên Pharisees-á ovâymaa, hedi phakó-á kohséephé naphaamuu'i-á inbí k'uuphé-á dínmahkänmuu'i wóegé iwe dipówá. 4 Jesus ûhanginná hääwí t'ähki háa ûnpuwagít'óe'in, hediho i'ah TUYEDI inbí páadépiye' iwínú, hedi ovâytsikáyin, "To-an bîntuwámáa?" 5 "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân" kin óetu'an. Idá ovâytu'an, "Naa-ân i omuu." Judas i óeku'p'égi'i' iwebá indádí nayı'.

6 "Naa-ân i omuu" gin ovâytu'an dihaydi tí'ûupiye' dívihádidi dikanu. 7 Hedáhá' wíyá ovâytsikáyin, "To-an bîntuwámáa?" Indi óetu'an, "Gá Jesus i Nazareth-wi-ân." 8 Jesus-di ovâytu'an, "Wâytu'anho naa-ân i omuu. Hediho naada' dítuwámáada, ná'in wé'ge'in binpunmäa." 9 Ha'wâagi ovâytu'an dihaydi háa häädankánbo' iyûusu'an waa napóe. Kinnânho iyûusu'an: "Wí' wänbo in dímági'in diwedi wídînpedée-ípi." 10 Simon Peter wí tsiyó phá' imáa, hedi iwahakê'di i owha' p'ó'dédí'ví t'óe'i Malchus gin nakháwá'i' óewhá'didi iví kó'dingédí'in oeyay he'yinbo ônt'ó'ts'â'. 11 Jesus-di Peter óetu'an, "Uví tsiyó phá' hä'i súde iwebá mänwáyto'. Ná'in t'ôephade naví Tádádí naa dînsannindá dínkhây'ä' donphadé-í'in."

Jesus oe Annas-vi'piye' óeho'

12 In sundado-ádí inbí tsondi-ádí in hay'i méesatewin áyí'nindádí Jesus óepanké'di óekhówhi'an. 13 Iwedi oe Annas-vi'piye' páadé óeho'. Ihay paayo-á Caiaphas na'owha'p'ó'dédí'än, hedi Annas-á Caiaphas-vi yahsédo-á ûnmuu. 14 Caiaphas-dá in Hudíyoví p'ó'dédí'in häädankánbo ovâytsikáyin ódi ovâytu'an, "Shánkí yänbedi híwó' namúní wí'da' wí to'wí t'ähki in t'owagí' nachúu-ídi."

Peter natú idá Jesus óetaapi'in

15-16 Simon Peter-ádí wíyá khäge'di-ádí Jesus-ví tí'úuge damän. I owha' p'ó'dédí'di ná'i khäge'di' óetaa, hediho i khäge'di' ûnkoedi nats'únídi i tewhá tehpaá búge i owha' p'ó'dédí' nathaa iwe. Peter-á oe tehpaá yá'wébo-á phódi nú' óeyoe'an, hediho i khäge'di nawáypee ná'i a'yú iphódi'áyînmáa'i' óehée'amídi, hedi Peter oe tehpaá búgepiye' óets'úde. 17 I a'yúdi Peter óetu'an, "Hä'i sen óepanké'iví khäge'dibá unmuupí'an." Peter natú, "Naa-á yoe."

18 Nat'êediho in t'óe'indá in hay'i méesatewin sundado-á phaa'uudi dâýpha't'égi, hedi phaa nú' disúwáwin. Peter wá' iwebá iwínú.

I owha' p'ó'dédí'di Jesus óetsika'máa iví háhkan ni'gedi

19 I tewhá íve i owha' p'ó'dédí'di Jesus óetsika'máa iví khäge'ninbí'gedi hedá iví hí' in t'owa ovâyhá'o' i'gedá. 20 Jesus-di óetu'an, "Naa t'owa t'ähkíví páadépiye' dáyhée'owän, hedi häädi wänbo t'ähki dovâyhá'owän inbí méesate hí'índi' eeye hedá inbí méesate hay'i' ee-á, wáyge t'ähki in Hudíyo dívíwé'ge'o' eeye. Hääwí wänbo kaadibo wó'túhpí. 21 Heháadan ná'i hääwí naa dítsika'máa? In to'wên dîntóyannin ovâytsikáyí'ní háa dovâytu'annin. Indá dínhanginná háa otú'in." 22 Jesus ná'in natú ihaydi, wí méesatewi sundado iwe nú' nawindidi Jesus óets'emapháve, hedi óetu'an, "Ha'wâagá i owha' p'ó'dédí' wínâhée'amípi." 23 Jesus-di óetu'an, "Wên háawên híwó'pí'in naa otú'dáho', úkhây'ä' ovâytu'ä'amí'in hääwí namuu'in. Hewänbo háa otú waa in ta'gen namuu-áku, hedânho wí'úk'óepí dits'emapháve-í'in."

24 Hedáhá' Annas natsonpóe Jesus nakhówhimuudi i owha' p'ó'dédí' Caiaphas-vi'piye' óesaanídi.

Peter wíyá natú Jesus óetaapi'in

25 Oe yá'wé Peter wa'di nasúwáwin, hedi in wé'ge'in iwe diwinnindi óetsikáyin, "Ti u wá' há'i senbí khäge'dibá wí'unmuupí'an?" "Yoe," kin natú, "naa-á yoe." 26 Wí sen i owha' p'ó'dédí'ví t'óe'ibá namuu'i' iwe wá' nawin, i-á i sen Peter-di óe'oyets'á'ívi maatu'i' ûnmuu, hedi idi Peter óetsikáyin, "Ti Jesus-ádi oe na-olive-taysaa iwe wíwímû'pí'an?" 27 Peter wíyá natú "yoe" gin, hedi wesebo wí dee sen ikin.

Jesus oe Pilate-vi'piye' óeho'

28 Wa'déedíbo naná, hedi Jesus-á Caiaphas-ví'wedí óeho' i Rome-wi tuuyônbi tewhá hay'i iwepiye'. In Hudíyo ná'i Rome-wi tuuyônbi tewhá ee wídits'úhpi, gá inbí khuu dínmuudi dínkhâk'óedân dits'úní'in, hediho dits'úndáho' wídín'âhpi ná'i Passover shánkí'di koegi' dâyk'óe-í'in. * 29 Hediho Pilate oe yá'wépiye' napee, hedi in t'owa ovâytsikáyin, "Háawin t'ehpide-an ná'i senbí'gedi dînmá'?" 30 In Hudíyodi óetu'an, "Ná'i sen wên t'aywó'nin i'annidá há'to uví'piye' âymá'íwân." 31 Pilate-di ovâytu'an, "Un wí'bo binihûu i', hedá bintuyó'nandi bin'an unbí tsontuu untû' waagibá." In Hudíyodá óetu'an, "Hewänbo un Rome-'indá na'in Hudíyo wídink'úya'pí wí to'wí âyhéyí'in, yâ'dâapi i'andi âysha wänbo'." 32 Ná'in ditú' dihaydi Jesus-vi hí' háa nachuwagít'óe i'gedi ta'gen napee. †

33 Pilate ivi tuuyôn tewhá ee nawáyts'ú, hedi Jesus óetukánnandi óetsikáyin, "Ti u-á in Hudíyovi tsondi hay'i-ân unmuu?" 34 Jesus-di óetsikáyin, "Ti u-ân wí'bo unhangin'ânda', háa in Hudíyodi naví'gedi wóetu'andibo ditsika'máa?" 35 Pilate-di óetu'an, "Ti naa-ân Hudíyo omuu gin un'ânde gáhân? Uví t'owadibo hedá in owha' p'ó'dédí'indadí naví mange wóekán. Háawin t'aywó'ninnan bi'an?" 36 Jesus-di óetu'an, "Naa tsondi hay'i' omuu, hewänbo in náa oepáa k'aydiwin tsonnin waagá yoe. Há'bi tsondi omuudáho' in to'wên dovâytsionmáa'in dívihánsaa-íwân naa in Hudíyovi mange wídikáanipídí. Hewänbo otú waa, náadíwin tsonnin waagi wó'muupí." 37 Pilate-di óetsikáyin, "Hedáho', ti ta'gendi wí tsondi hay'i-ân unmuu?" Jesus-di óetu'an, "U'bo untú waa, há'bi' omuu. Hedi náa oepáa k'aydipiye' o'ää hedá o'aypuyä, in ta'gen namuu i'gedi dáyhée'amídí. To'wên in ta'gen ho dínhanginná'nindá naa dînt'óyande'." 38 Pilate-di óetsikáyin, "Hândidan to'wí unhanginnání hääwí in ta'gen namuu'in?"

Jesus óekhe'khâymáa, hewänbo Barabbas-á óema'p'ädi

Pilate ná'in natú ihaydi in Hudíyo ee diyí' iwepiye' nawáypeedi ovâytu'an, "Naadi wên t'aywó'nin ná'i sen i'annin wänbo wídônshaapí. 39 Hewänbo paayo p'óe waagi ná'i Passover shánkí'di naná' dihaydi undi dídaa'o' wí pan wâyma'p'ädi-ídi. Ti náa ná'i Hudíyovi tsondi hay'i dóma'p'ädi-í'in ída'?" 40 Dívítuwínú, "Hä'i-á yoe. Barabbas-ân gida' nâama'p'ädi-í'in." Barabbas-á sänbi namuu.

19

1 Hediho Pilate natsonpóe waa in sundadodi Jesus óepiye hedi púwhí'dí óewhähwhä'nan. 2 In sundado wên wäakhän dâyo'ophidé'andi óep'óhtógi. Hedáhá' wên p'í tsáawä'in k'éwé'in to-á óetógi, tsondi hay'ívi aa waagi'inbá namuu'in, 3 hedi wí'in wí'ingin in sundado ivi páadépiye' diphademändi óeyanákítumáa, "Hännan un'ân, u Hudíyovi tsondi hay'i' unmuu'i'," hedá óets'emapháve. 4 Pilate wíyá oe yá'wépiye' napeedi in t'owa ovâytu'an, "Bít'óyan, naadi i dópiyegít'óe undi bînmúnídí, hedänho unhanginnánídí naadi wên t'aywó'nin i'annin wänbo wídônshaapí'in." 5 Hediho Jesus oe yá'wépiye' óepiye. In wäakhän ön'ophidé'annin nap'óhto'on, hedá in p'í tsáawä'in k'éwé'in to-á nato'on. Hedi Pilate-di in t'owa ovâytu'an, "Bînmú'dí, náwe i sen nawin."

* 18:28 I tuuyôndá Hudíyo wínamuupí, hedi in Hudíyo-á dínkhâk'óe ná'in Hudíyo dimuupí'inbí hääwí dâytägé-ídi.

† 18:32 Jesus ho natú wên phé'wan deedi nachuwagít'óe'in. Handidi in Rome-'indi in yanäkikannin ovâyhánúnde', hewänbo in Hudíyodá ná'in yanäkikannin dimuu'in ovâyk'usâyunde' ovâyhánú-ídi.

6 In owha? p'ó'dédí'indádí hedá in hay'i méesate'in sundado-ádí óemû? ihaydi háyän wänbo dívítuwínú, “Wên phé?wan deedi ná't'óhtägek'u?” Pilate-di ovâytu'an, “Unnân binhûu bînt'óhtägek'úwídí. Naadá wên háawên t'aywó'nin i'annin wänbo wíðónshaapí.”

7 In Hudíyodi Pilate óetu'an, “I-á natú Yôesi Tádáví ay namuu'in, hedí wên tsontuú gínk'óe'in natû?, wí to'wí kin ihée'o'i-á nachúu-í'in ûnkhây'ä?”

8 Pilate nã'i hí? nat'oe ihaydi shánkí wänbo nakhuwôeda?póe, 9 hedího? iví tuuyôn tewhá ívepiye? nawáyts'ú, hedí Jesus óetsikáyin, “Ta'gendi wăhăäwi-an unmuu?” Hewänbo Jesus-di háabo wí'óetu'anpí. 10 Pilate-di oetsikáyin, “Ti wídíhée'amípí'an? Ti wí'úhanginnáhpí'an naada'mân dînk'óe háa wíma?p'ădi-í'in hediháa u dovâymăäní'in phé?wan deedi wóet'óhtägek'úwídí?” 11 Jesus-di óetu'an, “Yôesi Tádádí wíwônk'û'pídáho há'to úku'níwän háa wänbo naa dí'amídí. Hedího i sen uví mange naa díkândi-áho uví shánkí it'aywó'nan.”

12 Pilate nã'in nat'oe ihaydi shánkí wänbo nada? Jesus óema?p'ădi-í'in, hewänbo in Hudíyo dívítuwínú, “Nã'i sen nâama?p'ădidá, u i tsondi Caesar-ví'näpiye? wí'unmuupí. Wí to'wí wí tsondi hay'i namuu gin natú'di-á Caesar-ví hãnbí? namuu.” 13 Háa ditú waa Pilate nat'oe ihaydi Jesus oe yá'wépiye? óepiye, hedí in t'owa ovâytu'ó'do? iwe Pilate isóge. Iwáho dâytu'o nak'uupháagíkw'ó? diwe gin, hedí Hebrew tuudáho “Gabbatha” gin dâytu'o?

14 Wa'di Passover shánkí'di yâadi naná. Ihay thaa-á dâyhăäwíkhây'o wíyá tháwängí?, kaykhanwówá thaa nanání'i?. Năä taage iwáypiye? naná. Pilate-di in Hudíyo ovâytu'an, “Binmú'dí, năwe unbí tsondi hay'i únwin.” 15 Dívítuwínú, “Năwedí náyâa'an, phé?wan deedi ná't'óhtägek'u?” Pilate-di ovâytsikáyin, “Ti unbí tsondi hay'i wâyt'óhtägek'úwí?” In owha? p'ó'dédí'indi óetu'an, “I-á na'inbí tsondi hay'i wíginmuupí. Na'indá wí'da? tsondi hay'i gín'ăn, i-á Caesar-ân namuu.” 16 Hedího Pilate-di Jesus inbí mange óeyoe'an phé?wan deedi óet'óhtägek'úwídí.

Jesus phé?wan deedi óet'óhtägek'û?

17 Hedáhá? Jesus óeho'di iwedi napee wên phé?wan igí'in ipí'íhhondi, hedí in okú “P'óhkhúbay” gin dâytu'o? iwe dipówá, Hebrew tuudá ditú? “Golgotha” gin. 18 Iweho in sundadodi Jesus in phé?wan deedi óet'óhtägek'û?, hedá wá? wây-á wíye senă'dá Jesus-ví wí'nă kíngedí hanbá ovăn'an, hedí Jesus-ví phé?wan pinudi ônkídi. 19 Pilate natsompóe wên phéphá? eedi nã'i tuu dâytá'namí gin: “Nă'i-á Jesus oe Nazareth-wi namuu, Hudíyoví tsondi hay'i?”, hedí kin dâytá'nandi in phéphá?-á ee phé'wá? kw'áye dâyt'óhtägek'û?. 20 Jesus phé?wan deedi óet'óhtägek'û? iwe oe Jerusalem búu'ú tso'wa naná, hedího báyéki Hudíyo iwe diyí?, hedí in phéphá? ee háa nata'muu'in dâytu'an. Hebrew tuudá, Latin tuudá, hedá Greek tuudá nata'muu. 21 In Hudíyo owha? p'ó'dédí'indi Pilate óetu'an, “Wí'úkhây'ăhpí nâata'namí'in nã'i hí? ‘Hudíyoví tsondi hay'i’ gin, hewänbo kinnân nâata'namí: ‘Nă'i sennân natú, Naa in Hudíyoví tsondi hay'i omuu.’ ” 22 Pilate-di ovâytu'an, “Háa otsonpóe waa dâytá'namí'in wíðó'egókhây'máapí.”

23 In yôenu sundadodi Jesus phé?wan deedi óet'óhtägek'û? ihaydi iví aa dívíwiye, hedí pi'dinbo wí'íngí dâyhógi. Hewänbo iví k'éwé'in to he'yinbo namuudi wáygé wänbo wí'ünpănye?enpí. 24 Hedího ditú, “Hă'in k'éwé'in to-á wí'âysíve-ípi, hewänbo ív'áywamí âymúnídí to-angú in nat'anpúwí'in.” Hedí han díví'andi nã'in Yôesi Tádáví ta'nin diwe ho nata'muu'in napóe:

Naví aa dívíwiyedi pi'dinbo wí'íngí dâyhógi,

hedá naví k'éwé'in togi'in díví'áyan.

25 Jesus-ví phé?wan nú? nã'in yôenu kwiyä? diwin: Jesus-ví yíyá-á, hedá Jesus-ví yíyávi tí'úu-á, hedá Clopas-ví kwiyó Mary-á, hedá Mary Magdalene-dá. 26 Jesus iví yíyá iwe nawindi imû?, hedá iví khăge?di? iséegi'i wá? imû?, hedího iví yíyá itu'an, “Yíyá, năä

iwedi hä'i sen uví ay waagi'ba úmúni." 27 Hedáhá' iví khäge'di itu'an, "Nä'i-á uví yíyá waagi'ba úmuu náä." Hediho i khäge'didi iví wháagépiye' Mary óeho' óe'áyíngi'amídí.

Jesus nachuu

28 Jesus-áho ûnhanginná ná'i t'ähkí iphade'in hedânho háa Yôesi Tádávi ta'nin diwe iví'gedi nata'muu waagibá napúwídí. Ihaydáhá' natú, "Naa op'oesá'aa." 29 Iwe nú' wên sä'awé whoegi'in naméena'oyohay'isaa'in nachá, hediho wên hääwên nap'ohsaadee'in i méena iwe dâyp'ohotógi, hedi wên poesú hyssop kin dâytu'o' eedi dâyt'i'k'ú'di Jesus-ví sóe iwepiye' óntegedi, 30 i méena ip'ohún. Ihaydáhá' natú, "Naví t'ôe dínbo'wanho'," hedi ip'ohwhayedibo' ipichuwamägi.

Jesus oe wa'mäagé óeyún

31 I thaa in Hudíyo dâyhäwíkhây'o'i kaykhanwówá thaagi' naná, hedi ná'i kaykhanwówá thaa na'ä'i shánkí hay'i thaa dínmuudi wídida'pí in chu'in ee phé'wan deedi ovâyoe'amí'in. Hediho Pilate óedaa'an natsompúwídí in dit'óhtägek'w'ó'nin ovâypothâáni'in shánkí a'yugi dichúu-ídí, hedá phé'wan deeyedá ovâywháve-í. 32 Hediho' in sundado dimäädí in senä' Jesus-ádí bá phé'wan deeyebá ovânt'óhtägek'ú'in wí'gíndíbo' ovânpótháa. 33 Hewänbo Jesus-ví'we dipówádí óemû' ho nachuu'in, hediho' iví pó wí'ontháapí. 34 Wí sundado iví yún phédí Jesus wa'mäagé óeyún, hedi p'oe-ádí ûndádí wónkí ûnpee.

35 (Kin napóe'in naa ná'in dóta'do'i dómû', hediho i'gediho dóta'do', hedânho un wá' ná'i hääwí úvîwhâyú-ídí. Háa otú' waa ta'gen namuu, naa dínhanginná in ta'gen otú'in.)

36 Ha'wáa Jesus óe'an dihaydi ná'i Yôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu waa napóe: Wéhpêe wänbo iví phékhúu wí'onthâanípi.

37 Hedá wá' wíyá wáyge Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muu: In t'owadi i to'wí óeyúndi' óemúni.

Jesus óekhä'k'ú'

38 Wí sen Joseph gin nakháwä oe Arimathea búu'ú'aywi namuu, hedi Jesus-ví'piye' iwhâyunde', hewänbo in Hudíyoví p'ó'dédi'in ovâykuhwóeda'di náähaydi wínada'pí t'owa dínhanginnáni'in iwhâyunde'in. Jesus nachuu ihaydi Joseph-di Pilate óedaa'an i pení óekhu'wamäänídi, hediho Pilate-di óemägidí óeho'. 39 Hedá Nicodemus wá' napówá wí woe sa'wó' nasu'u'i tägintä (100) taa nakháa'i' ikándí, ná'i woe-á myrrh-ádí aloe-ádí nawóemuu. (Nicodemus-á hânhay Jesus-ví'piye' khu'déedí namäa'i-ân namuu.)

40 Joseph-ádí Nicodemus-ádí i pení óeho'di híwó'di aa ts'ä'i iwe óe'ánnan i sa'wó' nasu'u'i woe wóegé. Kindidân in Hudíyodi wí pení óekhähkukhâymaa'i óekhây'o'.

41 Jesus phé'wan deedi óet'óhtägek'ú' iwáy tso'wa wáy wí nava'ay nataysaa'i nak'óe, hedi iwe wí khähkugí' t'ovápho ts'aabi nachá, iwe to'wí wänbo wa'di wí'óekhä'k'ú'pí.

42 Hediho tso'wabo nanândi, hedá ihay tháwándá in Hudíyoví kaykhanwówá thaa dínândi dívíkhây'amí'in dínkhây'ädi, Jesus iwe óekhä'k'ú'.

20

Wáy Jesus óekhä'k'ú' iwe wí'óeshaapí

1 Dumíngu naná' dihay thaa Mary Magdalene i t'ovápho Jesus óekhä'k'ú' iwepiye' namäa. Hé'déndí hé'dibo wa'di nakhuunândibo namäa. Napówádí i k'uu pháagi' dâyt'ídi'i wéhánäpiye' nahângewindi imû'. 2 Hediho Mary iwedi i'äädi Simon Peter-ádí i wí' khäge'di Jesus-di óeséegi'i-ádí ovânshaa, hedi ovântu'an, "Nä'inbí Sedó Jesus i t'ovápho iwe óeyáa'an, hedi wáyge óewáyk'ú'in wí'gínhanginnáhpí."

3 Hediho Peter-ádí i wí' khäge'di-ádí Jerusalem búu'ú'dí dapeedi i t'ovápho iwepiye damäa dänmúnídi háa iwe nak'óe'in háa yoe. 4 Wí'gíndíbo dän'äähon, hewänbo i wí' khäge'di shánkí nasháadí Peter-ví páadé i'äähondi páadébo napówá. 5 It'ää

itsíhkêenídí, hedi i aa Jesus óe'ánnandi' oe íve nange nakw'ôndi imû', hewänbo' ee t'ovápho ee wínats'úhpí. ⁶ Iví tí'úugé Simon Peter napówá, hedi i-á ee t'ovápho ívepiye' nats'ú, ⁷ hedá i wá' i aa iwe nakw'ôndi imû', hedá in aa Jesus nap'ó'ánmuu'indá wá' imû'. Ná'indá na'íhpa'andi oe wéhánäpiye' wí'bo nak'óe, i wé'ge'i aa-á dá wínak'óepí. ⁸ Hediho' i wí' khäge'di páadé napówá'i wá' t'ovápho ee nats'ú, hedi ná'i aa nakw'ôndiho' imû'di Jesus nawáywówápóe'in iwähäyu. ⁹ (Yôesi Tádávi ta'nin diwe natû' Jesus nawáywówápuwagít'óe'in, hewänbo Jesus-ví khäge'nin wa'di ná'i hääwí i'gedi wídika'póya'pí.) ¹⁰ In wíye khäge'nindá inbí'wepiye' dänweeho'.

Jesus-á Mary Magdalene-ví'piye' ipikeeyan

¹¹ Mary-á oe t'ovápho iwe napówádí yá'wébo naséewin, hedi wa'di naséeyidi it'äädí i t'ovápho ívepiye' itsíhkídi. ¹² Hedi wíye makówáwin t'óepa'aa'in da'aats'ä'imuu'in Jesus nak'óewän diwe da'ándí ovänmû', i wí' iví p'ôn ûnk'óewän diwe na'än, hedi i wí'-á iví ân ûnk'óewän diwá. ¹³ Indi Mary óetsikáyin, “Háadan unséeyi'?” Ovântu'an, “Gá naví tsondi dînpiyedân, hedi wáygé'ók'û'in wí'dinhanginnáhpí.” ¹⁴ Kin natú ihaydí bá ibée, hedi Jesus iwe nawindi óemû', hewänbo ta'gendi Jesus namuu'in wí'ûnhanginnáhpí. ¹⁵ Jesus-di Mary óetsikáyin, “Háadan unséeyi'? To-an náatuwámáa?” Mary-á na'ân Jesus-á i nava áyí'di namuu'in hediho' óetu'an, “Mä'mää, wáygépiye' nâaho'dáho', dítu'âamí wáygé nâak'û'in hedânho' omú-í dókéyídi.” ¹⁶ Ihaydi Jesus-di óekháyä', “Mary.” Mary-á wíyá íbéedí Jesus-ví'di itsaakídi hedi óetu'an, “Rabboni.” (Rabboni-á Hebrew tuudi natu'da' “háhkandi” gin.) ¹⁷ Jesus-di óetu'an, “Naví'di wíwitsaakêenípí, wa'di i Tádávi'piye' wó'peepídi. Hewänbo ópûn, in to'wên naví tí'úuwín páadé'in waagi'inbá dînmuu'in ovâytu'an naví Tádávi'piye' omän, i-á unbí Tádábáho' únmuu, i-á naví Yôesi dînmuu hedá unbí Yôesibá únmuu.” ¹⁸ Hediho' Mary Magdalene iwedi namäädi in khäge'nin ovâytu'an, “Na'inbí Sedó Jesus dómû',” hedi ovâyto'e'an háa Jesus-di óetu'an waa.

Jesus iví khäge'ninbí'piye' ipikeeyan

¹⁹ Wa'di Dumîngu naná, hedi nakin dihaydi Jesus-ví khäge'nin wí tewhá íve diwé'gekw'ó. In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâykuwôeda'di t'ähkí i phódi dínphéhti'din. Ihaydi Jesus inbí páadépiye' nakeepóedí ovâytu'an, “Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní.” ²⁰ Kin natú ihaydi iví mandá hedá iví wá'määgé-á háa únmuu'in ovâykeeyan hedânho' óetaa-ídi. Iví khäge'nin báyéki dihíhchanpóe Na'inbí Sedó Jesus óemû'di. ²¹ Hedáhá' wíyá ovâyhée'andi ovâytu'an, “Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní. Naadi naví t'óe dín'amídi wáysankháymáa, naví Tádádi iví t'óe dôn'amídi dísan waagibá.” ²² Kin natú ihaydi iví háadi ovâysihaydi, hedi ovâytu'an, “I Yä'dâa'i P'oweahâa unbí pí'ná khó'yé únts'úni. ²³ To'wênbí t'aywó'di dín'owó'yennin ítúdáho', ho dín'owó'yen. Hewänbo wídín'owó'yenpí gin ítúdáho', wa' wídín'owó'yenpí.”

Jesus-di Thomas óehé'an

²⁴ Hewänbo wí' in tä'di wíye iwedi in wé'ge'indádi wína'ánpíwän Jesus dín'pówá ihaydi. Ná'i khäge'di-á Thomas gin nakháwä, hedi Kwâati wá' gin óetu'o'. ²⁵ Hediho' in wé'ge'in khäge'nindi Thomas óetumáa, “Na'indá Na'inbí Sedó Jesus áymû'.” Hewänbo Thomas natú, “Naadá i kwák'u ônkähkídi iwe dómû'pída, hedi namanphohchân deedi naví mankhúdi dótägepidá, hedá oe wa'määgé'ûnphohchân diwe wá' naví mandi dótägepidá, há'to dáywhäyü-í nawówáyi'in.”

²⁶ Wí yáadi naphade ihaydi iví khäge'nin tewhá íve wíyá dikw'ó, hedi Thomas-á indádi náa na'än. T'ähkí i phódi naphéhti'din, hewänbo Jesus inbí páadépiye' nakwínudeedi ovâytu'an, “Ánshaaginpidíbo' íkwó'ní.” ²⁷ Hedi Jesus-di Thomas óetu'an, “Náwe uví mankhúdi dítägé-í. Naví man dînmú'dí. Ómanki' naví wa'määgé' iwe. Whäyupí' wíyá wí'unmúnípi, hewänbo biwhäyü-í-á.” ²⁸ Thomas-di Jesus óetu'an, “U-ân naví tsondi

dînmuu, naví Yôesi-á.” 29 Jesus-di óetu’an, “Ti nábáha? biwhäyü dímû’di? Hewänbo in dívíwhäyunde’indá shánkí dihíhchäq tobá dímû’pí wänbo?”

Háadí nã’in ta’nin óeta’nannin

30 Jesus-ví khäge’nindi báyéki wíyá pínnán t’ôe i’andi’ óemû’, hewänbo nã’in ta’nin deedá t’ähki i pínnán t’ôe i’an ni’gedi wínatá’muupí. 31 Hewänbo nã’i hí-á natá’muu hedänho úvíwhäyü-ídi Jesus-áho namuu i to’wí Yôesi Tádádí óesóge’i’ t’owa ovây’aywoenídí, hedá wá’ úvíwhäyü-ídi Yôesi Tádáví ay-á namuu, hedänho han úvíwhäyunde’i in wówátsi nahánde’pí’in imä’in bînmá’ve-í.

21

Jesus-á tsédi diyí’in khäge’ninbí’piye’ ipikeeyan

1 Wí hâyü thaa naphade ihaydi, Jesus iví khäge’ninbí’piye’ wíyá ipikeeyan oe Tiberias p’oekwíngé. Kinnân napóe: 2 Nã’inho wé’ge diyí’: Simon Peter-á, Thomas-á (i-á Kwâati gin óetu’o’), hedá Nathanael-á (i-á Galilee nangewi búu’ú’ay Cana gin dâytü’o iwe’i namuu), hedá Zebedee-ví e’núnda, hedá wây-á wíye Jesus-ví khäge’nindádí. 3 Simon Peter-di in wé’ge’in ovâytu’an, “Naa opaap’okumän,” hedi óetu’an, “Na’in wá’ u-ádí gimän.” Hediho dimäädi wí kophênbay iwe dívítógi, hewänbo khuu t’ähki wídiséegípóepí. 4 Nathay’ä’ ihaydi Jesus oe p’oekwí’ k’áygé nawin, hewänbo iví khäge’nindá wídinghanginnáhpí i namuu’in. 5 Hedi Jesus-di ovâytsikáyin, “K’ema’in, ti háäbo wí’íséegípóepí’an?” Óetu’an “yoe” gin. 6 Idi ovâytu’an, “Unbí paap’oku’in há’i kophênbay ko’dínäpiye’ p’oe iwe bînhänú-í, hedi iwe bînhóní wên.” Hediho háa natú waa díví’an, hedi báyéki in ton paa dâywahógidi wídingkoedipí in paap’oku’in dâytege-ídi.

7 I khäge’di Jesus-di óeséegí’idi Peter óetu’an, “I-á Na’inbí Sedó Jesus namuu.” Simon Peter iví k’éwé’in to napä’din it’ôe’amídí, hedi nã’in óetu’annin nat’oe ihaydi iwáyto’gikídí ipip’ohke’t’áve oe p’o’ k’áygépiye ikohsáy-ídi. 8 I kophênbay p’o’ k’áygédí kayí’ diwe wína’änpí, ma’ hádí poewintä (30) kwi’óhpa taa iwehaydida’, hediho’ in wé’ge’in khäge’nindá i kophênbay iwedi eepiye dimää, in paap’oku’in napaapi’dendi dâytäähondi.

9 P’o’ k’áygé dipówá ihaydi i kophênbay iwedi dipee, hedi wí phaa’uu phaa iwe dipaakho’kw’ôndi dâymû’, hedá wí pává-á nakhâykw’ó. 10 Jesus-di ovâytu’an, “Bînmá’ wên paa há’in bînhahógi’in diwedi.” 11 Simon Peter i kophênbay iwe itógi in paap’oku’in oe p’o’ k’áygé iwahaapiye. Tägingtädáhá’ p’ánántä’di poeye (153) paa gähä’ännin dito’on, hewänbo tobá báyéki dipaato’on wänbo’ in paap’oku’indá wáydi wänbo wínasi’venpí. 12 Jesus-di ovâytu’an, “Bíkä’ve, bíhé’déndihúuyan.” T’ähkídíbo diwôeda’ óetsikáyí’nídí “To-an unmuu” gin, i-á Na’inbí Sedó Jesus namuu’in dínhanginnândi. 13 Hedi Jesus i húugi’ nasaa iwepiye’ namäädi i pává ihógi hedi ovâymägi, hedá i paa wá’ ovâymägi.

14 (Nää poewingí’ Jesus iví khäge’ninbí’piye’ ipikeeyan nawáywówápóe iwedi.)

Jesus-di Peter óehé’an

15 Dívíhúubowa ihaydi Jesus-di Simon Peter óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti udi naa díseegi nã’in wé’ge’indiví shánkí?” Peter-di óetu’an, “Hoi, Na’inbí Sedó, u-ân úhanginná naadi wíseegi’in.” Jesus-di óetu’an, “In t’owa naví k’úwá’ây waagi’inbá dînmuu’in ovâyhúuyôení.” 16 Wáygingí’ óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díseegi?” Peter-di óetu’an, “Hoi, Na’inbí Sedó, u-ân úhanginná wíseegi’in.” Jesus-di óetu’an, “In t’owa naví k’úwá waagi’inbá dînmuu’in ovây’áyíngi’amí.” 17 Poewingí’we Jesus-di Peter óehé’andi óetsikáyin, “Simon, John-bí ay, ti naa díseegi?” Peter naháachanpóe nää poewingí’ Jesus-di óetsikáyindi, “Ti naa díseegi” gin, hediho’ óetu’an, “Na’inbí Sedó, háäwí t’ähki úhanginná, naadi wíseegi’in úhanginná.” Jesus-di óetu’an, “In t’owa naví k’úwá waagi’inbá dînmuu’in ovâyhúuyôení. 18 Ta’gendi wítumáa, shánkí ts’aqabi’ unmuu ihaydi

wí'bo bipi'awende' hedá biyíyénde' wéngé unda' i'ge t'ähkí. Hewänbo owáy unседópa*á* ihaydá bikhóhtäähkähýmáa hedi wíyá to'wídí wónwhi'ámí hedá wóepahkekähýmáa hedá wáy unpunda'pí'wepiye' wóehúuwí." ¹⁹ Kin natúdího Jesus-di ónthayk'ú' háawin chuwa únpuwagít'óe'in, hewänbo ná'in iví chuwa únmuu'indá t'owa dínhanginnání Yóesi Tádá hay'i namuu'in. Hedá Peter óetü'an, "Naa-ádí óká've."

²⁰ Peter ibéedí i khäge'di Jesus-di óséegí'i dänwóe'ädi óemú'. Häädankánbo' i khüú dívíkindihúuyo' ihaydi ná'i-ánkun namuu i khäge'di Jesus-ví nú' na'ándí óetsikáyin, "Na'inbí Sedó, wé'i-an namuu i wóekuhpegít'óe'i'?" ²¹ Hedi náa Peter-di i óemú'di Jesus óetsikáyin, "Heyâa ná'i sen, Na'inbí Sedó?" ²² Jesus-di Peter óetü'an, "Owáy naa owáy'ää píhay i nawówáyêení'in oda'dáho', naví áyîngi-ân dînmuu, uvî'-á yoe. U-ân naa-ádí óká've." ²³ Hedi in Jesus-ví khäge'nin ditü' ná'i khäge'di há'to nachúu-í'in. Hewänbo Jesus-á wínatúhpí i khäge'di wínachuwagít'óepí'in, hewänbo nawänpitú'-á, "Owáy naa owáy'ää píhay i nawówáyêení'in oda'dáho', naví áyîngi-ân dînmuu, uvî'-á yoe."

²⁴ Ná'i Jesus-ví khäge'di-ân namuu ná'i hääwí itä'nandi', hedi ibá natü' ta'gendi napóe'in. Hedi na'in gínhanginná háa i natú'in in ta'gen namuu'in.

²⁵ Jesus wíyá báyéki hääwí i'an ná'in tä'nin diwe nata'muupí', hedi hääwí t'ähkí i'gedi nata'muudáho', o'ánde t'ähkí náa oepáa k'aydi há'to nayâanání'in i tä'di dâytä'nami'igí'.

Háa Jesus-ví T'ôekhuwa'in Díví'annin

1-4 K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wînta'nannin diwe wítu'anjí'an t'áhkí ná'i háäwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'ôe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'ôekhuwa'in hándídíbo ovâyde'manninbí'piye háyänbo ipikeeyan. Jónántä (40) thaa t'áhkí báyéki háäwí i'an ovâykeeyamídí ta'gendi wíyá nawáywówápóe'in, hedá Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâytu'máa. Napeepídíbo', wa'di indádí najidibo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa óekaymágidí ovâytu'an, "Nää Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wâytu'an naví makówáwi Tádá iví tun imági wí to'wí wovâysangí'o'in. Hediho náä úvítíkha'amí ná'i na'ää píhay. ⁵ John i' p'ó'p'oekandidá ho wovâyp'óp'p'o'e'an p'oedida', hewänbo náä iwedi báyéki thaa naphadepídíbo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâa bînkáyji wí p'ó'p'oekan bînkê' waagibá."

Jesus makówápiye napee

⁶ In Jesus-ví t'ôekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti náä-ân ihaydi naná untsondisogedee-i'in hedânho na'in Israel'in t'owa díma'p'áädi-ídi in Rome'inbí'wedi?" ⁷ Jesus-di ovâytu'an, "Wíwovâymágipi ná'i háäwí i'gedi úhanginnáani'in. Naví Tádáda'mân ûnk'óe úhanginnáani'in háädi háa wé'i thaa-á ná'i háäwí napuwagí'o'in. ⁸ Hewänbo ginnân undá únpuwagí'o: I' Yä'dâa'i P'oewaahâa únwáani hedi ihaydá in kay bînkaykhâymáa, hedi t'owa t'áhkí naví'gedi bîntu'áamí náä Jerusalem bú', hedá t'áhkí Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'amápiye náä oepáa k'aydi i'ge t'áhká."

⁹ Jesus-di ovâyhi'bowa ihaydi, wa'di óemúndedibo makówápiye Jôesi Tádádí óepiye, hedi okhúwá jáa nats'úndi wíyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewänbo wa'di kw'áyepiye napeemáandi óemúnde' ihaydibo', tsíkhagipi wíje sená' waagi'inbá dänchaa'in, ts'á'i da'aamuu'in, inbí hänge dakwinudee. ¹¹ Ná'in wíjedi ovâytu'an, "Un Galilee'in sená', kw'áyepiye íbéesaadi wí'íweenípi. Tobá Jesus makówápiye napee wänbo', i'bo háa náä namää'in bînmú' waagibá nawáy'ä'."

Matthias óede'man Judas-ví t'ôe ôn'amídí

¹² Hediho Jesus-ví t'ôekhuwa'in okú kw'áyeedi diwândi oe Jerusalem bú'piye dimää. In okú-á "Olive okú" gin dâytu'o', hedi Jerusalem tsowa naná, mađi píngé míyada' iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dipówá ihaydi i' tewhá ee dithaa iwe oe wha'k'ay ívepiye dipee. Ginnân dikháwä: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wíyá James-á (i-á Alpheus-ví ay ûnmuu), Simon-dá (i-á páadédí Zealot t'owa iwe nato'onwän*), hedá Judas-á (i-á wíyá wêe James ginbá nakháwä'iví ay ûnmuu). ¹⁴ Ná'in sená'dá hedá wên kwiyä'dá hedá Jesus-ví jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'úuwindáđi háyänbo díwíwé'ge'o' díwíjûusu'amídí.

¹⁵ Wí thaa in Jesus-ví'piye díwíwâyunde'in diwé'gekw'ó, mađi tágintädáhá' wétä (120) ihay diji', hedi Peter iwínú ovâyhée'amídí. ¹⁶ Ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, hán'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâađi David óetu'an háa Judas Iscariot únpuwagí'o'in, hedi David háa óetu'an waa ita'nan. Hedi ná'in David ita'nannindá ûnkháy'ä' napúuwí'in. Judas-dân in t'owa ovâykeeyan wáyge Jesus naji'in, indi óepankáyjídí. ¹⁷ Judas-á nanbí'wedi'i'ba namuu, gá óede'mandân na'in íví'o'inbá i'amídí" gin Peter-di ovâytu'an.

¹⁸ (Ná'i Judas-á in Hudíyo p'ó'dédí'indi óewá'áa yä'dâapí háäwí i'amídí hedáhá' i' chá' ihógi'i'di wí nava ônkumä, hedi iwebá páadépiye nake't'ândi nange nawoe, hedi nasihpândi iví see t'áhkí ûnpee. ¹⁹ T'áhkí in t'owa Jerusalem dithaa'in dínhanginpóe ná'in

* **1:13** In Zealot t'owa-á inbí nange hânho dâysígídí dida' in Rome'in t'owa ovâykhepeeyé-i'in, hedi dikhâymmuu indádí díwíhánmamídí.

ûnpóe'in, hediho inbí tundi i' nava dâytu'o' "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda' "nava na'ûnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedi gin wá' Peter natú, ²⁰ "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedi gin nata'muu:

Iví whágé ònjoe'amí,

hedi tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá ná'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídí iví t'òe òn'amí.

²¹⁻²² "Hedânkun gínkhây'ä' wíyá sen âysòege-í'in t'owa ovâytu'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe'in, na'indi âytumáa waagibá. Nakhây'ä' ná'i âyde'mamí'i-á namúuni'in wí to'wí na'indádí bá namäá'i' t'âhkí i' thaa wa'di Jesus na'indádí naji' ihaydibo', John i' p'ó'p'oekandidi in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o' ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay" gin Peter-di ovâytu'an.

²³ Hediho' in iwe dikw'ó'nindi wíje senä' ovânde'man. I' wêe Joseph Barsabbas gin nakháwä, Justus gin wá' óetu'o', hedá i' wêe-á Matthias-ân namuu. ²⁴⁻²⁵ Hedi ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-á úhanginná t'owa t'âhkíví pí'ná khó'jé háa di'ánshaamuu'in. Judas uví t'òekhuwa'i' úmuuwän, hewänbo iví t'òe ijoe'andi in tuhchänu ûn'ä'in ûnpóe. Nää na'in dínkeeyamí wé'i-an ná'in wíje iwedí âysòege-ídí Judas-ví t'òe òn'amídí." ²⁶ Hedi wíje k'u'ây eedi in senä'bí kháwä ovânta'k'ú', hedi wêe k'uu dâykê' Matthias-ví kháwä ûnk'óe'i'. Hediho Matthias-á wí Jesus-ví t'òekhuwa'i-á napóedí in wé'gen t'òekhuwa'indádí bá iwón.

2

I' Yä'dâa'i P'oewaahâa napówá

¹ In Hudíyoví shánkí'eedi thaa dínpówá, Pentecost gin dâytu'o', hedi t'âhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem bú' diji'in i' tewhá ee diwé'gekw'o. ² Tsíkhagipí háäwí dit'oe wí wäa hânho kaygi waagibá makówádí nawândi, hedi i' wäa íve t'âhkí naji'. ³ Hedi báyéki pha'ây waagibá nakeet'óe'i dâymû', hân'ây waagibá namuu'i', hedi ná'i nawadedeedi wí'inbo ovâytäge. ⁴ Hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi dâymáadí ovâykhäge'nán báyéki wíyá pí'wí tundi dínhí'koedí-ídí.

⁵ Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedi dipówá'in, indá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'in dimuu. ⁶ Ná'in t'owa háäwí wí wäa waagi'ba namuu'i' dit'oe ihaydi, báyéki i' tewhá eepiye dimää. Wídínhanginnáhpí háa napoe'o'in, gá t'âhkí inbí tundi wí'inbo dipit'oeđân in Jesus-ví t'òekhuwa'in dívíhí'máadí. ⁷ Hediho dit'oeđi hânho ovâyháa'an, hedi ditú, "Ná'in t'owa dívíhí'máa'indá, ti t'âhkí Galilee nange'indá' wídímuupi'an? ⁸ Hedi háadán handi nanbí nange'i hí' dívíhí'máadí git'oe'o? ⁹⁻¹¹ Na'indá Parthia-windá gimuu, hedá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, hedá Libya-windá oe Cyrene bú' tsowa, hedá wáy wên na'indá Rome bú'dá gi'áđâapówá. Wáy wên na'in Hudíyo gimuu, hedá wáy wëndá Hudíyo gimuuپی wänbo ná'in Hudíyoví khuu áyhon. Hewänbo tobá wähhäwin gimuu wänbo', ná'in senä' nanbí tundi dívíhí'máadí git'oe'o, hedi dítumáa i' báyéki he'endi Jôesi Tádá i'an ni'gedi." ¹² T'âhkí in t'owa ovâyháa'andi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hediho wí'ná táye dívítsika'máa, "Hännangú napoe'o náwe?"

¹³ Hewänbo wáy wëndi in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâywänpip'âamáadí ditú, "Ná'indá báyéki diméenamuu."

Peter-di in t'owa Jôesi Tádáví tun ovâyt'òe'o'

¹⁴ In tä'di wíje (12) Jesus-ví t'òekhuwa'in in t'owaví páadépiye dimää, hedi Peter-di kaygi ovâytu'an, "Un t'owa na'in waagin Hudíyobá ímuu'in, un kayi' wähhädi í'ää'in hedá nää Jerusalem íthaa'indá, ná'i háäwí wâytuhkankhây'máa'in naa oda' únhanginpúuwí'in,

hedihó áyîngidi bítôeyanbe. ¹⁵ Un í'ánde na'in giháapoe'o, hewänbo wígi-poe'opí, hédéndí whänu iwe nats'annândi. ¹⁶ Nã'i hãäwí nãä bînmünde'i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi Joel hãñ'oe natú napuwagi'o'in. Ginnân ita'nan:

¹⁷ Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

t' t'ä'ge'i thaa púnú' napuwamän dihaydi gin naa dáykhâymaa:

Navi Yä'dâa'i P'oewaahâa khâagipídíbo dovâymaa'ní t'ähkí nange'in t'owa.

Ihaydá unbí äy dívíhée'amí naví tukhe'min waagibá,

in e'nündá hãäwí dovâykeeyandi' dâymúuní waagibá dínpuuwí,

hedá in saydôe-á inbí ää iwebo-á dovâyhée'amí.

¹⁸ Owáy i' thaa napówá ihaydi

t'ähkí in naagi'in dívít'ôemaa'in naví P'oewaahâa khâagipídíbo dovâymaa'ní,

kwiyä'dá senä'dá i' dovâymaa'ní,

hedânho in wá' naví tukhe'min waagibá dívíhée'amí.

¹⁹ Hedí makówá-á hedá nãä oepáa k'aydá i'ge t'ähkí

wí taa wâykeeyamí wovâyhá'amí'i':

Ûnp'oe hãäwí waagi'ba bînpuwâkhâymaa,

hedá phaa-á, hedá eeyää khunwi-á.

²⁰ I' than nakhunpúuwí,

hedá i' p'ôe-á p'í'-á napúuwí ûnp'oe waagibá.

Nã'i t'ähkí napuwagi'o i' shánkí hay'i thaa naa dóde'mandi' napówápídíbo'.

²¹ Hebo to'wên t'ähkí naa díkháyä'dedi díkhäge'daa'annin dovây'aywoeni',

gin Jôesi Tádáví hí' ûnmuu Joel ita'nandi'."

²² Hedí Peter wa'di ihí'máadí natú, "Un t'owa Israel-win, bít'ôeyan háa wâytuhkankhâymaa'in. Jesus Nazareth-wi t'ämäge'i pinnán t'ôe i'an. Jôesi Tádádí Jesus in kay óemägi nã'i hãäwí i'amídí hedí handidi wovâykeeyan ta'gendi óesannin. Unbo ûnhanginná háa napóe'in, hãäwí Jesus i'andi bînpimû'di. ²³ Hãñ'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamägi hedá ûnhanginná háa ikhâymaa'in, hedího Jesus-áho unbí mange wovâyjoe'an, hedí undá in to'wên in tsontun dâya'ginpí'inbí mangá bînkán wên phé'win deedi óet'óhtääge-ídí, hedânkun undi bînhay. ²⁴ Hewänbo nã'i t'ôephade iphade'i' nachuu ihaydi Jôesi Tádádí ónjâa'an, hedá óewáywówápaa, gá chuwa-á in kay wí'imáapídân i' óet'aanídí. ²⁵ Hãñ'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin natú:

Nanbí Sedó, naa dînhanginná u-á hãnhay wänbo t'ähkí naa-ádi unji'in,

naví páadépiyá naví ko'dínäpiyá naa-ádi unji',

hedânho kay'indi dáywínúnde' áns Haaginpídíbo'.

²⁶ Hedího naví pí'nã khó'jé ohíhchan,

hedí naví híhchan ni'gedi dáyhée'amí.

Tobá naví tú' dînhuu wänbo',

naa dînhanginná hedá dótsíkha'máa owáywówápúuwí'in.

²⁷ Jôesi Tádá, naa uví yä'dâa'i t'ôe'i omuudi u'di há'to naví hãä dînhuu'amí in chu'indádí,

owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dînsijemää'ní.

²⁸ U'dá naa dînhuu'in in p'ôe i'ge dáy'ahtuyehúuwí'in wówátsi donkáyjídí,

hedá naa-ádi unjidi u'di báyéki díhíhchanmää'ní,

gin David ita'nan Jesus-ví'gedi."

²⁹ Hedí Peter wa'di ihí'máadí natú, "Tí'úuwín páadé'in, nãä thay'eedi

wâytuhkankhâymaa nanbí hehãäwi thehtáy pahpâa David-ví'gedi háa ûnpóe'in. I-á

nachuu hedá óekhã'k'ú', hedí wa'di gínhanginná wáy nakhã'k'óe iwe, nãwáy wáydi

tsowa naná. ³⁰ David-á Jôesi Tádáví tukhe'bi namuu, hedí David ûnhanginná Jôesi Tádá

iví tun ta'gendi imägi'in iví thehtáy pahpá'ây iwedi wí wêe óntsondisogekhâymaa'in,

David natsondi'ân waagibá. ³¹ Háa napuwagi'o'in David ho imû' waagibá

napóe, hedí ûnhanginná i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymaa'i' t'owa ovây'aywoenídí

nawáywówápuwagí'ó'in, hediho David ná'i to'wíwí'gedi ihée'andi natú, in chu'indádí wí'óejoekankhâymáapí, iví tú' wänbo wí'ünsijegí'opí. ³² I to'wí Jôesi Tádádí óewáywówápaá'i-á Jesus-ân namuu, hedi na'in iví t'òekhuwa'in gimuu'indiho âymû'dí gínhanginná nawáywówápóe'in. ³³ Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko'díngédí óesóge. Jôesi Tádá iví tun imägi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Jesus óemäänídí, hedi háa natú waa i'an. Hediho i' hääwí nää näwe í't'oe'o'i' hedá bînmunde'i-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-ân i'o'. ³⁴⁻³⁵ David-á iví'gedi wí'bo wí'ihí'máapí makówápiye napee-i'in, hewänbo Jesus-ví'gedân ihí'máa. Ginnân David natú:

Naví tsondi hay'i' óetu'an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,

'Naví ko'díngédí ósoge,

hedí uví hânmindá dovâyt'aaní hedá uví mangá wînmá'í.'

³⁶ "Un Israel t'owa t'ähkí únkhây'ä' ná'in ta'gendi úhanginnáan'in: Tobá Jôesi Tádá natú wänbo Jesus-ân namuu i' shánkí natsonji'i-á hedá i' to'wí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i-á, undá ída'póe wên phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in" gin Peter-di ovâytu'an.

³⁷ In t'owa háa Peter-di ovâytu'an waa dit'oe ihaydi pí'nä khó'jé ditaachanpóe, hedi indi Peter-á hedá in wé'gen Jesus-ví t'òekhuwa'indá ovâytsika'yan, "Tí'úuwín páadé'in, hânna nää gínkhây'ä' iví'amí'in?"

³⁸ Peter-di ovâytu'an, "Un t'ähkí unbí t'aywó'di binjoe'an hedá íp'ó'p'oepúuwí bînkeeyamídí Jesus Christ-ví'piye úvíwâyunde'in, hediho unbí t'aywó'di wovây'owóejé-ídí, hedá Jôesi Tádádá ná'i wovây'pägí'o'i bînkáyjí, i-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa namuu, ³⁹ gá Jôesi Tádá iví tun imägidân i' Yä'dâa'i P'oewaahâa-á ovây'pähkhây'máa'in to'wên t'ähkí iví'piye ovây'tuhkánkhây'máa'in — undádí, unbí tí'úugé kã'ää'indádí, hedá wé'gen t'owa owáy kayi' ní'gedi dithaa'indádí."

⁴⁰ Báyéki wiyá hã'bibá Peter-di kay'indi ovâytu'an, hedá háa díví'amí'in ovây'tumakhe'andi ovâytu'an: "Úntáy wovây'aywoení'in hedânho wíwovây'tuhchã'ânú-ípídí ná'in híwóhpí'in t'owa näwe dithaa'in ovây'tuhchã'nukhây'máa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwâyü'in háa dithaa waa

⁴¹ Ná'in t'owa Peter-ví hí' dâysígikê'in ovây'p'ó'p'oe'an, hedi i' thaa madi poje maa-paasôn (3,000) wây-á t'owa in wé'gen ho dívíwâyü'indádí dívíwón. ⁴² Hedi ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'òekhuwa'inbí háhkan t'ähkí dâyt'òeyandedá dâysígíhónde', hedá in wé'gen dívíwâyü'indádí híhchandi dívíwé'ge'o', hedá wé'gá dívíhúujodá dívíjûusu'o'.

⁴³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâykhäge'nán báyéki t'ämäge'i pínán t'òe dâ'y'amídí, hediho in t'owa ná'i hääwí dâymündedi ovâyháa'an. ⁴⁴ T'ähkí in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in wêe k'aygi'indá' waagi'inbá dimuu, hedá hääwí t'ähkí dínkw'ó'di-á dívíwijende'. ⁴⁵ Häädi inbí tewhá-á nava-á hedá wiyá hääwí dínkw'ó'di-á dâykü'ch'áa ginhay-á, in dítáy'indádí i' chã' dâyhógi'i dívíwijende'. ⁴⁶ Thamu waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', hedi wí thaa wí to'wíwí'we dívíhúujo', wiyá thaa-á wiyá to'wíwí'wá. Híhchandá khã'agipídíbo-á wé'ge dívíhúujo'. ⁴⁷ Ihayda' ditü' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedi t'ähkí in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dichã'.

Thamu waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánkí báyéki t'owa ovây'aywonde', hedânho shánkí dit'owasôemän.

3

Wí sen ûntsi'kodipí' ònhekháa'an

¹ Wí thaa Peter-ádí John-dádí i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thí'eedi poje iwe in t'owa dívíjûusu'o', hedi ihaydibá dapówá. ² In méesate phódi, "Sa'wó'nin Phódi" gin dâytü'o' iwe wí sen na'ân. Ná'i sendá iví wówátsi thaa t'ähkí na'aypuyä ihaydi waabo wûntsi'kodipí, hedi iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye

thamuwaa óemáyä?, in t'owa ditsudemännin ovâychä?daa?amídí. ³ Peter-á John-dá i? méesate eepiye datsudemändi i? sendi ovänmû?, hedi ovänchä?daa?an.

⁴ Indi ta?gebo óemúndedi Peter-di óetu?an, “Hîn na?in dímú?dí.” ⁵ I? sen inbí?piye ibéedí itsíkha?an hääwí óemäänídí. ⁶ Hebo Peter-di óetu?an, “Chä? wänbo wídómáapí, hewänbo hääwí dómää?i?á wípägi?o. Jesus Christ Nazareth-widi dînk'û? wítu?âamídí, ówínúdí ójýé.” ⁷ Hedi Peter-di i? senbí ko?dîngédí?in man ónyâ?di óekwînukhäge?nan. Wesebo iví ânda ânâpênda ûnkaypóe. ⁸⁻⁹ Kw'âyepiye ichänudi iwínú, hedi wesebo natsi?dee, hedi in wíje-ádí i? méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá nääpiyá naji? hedá ichänumáa, hedi natú? Jôesi Tádá-á hânho hay?i namuu?in. In t'owa t'âhkí ee diji?indi i? óemû?, hedá háa natú?nindá dit'oe. ¹⁰ Hedi óemû?di óetaa to? namuu?in — ná?i-ânkun in sa?wó?nin méesate phódi iwe ichä?da?sógénde?i namuu. Hediho náa nawówadi hânho báyéki ovâyháa?an.

Háa Peter-di in t'owa i? méesate hay?i? ee ovâytu?an waa

¹¹ I? sen Peter-ádí John-dádi inbí?di natsaachá owáy i? méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Ná?i pohtâa-á “Solomon-bí pohtâa” gin dâytu?o?) In t'owa t'âhkí hânho ovâyháa?andi in poje senä?bí?piye dívíwänâho?. ¹² Háa díví?o?in Peter imû? ihaydi ovâytu?an, “Un t'owa Israel-win, háadan wovâyháa?an ná?i sen nawówadi, hedi háadan na?in dídámúnde?? Ti í?ánde? ná?i sen ónehkháa?annin na?innân kay ânmaa?dibo?, hediháa Jôesi Tádá ânwänpi?a?gindibo?? Handá wínapóepí. ¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehäwin thehtáy pahpá?in gínmuu?indi Jôesi Tádá óe?a?ginmägi, hedi i-ânkun iví ay Jesus shánki kw'áye isóge. Ná?i Jesus-bá undi in tsonninbí mange bînkán, hedi Pilate-di óemahpádikhâymaa?wän, hebo undá wí?ihíjepí. ¹⁴ Jesus-á yä?dâa?ida? namuu hedá iví wówátsi ta?ge ihon, hewänbo undi bînjoegi?andi Pilate bîndaa?an wí to?wí t'owa t'akhânu?i namuu?i? óema?p'âädi-ídí, hedá Jesus i? nawówátsipäji?i namuu?i-á bînhay. ¹⁵ Hewänbo Jôesi Tádádi i? óewâywówápaa, hedi na?indibo? i? wiyá nawówáji?i âypimû?. ¹⁶ Na?in Jesus-ví?piye ânwâyunde?, hedi i?dânkun ná?i sen náwe bînmúnde?i hedá bîntaa?i? óekaymägi. Jesus-di in wâyü dímägi?i ná?i sen unbí páadépiye nahékhâapóe.

¹⁷ “Hediho náa gin wâyutuhkankhâymaa, tí?úuwîn páadé?in: Naa dînhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví?annin háa Jesus bîn?an waa wí?únhanginnâhpídi ta?gendi to?wí namuu?in. ¹⁸ Hân?oebo Jôesi Tádá iví tukhe?min itu?an ná?i hääwí háa napuwagi?o?in, hediho indá dâyta?nan i? to?wí i?di óesogekhâymaa?i t'owa ovây?aywoenídí it'ôephadekhâymaa?in. Háa Jôesi Tádá natú waa napóe. ¹⁹ Hediho náa unbí t'aywó?di binjoe?andi Jôesi Tádávi?piye bípimää, ihaydá i?di unbí t'aywó?di únmuu?i wovâyjáa?amí, hedânho shánki híwó?di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedódi wovâymaa?ni, ²⁰ hedá wá? Jesus unbí?piye wovâywáysaaní, i-ân i? namuu Jôesi Tádádi óede?mandi? t'owavi aywondi? óesôege-ídí. ²¹ Hewänbo Jesus-á oe makówa wâhâä nachangi?o owáy Jôesi Tádá hääwí t'âhkí ts'aabi? iwâypa?ídi nakhâymuupíhay. Hân?oebo Jôesi Tádádi iví yä?dâa?in tukhe?minbí sóphogedi dítu?an gin ikhâymaa?in. ²² Hediho Moses-di nanbí hehäwin thehtáy pahpá?in ginnân ovâytu?an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wí tukhe?bi? unbí t'owa iwedi?i?bo namuu?i wovâysangi?o,
naa dísan waagibá,

Undá t'âhkí i?di wovâyutuhkankhâymaa?i bîn?a?ginnamí,

²³ hedi wí to?wí iví hí? ónt'ôeyanpídi,

i-áho iví t'owa iwedi óeweejé-í hedá óeháji.

²⁴ “Samuel wá?, hedá t'âhkí in wé?gen Jôesi Tádávi tukhe?min Samuel-ví wówátsi thaa iwedi páadépiye diwówáji?indá, indi dít'ôe?an háa náa ná?i thaa eeje napuwagi?o?in.

²⁵ Hewänbo háa in Jôesi Tádávi tukhe?min dítu? waa ungi?-ânkun dítu?, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé kâ?ä?indádi iwéhpêe?an waa, undádi wá? inbá iwéhpêe?an. Ginnân Abraham óetu?an:

Wí uví ay iwedi?i? namuu?i?di

t'owa t'ähkí nää oepáa k'aydi dikw'ó'nin ovâyhíwó'namí.
 26 Hediho Jôesi Tádádí Jesus-á óede'man iví t'ôe'i namúunídí, hedi unbí'piye páadé óesan wovâyhíwó'namídí unbí t'aywó'di únmuu iwedi wovâyjáa'ámídí.”

4

Peter-á John-dá ovântunjó'diwekán

1 Wa'di Peter-ádí John-dádí in t'owa dänhí'máa ihaydi, wên Hudíyo owha'-á Saducee t'owa-á hedá i' méesate áyí'di sundado p'ó'dédí'-ádí in dawin diwepiye dimää.

2 Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá'o'in wí'ovâyhí'anpí, gá Jesus nawáywówápóe i'gedi ovâytumáadân, hedi ná'i natunda' wé'gen t'owa ho dichuu'in wá' diwáywówápuwagí'o. *

3 Hediho ovânpansóge, hedi kindi nanândiho wíyá tháwán puwahaydi pan tewhá eebo' ovânjoe'an. 4 Hewänbo báyéki t'owa inbí hí' dit'oe'in Jesus-ví'piye dívíwäyü, hedi nää t'ähkí in t'owa dívíwäyü'in diwedibo hádée ma' p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji' in senä'da'.

5 Wíyá tháwán in Hudíyo p'ó'dédí'indá in tsonnindá hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähkídíbo ee Jerusalem dívíwé'ge'an. 6 Annas i' owha' p'ó'dédí' namuu'i' iwebá na'an, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwä'i-á, Alexander-á, hedá wây-á Annas-ví maatu t'owa'indá dikw'ó. 7 Peter-á John-dá ovântsu'ude in t'owaví páadépiye ovânwéenú-ídí, hedi ovântsika'yan, “To'dan in kay wovänmägi ná'i sen hekháa dänmäänídí? To'dan wovänk'û' han dän'ámídí?”

8 Hedi Peter pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oweahâa imáadí ovâytu'an, “Un Hudíyo p'ó'dédí'indádí tsonnindádí, 9 nää thaa undi dítika'máa wên háawin híwó'nin háa wí sen nahaywän ûnpóe i'gedi, hedá hádídí ûnhekháapóe'indá. 10 Hedânho un t'owa t'ähkí hedá t'ähkí in wé'gen Israel-'indá únkây'ä' ná'in únhanginpúuwí'in: Jesus Christ oe Nazareth-widi na'in dínk'û' ná'i sen unbí páadépiye nawindi' anhekháa'ámídí. Hedi Jesus-bá phé'win deedi bînt'óhtägek'û', hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. 11 Jesus-ví'gedi ginnân nata'muu:

I-ânkun wí k'uu waagi'ba namuu

hedi undá tewhátehpaa'in waaginbá-á ímuu.

Hedi tobá bînjoegi'an wänbo'

i-á i' k'uu shánkí natáy'i waagibá napóe tehpaá bé'dí.

12 I'da'mân ûnkodi t'owa ovây'aywoenídí. Nää oepáa k'aydi t'ähkí wíyá to'wí wänbo wí'ônk'û'pí dîn'aywoenídí, ná'i Jesus gin nakháwä'idá'mân” gin Peter-di ovâytu'an.

13 In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'an Peter-ádí John-dádí wôeda'ginpídíbo dänhée'andi dit'oe'di, dínhanginnândi ná'in wíjedá t'owa he'ennin háa ta'dihá'in wídamuupí'in. Hedi ihaydi dín'ánpówá Jesus-ádí dänjáyénde'in damuu'in. 14 Hedi i' sen onhekháa'andi' iwebá nawindi dâymû'diho wíyá háa wänbo wídínk'óepí ovântu'âámídí. 15 Hediho ovântu'an in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwedi já'wépiye dapee-í'in wí'bo dívíhée'ámídí. 16 Hedi wí'ná táye dívítsika'yan, “Hânnan ná'in senä' áy'amí? Báyéki in t'owa nää Jerusalem-'in dínhanginná ná'in pínán t'ôe hay'in dän'annin, hediho na'indá wígínkodipí gitúunídí wídän'anpí'in. 17 Nää ná'in wíje senä' áy'tu'âámí Jesus-ví'gedi wíyá dänhée'andáho áytuhchänukhây'máa, hedânho wây-á shánkí t'owa ná'i hääwí i'gedi wídít'oe-ípídí.”

18 Hediho wíyá ovântsu'dejôndi ovântu'an wíyá wänbo Jesus-ví'gedi wídänhée'ámípí hedá wídänhá'ámípí. 19 Hewänbo Peter-ádí John-dádí ovâytu'an, “Wé'innan an'amí? Ti undi dítu'an waa háa Jôesi Tádádí dítu'an waa na'in an'a'ginnamí? Undá únkây'ä' úví'ánshaa'amí'in wé'innan Jôesi Tádá natúuní'in shánkí híwó'nin namuu'in. 20 Hebo

* 4:2 In Sadducee t'owa dívíwäyü in chu'indá há'to diwáywówápúuwí'in.

na'indá wíḡánkodipí hânda'dibo gachanídí. Gánkhây'ä? t'owa äntu'âamí'in háa änmû'indá gat'oe'indá."

21-22 Hedáhá? in Hudíyo p'ó'dédí'indi shánkí kay'indi ovântu'an ovântuhchänukhâymaa'in, hewänbo ovänma'p'ädi. Wên t'aywó'nin wänbo ovântuhchäänú-i'in wí'ovänshaapí, hedi ovântuhchänudáho in t'owa há'to ovâyhi'amí. In t'owadi Jôesi Tádá kw'áayébo? óemáa, iví pinnándí nã'i sen ûnehkhâapóedí. I' sendá jónäntä (40) paayo'ivi shánkí? namuu.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'o' shánkí kay'in dimúunídí

23 Ovänma'p'ädi ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema'inbí'piye damää, hedi ovâytu'an háa in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in tsonnin ditú'in t'ähkí. 24 Inbí k'ema'in nã'in dit'oe ihaydi Jôesi Tádá'p'piye t'ähkídíbo ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-ân hääwí t'ähkí nâakhíjé. Makówá-ä, nää oepáa k'aydi i'gá, mâap'oe-á, hedá hää t'ähkí iwe nasaa'i-á nakw'ó'di-á diji'i-á nâakhíjé. 25-26 Hân'oebu'i? Yä'dâa'i P'oweahhâadi na'in dihée'an nanbí hehääwi thehtáy pahpâa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe'i úmuu, hedi ginnân ita'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí'in dívít'ayjaa'o'?

Háadan in Hudíyo dimuu'in hääwí nachä'muupí i'gedi díví'ánshaamáa?

In tsonnin t'ähkí nangewin dívít'aywínú,

hedi dívíwé'ge'an dívíhãnsa'idí Nanbí Sedó Jôesi Tádá'p'piye

hedá i' to'wíwí'piyá i'di óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

27 Hediho ta'gendi han napóe. Nã'i bú' iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí'indá hedá in Hudíyo-ádi t'ähkí dívíwé'ge'an uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus óehänmamídí, i-á u'di nãasóge t'owa ovây'aywoenídí. 28 U-á báyéki hangintandá kay-á mänmáadi untú nã'i t'ähkí ûnkhây'ä? napúuwí'in, hedi t'ähkí háa untú waa napóe. 29 Nanbí Sedó Jôesi Táa, nää-á inbí hí? háa ditú'nin ót'ôeyanbe. Ditú? indi jänäki na'in díkhâymaa'in, hewänbo na'in uví t'ôe'in gimuudi u'dá kay dímäáni uví hí? khunwôeda'ginpidíbo wínhé'amídí. 30 Wída'máa t'owa ovâykeeyamí'in in kay úk'óe'in ovâyhekháa'amídí, hedá ovâykeeyamí uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus-ví kaydi t'ämäge'i pinnán t'ôe-á nakodí'in."

31 Dívíjûusubowa ihaydi ee diwé'gekw'ó? diwe t'ähkí na'a'yäpóe, pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oweahhâa dâymáa, hedi khunwôeda'ginpidíbo Jôesi Tádá'p' tun t'owa ovây't'ôe'o'.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in inbí hääwí wí'nã táye dívíyãmúnde?

32 T'ähkí in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in handa' di'ánshaapóe, hedá wêeda' dimuu waa dichäa inbí pí'nã khó'jé. To'wí wänbo wínatúhpí, "Nã'i naa dómáa'i? naví'da' dînmuu," hewänbo t'ähkídíbo inbí hääwí t'ähkí dívíyãmúnde?. 33 Jôesi Tádá'p' in Jesus-ví t'ôekhuwa'in báyéki ovâykaymägi in t'owa ovâytu'âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe i'gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähkí indáda hânho híwó'di-á namuu. 34-35 Hediho tóebo hääwí wänbo wí'üntáypí. To'wí wänbo wí nava háa wí tewhá ûnmuu'i? iku'p'égidá, i' chä? ihógi'i-á in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye ihúja? ovây'aanídí, hedá indá in shánkí dîntáy'inbí'piye ovâywijende'.

36-37 Wí sen Joseph gin nakháwä'i ginbá i'an. Wí nava iví? ûnmuu'i? iku'p'égi, hedi i' chä? in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye iho'di ovây'an. Nã'i sendá wí Levi-ví äy iwedi'i'ba namuu, oe Cyprus na'aypuyä'i?, hedi in t'ôekhuwa'indi óekháyä? "Barnabas" gin. (Nã'in kháwä-á Hudíyóví tundi natunda? "Wí to'wí t'owa ovâykhäge'do'i? kwee waa sen waa di'âanídí" gin.)

5

Ananias-ádi Sapphira-ádi háa dänpóe'in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwä'i-á iví kwee Sapphira-áđí inbí nava dänku'p'égi, ² hedí i' chá' dänhógi iwedi wí háyü Ananias ikaakw'óđi ingí', hedí i' naphade'i chá' in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye iho' ovây'aanídí. Iví kwee ûnhanginná háa i'annin t'ähkí. ³ Peter-di óetu'an, "Ananias, Satan i' Penísendi uví pí'ná khó'jépiye nâatsudemägipi'an. I'dá wóetu'an i' Yä'dâa'i P'oewaahâavi'piye bihójo'amí'in, hedího t'ähkí i' chá' i' nava dänku'p'égi iwedi'i' wínâamaapí. ⁴ I'nava mänku'p'égipídíbo', ti uví' wí'úmuupi'an? Hedá mänku'p'égi ihaydá, ti háa unda' waagi i' chá'di bí'amí'in wí'úkodipi'an? Hebo ná'in yä'dâapí'in ánshaadi wóekê'di Jôesi Tádáví'piye bihójo'an, t'owaví'piyeda'ba joe."

⁵ Ananias ná'in hí' nat'oe ihaydi nachuhkanu, hedí in t'owa háa napóe'in dínhanginpóe ihaydi báyéki dikhunwóeda'póe. ⁶ In e'nûn iwe diji'in i' pení wên aa iwe dâý'ánk'û', hedí iwedi óepiyedi óekhâ'k'û'.

⁷ Mađi poje óda naphade ihaydi Ananias-ví kwee ûnpówa, hewänbo wa'di wí'ûnhanginnáhpí háa iví sen ûnpóe'in. ⁸ Peter-di óetu'an, "Dítu'an, ti náhayda'mân i' chá' wovänwá'âa i' nava dänku'p'égi ihaydi?" I-á natú, "Hedí haä, hähayda'mânkun."

⁹ Peter-di óetsika'yan, "Háadan wí'gíndíbo dänwéhpê'an Nanbí Sedóví P'oewaahâa dântayi'nídí dänshaa-ídí tigúba wovântuhcháänú-í iví'piye dänhójo'andi? Ót'óeyan, hää phódi já'wé in uví sen óets'ankhâ'k'û'in dín'ahsaatû', hedí indibá chu'i wóepiyegí'o."

¹⁰ Wesebo i' kwee Peter-ví ân nú' nachuhkanu. In e'nûn dits'ûndi óechuhshaada iwedi óepiyé, hedí iví senbí nú'ba óekhâ'k'û'. ¹¹ T'ähkí in méesate'in t'owa hedá t'ähká in wé'gen t'owa ná'in háa napóe'in dínhanginpóedí khunwóeda'di ovâyhógi.

Jesus-ví t'òekhuwa'in dívípínnánt'òe'o'

¹² In Jesus-ví t'òekhuwa'in báyéki t'ámäge'i pínnán t'òe dâý'o' in t'owa dâymúunídí. T'ähkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dívíwé'ge'o' i' méesate hay'iwi pohtâa iwe, "Solomon-bí pohtâa" gin dâytu'o'i'. ¹³ In wé'gen t'owa híwó dívíhée'an in Jesus-ví'in dimuu'inbí'gedi, tobá indádi dívíwé'ge'amídí dikhunwóeda' wänbo'. ¹⁴ Hewänbo shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyü, senä'dádi kwiyä'dádi, hedí in wé'gen ho dívíwâyü'indádi dívíwón. ¹⁵ Háa napoe'o'in in t'owa dâymû'di báyéki in dihay'in oe p'óegépiye ovâyho', hedí inbí whohpa' eeje ahkhây eejá ovâykw'óđi, hedänho madän Peter naphademändi iví ókhundi wänbo ovâynaani, hedí handidi wáy wên ovâyhekháa'amí. ¹⁶ Hedá in t'owadá i bú'ây oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó' deejedá in dihay'in ovâymayä', hedá in to'wên in yä'dâapí'in p'oewaahâadi ovây't'òephadekando'in wá' ovâymayä', hedí t'ähkí ovâyhekháa'an.

Jesus-ví t'òekhuwa'in ovây't'òephadekando'

¹⁷ Hedího' i' Hudíyo owha' p'ó'dédí' hedá in i-áđi diji'indá, Sadducee t'owa dimuu'in, hânho dithúupóe. ¹⁸ Hedího in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye dikhenmäadi in yä'dâapí tsiyekannin dipankw'ó' diwebá ovâypankw'óđi. ¹⁹ Hewänbo i' khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'òepa'aa'i' óesan i' pan tewhá phódi ihuu-ídí, hedí i' makówáwi t'òepa'aa'i'di ovâypiyedi ovâytu'an, ²⁰ "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiyé, hedí owe úvíwéénú-í, hedí in t'owa ná'in wówátsi ts'aamin ni'gedi bînt'òe'amí." Hedího háa ovâytu'an waa díví'an.

²¹ Nathay'ä' ihaydi i' méesate hay'i eepiyé dits'ú, hedí in t'owa ovâyhähkanhon. Wa' han díví'odíbo' i' owha' p'ó'dédí' hedá in i-áđi diji'indá inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâytu'hkännan, hedí wên sundado oe pan tewhá eepiyé dâysan in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâyamá'ídí. ²² Hewänbo i' pan tewhá iwe dipówa ihaydi wí'ovâyshaapí, hedího dívíwâybundi inbí tsonnin ovây't'òe'an i'gedi. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymû' i' pan tewhá phódi téegít'aa nati'dinnin, hedá in pan áyí'nin ee phódi nú'-á diwinnindá. Hebo in phódi âyhuudi gits'ú' dihaydi wéná wí wänbo in senä' wí'âyshaapí." ²⁴ I' méesate áyí'di p'ó'dédí' hedá in owha' p'ó'dédí'indá ná'in dit'oe ihaydi

wídínhanginnáhpí háa díví'amí'in. Wí'ná táye dívíwänpitsika'máa, “Hännangú dínpoé? Hännan wíyá napuwagi'o?”

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'undi ovâytu'an, “Bít'ôeyan, in senä' bînpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o?” ²⁶ Hediho i' méesatewin sundadoví p'ó'dédi' iví khäge'nin wógegé i' méesate hay'i' iwepiye dimää, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewänbo wí'ovâywa'anpí, gá han díví'andá dikhunwôeda'dân in t'owadi ovâyk'uhsäyü-í'in.

²⁷ Hedi in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye nä'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyts'údedi in tunjowa'ví páadépiye ovâywinú, hedi i' owha' p'ó'dédi'di ovâyte'p'íde gin: ²⁸ “Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'âamípi ná'i Jesus gin nakháwä'ívi'gedi, hebo nää-á undá nää Jerusalem i'ge t'ähki in t'owa shánkí wänbo bínhá'o', hedá wá' Jesus-ví chuwa ûnmuudi na'in dínchäñnú-í'in ída?”

²⁹ Peter-ádi in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi óetu'an, “Shánkí gínkhây'ä' Jôesi Táadá háa dítu'an waa äy'a'ginnâamí'in t'owaví tun äy'a'ginnamívi'wedi. ³⁰ Undi Jesus phé'win deedi bînt'óhtagedi bînhay, hewänbo Jôesi Táadá, i' to'wí nanbí páadé kã'ä'ä'indi óe'a'ginmä'i'dibá óewâywówápaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Táadí iví ko'díngédi óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídí, nä'in Israel t'owa ovâykhäge'namídí inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí hedânho ovây'owóejé-ídi. ³² Na'in gínhanginná ná'i t'ähki napóe'in, hedânho i'gedi wâytumáa, hedá i' Yä'dâa'i P'oweahhâädá hanbá wovâytumáa, ná'i P'oweahhâ-á Jôesi Táadá in to'wên óe'a'ginmä'in ovâymägi.”

³³ In Hudíyo p'ó'dédi'in ná'i hí' dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyta'háanú-í'in dida'. ³⁴ Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwä'i' iwínú in tunjowa' ovâyhée'amídí. I-á Hudíyoví kuu háhkandi namuu, hedi t'ähki in t'owadi óe'a'gin. I'dá wên senä' ovâytu'an in Jesus-ví t'ôekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-í'in, iwe wí háy tähki dívítsikha'amídí.

³⁵ Hedi Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, “Naví t'owa Israel-win, híwó bí'ánshaa'an wa'di ná'in senä' háawên bîn'anpídíbo'. ³⁶ Ti wí'ún'ánshaapí'an wí sen Theudas gin nakháwä'i' wí háyü paayo phade nängé naji', hedi ná'i Theudas-á natú, 'Naa-ân hay'i' omuu,' hedi mađi jónán tägintä (400) senä' i-ádi dívíwón. Hewänbo wên sundadodi óehay, hedáhá' in óeyumáa'in t'ämäpiye diwijedee, hedi hääwí t'ähki dây'andi' háagí' wänbo wídínchä'póepí. ³⁷ Hedáhá' wíyá háyü paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykháwähónde'i paayo naná' dihaydi, Judas i' Galilee-wi sen na'ää, hedi báyéki t'owa ovâyhée'andi i-ádi dívíwón. Hedi háa Theudas ûnpóe waabá Judas wá' ûnpóe. I-á óehaydá t'ähki in óeyumáa'in diwijedee.

³⁸ “Hedânho nää wâytumáa, háa ná'in senä' bîn'o'in úvíwóyi'ní. Ánpí bin'an. Háa dikanda'in hedá inbí t'ôe-á inbí ánshaadä' dínpuudáho', háa Theudas-á Judas-á dânpóe waagibá dínpuuwí, hediho há'to háa díví'o waa dínkáypúuwí. ³⁹ Hewänbo Jôesi Táadáânho inbí t'ôe iwe ovâykhäge'maadáho', ná'in senä'dá há'to bînt'aaní, hedá wá' mađi Jôesi Táadá'piyeda' úvíwänpihánsa'í.”

⁴⁰ Hediho in Hudíyo p'ó'dédi'indi Gamaliel-ví tumakhe ônt'ôeyan. In Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywâytsudejôn, hedi ditsonpóe in sundadodi púwhí'dí ovâywhäñní'in, hedi Jesus-ví'gedi wíyá wídívíhée'amípi gin ovâytu'andiho ovâyma'p'ädi. ⁴¹ Hediho tunjówháagédi dipee. Hânho dihíhchanpóe, gá Jôesi Táadá indádi báyéki nahíhchandi i'di ovâymägidân ná'in wôeda' iwehay ovâykáanídí Jesus namuudi. ⁴² Hedi thamuwaaagi i' méesate hay'i ee hedá tewhá i'ge t'ähká dívíjyéendedá t'owa Jesus-ví'gedi ovây't'ôekanhon, hedi ovâyhá'o' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Táadá' óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

6

In tsédi diji'in méesate'in khäge'nin ovâyde'man

¹ Ihayhääbá shánkí wänbo t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyunde', hedi in Israel nangedi já'wédí di'ää'in Hudíyo in kodi Israel-'inbí'piye' dit'ayyaapóe. Ditú' in kwiyä' inbí senä' dín't'ahánnin thamuwaagi ovâykoegí'hääwímä' dihaydi ná'in já'wédí di'ää'in kwiyä' shánkí hí'índa' ovâykoegi'mä' in kodi Hudíyo kwiyä'ví'wedi. ² Hediho in tä'di wíje Jesus-ví t'òekhuwa'indi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in t'ähkí ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "Na'indá gínwó'ná Jôesi Tádáví hí' âyt'òe'odi, hediho híwó wínamúunípi nanbí t'òe âyjo'e'amídí âywänpikoegí'phaadé-ídí. ³ Hedânho tí'úuwín páadé'in, tsedí wên senä' unbí'wedi binde'man âykw'òenídí ná'i koegí' ovâymäänídí. Ná'in senä' gi'min dimúuní'in dínkhây'ä': T'owa ditú' híwó'nin senä' dimuu'in, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi dâymáa'indá híwó'di hangintan dâymáa'indá dimúuní. ⁴ Hedi ná'in Jesus-ví t'òekhuwa'in gimuu'indáho ívíjûusu'amí hedá Jôesi Tádáví hí' âyhá'amí, hedi ná'indáho nanbí t'òe-á gínmúuní."

⁵ T'ähkí in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'òekhuwa'in ditú'in ovâyhí'an, hediho Stephen óede'man, i-á báyéki wäyü imáa'i' namuu, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen senä' wá' ovâyde'man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wänbo in waagibá iwäyunde'i' namuu). ⁶ Hedi ná'in senä' ovâyde'mannin in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye ovâykán, hedi inbí'di in t'òekhuwa'in dívímankw'ódi ingí' ovâyjûusu'an.

⁷ Shánkí wänbo t'owa Jôesi Tádáví hí' dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in disòemän. Báyéki in Hudíyo owha' wänbo ná'i hí' dâya'gindi dívíwäyü.

Stephen óepankê'

⁸ Stephen báyéki Jôesi Tádáví sígísehkanä imáa, hedi Jôesi Tádádí kay óemägi, hediho t'ämäge'i pínán t'òe he'endi i'o' in t'owa dâymúunídí. ⁹ Hewänbo wên senä' Stephen-dádí dívítuhkando'. Indá ná'i Hudíyoví méesatewin dimuu, "Ovâyma'p'ä'di'in Pant'òe'inbí Méesate" gin dâytu'o', hedi Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. ¹⁰ Hewänbo i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi Stephen báyéki híwó'di hangintan óemägi ihée'amídí, hediho in senä' wídínkodípi óet'aanídí.

¹¹ Hediho indi wên senä' ovâywá'âa iví'gedi dívíhójo'amídí, hedi ná'in ditú, "Na'in git'oe a'gínpí waagi ihée'andi Moses-ví'gedi hedá Jôesi Tádáví'gedá." ¹² Gindídiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví khuu dâyhá'o'indá t'ähkí ovây't'e'ya'nan, hediho Stephen-bí'piye dikhenmäadi óeyâ', hedi khóhkaydi in tunjowa'ví'piye óeho'. ¹³ Hedi wên senä' ovâyts'úde iví'gedi dívíhójo'amídí. Ginnân ditú: "Ná'i sendá häädi wänbo t'ähkí híwóhpí ihée'o ná'i Jôesi Tádáví méesate i'gedi hedá i' tsontun Moses ita'nan ni'gedá. ¹⁴ Hedi git'oe natúdí, ná'i sen Jesus oe Nazareth-wi ná'i méesate hay'i' inayukhâymaa'in hedá ná'i khuu Moses-di dímgí'i-á t'ähkí i'egókhâymaa'in."

¹⁵ T'ähkí in tunjowa'di tsíhtáye Stephen óemúnde', hedi iví ts'ay wí makówáwi t'òepa'aa'iví'in waagibá ünkeepóe'in dâymû'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhí'máa

¹ I' owha' p'ó'dédí'di Stephen óetsika'yan, "Ti ná'i ditú'di t'ähkí ta'gen namuu?"

² Stephen-di ovâytu'an, "Mä'mää'indá tí'úuwín páadé'indá, naa dín't'òeyan. Jôesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedi nathaa'i nanbí páadé'i thehtáy pahpâa Abraham-bí'piye ipi-keeyan, wa'di Abraham owáy Mesopotamia nange wähhä nathaa ihaydibo', oe Haran bú'piye wa' namäapídibo', ³ hedi Jôesi Tádádí óetu'an,

'Uví maatu t'owa mänjo'e'amí hedá uví nangá,

hedi unmú-í ná'i nange wínkeekankhâymaa iwepiye.'

4 Hediho in Chaldean-bí nangedi napeedi oe Haran wăhăäpiye ithayegiho?. Ivi tädá ûnchuu ihaydá Jôesi Tädädí óetu'an iwedá namú-í'in, hedi nää nange nää githaa iwe napówá. 5 Jôesi Tädädí Abraham hăäwí wänbo nă'i nange iwe wí'óemăgipí ivi' ûnmúunídí, wí nan i'ăhkêení'i wänbo joe. Hewänbo Jôesi Tädá ivi tun imăgi wáy wí thaa nă'i nan óepăkhăymăa'in ivi' ûnmúunídí, hedá owáy nachuu ihaydá ivi tí'úugé kă'ăä'indá inbî' dínpuwagí'o. Hedi nă'i t'ăhki Jôesi Tädädí Abraham óetu'an wa'di ivi páadé'i ay ûnpuyăpídíbo?. 6 Óetu'an wá' ivi tí'úugé kă'ăä'in wiyá nange inbî' dínmuupí'we dívíthayekhăymăa'in, hedi ee nange'in t'owadi jónăn tăgintă (400) paayo t'ăhki ovăypankhonkhăymăadă ovăyt'ôephadekankhăymăa. 7 Hebo óetu'an wá', 'Naadă in t'owa uví tí'úugé kă'ăä'in ovăypanhógi'in dovăytuhchănukhăymăa, hedá hă'in t'owavi nangedi uví tí'úugé kă'ăä'in dipeegi'o, hedi nă'i nangepiye di'ăä-í, hedi năwe naa dí'a'ginmăanı. 8 Hediho Jôesi Tädá gin iwéhpêe'andi Abraham óetu'an wên k'ewe taadi óetaa'amí'in, Abraham ikeeyamidí nahije'in. Hedi Abraham wí e'nú ûnpuyă, i-á Isaac gin nakhăwă, hedi khăve thaa naphade ihaydi nă'in k'ewe taadibá óetaa'an. Hedá Isaac wá' ivi e'nú Jacob hanbá i'an, hedá Jacob-á ivi tă'di wije (12) e'nûn hanbá-á, indá nanbí hehăäwin thehtáy pahpá'in gínmuu.

9 "Nă'indá inbî tí'ûu Joseph-ví'piye dithúupóedí óeku'p'égi, hedi wăy-á senă' oe Egypt-piye dimännindi óekumădi indádí óeho?. 10 Hewänbo Jôesi Tädá wá' i-ádí namăa, hedi t'ăhki ivi t'ôephade iwedi óejăa'an. Jôesi Tädädí Joseph óekhăge'nandiho i' Egypt-wi tsondi p'ó'dédí' Pharaoh gin óetu'o'i'di báyékí óehí, hedá óemû' híwó'di hangintan imăa'in, hediho i'di Joseph óesóge in Egypt'inbî tunjó dínmuunídí hedá ivi hăäwí t'ăhki ón'áyîngi'amídá.

11 "Ihayhăäbá oe Egypt nange hedá Canaan nangá wéngé t'ăhki dihaapóe, hediho báyékí t'owa dăyt'ôephadende?. Nanbí thehtáy pahpá'in wänbo wídăykoegi'shaadepí. 12 Hedi oe Egypt dínkoegi'bá'yennin Jacob ûnhanginpóe, hediho ivi e'nûn nanbí thehtáy pahpá'in gínmuu'in iwepiye isan dăykoegi'kuumă-ídi. Ihaydá páadé iwepiye dits'anmăa. 13 Hedi wiyá dimăa ihaydi Joseph-di ovăykeeyan i-á inbî tí'ûu dínmuu'in, hedá Pharaoh-á ûnts'anhanginpóe to'wên Joseph-ví t'owa ûnmuu'in. 14 Hedi Joseph-di ivi maatu t'owa-á hedá ivi tädá Jacob-á ovăyt'ôesan ivi'piye oe Egypt di'ăä-í'in. Indá tségintă'di p'ánú (75) ihay diji?. 15 Hediho gindiđi Jacob-ádí nanbí wé'gen thehtáy pahpá'indádí oe Egypt-piye dimăa, hedi iwe dívíthaye dichuu píhay. 16 Tíúugédí i' pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dăyho' hedi iwe wí t'owápho iwe wiyá dăywăykhă'kw'ódi. Báyékí paayo phade nă'i hăäwí napóepídíbo nă'i t'owápho-á Abraham wí chă'di ho ikumă Hamor-ví e'nûnbí'wedi.

17 "Iwedi báyékí paayo naphade, hedi nanbí t'owa oe Egypt nange wăhăä báyékí di'ăyt'owasôe, hedi i' thaa tsowa na'ă' Jôesi Tädá i'amídí háa i'di Abraham óetu'an waa óekhăymăa'in. 18 Hedi ihaydi wiyá tsondi p'ó'dédí' ts'aabi' Egypt nange nasogedee, i-á hăäwí wänbo Joseph-ví'gedi ûnhanginnăhpî' namuu. 19 I-á wên háawên jănăkí'in nanbí t'owavi'piye i'an, i'dá nanbí thehtáy pahpá'in ovăykaygi'an inbî ây hí'innin já'wébo dăyjoe'amídí dínchuu-ídi.

20 "Ihaydibá Moses na'aypuyă, hedi hânho sa'wó'di-á na'aymuu. Ivi jiyá-ádí ivi tädá-ádí poje p'óe t'ăhki inbî k'aygibo óe'áyîngi'an. 21 Ihaydăhá' oe já'wépiye óepiye óejoe'amídí, hebo Pharaoh-ví a'yú ûn'ăädi óeshaadi ivi'piye óeho', hedi ivi' ûnmuu waabá óesówé. 22 Moses-á nă'in Egypt-winbî hăhkan t'ăhki nahăhpóe, hedi ivi hí'-á hedá t'ăhki i'annindá ûnkay.

23 "Moses-á jónăntă (40) paayo'i napuwamăn dihaydi i'ánshaamăgi ivi t'owa in Israel-'in napuwămú-ídi. 24 Hedi namăa ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel-'i' sen óewa'odi óemû', hediho Moses-di nă'i Israel-'i' ón'aywoenídí namăa, hedi háa i' Egypt-widi i' Israel-'i' óe'an waabá Moses-di i' Egypt-wi óe'an óedahay píhay. 25 Moses na'ände' ivi

t'owa dínhanginnáani'in Jôesi Tádádí óesóge'in inbí t'ôephade iwedi ovâyma'p'ãädi-ídi, hewänbo indá wídínhanginnáhpí.

26 “Wíyá tháwän nawáy'ää ihaydi wíje Israel'in dányádedi ovänmû', hedi ovänk'emakannamídi ikhää. Ovântu'an, 'Bát'ôeyanbe un senä', undá tí'úuwín waaginbá damuu, hedi háadan wí'ná táye dänwá'o'?' 27 Hewänbo i' sendi i' wêe sen óewa'o'i'di Moses óewänpichänudi óetu'an, 'To'dan wônk'û' na'in dítsonmá've-ídi háa dítu'âamídi híwóhpí ä'n'o'in? 28 Ti naa wá' díháyjí'in unda', tsá'di i' Egypt-wi nâa'an waabá?' 29 Moses ná'in nat'oe'di Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namäädi iwe wí já'wédí'i waagibá ithaye. Iwáy wãhãäho wíje e'nûn ûnpuyä.

30 “Wíyá jónántä (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihaydi, wí makówáwi t'ôepa'aa'i wên wää'i phé'yävi nakoje'nin jáage nawindi óemû'. 31 Moses ná'i imû'di óeháa'an, hedi shánkí nú'piye ihá'di híwó imúunídi, hedi Nanbí Sedó Jôesi Taa ihée'andi nat'oe. Gin Moses óetu'an: 32 'Naa-á Jôesi Tádá omuu, uví thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-á hedá Jacob-á indi dí'a'ginmägi'i?' Moses nakhunwôeda'póedí nathathapóe, hedi wíyá imúuní'in wínada'pí. 33 Hebo Nanbí Sedó Jôesi Tádá óetu'an, 'Ó'antop'ädi, hä'i nan unwin diwe báyékí na'a'ginmuu, naví' dínmuudi. 34 Ta'gendi naa dómû' háa in Egypt-windi naví t'owa ovây't'ôephadekando'in, hedá inbí haytuhkwíndá ot'oe, hediho dovâyma'p'ãädi-ídi owá. Nää-á u-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymáa ovâykhâge'namídi.'

35 “Hediho Jôesi Tádádí Moses óesan in Israel t'owaví tsondi dínmuunídi hedá ovâyma'p'ãädi-ídi, tobá händídi indi óejoegi'andi óetu'an wänbo', 'To'dan wônk'û' nanbí tsondi gínmuunídi hedá dítu'âamídi háa híwó háa híwóhpí íví'o'in?' Hedi Moses in Israel t'owaví'piye namää ihaydi i' makówáwi t'ôepa'aa'i in wää'i phé'yävi nakoje'nin jáagé nawindi óehée'andi'bá i-ádi namää óekhâge'namídi. 36 Ná'i Moses-á t'âmäge ipínnánt'ôe'an oe Egypt nange wãhää, hedá i' p'í' mâap'oe gin dâytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handídiho i'di in Israel t'owa Egypt nagedi ovâypiye. 37 Ná'i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytu'an: 'Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysangi'o, naa dísan waagibá.' 38 Ná'i Moses-á in Israel-'indádí naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indádí naji', i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di wíyá óehée'an dihaydi, hedi i' t'ôepa'aa'i'di óehée'andi wí hí' nahánde'p' ihógi na'in dítu'âamídi.

39 “Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí Moses ônt'ôeyaaní'in, hediho óewänpijoegi'an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda'di dibo'aakwó. Hediho Aaron dâytu'an, 40 'Wí hääwí äy'a'ginmäänígi' hedá dínpaadéhúuwígi'-á dínpa'í. Ná'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnáhpí háa ûnpóe'in.' 41 Ihayhãädi wí hääwí wí wáasí'ay waa ûnchaa'i dâypaa, i-á inbí jôesi dínmuu waa dâychaa, hedá dâ'y'animâat'ahánú inbí a'gin dívímäänídi, hedi ná'i hääwí inbí mandibo dâypaa'i'di báyékí ovâyhíhchanmägi.

42 “Hediho Jôesi Tádádí ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa'indá dâ'y'a'ginmäänídi. Hân'oebo wí Jôesi Tádáví tukhe'bi ita'nán háa Jôesi Tádá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo íji' ihaydi,
bîn'animâat'ahánúndedi unbí a'gin bínmäänídi,
ta'gendi naagi' wí'úví'anpí.

43 Naa dí'a'ginmääníví'wedi
wí híyää'i te'aa'ay pho' Moloch bînsóge bínhúuwídi,
hedá wí hääwí wí agóyó waabá ûnchaa'i' Rephan gin dâytu'o'i-á bínhon.
Ná'in wíjedi mandibo bínpaain bín'a'ginmägi.

Hedânho wên t'owa dovâysankhâymáa wovâyhúuwídi kayi' wãhãäpiye oe Babylon-ví shánkí onädi.

44 “Jôesi Tádádí Moses óhéé’an nanbí thehtáy pahpá’in ovâytu’amídí wí te’aa gáhâyú’i dâypa’í’in, hedi Moses ônkeeyan háa nakeet’ôení waa. Nă’i te’aa gáhâyú’i-á íve í’ k’uu pháagîn dak’óe Jôesi Tádáví tsontun eedi nata’muu’i’, hedi í’ te’aa dâykée’í oe ahkónu í’ge diji’ ihaydi. 45 Hedi nanbí thehtáy pahpá’indá í’ te’aa gáhâyú’i-á inbí ây ovâyjoe’an, hedáhá’ inbí ây-á í’ te’aa dâymaa Joshua-di năa nange ovâyts’úde ihaydi. Ihaydibá in t’owa nă’i nan diwewin dimú’de’in Jôesi Tádádí ovâykhehpiye. Hedi nă’i te’aa dínk’óe inbí tsondi hay’i David-ví thaa puwahay. 46 David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedi gin ijûusu’an: ‘Nanbí Sedó Jôesi Táa, Ƴ Jacob-di hăn’oe wóe’a’ginmă’i’, wí wháagé ugí’ wínk’úuwí’in naa dímăa.’ 47 Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádágí’ ontewhák’ú’, David-dá joe.

48 “Hewânbo Jôesi Tádá í’ shánkí kw’áyewi namuu’i’ í’ tewhá t’owa inbí mandi dâyk’ódi eejedá’bá wínathaapí, í-á t’âmăpiye nathaa. Hăn’oe wí iví tukhe’bi’ gin ita’nan:

49 Jôesi Táa natú,

‘Makówá t’âhkí naví soge’i waagi’bá dînmuu,

hedá năa oepáa k’aydá wí ân kaykhanwówákandi waagibá-á naagí’ namuu.

Wí wháagé dítôenídí wânbo wí’únkodipí bîn’úuwídí,

hedi wáyge dáykaykhanwówá’amí’in wídîntáypí.

50 Ti naví mandibo hăa t’âhkí wídókhjépi’an?’ gin Jôesi Táa natú.

51 “Un t’owa p’óhkây’inda’ ímuu, hedi wâyupí’in ímuudi Jôesi Tádáví hí’ pí’nă khó’jé wí’únts’úya’pí hedá wí’ít’oe’opí. Í’ Yă’đăa’i P’oewaahăa hăădi wânbo t’âhkí bînjoegimăa. Háa unbí hehăăwin thehtáy pahpá’in díví’an waagibá úvíkanhon. 52 Indá Jôesi Tádáví tukhe’min t’âhkí ovây’t’ôephadekannanpí’an. Ovây’t’ahánú in t’ôepa’aa’in hăn’oe dítú’in nă’i to’wí iví wówátsi ta’ge ihondi namuu’i nakă’ăăgi’o’in. Hedi í’ napówá ihaydá undidá tunjówháagé bînmengekan, hedi handidi undibo bînhay. 53 Tobá Jôesi Tádádí in makówáwin t’ôepa’aa’in ovâysan wânbo iví tsontun wovâymăänídí, nă’i tsontundá wívîn’a’ginnanpí.”

Stephen óek’usăyu

54 Wa’di Stephen-di ovâyhí’máadí in Hudíyo p’ó’đéđí’in hânho dit’ayyaapóedí ôndawă’ts’inde’. 55 Hewânbo Stephen-dá í’ Yă’đăa’i P’oewaahăa pín ta’gedí imáadí oe kw’áyepiye íbéé, hedi oe makówá Jôesi Tádáví sa’wó’di kohthay ônmú’, hedá Jesus-á Jôesi Tádáví ko’đíngedí nawindi óemú’. 56 Hedi Stephen natú, “Binmú’dí, makówá nakhuudeedi dómunde’, hedá í’ t’owa t’âhkígí’ na’aypuyă’i-á Jôesi Tádáví ko’đíngedá nawin.”

57 In iwe diwinnin díví’ojemankw’ódidí dívítuwínú, hedá t’âhkídíbo wé’ge iví’piye dikhenmăa. 58 Hedi khóhkaydi oe bú’já’wépiye óeho’, hedi in ônt’e’p’íde’in inbí k’éwé’i to díví’p’ădidí wí e’nú Saul gin nakhăwă’iví nú’ dâyjoe’an í’âyîngi’amídí, hedáhá’ Stephen óek’usăyu óehâyjídí. 59 Wa’di óek’usăyunde’ ihaydibo ijûusu’an gin: “Nanbí Sedó Jesus, naví hăa dînke’.” 60 Hedi idége’disógedí gin kaygi natú, “Nanbí Sedó Jôesi Táa, in t’aywó’nin nă’in t’owa díví’o’in wí’ovâychăănú-ípí.” Gin natúdího’ iví wówátsi ibowa ijó’k’ú’ waagibá.

8

Saul-di in méesate’in t’owa ovây’t’ôephadekando’

1-2 Stephen óehaydi Saul-dá óehí’an. Hebo wây-á senă’ Jôesi Tádá óe’a’gindo’indidá báyékí dívísíhtăădi Stephen óekhă’k’ú’. Í’ thaa iwedí páadépiye t’âhkí in Jesus-ví’piye dívíwâyunde’in oe Jerusalem dikw’ó’nin báyékí ovây’t’ôephadekando’, hedi in t’âhkí dijândí t’âmăpiye diwadédee oe Judea nange Samaria nangá í’ge t’âhkí. In Jesus-ví t’ôekhuwa’indá’ Jerusalem-bo dívíwóyí’.

³ Saul-di in méesate'in t'owa báyéki ovâyjänäki'o'. Tewhá ee t'ähki ijíyéndedi kwiyä'dá senä'dá inbí'jedibo ovâywhaapiyende', hedá ovâypankw'óe'ó.

Oe Samaria nange Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'óe'o'

⁴ Hediho in t'ämäpiye dishavepee'in wéngé t'ähki dívíjýéndedi Jôesi Tádávi hí' ònt'òekanhon. ⁵ Philip wí Samaria-wi bú'piye namäädi Jesus-ví'gedi ovâyt'óe'o'. Ovâytumáa Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Báyéki t'owa dívíwé'ge'an hedá háa Philip-di ovâytumáa'in áyîngidi dívít'òeyande', i' pínán t'òe i'andi dâymû'di. ⁷ Báyéki yä'dâapi'in p'oewahâa dívítuwínúndedi in t'owa ovâymáa'in diwedi dipee, hedá báyéki in dín'a'yâkankodipí'indá dipóhay'indá ovâyhekháa'an. ⁸ Hedânho in bú'win hânho dihíhchanpóe.

⁹⁻¹¹ Ee bú' wí sen Simon gin nakháwä'i wí'bo natû' i-á hay'i namuu'in, hedi ichuget'óe'odi báyéki paayo in Samaria nange'in t'owa ovâyháa'o'. Hediho gin i'odi t'ähki t'owa he'ennin dimuu'indá he'ennin dimupí'indá ònt'òeyande', hedi ditû', "Nä'i sendá i' namuu Jôesi Tádávi óepínánkaymági'i'." ¹² Hebo Philip-á i' híwó'di tun Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâyt'óe'o' hedá ovâytumáa Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádávi óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi in t'owa dívíwäyüdi ovâyp'ó'p'oe'an, kwiyä'dá senä'dá. ¹³ Simon wänbo wá' iwäyu, hedi óep'ó'p'oe'an dihaydi Philip-ádi wé'ge dänjýénde', hedi hânho óeháa'o' t'ämäge'i pínán t'òe Philip i'o'i' imû'di.

¹⁴ Oe Jerusalem in Jesus-ví t'òekhuwa'in dit'oe in Samaria-in t'owa Jôesi Tádávi tun ònkê'in, hediho Peter-á John-dá inbí'piye ovânsan. ¹⁵⁻¹⁶ Nä'in wíje dapówá ihaydi in dívít'sanwäyu'ingí' ovâyjûusu'an i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykájídí, gá i' Yä'dâa'i P'oewahâa wa'di inbí'piye wídín'äpídân. Ovâywänpip'ó'p'oe'an Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyüdi. ¹⁷ Hedáhá' inbí'di wí'ingin dänmank'û'di i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykê'.

¹⁸ Hedi nä'in Jesus-ví t'òekhuwa'in in t'owaví'di dänmank'û'di i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykê'in Simon imû'di ovänchä'määní'in nada', ¹⁹ hedi ovântu'an, "Naa wá' dínk'u' hedânho t'ähki naa inbí'di dâymank'û'in i' Yä'dâa'i P'oewahâa dâykájídí."

²⁰ Hebo Peter-di óetu'an, "Uví chä' wógebo péyégepiye unmu-í, gá un'ándedân i' hääwí Jôesi Tádá imä'i chä'di nâakuumá-í'in. ²¹ Jôesi Tádávi wóemúnde pí'nä khó'jé ta'ge wí'unmuupí'in hediho nä'in t'òe há'to úkoedí-í bi'amídí. ²² Nää-á nä'i yä'dâapíkan unkanda'i nájo'e'an, hedi pín ta'gedi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'piye bijûusu'amí hádeebá nakodidi nä'i gin un'ánshaamuu'i' wôn'owóejé-í. ²³ Naa-á dínhanginná hânho unthúut'óe'in, hedá uví t'aywó'didi wóewhimáa waagibá úpóe."

²⁴ Simon-di ovântu'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádávi'piye dínjûusu'amí hedânho nä'i dítu'andi naa wídínpuuwípídí."

²⁵ Hedi Peter-ádi John-dádi hääwí Jesus-ví'gedi dänhanginná'di' in t'owa ovâytu'an dihaydi, hedá Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun ovâyt'óe'an dihaydi, Jerusalem-piye dawáymää. Dänweehon dihaydi báyéki Samaria nangewi bú'ây i'gedi daphade, hedi Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'òekanhon.

Philip-ádi i' Ethiopia nangewi tsondi-ádi

²⁶ Ihayhäädibá wí makówáwi t'òepa'aa'i'di Philip óetu'an, "Ókhây'andi nä'in aakon-piye'in p'òe i'ge unmu-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namän." (Iwe wí ahkónu naná.)

²⁷ Hediho ikhây'andi namää. P'óege iwéngé namän dihaydi wí sen óemû'. Nä'i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó'dédí' kweeví chä' t'ähki òn'áyînmáa'i namuu, i' kwee-á Candace gin nakháwä. Nä'i sen oe Jerusalem-dá najiwän Jôesi Tádá óe'a'ginmäänídí, ²⁸ hedi nää iví'piye iweehon dihaydi iví te phoge na'ándí in ta'nin Jôesi Tádávi tukhe'bi Isaiiah ita'nannin itundo'. ²⁹ I' Yä'dâa'i P'oewahâadi Philip óetu'an, "Ja' unmu-í hä'i te nâakäänídí."

³⁰ Hediho Philip iwänäkídidí óekáa, hedi i' sen itundodi nat'oe, hedi óetsika'yan, "Ti unka'póya' hä'i náatundo'i?" ³¹ Óetu'an Philip, "Hândidan oka'póewí wí to'wídí wíðinthayyohpídí? Han unchanpóedí ti nää te phoge bitôení naa-ádí bisôege-ídí?"

³² Jôesi Tádáví ta'nin diwe itundo'i ginnân natû':
Wí k'úwá óekhe'gí'o'i dâyhúja' waagibá óeho',
hedi wí k'úwá'ay óephó'k'owandedí sígínpídíbo hânda'dibo nawänpik'óe waagibá,
i'ba wá' háabo wínatúhpí.

³³ Óewôeda'iwekán, hedá híwó'dá wí'ôntunjó'nanpí.
To'wí wänbo háabo wí'ûnkodipí natúunídí iví tí'úugé kâ'ää'inbí'gedí
gá iví wówátsi nää oepáa k'aydi ûnbowadeedân.

³⁴ Hedi i' Ethiopia-wi tsondidí Philip óetsika'yan, "Toví'gedan Isaiah ihí'máa? Ti wí'bo iví'gedí háa wíyá to'wíwí'gedí ita'nan? Ti u'di dítu'amí?" ³⁵ Hediho Philip-di ônthayyan ná'i hí' Isaiah ita'nandi-á Jesus-ví'gedân namuu'in, hedáhá' i' híwó'di tun Jesus-ví'gedí shánká ônthayyan.

³⁶ Iwáy p'óegé wáy damändi nap'o'k'óe iwe dapówá, hedi i' tsondidí Philip óetu'an, "Hín námú'dí, häwe nap'o'k'óe. Ti wínakodipí'an díp'ó'p'oe'amídí?" ³⁷ Philip-di óetu'an, "Híwó namuu-á kun unp'ó'p'oe'púuwídí, pín ta'gedí biwäyundedi." Hedi óetu'an Philip "Naa dáywäyunde-á kun Jesus Christ-á Jôesi Tádáví ay namuu'in."

³⁸ Hediho' i' tsondidí i' sen isanhondi' óetu'an i' te iwóyí'ní gin, hedi Philip-ádí i' tsondi-ádí ee nap'o'k'óe iwe dawá, hedi Philip-di óep'ó'p'oe'an. ³⁹ P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí Sedó Jôesi Táaví P'oe'wäähâadi tsíkhagipí Philip iwedi óeho', hedi i' tsondidí wíyá wí'óemû'pí, hebo iví'piye namän dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

⁴⁰ Philip-á oe Azotus bú' óekán, hedi iwediho' i' bú'ây i'ge t'ähki Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'ôekanhon oe Caesarea bú' napówá píhay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimägi

¹ Ihayhääbá Saul ívíwo jänákí in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'inbí'gedí ihí'máa. Natû' i'di ovây't'akhanukhâymaa'in. ² Hediho in Hudíyoví owhá' p'ó'dédí'ví'piye namää wí ta'di óedaa'amídí. Ná'i ta'di ihondiho in ta'ge óemägi i' Hudíyoví méesate oe Damascus bú' eejepiye namú-ídí, hediho wên t'owa, háa kwiyä' háa senä' dimuu'in Jesus-ví p'ôe i'ge dimännin ovâyshaadá, oe Jerusalem-piye ovâypanmä'í ovâypankw'ôenídí.

³ In p'óegé Damascus-piye namän dihaydi, tsowa napowamändi, tsíkhagipí wí ko makówádí nawá, hedi óe'ánkê'. ⁴ Hedi nange nakanu, hedi wí to'wídí óehée'andi nat'oe. Óetsika'yan, "Saul, Saul, háadan u'di naa dí't'ôephadekando?" ⁵ Saul natsikapóe, "Nanbí Sedó, to-an unmuu?" Hedi óetu'an, "Naa Jesus-ân omuu, u'di naa dí't'ôephadekando'i'?" ⁶ Ówínú, hedi i' bú'piye unmu-í. Iwânho wóetu'amí háa bí'amí'in."

⁷ In senä' i-ádí dimännin diwänpikwínudeedi háabo wíditundeepí. Diwänpit'oe hewänbo hääbo wíðây'mû'pí. ⁸ Saul iwínú, hewänbo itsíwaa ihaydá hääbo wí'ûnkeet'óepí, hediho Damascus-piye óepaho'. ⁹ Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá' húukan wänbo suwä wänbo wí'i'ohpí.

¹⁰ Ná'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwäyunde'i' Ananias gin nakháwä'í nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháyä'dedi waagibá ûnt'oe'póe, hedi Ananias natú, "Nanbí Sedó, hää-an unda?"

¹¹ Hedi Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmu-í. Iví tewhá-á nää bú'win p'ôe iwe na'än, Ta'ge'in P'ôe gin dâytu'o'. Eedi wí sen Saul gin nakháwä'í'gedí untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-ân i' namuu. ¹² Nääbo ijúusu'o', hedi i'

tewhá ee naʼán diwe untsudemändi wóemünde waagibá náäho ûnts'anpuwamän, hedá wáʼ wóemündeʼ uví mandá náatägedá iví keetan wíyá ikáyjídí.”

¹³ Hewänbo Ananias natú, “Nanbí Sedó, báyéki t'owađi náʼi senbíʼgedi dít'óeʼan. Dítú uví t'owa Jerusalem-windá iʼdi hânho ovâjjanákiʼan. ¹⁴ Hedá in Hudíyoví owháʼ p'óʼdédíʼindi ônk'ûʼ náwe wáʼ in t'owa t'âhki wóekháyǎʼdeʼin dívíjûusuʼodi ovâypankw'ôenídí.”

¹⁵ Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetuʼan, “Ópûn, naadân wíʼbo dódeʼman naví t'óe dînʼamídí. Iʼdá in Israel t'owa-á hedá in wéʼgen t'owa wáʼ inbí tsonnin wóegé ovâyt'óeʼamí toʼwí omuuʼin naa. ¹⁶ Naadân wíʼbo dônthayyamí báyéki it'ôephadekhâymáaʼin naví t'óe dînʼamídí.”

¹⁷ Hediho Ananias iʼ tewhá óetuʼan deepiye namää, hedi nats'ú. Hedi iví mandí Saul óetägedí óetuʼan, “Tíʼûu páadéʼi Saul, häʼin p'óegé náä Damascus búʼpiye unʼäʼ ihayđi Nanbí Sedó Jesus uvíʼpiye ipikeeyan. Hedi iʼdibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, hedá iʼ Yäʼdâaʼi P'oweahâđi pín taʼgedí mänmáʼve-ídí.” ¹⁸ Wesebo wí häđwí paa okhowa waagiʼbá namuuʼiʼ Saul-ví tsée iwedi ûnjâapóe, hedi wíyá ûnkeepóedí iwínú. ¹⁹ Ihayđiho óep'óʼp'oeʼan, hedi ihúuyandi iví kay iwáykéʼ.

Oe Damascus Saul-di Jesus-víʼgedi ovâyt'óeʼoʼ

Saul wí háyú thaa oe Damascus-bo iwóyíʼ in t'owa Jesus-víʼpiye dívíwäyundeʼindádí. ²⁰ Hedi wesebo iʼ Hudíyoví méesate eeje namää, hedi ovâythayjoʼ Jesus-á Jôesi Táavi ay-ân ûnmuuʼin. ²¹ In t'owa iví híʼ dit'oeʼin t'âhki ovâyháaʼandi dívípítumáa, “Ti náʼi-ân wínamuupíʼan iʼ toʼwídí oe Jerusalem ovâyhánundeʼiʼ t'âhki in Jesus óekháyǎʼdeʼin dívíjûusuʼodi? Ti náäpiye wínaʼäâpíʼan haʼmin t'owa ovâywânpipanhóenídí, in Hudíyoví owháʼ p'óʼdédíʼinbíʼpiye ovâyhûuwídí?”

²² Hebo Saul-ví híʼ-á shánki wänbo ûnkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho taʼgendi namuu iʼ toʼwí Jôesi Táadádí óesógeʼiʼ t'owa ovâyʼaywoenídí, hediho in Damascusʼin Hudíyo häđbo wíđâyshaapí óetuʼâamídí.

²³ Báyéki thaa naphade ihayđi in Hudíyo dívíwéʼgeʼan háawin wên ánskaa dâyk'úuwídí hádídí Saul óeháyjídí waagi. ²⁴ Khuu-á thaa-á iʼ búʼ tehpaá phóđi iwe óetsíkhaʼmáa óeháyjídí. Hewänbo Saul ûnhanginpóe háa óekhâymáaʼin, ²⁵ hedi wí khun wên iví híʼ iwe dívíwäyundeʼindi iʼ búʼwi tehpaá iwepiye óehoʼ, hedi naphohcháʼ diwe wên t'únbay hayʼin diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem búʼnajiʼ

²⁶ Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, hedi in wéʼgen Jesus-víʼpiye dívíwäyundeʼindádí iwóeníʼin nadaʼ. Hewänbo t'âhkiđibo iʼ dâykunwôedaʼ, wíđiʼânpídí taʼgendi Jesus-víʼpiye iwäyundeʼin. ²⁷ Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'ôekhuwaʼinbíʼpiye óehoʼ indi óetaa-ídí, hedi ovâytúʼan háa Saul ûnpóeʼin in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemûʼ waagi hedá Jesus-dá óehéeʼan waagá ovâytúʼan. Ovâytúʼan wáʼ háa Saul khunwôedaʼginpídíboʼ in t'owa oe Damascus Jesus-víʼgedi ovâyt'óeʼannin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'ôekhuwaʼindi Saul óesígikéʼ, hedi i-á oe Jerusalem iʼge t'âhki indádí najiʼ. Iwe wáʼ khunwôedaʼginpídíboʼ in t'owa Nanbí Sedó Jesus-víʼgedi ovâyt'óeʼan. ²⁹ Wên t'owa iwe dijiʼ, Hudíyobá dimuu hebo Israel nange jáʼwédí diʼäâ. Indádí wáʼ ihíʼmáadáháʼ ituhkannan, hedi dit'aypóedí hádídí óeháyjíʼin dâytuwämáa. ³⁰ Hewänbo in tíʼûuwín páadéʼin háa óekhâymáaʼin dínhanginpóe ihayđi, oe Caesarea búʼpiye óeshavehoʼ, hedá iwedáháʼ wíyá búʼ Tarsus-piye óesan.

³¹ Náʼi naphade ihayháa in méesateʼin t'owa dívíwéʼgeʼoʼin iʼ nange Judea-á Galilee-á Samaria-á toʼwídí wänbo wíʼovâjjanákiʼohpí, hedi shánki dikaypóe. Hedi Nanbí Sedó Jôesi Táa báyéki dâyaʼginmäʼ hedá iʼ Yäʼdâaʼi P'oweahâđi ovâykhägeʼmáa, hedânkun shánki wänbo dit'owasôe.

Peter ipínnánt'ôe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydibá Peter t'ämäpiye namändi Jôesi Tádávi t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwápówá. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwǎ'i' óejay. Nǎ'i sendá wí'ún'a'yákankodipídí kháve paayo wí'úknodipí ishāa-ídí. ³⁴ Peter-di óetu'an, “Aeneas, nǎa-á Jesus Christ-di wóehkháamági. Óshāa, mänpa'shāa.” Hedi wesebo han i'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ǎhkí hedá o'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa únpo'e'in dāymû', hedi báyéki in diwedi Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydibá wí kwee Tabitha gin nakháwǎ'i', Jesus-ví'piye iwäyunde'i', ee Joppa bú' nathaa. (Iví kháwǎ-á Greek tundi “Dorcas” únmuu, hedi nǎ'in hí' Dorcas-á “Pǎǎ” gin natunda'.) Nǎ'i kweedá hǎǎdi wänbo t'ǎhkí t'owa híwó ovây'o', hedá in sehkanäwó diwówáji'indá ovâykhäge'māa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, hedi i' pení óe'owídi inbí khuu dínmuu waagibá, hedi oe wha'k'ay íve óek'ú'. ³⁸ Lydda iwedi Joppa-á kayi' wínanáhpí, hedi ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji'in, hedi wíje sená' iví'piye ovānsan óetu'ǎámídí, “Ti wesebo na'indádí wí'un'ǎǎ-ípi'an, hedi a'yuuǎi giwáymú-i.”

³⁹ Hediho Peter wesebo ikhây'andi indádí namāa. I' tewhá ee dipówá ihaydi oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ǎhkí in kwiyǎ' dikw'ó'nin inbí sená' dín't'ahánnin Peter-ví nú' diwindi diséjei', hedi ónkeejo' i' báyéki to-á k'léwé'i aa-á Dorcas ipaa'i' wa' nawówáji' ihaydibo'. ⁴⁰ Peter-di t'ǎhkí ovâypeejôndi idége'disóge ijúusu'ámídí, hedi ibéedí i' pení óemúndedi natú, “Tabitha, óshāa.” I' kwee itsíwaadi Peter óemú'di ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyǎ'di óekwínukhäge'nandá in kwiyǎ'dádí in wé'gen Jôesiví t'owa-ádí ovâytuhkánnan dits'úunídí, hedi i' kwee wíyá nawówápóe'in ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóe'in hedi báyéki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyü.

⁴³ Peter ee Joppa nǎ'i sen Simon gin nakháwǎ'iví'webo híwó hay thaa iwóyi'. Simon-á púje távikandi'-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetu'khánnan iví'piye na'ǎǎ-i'in

¹ Oe Caesarea bú' wí sen Cornelius gin nakháwǎ'i' nathaa. I-á tǎgintǎ (10) sundadóvi tsondi namuu, hedi iví sundadó-á “Italy-win” gin ovâytu'o'in diwedi'in dimuu. ² I-ádí iví k'aygi'indádí hǎǎdi wänbo Jôesi Tádá óe'a'ginmä' tobá Hudíyo dimuupí wänbo', hedi in sehkanäwó diwówáji'in Hudíyo t'owa háyü-anho ovâychǎ'mǎ' ovâykhäge'namídí, hedá hǎǎdi waa Jôesi Tádávi'piye ijúusu'o'.

³ Wí thaa thí'êedi poje iwáypiye nanândi, wí makówáwi t'ôepa'ǎǎ'i' Cornelius únpo'wádí kee'eedi óemú' waagibá únpo'e, hedi óekháyǎ'.

⁴ Cornelius hânho óepíhǎǎ, hedi i' makówáwi t'ôepa'ǎǎ'i' óedamúndedi óetu'an, “Nanbí Sedó, háadan un'ǎǎ?”

Hedi i' t'ôepa'ǎǎ'i'di óetu'an, “Jôesi Tádá uví júusu nat'oe, hedá wóemû' in sehkanäwó diwówáji'in t'owa ovâychǎ'mǎgi'in hediho háa bi'annin wí'ún'ôede-ípi. ⁵ Nǎa-á wên sená' Joppa bú'piye u'di ovâysaaní, indá wí sen Simon gin nakháwǎ'i' óenuuwǎ-í nǎwepiye óemá'ídí, i' sendá Peter gin wá' nakháwǎ. ⁶ I-á iwóyinde' wí púje távikandi' Simon ginbá nakháwǎ'iví tewhá ee, nǎ'i tewhá-á mǎap'oe nú' nak'óe.” ⁷ I' makówáwi t'ôepa'ǎǎ'i'di Cornelius óehí'bowa ihaydi ijáa'an, hedi Cornelius-di wíje iví tewhá'in t'ôe'indá hedá wí sundadó-á ovâytuhkánnan, nǎ'i sundadóda hǎǎdi waa Cornelius óekháge'do hedá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'. ⁸ Háa i' makówáwi t'ôepa'ǎǎ'i'di óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá' Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwǎn taagepiye wa'di in sená' p'óege dimändi, i' bú' tsowa dipowamán dihaydibo', Peter oe wha'k'aypiye napee ijúusu'ámídí. ¹⁰⁻¹¹ Nahǎshéhpóedí ihúuyámí'in nada', hebo wa' dāyhǎǎhá'odibo na'ǎǎk'óe waagibá únpo'e, hedi makówá nakhuudee'in

ûnkeepóe, hedi wí hääwí nangepiye nawhave'ädi imû?, i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedi jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'ämäge'in animâa hääwên dikw'ôn, hääpandá p'oekanu-á pääyu-á hedá tsidé-á. ¹³ Hedi to'wídi óehí'máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhánú hää'in hedá ovâyk'ôe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hânhay wänbo wídók'oe'pí hääwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i?, gi'bi hääwí khâa'i gin âytumáa'i'?"

¹⁵ Hedá wiyá i' hí' nat'oe ginnân: "Wí'úkhây'ähpí untúuní'in nakhâak'óe'in hääwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in." ¹⁶ Powin gin napóe, hedi ihaydi in aa pháagi'in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i'ánshaamáa hää-angú i' hääwí ûnkeepóe'i? namuu'in, hedi ihaydibá in senä? Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk'óe'in dâyshaa, hedi oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedi dituhkwínpóedí ditsikapóe, "Ti náwe Simon Peter iwóyí'?"

¹⁹ Wa'di Peter i' hääwí ûnkeepóe i'gedí i'ánshaamáadi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi óetu'an, "Ót'ôeyanbe, poje senä'di wóetu'wámáa. Nää-áho ówhanbe, hedi ánshaaginpidíbo' indádi ópûn. ²⁰ Naadân dovâytu'an náäpiye di'äá-i'in." ²¹ Hedi Peter in senä' diji' iwepiye nawân hedi ovâytu'an, "Naa-ân i' omuu undi dítu'wámáa'i?. Háadan i'äá'?"

²² In senä'di óetu'an, "Cornelius-dáho na'in dísan, i-á sundádo'v' tsondi namuu. I-á iví wówátsi ta'ge ihon, Jôesi Tádá óe'a'gin, hedi iví'gedí in Hudíyo t'ähkí híwó dívíhée'o?. Wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an u wóetu'âamídi iví tewhá eepiye unmu-ídi, hedânho wí hí' uví'wedí nat'oe-ídi." ²³ Hediho Peter-di ovâytu'an dits'úuní gin, iwebo dívíwho'kw'ôenídi i' khun.

Hedi i' tháwändá hé'dibo Peter ishaadi ipikhây'an, hedi indádi namää, hedá wên Joppa-win Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indá wá' dimää. ²⁴ Wiyá tháwändá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví'we natsíkha'ân, iví ây-á maatu'indá k'ema'indá ovâywé'ge'annin wóegé. ²⁵ In Peter-'in t'ähkí i' tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di óesengitu'an, hedi Peter-ví páadépiye idége'disóge óe'a'geenídi. ²⁶ Hebo Peter-di óekwinukhäge'nan, hedi óetu'an, "Ówínú, u' waagibá naa wí t'owada'mân omuu."

²⁷ Hedi dánhí'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gek'w'ó'nin ovâymu?, ²⁸ hedi ovâytu'an, "Ti wí'únhanginnáhpí'an wí Hudíyo ûnkhâak'óe'in iví khuu ûnmuudi pí'wên t'owa-ádi iwóení'in hedá inbí'piye na'ádâamú-i'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in díhá'an: Naa wídínkhây'ähpí otúuní'in wây-á t'owa híwó'nin wídimuupi'in háa naa dínkhâak'óe'in indádi dáywóenídi. ²⁹ Hedânkun náwepiye o'äá-ídi dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpí. Hedi náa-á dítu'âamí háadi u'di dítuhkánannin."

³⁰ Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa pháde poje iwe thí'êedi, náa waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjûusu'odi o'ân, hedi tsíkhagipi wí sen ots'á'i aa nato'ondi dínkeepóe, hedi naví hânge nakwinudee. ³¹ I'di naa dítu'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uví jûusu nat'oe, hedá i' hääwí u'di in sehkanäwó diwówáji'in ovâymägi'i? imû?, hedi háa bi'o'in há'to ûn'ôede-í. ³² Nää-á wí to'wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu'âamídi uví'piye na'äá-ídi, i-á Peter gin wá' nakháwä. Wí púje tävikandi'ví'we na'ân, i-á Simon ginbá nakháwä, hedi mâap'oe nú' nathaa.' ³³ Hediho wesebo wên senä' dovâysan wóetu'kánnamídi, hedi u-á wesebo un'äädi híwó bi'an. Nää-á náwe t'ähkí gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá' náwe na'indádíba na'ân. Nää gikw'ó ívít'ôeyaanídi hääwí t'ähkí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wóetu'an waa na'in dít'oe'amídi."

Peter-di in Cornelius-'in Jôesi Tádávi hí' ovây't'ôe'o'

³⁴ Hedi ginnân Peter natú: "Nää naa dínhanginná ta'gendi Jôesi Tádádi t'owa t'ähkí handá' ovâyamáa'in. ³⁵ T'ähkí to'wên i' dâya'a'ginnin hedá híwó díví'o'indá i'di ovâysígíhónde?, tobá wáhääwin dimuu wänbo?. ³⁶ I'di iví tun in Israel t'owa ovâymägi, hedi ovâytu'an dínko'di i-ádi dívíwóenídi Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'ähkígi' shánkí natsonji'i-ân namuu. ³⁷ Un únhanginná háa tí'úugédi napóe'in oe

Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'ähká, John i' p'ó'p'oekandi'di in t'owa dip'ó'p'oepúuwí'in ovâytu'an dihaydi. ³⁸ Únhanginná Jôesi Tádádí iví Yä'dâa'i P'oewaahâa ônsannin Jesus Nazareth-wi', hedânho Jesus-áho óesóge'in ikeeyamídi hedá in pínnándá óemäänídá, hedi Jôesi Tádá i-ádí najidi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namää wänbo', hedá háyú i' Penísendidi ovây't'ôephadekannannin hekháa ovâymägi.

³⁹ “Häawí Jesus-ví'gedi gínhanginná'di na'indi t'owa âyt'ôe'o', háa i'an waa ee Jerusalem bú' hedá i' wé'ge'i bú'ây in Hudíyoví nange t'ähká naná'di'. I-á óet'óhtägek'ú'di óehay. ⁴⁰ I-ânkun i' namuu Jôesi Tádádí óewáywówápaa'i', hedi dínkeeyan i' powage'i thaa nachuu iwedi wíyá nawówápóe'in. ⁴¹ T'ähkí t'owadá wi'óemû'pí, hebo na'in iví'gedi ívíhée'amídi páadébo díde'mannindânho i' âymû'. Wíyá nawówápóe ihaydi i-ádí ívíhúuyan. ⁴² Hedi i'di na'in díjôn Jôesi Tádáví tun in t'owa âytunphaadé-ídi, hedá âytu'âamídi ta'gendi i-ânkun namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'ähkí t'owa ovâykeekw'ôenídi háa híwó háa híwóhpí díví'annin, wí'gíngí in ho dichuu'indá in wa' diwówáji'indá. ⁴³ T'ähkí Jôesi Tádáví tukhe'mindi dítu'an, t'ähkí to'wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí t'aywó'di dín'owó'jen. Jesus-ânkun ônk'ú' gin dín'amídi.”

In Hudíyo dimuupí'in i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê'

⁴⁴ Wa'di Peter-di gin ovâytumáadi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa nawá t'ähkí in iví hí' ónt'ôeyande'inbí'wepiye. ⁴⁵ Hedi in Hudíyo Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in Peter-ádí di'ää'in hânho ovâyháa'an, i' Yä'dâa'i P'oewaahâa in Hudíyo dimuupí'in wá' báyékíbo ovâymägidi. ⁴⁶ Dínhanginpóe ovâymägi'in inbí hí' ho dit'oedi, gá pí'wí tundi dívíhée'odân, hedá Jôesi Tádá ívíwo hay'i namuu gin ditú'dá.

⁴⁷ Hedi Peter-di in i-ádí di'ää'in ovâytu'an, “Ná'in t'owa-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê', na'in i' âykê' waabá. Hedânkun tóebo wí'ûnk'óepí ovâykhâa'amídi p'oedi ovây'p'ó'p'oe'amí'in, hewä.” ⁴⁸ Hediho in Cornelius-in ovâytu'an dínkhây'ä' dip'ó'p'oepúuwí'in, dâykéeyamídi Jesus Christ-ví'in dimuu'in. Hedáhá' indi óedaa'an wí háyú thaa indádi iwóyí'nídi.

11

Peter-di ovâytumáa in Jerusalem-in méesate'in háa napóe'in

¹ In Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Judea t'ähkí dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' Jôesi Tádáví hí' iwe dívíwâyú'in. ²⁻³ Hebo wáy wên t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'ähkí t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dínkhây'ä' in Hudíyoví khuu wá' dâyhúuwí'in. Hediho Peter Jerusalem-piye namää ihaydi indi óetu'an, “Häawí gínkhâak'óe'i bí'an. Heháadan in Hudíyoví k'ewe taa dâymáapi'in t'owaví'we unji', hedá indádá bihúuyan?” ⁴ Hedi Peter-di ovâythayyan t'ähkí háa páadé iwedibo napóe'in.

⁵ Ginnân natú: “Oe Joppa bú' o'ân dihaydi naa dáyjûusu'o', hedi o'ääk'óe waagibá dínpóedí wí háawí dínkeepóe. Wên aa pháagîn waaginbá namuu'in makówádí nawândi dínkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá naví nú' dínpówá. ⁶ Hedi híwó in aa phoge dómû', hedi t'ämäge'in háäpandá p'oekanu-á páäyü-á tsídé-á dovâymû'. ⁷ Hedi to'wídi díhí'máadi ot'oe. Ginnân dítu'an: ‘Peter, ówínúdi ovâyhanú hä'in hedá ovâyk'ôe.’

⁸ “Hebo naa-á otú, ‘Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wänbo naví sóphoge wídotógipí wí háawí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi háawí khâa'i gin âytumáa'i’.

⁹ “Hebo oe makówádí wíyá i' hí' ot'oe, gin: ‘Wí'úkhây'ähpi untúuní'in nakhâak'óe'in háawí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in.’ ¹⁰ Powin gin napóe, hedá háä t'ähkí makówápiye óewáytege.

¹¹ “Thaydibáho poje senä' Caesarea bú' iwedi ovâysannin i' tewhá ee o'ân diwe dipówá.

¹² Hedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an, ‘Ánshaaginpídiibo' indádi ópûn.’ Wên sí tí'úuwin páadé'indá wá' naa-ádí dimää, hedi i' sen dítu'hkännandiví tewhá ee gits'ú. ¹³ I'dân

na'in dítu'an wí makówáwi t'ôepa'aa'i' iví tewhá íve nawindi óemû', hedi i' t'ôepa'aa'i'di ginnân óetu'an: 'Wên senä' oe Joppa-piye ovâysân nã'i Simon nãwe óemá'ídí, i-á Peter gin wá' nakháwã. ¹⁴ I'dibá wovây't'ôekankhâymáa hádídí ʘ-á hedá háyú uví k'aygi'indá wovây'aywoení'in.'

¹⁵ "Cornelius-di naa díhí'bowa ihaydáhá' naadá dovâyhée'an. Wa'di báyéki otúhpídíbo i' Yã'dâa'i P'oewaahâa inbí'wepiye nawân, páadé na'in gínpóe waagibá. ¹⁶ Hedi dín'ánpówá i' to hí' Nanbí Sedó Jesus háädi wänbo natú'di', gin: 'John-di t'owa p'oedida' ovâyp'ó'p'oe'an, hebo undá i' Yã'dâa'i P'oewaahâa-á bínkáyjé wí p'ó'p'oekan waagibá.' ¹⁷ Jôesi Tádádí i' Yã'dâa'i P'oewaahâa ovâymägi, hedá hanbá na'in dímägi, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye íwäyü ihaydi. Hediho háä-an naa omuu, ti naa dínk'óe Jôesi Tádá dówóy'nídí? Naa-á joe."

¹⁸ Hediho in t'owa háa Peter-di ovâytu'annin dit'oe ihaydi wiyá wíditúhpí híwóhpí i'annin. Dítú, "Jôesi Tádá hânho hay'i namuu. I'di in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovâykhäge'nan inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, wówátsi nahándepe'i'in dâymá've-ídí."

Oe Antioch bú' Jôesi Tádáví tun dâywäyunde'

¹⁹ Stephen óehay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjänäki'o' hediho t'ämäpiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wây-á oe Cyprus nangepiyá, hedá wây-á oe Antioch bú'piyá. Eeje indi in Hudíyo t'owada'mânho Jesus-ví'gedi ovâytu'an, in Hudíyo dimuupí'in t'owa-á joe. ²⁰ Hewänbo wáy wên in dijá'nin senä'dáho oe Antioch bú'piyebá dimää'indá in Hudíyo dimuupí'in wá' Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovây't'ôe'o'. Nã'in senä'dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí nã'in senä' íwíwo ovâykaymägidí híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyüdi iví'piyá dívímägi.

²² Oe Jerusalem in méesate'in t'owa háa oe Antioch napóe'in dínhanginpóe, hediho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó'di sen namuu, hedi pín ta'gedi i' Yã'dâa'i P'oewaahâa-á imáa, hedi íwíwo Jesus-ví'piye iwäyü. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imû' hânho híwó'di Jôesi Tádádí ovây'o'in, hediho nahíhchanpóe, hedi ovâytumakhe'an pín ta'gedi Nanbí Sedó Jesus-ádí dimúunídí. Báyéki t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíts'anwäyü.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá' Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú' naná' diwepiye namää Saul óenuuwã-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óemaa. Iwänho indá hedá in wé'gen méesate'in t'owa-á wí paayo t'ähki dívíwé'ge'o', hedi in wíjedi báyéki t'owa ovâyhá'an. Ee Antioch in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in páadé ovâyts'ankháyã' "Christian" gin.

²⁷ Ihaydibá wên Jôesi Tádáví tukhe'min Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimää. ²⁸ Wí wêe in diwedi Agabus gin nakháwã'i' iwínú, hedi in méesate'in t'owa ovâytu'an, "I' Yã'dâa'i P'oewaahâa naa dínhangin'ánnan dihaapuwigí'o'in wãhãä t'ähki." Háa Agabus natú waa ta'gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Hediho in Antioch-win Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in t'ähki dâywéhpê'an háyü dínkodi ihay inbí chã' dâywé'ge'amí'in, in tí'úwin páadé'in oe Judea dithaa'inbí'wepiye ovâysaanídí. ³⁰ Hediho han díví'andi Barnabas-ádí Saul-ádí i' chã' ovã'n'an, hedi indá in Jerusalem méesate'in tsonninbí'wepiye dänho'.

12

In Jesus-ví'piye' dívíwäyunde'in wiyá ovây't'ôephadekannan

¹ Ihayhá han napoe'o iwáydi i' nangewi tsondi Herod wên méesate'in t'owa ovâyjänäki'amídí natsonpóe. ² Hedá wá' natsonpóe James wí tsijó phá'dí óeháyjídí, i-á John-bí pá'dây únmuu. ³ Herod únhanginpóe háa i'annindi in Hudíyo ovâyhíhchannannin, hediho Peter wá' óepankáyjídí natsonpóe. Gin i'an nã'i Hudíyoví shánki'eedi dinná' dihaydi, "Oewáaseepí' pává koe shánki'eedi" gin dâytü'o'. ⁴ Peter óeyã'di óepansóge,

hedí tã'di sí (16) sundadodi óe'áyînmáa, jó'nängin díví'egó'o'. Iwedânho i' Hudíyoví shánkí'eedi Passover gin dâytü'o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâymáawän in t'owaví páadépiye ôntunjó'namídí. ⁵ Hebo wa'di Peter napannän dihaydi, in méesate'indi ihaydã' ônjûusu'o' Jôesi Tádádí óekhãge'namídí.

Peter i' pan tewhá iwedi óema'p'ãûnwhihssuu.

⁶ Khu'déedi naná, hedí wiyá tháwän hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâymáawän. Perer-á nakadénawhimuu wije sundadoví jáagé, hedí handidi najó'k'óe. In wây-á wije sundado-á oe pan tewhá já'wé'in phódi iwe da'áyîwin. ⁷ Tsíkhagipi wí makówáwi t'ôepã'ãã'i' iwe nakwînuðee, hedí pan tewhá íve nakohkeepóe. I' makówási t'ôepã'ãã'idi Peter k'uuwoe eedi óewádá'andi óekheshaa, hedí óetu'an, "Ówänäki?, óshaa." Hedí i' kadéna khóe eeje nawhimuu'i' ûnwhihssuu. ⁸ Hedí Peter óetu'an, "Uví siba'áa-ádi uví anto-ádi óto'." Hedího Peter han i'an. Hedáhá' óetu'an, "Nää-á uví k'éwé'in to-á wá' óto', hedí naví tí'úuge unwóe'ãã-í."

⁹ Hedího Peter pan tewhá iwedi i-ádi napee, hebo wí'ûnhanginnáhpí háa i' makówáwi t'ôepã'ãã'i i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádéewáy iví ánshaa iwe waagi ná'i háäwí imúnde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyîwin diwe daphade, hedá wiyá wêe-á, hedáhá' in kwãk'u phódi iwe dapówa, i' bú' p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Hedí dapee, hedí wêhpêe p'óe daphade, ihaydáhá' i' makówáwi t'ôepã'ãã'i wáypiye napóedí Peter wí'bo óejoe'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpóe ná'i háäwí ta'gendi ûnpóe'in, äãdã' wínamuupí, hedí ginnân i'ánshaa'an: "Nábâa dînhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví t'ôepã'ãã'i isan naa Herod-ví mangedi hedá in Hudíyo t'owavíwedá dîn'aywoenídí, hedânho háawên jänäki'in dikanda'in wídí'amípidí."

¹² Ihaydáhá' John Mark-ví jiyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyû-anho t'owa dívíjûusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówa ihaydi in já'wé'in tehpa phódi iwe ipópó'an, hedí wí tewhá t'óe'i a'yú, Rhoda gin nakháwã'i namää imúunídí to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'oe'dí i' a'yú wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahíhchanpóedí in phódi ihuu-íví'wedi oe ívepiye i'ããts'úde in t'owa ovâyt'óe'amídí, "Peter oe já'wé tehpa phódi iwe nawin." ¹⁵ Indi óetu'an, "U-ân unbondoemuu." Hebo i' a'yú-á ihe'jididã' natü', "Háa wâytü'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'ôepã'ãã'i namuu, Peter óe'áyînmáa'i'."

¹⁶ Wa'di dívíhí'máadibo Peter-á ihe'jididã' ipópó'o', hedí in phódi dâyhoo ihaydi to'wí namuu'in dâymû'di ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháanídí, hedí ovâyt'óe'an háa Nanbí Sedó Jôesi Tãa iví makówáwi t'ôepã'ãã'i' isan waa i' pan tewhá iwedi óepeeyé-ídí. Hedáhá' ovâytü'an, "James-á hedá in wé'gen tí'ûuwîn páadé'indá bint'óe'an háa dînpóe'in." Hedí iwedi wiyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho dîntü'. ¹⁹ "Wáyho Peter?" gin dívítsika'máa. Herod natsonpóe dâynuuwã-ídí, hebo wí'óeshaapí. Hedího Herod-di in áyí'nin ovâysika'yan háa napóe'in, hedí in wídînhanginnáhpídi natsonpóe ovâyháanú-ídí.

Ihaydáhá' Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea bú'piye namää, hedí wí háyû thaa iwe iwóyí'.

I' tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wije bú'win Herod-ví nange iwedi inbí húugi' dín'ãã'ã, hedânho dívíwé'ge'an dívíhée'amídí, hedáhá' wên senä' iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee p'ó'dé'dí' t'óe'i-ádi dívík'ema'an, i-á Blastus gin nakháwã, hedí i' óetu'an Herod óedaa'amídí wiyá indádi wínat'ay-ípídi.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, hedáhá' i' tsondi púwédé eedi isóge, hedí thaa t'ãhkí in t'owa ovâyhée'an. ²² Ihí'máa ihaydi in t'owa ginnân

dívítuwinúnde?, “Jôesidân díhí?máa waagibá nat'oet'oe, wí sendida?bá joe.” ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa?aa?i' óesan Herod óehay?ámídí, hedi pubádí iví see ônk'oediho nachuu. Han ûnpóe idi in t'owa wí'ovâytu?anpídí Jôesi Tádáda?mân hay?i namuu?in.

²⁴ Hewänbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun shánki wänbo dit'oe'o, hedá báyéki ônsígihónde?.

²⁵ Ihayhãäbá Barnabas-á Saul-ádi inbí t'oe oe Jerusalem dãnbowa, i' chã? in méesate?in tsonnin ovâymägidi, hedi iwedi oe Antioch-piye dawáymää. John wá? indádí dänho?, i-á Mark gin wá? nakháwã.

13

Barnabas-á Saul-á ovãnde?mandá ovãnsan Jôesi Tádávi hí? t'owa ovây't'ôe?ámídí

¹ Oe Antioch bú? iwe in wé?gen méesate?indádí wên Jôesi Tádávi tukhe?mindá hedá wên iví hí? ovâyhá?o?indá diji?. Ginnân dikháwã: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á “Phéndi Sen” gin óetu'o?), Lucius-á (i-á Cyrene nange?i namuu), Manaen-dá (i-ádi hedá i' tsondi Herod-ádi wé?ge dasôe). ² Wí thaa diwé?gekw'ó Nanbí Sedó Jôesi Tádá óe?a?ginmäänídí hedá dívíhãä?ámídá, hedi i' Yã?dãa?i P'oweahãädi ovâytu?an, “Naadi Barnabas-á Saul-ádi dovãnde?man wí t'oe hãäwí dîn?ámídí. Nää-á undá in wíjebá bînsôege-í han dän?ámídí.” ³ Hediho wíyá dívíhãä?an, hedi in wíjevî?di dívímankw'ódidí ovãnjúusu?an, hedi ovãnsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji?

⁴⁻⁵ Hediho Barnabas-á Saul-ádi damää, i' Yã?dãa?i P'oweahãädi ovãntu?an waa. John Mark wá? indádí naji? ovãnkhäge?namídí. Oe Seleucia bú?piye dimää, iwedáhá? kophé iwedi wí p'ojãädi Cyprus gin dâytu'o? iwepiye dimää. Hedi Salamis bú?-á dipówá, hedi iwe Jôesi Tádávi tun in Hudíyoví méesate eeje ovây't'ôe'o?.

⁶ In poje senã? nã?i p'ojãädi i'ge t'ãhkí diji?, ihaydáhá? oe Paphos bú? dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemû?, Bar-Jesus gin nakháwã?i' (Greek tundi “Elymas” gin nakháwã). I-á pínãndi namuu hedi natû? i-á Jôesi Tádávi tukhe?bi-ân namuu, hewänbo ihójomáa. ⁷ Nã?i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema ûnmuu. Sergius Paulus-á hânho há?i sen namuu, hedi Jôesi Tádávi hí? nat'ôeyanda?di Barnabas-á Saul-á ovãntuhkãnnan. ⁸ Hebo nã?i pínãndi nada? ovãnkhäa?ámídí, hedãnho i' tsondi? óetumáa, “Wíwíwãäyú-ípí háa wóetumáa?in.” ⁹ Hedi Saul (nää Paul gin wá? óekháyã?de?) i' Yã?dãa?i P'oweahãädi pín ta?gedi imáa, hedi tsíhtáye Elymas óedamúnde?, ¹⁰ hedi óetu?an, “U-á Penísendiví ay-ân kavêe unmuu, u-á wí hójo?ida? unmuu, hãäwí bi'o?i-á yã?dãapî?da? namuu, hãäwí híwó?di namuu?i-á nãat'ay, u-á Jôesi Tádávi ta?ge?in p'oe mânmäägi?ámí?in unda?. ¹¹ Nää-á ót'ôeyanbe, Nanbí Sedó Jôesi Tádáda wóetuhchãnukhãymáa, hedãnho untsí?t'aapúuwí, hedá ívíwo hay thaa i' than wänbo wí hýãä wänbo wínãamúunípi.”

Paul ihí?bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhãädedi t'ãhkí ûnkunpóe, hedi oepiyá nãäpiyá najidi wí to?wí óetuwãmáa óepaamá?ve-ídí. ¹² Háa Elymas ûnpóe?in i' tsondidi óemû? ihaydi Jôesi Tádávi tun iwäyü. I' hãäwí Nanbí Sedó Jôesi Tádávi?gedi nahãhpóe?i?di óeháa?an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú? Pisidia nange naná? diwe daji?

¹³ Paul-ádi iví k'ema?indádí Paphos-di kophé iwedi dimää, hedi oe Pamphylia nange iwe Perga bú? dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovãnjoe?an hedáhá? i-á Jerusalem-piye nawáymää. ¹⁴ Perga iwedi in wíje damää, hedáhá? Antioch bú? oe Pisidia nange dapówá. Hedi kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate?ay ee dats'ú Jôesi dän?a?ginmäänídí. ¹⁵ Wí to?wí wí hãyü háa Moses ita?nan diwedi itunnan,

hedá wíyá to'wí-á háyú-á in Jôesi Tádáví hán'oe'in tukhe'min dâyta'nan diwedá itunan. Dântunkanbowa ihaydi in méesate p'ó'dédí'indi to'wí oetu'an Barnabas-á Saul-ádi ovântu'amí, "Tí'úuwín páadé'in, ti wên tumakhe wänbo ná'in t'owa ovâymääní? Dada'dáho náä ovâyhée'amí." 16 Hedího Paul iwínúdí imannan dívít'ôeyaaní, hedí ginnân ovâytu'an:

"Un Israel t'owa, hedá un wé'gen t'owa Jôesi bîn'a'ginmä'indá, bít'ôeyanbe. 17 Na'in Israel t'owa Jôesi Tádáví'piye ívíwâyunde', hedí hán'oebo' i'dân nanbí thehtáy pahpá'in dінде'man, hedá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovâykhäge'nan díví'ây't'owasôewé-í, tobá iwewin wídimuupí wänbo', hedáhá' iví kaydi há'i nange iwedi ovâypiye. 18 Hedí jónántä paayo ahkon ni'ge diji' ihaydi ovây'âyíngi'an. 19 Hedí Jôesi Tádádí ovâykhäge'nan tsé ihay háäge'in t'owa ná'i nange Canaan gin dâytu'an diwe ovâyháanú-í, hedáhá' i'dí in Israel t'owa Canaan ovâywije. 20 Jónän tägintädáhá' p'ánántä (450) paayo óeho' ná'i t'ähki napúuwí.

"Iwedáho Jôesi Tádádí ovâytsonninkw'óe'ó, iví tukhe'bi Samuel óesóge puwahay. 21 Hedí in t'owadi Samuel óedaa'an wí kw'áye'i tsondi ovâysôege-í, i' wé'ge'i nange'in t'owa dín'än waagibá, hedího Jôesi Tádádí Saul ovâymägi, i-á Kish-ví ay únmuu, hedí in Benjamin-bí ay iwedi'í'ábáho namuu. Saul-á jónántä (40) paayo inbí kw'áye'i tsondi dínmuu. 22 Ihaydiho híwóhpí i'andi Jôesi Tádádí óejäa'an, hedí David óesóge inbí kw'áye'i tsondi dínmuuní, i-á Jesse-ví ay únmuu. Jôesi Tádá natú, 'Naa dínhanginná David-ví ánskaa-á naví' waagibá únmuu'in, hedá i-á háäwí t'ähki háa naa otú waa ikanhúuwí.' 23 Jôesi Tádá iví tun imägi David-ví thehtáy pahpá'ây iwedi wí na'ä'in ná'in Israel-win t'owa ovây'aywoení, hedí i-áho náä napówa, i-á Jesus-ânho namuu.

24 "Hewänbo wa'di Jesus iví t'ôe its'an'ánpí'íbo', John i' p'ó'p'oe'kandi'di in Israel-win t'owa t'ähki ovâytmáa, 'Unbí t'aywó'di binjoe'an, ihaydânho wây'p'ó'p'oe'amí.' 25 Hedí John iví t'ôe ibowakhây'o' ihaydi, ihayda' ovâytmáa, 'Ti naa-ân i' bintsíkha'máa'i' omuu gin í'ánde'? Naa-á joe. Bít'ôeyanbe, naví shánkí tí'úugá wíyá to'wí napowagí'o, i-á naví shánkí itsonmáa'i' namuu. Naa ihay híwó'di wó'muupí iví anto wänbo dön'p'ä'ädi-í, ginnânho John natú.

26 "Tí'úuwín páadé'in, un Abraham-bí ay iwedi'in ímuu'indá hedá un wé'gen t'owa Jôesi Tádá bîn'a'ginmä'indá, undádí na'indádí Jôesi Tádádí dítu'an hádíí in t'owa ovây'aywonde'in. 27 Hewänbo in t'owa Jerusalem dithaa'in hedá inbí tsonnindá ta'gendi wídnhanginnáhpí to' Jesus namuu'in, hedá i' hí' Jôesi Tádáví tukhe'min Jesus-ví'gedí dâyta'nandi wídika'póya'pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówa thaa waa ná'i hí' dâytundo wänbo', híwó wídika'póya'pí. Hedânho ditú Jesus óeháyj'i' in únkhây'ä', hedího háa in Jôesi Tádáví hán'oe'in tukhe'min dâyta'nan waa ta'gendi napóe. 28-29 Háäwí t'ähki Jesus óe'andi Jôesi Tádáví ta'nin diwe ho nata'muu. Ná'in t'owadi Pilate óedaa'an natsonpúuwí Jesus óeháyjídí, tobá wên t'aywó'nin wí'ônshaapí wänbo'. Hedí han óe'andá nachuudá in phé'win diwedi óewáve, hedá wí t'owápho ee óek'ú'.

30-31 "Hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. Háyan wänbo wên t'owaví'piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to'wên óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwehay wa' nachuupí'íbo'. Hedí ná'in t'owadá wé'gen t'owa ovâytmáa nawáywówápóe'in dâymú'.

32-33 "Hedí náä-á na'indá wá' ná'i' híwó'di tun wây't'ôe'o': Jôesi Tádá nanbí heháwi thehtáy pahpá'in iví tun imägi Jesus óewáywówápakhây'ímáa'in, hedí háa ovâytu'an waa na'in inbí ay iwedi'in gimuu'ingí' i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jôesi Tádádí Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

34 Wíyá wáyge' Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhây'ímáa'in,

hedí un wá' hanbá wâykhây'ímáa.

Hedi ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'ûnseejé-ípi gá óewáywówápkhâymáadân, hedi há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wây-á wéhpêe Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an:

Uví yâ'dâa'i ayví tú' wínâasijepâkhâyamáapi.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedi wí'ihí'máapi. Iví thaa wa' nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádí óetu'an waa iví t'owagî' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedi iví páadé kâ'ââ'in ovâykhâ'kw'ódi iwebá óekhâ'k'û', hediho iví tú'ho únsije. ³⁷ Hewânbo Jesus-ví tú'-á wí'ûnsijepí, i-á i' Jôesi Tádádí óewáywówápaai namuu.

³⁸⁻³⁹ "Tí'ûuwin páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in náa wâythkankhâyamá'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owóejé-í. Tobá i' tsontun Moses ita'nandi bîn'a'ginnamídí úvíkhâäde wânbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjáa'amí, hewânbo Jesus-ví'piye úvíwâyundedáho wovâyjáa'amí-áakun. ⁴⁰ Náa undá bí'âyîngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádáví hí' iví tukhe'min dâyta'nannin wí'ûnpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wí'dînchâ'muupí'in bít'ôeyan.

Unbí thaa eeje wí hääwí wâyupíwó'di namuu'i hânho hay'i namuudi naa dáykhâyamá, hedi wí'úvíwâyukhâyamáapi tobá wí to'wídi wovâythayjo wânbo'.

Hediho wovâyháa'amí, hewânbo wí'úvíwâyü-ípi, hedânho íchuuwí."

⁴² Paul ihí'bowa, hedi i-ádi Barnabas-ádi i' Hudíyoví méesate iwedi dapeemän dihaydi in t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa ná'i hääwí dit'oe i'gedibá shánkí ovâyhée'amí'in, ⁴³ hedi dínwé'gek'ewe' dihaydi, báyéki in t'owa Paul-ádi Barnabas-ádi dimää, hedi in wíjedi ovâytumakhe'an Jôesi Tádáví sigísehkanä iwe dívíwâyuhúuwídi. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo dimuu, wây-á wëndá Hudíyo dimuupí wânbo in Hudíyoví khuubá dâyhon.

⁴⁴ Wíyá jáadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe, t'ähki waa in bú'win t'owa dívíwé'ge'an ná'i Jôesi Tádáví tun Paul-ádi Barnabas-ádi dânt'ôe'odi dit'oe-ídi. ⁴⁵ In Hudíyoví p'ó'dédi'indi ná'in báyéki t'owa in wíjeví'piye dimändi ovâyümü' ihaydi, ívíwo dithúupóe, hedi ovâytumáa Paul-ví hí'-á ta'gen wí'ûnmuupí, hedá iví'gedá híwóhpi dívíhée'an. ⁴⁶ Hebo Paul-ádi Barnabas-ádi khunwóeda'ginpídíbo' ovâyhée'an. Ginnân datú: "Nakhây'â' Jôesi Tádáví hí' un Hudíyo páadé wây't'ôe'amí'in, hediho han än'an. Hebo bînjoegi'andi úvíkeejo' undá in wówátsi nahándepí'in bínkáyjí'in wí'ímuupí'in, hedânho náa ná'indi wâyjoekankhâyamá, hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piye gamän, ⁴⁷ gá Nanbí Sedó Jôesi Tádádí iví ta'nin diwe ná'in ginnân dítu'andân:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba unmuunídi,

in Hudíyo dimuupí'inbí'piye unmu-ídi,

in t'owa t'ähki náa oepáa k'aydi hádídi ovây'aywoení'in ovâytu'âamídi."

⁴⁸ In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'i hí' dit'oe'di hânho dihíhchanpóe, hedi dítu, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' híwó'di unmuu." Hedi t'ähki in to'wên Jôesi Tádádí ovâyde'mannin ná'in wówátsi nahándepí'in dâykáyjídí iví'piye dívíwâyü.

⁴⁹ Hedi shánkí wânbo t'owa i' nange t'ähki dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun dit'oemän. ⁵⁰ Hewânbo in Hudíyodi in bú'win kwiyä' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá óe'a'ginnin ovây't'e'ya'nán, hedá in senä' kw'áye'in dimuu'in wá', hediho ná'indá Paul-á Barnabas-á ovânjänäki'an hedá inbí nan diwedi ovânkhepiye. ⁵¹ Hediho inbí anto iwedi dänna'jeepídi in t'owa ovâykeeyamídi kodi wí'díví'anpí'in, hedáhá' ná'i wêe bú' Iconium eepiye damää. ⁵² Hedi in Antioch bú' dithaa'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in hânho dihíhchanpóe, hedá pín ta'gedá i' Yâ'dâa'i P'oweahâa-á dâymáa.

14

Paul-ádi Barnabas-ádi Jôesi Tádáví tun oe Iconium bú' ovây't'ôe'o'

1 Haa Paul-á Barnabas-á oe Antioch dānpóe waabá oe Iconium wá' dānpóe. I' Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú, hedi hânho híwó ovâyhée'andi báyéki t'owa Hudíyo dimuu'indá Hudíyo dimuupí'indá Jesus-ví'piye dívíwäyü. 2 Hewänbo wên Hudíyo inbí hí' dívíwäyunde'indá wäy-á Hudíyo dimuupí'in ovâyt'e'ya'nan, hediho ná'in Hudíyo dimuupí'in in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'inbí'piye háa dichaa. 3 Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dānwóyí', hedi khunwôeda'ginpídibo Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi dānhí'máa. Hedi i'dá ovānkaymägi pinnán t'ôe dān'amídí, hedânho in t'owa ovâykeeyamídí i' hí' iví sígísehkanā únmuu i'gedá ta'gen namuu'in. 4 Hebo in t'owa i' bú'windá dit'oedi handa' wídi'ánshaamuupí. Wëndá in Hudíyo-ádi dipóe, wëndá in wíje Jesus-ví t'ôekhuwa'indáá.

5 Hediho wên Hudíyo-ádi wên Hudíyo dimuupí'indá in bú'win p'ó'dédí'in wóegé díví'ánshaamägi ovānwä'amídí hedá ovānk'usäyü-ídá. 6-7 Hebo háa ovānk'hâymáa'in Paul-á Barnabas-á dānhanginpóe, hediho oe Lycaonia nangepiye dajân, hedi wíje bú' Lystra-á Derbe-á iwe hedá i'ge t'āhká Jôesi Tádávi híwó'di tun in t'owa ovâyt'ôekanhon.

Paul oe Lystra bú' óek'usäyü

8 Ná'i bú' Lystra iwe wí sen natsi'dee'ipí' na'än. Na'aypuyädibo ha'bi namuu, hediho wáymûu wänbo wí'ijiyépi. 9 Paul ihí'máadi ná'i sendá nat'ôeyannän. Paul-dá ta'gebo óemû'di únhanginná i' sen in wäyü únhehkháapúuwídi imáa'in, 10 hediho kaygi óetu'an, "Óta'gewínú." Hedi i' sen ichānuwínúdi natsi'dee.

11 In báyéki t'owa iwe diji'in háa Paul i'annin dāymû'di di'ānde wên wíje inbí jôesi damuu'in, hediho kaygi ditú inbí tundi, "Wên jôesi damuu'in makówádí nanbí'wepiye dawân hedi na'in t'owa waaginbá dapaa." 12 Ditú Barnabas-á Zeus-ân namuu, hedi Paul-á Hermes gân óekháyǎ', gá Paul shánki ihí'máadân. * 13 Wí méesate hay'i oe bú'dí já'wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dāy'a'ginmä'. I' méesatewi owha' wên tôedo-á hedá póvi ophidé'i-á i' bú' tehpaá phódi iwepiye imaa, hedi i-ádi in t'owa-ádi in tôedo dāyt'ahāanú-i'in dida' ovān'a'ginmānídí.

14 Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívíkhâymáa'in dānhanginpóe ihaydi inbí k'éwé'in to dānwhée'an ovâykeeyamídí háa díví'o waa wí'ovānhí'anpí'in, hedá in t'owaví jáa dān'äats'údedi dāntuwínú, 15 "Háadan gin úví'o? Na'indá t'owada' gamuu un waaginbá. Na'indá ga'ää Jôesi Tádávi híwó'di tun wâyt'ôe'amídí, hedânho ná'i hääwí nachä'muupí' úví'o'i bînjoe'amídí, hedá i' nawówáji'i Jôesivi'piye úvíwäyü-ídá. I-ân makówá-á nandá määp'oe-á hedá hääwí t'āhkí eeje nakw'ó'di-á ikhíjé. 16 Hedi tobá hán'oebo náa puwahay wáyjé t'āhkí'in t'owa háa díví'amí'in dida' waa Jôesi Tádádi ovâykanmägi wänbo', 17 thay'eedi ovâykeeyan háawi i' namuu'in hânho híwó ovây'andi. I'dân in kwan makówádí wovâyjemu, i'dibá hääwí i' nan diwedi napaa'i wovâypaye. I'dân koegi' wovâymä' hedá wíyá hääwí unbí pí'ná wovâyhíhchannamígí'-á," gin Paul-di ovâytü'an. 18 Hebo tobá t'āhkí ná'i ovâytümáa wänbo', báyéki t'ôe dānpóe in t'owa ovâywóyí'nídí in tôedo wídi'ahāanú-ípídí in ovān'a'ginmānídí.

19 Ihaydibá wên Hudíyo Antioch bú'win hedá Iconium bú'windá dipówá, hedi Paul-á Barnabas-á ovāntunsúumáadi in Lystra-win t'owa háa ná'in dipówá'in ditú waagida' dívíwäyü. Hediho Paul óek'usäyü hedi óehay gin dichanpóedi ee bú'dí já'wépiye óewhaapiye. 20 Hewänbo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Paul-ví'wepiye di'ää, hedi wa'di iví'ge dibūuwín dihaydi iwínú, hedá wíyá i' bú' iwebá nawáyts'ú. Wíyá tháwändá i-ádi Barnabas-ádi oe Derbe bú'piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymää

* 14:12 In Lycaonia-win t'owa-á in wé'gen Greek t'owa waaginbá dimuudi báyéki jôesi dínkw'ó. I' shánki p'ó'dédí'-á "Zeus" gin óekháyānde', hedá wí t'ôekhuwa'i-á "Hermes" gân nakháwä.

21 Oe Derbe bú? Jôesi Tádávi híwó?di tun ovâyt'ôe'an, hedi báyéki t'owa Jesus-ví?piye dívíwäyü. Ihaydiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye hedá Pisidia nangewi bú? Antioch-piyá dawáymää. 22 Ná?i bú? eeje in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'nann shánki kay?indi dívíwäyü-ídi, hedá dântumakhe'an ta'gendi dívíwäyühúuwí'in. Ovâytü'an, "T'ähki na'in âyt'ôephaadé-i'in gínpúuwí oe makówá gipówápídíbo?" 23 Hedi t'ähki i' méesate eeje tsonnin ovâykw'ódi, hedáhá? dänjûusu'andá dänhaadä'andá t'ähki in dívíwäyü'in ovâytü'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wovâypahúuwí."

24 Nää-á Pisidia nange i'ge daphademää, hedá Pamphylia nange iwá dapówá. 25 Iwe in Perga bú?win t'owa Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe'an, hedá iwedá wiyá wêe bú? Attalia-piye damää. 26 Iwedáhá? kophé iwedá i' wêe Antioch bú? iwepiye dawáymää. Iwedânho hân páadédi wáypiye damää hedi damäpídíbo in méesate iwe'in t'owadi ovänjûusu'an Jôesi Tádávi sígíshkanädi ovän'âyíngi'amídi, iví t'ôe dän'amídi. Hedi nää-á inbí t'ôe-á dänbowadi dawáy'ää.

27 Oe Antioch dapówá ihaydi t'ähki in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovâytü'an háa Jôesi Tádádí ovänkhäge'nannin i' t'ôe dän'andi t'ähki, hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá? Jôesi Tádádí ovâymagi'in dívíwäyü-ídi. 28 Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'indádi dänwóyí'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

1 Wên senä? oe Antioch dipówá Judea nange iwedi, hedi indi in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'in ovâyhá'o?. Gin ovâytü'an: "In Hudíyo waaginbá ik'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há'to? oe makówápiye ímú-í." 2 Paul-á Barnabas-á ívíwo wí'ovänhi'anpí háa in senä? dipówá'in ditü'nin, hedi indádi báyéki dívítuhkannan. Hediho Paul-á Barnabas-á hedá wây-á wên Antioch-win senä'dá ovâyde'man Jerusalem-piye dimú-ídi, iwe ovâyhée'amídi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindádi ná?i hääwí napóe i'gedi.

3 Hediho ná?in senä? Antioch iwedi ovâysandi ná?in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á i'ge diphade. Eeje in Jesus-ví?piye dívíwäyunde'in ovâytü'an hääwí t'ähki háa in Hudíyo dimuupí'in dínpóe'in, inbi khuu dâyjoe'andi Jesus-ví?piye dívímägi. Hedi ná?i hí? dit'oedi hânho dihíhchanpóe. 4 Jerusalem bú? in senä? dipówá ihaydi, in méesate'in t'owa-ádi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi hedá in méesate iwe'in tsonnindádi in ovâysígíhógi. Ihaydiho Paul-ádi Barnabas-ádi ovâytü'an t'ähki i' hääwí Jôesi Tádádí ovâykhäge'nandi díví'amídi i'gedi.

5 Hebo wên Jesus-ví?piye dívíwäyunde'indá Pharisee t'owa-ân dimuu, hedi dívíwínúdi ginnân ditú, "In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dínkhây'ä? in Hudíyoví k'ewe taadi ovâytaa'amí'in, hedá wá? nakhây'ä? ovâytü'â'amí'in t'ähki i' tsontun Moses ita'nandi? dâya'ginnamí." 6 Hediho indádi in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi in méesate iwe'in tsonnindádi dívíwé'ge'an ná?i hääwí i'gedi dívíhée'amídi.

7 Híwó hayho dívíhée'an, ihaydiho Peter iwínúdi ovâytü'an, "Tí?úuwín páadé'in, úhanginná háyü hay paayo phade Jôesi Tádádí naa díde'mannin in Hudíyo dimuupí'in dovâyhée'amídi iví híwó?di tun dit'oe-ídi hedá i'piye dívíwäyü-ídi. 8 Jôesi Tádá t'owa t'ähkíví ánshaa úhanginná, hedi na'in dínkeeyan i'dá in Hudíyo dimuupí'in wá? ovâysígíhógi'in i' Yä'dâa'i P'oewaahâa ovâymagídi. Na'in dímägi waabá in ovâymagi. 9 Hedá ikeyan t'ähki indádi na'indádi handá? dímáa'in, gá indi iví hí? ónwäyüdi i'dá inbí t'aywó?di inbí pí'nádi ovâyjáa'andân. 10 Heháadanho nää un ída? Jôesi Tádá bînt'ayjaa'amí'in? Undá ítsonpoe'o in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví?piye dívíwäyü'in wên hääwên kây'in díví'amí'in, hewânbo háa bîntsonmää'indá na'in wígínkodipí íví'amídi, nanbí thehtáy pahpá'in wá? wânbo wídínkodipí. Wí hääwí kháa'i inbí t'ú'k'eegi bîn'í'k'úya? waagibá úví'o?. Ha'wâa wí'úví'amípi. 11 Na'indá ívíwäyunde Nanbí Sedó

Jesus-ví sígísehkanä ûnmuudibo dîn'aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá'handidibá ovây'aywoení."

¹² Ihaydáhá' Barnabas-ádi Paul-ádi ovâyhée'an. In t'owa t'ähki diwé'gekw'ó'nin hânda' dikwodee ovânt'öeyandedi in wíjedi ovâytumáadi háa Jôesi Tádádi ovânkhäge'nannin t'âmäge'i pinnán t'öe dân'amídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa-ádi daji' ihaydi. ¹³ Dänhi'bowa, ihaydáhá' James-dá ginnân ihée'an: "Tí'ûuwín páadé'in, nää-á naa-áhá' dînt'öeyan. ¹⁴ Simon Peter-di na'in dítu'an Jôesi Tádádi in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovây'âyîngimáa'in, hedí handidi dînkeeyan wên in diwedi ovâyhógi'in iví'in ûnmúunídí. ¹⁵ In Jôesi Tádávi tukhe'min hân'oebó hanbá dítu, hedí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú'in ginnân dâyta'nan:

¹⁶⁻¹⁸ † Tsondi David-ví ây iwedi'inbí tsonkhuu dínhandí wí tewhá nakanu'i waagi'inbá dipóe,

hewänbo wáy wí thaa naa owây'ä' hedá inbí tsonkhuu dovâywáymääni.

Háa dimú'de waagibá dovâywáykwohkhâymaa.

Naa han dáykhâymaa hedânho t'ähki in wé'gen t'owa dida'ídi dítaa-í'in,

hâyú in Hudíyo dimuupí'in dovâyhógi'in navi'in dînmúunídí.'

Ginho Nanbí Sedó Jôesi natú, i'dá hân'oe ná'i hääwí t'owa ovâyhangin'ânnan."

¹⁹ Hedá James gin wá' natú, "Ná'i hí' Jôesi Tádá natú'i namuudi, ginnân naa dînchanpoe'o: Wigínkhây'âhpi in Hudíyo dimuupí'in Jôesivi'piye dívíts'anwâyü'in âytu'âamí'in háawin kây'in dâyt'amídí. ²⁰ Han iví'amívi'wedi, âyta'namí ginnân âytu'âamídí: Wídâyk'o'ípi i' koegi' nakoekhâk'óe'i gá in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägidân, * hedá wíyá to'wívi kwee-ádi háa sendádi wídíviwho'kw'öenípi, hedá in animáa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' ûnp'oe napeepí'-á wídâyk'o'ípi, hedá i' ûnp'oe wänbo-á wídâyk'o'ípi. † ²¹ Gin naa otú' gá ná'i hääwí i'gedi Moses ita'nandân, hedí kaykhanwówá thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki paayo phade waabo ná'in Moses ita'nannin t'owa dâytundo', hedá iví hí'-á t'ähki bú' naná' deeje önt'öe'o'."

In Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in wên ta'nin ovâysan

²² Hediho in Jesus-ví t'öekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá hedá t'ähki in wé'gen méesate'indá ginnân dítu, "Wên senä' na'inbí'wedibá dimuu'in âyde'mamí, hedí Antioch-piye âysaaní Paul-á Barnabas-á indádi." Hediho Silas-á Judas-á ovânké', ná'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwä. In méesate'in t'owadi ná'in senä' báyéki ovân'a'gin. ²³ Hedí wên ta'nin indádi dâyho' ginnân nata'muu'in:

"Un Hudíyo ímuupí'in hebo nanbí tí'ûuwín páadé'in ímuu'in, un oe Antioch bú' hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa'in, na'in Jesus-ví t'öekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá unbí tí'ûuwín páadé'in gimuu'indi wâysengitumáa. ²⁴ Na'in gínhanginpóe wên t'owa nâwedi dimää'indi piháawi hääwí wovâytu'annin, hediho inbí hí' dînmuudi wí'úhanginnáhpí háa úví'amí'in, hedá t'ähki únbéede. Hebo na'indá hä'in t'owa wí'âytu'anpí ha'wâa díví'amí'in. ²⁵⁻²⁶ Hedânho ívíwé'ge'an hedí âywéhpê'andi gitú híwó namúuní'in Paul-á Barnabas-á unbí'piye wâysaanídi. Indá senä' âysígi'in damuu, hedá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí' dänmäänídi. Hedá wá' gitú híwó namúuní'in wây-á wên senä' âyde'mamídi indádi damú-ídi, ²⁷ hediho Judas-á Silas-á âysan. Háa ná'in ta'nin diwe âyta'nan waa indibo hanbá wovâytu'khankhâymaa. ²⁸⁻²⁹ † Yä'dâa'i P'oweahâa natú híwó wínamuupí'in wí hääwí kây'i wâytu'âamídi úví'amídi hedá na'in wá' hanbá gichâa. Hebo ná'i hí'-áho únkhây'ä' bîn'a'ginnamí'in: Wíwînk'o'ípi

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á dâyhääwíkhíjé inbí jôesi dînmúunídí, hedí koegi'-ádi wíyá hääwí-ádi ná'i jôesivi'piye dâyhúja' dâya'ginmäänídi, hedáhá' i' koegi' bá dâyk'ch'áade' in t'owa dâyk'o'ídi. In Hudíyo dîchanpoe'o ná'i koegi' dâyk'oe'dá, in wé'gen t'owavi jôesi dâya'ginmä' waagibá díví'amí. † **15:20** In Hudíyo dínkhâk'óe ná'i pívi na'ûnp'oepeepí' dâyk'o'ídi, hediho in Jesus-ví t'öekhuwa'in wídida'pí in Hudíyo dimuu'in gí'bi pívi dâyk'o'í'in in Hudíyo dimuu'in wí'ovâyháachannamípidí.

i' koegi' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägi'i', hedá wíwîn'ûnp'oek'o'ípi, hedá in animâa ovâyk'éwhihánú'inbí pívi i' ûnp'oe napeepi' wíwînk'o'ípi, hedá wíyá to'wívi kwee-ádi háa sendádi wí'úvíwho'kw'ôenípi. Nă'i hăäwí wí'úví'anjípi híwó únpúuwí. Sndgidiho'."

³⁰ Hediho Judas-á Silas-á Barnabas-ä hada Paul-á Antioch-piye ovâysan. Dipówá ihaydi in méesate'in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an hedi in ta'nin ovâymägi. ³¹ In t'owa dâytunnan dihaydi hânho dihihchanpóe in híwó'nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádi Silas-ádi Jôesi Tádávi tukhe'min damuudi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in báyéki ovâyhée'andi ovâytu'an kwee waa sen waa di'âanídí, hedi inbí hí'dí ovâykhäge'nán shánki kay'indi dívíwäyú-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay hâyú thaa iwe da'ân, ihaydáhá' datú Jerusalem-piye dawáymú-í'in, iwedibáho páadé ovânpunjôn. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Antioch-'in dimuu'indi ovântu'an, "Jôesi Tádávi wovân'áyîngihúuwí hăä p'óegé damändi," hedi damää.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádi oe Antioch-bo dänwóyí'. Eewân indá hedá báyéki wáy-á dikw'ó'nindádi Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' in t'owa ovâyt'ôe'o'.

Paul-ádi Barnabas-ádi dänwije

³⁶ Wí hâyú thaa naphade ihaydi Paul-di Barnabas óetu'an, "Jaho gawáymú-í t'ähki bú' eeje, hăä Nanbí Sedó Jôesi Tádávi tun äntunphade eeje, hedá hă'in méesate'in tí'úuwín páadé'in änmúuni, gänhanginpúuwídí tigú híwó'gí dimän." ³⁷ Barnabas-á nada' John Mark indádíba dänhúuwí'in. ³⁸ Hebo Paul-á wínahíjepí. Ihe'jidída' natú' Mark-á indádi wí'dänhúuwípi, gá oe Pamphylia nange diji' ihaydi ovânjoe'andân, hedi iwe Mark wíyá wínada'pí indádi in t'ôe i'amí'in. ³⁹ Hedi ívíwo dântuhkannandi dänwije. Barnabas-di Mark óekê' i-ádi damú-ídí, hedi kophé iwedí oe Cyprus-piye damää. Hewänbo Paul-dá Silas-á óede'man. ⁴⁰ In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'an Jôesi Tádávi ovânsígi'áyînhúuwí'in, hedi damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i'ge damää, hedi in méesate'in t'owa ovâykhäge'nán shánki kay'indi dívíwäyú-ídí.

16

Paul-ádi Silas-ádi Timothy namää ovänkhäge'namídi

¹ Cilicia nange iwedí Paul-á Silas-á nă'i bú' Derbe-piye damää, hedá wíyá bú' Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwă'i' nathaa, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu. Iví jíyá Hudíyo-ân ûnmuu, hedi i' wá' Jesus-ví'piye iwäyú, hebo iví tádá-á Greek-ân ûnmuu. ² In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa'in ditú' Timothy-á híwó'di sen namuu'in. ³ Paul nada' Timothy-di oványuhúuwí'in, hewänbo páadé óeho' i' Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídi, gá ee dimän ni'ge báyéki Hudíyo dithaadân, hedi indá t'ähki dínhanginná Timothy-ví tádá Greek ûnmuu'in. ⁴ Iwáy bú' iwéngé dimän dihaydi in méesate'in t'owa ovâyhangin'ânnan háa in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá oe Jerusalem ditú'in, hedá ovâytu'an nă'i hí' dâya'ginnamí'in. ⁵ Hedi in méesate'in t'owa shánki kay'indi dívíwäyú, hedá shánki wänbo t'owa-á dívíwäyuhon.

Háa Paul oe Troas imû'in

⁶ Oe Asia i' Yă'dâa'i P'oewaahâadi Jôesi Tádávi hí' i'gedi wí'ovâyhi'mägipi, hediho in nange Phrygia-á Galatia-á i'ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihaydi nă'i nange Bythinia ditsudeda', hewänbo i' Yă'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhâ'an. ⁸ Hediho Mysia nange i'ge wá' daphade, hedi Troas bú' iwá dapówá.

⁹ I' khun Paul wí hăäwí ûnkeepóedí imû' waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay'indi óeda'máa, "Năä Macedonia-piye ókă've na'in díkhäge'namídi." ¹⁰ Hedi Paul nă'i ûnkeepóe i'gedi dítu'an dihaydi wesebo na'in

ívíkhây'an Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnândi ta'gendi Jôesi Tádá nada' iví híwó'di tun in t'owa iwe'in âyt'ôe'amí'in. *

Oe Philippi bú' Lydia-á Jesus-ví'piye iwäyu

¹¹ Troas-di kophé iwedi gimäädí i' p'ojâadi Samothrace-piye gipówá, hedá wíyá tháwándá iwedáhá' ná'i bú' Neapolis-piyá gimää. ¹² Iwe i' kophé iwedi giwá, hedi nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay'i bú' namuu Macedonia nange iwe, hedi báyéki Rome-'in t'owa iwe dithaa. Hâyú thaa iwebo ívíwóyí'.

¹³ I' kaykhanwówá thaa-á i' bú' tehpaá phódi já'wépiye gipee, ihaydáhá' p'o'k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedân in Hudíyo t'owa iwepiye dimää'ä dívíjûusu'amídí. Iwá wên kwiyá' diwé'gekw'ó, hedi nange ívíkw'ódidí âyhée'an. ¹⁴ Wí kwee in diwedi nakháwä Lydia gin. I-á Thyatira bú'wi-ân namuu, hedi i' aa p'í tsáawä'i' ívíwo nachä'muu'i kühcha'i namuu. I'dá Jôesi Tádá óe'a'ginmä', hedi Paul-ví hí' ônt'ôeyandedi Nanbí Sedó Jôesidi óekháge'nán háa natú'in isígíkáyjídí. ¹⁵ Lydia-á hedá iví k'aygi'indá dívíwäyüdi ovâyp'ó'p'oe'an. Ihaydiho i'di na'in ditu'an, "Nää-á úhnginpóe naa ta'gendi Nanbí Sedóví'piye dáywäyunde'in. Hedáho naví tewhá eepiye bíkã've, hedi iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi dítumáadiho gimää.

Paul-á Silas-á ovânpansóge

¹⁶ Wí thaa ee dívíjûusu'o' ipiye gimän dihaydi, wí a'yúdí díjay. Ná'i a'yú-á wên t'owadi óekumä, hedi wí yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa. Ná'i p'oewaahâadi háä t'ähki hí' óetu'o' natúunídí háa t'owa dínpuwagi'o'in. Iví tsonnin háyü-anho dâychä'hónde' i' i'o'i'di. ¹⁷ Hedi Paul-á na'indá i' a'yú gínwóejí'di ituwínunde' ginnân: "Ná'in senä'dá Jôesigí' dívít'óemáa, i-á i' shánkí kw'áyewi namuu. Indá wovâytu'âamí hádídi wovây'aywoení'in." ¹⁸ Hâyú thaa ginho i'o' Paul nat'ayjaapóe píhay, hediho ibéedí i' yä'dâapí' p'oewaahâa óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'ú' wíjôenídí, há'i a'yúví'wedi ópeeve." Hedi i' p'oewaahâa wesebo ûnpee.

¹⁹ I' a'yúví tsonnin dínhanginná i' a'yúdí wíyá wí'ovâychä't'ankhâyamáapí'in, hediho indi Paul-á Silas-á ovânyâ'di ovânkhóhkay'an i' bú'win p'ó'dedí'in dikw'ó' diwepiye i' bú' pingé, ²⁰ hedá ovâytu'an, "Ná'in Hudíyo senä'dá nanbí bú' iwe in t'owa ovâyte'ya'do". ²¹ Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá'o', hedi na'in gínkhâak'óe ná'in khuu âykáyjí'in háa ây'a'ginnamí'in, na'indá Rome t'owa gimuudi."

²² Hediho in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á ovânyâ', hedi in bú'win tsonnindi inbí aa ovânwhée'an, hedi ditsonpóe ovânwhäñí'in. ²³ Báyéki ovânwhädi ihaydáhá' ovânpansóge, hedi i' pan tewhá áyí'di óetu'an híwó ovân'áyíngi'amí'in. ²⁴ Gin óetu'an dihaydi i'dá pan tewhá pingé ovânsóge, hedi ovânpó't'äak'ú'.

²⁵ Khun pinudi háädi Paul-á Silas-á dänjûusu'o' hedá dänkha'wo' Jôesi Tádá óekú'daa'amídí. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovânt'ôeyande'. ²⁶ Ihaydi tsíkhagipí i' nan hânho na'a'yápóe, hedi i' pan tewhá tepú wânbo na'a'yápóe. Wesebo i' pan tewhá phódi nakhuudee, hedi i' kadéna in pan ovâywhi'kw'ódi'i dínwhisuudee. ²⁷ I' pan tewhá áyí'di najósa'wo hedi i' pan tewhá phódi nakhu'undi imû', hediho na'ân t'ähki in pan dishavepee'in, hediho iví tsijó phá' iwahakê' hedi ipikhe'khâyamáawän. ²⁸ Hebo Paul ituwínú, "Wí'bo wíwiwá'amípí. Na'indá t'ähki wa'di náäbo gikw'ôn."

²⁹ I' pan tewhá áyí'di wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dínmä'," hedi ônmaadi i' pan tewhá ee iwänäts'úde. Hânho nathathapoe'o nakhunwôeda'di, hedi wesebo Paul-ádi Silas-ádi inbí páadépiye idége'disóge. ³⁰ Hedi iwínúdí oe já'wépiye ovânpiye hedi ovântu'an, "Naví sedó'in, hânnaa dá'y'amí naa dín'aywoenídí?" ³¹ Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwäyú, ù-ádi uví k'aygi'indádi, handidânho wovây'aywoení."

* **16:10** Luke náä indádi nají, i' to ná'i háäwí ita'nandi'.

³² Hedi Paul-ádí Silas-ádí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' i' pan áyí'di-á hedá t'ähkí iví k'aygi'indá ovâytu'an, ³³ hedi wese i' khun i' pan áyí'didi ovânho' ovân'owèedi-ídi ee datsa'an deeje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé'gen iví k'aygi'indá ovâytp'ó'p'oe'an. ³⁴ Hedáhá' Paul-á Silas-ádí iví tewhá eepiye ovânpiye hedá ovân'húujôn. I-á iví k'aygi'indá t'ähkí ivíwo dihíhchanpóe, nää-áho Jôesi Tádáví'piye dívíwäyüdi.

³⁵ Wíyá tháwän hédéndí in bú'win tsonnindi wên áyí'nin senä' ovâysan i' pan áyí'di óetu'âamídí Paul-á Silas-á ovânma'p'âädi-í'in. ³⁶ I' pan áyí'didi Paul óetu'an, "In bú'win tsonnindi naa dítu'an wänma'p'âädi-í'in. Nää-áho damú-í. Jôesi Táadáho wovän'áyíngihúuwí." ³⁷ Hebo Paul-dá in áyí'nin senä' dipówá'in ovâytu'an, "Tobá wí t'aywó'di wíðinshaapí wänbo', hedá tobá oe Rome gänkháwäta'k'óe wänbo', in bú'win tsonnin ditsonpóe na'in díwhäñí'in in t'owa t'ähkí dímuuní iwe, hedáhá' dípansóge. Hedá nää-á kaadibo wáypiye dísaaní'in dida'. Hebo há'to han dí'amí. Ja' ovâytu'an näwe wí'bo dí'ä-í hedi indän dípeemääni."

³⁸ Hediho in áyí'nin senä'di in bú'win tsonnin ovâyt'óe'an háa Paul natú'in. In wíje Rome-'in damuu'in in tsonnin dínhanginpóe ihaydi hânho dikhunwôeda'póe, ³⁹ hediho i' pan tewhá eepiye dimää hedi kay'indi ovântu'an, "Dín'owójé undi." Hedáhá' iwedi ovânpiye hedi ovândaa'an i' bú'dí dapee-í'in. ⁴⁰ Hediho pan tewhá eedi dapeedi Lydia-ví'piye damää. Iwe in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykweewaasenwaatu'andi ee bú'dí dapee.

17

Oe Thessalonica bú' Paul-á iví k'ema'indá ovâyt'ôephadekannan

¹ Paul-á Silas-á nää'in wíje bú' Amphipolis-á Apollonia-á i'ge daphade, ihaydáhá' Thessalonica bú' dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesate'ay dínk'óe. ² Hedi Paul i' Hudíyoví méesate eepiye namää, ihaydá' i'o waabá wähhä namää wänbo'. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaa eeje Jôesi Tádáví ta'nin ovâythayyan, hedá ovâykeeyan nää'in ta'nin ta'gendi natú'nin i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhây máadáhá' nachuwagi'o, hebo wíyá nawáywówápuwagi'o. Hedá ovâytu'an wá', "Nää'i Jesus, iví'gedi naadi wâytumáa'i', i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." ⁴ Wên Hudíyo iwe diji'indá hedá báyéki Hudíyo dimuupí'in Jôesi Tádá dâya'ginmä'indá, hedá báyéki p'ó'dédí'in kwiya' wá', indá dívíwäyü ta'gen namuu'in háa Paul natú'nin, hedi Paul-ádí Silas-ádí dívíwón.

⁵ Hewänbo in wé'gen Hudíyo-á dithúupóe báyéki t'owa dívíwäyüdi, hediho wên senä' dichä'muupí'in häädi waa ee bú' pinge dívíkwinumáa'in ovâyhógidáhá' báyéki wây-á t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovâyte'ya'nandi ee bú' t'ähkí dínwänpitü. Ihaydáhá' in Hudíyo-ádí in senä'dádí wí sen Jason gin nakháwä'iví tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu, hedi in phódi ònthâaní'in dívíkhäädé'. Paul-á Silas-á ovântuwámáa oe já'wé ovânpeeyé-ídi in t'owaví páadépiye. ⁶ Hebo in wíje wí'ovânshaapí, hediho in senä'di ovâypiye Jason-dá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí. Khóhkaydi in bú' tsonninbí'piye ovâyho', hedi dívítuwínúndedi dítü', "Nää'in senä'di wähhä dimää wänbo t'owa ovâyte'ya'do', hedi nää-á nääwá dipówá. ⁷ Hedi nää'i Jason-dá ovâysíghógi. T'ähkí nää'in t'owa i' tsondi Caesar-ví tsontun dâya'ginhánúnde'. Dítü' wí to'wí Jesus gin nakháwä'i' i' kodi tsondi namuu." ⁸ Hediho in t'owa t'ähkí hedá in bú'win tsonnindá dit'oe ihaydi dit'ayyaapóe. ⁹ Ihaydiho in tsonnindi Jason-dá in i-ádí diji'indádí ovâychä'wá'âakannan ovâyma'p'âädi-ídi.

Oe Berea bú' báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyü

¹⁰ Wesebo i' khun in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú'piye ovânsan, Berea gin dâytu'o'i'. Iwe dapówá ihaydi i' Hudíyoví méesate'ay eepiye damää.

11 In t'owa iwe'indá in Thessalonica-winbí shánkí dikhâymuu ovânt'ôeyaanídí. Háa datú'in dit'ôeyanda', hedi thamuwaagi Jôesi Tádáví ta'nin dâytundo' dínhanginpúuwídí tigúba háa ovâytu'an waa ta'gen namuu'in. 12 Báyékí t'owa inbí hí' ovânwäyu, in diwedi wên p'ó'dédí'in Greek senä'dá kwiyä'dá diji'.

13 Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádáví hí' oe Berea wá' ovâyt'ôe'o', hediho iwepiye dimäädi báyékí t'owa hânho ovâyt'e'ya'nán. 14 Wesebo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi Paul oe mâap'oe k'áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dänwóyí'. 15 Wên t'owa-ádí Paul namää, hedi indi Athens bú'piye óeho'. Iwe i'di ovâytu'an oe Berea-piye diwáymú-í'in, Silas-á Timothy-ádí ovântu'âamídí hãädi dänkodi ihaydi ivi'piye da'ä-í'in. Hediho han díví'an.

Paul-di in Athens-'in t'owa ovâyhée'an

16 Wa'di Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens ovântsíka'máadibo kodi wínachanpóepí imúndedi báyékí hãäwí dínkw'ó'dí' in t'owa dâykhiyédi inbí jôesi dínmuu waa dâychã'í'. 17 Hediho in Hudíyoví méesate'ay ee báyékí ovâyhée'an Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá, to'wên Jôesi Tádá dâya'ginmä'in. Hedá wá' thamuwaa-á bú' pingé dâyhãäwíku'ch'áade' iwe in to'wên diphadëmännindá ovâyhée'o'.

18 Hedá wëndá senä' wá' iwe diji', indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuu'in dívíhá'o'. * Nã'in senä' Paul-ádí dívítuhkandodi wên ditsikapóe, "Hânnan nã'i hãhsó'yó natunji'?" Hedá wëndá ditú, "Hãdéewáy pi'wên t'owaví jôesiví'gedi ihí'máa." Gin ditú' gá Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'odân, hedi ovâytumáa nachuu'in hedá nawáywówapóe'indá.

19 Hediho in tunjowa'ví'piye óeho', ee okú eedi Areopagus gin dâytu'o'í', hedi óetu'an, "Na'indá gihangin'ânda' nã'i ts'aabi' hãäwí i'gedi u'di t'owa ovâyhá'o'í'. Ti na'in dít'ôe'amí i'gedi? 20 Báyékí hãäwí nãwe bihée'andi wémûu wänbo wígit'oepí, hedânho háa natunda'in gínhanginnáani'in gida'." 21 (In Athens-windádi hedá in já'wé'in t'owa iwe dithaa'indádi hãädi wänbo t'ähkí hãäwí wänbo ts'aabi' namuu i'gedida' dívíhí'máa hedá dit'oe'o. Hedânkun han óetu'an Paul.)

22 Hediho Paul in tunjowa'ví páadépiye iwínú hedi ovâytu'an, "Un Athens-'in t'owa, naadi wáymúnde' un báyékí únhãäwíkw'ó'nin bín'a'ginmä'in. 23 Unbí bú' i'ge ojidi wáyyé unbí jôesi bín'a'ginmä'i dómú', hedá wá' wí antâa-á dómú', iwe bínhãäwíkw'óe'ó i' bín'a'ginmä'igí', hedi eedi gin nata'muu: Wí jôesigí' nã'i antâa âypaa, tobá i' âytaapí wänbo'. Nã'i mađi bín'a'ginmä' tobá bín'taapí wänbo', hediho nãä-á ivi'gedá naadá wâyt'ôekankhâymáa. 24 "I-á Jôesi Tádá namuu, i-á nã'i nan oepáa-á hedá i' hãäwí t'ähkí iwe nakw'ó'di-á ikhíjé, hedi i-á oe makówa-á nãä nangá shánkí natsonji'. Hedânkun i' méesate t'owa dâykw'ódi eejedá'mân wínathaapí. 25 Hediho t'owaví'wedi khãge' wänbo wí'úntáypí, gá hãäwí wänbo t'owa dâypa'i wí'úntáypídân. I'dânkun t'owa t'ähkí inbí wówátsi-á inbí hãä-á hedá hãäwí dín'táy'i t'ähká ovâymä'. 26 Jôesi Tádádi wêe sen ikhíjé, hedi iwediho t'ähkí nange'in t'owa dipuyä nãä oepáa k'aydi t'ähkí dívíthaayé-ídi. Hewänbo in dipuyäpídíbo' Jôesi Tádá i'ánshaa'an hãädi hedá wéngé dívíthaayé-í'in. 27 Jôesi Tádádi in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwä-ídi, hedi hádéebá óeshaa-í óetu'wámáadi. Hewänbo ta'gendi na'in t'owaví'wedi kayi' wínajihpí, wêeví'wedi wänbo-á joe. 28 Jôesi Tádá namuudânkun na'in giwówáji', hedá ivi'ä'yänmáa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wänbo ditú, 'Na'in wänbo ivi'ây gimuu.' 29 Hediho Jôesi Tádáviây gimuudi wíginhây'ähpí gi'âani'in i-á wí hãäwí waagi'ba namuu'in t'owa i'gedi diwänpi'ánshaapóedí inbí mandibo dâypaa'í' óedodi háa kwák'u ts'ä'í'di háa k'uudi. 30 Jôesiví'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihaydi, i'di wí'ovâytu'anpí ihaydiho naná

* 17:18 In Epicureans dívíwäyunde'í' shánkí híwó'di hãäwí in t'owagi' namuu dihíhchaanídí nãä oepáa k'aydi. In Stoics-á diháhkanji' ta'gendi gihíhchaanídí wíginhây'ähpí hãäwí wänbo gida'í-in hediháa wáydi wänbo wíghaytaachaapí.

ovâytuhchäänú-í'in, hewänbo nää t'owa t'ähki wéngé t'ähki diji'in ovâytumáa inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí wí'ovâytuhchäänú-ípídí, ³¹ gá owáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovâyta'gekeekw'ôení t'ähki t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin, hedi wí senho óesóge gin ovâytu'amídí, hedi ná'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dínkeeyan óesóge'in" gin Paul-di ovâytu'an.

³² Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'âmäge Paul óetumáa, hewänbo wáy-á wéndá ditú, "Owáy wíyá häädi ná'i bihée'andi' wíyá git'oe-í'in gida'." ³³ Hedi Paul iwediho namää. ³⁴ Wên senä' iví hí' ónwâyüdi i-ádí dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwä, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'í' bá namuu. Wí kwee wá' iwâyü, Damaris gin nakháwä'í'. Hedá wáy wáy-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwâyü.

18

Paul-di Jôesi Tádáví híwó'di tun oe Corinth bú' ovây't'ôe'an

¹ Ná'i naphade ihaydi Paul Athens-di namää, hedi Corinth bú' napówa. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwä'í' óets'antaa, i-á oe Pontus nange na'aypuyä. Iví kwijó Priscilla-ádí Italy nange wähäädi dats'anpówa, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'dédí' Claudius-di t'ähki in Hudíyo oe Rome-di ovâykhehpiyedân. ³ Paul-á ná'in wije'inbí'piye namää hedi indádí iwóyí'. I-ádí indádí te'aapa'in dimuudi wé'ge dívít'ôe'an. ⁴ Kaykhanwówa thaa eeje Hudíyoví méesate'ay eepiye Paul namää'ä, hedi kay'indi ovâyhée'o'. Ikhääde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupí'indá iví hí' ónsígí'amídí.

⁵ Silas-ádí Timothy-ádí Macedonia-di dapówa ihaydiho Paul wíyá wí'ite'aapaapí, hebo thaa t'ähki Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovây't'ôe'o', hedi thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o' Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'í' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Hewänbo wí'ónsígí'anpídí iví'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpí'da' iví'gedi dívíhée'an. Hediho iví aa iwedi ina'jeepídi ovâykeeyamídí ovâyjoekankhâymáa'in. Ovâytu'an, "Jôesi Tádáví'wedi ípedeédá, unbí'innân únmuu, naa wí'dínchäänú-ípí. Nää iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupí'innân ná'i hí' dovây't'ôekankhâymáa."

⁷ Hediho ovâyjoe'andi wí sen Justus gin nakháwä'í'piye namää. Justus-á i Hudíyoví méesate'ay nú' nathaa, hedi Jôesi Tádá báyékí óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'dédí' nakháwä Crispus gin. I-ádí iví k'aygi'indádí t'ähki Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyü, hedá báyékí wáy-á ná'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádáví tun dit'oeedi dívíwâyüdáhá' ovây'p'ó'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagibá ûnpóe, hedi Paul óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípí ovây't'ôe'â'amídí navi'gedi, wíwíwóyí'nípí. ¹⁰ Naadi wí'âyîngimáa, hediho wí to'wídí wóeyâ'dá há'to wóewa'amí, gá náä bú' báyékí t'owa navi'in dînpúuwí'in dithaadân." ¹¹ Hediho Paul wí paayodá píngé ee bú' iwóyí' Jôesi Tádáví hí' ovâyhá'odi.

¹² Oe Achaia nange wähää Gallio óep'ó'dédí'sóge ihayhäädibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedi oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, ¹³ "Ná'í sendá t'owa ovâyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmäänídí, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

¹⁴ Paul ihí'khâymáawän hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytu'an, "Ná'í sen wên háawin t'aywó'nin hediháa wên háawin wähphade yä'dâapí'in namuu'in i'andáho', ihaydânho híwó namúuní naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wây't'ôeyaanídí. ¹⁵ Hewänbo náä úwíwänpítuhänbo wáy wí tun namuu i'gedi, wáy wí kháwä namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnânho únpikhây'ä' ná'í hääwí bînkodí'amí'in. Naa wó'da'pí otúuní'in gi'bi hääwí háa híwó'di háa híwóhpí' namuu'in." ¹⁶ Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykhehpiye. ¹⁷ Ihaydi in t'owadi ná'í Hudíyoví méesate p'ó'dédí' óeyâ', i-á Sosthenes gin nakháwä, hedi Gallio-ví páadépiyebo óewhá', hewänbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'âyîngimägípi.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

¹⁸ Paul oe Corinth bú'bo wiyá háyú thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjoe'andi i-ádí Priscilla-ádí hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádí oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamídí i'annin háa Jôesi Tádáví'piye iví tun imägi waa. * Iwedáhá' kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimän. ¹⁹ Hebo iwe dipówápídíbo' oe Ephesus bú'piye dimää, hedí Aquila-ádí Priscilla-ádí ee bú'bo dänwóyí'. Paul-dá ovänjoe'andi in Hudíyoví méesate'ay eepiyá namää, hedí iwe in Hudíyo-ádí báyéki ihée'an. ²⁰ Wëndi óedaa'an báyéki thaa indádí iwóyí'nídí, hewänbo Paul wínahíjepí. ²¹ Ovâysengitu'andi ovâytu'an, "Jôesi Tádá natúdáho naa wiyá unbí'piye owáy'ää-í." Hedí iwedí kophé iwedí namää.

²² Oe Caesarea bú' napówá, iwedáhá' oe Jerusalem-piye namää in iwe'in méesate'in t'owa ovâysengitu'âamídí. Iwedáhá' oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wáhää báyéki thaa na'än, hedí iwedí oe Galatia nange í'ge t'ähki hedá Phrygia nange í'gá namää in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'namídí shánki kay'indi dívíwäyú-ídí.

Apollos-di Jôesi Tádáví híwó'di hí' oe Ephesus-á Corinth-á ovâyt'ôe'an

²⁴ Ihayhäädíbá wí Hudíyo sen Alexandria bú' iwe na'aypuyä'i' Apollos gin nakháwä'i' oe Ephesus-bá napówá. Nã'i sendá nahí'magan, hedá Jôesi Tádáví ta'nindá híwó'dá ôntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu í'gedí ûnhanginná, hedího pín ta'gedí wây-á t'owa í'gedí ovâyhí'máa, hedá áyîngidá Jesus-ví'gedí ovâyhá'o', tobá John í' p'ó'p'oekandiví háhkan ní'gedidá' ûnhanginnân wänbo'. ²⁶ Khunwôeda'ginpídíbo' in Hudíyoví méesate'ay ee Apollos-di ovâyhé'e'an. Priscilla-ádí Aquila-ádí dat'oe ihaydi inbí'piye óeho', hedí Jôesi Tádáví khuu shánki thay'eedí ônthayyan.

²⁷ Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedí in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídí, hedího indi in Achaia-win Jesus-ví'inbá ûnmuu'in ovâyta'nán Apollos óesígikáyí'in. Apollos-á oe Achaia napówá ihaydi báyéki ovâykhäge'nán in to'wên Jôesi Tádáví sígísehkanä ûnmuudi Jesus-ví'piye dívíwäyú'in. ²⁸ Iví tun ûnkay, hedí in t'owa t'ähkiví páadépiye in Hudíyo ovâytu'an piháa dívíwäyunde'in, hedí Jôesi Tádáví ta'nin ovây tundodi ovâythayyan Jesus-á namuu í' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedí ovâyhé'e'an

¹ Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy nají' ihaydi, Paul í' nange í'gedí na'äädi Ephesus bú' napówá, hedí wên t'owa John í' p'ó'p'oekandiví hí' ônwäyú'in ovâymu'. ² Paul-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Yä'dâa'i' p'oewaahâa bînké' úvíväyú ihaydi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnáhpí wí Yä'dâa'i' P'oewaahâa wänbo nají'in." ³ Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handi wovâypp'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John í' p'ó'p'oekandiví háhkan äywäyudân." ⁴ Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovâypp'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dâyjoe'andân, hedí ovâytumáa, 'Naví tí'úugé wí napowagí'o'iví'piye úvíväyú-í.' Hedí há'i-á Jesus-ân namuu."

⁵ Paul-ví hí' dit'oe ihaydi ovâypp'ó'p'oe'an dâykeeyamídí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyú'in. ⁶ Hedí Paul iví'di imank'ú'di í' Yä'dâa'i' P'oewaahâa dínwân, hedí wiyá pí'wí tundi dívíhí'máa, hedá Jôesi Tádáví tukhe'mín waabá dívíhé'e'an. ⁷ Madi tá'di wíje senä' iwe diji'.

⁸ Poje p'óe t'ähki Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää'ä, hedí khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa ovâyhí'máa. Ovâythayjo' Jesus-ân namuu í' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedí ikhääde' iví hí' ônsígí'amídí. ⁹ Hebo wáy wên dívíp'óhkây'andi

* **18:18** Wáyjédi in Hudíyo senä' inbí tun dívímä' Jôesigí' dívít'ôe'amídí, hedí inbí phó dâysôemä' inbí t'ôe dâybowa píhay.

wídíwáyupí, hedá Jesus-ví p'ôe i'gedá híwóhpi-á in iwe dikw'ó'nin ovâyhée'an. Hedânho Paul-di ná'in ovâyjoe'andi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in i-ádí ovâyho', hedí wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwá'i'ídi t'owa ovâyhá'o' iwe. Iwá Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádávi hí' ovâythayjo'. ¹⁰ Wíje paayo t'ähki Paul gin i'an, hedí handídi in t'owa Asia iwéngé dithaa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedí dit'oe, Hudíyo dimuu'indádí Hudíyo dimuupí'indádí.

Sceva-ví e'nûn dida' in yä'dâapí'in p'oewaahâa ovaykehpeeyé-i'in

¹¹⁻¹² Jôesi Tádádí Paul óekháge'nan pínán t'ôe i'amídí, gi'bi háäwí in t'owa wémûu wänbo dâymû'pí', hedího aa'ây háäwí dedantâa háäwí itäge'i' in dihaykw'ó'ninbí'piye ovâyho', hedí dihekháapóe, hedá yä'dâapí'in p'oewaahâa-á in t'owa ovâymaa'in dínpee.

¹³ Ihayháäbá wên Hudíyo wá' wéngé t'ähki dívíjyénde ná'in yä'dâapí'in p'oewaahâa t'owaví'wedí ovâykehpeeyé-ídí. Náa-á indá dívíkhäde hanbá díví'amídí Jesus-ví kháwá ónkháyá'dedí. Ginnân ovâytmâa in p'oewaahâa: "Ná'i Jesus-ví kháwá dónkháyá'de', iví'gedí Paul-di in t'owa ovây't'ôe'o', hedího naadi wítsonmâa náäbo ópeeve ná'i t'owaví'wedí." ¹⁴ Wí Hudíyo owhá' p'ó'dédí' Sceva gin nakháwá'i' tsé ihay e'nûn gin díví'o'in únk'w'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, i' yä'dâapí' p'oewaahâadi ovâytu'an, "Jesus dótaa, hedá to'wí Paul namuu'indá dínhanginná. Hebo undá — to'innan ímuu?" ¹⁶ Hedí i' sen i' yä'dâapí' p'oewaahâadi óemáa'i'ídi ovâytsaachänudi hânho ovâymahpúu ovây't'an píhay, hedí aawhée buugi'nin diwahkanmuu'in i' tewhá iwedí dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú' dithaa'in Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá dínhanginpóe háa dínpóe'in, hedího dikhunwôeda'póe, hedí ditú' Nanbí Sedó Jesus hânho hay'i namuu'in. ¹⁸ Hedí báyéki in Jesus-ví'piye dívíwâyü'in Paul-ví'we dipówá, hedí dívít'aywó'dihäätsi'andá dâykeekw'ódi háa dívít'siyekanhonin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanhá'indá inbí chuge háhkan ta'dí dâykán, hedí dâypahánú in t'owa t'ähki dâymúunídí. I' ta'dí háyú nachä'muu'in dâymaapaa ihaydi p'ánántä maapaasôn (50,000) kwä'k'u ts'ä'i chá' napóe. ²⁰ Handídiho shánki wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádávi hí' dit'oe'o hedá i'piyá dívíwâyunde'.

Háa Paul nakanda' waa

²¹ Ná'i háäwí napóe'i naphade ihaydi, Paul i'ánshaamägi namú-ídí oe Macedonia nangepiye hedá Achaia nangepiyá hedáhá' oe Jerusalem bú'piyá. Natú, "Owáy eepiye omää ihaydáhá' dínkhây'ä' oe Rome-piye wá' omú-i'in." ²² Oe Macedonia-piye wíje iví khäge'nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánki háy tähki oe Asia nangebo iwóyí'.

Demetrius-di in t'owa ovây't'e'ya'nan hedânho híwóhpi díví'amídí

²³ Ihayháädi oe Ephesus báyéki t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'ôe i'ge dimänninbí'wepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwá'i' iwe na'án, i-á kwä'k'u ts'ä'i'ídi ihääwípa'i namuu, hedí méesate hí'índi ipa', ná'i méesate-á i' kwee Diana dây'a'ginmä' iwe'i méesate hay'i waagibá nakeet'ôe'i'. Demetrius-á hedá in wé'gen i-ádí dívít'ôemáa'indá híwó hay chá' dín't'súya' inbí t'ôe iwedí. ²⁵ Hedího Demetrius-di iví t'ôe'in hedá wây-á wéndá há'bi t'ôebá díví'o'indá ovâywé'ge'an, hedí ovâytu'an, "K'ema'in, únhanginná báyéki chá' nanbí t'ôe iwedí gín't'súya'nin. ²⁶ Unbo bínmû' hedá í't'oe háa ná'i sen Paul ikanhonin. I' natú' in jôesi t'owa dâypa'in dây'a'ginmää'nídí ta'gennin jôesi wídimuupí, hedí wí'gíngí náä Ephesus-á hedá ná'i Asia nange t'ähká t'owa iví hí' ovâywâyukannan, hedá iví hí' únmuudi báyéki t'owa Diana-ví'wedí dívíjâa'an. ²⁷ Hádeé nanbí t'ôe i'gedí t'owa híwóhpi díví'ánshaa'amí'in napúuwí. Hedá iwedá madi wá' napúuwí t'owa dí'âaní'in i' hay'i kwee Diana i' to'wí ná'indi áy'a'ginmä'iví méesate wí'únchá'muupí'in. Hedá tobáháa t'ähki t'owa náä Asia-windádí hedá in wé'gen háwéngé t'ähki dithaa'indádí náä óe'a'ginmä' wänbo', madi náä iwedí páadépiye dí'âaní hay'i wínamuupí'in."

²⁸ In t'owa háa Demetrius natú'in dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi dívítuwínunde gin, “Diana nää Ephesus-wi namuu'i báyéki hay'i namuu.” ²⁹ Hedi shánki báyéki t'owa diwé'gepóe, hedi dívít'ehtuwínunde', hedi wên wíje senä' oványâ'di ovânkhóhkay'an oe bú' pinge t'owa dívíwé'ge'o' iwepiye. In senä'dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwǎ, indá Macedonia nangewin damuu, hedi Paul-ádi wéngé t'ähki dänjýénde'. ³⁰ Paul in t'owa dikw'ó' diwepiye natsudeda' ovâyhée'amídí, hewänbo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óekhâ'ân. ³¹ Hedá wên Asia-wín p'ó'dédí'in senä' Paul-ví k'ema'in ûnmuu'indi Paul ônt'ôesan óetu'â'amídí in t'owaví páadépiye wí'ikeehûuwí'ín.

³² In t'owa t'ähki wé'ge shánki dínthkwíntú'. Wênho wên háawên dívítuwínunde', hedá wâ-á shánki piháa wänbo-á. Wên háyúhaydída' t'owa dínhanginná háadi diwé'gepóe'in. ³³ Hedi in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwǎ'i' oe páadépiye óewínúdi óetu'an háa natúuní'in. Hediho Alexander imannan in t'owa dívít'ôeyaanídi. Nada' in t'owa ovâytu'âami'in in Hudíyo wí'ovâyhíwóhpíchäänú-ípídi ná'i napuwamän ni'gedi. ³⁴ Hebo Alexander-á Hudíyo namuu'in in t'owa dínhanginpóe ihaydi t'ähkídíbo mađi wíje óeda t'ähki shánki kaygi wänbo dívítuwínunde', “Nä'i Ephesus-winbí Diana hânho hay'i namuu” gin.

³⁵ T'ôediwän i' bú'wi ta'kandidi hânda' ovâykannan in t'owa, hedi ovâytu'an, “Un Ephesus-wín ímuu'in, t'ähki t'owa wéngé t'ähki dikw'ó'nin dínhanginnáhpí'an na'in Ephesus bú'win t'owa ná'i hay'i Diana-ví méesate ûnmuu'i'ây'âyîngimáa'in, hedá i' k'uu Diana waagibá ûnchaa'i' oe makówádi ûnke't'á'di-á wá'ây'a'gindo'. ³⁶ Tóebo wûnkodipí natúunídi ná'i háäwi ta'gen wínamuupí'in. Hedânho ánpí ikwo'ní, hedi wíyá háawên wí'úví'amípi híwó úví'ánshaapídíbo'. ³⁷ Undi ná'in wíje senä' náäpiye bínmaa tobá háäwi wänbo méesate iwedi wíđänsä'manpí wänbo', hediháa nanbí Dianaây'a'ginmä'iví'gedi háawin t'aywó'nin wídatúhpí wänbo'. ³⁸ Hediho Demetrius-ádi in i-ádi dívít'ôemáa'indádi wí to'wí ônt'e'p'êede-í'in dida'dá, dínkhây'â' óetsondiwekáaní'in. In tsonnin dívíwé'gekw'óe'ó t'owa ovâyttunjó'namídi, hedi in t'owaví t'ehpide tun ovâytt'ôeyande'. ³⁹ Hebo wíyá háäwi i'gedi íhéeda'dá, hedân úntsíkhakanpoe'o in bú'win p'ó'dédí'indi in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an píhay. ⁴⁰ Ná'i gin otú, gá mađi in Rome-wín tsonnin ditúuníđân un nâwewin t'owa unbí p'ó'dédí'indádibo úvípíhánmáa'in. Háa nää thaa napóe waa wínakhây'âhpí napúuwí'in, hedi tóebo wí'ûnkodipí ovâytt'â'amídi háadi un t'owa úví'aywé'ge'andi.”

⁴¹ Hedi han natú ihaydi ovâytt'ân t'ähkídíbo' inbí'piye dimú-í'in.

20

Paul-á iví k'ema'indádi oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

¹ T'ähki hânda' napóe ihaydi Paul-di in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâywé'ge'an, hedi ovâytt'ân kwee waa sen waa di'á'be-ídi. Hedáhá' ovâysengitú'andi ovâyjoe'an oe Macedonia nangepiye namú-ídi. ² Ee Macedonia iwéngé t'ähki ijýéndeđi in dívíwäyunde'in iwe dikw'ó'nin wá'hanbá ovâyhée'an, hedáhá' oe Greece-piyá namää. ³ Iwáy wǎhǎä poje p'óe na'ân. Ihaydáhá' ikhây'an oe Syria nangepiye kophé iwedi namú-ídi, hewänbo ûnhanginpóe in Hudíyo óeháyji i'gedi dívíhí'máadi, hediho iví ánshaa i'egó'andi oe Macedonia nange i'ge nawáymää.

⁴ Ná'in senä' i-ádi dimää: Sopater oe Berea bú'wi', i-á Pyrrhus-ví e'nú ûnmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú'win damuu'indá; Gaius oe Derbe bú'wi-á; Tychicus-ádi Trophimus-ádi oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. ⁵⁻⁶ Ná'in senä' oe Troas bú'piye dipáadémää, hedi Paul-ádi naa-ádi oe Philippi bú'bo änwóyí', in Hudíyoví shánki'eedi dínphade píhay, ná'i shánki'eedi dâytt'ó' “Owáasepí' Pává Dâyk'o'i

Thaa” gin. * Ihaydá iwedá kophé iwedi gamää, hedi p'ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé'gendi na'in dítsíkha'máa iwe, hedi wí jâadi iwe gikw'ó.

Oe Troas i' e'nú Eutychus nachuudi óewáywówápa

⁷ Dumingu iwe íwíwé'ge'an i' méesa buwá âyk'o'ídí, hedi Paul-di díhí'máa. Khunpinu puwahaydi ihée'an gá wiyá tháwän iwedi ijâakankhâymáadân. ⁸ T'âhkídíbo oe wha'k'ay íve giwé'gekw'ó, hedi báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e'nú Eutychus gin nakháwä'i nawháphódikhuchá' deedi na'än, hedi hânho najôeda'puwamän Paul thaa t'âhki ihí'máadi. Téegîndi najókhândi, na'än diwedi oe já'wépiye najóke't'á, hedi óedaygi'an dihaydi chu'i óeshaa. ¹⁰ Paul wha'k'aydi nawá, hedi idége'disógedi i' e'nú óeba'aakê', hedi ovâytu'an, “Íwíwo'gi wí'ítaachanpúuwípi. Nã'i-á nää nawówámuu.” ¹¹ Hediho wiyá oe wha'k'aypiye napee, hedi indádi ipáváhávedi ihúuyan, hedá shánki ovâyhée'an nathay píhay. Ihaydá ovâyjoe'an. ¹² I' e'nú íwí'piye indi wówá'i óeho', hedi báyéki dihihchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítu'an kophé iwedi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' âytsíkha'amídí, hebo i-á nangedibo namú-í hedi iwe i' wá' i' kophé itokhâymáa. Hediho han íwí'an, hedáhá' Assos iwedá Mitylene bú'piyá gimää. ¹⁵ Iwedá wa'di kophé iwedi Chios-piye gimää, i-á p'ojâadi namuu, hedá wiyá tháwändá wiyá p'ojâadi Samos-á gipówá. Oe Trogyllium bú' íwíwóyí', hedá wiyá tháwändá oe Miletus bú' gipówá. ¹⁶ Paul i'ánshaamägi oe Ephesus wí'iwóyí'nípidí, báyéki thaa oe Asia nange i'ge wínyâenípídí. I-á nawó'on oe Jerusalem napóewídí híwó' dihaydibo', in Hudíyoví shánki'eedi thaa Pentecost gin dâytu'o dínnáhpídíbo', hádéeho ûnkodídi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédí'in ovâytumakhe'an

¹⁷ Wa'di Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'ôesan, in méesate'in tsonnin ovâytu'amídí íwí'piye dí'ää-ídí. ¹⁸ In dipówá ihaydi ovâytu'an, “Un t'âhki únhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opówá ihaydi waabo nää puwahay. ¹⁹ Naa Nanbí Sedó Jesus-gí' dâyt'ôe'andi wídáypitegendepí. Hâyän wänbo dáysíhtää in t'owaví'gedi o'âyîngipóedí. Báyéki t'ôephade dínpówá in Hudíyodi dí'annin namuudi. ²⁰ Un únhanginná naa wídáywóyí'pí'in háawí wänbo úntáy'i wâytu'odi wâykhäge'namídí, hedá íwé'gekw'ó' deejá unbí wháagé i'gá wâyhá'o'. ²¹ Kay'indi naadi wâytu'an wí'gín Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bînjoe'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvibée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úwíwäyú-í.

²² “Nää-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yä'dâa'i P'owäqahâadi dítu'andi. Naa wídînhanginnáhpí háa owáy wáhää dínpuwagí'o'in, hewänbo nã'indáho dînhanginná: ²³ Nää bú' i'ge ots'ú eeje t'âhki, i' Yä'dâa'i P'owäqahâadi dînthayyan ta'gendi dípansogekhâymáa'in hedá dont'ôephadekhâymáa'indá. ²⁴ Hewänbo háa dînpóe wänbo háäbo wídînmuupí, tobáháa díháyjí háa owówápee-í wänbo'. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'ôe Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an dó'amí'in. Hedi ná'in t'ôe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádáví sigísehkanä i'gedi pín ta'gedi in t'owa dovây't'ôe'amí.

²⁵ “Undádi naa oji' Jôesi Tádáví khuu i'gedi wây't'ôe'odi. Hewänbo nää dînhanginná wêedi wänbo un diwedi há'to wiyá dímuuní'in. ²⁶ Hedânho nää-á naadi ta'gendi wâytu'âamí ná'in: Wí to'wí Jôesi Tádáví'wedi napedeedáho', tóebo wí'ûnkodípi naa dînhänginná-ídí, ²⁷ gá wó'khunwôeda'pídân wâytu'âamídí háawí t'âhki Jôesi Tádá ikhâymáa'in. ²⁸ Wí'bo bípi'âyîngi'an, hedá t'âhki há'in t'owa Jôesi Tádáví'in únmuu'indá bî'n'âyîngi'an, wí k'úwá áyí'di' íwí k'úwá i'âyí'do waagibá. I' Yä'dâa'i P'owäqahâadi un wovây'tsonninkw'ódi, wên k'úwá áyí'nin waaginbá ímuunídí. In t'owa Jôesi Tádáví méesate eeje'in dimuu'in íwí'in únmuu, ingí' íwí ay imägidi íwí ún'p'oe ich'âanídí. ²⁹ Naa dînhanginná owáy naadi wâyjoe'an dihaydáho', wây-á wên t'owa unbí'ye dipowagí'o,

* 20:5-6 Luke wiyá Paul-ádi naji'.

wên t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyháanú-ídí di'ää'ä waagibá, ³⁰ hedi wáy wên unbí jâa diji'indi wânbo in Jesus-ví'piye dívíwäyü'in ovâyhójo'amí, indádí dâypuhkannamídí. ³¹ Hedânho bí'âyîngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'öede-ípí naadi poje paayo t'ähki khü-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsí'p'oe donch'áa.

³² “Nää wâytumáa, Jôesi Tádádí wovây'âyîngi'amí hedá wovâysígísehkanä'o'in wovâyhangin'annamí. I' ûnkodi wovâykhäge'namídí kay'in ípaa-ídí hedânho shánki iví'piye úvíwäyü-ídí, hedá wá' ûnkodi i' kã'ää únmuu'i wovâydenkw'ódi'i wovâymaßní'in. Hedá to'wên t'ähki i'di ovâyde'mannin wá' ná'i híwó'di háawíba diyämu-í. ³³ Wíyá to'wívi chã'dá aa-á naagi' wó'da'pí. ³⁴ Naví mandi dáy't'öe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-ádí diji'in dîntáy'i wá' ingi' dovâyhógi. Un t'ähki ná'in únhanginná. ³⁵ Naa háädi wânbo t'ähki ha'wâa dáy'an wâykeeyamídí háa únkhây'ä'in úví'amí'in. Hânho úvíkhä-í to'wên dîntáy'in bínkhäge'namídí. Wí'ún'öede-ípí ná'i tun Nanbí Sedó Jesus-ân wí'bo natú'in: “To'wí imá'i-á shánki nahíhchan to'wí ihónde'iví'wedi.”

³⁶ Paul ihí'bowa ihaydi idége'disóge hedi t'ähki in wé'gendádí dívíjûusu'an. ³⁷ T'ähkidíbo hânho dívísíhtäädí Paul óeba'aakê' hedi hânho óesígísegitü'an. ³⁸ Dik'âykháapóe i'di ovâytu'andi, “Undi wíyá há'to dímuuní” gin. Hedáhá' t'ähkidíbo na'indádí i' kophé iwepiye dimää dísegitü'âamídí.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa äyjo'e'an dihaydi i' p'ojâadi Cos gin dâytü'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá tháwän oe p'ojâadi Rhodes gin dâytü'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namändi na'än, hedi ívítógidi iwedi gimää. ³ Cyprus p'ojâadi nanbí yã'mängedí nak'öe, hedi i' giphademändi âymû'. Iwedá oe Syria nangepiye gimää, hedi Tyre bú' gipówá. Wí hé iwepiye dâyhondi' dâydaykhâymáa. ⁴ Wa' gin díví'odi wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in âynuwä, hedi âyshaadi wí jáadi indádí ívíwóyí'. Indi Paul óetu'an Jerusalem-piye wínamú-ípí gin, gá i' Yã'dâa'i P'oweahâadi ovâytu'andân háa ûnpuwagi'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-ídí napóe ihaydi, t'ähki in senä' inbí kwiyä' hedá inbí áyyäá wóegé oe bú' já'wépiye dípaho', hedi mâap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídege'dikw'ódi di dívíjûusu'an. ⁶ Ívísengituhkanbowa ihaydi na'in gimännin i' kophé iwe ívítógi, hedi in Tyre-windá dívíweeho'.

⁷ Tyre iwedi gimää hedi oe Ptolmais bú' gipówá. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in iwe dithaa'in âysengitü'an, hedi wí thaa indádí ívíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwän iwedi gipee, hedi oe Caesarea bú' gipówá. Wí sen Philip gin nakháwã'iví'piye gimää, i-á Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'öe'o'i namuu, hedi i-ádí ívíwóyí'. I-á wêe namuu in tsédí diji'in senä' diwedi, in oe Jerusalem ovâyde'mannin in Jesus-ví' t'öekhuwa'in ovâykhäge'namídí. ⁹ Philip-á jónu a'yûn khóhtsaapí'in ûnkw'ó, indá Jôesi Tádáví tukhe'minnân únmuu. ¹⁰ Hâyü thaa iwe gikw'ón dihaydi wí sen Agabus gin nakháwã'i' oe Judea nangedi napówá. I-á wá' Jôesi Tádáví tukhe'bibá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'ää, hedi Paul-ví ba'áa ônké'di wí'bo iví ândádí iví mandádí ipiwhi'an, hedi natú, “I' Yã'dâa'i P'oweahâa natú, ginbá in Jerusalem-win Hudíyodi óewhíhkanhâymáa to'wí ná'in ba'áa iví'in únmuu'i', hedá in Hudíyo dimuupí'inbí mange óekánkhâymáa.”

¹² Ná'in git'oe ihaydi in wé'gen t'owa-ádí kay'indi Paul âytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípí gin. ¹³ Hebo Paul natú, “Hânnan úví'o'? Háadan íséjei'? Háadan dík'âykháa'o'?' Naa okhâymuu t'owadi díwhi'amídída'ba' joe, okhâymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí' ochuu-ídí.” ¹⁴ Wígínkodipí âyhíjekannamídí, hediho giwänpitú, “Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí,” hedi wíyá wí'âytu'anpí.

¹⁵ Wíyá háyü thaa naphade ihaydi nanbí háäwí'âykhây'an hedi Jerusalem-piye gimää. ¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in na'indádí dimää. Oe Jerusalem

gipówádí Mnason-bí tewhá eepiye dího⁷ iwe gikwonídí. Nǎ⁷i sendá Cyprus-wi namuu, hedi wí in páadé⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷inbí⁷wedi⁷i⁷bá namuu.

Paul-di James-á in méesate⁷in tsonnindá ovâytu⁷an háa ûnpóe⁷in

17 In Jerusalem-win Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷indi híhchandi dísigíhógi. 18 Wíyá tháwǎn Paul-ádi na⁷indádi James-ví⁷piye gipuwämää. T'ǎhki in méesate⁷in tsonnin wá⁷ iwe dikw'ó. 19 Paul-di ovâysengitu⁷an, hedáhá⁷ t'ǎhki háa napóe waabá ovâytu⁷an, háa Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí⁷in ovây⁷an waa in t'ôe Paul i⁷annin namuudi. 20 Ovâyt'ôe⁷andi dit'oe ihaydi Jôesi Tádá kw'áayébo dâymáa.

Hedáhá⁷ Paul-á óetu⁷an, “Tí⁷ûu páadé⁷i⁷, úhanginná báyéki maapaasôn in Hudíyo wá⁷ Jesus-ví⁷piye dívíwäyümági⁷in, hedi indá i⁷ tsonnun Moses ita⁷nan deepiye hânho dívíkay⁷o⁷. 21 Nǎ⁷in Hudíyo uvi⁷gedi ginnân ovâytu⁷an: U⁷di t'ǎhki Hudíyo in Hudíyo dimuupí⁷inbí nange eeje dithaa⁷in ovâyhá⁷o⁷ Moses-ví hí⁷ dây⁷a⁷ginnamí⁷in, hedá inbí áyyǎä in Hudíyoví k'eue taadi wí⁷ovâytaa⁷amí⁷in, hedá in Hudíyoví kuu-á wídây⁷áyíngi⁷amí⁷indá. 22 Nǎ⁷in Hudíyo dimuu⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwäyü⁷in ta⁷gendi dínhanginpúuwí u nǎwe unpówá⁷in. Hediho ívítsika⁷yan háa gínkhây⁷ǎ⁷ íví⁷amí⁷in. 23 Gá ginnân: U-á nǎ⁷in wítuhkankhâymáa⁷in ó⁷an. Nanbí jâa jónu sená⁷ diji⁷, inbí tun Jôesi Tádá dâymági⁷in háa igí⁷ dívíkhâymáa⁷in. 24 Indádi ópûn, hedi háa ditú waa dívíbowá⁷in dâykeeyan dihaydi, u-á háa díví⁷o waa hanbá bí⁷amí, hedá ingí⁷ ovâywá⁷âa-í t'ǎhki ovâykoewá-ídi. * Gin bí⁷andáho t'ǎhki t'owa dínhanginnáani nǎ⁷i Moses-ví tsonnun mân⁷a⁷gindo⁷in, hediho háäwí uvi⁷gedi ditú⁷di-á ta⁷gen wínamuupí⁷in. 25 Hewänbo in Hudíyo dimuupí⁷in Jesus-ví⁷piye dívíwäyunde⁷in na⁷indi áyta⁷nan áytu⁷âamídi nǎ⁷in na⁷in áywéhpê⁷annin: Wídây⁷o⁷ípi⁷ i⁷ koegi⁷ in wé⁷gen t'owa inbí jôesi dâymági⁷i⁷, † hedá wídây⁷ûnp'oe⁷o⁷ípi⁷, hedá in animâa ovây⁷léwhihánú⁷inbí pívi⁷ i⁷ ûnp'oe napeepí⁷ wá⁷ wídây⁷o⁷ípi⁷, hedá wíyá to⁷wívi⁷ kwee-ádi háa sendádi wídívíwho⁷kw'ôenípi⁷.”

26 Hediho Paul-di in jónu sená⁷ i-ádi ovâyho⁷, hedi wíyá tháwǎn indádi háa dínkhây⁷ǎ⁷ waa díví⁷an inbí kuu dây⁷a⁷ginnamídi, hedi i⁷ méesate hay⁷i ee dits'ú in owhá⁷ ovâytu⁷âamídi háyú thaa ovâyhúuwí⁷in nǎ⁷i t'ǎhki dâyboewá-ídi. Ihaydânho dâyk'úwákhanugi⁷o wí⁷íngi⁷ Jôesi Tádá óemǎánídi.

Paul i⁷ méesate hay⁷i⁷ iwe óepankê⁷

27 Hedi i⁷ jáadi naphademǎn dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay⁷i⁷ iwe óemú⁷, hedi indi in t'owa iwáyge⁷ diji⁷in Paul-ví⁷piye ovâyt'ayjaa⁷andáhá⁷ óeyâ⁷. 28 Ginnân dívítuwínúnde⁷: “Un t'owa Israel-win, díkhäge⁷nan. Nǎ⁷i-ân namuu i⁷ sen wéngé t'ǎhki t'owa ovâytumáa⁷i nanbí kuu gínmuu⁷i hedá nanbí t'owa-á hedá nǎ⁷i méesate hay⁷i-á háagi⁷ wänbo wíngínchǎ⁷muupí⁷in, hedá wá⁷ nǎ⁷in Hudíyo dimuupí⁷in wänbo nǎ⁷i méesate ee i⁷di ovâyts'úde, hedânho nǎ⁷i tewhá Jôesi Tádáví⁷ ûnmuu⁷i⁷ ón⁷a⁷ginhánú.” 29 Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemú⁷dân Paul-ádi oe bú⁷ i⁷ge dajidi, hediho di⁷ân Paul-di i⁷ méesate ee óets'úde⁷in.

30 In t'owa ee bú⁷ i⁷ge t'ǎhki dit'ayjaapóe, hedi wáy Paul nawin diwepiye dívíwǎnǎho⁷di óeyâ⁷di i⁷ méesate eedi já⁷wépiye khóhkaydi óeho⁷, hedi in phódi dâyt'ídi. 31 Paul óeháyji⁷in dida⁷, hediho to⁷wí i⁷ Rome-win sundadóvi p'ó⁷dédi⁷ tsondiví⁷piye namää óet'ôe⁷mídi in Jerusalem-win t'owa t'ǎhki báyéki dit'ayjaapóe⁷in. 32 Wesebo i⁷di wên sundado inbí tsonnin wóge⁷ ovâywé⁷ge⁷an, hedi indá owáy in t'owa diji⁷ iwepiye díví⁷ǎäho⁷. Ivi sundado wóge⁷ dipówádí in t'owadi ovâymú⁷ ihaydi wesebo Paul óewhǎdidi dívíwóyi⁷. 33 I⁷ sundadóvi p'ó⁷dédi⁷ Paul-ví⁷piye namäädi iví khóe ónyâ⁷, hedi in sundado ovâytu⁷an kadénadi óewhi⁷amí gin, hedá in t'owa ovâytsika⁷yan, “To-an nǎ⁷i sen namuu? Hânnan i⁷an?” 34 Wên t'owa wí háäwí dívítuwínúnde⁷, wây-á wéndá háäwí piháa-á, hedânho hânho dínthkwíntú⁷di wí⁷ûnkodipi⁷ ûnhanginpúuwí⁷in ta⁷gendi háa napóe⁷in. Hediho in

* 21:24 Wa⁷ in sená⁷ ovây⁷owapídi⁷bo dínkhây⁷ǎ⁷ wên animâa dâykumǎ⁷i⁷in dâyhǎqanú-ídi Jôesi Tádá óemǎánídi.

† 21:25 Námú⁷dí 15:20.

sundado ovâytu'an, "Nanbí sundado tewhá iwepiyebo bînts'ûude-í" gin. ³⁵ In sundadoḍi iwáy she'áy iwepiye óeho', heḍi iwedáhá' óetegekê'ḍi kw'áye piye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa'odân, ³⁶ heḍi Paul ûnwóemândi dívítuwinúnde? "Ja' áyháji" gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudíyo ovâyhée'an

³⁷ In sundadoḍi Paul inbí'piye óetsudehon dihayḍi, Paul-di Greek tundi i' sundado p'ó'ḍéḍi' óetu'an, "Ti wên háawên wítu'âamí?" I'ḍi Paul óetu'an, "Naa wíḍinhanginnáhpíwân Greek tundi bihée'o'in. ³⁸ Heḍiho u-á wí'unmuupí i' to Egypt-wi', wên t'owa i' nangewin tsonnindadi ovâyhánkannandi', heḍáhá' i'ḍi in jónu maapaasôn (4,000) senä' oe ahkónupiye ovâyho', t'owa t'akhanu'in gin ovâytu'o'in." ³⁹ "Joe" gin Paul natú, "Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, há'i-á wí bú' hay'i' oe Cilicia nange iwe'i namuu, heḍi iwe othá'de. Ti ná'in t'owa naa díhí'määni?" ⁴⁰ Heḍiho in t'owa ovâyhée'amíḍi óemägiḍi Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, heḍi imannan dívít'óeyaaníḍi. Dituhán dihayḍi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

¹ "Mä'mää'indá tí'úuwín páadé'indá, bít'óeyan. Naadi wáytuhkankhâymaa naa háawên wânbo híwóhpí'in wíḍáy'anpí'in." ² Hebrew tundi ovâyhí'máadi dit'oe ihayḍi shánki wânbo hânda' dínpoé.

³ Heḍáhá' ovâytu'an, "Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú' Cilicia nange iwe o'aypuyä, hewânbo nää Jerusalem osôe. Gamaliel naví háhkandi dînmuu, heḍi i'ḍi áyîngidi nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu naa díhá'an. Háa Jôesi Táḍá nada' waagi naa pín ta'gedi oda' dáy'amí'in, nää thaa un ikanda' waagibá, ⁴ heḍânho naa osôeḍi o'ân híwó namúuni'in há'in Jesus-ví p'óegé di'áhsaa'in báyéki t'ôephade iwe dovâykáaníḍi ovâyt'aháanú-íḍi, heḍi naa otsonpóeḍi kwiyä'dá senä'dá ovâywhi'ankidáhá' ovâypankw'óḍi. ⁵ I' owhá' p'ó'ḍéḍi'-adí heḍá in tunjowa'-adí dínkoḍi wovâytu'âamíḍi naadi in ta'gen wáytumáa'in. Indá wí ta'ḍi naa dímägi nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú' dovâymääníḍi, heḍi naa omää in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in owáy wâhää dikw'ó'nin dovâypanhóeníḍi heḍá nää Jerusalem-piye dovâywáymá'íḍi ovâytuhcháänú-íḍi."

Paul-di ovâytu'an háḍiḍi Jesus-ví'piye iwäyu'in

⁶ "Naa p'óegé omândi oe Damascus bú' opowamân dihayḍi taage púnú'ḍi naná. Tsíkhagipí wí ko makówáḍi nawá heḍi di'ánkê'. ⁷ Nangepiye okanu, heḍi wí to'wíḍi naa díhí'máadi ot'oe. Ginnân natú: 'Saul, Saul, háadan u'ḍi naa dí't'ôephadekando?' ⁸ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?'. I'ḍá dítu'an, 'Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'ḍi dí't'ôephadekando'i-ân omuu.' ⁹ In to'wên naa-áḍi diji'in i' ko dâymû', hebo i' to'wíḍi díhí'máa'iví tun wíḍika'pówápi. ¹⁰ Naa otú, 'Nanbí Sedó, hânnan dáy'amí?' I'ḍi dítu'an, 'Ówínúḍi oe Damascus-piye ópûn, heḍi iwe wóetu'amí háa úkhây'ä' bi'amí'in.' ¹¹ I' ko hânho nakayḍi naa otsí't'aapóe, heḍiho in naa-áḍi diji'indi naa dípahtsaakê', heḍi handiḍi oe Damascus opówá.

¹² "Wí sen Ananias gin nakháwä'i' iwe nathaa. Ná'i sendá ta'gendi Jôesi Táḍá óe'a'gin, heḍá in Hudíyoví khuu-á t'ähki ihon, heḍi t'ähki in Hudíyo Damascus dithaa'in ditú' híwó'ḍi sen namuu'in. ¹³ Naví'piye na'ääḍi naví nú' iwínú, heḍi dítu'an, 'Tí'úu páadé'i Saul, uví keetan mänke?'. Wesebo naví keetan donkê'ḍi i' dómû'. ¹⁴ I'ḍi naa ginnân dítu'an: 'Jôesi Táḍá nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'i'dân wóede'man háa nakanda'in úhanginnáaníḍi, heḍá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nâamúuníḍá, heḍá i' tun wóetuhkankhâymaa'i' unt'oe-íḍá. ¹⁵ Ta'gendân u' i'gí'bihée'amí, heḍi u'ḍi t'owa t'ähki háäwí nâamú'i heḍá unt'oe'i-á ovâytu'âamí. ¹⁶ Heḍiho nää wíyá shánki wíwítsíkha'amípi. Ópûn, un'p'ó'p'oepúuwí, heḍá Jesus nádaa'an uví t'aywó'ḍi wônjáa'amíḍi, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ovâythayyan Jôesi Tádádí óetu'annin in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye namú-í'in

17 “Jerusalem-piye owáymää ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'ããji' waabá dînpóe. 18 I' ãã iwe Nanbí Sedó Jesus dómú', hedí dítu'an, 'Oe Jerusalem háawí naví'gedí ovâytu'kankhâymáa'i há'to wónsígí'amí, hedího ówänäki', iwedi ópeeve.' 19 Hedí naa otú, 'Hewänbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnân naa wéngé t'ähki i' Hudíyoví méesate eeje dáyjíyéndewän in uví'piye dívíwäyunde'in dovâypanhóenídí hedá dovâywhãänídá. 20 Hedí Stephen i' uví'gedí ovây't'óe'andiví ûnp'oe ónch'áa ihaydi, naa wá' ok'aawin ee nú'. In to'wëndi óehéyi'ninbí k'éwé'i aa dovây'áyînmáa, hedí híwó díví'o' gin naa o'ân.' 21 Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópûn, naadi kayi' wãhãäpiye wísankhâymáa, in Hudíyo dimuupí'inbí'wepiye.' ”

22 In t'owadi Paul ónt'óeyande', hewänbo ná'i hí' in Hudíyo dimuupí'inbí'gedí natú ihaydi dívít'ehtuwínú, “Binhe', wínachä'muupí nawówayêenídí.” 23 Wídítuhándepídí shánkí dívítuwínúnde', hedí inbí k'éwé'i aa dâythathä'o' hedá kw'áyepiye dâynahchänunde dâykeeyamídí dit'ay'in. 24 I' Rome sundado p'ó'dédí'di in sundado ovâytu'an Paul inbí'piye óets'úude-í'in óewhãwhã'namídí hedânho ûnhanginpúuwídí háadí in t'owa Paul-ví'piye dívít'ehtuwínúnde'. 25 Hedího óewhiwínú púwhí'dí óewhãänídí, hebo Paul-di óetu'an in tãgintã (100) sundadoví tsondi iwe tsowa nawindi', “Ti i' tsonnun natú' úk'óe'in naa dívíwãänídí? Naa-á oe Rome dínkhãwãta'k'óe, hedí wa'di wíwínkeek'ú'pí háa naa híwóhpí dá'y'annin háa joe.”

26 Ná'in nat'oe ihaydi in sundadoví shánkí p'ó'dédí'ví'piye namää hedí óetu'an, “Ti úhanginná háa bitsiyekhã'o'in? Ná'i sendá oe Rome ûnkhãwãta'k'óe.” 27 I' sundadoví shánkí p'ó'dédí' Paul-ví'piye namäädi óetu'an, “Dítu'an, ti oe Rome úkhãwãta'k'óe?” “Hedân hoi” gin Paul natú. 28 Óetu'an Paul, “Naa oe Rome dínkhãwãta'k'úwídí báyéki chã' dáywá'áa.” Paul-di óetu'an, “Naví tádá'in Rome-win t'owa damuudího naa wá' Rome-wibá omuu.” 29 Wesebo in to'wên Paul óetsikakhâymáa'in iví'wedi dívíjãatãã. I' sundado tsondi p'ó'dédí' wänbo nakhunwôeda'póe ûnhanginpóedí Paul-á Rome-wi t'owabá namuu'in, gá i'báho natsónpóedân kadénađi Paul óewhi'amí'in.

Paul-di in Hudíyo tunjowa' ovâyhí'máa

30 I' sundado tsondi p'ó'dédí' nahangin'ânda' ta'gendi háawin híwóhpí'in in Hudíyodi Paul ónchänunde'in, hedího wíyá tháwän óewhihsuu hedí in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in wé'gen Hudíyo p'ó'dédí'indá dívíwé'ge'amí'in ovâytu'an. Ihaydiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewéenu-ídí.

23

1 Paul-di in tunjowa' ta'ge ovây múndeđi ovâytu'an, “Tí'úuwín páadé'in, Jôesi Tádáví páadépiye ná'in naadi wâytu'ãamí: Naví pí'nã khó'jé dínhanginná naví wówãtsi thaa t'ähki híwó'nin wówãtsi donhonnin.” 2 Ná'in nat'oeđi Ananias i' owha' p'ó'dédí' namuu'i'di in Paul-ví nú' diwinnin ovâytu'an sóe eedi óemaphãave-í'in. 3 Paul-di óetu'an, “U-ân Jôesi Tádádí wóemaphavekhâymáa. Wí paa ijánúmáa'i waagi'ba unmuu. Úkhã'ã' úhanginpúuwí'in háa wên t'aywó'nin dá'y'annin háa joe, ná'i tsonnun namuu'i natú' waagi, hewänbo u wí'bo hã'i tsonnunbá wínãa'a'ginpí, ná'in t'owa dísómaphãave-í'in ovâytu'andi.” 4 In iwe diwinnindi Paul óetu'an, “Háadan Jôesi Tádáví owha' p'ó'dédí' uví hí'dí mân'a'ginhãnúnde'?” 5 Paul-di ovâytu'an, “Tí'úuwín páadé'in, naa wídínhanginnãhpí owha' p'ó'dédí' namuu'in. Dínhanginnãdáho há'to han otúuníwän, gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe ginnân nata'muudân: Wigínkhã'ãhpí wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedí gitúuní'in.”

6 Hedí Paul-di ovây mú' wáy wên in iwe diji'in Sadducee t'owa dimuu'in hedá wëndá Pharisee t'owa-á. Hedího kaygi in tunjowa' ovâytu'an, “Tí'úuwín páadé'in, naa Pharisee t'owa-ân omuu, naví tádá Pharisee-bá dínmuu. Náwe dítsondiwekán gá in

dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywäyundedân." 7 Han ovâytu'an dihaydi in Pharisees-ádi in Sadducees-ádi dívítuhkannan, hedi diwijedeedi wêege'in dipóe. 8 Gin díví'an gá in Sadducee t'owa wídívíwäyundepídân in dichuu'in wíyá diwáywówápúuwí'in, hedá p'oewaaahâa-á makówáwin t'ôepa'aa'indá diji'in wídívíwäyundepí; hewänbo in Pharisee t'owa-á dívíwäyunde diji-ákun. 9 In t'owa t'ähkí shánkí kaygi dívítuwínunde', hedi wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in, Pharisee t'owabá dimuu'in, dívíwínúdí kay'indi ditú, "Ná'i sendá wên háawin t'aywó'nin i'annin wänbo wí'âyshaadebí. Mađi hádeewáy wí p'oewaaahâadi háa wí makówáwi t'ôepa'aa'i'di ta'gendi óehée'an."

10 Hânho dívítuhkandodi dívítsaakhây'o', hediho i' sundado tsondi p'ó'déđí' nakhunwôeda'póe. Na'ánde Paul hânho óewa'amí'in, hediho in sundado ovâyjôn, "Ja' bípûn, Paul bînkê'di hä'in Hudíyoví'wedi bînjâa'amí, hedi unbí'piyebo bints'ude."

11 I' khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwínudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwôeda'ípí. U' oe Jerusalem naví'gedi ho bihée'an, hedá oe Rome hanbá bikhâymaa."

Paul óeháyjí'in dida'

12-13 Wíyá tháwän hédéndí wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhée'amídí wên ánskaa dâyk'úuwídí. Ditú, "Ívíhaadâkhâymaa, hedi wí'ívíhúukankhâymaapí Paul áyhay píhay. Han íví'angepídá, tobá Jôesi Tádáđí dítuhcháänú-í." Ná'in gin ditú'in jónántä'diví (40) shánkí diji'. 14 Hedi dimää in owha' p'ó'déđí'indá hedá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, hedi háa dâywêhpêe'annin ovâytu'an. Háa dikanda' i'gedi ovâythayyan dihaydiho ovâytu'an, 15 "Nää undáđí hedá in tunjowa'dáđá i' sundadoví tsondi p'ó'déđí' bint'ôesân. Bintu'an Paul nää unbí'piye óemá'í'in. Bintu'an shánkí íhangin'ânda' háa Paul i'annin. Na'indáho gikhâymuuní áyháyjídí nää tsowa napówápídíbo'."

16 Hebo Paul-ví määmä'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyjídí, hediho in sundadoví'piye nats'úndi i'gedi Paul óetu'an. 17 Paul-di wí tãgintã (100) sundadoví tsondi óetuhkännandi óetu'an, "Ná'i e'nú i' sundado tsondi p'ó'déđí'ví'piye náhúu. I' e'núdí wên háawên óetu'amí'in nada'." 18 Hediho i' e'nú i' sundadoví tsondi p'ó'déđí'ví'piye óeho', hedi óetu'an, "Paul i' to gínpannändi'di naa dítuhkännandi dítu'an ná'i e'nú uvi'piye dómá'í gin, wên háawên wóetu'âamí'in nada'di."

19 I' sundadoví tsondi p'ó'déđí'di i' e'nú oe hângepiye óepahtsaakê' wí'bo dayêenídí, hedi óetsika'yan, "Hää-an naa dít'ôe'amí'in unda'?" 20 I' e'núdí óetu'an, "In Hudíyo dâywêhpêe'an wóedaa'amídí tha'di Paul tunjówháagépiye óehúuwídí, háa i'annin shánkí dihangin'ânda' waagibá. 21 Hebo wíwóewäyukannamípi. Jónántä'diví (40) shánkí senä' dívíkhakw'ó óeháyjídí. Jôesi Tádáđí páadépiye dívítunmägi wídívíhúuyamípi'in wídây'p'oesuüwã-ípí'in Paul óehay píhay. Nää dikhâymuu hedi ditsíkha u' untúunídí i' náasaaní'in." 22 Óetu'an i' e'nú, "To'wí wänbo wínaatu'âamípi ná'i dít'ôe'andi'." Hedi iwáygedí óesan.

Paul i' tunjó Felix-ví'piye óeho'

23 Hedi i' sundadoví tsondi p'ó'déđí'di wây-á wíje senä' ovântuhkännan, indá tãgintã (100) sundado dântsonmää'in damuu, hedi ovântu'an, "Wíje tãgintã (200) sundado nangedi'indá, hedá tségintã (70) kwääjêe k'éwéđí'in sundado-á, hedá wây-á wíje tãgintã (200) júnphé wóegé'in sundado-á ovâytu'an dívíkhây'amí'in, nää khun whänu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-ídí. 24 Hedá wíje wên kwääjêe Paul i'íhsôege-ígí' bînpútesoge, hedi oe Felix i' tunjóví'wepiye bin'áyînhúu." 25 Hedi wên ta'nin ita'nandi gin natú:

26 "Naví tunjó Felix hânho wí'a'gindi', naa Claudius Lysias-di wísengitu'an. 27 Wên Hudíyodi wí sen Paul gin nakháwã'i' óeyâ'di óekhe'khâymaaawän, hewänbo naa dínhanginpóe i-á oe Rome ûnkháwãta'k'oe'in, hediho in sundado-ádi omää inbí mangedí dójää'amídí. 28 Háawin híwóhpi'in ôncháununde'in naa ohangin'ânda', hediho inbí

tunjówháagépiye naadi dóho?. ²⁹ Naa dînhanginpóe in híwóhpi'in ónt'e'p'idénde'indá wên háawin kâý'in wânbo óepansóege-ídí háa óeháyídí wínamuupí'in. In Hudíyo wên háawên inbí kuu i'gedída' dívíwânpihí'máa. ³⁰ Ihaydáhá' to'wídí naa dí't'óe'an dáywéhpe'e'annin ná'i sen óekhegi'o'in, hedího wesebo uvi'piye i' dósan, hedí in to'wên in híwóhpi'in ónt'e'p'idénde'in dovâytu'an uvi'piyân dimú-i'in wóetu'âamídí háadí ivi'piye dit'ay'in" gin ita'nan.

³¹ Hedího in sundado háa ovâyjôn waagi díví'an. Khu'déedí oe Antipatris bú'piye Paul óeho?. ³² Wíyá tháwân in sundado kwâájêe k'éwédí'indída' Paul óehon, hedí in wé'gen sundado inbí'wepiye dívíweeho?. ³³ Oe Caesarea bú' in Paul-'in dipówá ihaydi i' tunjó in ta'nin ón'an hedí Paul iwebo óe'joe'an. ³⁴ In ta'nin i' tunjó itunkanbowa ihaydi Paul óetsika'yan, "Wé'i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. ³⁵ I' tunjó ná'in nat'oe'di Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wónt'e'p'idénde'in dipówá ihaydânho naadi wíntunjó'namí." Ihaydá in áyí'nin ovâyjôn Paul híwó óe'áyíngi'amí'in i' tewhá hay'i Herod ik'û' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ónt'e'p'idénde'

¹ P'anú thaa naphade ihaydi, Ananias i' owha' p'ó'déedí' namuu'i-á hedá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwã'i' hânho nahí'há'i namuu'i' indá'dí dáykán, hedí i' tunjóví'piye dimää i' tunjó óetu'âamídí háa Paul i'annin. ²⁻³ Paul óets'úde, hedí Tertullus-di i' tunjó óehé'e'an Paul ónt'e'p'êde-ídí. Ginnân natú:

"Nanbí tunjó Felix, u' báyékí wí'a'gindi', báyékí gikú'daapóe t'ähki na'ingí' wéngé t'ähki bi'andi namuudi. U' unmuudânkunho hânpídíbo báyékí paayo githaa, hedá uvi hangintandi báyékí híwóhpi' nanbí nan diwedi dînjâ'an. ⁴ Náa naa wó'da'pí hânho wíjâap'íde'amí'in, hedího unsehkanát'óedí wí háy t'ähkiwân dînt'óeyaaní, han unchanpóedí. ⁵ Ginnân hîn napóe: Na'indi ná'i sen ovây't'owat'e'ya'dodi âymû'. Ná'in Hudíyo wéngé t'ähki ovây'pitsaakando', hedá i-á p'ó'déedí' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí háhkan deepiye dívíwâyunde'ingí'. ⁶⁻⁸ Nanbí méesate hay'i wânbo i'a'ginhánú, hedânkun âypankê'. Gida'wân âytunjó'namí'in âynuuwã-ídí háa ta'gendi nanbí kuu i'a'ginnanpídí háa joe. Hebo Lysias i' sundadoví tsondi p'ó'déedí' napówá, hedí kay'indi nanbí man diwedi óejâ'an, hedáhá' ovâyjôn in to'wên ónt'e'p'íde'in uvi páadépiye di'ää-ídí. U'di wí'bo híwó ná'i sen nâatsika'yandáho úhanginpúuwí t'ähki ná'i ivi'gedí wít'e'p'idénde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytu'an.

⁹ T'ähki ná'i Tertullus Paul-ví'gedí natú'di' in Hudíyo hanbá ditú, hedá ditú i' t'ehpide tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo ivi'gedí ihí'máadi i' tunjó Felix óetu'an híwóhpi wí'i'anni'in

¹⁰ I' tunjó imannan Paul óehí'määnídí, hedího ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dînhanginná báyékí paayo ná'in t'owagí'in tunjówháagé un'ännin, hedânho báyékí ohíhchan dáyhée'amídí wí'bo dáy'aywoenídí. ¹¹ Madi tá'di wíje (12) thaa phade ihaydi naa Jerusalem-piye omää Jôesi Tádá dó'a'ginmäänídí. ¹² T'ôepídíbo úhanginpúuwí ná'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-ádí wídaytuhânbopí, hedá wí'dovây't'owat'e'ya'nanpí i' Hudíyo méesate hay'i' iwe, háa inbí méesate hí'indi eeje wânbo joe, hedíháa i' bú' i'ge wânbo joe. ¹³ Indá wí'dínkeekankodipí ná'i naví'gedí dînt'e'p'idénde'i ta'gen namuu'in.

¹⁴ "Hebo ná'innân naa otúuní: In p'óegé iwe naa dáy'ahtuyende'indá ná'in t'owa ditú' pi'wên p'óegé namuu'in, hewânbo i'ge dáy'ahtuyendedí Jôesi Tádágí' dáy't'óemáa, i-á nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'. T'ähki ná'i kuu Moses ita'nandi' hedá in Jôesi Tádáví tukhe'min dáyta'nandi-á naa dáywâyunde'. ¹⁵ Háa ná'in t'owa dívíwâyunde'in napuwagí'o'iná naa wá' dáywâyunde', hedí ginnân namuu: Jôesi Tádádí t'ähki in dichuu'in ovâywówápakhâymáa, híwó'nindá híwóhpi'indá. ¹⁶ Hedí gin dáywâyundedí,

häädi wänbo t'ähki dáykhäde Jôesi Tádávi páadépiye hedá t'owavi páadépiyá híwó dáytsiye'amídí, hedânho naví pí'ná khó'jé dínhanginnáanídí híwó dáykanhonnin.

17 “Báyékí paayo Jerusalem bú' iwe wó'ánpíwän, hedáhá' dáywáybun wí chä' in naví t'owa dikäkw'ó'nin dovâymäänídí, hedá wí naví hääwi dínmuuni'i-á Jôesi Tádá-á dómäänídá. 18 I' méesate hay'i ee gin dáy'o' ihaydi in t'owadi naa dímu'. Naa dáykhây'anho' Jôesi Tádá dó'a'ginmäänídí, nanbí khuu gínmuu waabá. Báyékí t'owa iwe wídijihpí, hedi t'ähki hânda' naná. 19 Wên Asia-win Hudíyo wá' iwe diji'. Indáho dínkhây'ä' wóetu'âamí'in háawin wên t'aywó'nin naa dáy'annin, naví'gedi wóet'e'p'êede-í'in dida'di. 20 Hewänbo nää näwe wídijihpídí, tobá ná'in diji'indân wóetu'âamí háawin t'aywó'nin dáy'annin dínhanginpóe'in in Hudíyoví tunjówháagépiye dikán dihaydi. 21 Ná'in wéhpêeda'mân dáy'an iwe owin dihaydi: Dáytuwínúdí dovâytu'an, 'Naa dítsondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywâyundedân' ” gin Paul-di óetu'an.

22 Felix Jesus-ví p'ôe i'gedi híwó ûnhanginná, hediho in iwe diji'in ovâytu'an, “Nää-á wíyá wí'ívíhé'e'amípí. Oway Lysias i' sundadóvi tsondi p'ó'dédi' napówá ihaydânho naadi wâytu'âamí háa unbí hí' i'gedi o'ánde'in.” 23 Hediho wí sundadóvi tsondi gin óetu'an, “Ná'i sen ná'áyîngi'an, hewänbo napannän waagidá joe. Iví k'ema'in i' ovâypuwämäáni, i' hääwi ûntáy'i' ònkáanídí.”

Felix-ádi Drusilla-ádi Paul ònt'ôeyan

24 Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy'ää iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ân namuu. Paul óets'údedi dánt'ôeyansóge, hedi Paul-di ovánthayk'û' hádídí to'wí Christ Jesus-ví'piye iwäyü-í'in. 25 I'di ovánhí'máa hádídí inbí wówátsi ta'ge dänhúuwí i'gedi, hedá háa dawänpida' waa dänkanhúuwí'in wídänkhây'ähpí i'gedá, hedá i' thaa Jôesidi t'owa ovâykeekw'ôení háa híwó háa híwóhpí díví'an ní'gedá. Han ihí'máadi Felix nakhunwóeda'póedi óetu'an, “Náwedi ópeeve wíyá wítuhkännan píhay, häädi naa dînpóe ihaydi.” 26 Hebo Felix natsíkha Paul-di óechä'määnídí, hedânho óewá'âadá óema'p'äädí-í, hediho ihayda' óetu'kándó' i-ádi ihée'amídí.

27 Wíje paayo daphade ihaydi Felix óetunjó'jáa'an hedi Porcius Festus natunjósogede. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoe'an, in Hudíyo-ádi nak'emamúuni'in nada'di.

25

Paul nada' Caesar-di òntsonnamí'in

1 Festus i' tunjó ts'aabi namuu'i' oe Caesarea bú' napówá, hedi poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem bú'piyá namää. 2-3 Oe Jerusalem napówá ihaydi in owaha' p'ó'dédi'indádi hedá in wé'gen Hudíyo senä' he'ennindádi Paul wíyá ònt'e'p'íde, hedi kay'indi Festus dida'póe wên hääwên ovây'amídí. Dida' Paul oe Jerusalem-piye óemá'í'in, gá dínwéhpêemuudân dívíkhakw'ôení'in óeháyjídí wa' p'óegé namändibo'. 4-5 Felix-di ovâytu'an, “Paul-á oe Caesarea napannän. Naa wí háyú thaa iwe oepiye owáymän. Hedáho wên unbí senä' he'ennin bîntu'âamí naa-ádi dímu-í, hedi wên híwóhpí'in Paul i'andáho', indi óetunjó'diwékáani.”

6 Festus mađi wíyá kháve háa tä thaa iwebo iwóyí', hedáhá' Caesarea-piye nawáymää. Wíyá tháwän ovâytsionnamídí isóge, hedi in sundadó ovâytu'an Paul dikenmú-í'in. 7 Paul óekán, hedi nats'ú' dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di dí'ää'in iví nú' iwéngé diwíndi ònt'e'p'íde'dedi dítu' báyékí kây'i hääwi híwóhpí' i'andi, hewänbo wídínkodipí ta'gendi dáythayyamídí ná'i dítu'di ta'gen namuu'in. 8 Paul wí'bo i'aywoenídí ihée'andi gin natú: “Naadi in Hudíyoví khuu wídovây'a'ginhánúpí, hedá ná'i Hudíyoví méesate hay'i ee a'ginkhanugi' wó'ts'úhpí, hedá wên háawin t'aywó'nin wänbo in Rome-'inbí tsondi Caesar-ví'piye wídáy'anpí.”

9 Hebo Festus in Hudíyo ovâyhíwó'namí'in nada', hediho Paul óetsika'yan, “Ti oe Jerusalem-piye unpunda' iwe naví páadépiye wíntsonnamídí ná'i wónt'e'p'íde'ndé' i'gedi?”

10 Paul-di óetu'an, "Joe, näwebânkun dîntsonnamí'in oda'. Nää uvi páadépiye owindi i' tsondi Caesar-ví páadépiye owin dîntsonnamídí waagibá namuu. Hedá wá' u-á wí'bo híwó úhanginná wên háawên t'aywó'nin wânbo in Hudíyoví'piye wídáy'anpí'in. 11 Wáy wên háawên t'aywó'nin dáy'andáho', hedí ná'in t'aywó'nin namuudi ochuu-í'in dínkhây'ädáho', há'to otúuní wídíháyjí'ín. Hebo nää háawí ná'in t'owadi dînt'e'p'ídénde'i ta'gen namuupídá, to'wí wânbo wí'ûnk'óepí inbí mängepiye díkáaní'in. Hedího oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'namí'in oda'" gin Paul-di óetu'an.

12 Festus-di in óetumakhemáa'in ovâyhée'an, ihaydáhá' Paul-ví'piyá ibeedí óetu'an, "Caesar-ví tunjówháagé iwe wôntunjó'namí'in unda'dího iví'piye wísaaní."

Paul-di Agrippa-ádí Bernice-ádí ovânhée'an

13 Häyú thaa naphade ihaydi i' tsondi Agrippa iví kwee Bernice-ádí oe Caesarea dapówá Festus óesengitú'amídí. 14 Wí háyú thaa da'ân dihaydi Festus-di Paul-ví'gedí Agrippa óet'óe'an. Ginnân óetu'an:

"Nää pan diwe wí sen na'ân Felix i' tunjó phade'i'dí óejoe'andi'. 15 Naa oe Jerusalem oji' ihaydi in Hudíyo owhá' p'ó'dédí'indi hedá in tsonnindá há'iví'gedí dí't'e'p'íde, hedí in dida' otúuní'in há'i t'ehpíde tun ta'gen namuu'in. 16 Hewânbo dovâytu'an, 'In Rome-windi hânhay wânbo wí to'wí wí'óekádepí in to'wên ônt'e'p'ídénde'inbí mange. Páadé nakhây'ä' in to'wên ônt'e'p'ídénde'inbí páadépiye iwéenu-í'in, hedân wí'bo i'aywoenídí ihée'amí ná'i háawí ônt'e'p'ídénde' i'gedí.'

17 "Hedího näwe diwé'gepóe ihaydi wídáytsíkha'anpí. Wíyá tháwânho dovâytsionnamídí dáysóge, hedí in sundado dovâytu'an i' sen óets'ûude-í'in. 18 Iví'gedí dí't'e'p'íede-ídí díwíwínú ihaydi, naa o'ân wên háawin kây'in i'annin dí'tuhkankhây'máa'in, hebo han wídíví'anpí. 19 Ná'i sen Paul gin nakháwä'i-ádí díwíwânpituhkando' inbí wäyü dínmuu i'gedí hedá wí sen Jesus gin nakháwä'iví'gedá, i-á nachuu wânbo Paul natú nawówáji' gin. 20 Naa wídîhanginnáhpí hádídí dóshaa-í'in ná'i háawí háawin namuu'in, hedího dótsika'yan, 'Ti oe Jerusalem-piye unpunda', iwe ná'i háawí wônt'e'p'ídénde' i'gedí wîntunjó'namídí?' 21 Hebo Paul nada'póe nää pan diwebo nachaní'in hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di ôntunjó'namídí. Hedího in sundado dovâytu'an óe'áyí'namí'in Caesar-ví'piye dósan píhay" gin Festus-di Agrippa óetu'an. 22 Hedí Agrippa natú, "Naa wá' ná'i sen háa natú'nin ot'oe-í'in oda'." Festus-di óetu'an, "Tha'dibo unt'oe-í-áhay."

23 Wíyá tháwân Agrippa-ádí Bernice-ádí ná'i íve hay'i dats'ú, wên sundado tsonnin he'ennin wóegé hedá wáy-á bú'win tsonnin wóegá. Sa'wó da'aamuu, hedá háawí t'ähkí hânho sa'wó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'ûude-í'in. 24 Hedí Festus-di ovâytu'an, "Tsondi Agrippa hedá un t'owa näwe íji'in t'ähkí, binmú'dí ná'i sen. Iví'gedí t'ähkí in Hudíyodi oe Jerusalem-windá'dí hedá näwe diji'indá'dí naa díhée'an. Díwítuwínúndedi naa dítu'an ná'i sen óeháyí'ín ûnkhây'ä'. 25 Naadi wên háawin wânbo wídônshaapí óeháyí'dí. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di ôntunjó'namí'in, hedího naa dáy'ánshaamági Caesar-ví'piye dósaaní'in. 26 Hebo háawí wânbo wídîhanginnáhpí ná'i senbí'gedí naví tsondi p'ó'dédí' Caesar dônta'namí'in. Hedânho un t'ähkíwí páadépiye dómaa bînhée'amídí, hedí shánkídí uvi páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedí bîntsikabowa ihaydi shánkí dîhanginpúuwí háawí i'gedí Caesar dônta'namí'in. 27 Han dáy'an, gá dînchanpóedân bondoe'i namúuní'in wí pan dósaanídí páadé wídovâythayyanpídí háä i'gedí ônt'e'p'ídénde'in."

1 Agrippa-di Paul óetu'an, "Naadi wînk'úya' uvi'gedi bipihée'amídí." Hedi Paul imannandi ihée'an wí'bo i'aywoenídí. Gin natú:

2 "Tsondi Agrippa, náa naadi wítuhkankhâymáa naví'gedi hedá ná'i háäwi ná'in Hudíyodi naa dînt'e'p'idénde' i'gedá, hedi naa ohíhchan u-ân i' unmuu'in uvi páadépiye owindi. 3 Hedi shánkídí ohíhchan u-á ta'gendi ná'i Hudíyoví kuu dínmuu i'gedi úhanginnândi, hedá úhanginná wáygehâä handa' wídíví'ánshaa'opí'in. Hediho pín ta'gedi wída'máa dînt'ôeyaani'in.

4 "T'ähki in Hudíyo dínhanginná háa naví wówátsi donphade'in o'e'núji' ihaydi waagibo', wí'gín oe naví nangá hedá oe Jerusalem bú' iwá. 5 Hedi in dida'dáho wóetu'âami ná'in: Báyéki paayo dínhanginná naa páadédíbo Pharisee omuu'in, hedi ná'in Pharisee t'owa-á nanbí kuu shánkí kay'in dâyhúja' ná'in wé'gen Hudíyo t'owaví'wedi. 6 Náa naa dítunjó'diwékán gá dáywâyundédân Jôesi Tádá i'amí'in iví tun nanbí thehtáy pahpá'in ovâymagi'in. 7 T'ähki in tá'dí wíje Israel-ví e'nûnbí ây iwedi'in wá' ná'in in Jôesi Tádá natú'in ikhâymáa'iná dívíwâyunde', hediho kuu-á thaa-á i' óe'a'ginmä'. Hedi náa, naví tsondi unmuu'i', naa wá' hanbá dáywâyundédibo' in Hudíyodi naa dînt'e'p'idénde'. 8 Heháadan un Hudíyo wí'únkodipí úvíwâyü-ídí Jôesi Tádádí in dichuu'in ovâywâywówápa'in?

9 "Naa-ân o'ânwân báyéki dînjänäkikanpoe'o'in ná'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwä'ivi'piye. 10 Hediho oe Jerusalem han dáy'an. In owhá' p'ó'dédí'indi naa dînk'ú' báyéki t'owa Jesus-ví'in ûnmuu'in dovâypankw'ôeni'in, hedá ovây't'akhanukhâymáa ihaydi naví tun wá' eepiyebá dáymagi. 11 Häyänbo naa omää in Hudíyoví méesate eejepiye otsonpúuwídí ovâywhähwhä'namídí, hedá dáykhää dovâykaygi'amídí dítúunídí Jesus-ví'piye wídívíwâyundepí'in. Naa hânho inbí'piye ot'ayyaapóedí Hudíyo namuupí'wi bú' i'ge dáykhenjýénde dovâyhóenídí."

Paul-di Agrippa óetu'an háa ûnpóe'in hediho Jesus-ví'piye iwâyunde'in

12 "Hediho han dáy'amídí naa oe Damascus bú'piye omänwân. In owhá' p'ó'dédí'indi wên ta'nin ho dîn'an dóhúuwídí dînk'úuwídí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóenídí. 13 Naví tsondi unmuu'i', taagedi oe p'óegé omän dihaydi wí ko oe makówádí nawândi dómú', i' thanbí shánkí nakohkay'i namuu, hedi ná'i kodí na'in gimännin t'ähki dí'ánhógi. 14 T'ähkídíbo nange gikanu. Ihaydi wí to'wídí Hebrew tundi dîhéé'andi ot'oe. Dítu'an, 'Saul, Saul, háadan naa dít'ôephadekando'? U wí'bo biwänpiwá'o', wí búdu in phék'e'indi óesanhonin i'a'ts'ádíndedí ipiwá'o' waagibá.' 15 Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?' I'dí dítu'an, 'Jesus-ân omuu, u'dí dít'ôephadekando'i'. 16 Náa ówínú. Naa uvi'piye dáykeeyan gá wíde'mandân naví t'ôe dîn'amídí, hedi u'dí t'owa ovây't'ôekankhâymáa náa thaa dímu'in, hewänbo ná'idá'ba joe, owáy wíyá uvi'piye dáykeeyandi háäwi wítuhkangi'o'i wá' ovây't'ôekankhâymáa. 17 Naadi wísankhâymáa wí'gín in Hudíyo dimuu'inbí'piye hedá in Hudíyo dimuupí'inbí'piyá, hedi inbí'wedi naadi wín'aywoení. 18 Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewänbo u'dí ovâykhäge'khâymáa dínkeepúuwídí hedá Jôesi Tádáví ko i'ge dívíhúuwídí. Hedá Satan i' Penísendíví mangedi ovâyjâa'andi Jôesi Tádáví mange ovâykwohkhâymáa. Hediho naví'piye dívíwâyundedi inbí t'aywó'di ovây'owóje-i, hedá in wé'gen naví'piye dívíwâyundedi naví'in dínmuu'indádí dívíwóení gin Jesus-di dítu'an."

Paul-di Agrippa óetu'an iví t'ôe i'gedi

19 "Hediho tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítu'an waa makówádí dínkeepóedí dîhéé'andi naa dáy'a'ginnan. 20 Páadé in Damascus bú'win dovâyhée'an, iwedá in Jerusalem-indá, hedá oe Judea nange i'ge'in t'ähká, hedá in Hudíyo dimuupí'in wänbo-á. Dovâytu'an inbí t'aywó'di dáyjoe'andi Jôesi Tádáví'piye dívíhâadi-i, hedá híwó dívítsiye'amí dáykeeyamídí ta'gendi inbí t'aywó'di dáyjoe'annin. 21 Gin dáy'odiho wên Hudíyodi i' méesate hay'i kó'hé dýâ' hedi dîháyi'in dívíkhääde'. 22 Hewänbo Jôesi Tádádí háädi wänbo t'ähki

naa díkhäge^odo^o, hediho náa náwe owindi in ta^ogen namuu^oin t'áhkí t'owa dovâytumáa, tobáháa he^oennin dimuu háa he^oennin dimuupí wänbo^o. Hääwí t'áhkí ná^oin t'owa dovâytumáa^oi-á, Moses-ádí in Jôesi Tádáví tukhe^omindádí ditú^oin napuwagí^oo^oinbá namuu, hedi wíyá hääwí wänbo wó^otú^opí. ²³ Indá ditú i^o to^owí Jôesi Tádáví óesóge^oi^o t'owa ovây^oaywoenídí it'ôephadekhây^omáa^oin nachuu píhay, hedi i-á i^o páadé^oi namúuní chuwa iwedi nawáywówápúuwídí, hedânho i^odi wí^ogín Hudíyo-á Hudíyo dimuupí^oindá Jôesi Tádáví p'óegé ovâykeekankhây^omáa.”

²⁴ Wa^odi Paul ná^oi hääwí ithaykw'óe^oó ihaydi Festus tsíkhagipí ituwínú, “Paul, ɔ-á bondoe^oi-ân unmuu. Báyéki bihá^oan, hedânkun unbondoe^opuwamân.”

²⁵ Hebo Paul-di óetu^oan, “A^ogindi Festus, naa bondoe^oi wó^omuupí. Naa híwó donhangintanmáadi in ta^ogen namuu^oindá^o dáyhí^omáa. ²⁶ I^o tsondi Agrippa náwe na^oándi^o ûnhanginná ná^oi hääwí t'áhkí i^ogedi. Hedânkun iví páadépiye dáyhí^omáadi hääwí wänbo wídókaayohpí. Naa híwó dînhanginná t'áhkí ná^oi hääwí napóe i^ogedi Agrippa-á nat'oe^oin, gá kaadi wínapóepídân. ²⁷ Tsondi Agrippa, ti biwâyunde^o háa in Jôesi Tádáví tukhe^omin ditú^oin? Dînhanginnân biwâyunde^oin” gin Paul natú. ²⁸ Agrippa-di Paul óetu^oan, “Ti un^oân gáhân ɔ^odi wesebo wí Christian dípa^oi^oin?” ²⁹ Paul-di óetu^oan, “Hádéebá wesebo háa wíyá shánkí díhúuwí. Hebo naa Jôesi Tádáví^opiye dáyjúusu^oo^o ɔ-ádi hedá t'áhkí ná^oin náa thaa dit'ôeyankw'ó^onindádí naa waagibá ípúuwí^oin. Hewänbo naa wó^oda^opí kadénadi íwhimúuní^oin, naa owhimuu waagibá.”

³⁰⁻³¹ Paul ihí^obowa ihaydi i^o tsondi Agrippa hedá i^o tunjó Festus-á, Bernice-á, hedá in wé^ogen iwe dikw'ó^onindá dívíwínú, hedi oe já^owépiye dipeedi dívíhée^oan. Ditú, “Ná^oi sendá háawin wên wänbo wí^oi^oanpí óeháyjídí háa napanchanídí wänbo^o.” ³² Hedi Agrippa-di Festus óetu^oan, “Ná^oi sen dóma^op'áãdi-i^oin dínkodiwän, hewänbo náa wídínkodipí, gá Caesar-di óntunjó^onamí^oin nada^opóedân.”

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-ídí

¹ Hediho in tsonnin di^oánshaapóe na^oin kophé iwedi oe Italy-piye dísaanídí, * hediho Paul hedá wây-á pandádí ovâyjoe^oan wí tágintä (100) sundado ovâytsónmáa^oiví mange. Ná^oi sendá Julius gin nakháwä, hedi in sundado i^o Rome-wi tsondi p'ó^odédí^oví^oin gin ovâykháyä^ode^oin diwedi^oi-ân namuu. ² Wí sen Aristarchus gin nakháwä^oi wá^o na^oindádí nají^o, i-á Macedonia nangewi bú^o Thessalonica iwedi^oi namuu. Hedi wí kophé Adramyttium bú^o iwedi^oi^o ívítógi. Ná^oi kophé-á nakhây^omuu i^o bú^oây eeje oe Asia nange p'o kíngé i^ogepiye namú-ídí.

³ Wíyá tháwän oe Sidon bú^o iwe ívíwóyí^o. Julius-di Paul híwó óe^oandi iví k'ema^oin óepuwämági, indi hääwí ûntáy^oi^o óemäänídí. ⁴ Iwedá i^o kophé iwedi gimää, hewänbo i^o wáadi tí^oúupiye díchänuhúja^o, hediho oe Cyprus p'ojáadi shánkí nawaakaypí^oi^ogedi gimää. ⁵ Oe p'o^o p'ánäpiye giphade, hedi Cilicia nange hedá Pamphylia nangá p'o kíngé i^oge gimää, hedáhá^o oe Lycia nange wí bú^o Myra gin dâytu^oo^o iwe gipówá. ⁶ Iwe i^o sundadoví tsondi wíyá pí^owí kophé Alexandria-wi namuu^oi^o ishaa. Ná^oi kophé-á Italy-piye namän, hediho ditú^oan iwe ívítôení^oin.

⁷ I^o wáa hânho nakaydi jóngída^o wí háyú thaa gipundee, hedá báyéka ívít'ôe^oandi Cnidus bú^o tsowa gipówá. I^o wáa kay^oi namuudi ee gimän diwepiye wíyá wígínpuhkodipí, hediho Crete k'áygé i^ogedi giphade, Salmone gin dâytu^oo^o iwe, hedá nawaakaypí^owe i^ogedá gimän. ⁸ Jóngída^o p'o kíngé i^oge gipundee, hedi wí bú^o Lasea gin dâytu^oo^o i tsowa gipówá. Náwe naná^o diwá dâytu^oo^o “Híwó naná i^o kophé dívíwóyí^onígí^o” gin.

* **27:1** Luke wíyá Paul-ádi nají^o.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihaydi nate'núpuwamändi híwó wínamuupí wíyá shánkí gimú-ídí, hedânho Paul-di ginnân ovâytumakhe'an: ¹⁰ "K'ema'in, naa ochanpoe'o wíyá shánkí nãwedi gimäädá âyt'ôephadekhâymaa. Nã'i kophé-á hé wógebo gipedée-í, hedá wáy wên wá' díví'ot'aháanú-í." ¹¹ Hebo i' sundađoví tsondi Paul-ví hí' ônt'ôeyaaní'wedi i' sen i' kophé iví' ûnmuu'i hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovânt'ôeyan. ¹² Nã'i kophé nawhi'ân diwe wãhphade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídí, hedího t'âhki waa díví'ánshaamági i' kophé iwedi wíyá bú'ay Phoenix gin dâytú'o'i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídí, iwe dâyte'núphaadé-ídí. Oe Phoenix dâykophéwhikw'óe'ó, hedí aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'inpiye thanpiye jáadá óewa'á'ahkhánde'.

Hânho iwaa'andá ikwá'nan

¹³ Hedího aakonpha'gedi híyää iwaa'an dihaydi di'ân háa ditú waagi díví'amí'in, hedího iwedi gimäädí nã'i Crete p'ojâadi tsowa p'o kíngé i'gedi gimän. ¹⁴ Hebo háy napóe ihaydi wí waa hânho kay'i nã'i Crete nange i'ge iwaa'an, i' waa-á p'inpiye thanpiye jáadi'i waa gin dâytú'o'. ¹⁵ I' waa hânho nakaydi i' kophé óenándí wíyá páadépiye wí'ûnpukodipí, hedího i' kophé dâybée, hedí wáy i' waađi díhon diwepiyeda' gimää. ¹⁶ Wí p'ojâadi'ay Cauda gin dâytú'o'i' tsowa giphade, i' waa wãhphade wínakaypí iwe, hedí báyéki ívít'ôe'an i' kophé'ay âywhimáa'i nã'i kophé gáhâyú'i' iwe kw'áye âytaygé-ídí. ¹⁷ I' kophé'ay dâywhisóge ihaydá i' kophé gáhâyú'i' whihkannin kay'indi dâywhibuugi'an wínatha'dee-ípídí. Hedá i' te'aa i' waađi i' kophé óechånunde'i-á dâywáve, gá dikhunwóeda'dân oe Syrtis gin dâytú'o' iwe dikhãhkwođee-í'in, i' p'oe iwe wãhphade wínowä'ãnpídí. Hedího iwedi díwãnpip'omáa.

¹⁸ Wíyá tháwãn wá' i' waa hânho nakay, hedího in kophé'in sená' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychãnu, i' kophé wãhphade wínakháa-ípídí. ¹⁹ Hedá wíyá tháwãndá inbo i' kophé'i háäwí wá' p'oe iwe dâychãnu. ²⁰ Báyéki thaa agóyó wãbo than wãbo wí'âymu'pí, hedí i' waa nahánpídí kay'i iwaa'o'. Hedího gi'ân há'to wówá'in gipee-í'in.

²¹ Báyéki thaa wí'ívihúuyanpí. Hedí Paul inbí páadépiye nawindi ovâytú'an, "K'ema'in, shánkí híwó namúuniwãn naví tun dînt'ôeyaanídí Crete diwedi wígipee-ípí'in otú waa. Háy úvít'ôeyandáho há'to nã'i kây iwe gipóewiwãn hedá i' háäwí há'to gipedée-íwãn. ²² Hebo nãa wí'úví'âyîngimäänípi. Tobáháa nã'i kophé natha'dee wãbo há'to to'wí wãbo óep'oháyjí. ²³ Naa Jôesi Tádávî' omuu, hedá iví t'ôe-á dôn'o', hedí khu'di wêe iví makówáwi t'ôepa'aa'i dînpówá, ²⁴ i-á naví nú' nawindi ginnân ditú'an: 'Paul, wí'unkhunwóeda'ípi. Ú' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwînu'gí'o, hedí ú' unmuudí nã'in ú-áđi diji'in há'to wêe wãbo nachuu-í.' ²⁵ Hedânho k'ema'in, wí'íkhunwóeda'ípi. Naa dâywâyunde nã'in Jôesi Tádá natú'inbo napuwagi'o'in. ²⁶ Hewãbo wí p'ojâadi eedi gikhãhkwođee-í."

²⁷ Wíje jáadi daphade, hedí wa'di i' waađi i' mâap'oe Adriatic gin dâytú'o' i'ge díchãnuhon. Khun pinudí háädi naná' dihaydi in kophé'in sená' ditú nan tsowa nú' gipowamännin. ²⁸ Dâywä'ãntaayan, hedí wétã'di jónu (24) kwi'óhpa taa nawä'ãn gin dâyshaa. Wíyá shánkí háy dimäädá wíyá dâywä'ãntaayan dihaydá tã'di kháve (18) kwi'óhpa taa-á nawä'ãn. ²⁹ Dikhunwóeda' i' kophé k'uu eedi óechånukhâymaa'in, hedího i' kophé tí'ûupha'gedi jónu kháa'i kwãk'u maayää'i dâywaje whihkannin eeje, hedá diwówayêenídí nathay píhay dívíjûusu'an.

³⁰ Nã'in kophé'in t'ôe'in i' kophé iwedi diwhaveda' dijáanídí, hedího i' kophé'ay p'oe iwe dâywáve. Hedáhá' i' kophé gáhâyú'i' páadépiyedi wíyá maayää'i dâywajekhâymaa waagibá díví'o'. ³¹ Hebo Paul-di in sundađo hedá inbí tsondi-á ovâytú'an, "Nã'in kophé'in t'ôe'in nã'i kophé iwe dívíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í." ³² Hedího in sundađo i kophé'ay nawhi'ãndiví whihkannin dâyts'ã', hedí i kophé'ay nama'p'ã.

³³ Nathaypuwamän dihaydi Paul-di ovâytu'an dívihúuyamí gin. Ovâytu'an, "Wíje jáadi t'âhkí hânho úví'ánshaamáadi húukanpí'inbo íji". ³⁴ Hediho náa naadi kay'indi wâytumáa, háawin wên híwóhpi'in wânbo wí'únpuwagí'opí, hedânho bíhúuyan, wí koegí' untáy íchuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihaydi wí pává iké'di Jôesi Táa ikú'daa'an, hedi wí ihávedi ik'oe. ³⁶ Indi gin i'annin óemû'di shánkí híwó dichanpóedí in wá' dívihúuyan. ³⁷ Wégín tågintádáhá' tségintä'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on. ³⁸ T'âhkí dívíshu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychânu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'ôe'in i' nan dâymû'i' wídâytaapí. Hewânbo na'okhânná hedá nap'oehángíná' diwe dâymû', hediho díví'ánshaamági dínkodidáho i' kophé dâypuhkannamídí iwepiye, hedânho i' okhân deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwâk'u maayä'ä'i nawhi'wa'jendivi whihkannin dâyt'sâ', hedi i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedi ihaydibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i' whihkannin dâywhihsuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' wâadi i' kophé ee na'okhânná' diwepiye óechânuts'ûude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'nâphâ'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânbóedí'ân, hedi iwe i' kophé páadépiye ichânudi nakhâhsogedeedi wínajâapóepí. Ihaydá i' kophé tí'ûupiye'i' i' p'oe oepiyá nâäpiyá kaygindi na'a'yâpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundado díví'ánshaamáa in pan ovâyháanú-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewânbo Paul-ví wówátsi ôn'aywoeni'in i' sundadoví tsondi nada'di to'wí wânbo wí'ovâykhe'mâgipí. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe dívíjaymú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá ovâytu'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéhwhée óep'omáa'i'di dívítsahsaa-í'in. Handidânho t'âhkídíbo nan diwe wówá'in gipówá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'âhkídíbo nan deedi wówá'in gipówá ihaydi, ná'i p'ojâadi Malta gin dâytu'o'in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísigí'an. Ikwâ'dodi nat'êe, hediho dâypa't'égi, hedi dítu'an i' phaa nú'piye ívíhâadi-ídí ívísúwá'amídí. ³ Paul iphé'âywé'ge'an ipha'kw'ôenídí, hedi ipha'kw'óe'ó ihaydi wí páäyu phaadi óesúwánáandi phé jáadi napee, hedi Paul-ví man deedi ikhuugeewhi'k'û'. ⁴ In t'owa i' nange'indi i' páäyu Paul-ví man deedi nawhi'k'óe'in óemû', hedi dívítu'an, "Ná'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wânbo', nanbí jôesi 'Ovâyt'owatuhchânunde'i' gin gínkháwä'i'di há'to óewówápeemääni." ⁵ Hewânbo Paul iví man iwádâa'andi i' páäyu i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'únpoepí. ⁶ In t'owa di'ánde' i' páäyudi óekhuugee ee ûntee-í'in, háa mađi wesebo nachuhkaanú-í. Hewânbo thaa t'âhkí dívítsíkha'andi Paul háabo wí'únpoepí, hediho inbí ánshaa dâ'yegó'andi dívítu'an, "Ta'gendi ná'i sendá Jôesi waagi'ba namuu."

⁷ I' sen ná'i p'ojâadi ee natsonnáandi' Publius gin nakháwä. Ívísúwá'o' iwe tsowa ûnnavakw'ó, hedi sígídí na'in díhógidi iví tewhá ûnná' diwe poje thaa dívóyí'mâgi hedá híwó'dá dí'âyíngi'an. ⁸ Publius-ví tádá whohte eedi ûnhayk'óe. Natsáwâp'ide' hedá nasihaydi óe'ääde'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedi iví mandi óetâgedi ônjûusu'andi hehkháa óemâgi. ⁹ Ná'in napóe ihaydi báyéki in wé'gen nangewin dihay'in Paul-ví'piye di'ää, hedi in wá' hehkháa ovâymâgi. ¹⁰ Indi báyéki díhâäwímâgi na'in, hedi poje p'oe naphade ihaydi iwedí gimân dihaydi i' gíntáy'i' t'âhkí dímmâgi.

¹¹ Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojâadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívítógi. I' kophé-á Castor-áđí Pollux-áđí gin dâytu'o'. * ¹²⁻¹³ Oe Syracuse bú' gipówá, hedi poje

* **28:11** Ná'i kophé páadépiye wíje p'ónbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owaví jôesi dínmuu, Castor-áđí Pollux-áđí gin dakháwä.

thaa iwe ívíwóyí? Iwedi p'lo kíngé i'geda' gimää, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wíyá tháwän aakonpha'gedi iwaa'an, hediho wíyá tháwändá Puteoli bú' gipówá. 14-15 Iwe wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in äyshaa, hedi indi kay'indi dítu'an indádí wêe jáadi ívíwóyí'ní'in. Iwedi wíyá gimändi oe Rome-piye wây-á tí'úuwín páadé'in Rome-wín dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hediho gín'ayjay'ää. Dâyhääwíku'kw'óe'ó iwe Ap-pius gin dâytü'ó' iwehay wáy wên di'ää, wây-á wëndá wähpahde kayi' wídi'ähpídi oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytü'ó' iwe díjay. Paul-di ovâymu' ihaydi Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví pí'ná khó'jé-á shánkí nakaypóe. Han äyphade, ihaydáhá' wí háyú thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannän diwe in Hudíyo ovâyhi'máa

16 Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo óethayemägi, hewänbo wí sundadodi óe'âyíngimáa.

17 Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'dédí'in oe Rome dithaa'in iví'we ovâywé'getu'an. Dipówá ihaydi ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'inbí khuu a'ginkhanu naa wídáy'anpí wänbo', hedá nanbí t'owavi'piye wên yä'däapí'in wänbo wídáy'anpí, in Jerusalem-wín p'ó'dédí'indi dípanké', hedi ná'in Rome-wínbí mange díkán. 18 In Rome-wíndi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dínnuwä, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díháji'in wänbo wídáy'anpídi, hediho díma'p'äädi-í'in dida'wän. 19 Hewänbo in Hudíyo wídida'pí in Rome-wíndi díma'p'äädi-í'in, hediho shánkí híwó dínpo'e otúunídí Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpide tun wídómáapí wänbo naví t'owa in Hudíyo dimuu'in dovây't'e'p'êede-ídí. 20 Hedânkun naadi wâytu'khánnan ná'i háäwí i'gedi wâyhée'amídi. I' to'wí in Israel-wín t'owadi óetsíkha'máa'iví'piyebá naa dáywäyundedânho ná'i kadénadi owhimuu."

21 Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wänbo uvi'gedi natü'nin oe Judea-di wí'âyké'pí, háa wí Hudíyo tí'úu páadé'i owedí na'ää'i wänbo wên híwóhpí'in nat'oe'in uvi'gedi wínatúhpí. 22 Hebo na'in gínhanginná to'wên t'ähkí híwóhpí dívíhi'máa'in ná'in ts'aamin háhkan ní'gedi. Hedânho gida' u'di dítu'âamí'in háawi uvi wäyü úmuu'in."

23 Hediho in Hudíyo wí thaa dâyde'man wíyá di'ää-ígi', hedi i' thaa napówá ihaydi báyéki di'ää. Hédéndí hé'dibo iwedi nakin diwehay báyéki háäwí Paul-di ovâyhée'an. Háa Jôesi Tádádí t'ähkí t'owa ovâysíghóení'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ní'gedi hedá Jôesi Tádáví tukhe'minbí tun ní'gedá ovây't'ôe'andi ikhääde Jesus-ví'piye ovâywäyukannamídi. 24 Paul-ví hí' dâysígi'andi dívíwäyü wáy wên, wáy wëndá joe. 25 Hedi in Hudíyo handa' wídín'ánshaamuupídi iwedi dívíjâa'an, hewänbo wa' dipeepídi'bo Paul-di ná'i t'ä'ge hí' ovâytu'an: "I' Yä'däa'i P'oweahäadi hán'oe Isaiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'inbí'piye namú-ídí ná'i Jôesi Tádáví hí' ovâytu'âamídi:

26 Ihayda' it'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,
ihayda' bînmú'be-í, hewänbo há'to únkeepúuwí.

27 Íp'óhkâymuudi wí'íka'póya'pí.

Úví'ojemankw'ódidáhá' úvítíkhämu.

Gin úví'anpídá unbí tséedí bînmúuní

hedá unbí ojedá it'oe-í

hedá ta'gendi íka'póewí,

hedá naví'piye í'ää-í yä'däa'in wâypa'ídí, gin Jôesi Tádá natü.

Ná'i hí' natü'i-á ta'gen namuu. 28 Hedânho náa ná'in únkhây'ä' unhanginnáani'in: Jôesi Tádáví hí' in Hudíyo dimuupí'in ovâysan ovây'aywoenídi. Innânkun dívít'ôeyaani." 29 Paul ihí'bowá ihaydi in Hudíyo dívítuhänbodi dipee.

30 Paul wíje paayo iwe na'än, hedi iwá'ää i' tewhá ee nachanídi. To'wên únpuwäpówá'in t'ähkí ovâysíghógi. 31 I'di Jôesi Tádáví khuu i'gedi ovây't'ôe'an, hedá

Jesus Christ i' shánkí natsonji'iví'gedá ovâyhá'an. Khunwôeda'ginpídíbo ihée'an, hedi to'wídí wänbo wí'óekhâ'anpí.

In Tə'nin Paul-di In Rome Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâytə'nannin

¹ Naa Paul omuu'i?, Jesus Christ-gî? dáy't'ôe'o'ídi ná'in tə'nin wâysande? un Rome búu'ú iwe íthaa'in. Yôesi Tádádí naa díde?man hedá dísaanígí? dísóge iví híwó?di tųų t'owa dovâyt'ôe'ámídí. ² Hân'oebo Yôesi natú ná'i híwó?di tųų na'in dímääni'in, hedí iví tukhe?min iví tə'nin diwe i dâytə'nan. ³⁻⁴ Iví ay Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'iví'gedi dâytə'nan. Na'aypuyä ihaydi nat'owasenpaa, hedí iví thehtáy pahpâa David i hân'oe'i tsondi namuu'iví tí'úuge kă'ää'inbí'wedihó na'aypuyä. Hedí Jesus nachuudi nawâywówápóe ihaydi i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dínkeeyan ta'gendi Yôesi Tádáví ay wá? ûnmuu'in. ⁵ Hâa Jesus i'an waa namuudi Yôesi Tádá naví'piye? híwó?di namuu, hedihó in Hudíyo dimuupí'in t'owa wéngé t'ähkí dithaa'inbí'piyehó naa dísan dovâykhäge?namídí iví tųų ipiye? dívíwhäyú-ídi hedá ôn'a'ginnamídá. Kin dáy'o? hedânho t'owadi ótege-ídi. ⁶ Hedá un wá? Yôesi Tádádí wovâytukánnan Jesus Christ-ví'in ímúnídi.

⁷ Hedihó un t'ähkí oe Rome íkw'ó'nin wâysengitumáa. Yôesi Tádádí wovâyséegí hedá wovâyde?man iví t'owa ímúnídi. Idá hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dídá séegísehkanä wovâyääni hedá wovâykhäge?namí ánsaaginpidíbo? íkw'ónídi.

Paul oe Rome-piye? napunda?

⁸ Hedí náa-á häädi Jesus Christ dóhee'an ginhay-á Yôesi naví Tádá dókú'daa'o? un t'ähkí ímuudi, gá wéngé t'ähkí t'owa dívíhí'máadân unbí whäyü i'gedi. ⁹⁻¹⁰ Yôesi Tádá-áho ûnhanginná ná'i naa otú?di ta'gen namuu'in. Igí? pín ta'ge haydi dáy't'ôemáa t'owa dovâytü?odi i híwó?di tųų iví ay Jesus-ví'gedi, hedí häädi wänbo t'ähkí wâyüusu'o?. Yôesi dóda'máa i-á natúdáho hanwaapídíbo unbí'piye? dípunmääni, ¹¹ gá hânho o'ádâapunda'dân. Naa oda? hääwí i Yä'dâa'i P'oewaahâadi naa díhá'andi? wâyphadé-í'in, hedânho unbí whäyü shánkího únkay-ídi. ¹² Kinnân otú'da?: Undádí naa-ádi wé'ge ívíkhäge?namí kwee waa sen waa gi'âanídí, handa? ívíwhäyundedi.

¹³ Tí'úuwín páadé'in, oda? ûnhanginnáni'in háyan wänbo dáy'ánshaamáa omú-ídi unbí'piye?, hewänbo häädi waa hääwídí dí'ahkhánde?. Hânho oda? báyékidí unbí búu'úwín Jesus-ví'piye? dovâywhäyü'ámí'in, in wé'ge'in Hudíyo dimuupí'in t'owa dovâywhäyü'an waagibá. ¹⁴⁻¹⁵ Naa t'ähkí t'owa hääwí ophaamuu waagibá ochaá, tobá háawín dímuní wänbo?, in Greek tųųdi dívíhée'o'índá in pí'wí tųųdi dívíhée'o'índá, in hânho díhá'índá in díháhpí'índá, gá Yôesídi naa dísógedân iví híwó?di tųų t'ähkí t'owa dovâyt'ôe'ámídí. Hedânho shánkí oda? un oe Rome diwe íkw'ó'nin wá? wây't'ôe'ámí'in.

Yôesi Tádáví híwó?di tųų-á ûnkay

¹⁶ Yôesi Tádáví híwó?di tųųdi naa wídíwôeda'mähpí. Ná'i tųų-ân nakay, hedí i'gedi Yôesídi t'ähkí t'owa in ipiye? dívíwhäyunde?in ovây'aywonde?, páadé in Hudíyo dímuu'índá, hedá in Hudíyo dimuupí'índá wá?. ¹⁷ Ná'i híwó?di tųųdi díhá'andi gínhanginná háa Yôesi Tádádí t'owa ovâychaamáa'in t'aywó?di dâymáapi waagi. Hewänbo inbí whäyü dínmuu'idídá? kin i'o?, hääwí híwó?di díví'o'i namuudá yoe, iví tə'nin diwe ûntə'muu waagi:

Wí to'wí Yôesiví'piye? ta'gendi iwhäyundedáho?, iví whäyü ûnmuudíbo Yôesídi óechaamáa t'aywó?di ímáapi waagi,
hedí wówátsi óemääni.

Yôesi Tádádí wên t'owa ovâytuchänukhâymáa

18 Yôesi Tádá oe makówá na'ändidi dínkeeyo' ovâyutuchänukhâymaa'in in to'wên óe'a'ginpí'indá hedá in yä'dâapí' díví'o'indá, háa díví'o'in namuudi nat'aydi. Hedí híwó'pí díví'odibo Yôesiví ta'gen ûnmuu'in ônkaayo hedânho wé'ge'in t'owa wídyátáa-ípídí. 19 Dínkoedi híwó' dínhanginnánídí Yôesiví'gedi, gá idi ovâyhangin'annandân. 20 Yôesi Tádá pínán kay imáa hânhay wänbo nahánde'pí'in, hedí idá' Yôesi namuu hânhay nanân wänbo'. Tobá tséedí Yôesi âymúndepí wänbo', ná'i nan oepáa ikhíyé ihaydi waabo' thay'eedi ná'i hääwí gínhanginná iví'gedi i hääwí ipaa'idi. Hedânkun t'owa wídínkoedipí ditúnídí wídínhanginnáhpí'in.

21 Hewänbo tobá Yôesiví'gedi t'owa dínhanginnân wänbo', óe'a'ginnamíví'wedi hediháa óekú'daa'amíví'wedi dínkhây'ä' waagi, inbí ánskaa wídínchä'muupí hedá inbí hang-intandá dâymáapídí khuu i'gebo diyí'. 22 Báyéki dihá kin di'ánde', hewänbo hang-intáhpí'indá' dimuu. 23 Tobá Yôesi-á t'ähkívi kw'áye namuu wänbo', hedá iví wówátsi-á hânhay wänbo wí'ûnhánde'pí, ná'in t'owadáho wíyá wí'óe'a'ginmáhpí; hedí tobá Yôesi nachu'pí wänbo hedá t'owa-á dit'ahánde wänbo', báyéki hääwí t'owa waabá dínchaa'in dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí, hedá báyéki wíyá hääwí-á dâypaa, tsídé-á p'oekanu-á hääpandá pääyu-á waagá dínchaa'i', hedí ná'i hääwí dâypaa'i wá' dâya'a'ginmä'.

24 Hedího Yôesidi ovâyoye'o' díví'amídí ná'i yä'dâapí' inbí pí'ná khor'yédí dikanda'i', hedí wôeda'ginpídí yä'dâapí' hääwí wí'ná táyedi inbí túu'údí dívítsiye'o'. 25 Wíyá wídívít'óyandepí in ta'gen namuu'in Yôesiví'gedi, hedí i hôeyó namuu'idá' dívíwhâyunde'. I hääwí Yôesi ikhíyé'idá' dâya'a'ginmä' hedá ipiye' dívíyûusu'o', Yôesiví'piyá yoe, i-á ná'i hääwí ikhíyé'i namuu. Idá'mân hay'i namuu kin t'owa dínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí ditúní'in. Hamân.

26 Hedí in t'owa ná'i yä'dâapíkan díví'o'indá Yôesidi ovâyoye'o' i wôeda'wó'gí hääwí hânho dikanda'i wíyá díví'âamídí. In kwiya' wänbo háa inbí wówátsi thaa dínmúní waagi wídithaapí, hedá wây-á kwiya'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmáa. 27 Hedí in senä' wá' han waagibá dívíkanhon. Inbí kweeyôe-ádí dívítháye'bé-iví'wedi dínkhây'ä' waagi, shánkídí dida' wây-á senä'dádí inbí túu'údí dívít'aywó'kanmá've-í'in. Hedí ná'in senä' wôeda'wó'gí wí'ná táyedi dívítsiye'odi i tuchänu dín'ä'i ovâymä', hedí inbí t'aywó'di dínmuudi inbí túu'ú dâypede'e'o'.

28 Dichampo' wínachä'muupí'in Yôesiví'gedi ta'ge díví'ánshaa'âamídí, hedího Yôesidi ovâyoye'o' inbí yä'dâapí' ánskaa-ádí, i hääwí dínkankhây'ähpi' díví'amídí. 29 Yä'dâapí'-ádí híwó'pí-ádí' inbí pí'ná khor'yé dinto'on; hânho dihá't'aa; wây-á to'wëndádá háa'wänbo-á dimuu; hânho dithúut'óe; häädi wänbo t'ähkí dit'owat'akhanuda'; hânho dívít'aymáa; häädi wänbo t'ähkí dívíhóeyómáa; wây-á t'owaví'gedi yanákí díví'ánshamáa hedá dívíhí'máa; 30 t'owa dâytusúu'o'; Yôesi dâyt'ay; t'owa t'ämägi' dâytumáa; dívíyêngi; dívípihuude'; wíyá shánkí t'aywó'di ts'aa'bi i'gedi díví'ánshamáa díví'amídí; inbí tádá-á yíyá-á wídyát'óyandepí; 31 inbí ánskaa-á wídínchä'muupí; háa dívítu'an waa wídíví'opí; inbí maatu'indá wídâyseegípí; wây-á to'wênbí'piye' wídi'iyapo'pí. 32 Yôesi natsonpóe in to'wên ha'wáa díví'o'indá dínkhây'ä' diháani'in, hewänbo ná'i dínhanginnân wänbo handá' dívíkanhon, hedá hä'ida'ba' yoe, ovâyhí'an wây-á to'wên hanbá díví'amídí.

2

Na'indá wígínk'óepí gitúnídí t'owaví'gedi háa dín'ä'in

1 Hedího wí to'wídí wây-á t'owa ovâytuusúu'odi natû' t'aywó'to'in dimuu'in, i-á há'to ûnkoedí-í natúní'in wí'bo wí't'aywó'nánpí'in, tobá to'wí namúní wänbo'. In wé'ge'inbí'gedi kin waagi ihée'odi, wí'bo iví t'aywó'di ipikeekw'óe'ó, gá in waag-ibá it'aywó'dodân. 2 Hedí gínhanginná Yôesi híwó' i'o'in in t'owa kin díví'o'in ovâyutuchänudi, gá i-á ûnhanginnândân ta'gendi háawin dimuu'in. 3 Ná'i to'wídí wây-á to'wên ovâytuusúu'odi hewänbo in waagibá it'aywó'dodi ma'di ná'ánde Yôesidi há'to

óetuchänú-í'in. ⁴ Hedá wá' tobá Yôesi na'inbí'piye' híwó'di namuu wänbo hedá hânho nabo'atã wänbo-á, ma'di ná'i to'wí na'ánde háãbo wínamuupí'in. Ti wí'ûhanginnáhpí'an Yôesi i-áđi híwó'di namuu'in, gá Yôesi nada'dân ná'i to'wí iví t'aywó'di iyoe'amí'in?

⁵ Hewanbo t'óyanpí'da' namuudi hedá iví t'aywó'di iyoe'angepídi, iví tuchänu shánki pín'aywó'nin ûnmúni owáy Yôesidi t'owa ovâytechänu ihaydi, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi. Ihaydá Yôesi in t'owa ovâyta'gekeekw'ôení háa híwó' háa híwó'pí díví'annin. ⁶ Wëndá híwó' íví'o', hedá wëndá híwó'pí íví'o', hedí Yôesidi na'in wí'inbo dímmáni háãwí gín'ã'i'. ⁷ Wáy wên t'owa-á háãdi wänbo t'ähki híwó' dívíkanhon, hedí dida' Yôesidi ovâytege-í'in hedá híwó' ovâyma've-í'in, hedá dida' hânhay wänbo t'ähki diwówayêeni'in. Ná'in t'owa-á Yôesidi wówátsi nahánde'pí'in ovâymmáni. ⁸ Wây-á t'owa-á dihãkhãdá ingí'da' háãwí t'ähki dikanda', hedí Yôesiví ta'gen ûnmuu'in wí'ôn'a'ginpi, hewänbo shánkidí in yã'dãapí'in namuu'in dívíkanhon. Kí'min t'owa-áho Yôesidi ovâytechänukhãmma, indádi nat'aydi. ⁹ To'wên t'ähki dívíyã'dãapísiye'annindá wí'inbo báyéki t'ôephade dínpuwí, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Hewänbo in t'owa híwó' díví'annindá Yôesidi ovâytege-í hedá híwó' ovâyma've-í, hedá híhchan ánsaa-á ovâymmáni, páadé in Hudíyo dimuu'indá, hewänbo wá' in Hudíyo dimuupí'indá, ¹¹ gá Yôesidá t'ähki t'owa handa' ovâymaãdân.

Yôesi Tádáda'mân ûnk'ôe natúnídi t'owaví'gedi háa dín'ã'in

¹² In Hudíyo dimuupí'in wídytaapí i tsontu Moses ita'nandi', hewänbo dívít'aywó'dodíbo' ovâytechänú-í tobá i tsontu dâymáapí wänbo'. Hedá in Hudíyo-á ná'i tsontu-á dâytaa wänbo', dívít'aywó'dodíbo i tsontuudá inbí t'aywó'di dínmuu'i ovâykeekw'ôení. ¹³ In to'wên Yôesiví tsontu dâya'a'ginnannindáho Yôesidi ovâychãmma t'aywó'di wídytaapí waagi, in to'wên diwãnpit'o'indá'ba yoe. ¹⁴ Tobá in Hudíyo dimuupí'in Moses-ví tsontu dâymáapí wänbo', háa ná'i tsontu natú' waagi wí'bo díví'odá, kindidi nakeepo' ho dínhanginná'nin háa híwó'di namuu'in hedá háa híwó'di namuupí'indá, ¹⁵ hedího háa díví'o'in namuudi nakeepo' i tsontu Moses ita'nandibá inbí ánsaa iwebo dâymáa'in, hedí inbí pí'ná khó'yé wá' ditaachanpo' háa híwó' díví'o'in háa yoe. ¹⁶ Hedího i thaa napówa-í Yôesi Tádádí t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídi háa híwó' háa híwó'pí díví'annin, tobá kaadi díví'an wänbo'. Hedí Christ Jesus-áho i namuu óesóge'i kin ovaytu'amídi. Kindá ihaydá' t'owa dovâytu'o', Yôesiví híwó'di tuu dovây't'ôe'odi.

In Hudíyo-áđi Yôesiví tsontu ûnmuu'i-áđi

¹⁷ Ma'di wí to'wí wí'bo iví'gedi ihí'máadi natú' wí kodí'di Hudíyo namuu'in, hedí na'ánde Moses-ví tsontu itaadíbo' ôn'aywoeni'in, hedí iyêngihée'odi natú' Yôesi óe'a'ginmä'in. ¹⁸ I-á ûhanginná háa Yôesi nada'in i'amí'in, hedá ûhanginná wá' wé'i wí yã'dãa'i namuu'in wé'i wí yã'dãapí' namuu'indá gá Yôesiví tsontu iwedi naháhpóedân, ¹⁹ hedího na'ánde' ovâypahúuwí'in in to'wên tsí't'aa'in waagi'inbá dimuu'in, Yôesiví'gedi wídnhanginnáhpídi, hedá in to'wên phakhuu ee dikw'ó'ningí'-á wí kohthay waagibá namuu gin na'ánde'. ²⁰ Hedá wá' nada' in to'wên Yôesiví'gedi háãbo wídnhanginnáhpí'in ovâyháãwíthayyamí'in, hedá in to'wên áyyãã waagi'inbá dimuu'in ovâyhá'amí, gá ná'i tsontu imáa'in diwedi ûhanginnândân t'ähki in ta'gen namuu'in. ²¹ Idi pí'wên t'owa ovâyhá'o', hedí háadan i-á wí'bo wí'ipihá'opí? Idi ovâytumakhe'o wídvísã'mamípidí, hedí háadan i isã'bo'? ²² Wây-á t'owa ovâytu'o wíyá to'wíwí sedó-áđi háa kwiyó-áđi wídvíwíhohkwomá've-ípi gin, hedí háadan i-á wí'bo kinbá it'aywó'do'? I natú' it'ay'in i háãwí t'owa dâykhiyé'i' inbí yôesi dínmuu waa dâychã'i', hedí háadan i-á ná'i háãwíbá isã'bo' i tewhá wáyýé nakw'ó' deeye? ²³ Iphuededi natú' Yôesiví tsontu itaa'in, hedí háadan ná'i tsontu i'a'gindopídi Yôesi wôeda' iwe óesógénde'? ²⁴ Háa Yôesiví ta'nin diwe nata'muu waa napo', kinnân natú'di:

Háa un Hudíyo ímuu'in úví'o'in namuudi ná'in Hudíyo dimuupí'in Yôesiví'gedi yanáki dívíhée'o'.

In Hudíyoví k'ewe' taadibo há'to in ovây'aywoeni

²⁵ Wí Hudíyo Yôesiví tsontuú i'a'gindodáho', in Hudíyoví k'ewe' taa imáa'indá ûnchâ'muu; hewänbo ná'i tsontuú i'a'gindopídá, tobá nataamuu wänbo' iví taa wí'ûnchâ'muupí. ²⁶ Hedi wí Hudíyo namuupí' Yôesiví tsontuú i'a'gindodi tobá in Hudíyoví k'ewe' taa imáapí wänbo', Yôesidi óechaa nataamuu waagibá. ²⁷ Wí to'wí iví túu'ú ûnk'ewe'taamuupídí hewänbo i tsontuú i'a'gindodá un Hudíyo ímuu'in wovâykeekw'óe'ó híwó' wí'úví'opídí, gá i tsontuú wíwín'a'gindopídân, tobá ná'i tsontuú-á únta'muu wänbo heda' tobá ík'ewe'taamuu wänbo'.

²⁸⁻²⁹ To'wí wänbo wí Hudíyo waa nawänpi'aypuyädibo ta'gendi Hudíyo wínamuupí. Hedi wí to'wí in ta'gennin k'ewe' taa wí'imáapí wên k'ewe' taadi iví túu'ú eedi óewänpitaa'andibo'. Hewänbo nakhây'ä' wí to'wí iví pí'ná khó'yé-áho kodí'di Hudíyo namúní'in hedânho ta'gendi ha'bi namúnídí, heda' in ta'gennin k'ewe' taa-á pí'ná khó'yéba imá've-í'indá ûnk'hây'ä'. Hedi kin waagi ûnpo' i tsontuú iwänpi'a'gindodida'ba yoe, hewänbo i Yä'dâa'i P'oewahâadi óetaa'an waagibá nakhây'ä'. Wí to'wí ha'biví'gedi Yôesi-ân híwó' ihée'o', t'owada'ba yoe.

3

¹ Ma'di to'wí na'âani, "Hää-an in Hudíyo dâymáa in wé'ge'in t'owa dâymáapí'? Hedi háagí'innan nachâ'muu há'in Hudíyoví k'ewe' taa?" ² Gá báyéki'innân. Páadé iweho Yôesidi in Hudíyo iví tsontuú ovâymägi dâ'yâyîngi'amídí. ³ Hedi tobá wáy wên in háa dínkhây'ä' waagi wídíví'opí wänbo', ti Yôesi wá' ûn'óde-í' amídí háa ituu'an waagi? ⁴ Yoe, há'to ûn'óde-í. Gínkhây'ä' gitúní'in Yôesi-á wí'ihôeyó'opí'in tobá t'âhki' t'owa dihôeyó wänbo'. Yôesiví ta'nin diwe iví'gedi ûntü' waa:

Ihée'andá t'owa dínhanginnáni ta'ge ihí'máa'in.

Hedi t'owadi ônt'e'p'idénde wänbo dínhanginpúwí hânhay wänbo híwó'pí wí'i'opí'in.

⁵ Hewänbo ma'di wí to'wí t'owada' namuudibo kin na'ánde': "Naa dáyhíwó'pí'andá, Yôesi-á shánki híwó'dá i'o'in nakeepo'; hedánkun híwó' wínamuupí Yôesidi dítuchänú-í'in." ⁶ Hewänbo wí'gínkhây'ähpí kin waagi ívihée'amí'in. Yôesi wí'bo híwó' i'opídá, hândidan i-á ûnkoedí-í ta'ge natúní'in in t'owa dívít'aywó'nannin? ⁷⁻⁸ Hedi ma'di to'wí kinnân natúní: "Naa dáyhóeyó'andáho', iwedi nakeepo' Yôesi-á shánki hay'i namuu'in, gá i-á wínahôeyópídân. Hediho kin napo'di Yôesi wí'ûnk'óepí dítu'âamídí t'aywó'to'í omuu'in." Hewänbo to'wí kin ihée'andiví hí' ûntü'da' gínkhây'ä' ívít'aywó'nâamí'in, hedânho na'inbí t'aywó'di iwedi hääwí híwó'di napúwí. Wên t'owa yanáki naví'gedi dívíhóeyóhí'máadí dítü' kin waagi naa oháhkanyi'in. Ha'min t'owa-áho i tuchänu dín'ä'i' dâyhóní-áhe'.

T'âhkídíbo dívít'aywó'nan

⁹ Nää otsikapúwí, ti na'in Hudíyo shánki híwó'nin gimuu in wé'ge'in t'owaví'wedi? Hedân yoe. Naadi ho wâykeekw'ódi t'âhkídíbo t'aywó'to'indá' gimuu'in, na'in Hudíyo-á heda' in Hudíyo dimuupí'indá. ¹⁰ Yôesiví ta'nin diwe kinnân ûnta'muu:

To'wí wänbo iví wówátsi ta'ge wí'ihonpí, wí' wänbo yoe.

¹¹ To'wí wänbo wínaka'póya'pí háa in yä'dâa'in namuu'in, to'wí wänbo wínada'pí Yôesi óetaa-í'in.

¹² T'âhkídíbo Yôesiví'wedi dívíhänge'an, inbí wówátsi-á hääbo wídínchâ'muupí, wí' wänbo wína'ânpí híwó' i'o'í'.

¹³ Wí penípho óehuudi nasuu waagibá inbí hí'-á tay'i dínmuu, hôeyóda' inbí hân diwe dínkw'ó, háa dítü' waa whänpüuví só'p'oe waagi'ba dínmuu,

¹⁴ hedi inbí sóphogedi t'aywó'di hí'-á heda' hí' nawhâhkant'óe'i-á báyékiho dínpi'.

- 15 Häädi wänbo t'ähki dikhâymuu dâyt'owat'ahânú-ídí,
 16 wâhää dimää wänbo hääwi dâypedee'o', hedá t'owa-á ovâydaháachando?
 17 Hää inbí wówátsi tsaaginpidíbo dâyhúuwí'in wídínkoedihanginnáhpí,
 18 hedi Yôesi-á háy wänbo-á wídây'a'ginpí.

Yôesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waa inbí whäyu dínmuudibo', háa díví'o'in namuudá yoe

19 Gínhanginná t'ähki Yôesivi tsontuü natû'di-á in to'wên dâya'ginnamídí dívísó'dêe'ingí'in namuu'in, hedânho wídítúnipídí wídívít'aywó'nanní'in, hediho t'ähki t'owa dínhanginná Yôesivi'piye' dívít'aywó'nannin. 20 Yôesi há'to natúní wí to'wí t'aywó'di imáapí' waagi namuu iví tsontuü òn'a'ginnamídí iwänpisó'díndedibo', gá ná'i tsontuudá in t'owa ovâykeekw'óe'ódân dívít'aywó'do'in. 21-22 Hediho ná-áho ná'in nathaypóe háa t'ähki Yôesivi tã'nin diwe ûntû' waa: Yôesidi in t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waagibá inbí whäyu Jesus Christ-ví'piye' dínmuudi, i tsontuü dâya'ginnamídí dívísó'díndedida' bá yoe. Ná'i tuu-á t'ähki t'owagi' namuu, t'ähki t'owa há'minda' gimuudi, 23 gá t'ähkidíbo ívít'aywó'nandân, hediho to'wí wänbo yä'dâa'ida' wínamuupí Yôesi t'ähki yä'dâa'i namuu waagibá. 24 Gínt'anmuupí wänbo Christ Jesus iví ûnp'oedi iwá'âa na'inbí t'aywó'di iwedí díma'p'ädi-ídí, hedi ná'i namuudiho Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ûnmuudi díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagibá. 25-26 Hânwänbo Yôesi Tádá í'ânshaamägi Jesus ósaanídí, iví ûnp'oe ich'âanídí, hedânho iví'piye' ívîwhâyundedáho na'inbí t'aywó'di dínýâa'amí. Hânhay waabo t'owa dívít'aywó'nann wänbo Yôesi Tádá nabo'atádí itsíkha'andi wesebo wí'ovâyutçhänupí dín'ä waagi. I-á wí'bo t'aywó'di wí'imáapí kin i'an wänbo', gá Jesus-dáho in t'owaví t'aywó'di ovâyçhaamáa. Hediho ná-á híwó'da' i'o'in na'in dínkeeyo', to'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâyçhaamáadí t'aywó'di wídâyamáapí waagibá.

27 Hediho Yôesi Tádádí há'wâa na'ingí' i'andi, ti gínk'óe ívíyêngihée'amídí? Hedân yoe. Háadí? Gá Yôesi Tádádí díçhaamáadân t'aywó'di wí'âyamáapí waagi hääwi híwó'di íví'andi namuudá yoe, hewänbo Jesus-ví'piye' ívîwänpiwhâyundedân. 28 Hedânho gínhanginná Yôesi Tádádí t'owa ovâyçhaamáa t'aywó'di wídâyamáapí waagi inbí whäyu dínmuudibo', i tsontuü dâya'ginnamídí dívíkhäädédida' bá yoe.

29 Hedi ti gi'âaní Yôesi-á in Hudíyoví'da' namuu'in, in Hudíyo dimuupí'inbí-á yoe? Hedân yoe. Yôesi-á in Hudíyo dimuupí'inbí' wá' namuu, 30 gá wí'da' wí Yôesi na'ândân, hedi idáho ovâyçhaamáa in Hudíyo dimuupí'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in t'aywó'di wídâyamáapí waagibá, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' hanbá. 31 Hedânho na'inbí whäyu gínmuudibo ti ná'i tsontuü-á äyyoegi'o'? Hedân yoe. Ná-á shánki gínkoedi äy'a'ginnamídí háa natû' waa.

4

Abraham-bí whäyu háawin ûnmuu'in

1 Náa wâyhí'khâymaa Abraham-bí'gedí háa ûnpóe'in, i-á na'in Hudíyo gimuu'inbí páadé'i thehtáy pahpâa gínmuu. 2 Yôesi natúdáho idá Abraham-dá óeçhaamáa'in t'aywó'di imáapí waagi híwó' i'odibo', hedânho Abraham ûnkoedi-íwän iví híwó'di tsiyekan ni'gedí iyêngihée'amídí. Hewänbo Yôesi wínatúhpí Abraham-dá ûnkoedi iyêngihée'amí'in. 3 Yôesivi tã'nin diwe kinnân nata'muupí'an:

Abraham Yôesivi'piye' iwhâyudânkun Yôesidi óeçhaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

4 Kin waagi namuupí'an: To'wí it'óe'andi-á óewá'ánde', hedi iví wá'âa ûnt'anmuu háyú it'óe'an waagidi, wí'óewänpidamâhpí. 5 Hewänbo to'wí wänbo híwó'di hääwi i'andi nawänpimuudibo há'to ûnkoedi-í natúnídí t'aywó'di wí'imáapí waagi' bá namuu. Yôesida'mân ûnk'óe wí to'wí óeçhaamá've-ídí t'aywó'di wí'imáapí waagi, ná'i to'wí t'aywó'to'i namuu wänbo', hedi kin óeçhaamáa iví whäyu ûnmuudibo', híwó' i'amídí

iwänpikhäädedidá yoe. ⁶ Hedânkun David hân'oe natú in to'wên Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wíðâyamáapí waagi dihíhchaa-í, hewänbo híwó' díví'amídí dívíkhääde'in namuudá yoe. ⁷ Kinnân ita'nan:

In to'wên inbí yä'dâapí tsiyekan ovây'owóyé'indádí
in to'wên inbí t'aywó'di ovâyâyâ'annindádí dihíhchaa.

⁸ I to'wí Yôesidi wíyá wí'óetu'opí t'aywó'kandi gin nahíhchaa.

⁹ Hedi to'gí'-an ná'i híhchan namúni? Ti in Hudíyogí'da'?? Yoe, in Hudíyo dimuupí'ingí' wá' namuupí'an. Gínhanginnáhpí'an Yôesi natú'in idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ¹⁰ Hewänbo ti Abraham in Hudíyo-ví k'ewe' taadi ho nataamuu ihaydân kin Yôesi iví'gedi natú? Yoe, wa'di óetaa'anpídíbo-ân. ¹¹ Tí'úugédân Yôesi natú Abraham in taa ikéyí'in nathaypúwídí Yôesidi ho óechaamáa'in t'aywó'di wí'imáapí waagi. Hewänbo kin Yôesi ho i'an Abraham-bí whäyü ûnmuudibo wa' in taa imáapídíbo'. Hedânkun Abraham-dá t'ähkí in to'wên ta'gendi Yôesiví'piye' dívíwhäyunde'inbí tádá waagi'ba dínmúni, tobá ná'in Hudíyoví k'ewe' taa dâymáapí wänbo', hedi in wá' Yôesidi ovâychaamáa t'aywó'di wíðâyamáapí waagi. ¹² Hedá in to'wên kin ditaamuu'indá wá' Abraham-dá inbí tádá waagi'ba dínmuu, hewänbo in t'ähkíwí-á yoe. Abraham-bí äy waagi'in ta'gendi dimúnídí, indá dántáy iví ahtaa eeye díví'ah TUYÉ-ídí, i waagibá whäyü dâymá'vé-ídí, in taada'ba yoe, gá ná'i whäyü-áho Abraham imáadân wa' in taa iké'pídíbo'.

¹³ Yôesidi iví tuu Abraham óemägi idi Abraham-dádí iví äy iwedi'indádí ovâymääní'in hääwí t'ähkí náä oepáa k'aydiwí', hewänbo kin natú gá Abraham óechaamáadân t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi, i tsontuu i'a'ginnamídí ikhäädedidá yoe. ¹⁴ Yôesidi i hääwí ipäkhâyamáa'i' in to'wên i tsontuu dâya'a'ginnamídí dívisó'dinde'in ovâymäänídáho', in whäyü iví'piye' wínatâynípí, hedi i tuu Yôesi imägi'i-á hääbo wí'ûnmúní. ¹⁵ Hewänbo wí to'wí i tsontuu i'a'ginhánúdá Yôesidi óetuchänunde'. Tsontuu wänbo nayipídá há'to nakoeđí-í wí to'wí i'a'ginhánú-ídí, hewänbo nayi-ákun ná'i tsontuu.

¹⁶ Hedânkun hääwí híwó'di iví'anpídíbo Yôesi iví tuu imägi t'ähkí in Abraham-bí äy iwedi'in dimuu'in dínkoeđi iví séegísehkanä dâykéyí'in inbí whäyü dínmuudi. Hedi kin Yôesidi ovây'âamí in to'wên i tsontuu dâymáa'indá'ba yoe, hewänbo t'ähkí in to'wên dívíwhäyunde'in Abraham iwhäyü waagibá. Abraham-dá tádá waagi'ba gínmuu t'ähkí na'in ta'gendi Yôesiví'piye' ívíwhäyunde'ingí'. ¹⁷ Yôesiví ta'nin diwe ûnkw'ó háa Yôesi natú waagi:

Abraham, wí tádá waagi wísóge báyéki t'owagí' wéngé dithaa wänbo'.

Abraham-dá Yôesivípiye' iwhäyunde', hediho Yôesidi i-á ho óechaä hä'in t'owaví tádá dínmuu waagi. Yôesi-á ûnkoedi chu'in wänbo ovâywówápaa-ídí, hedá tobáháa hääwí wa' wínapóepí wänbo', napúwí gin Yôesi natúdáho', napúwí-ákun.

Háa Abraham Yôesiví'piye' iwhäyü waa na'in wá' gínkhây'ä' ívíwhäyü-í'in

¹⁸ Hediho tobá whäyupíwó' waa namuu wänbo' Abraham-dá iwhäyü báyéki t'owa wéngé t'ähkí dithaa'inbí tádá dínpuwagít'óe'in, gá Yôesidi óetu'andân báyéki tí'úuge ká'ää'in ûnkwó'gít'óe'in, hedi han ûnpóe. ¹⁹ Iví túu'ú i'gedi i'ánshaamáadí, há'to i'âykw'óeni waa nachaa, ma'di tägintä (100) paayo'i ho namuudi, hedá iví kwiyo Sarah-á wäphade kwiyo náä ûnmuudiho', há'to nasáhpúwí i'gedi wá' i'ánshaa'an. Hewänbo tobá kin namuu wänbo iví whäyü wa'di ûnkay. ²⁰ Yôesiví tuu óemägi'in ônwhäyü, hedi iví whäyü ûnhááníwí'wedi shánki ûnkaypóe, hediho Yôesi-áho kw'áayébo' óemáa. ²¹ Iví pí'ná k'hó'yého' ûnhanginná Yôesi ûnkoedi'in hääwí t'ähkí natú'i' i'amídí. ²² Hedânkun Yôesi natú idi Abraham óechaamáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví whäyü ûnmuudi. ²³ Hewänbo ná'i hí' Abraham-bí'gedi Yôesi natú'i' Abraham-gí'da' wínatá'muupí, ²⁴ hewänbo na'ingí'-ân wá' nata'muu, gá Yôesi-á natúdan na'in wá' díchaa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi

iví'piye' ívíwhäyundedi, idá Jesus na'inbí tsondi shánki hay'i gínmuu'i' óewáywówápa. 25 Yôesi Tádádí Jesus óemági na'inbí t'aywó'di gínmuudi nachúu-ídi, hedá óewáywówápa nakeepúwídi díchaamá'in t'aywó'di wí'âyámápi waagi. Jesus-ví'piye' ívíwhäyundedáho Yôesi Tádádí díchaamá t'aywó'di wí'âyámápi waagi.

5

1 Hedího náa Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'indádí Yôesi Tádá-ádí díwón, gá Yôesi Tádádá díchaamáadân t'aywó'di wí'âyámápi waagi na'inbí whäyü gínmuudi. 2 Hedí na'inbí whäyü gínmuudibá Jesus-di Yôesi Tádáví'piye' díkán, iví séegísehkanä âytáa-ídi, hedi háädi wänbo t'ähki ná'i séegísehkanä-á âymá've-í. Hedí hânho ívíhíhchando', gá gínhanginnândân wáy wí thaa-á Yôesiví sa'wó'di kohthay iwe i-ádí gikwó'gít'óe'in. 3 Hewänbo háhaydi'dá'ba wíghíhchanpí. Gíhíhchan wá' âyt'ôephadende wänbo', gá tobáháa gínpóe wänbo ná'i t'ôephade namuu'ídi gíháhpo'dân ívíyää'amídi. 4 Hedá ívíyää'andá shánki gikweesenpa', hedi gikweesenpaa iwedáho shánki gínhanginná ho napúwí'in háa Yôesi natú waa dípägít'óe'in. 5 Hedí kin ívíwhäyundedá há'to gichanpúwí híwó'pí'piye' ívíwhäyunde'in, gá i Yä'dâa'i P'oewaahâa Yôesidi dímgá'i na'inbí pí'ná khó'yé âymáadân, hedi idá dínthayyo Yôesi Tádádí hânho na'in díséegí'in. 6 Wa'di wí'bo ívípikhäge'namídi yä'dâa'in gimúnídi gínkoedipídíbo', híwó' naná' díhaydân Christ nachuu na'in gimuudi, in Yôesi ây'a'ginpí'in gimuu wänbo'. 7 Nabâapu'wan óeshaa-ídi wí to'wí nahíye-í'i wíyá to'wígí' nachúu-ídi, tobáháa i wíyá to'wí i tsontuü i'a'gindo wänbo'. Ma'dân wí to'wí nahíye-í wíyá to'wí íví wówátsi ta'ge ihondi namuu'ígí' nachúu-ídi. 8 Hewänbo wa'di na'inbí wówátsi thaa t'aywó'diwe gikw'ó' díhaydibo Christ na'ingí' nachuu. Kindidân Yôesi Tádádí dínkeeyan na'in hânho díséegí'in.

9 Hedânkun ta'gendi gínhanginná Jesus-di dín'aywoeni'in Yôesi Tádádí wídítuchänú-ípídi, gá na'ingí' ho nachuudi iví ûnp'oe ich'áadân, hedânho Yôesi Tádádí díchaamá've-ídi t'aywó'di wí'âyámápi waagi. 10 Yôesi Tádáví hânmin gimú'dewän, hewänbo náa-á i-ádí ívíwón iví ay na'ingí' nachuudi. Hedího náa Yôesi Tádá-ádí ívíwónídi gínhanginná ta'gendi dín'aywoeni'in gá iví ay wíyá ûnwówápóedân. 11 Hewänbo háhaydá'ba wínamuupí, náa-á gíhíhchan wá' gá Jesus Christ, i shánki natsonyi'i namuu'i hedá i Yôesi Tádá-ádí díwóní-á, idiho dínkeeyan háawi Yôesi Tádá namuu'in.

Háa Adam i'annin namuudi in chuwa na'in dínkán, hewänbo háa Christ i'annin namuudá wówátsi âymáa

12 Wí wí' to'wí Adam gin nakháwä'i' it'aywó'nán, hedi i-á it'aywó'nandi t'ähki t'owa t'aywó'di giyámu. Adam-dá it'aywó'nandi nachuu, hedi na'in wá' ívít'aywó'nandibo t'ähkídíbo git'aháani. 13 Wí tsontuü wänbo nayipídáho Yôesi há'to natúní t'owa wídyátsontuü'a'ginmáapi'in hediho wínatúnípi dívít'aywó'nannin. Hewänbo náa oepáa k'aydi in t'owa-á dívít'aywó'doho wa'di Moses i tsontuü ita'nanpídíbo'. 14 Ná'in gínhanginná gá Adam-bí thaa iwedi Moses-ví thaa iwehay chuwa-á t'ähki t'owa dínpówádân, tobá inbí t'aywó'di dínmuu'i Adam-bí t'aywó'di waagi wídínmuupí wänbo'. 15 Háa Adam ûnpóe'indi díhá'o Jesus-ví'gedi, i-á Adam-bí wówátsi thaa ihaydi wa' náa oepáa k'aydi wínapówápi. Hewänbo háa Adam i'annindá hedá háa Jesus i'annindá handa' wídánmuupí. Háawí Yôesidi khâagipí dímä'i-á Adam-bí t'aywó'diví shánki nakay. Wí' wí sen Adam namuu'i Yôesiví p'óegédí ihânge'andibo t'ähki t'owa dit'ahán. Hewänbo Yôesiví séegísehkanä-á hedá háawí dímä'i-á shánki gáhâyü'i ûnmuu Adam-bí t'aywó'di ûnmuu'iví'wedi, hedi t'ähki t'owa dínkoedi ná'i Yôesi imä'i dâyhónídi, wí' wí sen Jesus Christ namuu'iví séegísehkanä ûnmuudi. 16 Hedí háa napóe'in i Yôesi Tádádí dímä' iwedi hedá háa napóe'in Adam-bí t'aywó'di iwedá handa' wídánmuupí. Ná'in wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudá Yôesi Tádá natú tuchänu-á na'ää-í, hewänbo tobá báyéki wáy-á t'owa báyéki t'aywó' díví'o wänbo', Yôesidi wí híwó'di háawí wá'âapídíbo na'in dímä' waagibá idi díchaamá t'aywó'di wí'âyámápi waagi. 17 Hedânkun wí wí' sen

it'aywó'nandibo chuwadi na'in t'ähki díhógi. Hewänbo háa ná'i wíyá wí sen Jesus Christ namuu'i' i'annindá shánkí hay'in namuu. Idá hânho báyéki séegísehkanä-á dímä', hedí kinnân dítumáa: Tobá gínt'anmuupí wänbo', i-á natú' idi díchaamáa t'aywó'di wí'âymapí waagi, hedí wówátsi nahándepe'in âymá've-í, hedá iwe tsonnin waagi'inbá githáa-í.

18 Hedího ha'wâagi napóe. Wéhpêe t'aywó'nin Adam i'annin namuudiho tuchänu napówa t'ähki t'owagi', hedá han waagibá wí wí' ta'geda' hääwí Jesus i'annin namuudi nakoedi t'ähki t'owa ovâytu'amídi t'aywó'di dâymáapí'in waagi'in dimuu, hedá wówátsi nahándepe'indá ovâymaßäní. 19 Wí wí' to'wí Adam namuu'i háa Yôesi Tádádí óetu'an waa wí'i'a'gínpídiho t'ähki t'owa dit'aywó'to'inpaa. Hanbá i wíyá wí' to'wí Jesus namuu'i' i'a'ginnandibo t'ähki t'owa díngoed dipúwí'in in Yôesidi ovâychaamáa'in t'aywó'di wí'dâymapí waagi. 20 Yôesi iví tsonnu imägi t'owa ovâythayyamídi háyú hânho dívít'aywó'nannin. Hewänbo i t'aywó'di gínkeepóe ihaydá Yôesivi séegísehkanä-á shánkí wänbo-á ûnkeepóe. 21 Hedího i t'aywó'di kay'i namuudibo t'owa ovây'tandânho chuwaho dínk'óe, hewänbo Yôesi Tádáví séegísehkanä-á t'aywó'divi shánkí ûnkay, hedího na'in díchaamáa t'aywó'di wí'âymapí waagi hedânho wówátsi nahándepe'in âykéyídi, háa Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'i na'ingí' i'annin namuudi.

6

Háa Christ i'annin namuudiho ta'gendi giwówayêeni

1 Báyéki t'aywó'di dín'owóyéndediho Yôesivi séegísehkanä shánkí ûnkeepóe'. Hedího hân gínkhây'ä' iví'amí'in? Ti in ta'gen gínk'óe ivít'aywó'kanhúuwídi wíyá shánkí iví séegísehkanä ûnkeepúwídi'bo'? 2 Hedân yoe. T'owa chu'in dimuu'indá wídívít'aywó'dopi, hedího t'owa chu'in waagi'inbá gínkhây'ä' gimúní'in hedânho t'aywó'di eeye wí'ívíhúuwípidí. 3 Na'in díp'óp'oe'an âykeeyamídi Christ Jesus-ádi wí'da' gimuu'in. Ti wí'únhanginnáhpí'an díp'óp'oe'an dihaydi i-ádi gichuu waagibá âykeeyan. 4 Hedânkun díp'óp'oe'an dihaydi, i-ádi gichuudáhá' díkhä'kw'ódi waagibá napóe, hedânho Yôesi Tádáví pínán kaydi Christ nawáywówápóe waagibá, na'indá wá' wówátsi ts'aamin âymá've-í.

5 I-ádi gichuu waagibá gipóe, hedího kindidi i-ádi wí'da' waagibá gipóe. Hedânkun i nawáywówápóe waagibá na'in wá' díwáywówápaa-í. 6 Gínhanginná ná'in: T'aywó'to'in t'owa gimuuwän, hewänbo Jesus-ádi phé'wan deedi gichuu waagibá gínpóe hedânho háa gimú'de waagi'in wíyá wígimúnípidí, hedá iwedá i t'aywó'di iwedi díma'p'ádi-í, 7 gá to'wên dichuu'indá t'aywó' diwedi díma'pândân. 8 Ná'in ivíwhâyunde?: Christ-ádi gichuudá i-ádibá giwówayêeni, 9 hedí gínhanginná Christ nawáywówápóedi hânhay wänbo wíyá wínachúu-ípi. Chuwadi há'to wíyá óet'aaní. 10 Christ nachuudiho t'aywó'didi há'to wíyá óekéyí, hedí náa wíyá nawáywówápóedá hânhay wänbo t'ähki nawówayêeni i Tádá óehíhchanmaßänídi. 11 Hedí un wá' chu'in ímuu waagi kin únkây'ä' í'âaní'in hedânho wí'úvít'aywó'kanhúuwípidí. Náa-á Jesus Christ-ádi ímuudi unbí wówátsi bîn'amí Yôesi Tádá bínhíhchannamídi.

12 Hedânkun wí'úvímäänípi i t'aywó'didi wovây'taanídi, hedí unbí túu'ú iwe háa íwänpichaa waagi wí'úvíkanhúuwípi, ná'i túu'ú-á wáy wí thaa únkhangít'óe. 13 Wáy wí wänbo' unbí túu'údi t'aywó'kan wänbo yä'dáapíkan wänbo wíwínkanmaßänípi. Shánkídi kinnân úví'amí: Unbí wówátsi-á Yôesi Tádá bínmaßäní gá idân chuwa iwedi wovâywhahógidi wówátsi ts'aamin wovâymagidân, hedá unbí túu'ú t'ähkídá híwó'dida' Yôesi Tádágí' bîn'amí. 14 Náa iwedi t'aywó'didi wíyá wíwovây'tankhâymapí gá wí'úvívänpisó'dindepidân híwó'nin ípúwídi i tsonnu bîn'a'gindodibo', hewänbo Yôesivi séegísehkanädân wovâykhäge'do híwó' úvíkanhúuwídi.

Gínkhây'ä' híwó'di ívíkanhúuwí'in

15 Hedihó kin napo⁷di hânnan nää íví⁷amí? Ti gínk'óe i tsontuú ây⁷a⁷ginhánú-ídí hedí kin ívít'aywó⁷nâamí? Hedân yoe. 16 Únpihanginnáhpí⁷an wí to⁷wíví⁷piye⁷ úvímăgídá igí⁷da⁷ úvít'óe⁷amídí hedá idá⁷ bîn⁷a⁷ginnamídá, hedân ná⁷i to⁷wíví⁷ pant'óe⁷in waagi⁷inbá ímuu. Hedihó hanbá úvíwănpit'aywó⁷kanhondá kindídi t'aywó⁷diví panho ímuu, hedá íchúu-í. Hewânbo Yôesiví⁷piye⁷ úvímăgídá bîn⁷a⁷ginnamídí, íví pant'óe⁷in waagi⁷in ímuu, hedí idá wovâyçhăamăa t'aywó⁷di wívîn⁷măapí waagi. 17 Naadi Yôesi dókú⁷daa⁷o⁷, gá tobá úvít'aywó⁷dodí ná⁷i t'aywó⁷diví pant'óe⁷in waagi⁷in ímú⁷de wânbo⁷, nää-á pín ta⁷ge haydí in ta⁷gen háhkan wovây⁷măgi⁷in bîn⁷a⁷gindodân. 18 Nää-áho t'aywó⁷di iwedi íma⁷p'ă, hedí unbí wówátsi thaa úvímăgi híwó⁷dida⁷ úví⁷âamídí. 19 Yă⁷dăakan ni⁷gedá t'óedi íka⁷póya⁷, hedânho ná⁷in pant'óe⁷inbí⁷gedí naadi wâyhí⁷măa wâythayyamídí shánkí íka⁷pówa-ídí. Wây⁷múu-áho úvít'aywó⁷dodí wên pant'óe⁷in waagi⁷inbá ímuuwân, hedihó unbí túu⁷ú t'ăhkídí úvít'aywó⁷dowân, hedá hăădi wânbo t'ăhkí híwó⁷pí⁷ úví⁷owân. Hewânbo nää-á Yôesiví⁷piye⁷ úvípimăáni íví pant'óe⁷in waagi⁷in ímúnídí, unbí wówátsi ta⁷ge bîn⁷húuwídí, hedânho yă⁷dăa⁷inda⁷ ímúnídí háa Yôesi nada⁷ waagi.

20 T'aywó⁷diví pant'óe⁷in ímuu ihaydí wí⁷ída⁷píwân unbí wówátsi ta⁷ge bîn⁷húuwídí. 21 I t'aywó⁷di hăăwí úví⁷andídi nää wovâywóeda⁷mă, hedí hândídan ná⁷i t'aywó⁷dídi wovâykhăge⁷nan? Wéngédí wânbo yoe. I t'aywó⁷di úví⁷o⁷i namuudi chuwa iwe ípowagít'óewân. 22 Hewânbo t'aywó⁷di iwedi íma⁷p'ăndí nää-á Yôesiví pant'óe⁷in waagi⁷in ímuu, hedí idí wovâykhăge⁷do⁷ yă⁷dăa⁷in ípúwídí. Hedí Yôesiví⁷piye⁷ úvímăgídiho wówátsi nahândepí⁷in bínkéyí. 23 T'aywó⁷digí⁷ ívít'óe⁷andá chuwa-ân na⁷inbí wá⁷âa-á gín⁷múní. Hewânbo Jesus Christ na⁷inbí tsondi hay⁷i-ví⁷in gimúudá, in wówátsi nahândepí⁷in Yôesi Tádádí dí⁷mă⁷.

7

Paul khóhtsaq i⁷gedí ita⁷do⁷ hedânho wíyá hăăwí gihăhpúwídí

1 Tí⁷úuwin páadé⁷in, tsontuú i⁷gedí únhanginná⁷nín ímuu, hedihó wâyhí⁷khây⁷măa kinnân: Únhanginnáhpí⁷an únkhây⁷ă⁷ ná⁷i tsontuú bîn⁷a⁷ginnamí⁷in háyú wówátsi úntă⁷ăn diwe pu⁷wahayda⁷. 2 Gá kinnân: Wí kwee nakhóhtsaq⁷ăndí-á únkhây⁷ă⁷ íví sedó-ádí⁷da⁷ nathăa-í⁷in háyú wówátsi thaa íví sedó úntă⁷ăn diwehay. Hewânbo íví sedó únchuu ihaydáho íví sedó-ádí wíyá wínawhi⁷ănpí. Hannânho natú⁷ in khóhtsaq tsontuú. 3 Hedí wíyá pí⁷wí sendádí ithayedá wa⁷di íví sedó únwówayí⁷dibo⁷, íví sedóví⁷piye⁷ it'aywó⁷do⁷. Hewânbo íví sedó únchuudáho in khóhtsaq tsontuú iwedi nawhima⁷p'ă, hedihó wíyá pí⁷wí sendádí íkhó⁷yă⁷dáho t'aywó⁷to⁷i wínamúní⁷pí.

4 Un wá⁷ kin waagibá únpo⁷, naví tí⁷úuwin páadé⁷in. Christ-ví túu⁷ú únchuu ihaydá un wá⁷ íchuu waagibá únpo⁷e hedí kindídi ná⁷i tsontuú Moses ita⁷nan diwedi wovâywiye. * Hedihó nää-á únkoedi wíyá to⁷wíví⁷ ímúní⁷in, i to⁷wí nawáywówápóe⁷i-ân i namuu. Hedihó nää-á íví⁷ gimúudi gínkoedi híwó⁷di hăăwí Yôesi Tádăgí⁷ íví⁷ăamí⁷in. 5 Háa giwănpida⁷ waagi ívít'aywó⁷dodí na⁷inbí wówátsi áyhonwânho⁷, hedí ihaydá wíyá shánkí ívít'aywó⁷namí⁷in gída⁷po⁷ ná⁷i tsontuú git'o⁷di, hedí chuwa iwe gípóya⁷wân ná⁷i t'aywó⁷dídi na⁷inbí túu⁷ú dîntsonmăadí⁷bo⁷. 6 Hewânbo nää-á i tsontuú iwedi gima⁷p'ă. Nää-á Christ-ádí gichuu waagibá gínpo⁷di i tsontuúdi wídítsonmăapí. Nää-á wíyá ts'aabi gihăhpóe Yôesi ây⁷a⁷ginnmăánídí i Yă⁷dăa⁷i P'oe⁷wăahăadi díhá⁷o waagi, háa íví⁷owân waagá yoe i tsontuú nată⁷muu⁷i⁷ ây⁷a⁷ginnamídí ívisó⁷dînde ihaydí.

Wâyyéđí shánkí i tsontuú gínhanginnândi shánká ívít'aywó⁷do⁷

7 Hedí ti gitúní ná⁷i tsontuú-á t'aywó⁷di namuu gin? Hedân yoe. I tsontuúdidá⁷mânho dínkeeyan hăăwí ta⁷gendi t'aywó⁷di namuu⁷in. Gá kinnân: I tsontuú-á natú⁷,

* 7:4 Ná⁷i hí⁷ wínatú⁷da⁷pí wígínkhây⁷ăhpí i tsontuú ây⁷a⁷ginnamí⁷in, hewânbo natú⁷da⁷-á, wígintáypí i ây⁷a⁷ginnamí⁷in hedânho Yôesídi díçhăamă⁷ve-ídí t'aywó⁷di wí⁷ây⁷măapí waagi, gá Jesus-ví⁷piye⁷ íví⁷wăyundedá han díçhăamăadân.

Hääwí wíyá to'wí ûnk'w'ó'di' wí'ída'ípi.

Han natúnípidá há'to naa dínhanginnáníwän wíyá to'wíwí hääwí odada'di dáyt'aywó'do'in. ⁸ Hewänbo hä'in tsontuü i'gedi oháhpóe ihaydá shánkí dáyt'aywó'nami'indá oda'póe, hedihó wíyá i hääwí naví' namuupi' shánkí owänpida'. Hewänbo i tsontuü nak'óepidá há'to ta'gendi dínhanginnáníwän dáyt'aywó'nannin. ⁹⁻¹⁰ Naa o'ân owówámuu'in wa' Yôesiví tsontuü oka'pówápi ihaydibo'. Hewänbo nä'in tsontuü natú'in wíðínkhây'ähpí wíyá to'wíwí hääwí oda'í'in ta'gendi oka'pówá ihaydá, shánká dáyt'aywó'nami'indá oda', hedí ochuu waagibá dínhanginpóe. Hedihó tobá na'in wówátsi äykéyídi Yôesidi iví tsontuü dímägi wänbo', naa-á in chuwaða' dínkán. ¹¹ I tsontuü i'gedi oháhpóe ihaydá, i t'aywó'didá in ta'gen ná'i tsontuü i'gedi namuu'in dínkaayan, hedí ná'i t'aywó'didibá díhay waagibá dínpóe.

¹² I tsontuü Moses ita'nandi-á Yôesiví'wedí na'ää, hedí t'ähkí i hí' iwe nata'muu'í yä'dâa'i-á ta'gendi-á híwó'di-á namuu. ¹³ Ti ná'i híwó'di tsontuüdi wí'bo in chuwa dínkán? Hedân yoe. Naví t'aywó'didân in chuwa dínkán. Hewänbo tobá ná'i tsontuü-á híwó'di namuu wänbo', naa dáyt'aywó'nandânho i tsontuü natú chuwa iwe díkáani'in. Hedihó dínhanginpóe ta'gendi háawi i t'aywó'di namuu'in. I tsontuüdân dínthayyan t'aywó'di-á hânho yä'dâapi' namuu'in.

Hääwídi na'inbí pí'nä khó'yé dínhanbo waagibá gínpo'

¹⁴ Gínhanginná Yôesiví P'owəəhəədi ná'i tsontuü dímägi'in. Hewänbo naa-á wí to'wí háa okanda' waagi dáywänpi'o'i omuu, gá t'aywó'diví pant'ôe'i waagibá omuudân. ¹⁵ Naa wíðínhanginnáhpí háadi kin waagi dáyo'in. Tobá híwó' okanda' wänbo', híwó' wíday'opí, hewänbo i híwó'pí' dót'ay'i-á ihaydá' dáyo'. ¹⁶ Hedí híwó'pí' ta'gendi wó'kanda'pí wänbo dáyo'dá, iwedi nakeepo' naa ochanpo'in i tsontuü-á híwó'di-ánkun namuu'in. ¹⁷ Hedihó nää-á naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wäagi dáyo'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dínkw'ôndidân kin waagi díkando'. ¹⁸ T'owa-ân omuüdi hääbo híwó'di naví pí'nä khó'yé wíðínkw'ôhpí. Ná'i-á dínhanginná gá tobá híwó' okanda' wänbo wíðínkoedipidân. ¹⁹ Wíyá otúní: I híwó'di okanda'i-á wíday'opí, hewänbo i híwó'pí'-áho dáyo', oda'pí wänbo'. ²⁰ Hedí i okanda'pí'-á dáyo'andáho', naa-á wí'bo i wó'muupí ha'wäagi dáyo'i', hewänbo i t'aywó'di naví pí'nä dínkw'ôndidân kin waagi díkando'.

²¹ Hedánkun kin waagi häädi wänbo t'ähkí dínpo' naa: Híwó' okanda' wänbo', shánkí wíðínbâapu'wanpí dáyt'aywó'namidí. ²² Naví pí'nä khó'yé-á ochanpo' Yôesiví tsontuü-á híwó'dida' namuu'in. ²³ Hewänbo dínhanginná häädi wänbo t'ähkí naví túu'ú t'ähkí iwe wíyá pí'wí hääwí nayi', i-á naví híwó'di ánskaa-ádi ihänbo waagibá, hedí naví túu'ú iwedi owänpit'aywó'dikanda'di wí pant'ôe'i waagi opo'. ²⁴⁻²⁵ Hedí kindidiho naví pí'nä khó'yé-á ta'gendi Yôesigí'da' ot'ôeda'. Hewänbo naa t'owada' omuüdi dáyt'aywó'do'. Äkhí'yowän, to'dan díkhäge'namí naa, hedânho ná'i túu'údi chuwa iwe wíðíkáanípídi? Naadi Yôesi Táda' dókú'daa'o' gá Jesus Christ i shánkí natsonyi'í namuu'idáho díkhäge'dodân.

8

I Yä'dâa'i P'owəəhəədi na'in díkhä'ge'máa na'inbí wówátsi yä'dâa'i äyhüuwídi

¹ Hedihó nää-á in to'wên Christ Jesus-ádi dimuu'indá Yôesi Tádadí wí'ovâyutuchänú-ípi, ² gá Christ Jesus-ádi wí'da' waagibá gimuüdi i Yä'dâa'i P'owəəhəə i wówátsi napäyi'í' ûnkoedidân díma'p'ädi-ídi t'aywó'diwedi hedá chuwa iwedá. ³ Na'indá t'owada' gimuüdi wí'gikaypí, hedihó Yôesiví tsontuü ihay wí'ây'a'gindopí hedânho t'aywó'diwedi dín'aywoenídi. Hewänbo Yôesi Táda'-ânho ûnkoedi dín'aywoenídi. Kin i'amídi iví ay dínsan wí t'owa napáa-ídi, na'in kaypí'in t'aywó'to'in t'owa waagibá napóe, hedí tobá t'aywó'di wí'i'anpí wänbo na'inbí t'aywó'di gínmuüdi nachuu. Handidiho ná'i t'aywó'di-á óet'an, hedânho t'aywó'didi na'in wíyá wíðít'aanípídi. ⁴ Hedí kin i'an hedânho Yôesiví

tsontuú natú waa na'inbí wówátsi ta'ge áyhúuwí. Hedi náä-á háa giwänpida' waagida' wí'ívíkanhonpí, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natú íví'ami waagân.

⁵ In to'wên háa diwänpida' waagi díví'o'indá háädi wänbo t'ähki díví'ánshaa'o háäwí dikanda' i'gedida', hewänbo in to'wên háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada' waagi díví'o'indá háädi wänbo t'ähki díví'ánshaa'o' i háäwí i Yä'dâa'i P'oewaahâa nada'póe'i'. ⁶ Hedi háa giwänpida' waagi íví'ami'in ni'gedida' íví'ánshaamáadá chuwa iwe gipówá-í, hewänbo háa i Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an waagi i'gedi íví'ánshaamáadá ta'gennin wówátsi-á híhchan ánshaa-á gín'ää-í. ⁷ Hedänkun wí to'wí háa nawänpida' waagi i'ami'inda' i'ánshaa'odi Yôesivi hänbi' waagi'ba namuu, gá Yôesivi tsontuú wí'i'a'gindopidân, hedi wí'ünkoedipi'ôn'a'ginnamídi. ⁸ Hedi ki'min t'owađa há'to Yôesi óehíhchannamí.

⁹ Hewänbo Yôesivi P'oewaahâa ta'gendi unbí pí'ná khó'yé únthaadá háa i natú' waagi úvíkanhúuwí, háa íwänpida' waagida'ba yoe. Wí to'wí íví pí'ná khó'yé i Yä'dâa'i P'oewaahâa Christ-di ônsandi' imáapíđa Christ-ví' wínamuupí. ¹⁰ Hewänbo tobá unbí t'aywó'di únmuudi unbí túu'ú únchúwí wänbo', Christ unbí pí'ná khó'yébo bínmáadá i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wówátsi nahándepi'in wovâyma', gá Yôesi Tádáđi wovâychaamáadân t'aywó'di wívinmáapi waagibá. ¹¹ Yôesi Tádáđi Jesus óewáywówápa, hedi íví Yä'dâa'i P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadá, i Tádáđibá undá wíyá wovâywówápa-í, Christ Jesus óewáywówápa waagibá. Tobá unbí túu'ú únchuu wänbo', Yôesivi P'oewaahâa unbí pí'ná khó'yé únthaadi Yôesidi wówátsi wovâymaäní.

¹² Hediho tí'úuwín páadé'in, náä-á háäwí giphaamuu waagibá háäwí híwó'di gínkhây'ä' íví'ami'in, háa giwänpida' waagida'ba yoe. ¹³ Háa íwänpida' waagida' unbí wówátsi bínhondá íchuu-í. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâa úvímágidáho wovâykhäge'namídi i t'aywó'di unbí túu'údi úví'o'i bínyâa'amídi, kindidânho in ta'gennin wówátsi bínkéyí.

¹⁴ T'ähki in to'wên Yôesivi P'oewaahâadi ovâypahonnindá Yôesivi áy dimuu. ¹⁵ Yôesivi P'oewaahâa bínké' ihaydá pant'ôe'in dikhuwôeda'in waagi'in wí'ímuupí, páadédi íchaa waagibá. Hewänbo i Yä'dâa'i P'oewaahâadi wovâyséegíhógi Yôesi Tádávi áy ímúnídi, hedânho Yôesivi'piye' úvíyúusu'o' ihaydá wí'ínbo bínkhây'ä'ní "Naví Tádá" gin. ¹⁶ I Yä'dâa'i P'oewaahâadânho na'inbí pí'ná khó'yé díhangin'ândo' Yôesi Tádávi áy gimuu gin. ¹⁷ Hedi íví áyho gimuudi i háäwí íví áygi' iwiyekw'ódi'i' áyhóní. Christ-ádi wé'ge ná'i háäwí áyhóní. Christ-ví'in gimuudibo áyt'ôephadende' i it'ôephade waagibá, hediho i-ádi' Yôesi Tádáđi he'ennin dípa-í.

Tobá náä t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo', wáy wí thaa-á háä t'ähki híwó' gínpuwí

¹⁸ Ná'i sa'wó'di háäwí Yôesidi dínkhâymaa i'gedi dáy'ánshaamáadi, naa ochanpo' náä oepáa k'aydiwi t'ôephade-á háäbo wínamuupí waagibá. ¹⁹ Háä t'ähki nakhí'yendi-á nawó'onpo'di natsíkha Yôesi Tádá ikeekw'ôenídi na'in ta'gendi íví áy gimuu'in. ²⁰⁻²¹ Yôesi Táa i'ánshaamági háäwí t'ähki nakhí'yendi' nachä'muupí waagibá napúwí'in. Ná'i háäwí wí'bo kin waagi wínapuwagít'óepí, hebo Yôesi-ân natú kin napúwí'in. Hewänbo wá' natú ná'i háäwí nakhí'yendibá wíyá híwó'di napúwí hedânho wínakhanmú-ípidí. Kindidi owáy Yôesi Tádávi áy chuwa iwedí dima'p'ändi háä t'ähki sa'wó' ingí' dínpóedí, ná'i háäwí nakhí'yendi-á wá' hanbá napúwí.

²² Ná'i gínhanginná, wí kwee na'eyehaydi únhaytú' waagibá, ná'i háäwí t'ähki nakhí'yendi-á wá' han waagibá napó', wa'di wíyá ts'aabi wínakhí'yenpidí. ²³ Hedi kin waagi wí'únpo'pí ná'i háäwí nakhí'yendida'. Na'in wänbo gínhaytú' waagibá gínpo', giwó'onpo'di gitsíkhakw'óndi Yôesi Tádá ikeeyamídi na'in íví áy gipúwídi díséegíhógi'in, hedá na'inbí túu'ú ts'aabi dínpáa-ídi wá' gitsíkhakw'ó. Hedi dínkeeyamídi han dínkhâymaa'in, idi i Yä'dâa'i P'oewaahâa na'in dímagi. ²⁴ Yôesidi dín'aywon dihaydi waabo ná'i napúwídi ívítsíkhahon. Wí to'wí wí háäwí itsíkha'máa'i ho iké'dáho', hedáho wa'di wínatsíkhapi. Háadan wí to'wí wíyá itsíkha'amí wí háäwí ho iké'di?

²⁵ Hewänbo hääwí äykê'pí' wa'di äytsíkha'máadáho', nakhây'ä' gibo'atä-í'in tobá wó'ondi äytsíkha'máa wänbo'.

I Yä'dâa'i P'oewaahâadi díkhäge'máa

²⁶ Hedá wá' kay gíntáydi i Yä'dâa'i P'oewaahâadá díkhäge'do'. Kaypí'in gimuudi wáyýedí wígyiûusuhâpí, hedi i hí' wí'âyshaadepídi gínwänpihaytû'. Hewänbo kin gínpo'di, na'inbí haytuu iwedibo' i Yä'dâa'i P'oewaahâadá na'ingí' Yôesi Tádá óhéé'o'. ²⁷ Yôesi Tádá-á ûnhanginná hääwí na'inbí pí'ná khó'yé gínkw'ó'di', hediho ûnhanginná háa i Yä'dâa'i P'oewaahâa natu'da'in, gá Yôesi Tádá nada' waagi i Yä'dâa'i P'oewaahâa-á Yôesi Tádávi t'owagi' iyûusu'odân.

Yôesidi na'in díséegídiho hääwídi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedi

²⁸ Nã'i wá' gínhanginná: Tobáháa napo' wänbo', nã'i hääwí napo'idího Yôesi-á híwó' ikhây máa in to'wên i óséegí'ingí', innânkun iví'in ûnmúnídi ovâytukánnan, i'ánshamági waagi. ²⁹ Hãn'oebo ûnhanginná to'wên dimúní'in in iví'in ûnpuwagít'óe'in, hedi iwéhpê'an indá iví ay Jesus ûnmuu'i waagibá dipúwí'in. Kindidiho Jesus wí pá'dây waagibá namúni hedá na'indá báyéki tí'úuwín waagi'inbá-á. ³⁰ In to'wên há'mín dipúwí'in Yôesi Tádá iwéhpê'an dimuu'indá idi ovâytukánnan iví'in ûnmúnídi, hedi iví'in ûnmúnídi ovâytukánnandá natú t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu, hedi ná'in t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu'in ovâytu'annindá he'ennin ovâypáa-í, háa Jesus namuu waagibá.

³¹ Hedânkun, nã'i hääwí t'ähki í'gedi gínhanginnândi, nã-á ta'gendi ná'in gínkoedi gitúnídi: Yôesi Tádá-á na'inbí'näpiye' namuudiho to'wídi wänbo há'to dí'taaní. ³² Yôesi Tádá-á wínakhâapóepídi iví ay Jesus imági na'in t'owa t'ähkígi' nachúu-ídi. Hedi kin i'andânkun, nakhâapídi t'ähki wé'ge'i híwó'di hääwí wá' ta'gendi dí mááni. ³³ Yôesi Tádá-ân namuu i natú'di' in to'wên ovâyde'mannindá t'aywó'di wíðây máapí'in waagi'in dimuu, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedipí ta'gendi dînt'aywó'dichänú-í'in. ³⁴ Hediho to'wí wänbo wí'ûnk'óepí natúnídi na'inbí t'aywó'di gínmuudi gínkhây'ä' dí'tuchänú-í'in, gá Christ na'in gimuudi nachuudân, hedá wiyá shánká hääwí-á i'an, i-á nawáywówápóe-á, hedi nã-á Yôesi Tádávi kó'dínädá na'ân, hedi iwedi na'ingí' dînyûusu'odího Yôesi Tádá dînda'máa.

³⁵ Christ-di díséegídi to'wídi wänbo há'to díwiyé-í iví'wedi, tobá äyt'ôephadende wänbo', háa sehkanäwó' na'inbí thaa gínmuu wänbo', háa na'inbí whäyu gínmuudi t'owadi díyanáki'o wänbo', háa koegi'-á awégi'-á gíntáy wänbo', háa díwha'amí'indá dí't'ahánú-í'indá t'owa dida' wänbo'. ³⁶ Kin gínpo' háa Yôesivi ta'nin diwe nata'muu waagi: Na'inbí Sedó Yôesi, uví'in gimuudibo na'indá häädi wänbo t'ähki dí't'akhanukhây'o'.

Wên k'úwá ovây't'ahánú-í'in gimuu waagi t'owadi dí máa.

³⁷ Hewänbo tobáháa nã'i t'ähki gínpo' wänbo', wéngédi wänbo wídí'taanípi, hewänbo na'indáho git'ampo', gá Christ i díséegí'i namuudân, hedi díkhäge'do'. ³⁸⁻³⁹ Naa dáykoediwhâyunde hääwídi wänbo há'to díwiyé-í Yôesi Tádávi séegi iwedi, nã'i séegi-á Jesus Christ na'inbí tsondi hay'i gínmuu'idi dí máagi. Tobá giwówayidi háa gichuu wänbo', há'to iwedi giwiyedé-í. Makówáwin t'ôepa'aa'indi wänbo há'to iwedi díwiyé-í, háa p'oewaahâavi tsonnindi hedi háa wáy wiyá to'wí tsonkhuu imáa'idi. Tobáháa napóe wänbo nã háa páadépiye' gimän diwe, háa hääwí oepáa kw'áye hedi háa nansoge núgé na'ándidi, háa wáy wiyá hääwí nakhí'yendidi há'to iví séegi iwedi díwiyé-í.

9

Háa Yôesi Tádádi in Israel t'owagi' ovây'an waa

¹ Naa háa otugít'óe'indá ta'gen namuu, naa wíðâyhóeyómáapí, gá Christ-ví' omuudân, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâadá navi pí'ná khó'yé donmáadi díhangin'ândo ta'ge dáyhí'máa'in. ²⁻³ Naa hânho ok'áykháa, hedá navi pí'ná khó'yé häädi wänbo

t'ähki otaachanpo' dáy'ánshaamáadi naví t'owaví'gedi, indá nää oepáa k'aydi naví maatu'in dimuu. Híhchangidi Christ-ví'wedá owiyedéé-í, kin naa dínpoé'indi ovâykhäge'namídáho'. ⁴ Indá Israel-ví äy iwedi'inbá dimuu, hedi Yôesi Tádádi ovâyhógi iví sówé'ây waagi'inbá dimúnídi, hedá idá iví sa'wó'di kohthay iví'wedi ún'ä'i' ovâykeeyan. Háa iwéhpêe'annin in Israel-'inbá ovâytu'an, hedá iví tsontuu-á ovâymägi. Ovâyýeye háa óe'a'ginmäánídi, hedá háa ovâykhâymaa'in ovâytu'an. ⁵ In hán'oe'in se'daa-á ná'in Israel-'inbí thehtáy pahpá'in dínmuu, hedi Christ nat'owapaa ihaydi inbí'wedi'ibá namuu. I-á Yôesi namuu, i-á t'ähki itsonmáa, hedi t'owa dínkhây'ä' hánhay wänbo t'ähki óetége'bé-í'in. Hamân.

Háa Yôesi Tádá in Israel-'in t'owa ovâytu'an waaho i'an

⁶ Hewänbo naa ok'áykháa gá tobá ná'i t'ähki dâymáa wänbo', Yôesi-ádi wídimuupídân. Naa wó'tú'pí Yôesi Tádá-á wí'i'a'ginpí'in iví tuu imägi'in, hewänbo kinnân napo': Báyéki in Israel-ví äy iwedi'indá kodi'nin Israel-'in wídimuupí, * ⁷ hedá wá' t'ähki in Hudíyo iwedi'indá Abraham-bí kodi'nin äy iwedi'in wídimuupí iví tûu ún'p'oe diwänpimuudibo', hewänbo kinnân Yôesi Tádádi óetu'an Abraham:

Uví ay Isaac úmuu'iví äy iwedi'indá'mânho ta'gendi uví tí'úugé kã'äã'in kin ovâytu'ämí.

⁸ Ná'i hí' kinnân natú'da': T'ähki Abraham-bí tûu ún'p'oe-á Yôesi Tádávi äy wídimuupí, hewänbo in to'wên háa Yôesi Tádá iví tuu imägi waa di'äyppyä'in, inbí'gedida'mân gitúní ta'gendi Abraham-bí äy iwedi'in dimuu. ⁹ Kinnânho Yôesi Tádádi iví tuu Abraham óemägi háa ónkhâymaa'in:

Wí paayo nää iwedi uví'piye' owáy'äã-í, hedi ihaydá uví kwiyó Sarah wí enúkáy ho i'ayppyäkhâymaa.

¹⁰⁻¹² Hebo Yôesi wíyá shánki natú. Rebecca-di wên kwâati ovän'ayyan, hedi in áyyäã-á wí'da' tádá dänmuu, i-á na'inbí thehtáy pahpáa Isaac namuu, Abraham-bí e'nú. Hewänbo wa'di in áyyäã da'ayppyäpídibo', wa'di háawên dän'anpídibo', háa híwó'di háa híwó'pí', Yôesidi Rebecca kinnân óetu'an:

I páadé'i-á i tí'úugé'igi' it'ôe'ämí.

Hedi Yôesi-á kin i'an nahanginpúwídi i-ân namuu t'owa ovâyde'bo'i', háawên díví'annin namuudida'ba' yoe, hewänbo idânho to'wên napida'in ovâyde'bodân. ¹³ Yôesi Tádá-á iví ta'nin diwe kinnân natú':

Jacob-á dóde'man, hewänbo iví pá'dây Esau-á dóyoegi'an.

Wíginkhây'ähpi gitúní'in Yôesi-á híwó'pí i'o'in háa nada' waa i'odi

¹⁴⁻¹⁵ Hedân ti gitúní Yôesi Tádá-á ta'ge wí'i'opí wí to'wí óede'bodi hedá wíyá to'wí óeyoegi'odá? Hedân yoe. I-áho únkoedi kin i'ámídi, hediho Moses óetu'an,

To'wí'piye' naa oda'i-áho o'iyapúwí,

to'wí'piye' osehkanäkanda'i-áho dósehkanä'ämí.

¹⁶ Hedânkun Yôesivi iya únmuudibo wí to'wí ide'bo', ná'i to'wí óede'mamí'in nawänpida'dibo-á yoe, háa isó'díndedibo-á yoe. ¹⁷ Yôesi Tádávi ta'nin diwá ûnta'muu háa idi i Egypt-wi tsondi hay'i óetu'an waa, kinnân:

Naadi wínk'ú' untsonchã'nídi

hedânho háa wíkhâymaa'in namuudi naví kay dínmuu'in donkeeyamídi,

hedá nää oepáa k'aydi t'ähki t'owa háawi naa omuu'in dínhanginnání.

¹⁸ Hedânkun Yôesi háa nada' waa i'odi wáy wênbí'piye' na'iyapo', hedá wây-á wëndá t'óyanpí'in dimúní gin ovâykannan.

¹⁹ Ma'di wí to'wídi ditsikáyí'ní naa, "Ha'wâagi Yôesi i'odá háadan idi in t'owa ovâyte'p'ídénde'? Tóebo wí'únkoedipi Yôesi óekháa'ámídi i'ámídi háa nada' waaagi."

* **9:6** Wí to'wí kodi'di Israel-'i namúnídi únkhây'ä' ta'gendi Yôesivi'piye' iwähýú-í'in.

²⁰ Hewänbo naadá i kin natû⁷di kinnân dótu⁷amí: “To-an unmuu Yôesi nâatuwähnamídi, t'owa⁷ayda⁷ unmuudi? Ti wí nat'údi ûnk'óe i nat'úpa⁷i' óetu⁷âamídi, ‘Wí'úkhây⁷âhpi háa omuu waagi naa dípaá-í'in'? Hedân yoe. ²¹ I nat'úpa⁷i-á ûnk'óepí⁷an i pí⁷indi hääwí nada⁷i' ipáa-ídi. Nã⁷i pí⁷in diwedibo⁷ ûnkoedi wên nat'ú sa⁷wó⁷gí⁷inda⁷ ipáa-ídi, hedá wáy-á hääháakangi⁷inda.”

²² Hedânho Yôesi Tádá wá⁷ ûnk'óe kinnân i⁷amídi: Tobáháa nada⁷ wänbo ikeeyami⁷in hânho nat'ay⁷in t'owavi t'aywó⁷di dínmuudi, hedá iví kay ûnmuu⁷in âytáa-í'in nada⁷ wänbo-á, owáy oedi i-á nabo⁷atádi itsíkha⁷o⁷ ovâyutchänú-ídi in to⁷wên inbí t'aywó⁷di dínmuudi nat'aydi, inbáho⁷ ovâyhänú-í'in dínkhây⁷ä⁷. ²³ Hedá wá⁷ nada⁷ in to⁷wên iví iya ônhógi⁷in ovâyhangin⁷ânnamí⁷in háa hay⁷i i namuu⁷in, inbá páadédi⁷ovâyde⁷man báyéki híwó⁷di hääwí dâyhónídi. ²⁴ Hedi na⁷innân gimuu in Yôesi Tádádi dítukánnannin iví iya âyhónídi. Wáy wéndá Hudíyo gimuu, hewänbo wáy-á wíginuupí. ²⁵ Kinnân Yôesi Tádá natú, hedi Hosea-á hân⁷oe ita⁷nan:

In to⁷wên naví t'owa dínmuupí⁷indáho
naadi dovâytu⁷amí naví t'owa gin.

In to⁷wên naadi wídovâyséegípwän,
indá nää-á in to⁷wên dovâyséegí gin dovâytu⁷amí.

²⁶ Hedi wáy Yôesidi wáymûu ovâytu⁷an diwe, “Undá naví t'owa wí⁷ímuupí” gin,
iwebáho nää-á ovâytu⁷âamí “Yôesi i nawówáy⁷iví ây” gin.

²⁷ Hedá hân⁷oe Isaiah-á in Israel t'owavi⁷gedi kaygi⁷di natú:

Tobáháa in Israel-win t'owa hânho báyéki diyi wänbo⁷, häyú okhá i mâap⁷oe k'áyge i⁷ge
nakw'ó⁷ dihaybá,
wên häyúdída⁷ ovây⁷aywoeni,

²⁸ gá Na⁷inbí Sedó Yôesi-á wínahayyêepúwípídi iví tuchänu ibowá-ídi nää oepáa k'aydi,
háa natú waagi.

²⁹ Isaiah wá⁷ natú kinnân napúwí gin:

Na⁷inbí Sedó i hääwí t'âhki ítsonmáa⁷i namuu⁷idi wên tí⁷úuge kã⁷ää⁷in dînyoe⁷anpída,
giháaníwän in t'owa Sodom búu⁷úwindádi Gomorrah-windádi t'âhki dihán waagibá.

In Hudíyo Yôesiví⁷wedi dipede

³⁰ Hediho háa ots'antú waa kinnân natú⁷da⁷: In t'owa Hudíyo dimuupí⁷in dívíwhâyundedi dipóe in to⁷wên Yôesi Tádádi ovâychaamáa⁷in t'aywó⁷di wídâyamáapi waagi, tobáháa hádídi kí⁷min dipúwí⁷in dâytuwämäapí wänbo⁷. ³¹ Hewänbo in Israel⁷indá dâynuwände hádídi t'aywó⁷di wídâyamáapí⁷in waagi⁷in dipúwí⁷in, hewänbo wídâyshaadepí. ³²⁻³³ Hedi háadan wídâyshaadepí? Gá dívíwänpiwhâyú-iví⁷wedi dívíkhäädédân híwó⁷ díví⁷amídi hedânho Yôesidi ovâychaamá⁷ve-ídi t'aywó⁷di wídâyamáapi waagi. Wí k'uu Yôesi Tádávi tã⁷nin diwe i⁷gedi nata⁷muu⁷i⁷ iwe dip'ídedi dikanu waagibá dínpóe. Kinnân natú⁷:

Bít'óyan, oe Zion búu⁷ú iwe wí dósóge.

I-á wí k'uu waagi⁷bá namuu, t'owa iwe dip'ídedi dikanunde⁷,
hewänbo to⁷wên iví⁷piye⁷ dívíwhâyunde⁷indá há⁷to dichanpúwí híwó⁷pí⁷piye⁷
dívíwhâyunde⁷in. †

10

¹ Tí⁷úuwin páadé⁷in, pín ta⁷ge haydi Yôesi Tádá dóda⁷máa naví t'owa in Israel⁷in dimuu⁷in ovây⁷aywoenídi. ² Ta⁷gendi wâytumáa, indá hânho dida⁷ Yôesi óehíhchanmääní⁷in, hewänbo piháa dívísó⁷dinde díví⁷amídi. ³ Ho wídínhanginnáhpí háa Yôesi i⁷o⁷in hedânho idi t'owa ovâychaamá⁷ve-ídi t'aywó⁷di wídâyamáapi waagi, hediho indá dâytuwämäa hádídi há⁷min wí⁷bó dívípipáa-ídi, hediho háa Yôesidi kin ovây⁷amí⁷in

† 9:32-33 Christ-á i k'uu namuu, hedi iví⁷piye⁷ wídívíwhâyundepídi dikanunde waagibá dínpóe.

widâyhóndepí. ⁴ Nääho t'ähki in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhäyunde'indá wíyá ho widíntáypí dívísó'dêe-ídí i tsonttuu dâya'a'ginnamídi hedânho dipúwídi in to'wên Yôesi Tádádí ovâyçhaamáa'in t'aywó'di widâyamáapí waagi.

⁵ In t'owa dívísó'dinde'in Yôesiví tsonttuu dâya'a'ginnamídi hedânho Yôesidi ovâyçhaamá've-ídi t'aywó'di widâyamáapí waagi, inbí'gedi Moses kinnân ita'nan: Wí to'wí t'ähki Yôesiví tsonttuu i'a'gindo'i-á wówátsi imá've-í.

⁶ Hewänbo kinnân nata'muu in to'wên inbí'gedi inbí whäyu dínmuudi Yôesidi ovâyçhaa'in t'aywó'di widâyamáapí waagi:

Wí'ítúnípi, "To'wí ûnkhây'ä' makówápiye' napée-i'in."

(Nä'indá natu'da', Christ óedaa'amídi makówádi nawhawe'ä-ídi.) Hedá wá' nata'muu:

⁷ Wí'ítúnípi, "To'wí ûnkhây'ä' in chu'in dikw'ó' diwepiye' nawhání'in."

(Nä'indá natu'da', in chuwa'inbí'wedi Christ óetegé-ídi óewówápa-ídi.) ⁸ Hewänbo kinnân nata'muu:

Yôesiví tuu-á undádího nayi',

unbí sóedi ítúni hedí unbí pí'nä khó'yé-á bînmáa.

Hedí ná'i tuu whäyu i'gedi namuu'i-á t'owa âyt'ôe'o'. ⁹ Hedânkun t'owavi páadépiye' ítúdi Jesus-á i shánki natsonyi'i namuu'in, hedá Yôesi Tádádí wíyá óewáwówápa'indá unbí pí'nä khó'yé-á úvíwhäyundedi, wovây'aywoeni, ¹⁰ gá na'inbí pí'nä khó'yé Jesus-ví'piye' ívíwhäyundeda Yôesi Tádádí díçhaamáa t'aywó'di wí'âyamáapí waagi, hedí iví'piye' ívíwhäyunde'in gitúda, dîn'aywoeni. ¹¹ Yôesiví ta'nin diwá ûntú',

In to'wên iví'piye' dívíwhäyunde'indá há'to dichanpúwí híwó'pí'piye' dívíwhäyunde'in.

¹² T'ähki t'owagi' handa' napo', in Hudíyogí'indá, in Hudíyo dimuupí'ingí'indá wá', gá t'ähki t'owagi' wí'da' wí shánki natsonyi'i na'ándân, hedí idá báyéki híwó'di ovâyma' in to'wên iví'piye' dívíyûusu'annin ovâykhäge'namídi. ¹³ Yôesiví ta'nin diwá ûntú' waagi:

To'wên i shánki natsonyi'iví'piye' dívíyûusu'andi di'aywonda'póedi

idá ovây'aywoeni-á kun.

¹⁴ Hewänbo hádídan iví'piye' kin dívíyûusu'amí iví'piye' wídívíwhäyundepídi, hedá hádídan dívíwhäyú-í iví'gedi wídínhanginnáhpídi, hedá hádídan dínhanginpúwí to'wídi iví tuu wí'ovâyt'ôe'anpídi, ¹⁵ hedá hádídan wí to'wídi ovâyt'ôe'amí Yôesidi wí'óesanpídi? Kinnân Yôesiví ta'nin diwe nata'muu:

In to'wên wí híwó'di tuu dâymáyä'inbí ahtaa-á sa'wó' dínkeet'óe.

¹⁶ Hewänbo Isaiah natú waagibá, t'ähki in Hudíyo Yôesiví híwó'di tuu wídâyséegi'anpi. Kinnân ita'nan:

Na'inbí Sedó Yôesi, wên háyúhaydida' t'owa i háäwí naví'wedi dit'oe'i' dívíwhäyu.

¹⁷ Hedânkun Yôesiví'piye' ívíwhäyú-ídi, gíntáy iví tuu git'óe-ídi, hedá ná'i tuu-á git'o' wí to'wídi Christ-ví'gedi dit'ôe'odi.

¹⁸ Héyâa in Israel-'in, ti Yôesiví tuu wídit'oepi'an? Dit'oe-á kun, Yôesiví ta'nin diwe ûntú' waa:

Yôesiví tuu-á náa oepáa k'aydi t'ähki ûntuümää,

hedího t'owa t'ähki wáyyé t'ähki dikw'ó'nin ná'i tuu dínpówa.

¹⁹ Hedânkun in Israel-'in dínhanginnándá kun háa Yôesi ikháymáa'in. Kin Moses páadé ita'nan háa Yôesidi ovâytu'an waa:

Wây-á pí'wên t'owa dimuu'in naadi dovây'aywondibo wâythúukannamí,

Háa há'in t'owa hangintan dâymáapí'ingí' dovâykhâyamáa'in namuudi wây'te'ya'namí.

²⁰ Hedá Isaiah-á shánki kay'indá ihí'máadi ná'i Yôesiví hí' ûntú':

In to'wên naa wídítuwämäapí'indi naa díshaa.

Inbí'piye' dáykeeyan, naví'gedi ditsikayipi wänbo'.

²¹ Hewänbo in Israel t'owaví'gedi Yôesi kinnân ihí'máa:

Häädí wänbo t'ähki okhóewaa'än ná'in t'owa dovâyséegi'amídi,

tobá wídi'a'ginnamáapí wänbo'

hedá naví t̄u d̄inyoegi'o wänbo-á.

11

Yôesidi in Israel-'in ovâységísehkanä'andihó wáy wên in ovâyde'man

¹ Hedího ti gi'âaní Yôesi Tádá iví Israel-'in t'owa iyoegi'annin? Hedân yoe. Naa wá' Israel-wibá omuu, naa-á Abraham-bí ây iwedi'ibá omuu, hedá Benjamin-bí t'owa iwedi'ibá omuu. ² Hedího Yôesi-á iví t'owa wí'iyoe'gí'anpí, indá hân'oebó ûnhanginná iví'in ûnmúní'in. Ta'gendi un ûnhanginnáhpí'an háa iví ta'nin diwe Elijah-ví'gedi ûntû'nin. Elijah-di in Israel-'inbí'gedi Yôesi óehí'máadi kinnân ovây't'e'p'íde:

³ Na'inbí Sedó, t'âhkí in wé'ge'in uví tukhe'min wônt'ahánú,

hedá t'âhkí uví antâa-á wônnyayü.

Naada'mân ote'dee, hedi t'owa hádídí naa díhéyí'in dituwäyi'.

⁴ Hedi kinnân Yôesidi óetu'anpí'an:

Tsé maapaasôn (7,000) ihay senä' dovây'âyîngimáa hedi wa'di naví'näpiyebo dimuu,

indá Baal-ví páadépiye' wídívídé'gendikw'ódipí óe'a'ginmäänídí. *

⁵ Nää wa'di hanbo napo'. Yôesi-á naséégísehkanät'óedí wa'di wên háyü haydi Israel-'in Yôesidi ovâyde'mannin dikw'ôn. ⁶ Hewänbo iví séégísehkanä ûnwänpimuudibo Yôesidi ovâyde'man, háäwí híwó'di díví'andidida'ba yoe. Hedi háäwí híwó'di indá díví'andidibo idi ovâyde'mandáho', há'to iví séégísehkanä ûnmuu'idida' ovâyde'mamíwän.

⁷ Hedího kinnân napóe: T'âhkí in Israel-win t'owa wídínhanginpóepí hádídí dipúwí'in in to'wên Yôesidi ovâyçhaamáa'in t'aywó'di wídây máapí waagi, hewänbo in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'mannindáho dínhanginpóe, hedi in wé'ge'indá t'óyanpí'indá' dipóe. ⁸ Yôesi Tádáví ta'nin diwá ná'in wé'ge'in t'owaví'gedi kinnân nata'muu:

Yôesidi inbí hangintan ovâypedee'an,

hedi tsée nakeet'óepí-á, oeyay nat'o'pí-á ovây mági,

hedi náa thaa pu'wahay kinbo dínpo'.

⁹ David wá' hân'oe inbí'gedibá natú,

Báyékí háäwí dínkw'ó'dibo dí'ánde híwó' dínpo'in, hewänbo Yôesi dóda'máa ná'i háäwí

dínkw'ó'dibá wên phay iwe diwhê'in waagibá dínpúwídí,

háa háäwí iwe dip'ídedi waagibá dínpúwí iwe dikanú-ídí,

hedá iwebo inbí tuchänu dín'ä'i-á dâyhóní.

¹⁰ Ditsíkhämugi't'óe waagibá dínpúwí hedânho wídínkeet'óenípídí,

hedá háädi wänbo t'âhká inbí túu'ú-á dínbé'gayní dínhékháadi waagibá.

¹¹ Hedího hânnan natu'da' ná'i otú'i'? Ti natu'da' ná'in Israel-'in t'owa dikanu'in wíyá há'to dikwínudée-í waagibá dínpo'e? Hedân yoe. In Israel t'owaví t'aywó'di dínmuudiho Yôesidi in Israel-'in dimuupí'in t'owa-áho ovây'aywon, hedi iwediho' in Israel-'in t'owa wá' hânho didá'í hanbá dínpúwí'in. ¹² In Israel-'in t'owa pedee iwe dipówádí Yôesiví'wedi dívíhänge'an, hebo iwedi t'âhkí in wé'ge'in t'owa Israel-'in dimuupí'in Yôesiví t̄u d̄âyhógi, hedi handidân dikodit'owapaa waagi'inbá dipóe. Hedího owáy in Israel-win dívíwhâyunde'in shánkí báyékí dipóe ihaydá, in wé'ge'in t'owa-á wá' wíyá shánká híwó' dínpúwí.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in ovây'aywoeni

¹³ Un Hudíyo ímuupí'in, náa-á undá wâyhí'khây máa: Yôesi Tádádí naa unbí'piye' dísan, hedího naa ochanpo' naví t'ôe-á báyékí dín'a'ginmuu'in. ¹⁴ Háäwên naadi wây'o'in namuudi, ma'di in to'wên naa waagibá Israel-'in dimuu'in wá' hânho didá'í i t̄u un wây má'i dâyhónídí, hedi kindidi wáy wên in wá' ovây'aywoeni. ¹⁵ Yôesi Tádádí in Hudíyo ovâyyoegi'an dihaydi idi in wé'ge'in t'owa t'ämäpiye' náa oepáa k'aydi dithaa'in

* **11:4** Baal-á wí háäwí wí sen waagibá ûnçha'í namuu, i-á in wé'ge'in t'owa dâykhiyé inbí yôesi dínmúnídí.

ovâyk'emahógi. Hedânkun owáy idi in Hudíyo ovâywáyséegí'an dihaydá, shánkí wänbo híwó' namúní, ihaydá indá chu'in diwáywówápóe'in waagi'inbá dimúní.

16 I páadé'i pává dâyhahkê'i Yôesi óemägidá, t'ähkí i wé'ge'i pává wá' iví'da' ûnmuu. Hedá i tayıpúu Yôesi óemägidá, i wa'yáy khóe wá' iví'bá ûnmuu. † 17 In Hudíyo wên olive tay óekhähkídi'in waagi'inbá dimuu, hewänbo wáy wên in diwedi wa'yáy khóe dâys'tá'i waagi'inbá dimuu, hedi un Hudíyo ímuupí'indá wên olive tay nawänpisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá-á ímuu, ná'i wa'yáy dâys'tá'i-á i wé'ge'i wa'yáy-ádi dâywänpit'ihśaa, hediho i tayıpúu iwediwi tayıp'oedi i wa'yáy khóe dâyt'ihśaa'i híwó' nasôemän waagibá, nää-á hanbá hääwí in Hudíyo iwedi na'ää'idi híwó' undá wá' únpó'. 18 Hediho nää-á wí'í'âanípí i wé'ge'i wa'yáyví shánkí híwó'nin ímuu'in. Wí'úvíyêngihée'amípí, undá wa'yáy khóe waagi'inda' ímuudi, hediho ná'i tayıp'oe wíwînmähpí i tayıpúu nawówámúnídi, i tayıpúudân un unbí wówátsi khóekhúu-á wovâymä'.

19 Hewänbo ma'di wí Hudíyo namuupí'-á kin natúní, "I wé'ge'i wa'yáy khóe-á óets'á' hedânho na'in dí't'ihśaa-ídi." 20 Ná'indá ta'gen namuu. In Hudíyo ovâyts'á' gá Christ-ví'piye' wídívíwhäyupídân, hedi undá unbí whäyü únuudi wovây't'ihśaa. Hewänbo úvíyêngihí'má've-iví'wedi únkhäy'ä' hânho úví'âyíngi'amí'in. 21 Yôesidi in Hudíyo ovây'tuchänu, tobá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá dimuu wänbo', hediho háa díví'an waagibá úví'odáho hanwaagibá un wá' wovây'tuchänú-í.

22 Hediho iwedi nakeepo' Yôesi-á t'owaví'piye' hânho híwó'di namuu'in, hewänbo wáy wênbí'piyá kháa'i namuu. In to'wên iví'wedi díví'hänge'annindá ovây'tuchänunde', hewänbo unbí'piyá híwó'di namuu, hedi ná'i híwó'di wovây'o'i bînséegíkendedá kin waagibá wa'di ikanhúuwí. Hewänbo bînséegíhógipídá un wá' wí wa'yáy khóe waagibá wovâyts'áa-í. 23 Hedi in Hudíyo ovâyts'á'in díví'egó'andáhá' wiyá dívíwhäyudá, Yôesi Tádádí ovâywáy't'ihśaa-í, gá i-á ûnkoedidân han i'amídi. 24 Hedânkun un t'owa Hudíyo ímuupí'in wên olive tay napisôe'inbí wa'yáy khóe waagi'inbá ímuu, hedi iwedi wovâyts'á'di wáy-á olive tay óekoe'in deedi wovây't'ihśaa, tobá páadé'di iwedi'in ímuupí wänbo'. Hediho shánkí winabâpu'wanpí in Hudíyo in tay eedibá ovâywáy't'ihśaa-ídi, gá indá in tayví kodí'di wa'yáy khóe waagi'inbá-á dimuudân.

Yôesi-á t'ähkí t'owaví'piye' nasehkanäpo'

25 Tí'úuwín páadé'in, naa oda' un Hudíyo ímuupí'in wên ta'gen ni'gedi íka'pówá-í'in, hedânho únhanginnândi wí'úvícháa'âamípí. Náwehaydi ná'in ta'gen wa'di wínaka'powamuupí, hedi kinnân in namuu: Tähkí in Israel-win t'owa há'to häädi wänbo t'ähkí yoegikannin dimúní, hewänbo báyéki in Hudíyo dimuupí'in t'owa Yôesiví'piye' dívíwhäyü iwéhayda'mân ha'min dimúní. 26 Hedi owáy ná'in wé'ge'in t'owa Yôesiví'piye' dí'ää ihaydânho t'ähkí in Israel-'in wá' ovây'aywoeni. Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu háa i natú'in:

I aywondi-á Zion diwedi nakä'äägít'óe,

hedi in Israel-'inbí yä'dâapíkan ovây'yâ'amí.

27 Hedi owáy inbí t'aywó'di dovây'owóyé ihaydáho

háa ingí' dovây'amídi dówéhpêe'an waa napúwí.

28 Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dâyyoegi'andi nää-á Yôesiví hânmin dipóe. Hewänbo háa díví'annin namuu'indi un Hudíyo ímuupí'in wovâykhäge'nan Yôesi bîntáa-ídi. Hewänbo Yôesidi ná'in Hudíyo t'owa ovây'séegí gá iví hehääwin thehtáy pahpá'in ovâyde'mandân.

29 Yôesidá in to'wên ovâyde'mannin wí'ovâyyoegi'opí, hedá i hääwí híwó'di ovâymägi'í wí'ovâykweedepí. 30 Wáymûu un Hudíyo ímuupí'indá Yôesi Tádá wíwî'n'a'ginmäapí, hewänbo nää in Hudíyodi óe'a'gindopídiho' unbí'piye' na'iyapo'. 31 Hanwaagibá in Hudíyodi nää Yôesi wí'óe'a'gindopí, hewänbo unbí'piye' na'iyapo'di inbí'piye' wá'

† 11:16 I páadé'i pává-á in tayıpúu-á in Hudíyoví páadé kâ'ää'in t'owa Yôesidi ovâyde'mannin waagi'bá namuu, hedi i wé'ge'i pává-á wa'yáy khóe-á in shánkí tí'úugé kâ'ää'in Hudíyo waagi'bá-á namuu.

na'iyapúwí. ³² Yôesi-á natú t'ähkí t'owadi wí'óe'a'gindopídí inbí t'aywó'di dínmuu'idiho pan waagi'inbá dipaa, hedi kindidí t'ähkí t'owa handa' ovâymaadi t'ähkívi'piye' na'iyapúwí.

Gínkhây'ä' Yôesi Tádá âytegé-i'in

³³ Yôesi-á hânho hay'i namuu. Iví hangintandá há'i-á hânho báyékí ûnmuudi há'to âytaayamí, hedi há'to gínhanginnáni háadi háa hândidi i'o' háa ikanhonnin. ³⁴⁻³⁵ Iví ta'nin diwe ûnta'muu waa:

To'wí wânbo wí'ûnhanginnáhpí háa Yôesi Tádá na'ánshaamuu'in,
to'wí wânbo wí'ûnkoedipí óetumakhemääní.

To'wí wânbo wí'ûnkoedipí natúnídí, "Naadi háäwí Yôesi dómägi,
hedânho i-á ûnkhây'ä' díwáywá'âa-i'in."

³⁶ Yôesi-áho háäwí t'ähkí ikhiyé. Háä t'ähkí wa'di namän Yôesivi mange imáadi, hedá háä t'ähká iví-á ûnmuu. Hediho hânhay wânbo t'ähkí kw'áayébo' âymá've-i. Hamân.

12

Yôesivi'piye' pín ta'ge haydi ívímääni

¹ Tí'ûuwín páadé'in, Yôesidi iví séegísehkanä wovâykeekw'ódi, hediho ná'in namuudi kaygi'di kinnân wâytumáa: T'owadi in animâa dâyt'ahanú'in Yôesi óemä', hedi han waagibá unho unbí túu'ú úvímääni, hewânbo wówá'innân, hedá wá' yä'dâa'inda' ímúni hedânho bínhíhchanmääní. Kindidân unbí pí'nä khó'yé Yôesi bín'a'ginmääni.

² Háa in t'owa Yôesi dâytaapi'in dívi'o waagibá wí'úvíkanhúuwípi, hewânbo binmää Yôesidi ánshaa ts'aabi wovâymaääní, hedi handidiho unbí wówátsi wovây'ego'amí. Kindidânho únhanginpúwí háa Yôesi nada'in úvi'amí'indá híwó'ninda' namuu'in, hedá óehíhchando'indá, hedá t'ähkí ta'gennindá.

³ Hedi Yôesidi naa dínk'ú' un wí'inbo ná'in wâytumakhe'amí: Wí'í'âanípí he'ennin ímuu'in há'mín ímuupídí, hewânbo ta'gendi unbí'gedi úvi'ánshaa'amí, hedânho únhanginnánídí háa únkoedi úvi'amí i whäyu Yôesidi wovâymagi'idi. ⁴⁻⁵ Na'inbí túu'ú-á háyúdíbo gínpa'an, hewânbo ná'i háäwí-á handa' wí'it'ôe'opí. Hanwaagi'inbá na'in gimuu. Tobáháa báyékídí giyi wânbo wí'da' waagibá gimuu, gá Christ-ádi wí'da' gimuudân, hedá giwhi'kw'ó wéhpêe túu'ú gimúnídí waagibá. ⁶ Yôesidi pí'dinbo magan dímägi, hewânbo t'ähkí há'bidá' wígínmuupí. Wí to'wí ûnkoedidi wí Yôesivi tukhe'bi waagibá ihée'amí, i-á ûnkhây'ä' kin i'amí'in háyú iví whäyu ûnmuu ihay iwedi. ⁷ To'wí méesatewi khäge'di' namúní'in ûnkoedi-i-á ûnkhây'ä' híwó i'amí'in. To'wí Yôesivi tuu ovâyhá'amí'i namuu-i-á ûnkhây'ä' híwó' ovâyhá'amí'in. ⁸ To'wí natumakhehá'i-á ûnkhây'ä' iví tumakhe imääni'in. To'wí iví háäwí ûnk'w'ó'di iwiyendedi wé'ge'indádí, i-á pín ta'ge haydi ovâymaääní. To'wí óetsondisóge'i namuu-i-á ûnkhây'ä' hânho it'ôe'amí'in. To'wí in sehkanäwó' diwówáyi'in ovâykhäge'do'i-á ûnkhây'ä' híhchangidi kin i'amí'in.

⁹ Un Únkhây'ä' ta'gendi bint'owaséegíhúuwí'in, wänpidida'ba' yoe. I háäwí t'aywó'di namuu-i-á bínyo'e'amí hedá háäwí yä'dâa'i namuu eedá téegi t'aagá úvítsaasáa-i.

¹⁰ Wí'nä táye úvíséegíhúuwí tí'ûuwín páadé'in dínkhây'ä' waagi, hedá úvi'a'ginmá've-í háädi wânbo t'ähkí. ¹¹ Wí'í'bâa-ípí, hewânbo pín ta'ge haydi Na'inbí Sedó Yôesigí' úvit'ôe'amí. ¹² Yôesivi híwó'di háäwí wovâypagit'ôe'i bintsíkha'maadíbo' íhíhchaa-i. Bînt'ôephadende wânbo bíyää'an. Háädi wânbo t'ähkí úvíyûusu'âamí. ¹³ Yôesivi t'owa háäwí dínáy'indádí i háäwí ûnk'w'ó'di bínwiyé-í, hedá unbí k'aygipiyá bínséegí'amí.

¹⁴ Yôesi bîndaa'amí idi híwó'da' ovây'âamí in to'wên wovây't'ôephadekando'in. Híwó' gin otú, híwó'pí-á yoe. ¹⁵ Wí to'wí nahíhchaa'i-ádíba íhíhchaa-í. Wí to'wí naséeyidá i-ádíba úvísíhtää-í. ¹⁶ T'ähkídí handa' úvímá've-í. Wí'úvíyêngi'ánshaamá've-ípí, hewânbo in wähpade kw'áye'in dimuupí'indádí úvívóeni. Wí'í'âanípí háä t'ähkí íhá'in.

17 Wí to'wídí yanákí wovây'odá yanákídíbá wívînwá'âa-ípí. I hääwí t'owa t'ähkí dínhanginná'dí híwó'dí namuu'indá bîn'âamí. 18 Unnânho únk'óe úvíkhäã-ídí hedânho nakoedíháho t'ähkí t'owa-ádí tsaaginpídíbo unbí wówátsi bínhûuwí. 19 Un wâyséegí'in, ná'in wâytu'amí. In t'owa un wovâywha'o'in wívînwha'amípí, hewänbo Yôesiví'we binyoe'an ná'i tuchänu, gá Yôesiví ta'nin diwe kinnân ûnta'muudân:

“Naa-ân dínk'óe t'owa dovâyutuchänú-ídí,
naa-ân dínk'óe dovâymäänídí hääwí dín'ä'i’,”
kin Na'inbí Sedó Yôesi natú.

20 Kin wá' nata'muu:

Uví hânbi nahâsêndi nákoegí'mää,
hedí nap'oesá'aadá náp'oemää.

Kin úví'odá i-á hânho nawôeda'póedí iví wôeda'dí óephahánunde waagibá nachanpúwí.

21 Wívînmäänípí hääwí yä'dâapí' namuu'idi wovây'taanídí, hewänbo híwó' úví'odíbo yä'dâapí' hääwí namuu'i' bînt'aaní.

13

Gínkhây'ä' in tsonnin ây'a'geení'in

1 Na'in t'ähkí gínkhây'ä' in to'wên dítsonmää'inbí khómapho' ívíkw'ôení'in, gá Yôesi natúdiho gíntsonninkw'ôndân, hedího Yôesidânho inbí tsonkhuu ovây'mä'. 2 Hedânkun to'wídí in to'wên dâytsonkhuumää'in ovây'a'gindopídí, hääwí Yôesi ik'û'i wänbo wí'i'a'ginpí, hedí wí to'wí kin i'o'i-áho óetuchänú-í. 3 In to'wên híwó' díví'o'indá in tsonnin wíðâykhuwôeda'ípí, hewänbo in yanákí díví'o'indáho dikhuwôeda'í. Hedího i to'wí natsonnándi' wívínkhuwôeda'ípí'in ida'dáho', híwó'da' úvíkanhûuwí, hedí unbí'gedí híwó'da' ihée'amí. 4 I-á Yôesiví t'ôe'i waagi'ba' namuu, i-á unbí híwó'gí'da' i'o'. Hewänbo úvíyä'dâapí'odá, íkhuwôeda'í, ná'i tsondi-á wên ta'gen únk'óedí wovâyutuchänú-ídí, gá Yôesiví t'ôe'i waagi'ba' namuudiho tuchänu imáyä'dân in to'wên dívíyä'dâapí'o'ingí'. 5 Hedího un únkhây'ä' in tsonnin dimuu'in bîn'a'ginnamí'in, hewänbo i tuchänu bínkhuwôeda'dída'ba' yoe. Shánkídí bîn'a'ginnamí gá unbí pí'ná kó'yé un únhanginnândân ná'indá in ta'ge'in namuu'in.

6 Hedího i tax chá' in tsonnindi wovâyphahsande'i-á úvíwá'ánde', gá indá inbí t'ôe dâyo'odíbo Yôesigí' waagibá dívít'ôemáadân. 7 Hedího in t'ähkí bínmääní hääwí dín'ä'i'. Hääwí in tsonnindi wovâyphahsande'i t'ähkí úvíwá'âa-í, hedá in to'wên in tsonkhuu dâymää'indá hânho-á bínpi'a'geení.

T'owa âyséegíhûuwí hedá híwó'dá íví'amí

8 Únkhây'ä' unbí séegí wí'ná táye häädi wänbo t'ähkí íphaamúni'in, hewänbo wíyá hääwí wänbo-á yoe. Wí to'wídí t'owa ovâyséegíhondáho', kindídi t'ähkí Yôesiví tsonttu ón'a'gindo'. 9 I tsonttu kinnân namuu:

Wíyá to'wíví sedó-ádí háa kwiyó-ádí wí'úvíwhqhwomá've-ípí,
wívînt'owat'ahánú-ípí,
wí'úvísä'mâamípí,

thúudí wíyá to'wíví hääwí wí'ída'ípí,

hedá wíyá ha'bi tsonttu wá' nakw'ó. Hewänbo t'ähkí ná'i tsonttu wé'ge wên wéhpêeda' tsonttu waagi'ba' namuu, kinnân:

Háa un wí'bo úvípíséegí waagibá, wé'ge'in t'owa wá' bînséegíhûuwí.

10 Wí to'wí t'owa t'ähkí iséegí'i-á há'to wíyá to'wí yanákí óe'amí. Hedího ta'gendi bînt'owaséegídá, kindídi t'ähkí i tsonttu bîn'a'gindo'.

11 Ná'i wâytu'andi-á úví'âamí, gá únhanginnândân häädi naná'nin. Nää-á shánkí tso'wa naná Jesus nawáypówá-ídí dín'aywoenídí páadé iví'piye' ívits'anwhäyü ihaydiví'wedí, hedího nää-á ihaydiho nanân íyósa'wó-ídí waagibá namuu. 12 Nää-á

wa' nawáypówápídíbo gínkhuná waagibá gínpuwamän, hewänbo i khuu naphademän hedi nathay'ä' kin waagibá napo', hediho i t'aywó'di in t'owa nakhuná' dihaydi díví'o'i' äywoe'amí, hedi sundado inbí kwäk'u hán aadi di'aamuu'in waagi'inbá gimúni, nathayná' diwe ívíiyé-ídí. ¹³ Nää-á t'owa thaadi dínkhây'ä' waagibá, híwó' na'inbí wówátsi äyhúwí. Wáy dínshánkí'dipo'di dívít'aywó'do' eeye wí'ívímá've-ípí, wígisuwátsit'óenípí, tsé waagi'inbá wígiyêenípí, wí'ívít'aymá've-ípí, hedá wí'ívíthúumá've-ípí. ¹⁴ Hewänbo wí kwäk'u hán aadi wovây'áyíngi'o waagibá, Na'inbí Sedó Jesus Christ-dän wí'bo wovây'áyíngi'amí, hedi i t'aywó'di kaygi'di ikanda' i'gedi wí'úví'ánshaamá've-ípí.

14

Wí'nä táye wí'ívítuúsúumá've-ípí

¹ Wí to'wí iví whäyü kay'in wí'ünmuupí wänbo binséegíke', hewänbo hääwí híwó' naka'póya'pí i'gedida' i-adí úvítuhänmâmídá yoe. ² Gá kinnân: Ma'di wí to'wí iwhäyunde' hääwí koegi' namuu wänbo ik'oedi wí't'aywó'dopí'in, hewänbo wíyá to'wí iví whäyü kaypí'in ünmuu'i-á wí'ípívík'ohpí. * ³ I to'wí koegi' t'ähkí ik'o'i-á wí'ünkhây'ähpí na'âani'in i to'wí ipívík'ohpí'ví hânho shánkí híwó'di namuu'in, hedi i to'wí ipívík'ohpí' wá' wínatúnípi ipívík'o'i-á yä'dâapí i'o'in, gá Yôesidi i wá' óeséegímáadân. ⁴ U-á wí'úk'óepí wíyá to'wíwí t'ôe'i mântuúsúu'amídí. I t'ôe'íví tson-dida'mân únk'óe óetu'amídí háa híwó' háa híwó'pí' i'o'in. Hedi ta'gendi Na'inbí Sedóví t'ôe'i híwó' i'amí, gá Na'inbí Sedó únkoedidân óekhäge'namídí.

⁵ Hedá wá'ma'di wí to'wí nachanpo' wí thaa shánkí na'a'ginmuu wé'ge'i thaaví'wedi, hewänbo wíyá to'wí-á nachanpo' t'ähkí thaa ha'bi thaada' naná'nin. Gínkhây'ä' wí'inbo ívípi'ánshaamääni'in ná'in ni'gedi. ⁶ I to'wí wí thaa wíyá thaaví shánkí i'a'gindo'i-á Na'inbí Sedó óe'a'ginnamídân i'o'. Hedi i to'wí t'ämägí' koegi' ik'o'i-á wá' Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', gá i koegi' óemägiđi Yôesi óekú'daa'odân, hedi i to'wí wí hääwí ik'ohpí'-á Na'inbí Sedó óe'a'geenídí kin i'o', i wá' nakú'daapóedí kinbá i'o'. ⁷⁻⁸ Tobá giwówayidi háa gichuu wänbo', wí' wänbo na'ingí'da'mân kin wí'íví'opí, gá giwówayidá Na'inbí Sedógi'-ân giwówayi', hedi gichuudá Na'inbí Sedógi'vá gichu'. Hediho tobá giwówayidi háa gichuu wänbo Na'inbí Sedóví'inda' gimuu. ⁹ Christ nachuu hedá nawáywówápóe hedânho t'owa t'ähkígi' i shánkí p'ó'déđi' namúnídí, in ho dichuu'ingí'-á hedá in wa'di diwówayi'ingí'-adí. ¹⁰ Hediho wí' wänbo wí'únk'óepí unbí tí'úuwín páadé'in bîntuúsúu'amí'in, hedi wí'únk'óepí íchanpúwí'in undá inbí shánkí híwó'nin ímuu'in. Wáy wí thaa wänbo na'in t'ähkí Yôesivi páadépiye' gikwinudée-i, hedi ihaydi i-ânho natúní ta'gendi háawin gimuu'in. ¹¹ Kinnân Yôesivi ta'nin diwe nata'muu:

“Ta'gendi naa owówayi'” kin natú Na'inbí Sedó,

“hedi ta'gendibá t'ähkí t'owa naví páadépiye' dívíde'gendikwokhâymaa,

hedá t'ähkíđíbo-á ditugít'óe naa-ânkun ta'gendi Yôesi omuu'in.”

¹² Hedi ná'i hí' natu'da' na'in t'ähkí gínkhây'ä' Yôesi äytu'amí'in háa íví'annin hedá háadi íví'annindá.

¹³ Hedânkun wíyá ívítuúsúu'âamíwí'wedi, íví'ánshaamääni hääwí wänbo wí'íví'amípi'in na'inbí tí'úu páadé'i' óet'aywó'kannamí'i'. ¹⁴ Na'inbí Sedó Jesus-adi omuudiho naa dînta'gendihanginná hääbo wí'bo wí'gínkhâak'óepí'in, hewänbo wí to'wí wí hääwí igí' únkhâak'óe'in nachanpóedáho', hedân ta'gendi hä'i hääwí-áho únkhâak'óe-âkun. ¹⁵ Gá kinnân: Hääwí bînk'oe'i namuudi unbí tí'úu páadé'i bînháachanmáadiho', háa úví'o'indáho nakeepuwagit'óe ta'gendi wíwínséegíhonpí'in. I hääwí bînk'o'íđân wíyá to'wíwí wówátsi wíwînpedee'amípi, igí' Christ nachuudi. ¹⁶ Tobáháa híwó'gí úví'o kin íchanpo' wänbo', hääwí úví'o'i yanákí namuu gin t'owa ditúđáho', wíyá wí'úví'âamípi.

* **14:2** Ná'i píví'gedi íhí'máa'i-á t'owa inbí yôesi dâymägi.

17 Yôesigî' na'inbí wówátsi âyhondáho hääwí koegî'-á suwägî'-á namuu i'gedida' wí'ívi'ánshaamápi, hewänbo ná'i' i'gedân: I Yä'dâa'i P'oweahâadi na'in díkhäge'máa in ta'ge'in p'óegé i'ge gimú-ídí, hedá tsaaginpidíbo-á na'inbí wówátsi-á âyhon, hedá híhchandá âymáa. 18 To'wí kî'bi namuu'i Christ-gî' it'ôe'o'idá Yôesi óehíhchanmä' hedi t'owa-á wá' ditúni híwó' i'o'in.

19 Hedânkun nää-á ívísó'dêe-í íví'amídí i hääwí díkhäge'do'i na'inbí wówátsi wé'ge sa'wó'gí âyhúuwídí, ná'i hääwídíba díkhäge'namí wí'ná táye na'inbí whäyu ívíkay'amídí. 20 Hääwí iwânpikoeda'dibo wíwînpedee'amípí háa Yôesi wí to'wígî' i'annin. Hääwí koegî' wänbo wínakhâak'óepí óek'oe-ídí, hewänbo híwó' wínamuupí wí hääwí to'wí ik'óe-ídí, han i'odá wíyá to'wí-á in ta'ge'in p'óegédí óehänge'odi. 21 Shánkí híwó' namúni wíwînpívík'oe-ípí háa wíwînméenasuwá-ípí háa wíyá hääwí unbí tí'ûu páadé'i' in ta'ge'in p'óegé iwedi óehänge'o'i wí'úví'amípí.

22 Tobáháa háa ná'i hääwí i'gedi wí to'wí nachaa wänbo', i-ádí Yôesi-á dída' dânkhyä'ä dânhanginnáni'in. Wí to'wí híwó' i'o gin ûnchanpo'di, hedá tí'úugédá híwó'pí i'annin wínachanpóepídí, i-á nahíhchaa. 23 Hewänbo wí to'wí wí hääwí ik'óedáho', hewänbo wí'ûnkoedihanginnáhpí híwó' namuu'in ik'óe-ídí, Yôesi-á natúni híwó'pí i'annin, gá ná'i to'wí-á ta'gendi wí'ûnhanginnáhpídân háa híwó' i'annin háa yoe, hedi wí hääwí íví'odá hewänbo ta'gendi wígichanpo'pí híwó' namuu'in kin íví'amídí, há'indá t'aywó'nin namuu na'ingî'.

15

Wé'ge'in t'owa bînhíhchanmäáni, unda'ba yoe

1 Na'inbí whäyu kay'in gínmuudá gínkhây'ä' in to'wên inbí whäyu kay'in dínmuupí'in âykhäge'nâamí'in, wí to'wídí wíyá to'wíwí hé ôntegende waagibá, hedi háa giwânpida' waagida' wí'ívi'âamípí. 2 Gínkhây'ä' na'inbí tí'ûuwîn páadé'inbí'gedi íví'ánshaa'âamí'in hedá ingî' híwó'dá íví'âamí hedânho inbí whäyu dínke'ennídí, 3 gá Christ wänbo-á wí'bo íví'gedida' wí'í'ánshaa'ânpídân. Yôesi Tádávi ta'nin diwe kinnân nata'muupí'an háa Christ-di óetu'annin Yôesi Tádá:

I yanáki hí' uví'gedi dívíhée'andi-á
naví'webá dînpówá.

4 Hedi ná'i hääwí Yôesi Tádávi ta'nin diwe hân'oe dâyta'nandi-á nata'muu hedânho na'in díhá'amídí âytsíkha'amídí i hääwí híwó'di Yôesidi na'ingî' dínkhây'máa'i', gá i hääwí iwe nata'muu'idá na'in díkweeaaßenwaatumáadân hedá díkhäge'do' ívíyää'amídí.

5-6 Yôesidânho díkweeaaßenwaatumáa, hedi tobá háa gínpo' wänbo díkhäge'do' ívíyää'amídí, hedi idá wovâykhäge'namí wá' wí'da' waagi unbí pí'ná khó'yé ímúnídí. Kindidího úví'âamí háa Christ i'an waagibá, hedânho t'âhkídíbo wé'ge Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu.

In t'owa Hudíyo dimuupí'in wá' Yôesi Tádávi tuu dit'óe-í

7 Wí'ná táye bíséegíhó'gí. Christ-di un wovâyséegíhógi waagibá, un wá' wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedânho t'owa Yôesi Tádá dâytegé-ídí. 8 Wí'ún'óde-ípí ná'in: Christ wí khäge'di waagi in Hudíyoví'we napówá, t'owa ovâykeekw'ôenídí Yôesi Tádá-á ta'gendi i'o'in háa na'inbí hehääwin thehtáy pahpá'in ovâytu'an waa íkhây'máa'in, 9 hedá wá' Christ wí khäge'di waagi napóe hedânho in Hudíyo dimuupí'inbí'piye' na'iyapo'di indá Yôesi Tádá kw'áayébo' âymá've-ídí. Kinnân Yôesiví ta'nin diwe ûnta'muu:

In Hudíyo dimuupí'indádí oyidí naadi wítegé-í,
hedá iwebá dókha'wodi uví kháwá wínkhây'ä'ní.

10 Wíyá wáyga kinnân nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'in Yôesiví t'owa-á dí bíhíhchanpuwave.

11 Hedá wíyá wáyga wá' nata'muu:

Un Hudíyo ímuupí'indi Na'inbí Sedó bintégé,
un t'owa t'ämäpiye' ówînge'indi báyéki bintégé.

12 Isaiah wá' kinnân ita'nan:

Wí Jesse-ví ây iwedi'i na'aypuyä'i-á
in Hudíyo dimuupí'ingí' òntsondisogekhâymáa,
hedi i-ân namuu i dâytíkha'máa'i' híwó' ingí' ovây'amídí.

13 Yôesi Tádádá na'in díhangin'ândo' híwó'di dínkhâymáa'in, hediho' iví'piye' úvíwhâyundedi idibá báyéki wovâyhíhchanmääni hedá wovâykhäge'namí ánsaa iwe wí'ikwó'nípídí, hedânho i Yä'dâa'i P'oweahhâadi kay wovâyymääni häawí Yôesi Tádádí na'in dínkhâymáa'i' häadi wänbo t'ähki ítsikhakwo'nídí.

Paul-di ovâythayyo' háadi nä'i häawí i'gedi idi ovâyta'do'

14 Naví tí'úuwín páadé'in, naa-á ta'gendi dáywhâyunde' undá hânho híwó'nin ímuu'in, undá Yôesiví kuu i'gedi báyéki únhanginná, undá únkoedi wí'nä táye úvítumakhe'amídí. 15-16 Hewänbo wáy wí häawí i'gedi wó'yoegipídí wâyta'nan hedânho ún'ánpówá-ídí. Kin waagi wâyta'nan gá Yôesi Tádá naví'piye' híwó'dí namuudi wên t'ôe dímgáidân dáy'amídí, hediho nää Christ Jesus-gí' dáy't'ôemáa un t'owa Hudíyo ímuupí'in wâykhäge'namídí. Wí owha' häawí Yôesi Tádáví'piye' ihúya' waagibá, naadá Yôesiví híwó'di tuu in Hudíyo dimuupí'in dovây't'ôe'o' hedânho indá Yôesi Tádáví'piye' dovâyhúuwídí, hedi idá ovâyseégihónde gá i Yä'dâa'i P'oweahhâadi ovâykhäge'nandân iví'in dimúnídí.

17 Hediho Christ Jesus-ádi wé'ge gamuudi naa dínkoedi naví t'ôe Yôesigí' i'gedi híwó' dáyhée'amídí. 18-19 Hewänbo häawí Christ-di díkhäge'nán dáy'amí i'gedida'mânho wôeda'ginpídíbo dáyhée'amí. Háa otú waagidá háa dáy'an waagidá, hedá i t'ämägi' pinnán t'ôe i Yä'dâa'i P'oweahhâadi díkhäge'nandi dó'amídí namuudá, in Hudíyo dimuupí'in t'owadi Yôesi óe'a'gindo'. Hediho Jerusalem búu'ú iwedi oe Illyricum nangepiye' t'ämäpiye' omändi nä'i híwó'di tuu Christ-ví'gedi dovây't'ôekanhon. 20 Häadi wänbo t'ähki wáy Christ-ví'gedi wídit'oe'pí eeyeda' naa dáysó'dinde nä'i Yôesiví híwó'di tuu t'owa dovây't'ôe'amídí. Wáy wíyá to'wí naví páadébo ipúupaa iwebá naa wó'da'pí wí häawí dópaa-í'in, 21 hewänbo háa Yôesi Tádáví ta'nin diwe ûnta'muu waa oda' napúwí'in, kinnân:

To'wên wa'di to'wídí wänbo Yôesiví'gedi ovây't'ôe'anpí'indá dínthaypúwí,
in to'wên wa'di iví'gedi dit'oe'pí'indá dika'pówí.

Paul oe Rome-piye' napunda'

22 Hediho kin dáy'odi hânho dínwó'nândi wa'di wídkoedipí unbí'piye' omú-ídí. 23-24 Hewänbo nää-á naví t'ôe t'ähki nängé donbowa, hedi báyéki paayo wâymuní'in oda'di nää-á ma'di unbí'piye' omú-í. Oe Spain-piye' ophaðemändibo' oda' wâymuní'in, hedá wí háyú yáadi undádí o'ádâacha'ni hedi ihaydi naa oda' undi díkhäge'namí'in eepiye' omú-ídí. 25 Hewänbo nää-á oe Jerusalem-piye' omän wí häawí in Yôesiví t'owa iwe'in dovâyhúuwídí, 26 gá in Macedonia-ádi Greece-ádiwin méesate'in t'owa wí chá' dáywé'ge'amídí díví'ánshaamägidân, in to'wên Yôesiví t'owa sehkanäwó' diwówayi'in oe Jerusalem dimuu'in ovâyymäänídí. 27 In Macedonia-windá in Greece-'indádí wí'bo ditú híwó' namúní kin díví'amídí, hewänbo ta'gendi häawí in Jerusalem-'in dínphaamuu'í' ovâywáywá'ánde waagibá díví'o', gá in Hudíyo dimuu'indi páadé in Hudíyo dimuupí'in ovâyymúdan i híwó'di häawí Yôesi Tádádí inbí hâagi' ovâymägi'í', hedi nää-á in Hudíyo dimuupí'indá dínkhây'ä' ovâyymú-í'in i häawí in Hudíyo dimuu'in dínáy'í híwó' ovâykhóekhúumäänídí. 28 Nä'i t'ôe dínbowadee ihaydi i chá' in Jerusalem-'inbí mange dovâykándí, iwedi oe Spain-piye' omän, hedi ihaydá dáywóy'í'ni wâymunídí. 29 Naa díhanginná owáy unbí'we opówá ihaydá báyéki híwó'di häawí Christ-ví'wedi wâyyo'e'amí.

³⁰ Tí'ûuwín páadé'in, unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'piye' únmuudi hedá in séegí i Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in dímägi'in namuudá, kaygi'di naadi wâyda'máa Yôesi Tádáví'piye' pín ta'ge haydi dînyûusu'amídí, naa wí'bo wâyüusu'o waagibá. ³¹ Úvíyûusu'amí hedânho in Judea nangewin t'owa Yôesi óe'a'gindopí'indi bahpíbo naa díphademääni, hedá Yôesi Tádáví t'owa oe Jerusalem-windá in khäge' dovâyhonnin híhchandi dâyséegí'amí. ³² Hedího Yôesi Tádá natúdáho unbí'we híhchandibo opówá-í, hedá undádí o'än dihaydi dínkoedí-í dáykaykhanwówá'amídí. ³³ Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, ibá un t'ähkí-ádí nachá'ní. Hamân.

16

Paul-di in méesate'in t'owa ovâysengitumáa

¹ Naa oda' na'inbí tí'ûu páadé'i Phoebe bîntáa-í'in, I-á i Cencrea búu'úwi méesate'i khäge'di namuu. ² I-á Na'inbí Sedóví' únmuudi binséegí'an, Yôesiví t'owa dínkhây'ä' waagibá, hedá hääwí i ûntáydá, hä'i únkwo' diwedi bînyámú-í, gá idá báyéki t'owa ovâykhäge'nandân, hedá naa wá' díkhäge'nan.

³ Priscilla-ádí Aquila-ádí naví sengitü-á dovânsan, indá naa-ádí Christ Jesus-gí' ívit'ôe'an. ⁴ Indá dakhâymuu inbí wówátsi dänmäänídí naa bahpíbo opúwídí. Hedího dovänkú'daa'o', hewänbo naadida'ba yoe, t'ähkí in Hudíyo dimuupí'in méesate'indi wá' ovänkú'daa'o'. ⁵ Hedá in t'owa inbí tewhá ee dívíwé'ge'o'in Yôesi óe'a'ginmäänídí, in wá' bînsengitü'âamí.

Hedá ná'in wé'ge'in t'owa wá' dînsengitü'âamí: Epanetus, naadi dóséegí'i', i-á oe Asia nange i páadé'i Christ-ví'piye' iwhäyü'i namuu, ⁶ hedá Mary-á, hânho ungí' it'ôe'o'i namuu, ⁷ hedá Andronicus-ádí Junius-ádí naví t'owa dînmuu'indá. Naa-ádí indádí wé'ge gipankw'ônwân, hedí Yôesiví t'ôekhuwa'indi híwó' ovântaa. Indá naví páadébo Christ-ví'piye' dänwhäyü.

⁸ Hedá Ampliatus-á wá' dînsengitü'âamí, i-á dóséegí hedí i wá' Na'inbí Sedóví'piye' iwhäyunde', ⁹ hedá Urbanus-á, i-á na'indádí Christ-gí' it'ôe'an, hedá Stachys-á, i-á dóséegí, ¹⁰ hedá Apelles-á, nakeepo' i-á ta'gendi Christ-ví' únmuu'in, hedá Aristobulus-ví k'aygi'indá, ¹¹ hedá Herodion-dá, i-á naví t'owabá dînmuu, hedá in to'wên Narcissus-ví k'aygi'in diwedi Na'inbí Sedóví'piye' dívíwhäyunde'indá.

¹² Hedá wá' dînsengitü'âamí Tryphena-ádí Tryphosa-ádí, indá Na'inbí Sedógi' hânho dânt'ôe'o', hedá Persis-á, i-á dóséegí, hedá i wá' Na'inbí Sedógi' hânho it'ôe'an. ¹³ Rufus-á wá' dînsengitü'âamí, i-á Yôesidi óede'mandi' namuu, hedá iví yíyá-á, naví yíyá waagibá dóchaa. ¹⁴ Dînsengitü'âamí Asyncritus-á, Phlegon-dá, Hermes-á, Patrobus-á, Hermas-á hedá in tí'ûuwín páadé'in indádí diyí'indá. ¹⁵ Hedá wá' dînsengitü'âamí Philologus-ádí Julia-ádí, hedá Nereus-ádí hedá i kwee iví tí'ûu únmuu'i-ádí, hedá Olympas-á, hedá t'ähkí in wé'ge'in Yôesiví t'owa indádí diyí'indá.

¹⁶ Wí'ná táye úvíséegísengitü'âamí. T'ähkí Christ-ví méesate eeyewin t'owa t'ämäpiye' dikwo'níndí wovâysengitü'o'.

Paul-di ovâytumáa dívípi'áyîngi'amí'in

¹⁷ Tí'ûuwín páadé'in kaygi'di wâytumakhemáa, in to'wên wovâywiyé-í'in hedá in ta'ge'in p'ôe iwedi wovâyhänge'amí'in dida'inbí'gedí úví'áyîngi'amí, indáho hääwí íhâhpóe'ívi'wedi wíyá piháawi wovâyhá'o'. Inbí'wedi úvíyâa'amí. ¹⁸ Kí'min t'owa-á Na'inbí Sedó Christ-gí' wídívít'ôe'opí, hewänbo ingí'da' háa dida' waagi dívíwânpi'o'. T'owaví'gedí dívíhí'máadi inbí hí' sa'wó' dînt'oet'ôe, hewänbo kindidi in to'wên ihay ka'powa dâymáapí'in ovâyhóeyó'o'. ¹⁹ T'ähkí t'owa dínhanginná undi Yôesi bîn'a'gindo'in, hedího naa ohíhchaa han úví'odi. Hewänbo naa oda' in hangintan bînmá've-í'in hedânho únhanginnánídí wé'i wí híwó'di namuu'in hedí iwediho t'aywó'kanhá'in ímúnípidí. ²⁰ Yôesi Tádádí na'in díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, hedí idibáho hây napóe

ihaydi Penísendiví kay ônhânú-í hedânho undi bînt'áanídí. Christ-ví séegísehkanä-á bînmá've-í.

²¹ Timothy naa-ádí Yôesigî' it'ôe'o'ídi wovâysengitu'an, hedá Lucius-á Jason-dá hedá Sopater-á naví t'owa dînmuu'indi wá' wovâysengitu'an.

²² (Naa Tertius omuu'i' dóta'do háa Paul natú'in, hedá naadi wá' Na'inbí Sedóví' omuudi wâysengitumáa.)

²³ Gaius-di wá' wovâysengitu'an. Naa iví k'aygi o'än, iwebá t'ähkí in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in ná'i búu'úwin dimuu'in dívíwé'ge'o'. Hedá Erastus-á ná'i búu'úwi chá' i'âyí'do'ídi wá' wovâysengitu'an, hedá na'inbí tí'úu páadé'i Quartus-di wá'.

²⁴ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä bînmá've-í t'ähkídíbo'. Hamân.

In Ta'nin Paul-di In Philippi Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâytá'nannin

1 Na'in Paul-ádi Timothy-ádi Christ Jesus-gi' änt'ôemáa. Ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in p'ó'dédí'indádí in khäge'nindádí hää Philippi búu'ú íthaa'in, hedá t'ähká un wé'ge'in Yôesi Tádávi t'owa Christ Jesus-ádi ímuu'in wá' wâyta'do'.

2 Yôesi Tádá na'inbí Tádá gínmuu'i-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkanä wovây máäní hedá wovâykhäge'nami ánsaaginpidíbo' íkwó'nídí.

Paul-di in méesate'in t'owa oe Philippi búu'ú dikw'ó'nin ovâyüusu'o'

3 Häädi unbí'gedi dáy'ánshaa'an ginhay naadi naví Yôesi donkú'daa'o' un ímuudi, 4 hedí häädi wänbo un t'ähkígí' dáyüusu'an ginhay-á híhchandi kin dáy'o', 5 gá i páadé'i thaa úvíwhäyü iwediibo náa pu'wahaydi na'in díkhäge'nandân i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi t'owa äyt'ôe'amídí. Páadé úvits'anwhäyü ihaydi Yôesi Tádá unbí pí'ná khó'yé wí hääwí híwó'di i'an, 6 hedí naa ta'gendi dínhanginná Yôesi Tádábá namuu ná'i ikhây máa'i' náa iwedi páadépiye', hedí owáy i thaa Christ Jesus nawáypówa ihaydá ná'i híwó' wovây'o'i-á únbowadée-i.

7 Hedí híwó' namuu kin ochäa-ídi unbí'piye', häädi wänbo t'ähkí naví pí'ná khó'yé híhchandi unbí'gedi dáy'ánshaamáadi. Yôesi Tádá naví'piye' híwó' nachaadi wí t'ôe dí mági dôn'amídí, hedí undidá naa díkhäge'máa ná'i t'ôe dáy'amídí. Ná'in khäge' undi dí má' tobá opannän wänbo háa hä'in tsonninbí páadépiye' owin wänbo Yôesi Tádávi híwó'di tuu dôn'áyinmá've-ídi hedá dovâythayyamídí ta'gen namuu'in. 8 Yôesi Tádá únhanginná in ta'gen naa otú'nin, unbí'piye' báyéki otaachanpo'. Háa Christ Jesus iví pí'ná khó'yé naséegímuu waagibá naa wá' hanbá unbí'piye' ochäa.

9 Hedího ná'in namuudi naadi wâyüusu'o' kin únpúwídí: Shánki wänbo unbí séegi únsôe-í, hedí iwedá wíyá shánki híwó'di hangintandá ka'powa-á wovây máäní. 10 Kindidânho únhanginnání wé'i wí híwó'di namuu'in hedá wé'i wí híwó'pí' namuu'indá, hedânho i híwó'pí' namuu iwedi úvíyâa'amí, hedího owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi yä'däa'indá' ímúní hedá to'wídí wänbo-á há'to wovây't'e'p'íde-í. 11 Jesus Christ-dânho wovâykhäge'nami báyéki híwó'di hääwí úví'â'amídí, hedânho t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-í, hedá ditúní hay'i namuu'in.

Paul napannän wänbo Yôesiví tuu t'owa ovây't'ôe'o'

12 Tí'úuwín páadé'in, naa oda' ná'in únhanginnání'in: Háa naa dínpóe waagidi shánki báyéki t'owa i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dit'oe, 13 hedího t'ähkí in áyí'nin sundado ná'i tsondiví tewhá iwe'in dimuu'indá hedá in wé'ge'in t'owa náwe dithaa'indá dínhanginpóe naa Christ-gi' dáywänpit'ôemáadi'bo' opannännin. 14 Hedá naa opannännin dínhanginnândiho t'ähkí waa in tí'úuwín páadé'in náa Rome dithaa'inbí whäyü Na'inbí Sedó Yôesiví'piye' shánki dínkaymán, hedá náa inbí khuwôeda' dínhandedi Yôesi Tádávi tuu in t'owa shánki ovây't'ôe'o'.

15-17 Wáy wên inbí ánsaa híwó'di dínmuudiho Christ-ví'gedá t'owa ovây't'ôe'o', hedí indá naa dí séegídí kin díví'o', dínhanginnândi Yôesi Tádádí naa dí sóge'in i híwó'di tuu Jesus-ví'gedi dó'áyíngi'amídí. Hewänbo wây-á wëndá naa díwänpithúumáadi hedá dituhánt'óedá in t'owa Christ-ví'gedi ovây't'ôe'o', hedího pín ta'ge haydi wídíví'opí, indá ingí'dá'mân díví'o'. Dí'ánde naa wa' náa pan dee o'ándí shánki wänbo t'ôephade iwe dí'tôení'in.

18 Hewänbo háa indi dí'o wänbo wídí'áyíngimähpí. Háa híwó' háa híwó'pí díví'ánshaamáa wänbo', Christ-ví'gedi in t'owa ovây't'ôe'odá híwó'di namuu, hedího shánki wänbo naa díhíhchando'.

19 Hedi wa²di híhchandibo⁷ omúni. Un t'ähkídíbo naa dînyûusu⁷odi, hedá i Yä⁷dâa⁷i P'oewaahâa Jesus Christ-di dímä⁷idi naa díkhäge⁷dodá, handidi dînhanginná t'ähkí híwó⁷ naa dînpuwagít⁷óe⁷in. 20 Hânho wên häawên oda⁷, hedi dáywähayunde ná⁷in oda⁷in dînpuwagít⁷óe⁷in, hedi ná⁷innân in namuu: Há⁷to häawídí díwóeda⁷määni⁷i dá⁷amí. Nää pu⁷wahay khuwóeda⁷ginpídíbo⁷ oyi⁷, hedi nää hä⁷bibo omúni⁷in oda⁷, hedânho háa naví wówátsi donhon waagidi t'owa ditúnídí Christ hay⁷i namuu⁷in, tobáháa owówáyí⁷ háa díhay wänbo⁷. 21 Kinnân naagi⁷ namuu: Christ-ân naví wówátsi waagi⁷bá dînmuu, hedi ochuudáho shánki wänbo i-ádi ocha⁷ni. 22 Hewänbo wa⁷di nää oepáa k'aydíbo naví wówátsi dîntä⁷ändáho⁷, shánki wänbo híwó⁷di häawí naví t'oe iwedi dînpée-í, hediho naa wíđînhanginnáhpí wé⁷i wí dóde⁷mami⁷in, háa owówáyêeni⁷in háa ochúu-í⁷in. 23 Naa wêege⁷in ánskaa-á donmáa. Nää oepáa k'aydi⁷in wówátsi dóyoe⁷amí⁷in oda⁷ Christ-ádi ocha⁷nídí, gá han dînpóedáho shánki híwó⁷ naagi⁷ namúníđân. 24 Hewänbo ungi⁷-áho shánki natáy wa⁷di näädí dáywóyí⁷nídí. 25 Naa dînhanginná ná⁷in wâytumáa⁷in ta⁷gen namuu⁷in, hediho wá⁷ dînhanginná näädíbo dáywóyí⁷ní⁷in undáđi owówáyêenídí, hedânho unbí whäyü únmuu⁷i shánki únkay-íđi hedá iwedá shánká íhíhchaa-í, 26 hedá owáy unbí⁷we wíyá opówá ihaydá Christ-di shánki báyéki wovâyhíhchanmääni naa omuudi.

27 Hewänbo tobáháa napóe wänbo híwó⁷nin wówátsi bînhúuwí, i híwó⁷di tuu Christ-ví⁷gedi natú⁷ waabá íthaa-íđi. Kin únkhây⁷ä⁷ úví⁷amí⁷in hedânho tobá unbí⁷piye⁷ opuwämää wänbo háa omääpí wänbo⁷, naa dînhanginnáni kay⁷indi íwinnin, hedá unbí ánskaa-á unbí taachandá wa⁷di wêeda⁷ únmuu⁷indá, hedá i híwó⁷di tuu Jesus-ví⁷gedi t'owa dívíwhäyü-íđi un wé⁷ge úvísó⁷dinde⁷indá. 28 To⁷wên unbí⁷piye⁷ híwó⁷ dichapí⁷in háy wänbo wíwínkhuwóeda⁷ípi. Íkhuwóeda⁷pi⁷in wovây⁷múndedi bînkeekw'ôení indá dípedeemuu⁷in, hewänbo undá Yôesi Tádáđânho wovây⁷aywoeni⁷in. 29 Yôesi Tádáđi wovây⁷má⁷ Christ namuudi bînt'ôephadé-íđi, iví⁷piye⁷ úvíwhäyü-íđi⁷bá yoe. 30 Undíđá naa ho dímu⁷ háa wí Yôesi Tádáví sundádo waagibá dáyhänbo⁷in, hedá nää-á únhanginpóe wa⁷di hanbo dá⁷o⁷in. Hedá un wá⁷ nää hanbá bînphadende⁷.

2

Háa Christ í'an waabá na'in wá' gínkhây⁷ä⁷ íví⁷amí⁷in

1 Christ-ádi gimuuđi gínkoedi wí⁷ná táye ívíkweewaasenwaatu⁷âamíđi. Idi díséegíđi gínkoedi wí⁷ná táye ívíbo⁷aawówá⁷amíđi. I Yä⁷dâa⁷i P'oewaahâađi díwóndedi gínkoedi wí⁷đá⁷ gimuu waabá gíchää-íđi. Na⁷inbí pí⁷ná khó⁷yé gitaachanpo⁷đi gínkoedi wí⁷ná táye ívísehkanähúuwíđi.

2 Hediho únkhây⁷ä⁷ wéhpêeda⁷ í⁷ánshaamúni⁷in hedá wí⁷ná táye-á úvíséegíhúuwí⁷in hedá t'ähkí unbí háa-á unbí taachandá handá⁷ únmu⁷ní⁷indá. Handidiho shánki wänbo naa díhíhchanmääni. 3 Wên háawên wänbo ungi⁷đá⁷, háa úvípítegé-íđi⁷ wí⁷úví⁷âamí⁷pí, hewänbo áagé úvípikw'ôení hedá in wé⁷ge⁷in t'owa-á unbí shánki híwó⁷nin dimuu waagibá íchanpúwí. 4 Wây-á wé⁷ge⁷in t'owaví wówátsi bîn⁷áyîngimá⁷ve-í, unbí⁷đá⁷bá yoe. 5 Háa Christ Jesus í⁷ánshaa⁷an waabá un wá⁷ únkhây⁷ä⁷ hanbá úví⁷ánshaa⁷amí⁷in. 6 Tobá háa Yôesi Tádá namuu waagi⁷bá Christ wá⁷ häđđi wänbo t'ähkí hä⁷bibá namuu wänbo⁷, wínachanpóepí únkhây⁷ä⁷in wa⁷di hä⁷bibo namúni⁷in, 7 hediho napida⁷đi iví häawí t'ähkí iyoe⁷an wí pant'ôe⁷i waagibá napáa-íđi. Wí t'owa waagibá na⁷aypuyä hedá wí t'owa waagibá-á iví wówátsi iho⁷. 8 Hedáhá⁷ Yôesi Tádá óe⁷a⁷ginnandi iví wówátsi imágiđi wên phé⁷wan deedi nachuu.

9 Hedi han í⁷andi Yôesi Tádáđi shánki kw'áye óesóge, hedá natú i-á to⁷wên t'ähkíwí shánki hay⁷i namuu⁷in, 10 hediho t'ähkídíbo dívíde⁷gendikw'ôení Jesus óe⁷a⁷ginmääniđi, t'ähkí oe makówá dikw'ó⁷nindá, nää oepáa k'aydi í⁷ge diyí⁷indá, hedá nan soje núgé

dikw'ó'nindádí, ¹¹ hedá t'ähkídíbo-á ditúní Jesus Christ i shánkí p'ó'dédí' namuu'in, hedi kindidi nakeepúwí Yôesi Tádá hay'i namuu'in.

Gínkhây'ä' ívísó'dêe-í'in Yôesigî' githáa-ídí

¹² K'ema'in, undádí oyi' ihaydi háädi wänbo t'ähkí navi hí' dînt'óyande', hediho nää-á wá' tobá undádí wó'yipí wänbo shánkí dînt'óyaaní. Yôesi Tádádí wovây'aywon, hediho ihayda' úvísó'dí'be-í háäwí únkây'ä'í' úvíkanhúuwídí, hedânho t'owa bínkeeyamídí in wovây'aywonnin ímuu'in. ¹³ Yôesi Tádá-ân unbí pí'ná khó'yé ún'ándí iwebá it'ôemáa, hedá idáho wovâykhäge'máa hedânho ídá'ídí háa i natsonpóe waa úvíkanhúuwí'in, hedá wá' wovâykhäge'do' kin úví'âmídí.

¹⁴ Tüt'ayginpídíbo tūwhānpídíbo háäwí t'ähkí bîn'amí. ¹⁵ Handidi t'owadi wíwovâytuusú'amípi, hedi unbí pí'ná khó'yé-á yä'dâa'indá' ímúní, hedânho úvípikeekw'ôení Yôesi Tádáví ây ta'gendi ímuu'in, hedá yä'dâa'indá unbí wówátsi-á bîn'húuwí tobá in híwó'pí'in t'owavi yâa íthaa wänbo', indá in ta'ge'in p'óegé namuupí i'gedá' dimän. Oe makówa in agóyódí dínko'o' waagibá nakhây'ä' nää oepáa k'aydibo un wá' wíko waagi'inbá ímúní'in, ¹⁶ i tū nawówátsipäyí'i' in t'owa ovâyhondi. Kin úví'andá, owáy i thaa Christ nawáypówa ihaydi naa dínkoedí-í híhchandi otúnídí híwó' dáy'annin, hedá wí ää'í' ikhähäde waagibá naa wá' ochanpúwí hânho dáykhä'in, hediho háäwí dáy'andi' wíðinpedeepí. ¹⁷ T'owadi animáa dâyt'ahanú'in Yôesi Tádá óemä' waagibá, undá iví'piye' úvíwhâyundedi unbí wówátsi-á iví'piye' úvímägi hedá igí' úvít'ôemáa. Ma'di navi ún'p'oe donch'áaní hedânho unbí t'ôe Yôesigî' únbowadée-ídí, hebo tobá han dín'póe wänbo naa ohíhchanpo', hedá un wá' kí'min híhchan bînmá've-í'in oda'. ¹⁸ Naa ohíhchaa waagibá un wá' únkây'ä' íhíhchaa-í'in, hediho unbí híhchan oyämu-í.

Timothy-ví'gedi Epaphroditus-ví'gedá Paul ita'nan

¹⁹ Na'inbí Sedó Jesus natúdáho hanwaapídíbo Timothy unbí'piye' dósaaní hedânho háa íkw'ó'nin dínhanginpúwídí hedi kindidi naa obo'aawówápúwí. ²⁰ Wíyá to'wí wänbo i waagi naa-ádi wína'ānpí. Idá'mân na'áyîngidi ta'gendi unbí'gedi i'ánshaa'o'. ²¹ T'ähkí in wé'ge'in inbí wówátsi i'gedida' díví'ánshaamáa, Christ Jesus-ví t'ôe i'gedá yoe. ²² Unbo únpihanginná Timothy-dá dínkeeyannin i-á ta'gendi báyéki nachä'po'in. Wí ay iví tádá ikhähäge'do waagibá, idá naa báyéki dikhähäge'nán i híwó'di tū Jesus-ví'gedi änt'ôe'amídí. ²³ Hediho owáy háa naa dínpuwagít'ôe'in dínhanginpóe ihaydi, wesebo unbí'piye' i dósaaní, ²⁴ hedi navi pí'ná khó'yé ochaa Na'inbí Sedó Yôesidi hanwaapídíbo naa wá' unbí'piye'ba dípuhpägít'ôe'in.

²⁵ Hewänbo naa ochanpo' nakhây'ä'in Epaphroditus unbí'piye' wesebo dówáysaanídí. Dínkhähäge'táy ihaydi undá navi'piye' i dînsan, hedi naagi' wí tí'úu waagi'ba namuu, naa-áda wé'gá änt'ôe'an, hedá wíye sundado wé'ge änhänbodi waagi'inbá gamuu. ²⁶ Nää hânho un napuwáda', hedá nat'oe un únhanginpóe'in i-á nahay'in, hedi há'indá óe'áyîngimägi hediho unbí'piye' dówáysaaní. ²⁷ Ta'gendi hânho nahaywän, chuwa k'áygého na'ānwän. Hewänbo Yôesi Tádá ún'iyapóedí óehekhámägi. Hedi han i'andi navi'piye' wá' na'iyapóe, hedânho wíyá shánkí wänbo wó'k'áykhaapúwípidí. ²⁸ Hediho wíyá shánkí wó'tsíkhada'pí unbí'piye' dówáysaanídí, hedânho i bînmúnídí hedá íhíhchanpúwídí, hedi handidi naa-á ánshaa iwe wó'chä'nípi. ²⁹ I-á Na'inbí Sedó Jesus-ví' namuudi híwó' híhchandi bînséegíkéyí. I-ádi hedá to'wên i waagi'ba dimuu'indádí bîn'a'ginnamí, ³⁰ gá Christ-ví t'ôe on'odi chuwa k'áygéhay napówadân, hedá háäwí naagi' i'andi i-á nakhây'muu iví wówátsi imäänídí. Nä'í háäwí undá wí'únkoedipi dîn'amídí navi'wedí kayi' diwe íkw'ôndi.

3

Háa in ta'ge'in wówátsi ívîhúuwí'in.

1 Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wâytu'âamí: Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudiho' úvíhíhchanmá've-í. Tobá ná'i háäwí i'gedi wâyta'nán wänbo', kaykhan wíđínpo'pí inho wâyta'nanniná náä wíyá wâyta'namíđi, hedí ná'i hí' wâyta'do'íđá wovây'aywoení.

2 Úví'áyíngi'âamí há'e'in hôeyó'in háhkannin dimuu'inbí'wedi, indá yä'dâapí'da' díví'o', indá in Hudíyoví k'ewe' taadi ovâytaa'an wänbo ná'in taa-á wên tsaá nachä'muupí'indá'mân inbí túu'ú dínmuu. 3 Na'innân in ta'gen k'ewe' taa waagi'inbá âymáa'in gimuu, gá Yôesiví P'oweahâadi na'in díkhâge'dodân Yôesi Tádá ây'a'ginmääníđi, hedá na'indá híhchandi gitû' Christ Jesus-ví'in gimuu'in, hedá wí'ívíwhâyundepí háäwí wí'bo íví'o'íđibo na'in dîn'owóyé-í'in.

4 Ma'di wí to'wí nachanpo' híwó'di háäwí i'odibo' ôn'owóyé-í'in, hewänbo kinho nachanpóedáho naa-á dínkoedí-í íví shánki ochanpúwí'in i háäwí naa dáy'andibo dîn'owóyé-í'in. 5 Naa-á khâave thaa ihay'i omuudi in Hudíyoví k'ewe' taadi dítaa'an; naví tádá-á yíyá-á Israel-'in dínmuu; wí Benjamin-bí ây iwedi'i-ân omuu, hedânho wí kodí'di Hebrew omuu, hedí Pharisee t'owabá omuudi in waagibá Moses-ví khuu t'âhki dônhon; 6 hedí pín ta'ge haydi naví whâyü khuu donhondi in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in t'owa t'ôephade iwe dovâykw'óđi. I tsontuü Moses ita'nandi' t'âhki dó'a'gindodi to'wí wänbo wí'únkoedipí dînt'e'p'íde-íđi.

7 Ná'i háäwí namuudi naa dáyyengi'owän, hewänbo náä Christ dóséegíđi ná'i háäwí nachä'muupí waabá dínchanpo'. 8 Hedí ná'i háäwíđá'ba yoe, háäwí t'âhkân nachä'muupí waagibá dínchanpo', gá náä-á Christ Jesus naví p'ó'dédí' dínmuu'i don-taadân, hedí i-á shánki híwó'di namuu háäwí t'âhki'wedi. Hedí náä Jesus dótaadi ná'i wé'ge'i háäwí dínpedee waagibá dóchaa, hedí ná'i háäwí-á phé'yävi whée óecha'gít'óe'íđá' waagi'ba namuu gin otúní hedânho Christ shánki híwó' dótaa-íđi. 9 Naa oda' Christ-áđi wí'da' gamúní'in hedânho Yôesi Tádáđi díchâamá've-íđi t'aywó'di wíđómáapí waagi. Hewänbo há'to kin díchaa-í i tsontuü Moses ita'nandi' dó'a'ginnamíđi dáykhhâädedibo', hewänbo Christ-ví'piye' dáywhâyundedân, gá Yôesi Tádá natû'dân in to'wên Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'innân idi ovâychâamáa t'aywó'di wíđâyamáapí waagi. 10 Naa oda'ta'gendi Christ dótaa-í'in. I-á nawáywówápóedí in kay imáa'in napäyi', hedí naa oda' ná'in kaybá dímmääní'in dómá've-íđi. Hedá i-á it'ôephade waagibá naa wá' hanbá dont'ôephade-í'indá oda', hedá háa i namuu waagibá nachuu ihaydi, naa wá' hanbá omúní'indá oda', 11 hedânho tobáháa napóe wänbo' owáy naa ochuu ihaydi owáywówápúwí.

Páadépiyeda' ívíkhâä-í

12 Naa wó'tû'pí Christ ho dótaa'in háa dínkhây'ä' waa, hedí naa wó'tû'pí ho opóe'in háa dínkhây'ä' omúní waagi, hewänbo há'bi opúwíđi ihayda' dáykhhâäde' i dîntáy'i donhóníđi, gá hangí'-ân Christ Jesus-díđá ho naa díkê'dân. 13 Tí'úuwín páadé'in, wí'ochanpo'pí t'âhki há'i dîntáy'i ho donhógi'in, hewänbo ná'indá' dáyo': Háa ho dínpoe'indá dáy'annindá i'gedi wíđáy'ánshaa'opí, hewänbo shánkiđi háa dáykhây'máa i'gedân dáy'ánshaakanhon. 14 Wí ää'i' páadébo napówa-íđi ikhâäde waabá naa wá' dáykhhâäde hedânho háäwí Yôesi Tádáđi dímmääní'in ot'anpúwíđi. Hedí kinnân idi dínkhây'máa: Christ Jesus naagi' i'annin namuudi Yôesi Tádáđi makówápiye' dítukánkhây'máa.

15 T'âhkiđibo hangintan dâymáadi ta'gendi dikweesenpaa'indá dínkhây'ä' díví'ánshaamääní'in ná'i otú'i híwó'di namuu'in. Hedí wí to'wí háy piháa i'ánshaamáadá, Yôesi Tádáđi ná'in wänbo ônthayk'úwí. 16 Hedího in nahaydi giháhpóe'inbá ívíkanhondi, hanbá na'inbí wówátsi âyhúuwí. 17 Tí'úuwín páadé'in, háa naa naví wówátsi donhon waabá un wá' t'âhki hanbá unbí wówátsi bínhúuwí. In to'wên yä'dâa'in wówátsi dâyhonnin háa wâykeeyan waagibá híwó' bínmúní, hedí háa díví'o' waa un wá' hanbá úví'âamí. 18 Háyan wänbo wâytu'an hedí náä-á sée'indíđá wíyá wâytumáa, báyéki t'owa háa inbí wówátsi dâyhon diwedi nakeepo' dâyyoegimáa'in háa Christ-di

na'ingí' dín'an waa phé'wan deedi nachuu ihaydi. ¹⁹ Indáho péyégepiyeho dimän. Yôesi dâý'a'ginmäänív'wedí húukandá suwä-á i'gedí shánkí díví'ánshaa'o'. Hääwí wôeda'wó'dí díví'o' i'gedá dívíyêngihée'o'. Indá i hääwí nää oepáa k'aydiwi i'gedida' díví'anshaamáa. ²⁰ Hewänbo na'indáho makówa i'gedá ív'ánshaa'o', gá iwá na'inbí úwäná waagibá gínnândân, hedího pín ta'ge haydi áytsíkha'máa na'inbí aywondi gínmuu'i' iwedi gínwáy'ää-ídí, i-á Na'inbí Sedó Jesus Christ namuu, ²¹ hedí i-áho in kay imáadí na'inbí túu'ú kaypí' gínmuu'i gínchuwagít'óe wänbo dín'egókhây máadáhá' ts'áabi dínpakhây máa, háa iví' únmuu waagibá nawówápóe waabo'. I-áho hääwí t'ähkí i'gedí natsonyidí únkoedi kin i'amídí.

4

¹ Hedího naví tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Yôesiví'piye' kay'indi úvíwhäyuhúuwí. Naadá un báyéki wáyséegídí wâymuní'in oda'. Undidá naa díhíhchando', hedí hääwí dáy'andi ot'anpóe'i waagi'inbá ímuu gin wâychaa.

² Euodia-ádí Syntyche-ádí kaygi'di dovântumáa dänwóení hedí wí' dänpáa-í, indáho Na'inbí Sedó Jesus-ví'in wí'gín damuudi. ³ Hedá u ta'gendi naa-ádí bit'óe'o'i' unmuudi, wída'máa ná'in kwiyä' ovänkhäge'namídí wí' dapúwídí, indá dánt'óe'o' i híwó'di tų Jesus-ví'gedí t'owa dánt'óe'amídí. Hedá Clement-dádí wây-á wé'ge'indádí hanbá dívít'óe'o', inbí kháwä-áho in ta'nin diwe dín'ta'muu, iwe natú' to'wên dimuu in wówátsi nahánde'pí'in dâymáa'in.

⁴ Na'inbí Sedó Jesus-ví'in ímuudi häädi wänbo t'ähkí úvíhíhchanmá've-í, hedá wíyá hanbá wâytu'âamí, úvíhíhchanmá've-í.

⁵ T'ähkí t'owa-ádí híwó'da' ímuní, Na'inbí Sedó Jesus-áho hanwaapídíbo na'ädi. ⁶ Báyéki ánshaa iwe wí'íkwó'nípí, hewänbo hääwí t'ähkí i'gedí úvíyúusu'âamí-á, hedá Yôesi Tádá-á hääwí úntáy'i bîndaa'amí, hedí kin úví'odi bînkú'daa'âamí wá'. ⁷ Yôesi Tádádí díkhäge'do' ánshaaginpidíbo gikwó'nídí, tobá na'in t'owada' gímuudi wí'gínhanginnáhpí wänbo háa kin dín'o'in. Hedí kin wovây'odi t'ähkí unbí pí'ná khó'yé bînmáa'i-á unbí hangintandá wovây'áyínmá've-í, Christ Jesus wé'ge ímuudi.

⁸ Tí'úuwín páadé'in, ná'i-á naví t'ä'gídí hí' unbí'piye dínmuu: Häädi wänbo t'ähkí ná'i hääwí i'gedí úví'ánshaa'âamí: hääwí ta'gen namuu'indá na'a'gínmuu'i-á, in ta'ge'in p'óegé i'ge wovâyhondi-á, i yä'dâa'i namuu'i-á, naséegímuu'i-á, t'owa t'ähkí ovâyhi'andi-á, i shánkí híwó'di namuu'i-á, hedá i'gedí t'owa híwó' dívíhée'o'i-á. ⁹ Naví hí' ít'oe hedá naví tsiyekan dínmu', hedího t'ähkí naví'wedí íháhpóe'i-ádí i háhkan naví'wedí bînhógi'i-ádí ihayda' úvíkanhúuwí, hedí kin úví'odá Yôesi Tádá undádí nayëení, idá díkhäge'do' ánshaaginpidíbo gikwó'nídí.

¹⁰ Tobá híwó' hay thaa naphade wänbo nää undi wíyá naa dí'ánshaamáa díkhäge'namídí, hedí handidân Na'inbí Sedódi báyéki híhchan naa dímägi. Naa dínhanginná ta'gendi naví'gedí ho úví'ánshaa'o'in, hebo nää pu'wahaydi wí'únkoedipí háa íchaa'in dínkeeyamídí. ¹¹ Naa dínhäawítáy'in wó'tú'pí. Oháhpóe ohíhchaa-ídí tobá háyú dínkw'ôn wänbo'. ¹² Naa dínhanginná naví wówátsi donhúuwí'in wí sehkanáwó' nawówáyí'i waagibá háa wí kodit'owa namuu'i waagibá. Naa oháhpóe hádídí ohíhchanpúwí'in, tobá híwó' dáyhúuyo háa oháhsên wänbo', tobá báyéki dínkw'ôn háa hääwí dín'táy wänbo'. ¹³ Christ-di in kay dímädiho ná'i hääwí t'ähkí dínkoedi dáy'amí'in.

¹⁴ Hewänbo tobá hääwí t'ähkí dín'táy'i dómáa waabá ochaa wänbo', undá naví'piye' híwó'nin ímuu díkhäge'nandí wa' náwe dont'óephadededíbo'. ¹⁵ Un Philippians, unbo ná'i únhanginná: Oe Macedonia nange iwedi opáadépee ihaydi i híwó'di tų Jesus-ví'gedí t'owa dovây't'óe'amídí, undida'mân hääwí naa díyámú, wây-á méesate iwe'indidá yoe, undida'mân dínchä'san. ¹⁶ Oe Thessalonica búu'ú wänbo o'ándí dínkhäge'táy ihaydi undi wáymúwí shánkí hääwí dínsan. ¹⁷ Wí'í'âanípi nää wâyda'máa'in wíyá hääwí dímäánídí, hewänbo oda' unnânho báyéki híwó'di bînhóní'in Yôesiví'wedí, wí to'wí ív

t'ôe iwedi báyéki wá'âa ihónde waagibá. ¹⁸ Nää-á hääwí dîntáy'i-á hedá shánki wänbo dîntáy'iví'wedi dómáa. Nää'i báyéki hääwí-á dómáa gá Epaphroditus-di hääwí undi dînsandi' dînkândân. T'owadi hääwí sa'wó' nasu'u'i-ádi hedá animâa dâyhânú'indádi Yôesi Tádá ônhon óemäänídi, hedí i-á iséegíhógidi nahíhchanpo'. Hedí hanbá nää'i hääwí undi naa dînsandídá wá' Yôesi Tádá óehíhchando'. ¹⁹ Hediho Christ Jesus-ví'in ímuudi naví Yôesidiho hääwí un úntáy'i wovâymääní iví báyéki híwó'di hääwí ûnk'w'ó' diwedi. ²⁰ Hânhay wänbo t'ähki na'inbí Yôesi kw'áayébo' âymá've-í, i-á na'inbí Tádá gínmuu. Hamân.

Paul-di ovâysengitu'an

²¹⁻²² Yôesi Tádávi t'owa t'ähki ovâysengitu'âamí, indá Christ Jesus-ví'in dimuudi. In tí'ûuwin páadé'in naa-ádi diyí'indá hedá t'ähki in wé'ge'in Yôesi Tádávi t'owa nää dikw'ó'nindá wovâysengitu'an, i tsondi Caesar-ví tewhá ee dikw'ó'nindi shánki wänbo'.

²³ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'ná khó'yé bînmá've-í.

In PáadÉ'IN Tə'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in wâyta'do', undá Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. Yôesiví séegísehkanä bînmá've-í, hedi idi wovâykhäge'nami ánsaaginpidíbo' íkwò'nídí.

Háa Yôesiví t'owa oe Thessalonica búu'ú dithaa'in dívíwhâyunde waa hedá háa inbí wówátsi dâyhon waa

² Häädi waa ívíúusu'o' ihaydi Yôesi Tádá áykú'daa'o' un ímuudi, ³ hedi Yôesi na'inbí Tádáví'piye' ívíhádíndedi ívíúusu'amídí häädi wänbo t'ähkí íví'ánshaa'o' háa úví'o'in Jesus-ví'piye' úvíwhâyundedi, hedá háa báyéki úvít'ôemáa'indá Jesus bînséegídí, hedá háa úvíyää'o'indá Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää-ídi úvítsíkha'máadi.

⁴ Tí'úuwín páadé'in, un Yôesi Tádádí wovâyséegí'in, gínhanginná idi wovâyde'mannin íví'in ímúnídí. ⁵ Yôesi Tádáví híwó'di tuu na'indi wây mági'i tuuda' wínamuupí, hewänbo hääwí kay'i namuu, hedi wây t'ôe'odi i Yä'dâa'i P'oweahhâa na'indádí nayi', hedi gínhanginná ná'i tuu-á ta'gen namuu'in. Undá únhanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedi t'ähkí íví'andi-á ungi'da' namuu. ⁶ Hedi ihaydi úvísó'dêe na'in waagi'inbá hedá Na'inbí Sedó Jesus waagi'ba-á ímúnídí, hedi tobáháa báyéki t'ôephade únpowá wänbo', i Yä'dâa'i P'oweahhâadi híhchan wovây mági na'inbí tuu dínhógi ihaydi.

⁷ Hediho t'ähkí in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in oe Macedonia nange hedá Greece nangá dikw'ó'nin undá bînkeeyan háawin wówátsi in dínkhây'ä' dâyhúuwí'in. ⁸ I tuu Na'inbí Sedó Jesus-ví'gedi thay'eedi unbí'wedi napeedi oe Macedonia-piye' hedá Greece-piyá nawadedee, hewänbo iwepiyeda'ba yoe, wéngé t'ähkí t'owa ho dit'oe háa Yôesiví'piye' úvíwhâyunde'in, hediho wínatáypí wíyá háawên unbí whâyü i'gedi áytü'âamídí. ⁹ Hâ'in t'owabo unbí'gedi ditü' háa undi na'in díséegí'annin, hedá háa hääwí bínkhíyédí unbí yôesi waa bínchâa'i bínyoe'annin Yôesiví'piye' úvíwhâyü-ídi, hedá háa náä-á i kodí'di Yôesi bîn'a'ginmä'in, i-á i ta'gendi nawówayi'i namuu, ¹⁰ hedá wá' dit'oe háa náä íví ay únmuu'i bínstíkha'máa makówádí nawáy'ää-ídi, i-á Jesus namuu, i Yôesi Tádádí óewáywówápaai', hedi idibá dín'aywonkhây máa owáy ihay thaa Yôesi Tádádí t'owa ovây tuchänu iwe, inbí t'aywó'di dínmuudi nat'aydi.

2

Háa Paul oe Thessalonica búu'ú Yôesigí' it'ôe'an waa

¹ Tí'úuwín páadé'in, únhanginná unbí'we giyi' ihaydi háa íví'an waa wínapedeepí. ² Undá únhanginná unbí'we gipówápídíbo báyéki dít'ôephadekannannin hedá báyéki híwó'pí' na'in díhée'annindá oe Philippi búu'ú. Hewänbo tobáháa báyéki t'owadi dí'ähkhâa'amí'in dida' wänbo na'inbí Yôesidi khuwôeda' dínyâa'an íví híwó'di tuu wâyü'âamídí. ³ Na'indi wâywhâyü'amídí ívísó'dinde' ihaydi, in ta'gen namuu iwedi wí'ívíhänge'anpí, hedá na'inbí ánsaa-á yä'dâapi' wígínmuupí, hedi hääwí wänbo unbí'wedi wí'âykaayanpí. ⁴ Yôesi Tádádí na'in dítayi', hedá dímü' ihay híwó'nin gimuu'in íví híwó'di tuu áyt'ôe'amídí. Hediho ívíhí'máadi wí'ívísó'dindepí t'owa áywänpihíhchannamídí, hewänbo Yôesi Tádá-ân áyhíhchannamídân. I-áho hääwí t'ähkí na'inbí pí'ná khó'yé áymáa'i' imúnde'. ⁵ Un únhanginná sa'wó'gí unbí'gedi wí'ívíwänpihíe'anpí, hedá wá' wí'ívíhóeyó'anpí undi hääwí dímäänídí. Yôesi Tádá únhanginná ná'indá in ta'gen namuu'in. ⁶ Hedá undádí giyi' ihaydá wí'ívísó'dindepí

t'owa na'inbígedi híwó' dívíhée'amídí, un wänbo-á háa wây-á to'wên wänbo-á yoe, tobáháa Christ-ví t'òekhuwa'in gimuuđi gínk'òe wänbo he'ennin dípaá-ídí.

⁷ Hewänbo na'in undádí giyi' ihayđi, wí yíyá iví áyyää itsää'odi ovây'áyinmáa waagibá wâysehkaná'an. ⁸ Na'indi báyéki wâyda', hedi na'inbí séegí unbí'piye' gínmuudânkun gikhâymuu Yôesi Tádáví híwó'di tuu wâymaa'ndíđá'ba yoe, hewänbo na'inbí wówátsi wá'. ⁹ Tí'úuwín páadé'in, ti wí'ún'ânshaapí'an, undádí gikw'ó' dihayđi báyéki ívít'òe'an. Yôesi Tádáví híwó'di tuu wâytuuphadende' ihayđibá khuu-á thaa-á ívít'òe'an wá' áychä't'aanídí, hedânho un wí'bo wí'úntâynípí hääwí gintáy'i dímaa'ndí.

¹⁰ Un Christ-ví'piye' úvíwhâyunde'indádí na'in gikw'ó' dihayđi, háa na'inbí wówátsi áyhon waagi yä'dâa'indá ta'ge'indá gínmuu, hedá to'wí wänbo-á wí'únkoedipí wên háawên wänbo na'inbí'piye' dínt'e'p'íde-ídí. Un únhanginná hedá Yôesi Tádá wá' únhanginná ná'in in ta'gen namuu'in. ¹¹⁻¹² Hedá wá' un únhanginná wí'inbo wâyhée'annin, hedi na'indi wâytumakhe'an wí tádá iví áyyää ihée'o waagibá, hedá wâykweewaasenwaatu'an, hedá kaygi'didá wâyhée'an unbí wówátsi híwó' bínhúuwídí hedânho Yôesi Tádá nahíhchaa-ídí. Idânho wówâytukánnan iví'piye' í'ää-ídí makówápiye' ímu-ídí hedá iwá he'ennin ípúwídí.

¹³ Hedi wíyá hääwí namuudi wá' Yôesi Tádá hääđi wänbo t'ähki áykú'daa'o'. Ná'i tuu wâytumáa'i' un it'oedi hedá bínseegi'andá Yôesiví'wedi na'ää'in úvíwhâyü, t'owaví'wedíđá'ba yoe. Hedi ta'gendi Yôesiví tuu-ân únmuu, hedi ná'i tuubá un ipiye' úvíwhâyunde'inbí pí'ná khó'yé it'òemáa.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, háa in Judea nangewin méesate'in t'owa Yôesi Tádá óe'a'ginmä'in hedá Christ Jesus-ví'piyá dívíwhâyunde'in dínpóe waagibá un hanbá únpóe. Unbí ówinge'in t'owadibo wovây't'òephadekannan in Hudíyodi inbí t'owa oe Judea ovây't'òephadekannan waagibá. ¹⁵ In Hudíyodânkun hân'oe Yôesi Tádáví tukhe'min ovâyhánú, hedá indibá Na'inbí Sedó Jesus óehay, hedá na'indá wá' díkhepiye. Indíđá Yôesi Tádá háy wänbo wí'óehíhchandopí, hedá to'wên t'ähki dâyyoegi'o'. ¹⁶ Dívisó'dée dí'ahkháa-ídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa hádíđi ovây'aywoeni'in wí'áyt'òe'âamípídí, hedi handíđi ná'in Hudíyoví t'aywó'di dínsômän, hediho Yôesi Tádá inbí'piye' nat'ayđi náa inbí tuchânu ho dínpówá.

Paul hânho nada' in Thessalonica-win méesate'in t'owa ovây'múni'in

¹⁷⁻¹⁸ Tí'úuwín páadé'in, unbí'wedi wí háy tähki giwiyedee, hewänbo tobá undádí wígikw'óhpí wänbo wa'đi na'inbí pí'ná khó'yé unbí'gedi wây'ânshaamáa, hediho hânho wíyá wây'múni'in gida', hedi unbí'piye' gimú-ídí ívísó'dinde'. Naa Paul háyänbo dáysó'dée wây'múniđí, hewänbo i Penísendiđi dí'ahkhánde'. ¹⁹ Owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ääđi iví páadépiye' giwin dihayđi, gitsíkha unnân iwebá wây'múniđí, hedá un ímuudá gihíhchangít'òe, hedá unbí'gedá ívíyêngihée'amí, wí hääwí git'anpóe'i' ímuu waagibá. ²⁰ Un ímuudânkun na'in hânho híwó' gichanpo' hedá ívíhíhchando'.

3

¹⁻³ Na'in hânho gihangin'ânda' háa un únpo'in, hedi báyéki gitaachanpóedí wígitsíkhakanda'pí gínhanginpúwí'in, hedânho gi'ân shánki híwó' namúni kinnân íví'amí'in: Naa oe Athens o'ân dihayđi iwebo dáywóyí', hedi iwedi na'inbí tí'úu páadé'i Timothy unbí'piye' áysan, i-á na'indádí it'òe'o' t'owa ovây't'òe'amídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu Christ-ví'gedi. Hediho unbí'piye' i wáysan wovâykweewaasenwaatu'âamídí hedá wovâykhäge'namídí shánki kay'indi Christ-ví'piye' úvíwhâyü-ídí, hedânho i t'òephade únpóe'i' namuudi wí'úvíyâa'amípídí unbí whâyü iwedi. Unbo únpihanginná Yôesi Tádádí ná'i t'òephade dínpúuwí'in imä'. ⁴ Wa'đi undádí giyi' ihayđibo wa' napóepíđibo' ihayđá wâytu'o' áyt'òephadegít'òe'in, hedi únhanginná hanho napóe'in.

Timothy-đi Paul óetu'an in Thessalonica-win méesate'in t'owa híwó' dimännin

5 Hedânkun báyéki otaachanpóedí wíđintsíkhakoedipí Timothy unbí'piye' dósanídí. Naa hânho ohangin'ânda' unbí whäyü i'gedi háa kay'in únmuu'in háa yoe. Áyngi iwe o'ânwän gá o'ândân háđíwáy i Penísendiđi wovây't'annin, hedi wovây't'andá hääwí t'ähki ungi' ív'andi pedee'in gínpuwí. 6 Hewänbo nää-á Timothy na'inbí'we nawáypówá, hedi wí híwó'di tuu úvíkanhon ni'gedi dínkán. Idi dítu'an unbí whäyü wa'di únkay'in hedá séegi-á bînmáa'in, hedá hääđi wänbo t'ähki na'inbí'gedi híwó'da' úv'ânshaamáa'in, hedá ta'gendá ida'in wíyá díwáymúni'in, na'indi wáymúni'in gida' waagibá. 7 Hedânho tí'úuwín páadé'in, wa'di híwó'bo úvíwhäyunde'in gínhanginpóe ihayđi báyéki gihíhchanpóe, tobáháa báyéki kây'i t'ôephade iwe gikw'ôn wänbo'. 8 Nää gínhanginná unbí whäyü Na'inbí Sedó Jesus-ví'piye' kay'in únmuu'in, hediho hânho sa'wó' na'inbí wówátsi áyhon. 9 Na'indi Yôesiví'piye' wáyyúusu'odi hânho gihíhchanpo', hediho un ímuuđi tobáháa háyú Yôesi Tádá áykú'daa'o wänbo', ihay kú'daa wänbo wa' wí'ây'ohpí. 10 Khuu-á thaa-á pín ta'ge hayđi Yôesi Tádáví'piye' ívíyúusu'o' idi dípunmäänídí unbí'piye', hedânho wíyá wáyhá'amídí, hedi handidí wíyá hääwí úntáy'i' íhâhpúwí shánki híwó' úvíwhäyú-ídí.

11 Yôesi na'inbí Tádá hedá Jesus na'inbí tsondi hay'i-á áyda'máa unbí'piye' díhúuwídí. 12 Gida'po' Na'inbí Sedó Jesus-di wovâykhäge'namídí hedânho shánki wänbo wí'ná táye úvíséegíhúuwí, hedá wé'ge'in t'owa-á wá' hanbá bînséegíhúuwí. 13 Handidânho Na'inbí Sedó Jesus-di unbí pí'ná khó'yé shánki wovâykaymääní, hediho owáy i nawáypówá ihayđi t'ähki in wé'ge'in t'owa iví'in únmuu'in wóegé, undá yä'dâa'inbo Yôesi Tádáví páadépiye' úvívínú-í, hedá wên háawin wên wänbo wovây't'e'p'íde-í'in wívínmá've-ípi unbí pí'ná khó'yé.

4

Gínkhây'ä' híwó' na'inbí wówátsi áyhúuwí'in Yôesi áyhíhchannamídí

1 Tí'úuwín páadé'in, nää ná'i wáytü'âamí: Háa unbí wówátsi bînhúuwí'in Yôesi Tádá bînhíhchannamídí wáyhá'anho', hewänbo Na'inbí Sedó Jesus-di dínk'ú' wáydáa'amídí hedá wáytumakhe'amídí shánki wänbo úvísó'dêe-í'in kin úv'âamídí. 2 I tsontuü wáytü'andi' un únhanginnânho', hedi ná'i tsontuü-á Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedân na'ää.

3 Kinnân Yôesi Tádá nada' úvíkanhúuwí'in: Yä'dâa'indá' unbí wówátsi bînhúuwí, hediho to'wí unbí sedó háa kwiyó wí'únmuupí'-adí wí'úvíwhohkwomá've-ípi. 4-5 Yôesi Tádá nada' un únhanginnání'in háa unbí túu'ú bîntsonmá've-í'in, hedânho yä'dâa'in ímúni hedá t'owadá wovây'a'geeni, hedi unbí túu'údí háa íwänpichaa waagida' wí'úv'âamípi, hedânho in wé'ge'in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in dívíkanhon waagi wí'úv'âamípi. 6 To'wí wänbo wí'únkhây'âhpi wíyá to'wí Jesus-ví'piye' iwähäyunde'i híwó'pí óemá've-í'in háa iví kwee háa sen óekwee-í'in. Thay'eedi hedá kay'indá ho wáytü'an, Na'inbí Sedó Yôesidí in to'wên han díví'o'indá ovây'tuchänukhâyamá. 7 Yôesi Tádádí na'in dítukánnan iví'in gimúnídí hedânho yä'dâa'indá' gipúwídí, tsé waagi'inbá giyêenidá yoe. 8 Hediho to'wên ná'i híwó'di háhkan dâyyoegimáadáho wí hí' t'owaví'da' wí'ovâyyoegi'opí, hewänbo Yôesi Tádáví hí'-ân ônyoegi'o'. Yôesi Tádádânho iví P'oweahhâa dímagi, hedi ná'i P'oweahhâa-á yä'dâa'i namuu.

9 Wínatáypí naadi wáytü'namí'in háa únkhây'ä' in wé'ge'in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in bînséegíhúuwí'in. Yôesi Tádádí ho wovâyhá'an kin úvíkanhúuwí'in. 10 Hedi ta'gendi undi t'ähki in Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde'in hää Macedonia nange dikw'ó'nin bînséegi, hewänbo kaygi'di wáytümáa wíyá shánki wänbo bînséegíhúuwí.

11 Úvísó'dí'be-í unbí wówátsi hanginpi híwó' bînhúuwídí, hedá ún'áyíngiwó'náhpí i'ge wí'úvítomá've-ípi, hedá unbí wówátsi únmuu'igí' úvít'ôe'âamí bînpichä't'aanídí, háa na'indi wáytü'an waagibá. 12 Kin úvíkanhondi t'owaví khäge' wí'úntâyínípi, hedá

háa unbí wówátsi bínhon waagidi t'owa Yôesivi'piye' dívíwhâyundepi'in dimuu'indá wovây'a'ginhûuwí.

Háa napuwagít'óe'in Jesus nawáy'ää ihaydi

¹³ Tí'úuwín páadé'in, gida' un úhanginnání'in háa in to'wên inbí wówátsi dâybowa'in dínpuwagít'óe'in. Wây wên t'owa-á i'gedi wídínhanginnáhpí, hedânkun to'wí nachuu ihaydi dik'áykháapo'. Naa wó'da'pí íchanpúwí'in háa in dichaa waagibá. ¹⁴ Ívíwhâyunde Jesus nachuu'in hedá nawáywówápóe'indá, hedânkun kin wá' ívíwhâyunde': To'wên Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in inbí wówátsi dâybowa wânbo', Yôesi Tádádí ovâywáywówápa-i Jesus-ádi dikwo'nídí owáy nawáy'ää ihaydi.

¹⁵ Ná'in wâytukankhâymáa'in Na'inbí Sedó Jesus-ví hí' únmuu: I nawáy'ää ihaydi in to'wên inbí wówátsi dâybowa'inbí páadébo na'in wa'di giwówayi'in ivi'piye' wíginmánpí. ¹⁶ Kinnân napúwí: T'owa dit'óe-í wên tsontu kaygi nakeetú'nin waagi'inbá, hedá i p'ó'dédí makówáwi t'ôepa'aa'ivi tuu waagibá-á, hedá Yôesi Tádáví tenphé waagibá-á. Ihaydáhá' Na'inbí Sedó Jesus-á makówáda' nawhání. Ihaydibá in to'wên dihánnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyú'indá diwáywówápúwí, ¹⁷ hedáhá' na'in wa'di giwówayi'indá wé'ge in dihánnindádí oe okhúwá nakw'ó' diwepiye' dípiyegít'óe, hedí iwe Na'inbí Sedó Jesus áyyáy-í, hedího i-ádi hánhay wânbo t'ähki gikwo'ní. ¹⁸ Hedího únkhây'ä' ná'i hääwí i'gedi wí'ná táye úvíhí'má've-í'in hedânho wí'ik'áykháa-ípídí.

5

Gínkhây'ä' gikhâymuní'in Jesus nawáy'ää-ídi

¹ Tí'úuwín páadé'in, häädi háa wé'i thaa Jesus nawáy'ä' i'gedi wâyta'namí'in wínatáypí. ² Unbo ta'gendi únpíhanginná Na'inbí Sedó Jesus nawáy'ä'in, hewânbo wínahanginnáhpí häädi i thaa nanání'in. Wí sänbi tsikhagipí khu'déedí na'ää waagibá, Jesus wá' tsikhagipí napowagít'óe. ³ T'owa ditú'be-í, "Hääwí t'ähki áyngipídíbo híwó' gínmán, hedího há'to hääwí wânbo híwó'pí' gínpúwí." Hewânbo wa'di ha'wâa dívíhí'máadíbo t'ôephade dínpuwí, hedí há'to iwedi bahpíbo dipée-í. Tsikhagipí ná'i dínpuwagít'óe, wí kwee nats'an'eyehaypo' waagibá.

⁴ Hewânbo tí'úuwín páadé'in, undá wên t'owa khuu ee dithaa'in waagi'in wí'ímuupí, undá híwó' únkeet'óe, hedího Jesus nawáy'ä'i thaadi áyngipídíbo wíwovâyhónípí, wí sänbidi wovâyhóní waagibá. ⁵ Undá t'owa hääwí t'ähki thaadida' úví'o'in hedá nakohthayná' ni'ge ímännin waagi'inbá ímuu, in t'owa hääwí t'ähki khuudi nakohkeet'óepí ee díví'o'in waagi'inbá wíginmuupí. ⁶ Hedânho wíginkhây'áhpí t'owa yó'in dimuu'in waagi'inbá gimúní'in, hewânbo giyósa'wo waagi gikwo'ní, hedá na'inbí tsiyekandá híwó'dá áy'áyingihûuwí. ⁷ Khu'déedân t'owa diyókhâyä' hedá dívísuwäyíyénde'. ⁸ Hewânbo na'in thaadi'in gimuu, hedího na'inbí tsiyekan gínkhây'ä' áy'áyingi'âamí'in. Yôesivi'piye' ívíwhâyú-í hedá t'owa-á âyséegihûuwí, hedí kin íví'odá wên sundado dikhâywinnin waagi'inbá gimúní, inbí pihkhú iwe'i kwák'u aa dívípitógidi inbí túu'ú dâ'y'áyingi'ámídí. Hedá pín ta'gedi gitsikha-í Yôesidi dîn'aywoenídí, hedí handidá in sundado inbí kwák'u p'ókhkhandá inbí p'ôn dâ'y'áyingi'o'in waagi'inbá gimúní. ⁹ Na'inbí Sedó Jesus na'ingí' i'annin namuudi Yôesi Tádádí díde'man dîn'aywoenídí, t'aydi dítuchänú-ídá yoe. ¹⁰ Jesus na'ingí' nachuu, hedí owáy nawáy'ää ihaydi tobáháa na'inbí wówátsi áybowa wânbo háa wa' giwówayi wânbo' hánhay wânbo t'ähki i-ádi gikwo'ní. ¹¹ Hedího wí'ná táye úvíkay'âamí hedá úvíkweewaasenwaatu'âamí, háa náä úvíkanhon waagibá.

Báyéki hääwí i'gedi ovâytumakhe'an

¹² Tí'úuwín páadé'in, ná'in na'indi wâyda'máa: Bín'a'ginnamí in to'wên unbí'ge diyí'in Na'inbí Sedó Yôesidi ovâykw'ódi'in wovâyphâuwídí hedá wovâyhá'ámídí. Indá

kin dâý'ámídí báýékí dívít'ôemáa. ¹³ Hediho ná'i háäwí wovây'o'i namuudi báýékí bîn'a'ginhûuwí hedá bînséegihûuwí. Hedi t'ähkídíbo tsaaginpidíbo wé'ge íthaa-í.

¹⁴ Tí'úuwín páadé'in, ná'in tumakhe wá' wâymääni: In dit'ôeda'pí'in bîntu'âamí ha'min wídimúní. In dikhuwôeda'in dimuu'in ovâykhäge'namí wídkhuwôeda'-ípídí. In kay'indi dívíwínúndepí'indá wá' ovâykhäge'namí. T'ähkí t'owa-ádí úvíbo'atá'amí.

¹⁵ Wí to'wídí wíyá to'wí híwó'pí óe'andáho', wíwínkanmääní i wí'dí híwó'píba ónwáybuunídí, hewänbo undá únkhäy'ä' háädi wänbo t'ähkí úvísó'dêe-í'in wí'ná táye híwó'da' úvíkanhûuwídí, hedá wé'ge'in t'owa t'ähká wá' hanbá bînhûuwí. ¹⁶ Háädi wänbo t'ähkí íhíhchaa-í. ¹⁷ Háädi wänbo t'ähkí íkhâymuní úvíyûusu'amídí. ¹⁸ Íkú'daapúwí tobáháa háa napóe wänbo'. Kinnânkun Yôesi Tádá nada' úví'âamí'in, gá Christ Jesus-ví'in ímuudân.

¹⁹ I Yä'dâa'i P'oewâahâavi t'ôe wíwín'ahkhâa-ípí. ²⁰ Yôesi Tádáví tukhe'min dimuu'inbí hí' háäwí dínchä'muupí waagibá wíwínchanhûuwípí. ²¹ Hewänbo háäwí t'ähkí híwó' bîntayí'ní, hedá i híwó'dí namuu'idá' bînkhoñhûuwí. ²² T'ähkí yä'dâapí' namuu iwedi úviyâa'amí, tobáháa háäwí namúní wänbo'.

²³ Yôesi Tádádí díkhäge'do' ánsaaginpidíbo gikwo'nídí, hedi idânho wovâykhäge'namí wá' yä'dâa'indá' ímunídí, hedi idá unbí wówátsi thaa t'ähkí wovây'áyíngi'amí, unbí p'oewâahâa-á unbí hâa-á hedá unbí túu'ú-á, hedânho owáy Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää ihaydi háäwídí wänbo wíwovây't'e'p'íde-ípídí. ²⁴ Hedi Yôesi Tádádí ta'gendi wovây'áyíngikhâymaa. Idá wovây'tukánnan iví'in ímunídí, hedi háa natû' waa ta'gendi i'o'.

²⁵ Tí'úuwín páadé'in, dînyûusu'âamí.

²⁶ T'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in iwe dikw'ó'nin bînséegísengitu'âamí.

²⁷ Naadi wâytsónmáa, ná'in ta'nin t'ähkí in wé'ge'in méesate'in tí'úuwín páadé'in dit'ôe-ídí bîntu'âamí, gá Na'inbí Sedó Jesus kin nada'dân.

²⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di iví séegísehkanä wovây'määni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di In Thessalonica Búu'úwi Méesate'in T'owa Ovâyta'nannin

¹ Na'in Paul-á Silas-á hedá Timothy-á gimuu'indi ná'in ta'nin wâyta'do' un méesate'in t'owa oe Thessalonica búu'ú íthaa'in, Yôesi na'inbí Tádáví'in hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví'indá ímuu. ² Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi séegísehkaná wovây máäní hedá wovâykhäge'namí ánsaaginpidíbo' íkwò'nídí.

Paul-di ovâyúusu'o' t'ôephade dínpóedí

³ Tí'úuwín páadé'in, un ímuudi gínkhây'ä' häädi wänbo t'ähkí Yôesi Tádá äykú'daa'amí'in, hedá híwó'dá namuu han iví'amí'in, gá unbí whâyü Jesus-ví'piye' shánkí kay'in únpuwamändân, hedá shánkí wänbo-á wí'ná táye-á úvíséegíkanhondá. ⁴ Hedánkun wähää wänbo t'ähkí Yôesi óe'a'ginmä' eeye híhchandi unbí'gedí ívihée'o', gá úvíyää'odân hedá úvíwhâyuhondá tobáháa unbí whâyü únmuudiho t'owadi wovâywha'o hedá wovây t'ôephadekandó wänbo'.

⁵ Yôesi Tádáví'in ímuudíbo náäho un bînt'ôephadende', hedího i-ânho natúní un ihay híwó'nin ímuu'in makówápiye' ímu-ídí. Hedí handídi idi na'in dínkeeyo híwó'da' i'o'in, i híwó'di ún'ä'i' wovây máädi. ⁶ Gínhanginná Yôesi Tádá-á ta'ge i'o', hedího in to'wèndi wovây t'ôephadekandó'iná idá hanbá ovây t'ôephadekankhây máa, ⁷ hewänbo un náä bînt'ôephadende'indá unbí t'ôephade iwedi wovây yâakankhây máa, hedá na'indá wá' hanbá díkhây máa. Ná'indáho napúwí owáy Na'inbí Sedó Jesus nawáypówá ihaydi. Owáy makówádí nawáy'ädi nakeepuwagít'óe iví kay'in makówáwin t'ôepa'aa'in wóegé hedá wí phaa kop'í'áade'i nakeet'óe'i waagi'ba' wóegá. ⁸ Ihaydibá in to'wèn i híwó'di tuu namuu'i' iví'gedí wídây'a'ginhonpí'indádí hedá in Yôesi Tádá óetaa'í'in wídida'pí'indádí idi ovây tuchänukhây máa. ⁹ Hedí kinnân inbí tuchänu dínmúni: Hânhay wänbo t'ähkí dipedeeyêní, gá Na'inbí Sedó Jesus-ví'wedi ovây wiyekhây máa adân, hedá iví kay báyékí únmuu'indá há'to dâymúni. ¹⁰ Ná'i napuwagít'óe owáy i thaa Jesus nawáypówá ihaydi. Ihay thaa in to'wèn iví'piye' dívímági'in he'ennin ovây paa-í, hedí ná'in iví'piye' dívíwhâyunde'indibá óetegekhây máa. Hedá undá wá' na'inbí hí' wâyphade'andi' dínwhâyundedí indádí bá íkwò'ní.

¹¹ Hedí ná'i gínhanginnândího', häädi wänbo t'ähkí wâyúusu'o'. Na'inbí Yôesidi wovây tukánnan iví'in ímúnídí, hedího áyda'máa idi wovâykhäge'namídí híwó' unbí wówátsi bînhúuwídí hedânho i-á natúnídí ta'gendi iví'in ímuu waagi íthaa'in. Áyda'máa wá' in kay wovây máänídí hedânho háa ída' waagibá híwó'nin ímúni, hedá iví kaydi wá' wovâykhäge'namí bînbowá-ídí hääwí t'ähkí úví'o'i Jesus-ví'piye' úvíwhâyundedí. ¹² Hedí owáy ná'i ívíúusu'o'i napóe ihaydi unbí híwó'di wówátsi únmuudi t'owa ditúní Na'inbí Sedó Jesus hay'i namuu'in, hedá undá he'ennindá ípúwí iví'in ímuudi. Ná'i-á napuwagít'óe gá Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádi inbí séegísehkaná wovây mágidân.

2

Háa napúwí'in Jesus nawáy'äpídíbo'

¹ Tí'úuwín páadé'in, Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ä', hedí i na'ân diwe díwé'gekhây máa, hedí náä i'gedí wâyhí'khây máa. ² Ma'dí wí to'wídí wovây tu'âamí Jesus-ví thaa ho ún pówá hedího nawáy'äa gin. Hedá wá' ma'dí wovây tu'âamí ná'i hääwí i'gedí únhanginná'nin gá wí p'oweahhâadi óetu'andân, háa wí hí' i'gedí nat'oadá, háa wèn ta'nin dônta'nannin diwá kin nata'muudá. Hewänbo kin to'wídí wovây tu'andáho naadi kay'indi wây tumáa wesebo wí'íyashapúwípí háa báyékí áyngi-á wíwovây máänípí.

3 Wíwînmäänípi to'wídi wänbo wovâyâa'amídi in ta'gen namuu iwedi, tobáháa dívíkhääde wänbo'. Wa' Jesus nawáy'äpídiibo ná'i wáytukangít'óe'i napuwagít'óe: Báyéki t'owa Yôesi Tádávi'wedi dívíyâakankhâymaa hedá i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i nakesogegít'óe, i-á hã'bi namuu napedeegít'óe'i'. 4 Ná'i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i-á hääwí wänbo t'ähki t'owa inbí yôesi dínmuu waa kin dâychã'i hedá dâ'y'a'ginmä'i-á iyoeigikhâymaaadáhá' i-áho ná'i hääwí t'ähkívi shánki kw'áye ipitegekhâymaa, hedá Yôesi Tádávi méesate hay'i únmuu iwe wänbo wí'bo ipisogekhâymaa hedí natúni "Naa-áho Yôesi omuu."

5 Ti wí'ún'anshaapí'an wa' undádi oyi' ihaydibo ná'i hääwí t'ähki i'gedi naadi wáytu'annin? 6 Owáy ná'i yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa namuu'ivi thaa únpoé ihaydáho i-á nats'ankeepúwí, hewänbo náä hääwídi óe'ahkhánde', hedí unbo únhanginná hääwí namuu'in. 7 Náäbo báyéki yä'dâapíkan kaadibo dâychanmaa, hewänbo wí to'wí náä ná'i yä'dâapíkan i'ahkhánde' hedí kin wa' ikanhúuwí óeyâ'an píhay. 8 Hedí owáy óeyâ'an dihaydânho i to'wí yä'dâapíkan t'ähki ikhâymaa'i namuu'i nakeepúwí. Hewänbo owáy Na'inbí Sedó Jesus napówa ihaydi ná'i yä'dâapíkanívi wówátsi óekwee-í óewänpisi-phaydeedibo', Jesus-ví kohthay únmuu'idibo óehéyi. 9 Hewänbo óehaypídiibo' i Penísendídi kay óemääní t'ämägi' pínán t'óe i'amídi t'owa ovâyhóeyówhâyü'amídi, 10 hedí t'ämägi' yä'dâapi' namuu'i wógegé wá' nayëeni in dipedeegít'óe'in dimuu'in ovâyhóeyó'amídi. Indá dipedeegít'óe gá in ta'gen namuu'in ovây'aywoeni'in wídhâséegikhâymaapídan. 11 Hedího Yôesi Tádádi in ta'gen namuu'in diwedi dívíyâa'amídi ovâymaáni, hedího hóeyóda' dívíwhâyukhâymaa. 12 Hedí ná'in namuudi to'wên t'ähki in ta'gen namuupí'in dívíwhâyundedi híhchandi dívíyä'dâapítsiye'o'indáho Yôesi Tádádi ovây'tuchänukhâymaa.

Nakhây'ä' inbí whâyü kay'in dínmúni'in

13 Tí'úuwín páadé'in, un Na'inbí Sedó Yôesidi wovâyséegi'in, un ímuudá häädi wänbo t'ähki Yôesi Tádá äykú'daa'o', gá hán'oe naná' dihaydibo idi wovâyde'mandân wovây'aywoenídi. Hedí i Yä'dâa'i P'oewaahhãdi wovâykhãge'maadí Yôesi Tádávi'in ípúwídi hedá in ta'gen namuu'in bínwhâyundedi idi wovây'aywon. 14 Yôesivi híwó'di tuu ná'indi wáy't'óe'andi' ít'oe ihaydi idi wovây'tukánnan iví'in ímúnídi, hedânho Na'inbí Sedó Jesus Christ hay'i namuu waagibá un wá' he'enniná ímúnídi. 15 Hedího tí'úuwín páadé'in, to'wí wänbo wíwînmäänípi wovây'egó'amídi háa úvíwhâyunde waagi, hedá in khuu ná'indi ná'inbí hí'dá hedá ta'nindá wâyhá'annin wíwínyoe'amípi.

16-17 Yôesi ná'inbí Tádá gínmuu'idi dínkeeyan idi ná'in díséegi'in, hedí iví séegi'sehkaná únmuudiibo ná'in díkhãge'nan häädi wänbo t'ähki kwee waa sen waa gi'á'be-ídi hedá ta'gendi gínhanginnánídi hääwí natú'i dímäni'in áyhóni'in. Hedího Yôesi Tádá-á hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-á áyda'máa shánki wovâykhãge'namídi un wá' kwee waa sen waa í'ãanídi, hedá áyda'máa in kay wovâymaáni di hedânho t'ähki híwó'di namuu'ida' úví'ãamídi hedá híwó'di i'gedída' úvíhée'amídi.

3

Paul-di ovâyda'máa ónyúusu'amídi

1 Tí'úuwín páadé'in, náä ná'i wáytu'ãamí: Na'in dínnyusu'amí, hedânho háa unbí'ge napóe waagibá Na'inbí Sedó Jesus-ví tuu únmuu'i' wesebo t'ämäpiye' t'owa dínhanginpúwídi, hedá t'owadi Yôesi Tádá kw'áayébo' óemá've-ídi. 2 Hewänbo to'wên t'ähki Jesus-ví'piye' wídvíwhâyundepí, hedího úvíyúusu'amí wá' Yôesi Tádádi há'in t'owa hânho yä'dâapi'in dimuu'in ovây'ahkhã-ídi hedânho ná'in wídvíwóyi'nípidí.

3 Na'inbí Sedó Jesus háa iví tuu imãgi waagi i'o', hedí idân in kay wovây'pãkhâymaa hedá i yä'dâapi' namuu'ivi'wedi wovây'áyíngikhâymaa. 4 Hedá wá' Na'inbí Sedódi naa

díkhäḡe'máa ná'i dáywhäyú-ídí: Undá t'ähkí háa wâyyôn waa úvíkanhon, hedá hanbo-á úvíkankhu'wakhâymáa.

⁵ Na'inbí Sedó Jesus-di wovâypahûuwí hedânho Yôesi Tádáví séégi ûnmuu'in unbí pí'ná khó'yé bînmá've-ídí, hedá wá' háa Christ i'an waagibá un wá' hääwí t'ähkí i'gedí úvíyää'amídi.

Dínkhây'ä' wí'inbo híwó' dívít'ôe'amídi

⁶ Tí'ûuwín páadé'in, ná'in tsontu Na'inbí Sedó Jesus Christ-di dínk'û' wâymäänídi: Wí to'wí na'inbí tí'ûu páadé'ibá namuu'i bâa'in wówátsi ihondáho hedá na'indi wâyhá'an waagi wínathaapídá, undá wí to'wí kí'bi namuu'iví'wedí úvíyáa'amí. ⁷ Unbo únpihanginná háawin wówátsi áyhonnin undádí giyi' ihaydi, hedího háa na'in íví'o waagibá un wá' únkhây'ä' hanbá úví'amí'in. ⁸ Undádí giyi' ihaydi na'in wí'gibâakw'óhpi na'inbí wówátsi áy'amídi, hedá wá' wáymûu wänbo-á wá'âapídá wí'ívíhúuyánpi, hewänbo khuu-á thaa-á shánkí ívít'ôe'an hedânho un wí'úntâynípídi unbí chä' bínhánú-ídí hääwí dímmäänídi. ⁹ Ha'wáa íví'an hedânho únkeepúwídi háa un wá' únkhây'ä' waa unbí wówátsi bínhúuwí'in, hedí kin íví'an tobá wâydaa'amí'in díhääwímäänídi gínk'ôe wänbo'. ¹⁰ Wa'dí undádí giyi' ihaydibo ná'in tsontu wâymägi: To'wí nat'ôeda'pí'-á wí'vínhúuyôenípi.

¹¹ Kin wâyhí'máa gínhanginpóedí wây wên un diwedí úvibâawhaakwomáa'in. Báyéki dínwó'nân waagibá díví'o', hewänbo dín'âyíngiwó'náhpí i'gedá'mân dívíwänpitomáa.

¹² Na'inbí Sedó Jesus Christ-di na'in dínk'û' kí'mín t'owa ná'in tsontu áymäänídi hedá kaygi'di áytu'â'amídá: Hanginpi híwó' inbí wówátsi dâyhúuwí, hedá dívít'ôe'amí inbí wówátsigí' dâychä't'aanídi.

¹³ Hewänbo tí'ûuwín páadé'in, undá ihayda' híwó'da' úvíkanhúuwí, wí'úvíwóyí'nípi.

¹⁴ Wí to'wí ná'i hí' ná'in ta'nin diwe wâyta'nannin i'a'ginnanpídi, to'wí namuu'in bîn'âyíngi'amí, hedá i-áda wí'íyêenípi hedânho nawôeda'púwídi. ¹⁵ Naa wó'tu'da'pí to'wí ha'bi' namuu'i' unbí hânbi' únmuu waagibá bînchâamá've-í'in, hewänbo shánkídi unbí tí'ûu bîntumakhe'o waagibá ná'i to'wí bîntumakhe'amí hedânho i-á ûnhanginpúwídi híwó' wí'ikanhonpi'in.

I t'ä'gi hí' Paul-di ovâyta'nandi'

¹⁶ Na'inbí Sedó Jesus-dân díkhäḡe'do' ánsaaginpídiibo gikwo'nídi, hedí tobáháa napóe wänbo' idáho häädi wänbo t'ähkí han wovâykhâymáa, hedá ibá undádá namú-í.

¹⁷ Hedí náa naa Paul omuu'idí naví mandibo wâysengituta'do', kinbá t'ähkí ta'di dósan deeye dáy'o'. Kínhêe dóta'do hedânho únhanginnánídi ta'gendi naví'wedí na'ä'i namuu'in.

¹⁸ Na'inbí Sedó Jesus Christ-di un t'ähkídi íví séegísehkanä wovâymääní.

In Páadé'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do?. Naa Christ Jesus-ví t'òekhuwa'i omuu, Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'idi hedá Christ Jesus i pín ta'ge haydi âytsíkha'máa'idá dítu'andi kí'bi t'òe'i omúni'in. ² Naadi u Timothy ná'in wínta'do?. U-á navi kodi'di ay waagi'ba unmuu, naa waagiba Christ-ví'piye' biwhâyundedi. Yôesi Tádá-ádi hedá Na'inbí Sedó Christ Jesus-ádi séegísehkanä wóemääní hedá uvi'piye' da'iyapúwí hedá wóekhäge'namí ánsaaginpidíbo' unchä'nídí.

Paul-di ovâytumakhe'an díví'âyíngi'ámídí in hôeyó'in háhkanninbí'wedí.

³ Naa oe Macedonia nangepiye' omääpidíbo wítumakhe'an, hedí náä-á inbá wítumakhekhâymaa: Oe Ephesus búu'úbo biwóyí'ní, gá iwe wên t'owa piháa dâyhá'odân, hedí udi ovâyôeni ha'wâa wídíví'âamí'ín. ⁴ Ovâytu'âamí wídívíhí'má've-ípi ná'i háäwí pehtsiyeda' waagi'ba namuu i'gedí hedá inbí hehäwin thehtáy pahpá'inbí kháwä háädíbo hânho báyéki dínatá'muu i'gedá. * T'owa ná'i háäwí i'gedida' dívíhí'máadáho dívíwänpit'aymaa, hedího kin díví'odá inbí hí'dí há'to ovâykhäge'namí díví'ámídí háa Yôesi Tádá natsonpóe waa, hewänbo iví'piye' ívíwhâyundedá gínhanginná háa natsonpóe'in íví'ámídí. ⁵ Hedího oda' udi kin ovâyôeni'in hedânho in séegí dâymá've-í'in. Hedí híwó'dida' inbí ánsaa dínmuudáho', hedá háäwí híwó'di namuu'in dínhanginná'dida' díví'odá, hedá Yôesi Tádávi'piyá pín ta'ge haydi dívíwhâyundedá, handidânho ná'in séegí dâymá've-í. ⁶ Hewänbo wên t'owa-áho han wídíví'opí, hewänbo háäwí nachä'muupí i'gedida' dívíhée'odi Yôesivi ta'ge'in p'óegédí dívíhänge'an. ⁷ Dida' háhkannin dipimúni'in hedânho t'owa Yôesi Tádávi tsontu in t'owa ovâyhá'amídí, hebo inbo wídika'póya'pí háa dítu'nin, hedí tobá di'ánde' wänbo dínhanginná'nin háa dívíhí'máa i'gedí, ta'gendi wídínhanginnáhpí.

⁸ Gínhanginná Yôesi Tádávi tsontu-á híwó'dida' ûnmuu'in, hewänbo ta'ge ovâyhá'amí'in nakhây'ä. ⁹ Ná'i-áho gínkhây'ä' gínhanginnání'in: Yôesi Tádá-á iví tsontu wí'imägipi in t'owa inbí wówátsi ta'ge dâyhonningí', hewänbo t'owa kinnân díví'o'ingí'-ân: Tsontu dâya'gínhanúnde', t'óyanpí'indá dimuu, Yôesi Tádá-á wí'óe'a'ginmáhpí, dívít'aywó'do', Yôesi Tádá-á wídikw'óhpí, Yôesi Tádávi háäwí-á ûnchá'muupí waagá dâyo', inbí yíyá-á tádá-á báyéki ovâywhá'o', dâyt'owahanúnde', ¹⁰ tsé waagi'inbá diyí', sená'dá wây-á sená'dádíbo dívíwhohkwomáa, t'owa-á ovâyhónde' ovâyku'ch'áanídí, hôeyó'indá dimuu, ovâytu'yó'dodá dívíwänpihóeyó'o', hedá wíyá háäwí ha'wâagi namuu'idá'ba dívíkanhondíbo in ta'gen háhkan namuu'in dâyyoegimáa. ¹¹ Yôesi Tádá i âytegende'idá naa dísoge t'owa dovây't'òe'amídí háa iví hânho híwó'di tuu ûntú' waa ná'in háhkan ni'gedí.

Paul-di Yôesi Tádá óekú'daa'an

¹² Na'inbí Sedó Christ Jesus dókú'daa'o' gá nachanpóedân naa híwó' dó'amí'in háa dítu'an waa, hedího naa dísoge iví t'òe dôn'amídí, hedá dókú'daa'o wá' in kay dímägídi kin dáykanhúuwídí. ¹³ Hedí idá kin naagí' dín'an tobá a'gínháhpí waagi iví'gedí dáyhí'máawän wänbo', hedá yanáká dó'an, hedá iví t'owa-á dovâywhá'an. Hewänbo Yôesi Tádá navi'piye' nasehkanápóe wídínhanginnáhpídí ta'gendi háa dáy'o'in. Ná'i háäwí dáykanmáa wa'di Christ-ví'piye' dáywhâyundepídíbo'. ¹⁴ Hewänbo Na'inbí Sedódá hânho báyéki séegísehkanä dímägi. Náä-áho Christ Jesus-ví'piye' dáywhâyunde hedá dóséegí wá'.

* **1:4** In Hudíyo inbí hân'oe'in thehtáy pahpá'inbí kháwä dâyta'kw'ódi inbí'gedí wídín'óde-ípidí, hewänbo wá' inbí'gedí dâyo'ógédípaadi dívítuhkando ná'i ógédí i'gedí háa ta'gen namuu'in háa yoe.

15 Nǎ'i tuu naadi wâytukankhâymáa'i-áho whâyuwó'di namuu, hediho t'owa dínkhây'ǎ' t'ǎhki dâyséegi'amí'in: Christ Jesus-á nǎa oepáa k'aydipiye' na'ǎǎ na'in t'aywó'to'in gimuu'in dín'owóyé-ídi. Hedi náaho i shánki p'ándíki' omuu. 16 Hewänbo Yôesi Tádá naví'piye' na'iyapóe, hedânho in to'wên dívíwhâyukhâymáadi in wówátsi nahánde'pí'in dâykéyi'indáho naa i shánki p'ándíki' omuu'i dímúni háa dín'póe waa, hediho indá dínhanginpúwí Christ Jesus hânho nabo'atǎ'in. 17 Hǎǎdi wänbo t'ǎhki Yôesi Tádá ây'a'ginhûuwí, hedá kw'áayébo' âymá've-í. I-ân i tsondi shánki hay'i namuu, i-ân wínachu'pí, i-ân wínakee'ǎnpí, i-ân i wí'ǎ' wí'ǎ' Yôesi namuu. Hamân.

Háa Timothy únhây'ǎ' i'amí'in

18 Timothy, u naví ay waagi'ba unmuu'i?, nǎ'i wítumáa'i-á oda' áyíngidi nǎa'amí'in, i-á háa in Yôesi Tádáví tukhe'mindi ho wóetu'an waa bí'amí'inbá namuu, hedi inbí hí'diho wóekhäge'namí Yôesi Tádáví t'ôe híwó' mân'amídi, wí híwó'di sundado híwó' ihänbo waagi'ba unmúni. 19 Biwhâyü'bé-í nǎ'in ta'gen háhkan, hedá hǎǎwí úhanginná'di híwó'di namuu'indá bikanhûuwí. Wáy wên t'owa-áho nǎ'i híwó'di hǎǎwí dâyyoegi'an, hediho nǎa-á piháawi háhkan dívíwhâyunde'. 20 Hymenaeus-ádi Alexander-ádi ho há'min damuu. Indáho Satan i Penísendivi mange naadi doványoe'an hedânho daháhpúwídi Yôesi Tádáví'gedi wídányanákíhí'má've-ípidí.

2

Háa in méesate'in t'owa dínkhây'ǎ' díví'amí'in dívíwé'ge'o' ihaydi

1 Páadé kaygi'di wítumáa, u-ádi hedá uví méesate'in t'owa-ádi úvíyûusu'amí t'owa t'ǎhki'gí', hedá ingí'-á Yôesi Tádá-á bínhée'amí, hedá i-á bîndaa'amí hǎǎwí dín'táy'i' ovâymǎánídi, hedá bînkú'daa'âamí. 2 Úvíyûusu'amí i nangewi tsondi hay'igi' hedá t'ǎhki in wé'ge'in tsonningí'-á, hedânho khuwôeda'ginpídi'bo githáa-í hedá t'owadá t'ámägá wídi'âamípi, hedá hǎǎdi wänbo Yôesi Tádá-á hedá t'owa t'ǎhka'ây'a'géeni. 3 Híwó' namuu kin ívíyûusu'amídi, hedi kin íví'odi Yôesi Tádá na'inbí aywondi gínmuu'i' âyhíhchando'. 4 Yôesi Tádá-á nada' t'ǎhki t'owa ovây'aywoeni'in hedá háa in ta'gen háhkan namuu'in diháhpúwí'indá. Hedi i-á t'ǎhki t'owagi' namuu, 5 gá wí'ǎ' wí'ǎ' wí'ǎ' Yôesi na'ándân, hedi i-ádi hedá na'in t'owa-ádi na'inbí pinudi wí'ǎ' wí'ǎ' wí'ǎ' gínwin dívóeni, i-á Christ Jesus-ân namuu, hedi t'owabá napóe. 6 I-á ipimágedi iví wówátsidi iwá'âa hedânho t'ǎhki t'owa wówátsi ovâymǎánídi. Hedi Yôesi Tádá ide'man i thaa hǎǎdi kin Jesus i'amí'in, na'in dínkeek'úwídi nada'in t'ǎhki t'owa ovây'aywoeni'in. 7 Hedi Yôesidi naaho díso'ge igí' dáyhée'amídi hedá iví t'ôekhuwa'i-á omúni, t'owa dovây't'ôe'amídi nǎ'i hǎǎwí i'gedi. In ta'gen wâytumáa, wídáyhôeyómáapi, naaho díso'ge'i-ân omuu nǎ'in Hudíyo dimuupi'in t'owa dovây'há'amídi háa dívíwhâyü-i'in hedá hǎǎwí ta'gen namuu'i-á.

8 Naa oda' t'ǎhki i méesate eeye in senä'inbí man dâytege-ídi dívíyûusu'amídi, hewänbo wídínkhây'ǎhpi nǎ'i mandibá dívít'aywó'nâamí'in, hedá wé'ge'in t'owa-ádi wídit'áy-ípi, hedá wídívítukannâamípi.

9 Hedá in kwiya' wá' oda' há'minbá dimúni'in. Indá dínkhây'ǎ' híwó'da' díví'áwé'bé-i'in, dívíyengi'amí'ǎ' wá' yoe, hewänbo dívípi'a'gindo waa dínchaa-ídi díví'awé-í. Wídívíwänpiphóhkoedi'âamípi hedá wídívíwänpitóeni'pí báyéki óedo-á, sa'wó'di k'uu-á, aa hânho nachá'muu'i-á, dívíwänpichaa'âamídi. 10 Han díví'âamí'wedi in kwiya' dínkhây'ǎ' sa'wó'nin dívípipáa-i'in hǎǎwí híwó'di díví'o'idi. Nǎ'i-ânho i hǎǎwí híwó'di namuu in kwiya'gí', in Yôesi Tádá dâ'y'a'gin gin ditú'nin. 11 Kwiya'dáho händá'dibo-á a'gindi-á ee méesate dikwo'ni Yôesivi tuu diháhpúwídi. 12 Naa wó'da'pí kwiya'di in senä' ovây'há'amí'in háa ovây'tsonmá've-i'in, hewänbo händá'dibo dikwo'ni. 13 Háadan kin otú'? Gá i sen Adam páadé óekhíyédân, ihaydáhá' i kwee Eve-á óekhíyé, 14 hedá wá' i kwee Eve-á i Penísendidi iví hôeyó t'ǎhki óedawhâyü'an, i sen Adam-dá yoe, hediho i kweedi Yôesi Tádáví tuu on'a'ginhánú. 15 Yôesi Tádádáho kwiya' ovây'áyíngi'amí díví'ayyo' ihaydi

iví'piye' dívíwhäyundedi, hedá t'owa-á dâyséegidá, hedá yä'dâa'in wówátsi-á dâyhondá hedá dívípi'a'gindodá.

3

In méesate'in tsonnin háawin dínkhây'ä' dimúni'in

¹ Nă'i tuu t'owa ditû'di-á ta'ge'ida' namuu: Wí sen méesatewi tsondi namúni'in nada'dáho', nă'i t'oe i'amí'in nada'i-á híwó'di-ânkun namuu. ² Hedího wí méesate'i tsondi-áho kí'bi namúni'in ûnkhây'ä': Híwó' iví wówátsi ihûuwí hedânho to'wí wânbo há'to ûnkoedí-í iví'gedi natúnídí híwó' wí'i'opí'in, wí'da' kwiyó ûnchá'ní, háa i'o wânbo-á áyîngidá i'amí, híwó'nin nap'ônbaymúni, t'owa-áda híwó'di-á namúni, iví k'aygi ee-á in t'owa-á ovâyhéegí'amí, t'owagí-á híwó'di háhkandi namúni, ³ wí sųwâto'i-á tsaa'i-á wínamúnípi, hewânbo ûnp'oe kháapi' namúni, wí t'aytuwä'i wínamúnípi, hedí chá' ni'gedá wâhphadá wí'i'ânshaamá've-ípi, ⁴ iví k'aygidá híwó'di tsondi-á namúni hedá iví áyyä-á háa díví'o wânbo t'oyannindá a'ginhá'indá dimúni. ⁵ I-á ûnkhây'ä' kí'bi sen namúni'in iví tewhá ee, gá wí sen iví k'aygidi híwó'di tsondi namuupídá Yôesi Tádávi méesate'in t'owa wânbo-á há'to híwó' ovây'áyîngi'amí. ⁶ Hedí i-áho Jesus-ví'piye' its'anwhäyü'i wínamúnípi, gá kí'bi namuudáho ma'di iyengi-í hedí kin i'andáho Yôesi Tádá iví'gedi natúni it'aywó'nan gin, háa Yôesi Tádá i Penísendiví'gedi natú waabá, iyêngimáadi it'aywó'nan. ⁷ Hedí nakhây'ä' wá' in t'owa méesate'in dimuupí'indi nă'i méesatewi tsondi óe'a'geeni'in, hedânho yä'dâapi iví'gedi wídívíhí'máve-ípi hedí Penísendidáho ônp hayk'û' iwá wí nawhêe-ípi.

In méesate'in khäge'nin háawin dínkhây'ä' dimúni'in

⁸ In senä' méesate'in khäge'nin dimuu'in wá' ha'minbá dimúni, hedânho ovây'a'ginhúuwídí, inbí hí' wídây'egó'âamípi, báyéki méena wídâysúwä'bé-ípi, chá' ha't'aa'in wídímúnípi, ⁹ hewânbo pín ta'ge haydi in háhkan Yôesi Tádádí na'in dínthayannin dívíwhäyü-í. ¹⁰ Wa' méesate khäge'gi'in ovâykw'ódipídíbo nakhây'ä' ovây'tayi'ní'in, hedí híwó'nin dipeedáho' ovâyde'mamí. ¹¹ Nakhây'ä' t'owadi nă'in méesate'in khäge'ninbí kwiyä' wá' ovây'a'geeni'in, hedá nă'in kwiyä'dá pi'wênbí'gedi yanáki wídívíhí'má've-ípi, hedá sųwâto'indá wídímúnípi, hedá háadi wânbo t'âhkí dívíkanhúuwí háäwí dínkankhây'ä'i'. ¹² Wí sen méesate khäge'di namuu'i-á ûnkhây'ä' wí'da' ûnkweecha'nídí, hedá híwó'di tsondi-á namúni iví k'aygidi iví áyyä-ádi hedá in wé'ge'in ûnk'w'ó'nindádá. ¹³ Méesate khäge'nindá híwó' inbí t'oe dâyo'dá t'owadi kw'áye ovâykw'ôeni, hedí dínkoedí-í khuwôeda'ginpídíbo dívíhée'amídí Christ Jesus-ví'piye' dívíwhäyunde' i'gedi.

I háäwí Jesus-ví'gedi ívíwhäyunde'i'

¹⁴ Tobá o'ánde wânbo hanwaapídíbo uví'piye' omú-í'in nă'i háäwí-áho năäbo wînta'do', ¹⁵ hedího ohayyêepóedáho' ûhanginnání háa t'owa dínkhây'ä' dívíkanhúuwí'in in wé'ge'in Yôesi Tádávi k'aygi'indádí dívíwé'ge'an dihaydi. Nă'in t'owa-áho i nawówáyí'i Yôesiví kodí'nin méesate'in dimuu, hedí in ta'ge'in háhkan dâykéeyo' hedá dâ'yáymáa. ¹⁶ Hedí t'âhkídíbo dínkhây'ä' ditúni'in i háäwí Yôesiví'gedi ívíwhäyunde'i-á ta'gendi he'endi namuu, nă'i háäwí wígínhanginnáhpí idi na'in dínthayann píhay. Hedí kinnân namuu:

I-á wí t'owabáho napaadi năä oepáa k'aydi napówa.

Hedá iví wówátsi ta'ge ihonnin i Yä'dâa'i P'oweahhâdádá dínkeeyan.

In makówáwin t'ôepa'aa'indidá óemû'.

In Hudíyo dimuupí'in t'owa-á iví'gedá ovây't'ôe'an.

T'owa-á iví'piyá dívíwhäyü wa' năä oepáa k'aydi nayi' ihaydibo'.

Hedá oe kw'áye sa'wó' naná' deepiyá napee.

4

Wên hôeyó'in háhkannin dipowagít'óe

1 I Yä'dâa'i P'oewaahâho thay'eedi natú i t'â'gi thaa napowa'ä' ihaydi wên t'owa inbí whäyü Yôesiví'piye dâyyoegikankhâymaa hedi kin díví'andiho ovâyt'óyankhâymaa in t'owa in dihôeyó'in p'oewaahâadi ovâymaa'in, hedá ná'in yä'dâapí'in p'oewaahâavi háhkanho dâyséegí'amí. 2 Ná'i háhkandá wên hôeyó'in t'owa paa waagi'inbá dívíyánúmáa'in dimuu'indi wé'ge'in t'owa ovâyhá'amí. Ná'in yä'dâapí'in háhkannindá wí to'wí iphahánudí na'ôepóedí háabo nataachanpo'pí' waagi'inbá dimúní, indá yä'dâapí díví'o wânbo wíditaachanpúwípí. 3 Gá kinnân: T'owa ovâykhâakankhâymaa dívíkhó'yâa-ídi, hedá ovâytu'âamí wáy wí koegí'-á wídâyk'óe-ípí. Hewânbo Yôesi Tádá-áho ná'i háäwí imägi hedânho in to'wên iví'piye' dívíwhâyunde'indáho in ta'gen dínhanginná'nindi ná'i háäwígí' óekú'daa'amí hedá dâyk'óe-í. 4 Háäwí t'âhkí Yôesi Tádádí dímägi'i-áho híwó'di namuu, hedi âyyoegi'amíví'wedí âyhóní, igí' Yôesi Tádá âykú'daa'andi. 5 Hedi ná'i háäwí-á híwó'di namuu gá Yôesi Tádá han natúdân, hedá âyhónde' ihaydi ívíyûusu'o'.

Wí Jesus-ví híwó'di t'ôe'i háa unkhây'ä' í'amí'in

6 Ná'i háäwí udi in méesate'in t'owa ovâyhá'amí, hedi handídi Christ Jesus-gí' híwó' bit'ôe'amí, hedi ná'i Yôesi Tádáví hí' ívíwhâyunde'i-á hedá ná'i híwó'di háhkan nâa'a'ginnandi-á koegí' waagi'ba namúní wóekaymäänídí. 7 Hewânbo ná'i hí' pehtsiye waagi'ba namuu'i-á winâa'âyíngí'amípí, ná'i hí'dá t'owa-á Yôesi Tádáví'wedá ovâywânpiyâa'o'. U-á shánkídí úkhây'ä' bikhâä-í'in uví wówátsi mánhûuwídí Yôesi Tádá nada' waabá. 8 Na'inbí tûu'ú âykay'amídí ívíkhâädedáho', háyda' gínchä'púwí, hewânbo háa Yôesi Tádá natsonpóe waa na'inbí wówátsi âyhondáho háäwí t'âhkígí' gínchä'muu, hedi gínhanginná ta'gendi na'inbí wówátsi nää nää oepáa k'aydi hedá in wówátsi na'ä'indá wá' híwó' gínpúwí'in. 9 Ná'i tuu wítumáa'i-áho ta'gen namuu, hediho t'âhkí nâaséegí'amí. 10 Hedânkun hânho ívít'ôemáa hedá ívíkhâäde', gínhanginnândi Yôesi nawówayi'i-áho íkhâymaa'in háa natú waa. I-á aywondi namuu t'âhkí t'owagí', hedi in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho' ovây'aywonde'. 11 Nakhây'ä' udi t'owa ná'i háäwí j'gedí ovâyhá'amí'in, hedá ovayyôení kin dây'amídí.

12 Tobáháa ts'aabibo' unmuu wânbo híwó' uví wówátsi mánhûuwí hedânho t'owadi wíwóe'a'gínhanú-ípídí, hediho uví wówátsi híwó'di úmuudiho in Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâykeeyamí háawin dínkhây'ä' dimúní'in. Háa dívíhée'amí waa ovâykeeyamí, hedá háa dívíkanhûuwí waagá, hedá háa t'owa ovâyséegíhûuwí'indá, háa Yôesi Tádáví'piye' dívíwhâyü'bé-í'indá, hedá háa yä'dâa'indá' dimúní'indá. 13 Hedi uví'we opówa píhay nakhây'ä' in t'owa i méesate ee diwé'gekw'ó'nin Yôesi Tádáví ta'nin diwedi ovâytu'âamí'in, hedá ovâytumakhemá've-í'in, hedá ovâyhá'amí'in. 14 In Yôesi Tádáví tukhe'míndi wóehée'andi in méesate'in tsonnindá uví'di dívímankw'ódídi Yôesi Tádádí háawên híwó'nin wóemägi hedânho iví t'ôe mân'amídí, hediho nää-á ná'in wóemägi'indá úkhây'ä' híwó' mân'âyíngí'âamí'in. 15 Ná'i háäwí ipiye' bikhâä-í, hedá bipimääní kin nâa'amídí, hedânho t'owadi wóemúnídí háa thamuwaa u shánkí híwó' nâakanhondi. 16 Nakhây'ä' bí'âyíngí'amí'in háa uví wówátsi mánhon waa hedá háäwí ovâyhá'o'i-á. Kin bí'âamí hedânho wí'bo bí'aywoenídi hedá in to'wên wônt'óyande'indá wá' ovây'aywoení.

5

Háa Timothy-di in méesate'in t'owa ovâyamá've-í waa

1 In senä' uví shánkí saydôe dimuu'in udi ovâytumakhemáadá t'aygídi wí'ovâyhée'amípí, hewânbo shánkídí ovâyhée'amí uví tádá mánhée'o waagibá. Hedá in shánkí ts'aamin senä'dá uví tí'ûuwín mánhée'o waabá ovâyhée'amí. 2 Hedi kweeyôe

ovâyhí?máadá uví yíyá mánhée?o waabá ovâyhée?amí, hedi shánkí ts'aamin kwiya? unbí tí?úuwín mánhée?o waabá ovâyhée?amí, hedi ovâyhí?máadá yá?dâa?i? ánsaadá? mánmá?ve-í.

³ In kwiya? inbí senä? dínhännin wíyá tóebo wídín?ánpídí ovây?áyíngi?amí. ⁴ Hebo wí kwee iví sen ûnhándi? ûn?âykw'ôndi háa ûnsa?yâa?âykw'ôndi, ná?in ây-á dínkhây?ä? páadé inbí k'aygi dithaa?in ovây?áyíngi?amí?in hedi handidiho dihâhpúwí Yôesi Tádá óe?a?ginhúuwídí. Kindidiho? inbí yíyá?indá sa?yâa?indá ovâywáywá?ánde waabá díví?âamí, hedá wá? Yôesi Tádá-á óehíhchannamí. ⁵ Wí kwee iví sen ûnhándi?, tóebo wí?ûn?ánpídí óe?áyíngi?amídí, hediho wí?bo namuu, i-áho pín ta?ge haydi natsíkha Yôesi Tádádí óekhâge?namídí hedi khuu-á thaa-á iyûusu?o Yôesi Tádá óekhâge?da?máadí. ⁶ Hewänbo i kwee iví sen ûnhándi-á igí?da? ipihíhchanmäänídí iví wówátsi ihondáho?, i-á ho nachuu waagi?bá namuu tobá wa?di nawówayi wänbo?. ⁷ Ná?i háäwí díví?amídí ovâyöení hedânho to?wí wänbo há?to ûnkoedí-ídí natúnídí híwó? wídíví?opí?in. ⁸ T'âhkídíbo dínkhây?ä? inbí t'owa ovây?áyíngi?amí?in, shánkí wänbo inbí k'aygiwin. Wí to?wí kin i?opídá iví whäyü Christ-ví?piye? iyoegi?an waagibá i?o?, hedá wí to?wí hánhay wänbo iwhäyundepí?ví shánkí p'ándíkí?-á namuu.

⁹ In kwiya? inbí senä? dínhännin diwedi wáy wênda? inbí kháwä ovâyta?kw'ôení hedânho khâge? dâyhónídí, indá kí?minnânho dimúni: Sígintä (60) paayo iwedi diphademuu?in, hedá wa?di inbí senä? dínwówayi? ihaydibo? indádí híwó? dithá?de?in, ¹⁰ hedá inbí?gedá t'owa-á dínhanginná háäwí híwó?di díví?annin, kin waabá: Inbí áyyäá híwó?gí dâysówé; inbí k'aygi ee-á t'owa-á híwó?dá dâyséegí?an; tobá háäwí namúni wänbo-á Yôesi Tádáví t'owagí?-á ovây?an; in t'ôephade iwe dikw'ó?nindá ovâykhâge?nan; hedá háädi wänbo dívísó?dêe t'âmägi? híwó?di wé?ge?i háäwí díví?amídí.

¹¹⁻¹² Hewänbo in shánkí ts'aamin kwiya? inbí senä? dínchuu?indá wí?ovâykháwäta?kw'ôenípí, indá wáy kay?i taachan inbí túu?ú dínmuu iwe dâymá?ve-í hedi wíyá dikhóhstsaada?púuwí, hediho háa Christ-gí? páadé dívítuu?an waa wídíví?opídí t'owa inbí?gedi ditúni híwó? wídíví?opí gin. ¹³ Háa ma?di wá? bâa?in dipúwí, hedá oepiyá náäpiyá diwänpiyêení. Hedá iwedá ma?di shánkí p'ándíkí?indá dipúwí, t'owaví?gedi t'âmägi dihí?yêení, hedá wídín?áyíngiwó?náhpí i?gá dívítomá?ve-í hedá háäwí dínkhây?âhpí? ditú?be-í. ¹⁴ Hedânho otú? shánkí híwó? namúni?in in shánkí ts'aamin kwiya? inbí senä? dínchuu?indá dívíkhó?yâa-ídí hedá dâ?âykw'ôení, hedá inbí k'aygi dâ?áyíngi?amí, hedânho in to?wên na?inbí?piye? háa dichaa?in háabo yanákí tuu namuu?i wídâymá?ve-ípi na?inbí?gedi ditúnídí. ¹⁵ Wáy wên ná?in shánkí ts'aamin kwiya? inbí senä? dínchuu?indá Yôesi Tádáví p'óegédí dívíyâa?an, hediho i Penísendi Satan-bí p'óegé i?gá dimän.

¹⁶ Hewänbo wí kwee Christ-ví?piye? iwhäyundedi hedá ûnmaatut'owakw'ôndá wí?bo diyoe kandee?in, i-á ûnkhây?ä? ovây?áyíngi?amí?in. Kindidi in wé?ge?in méesate?in t'owa báyéki t'ôe wídínpúwípí ovâykhâge?namídí, hedá shánkí dínkoedí-í ovâykhâge?namídí in wé?ge?in kwiya? inbí senä? dínchuu?in wíyá tóebo wídín?ánpí?in ovây?áyíngi?amídí.

Háa in méesate?in t'owadi inbí tsonnin ovây?má?ve-í waa

¹⁷ In méesate?in tsonnin dimuu?indá híwó? inbí t'ôe dívíkanmáadí híwó? ovâywá?âa-í?in nakhây?ä?, hedi in hânho dívít'ôe?o?in Yôesiví hí? ont'ôe?amídá ónhá?amídá shánká ovâywá?âa-í. ¹⁸ Yôesi Tádáví ta?nin diwe hanbá natú?. Kinnân nata?muu:

Wí wéyu itá?á?ts'áđinde?i-á wíwînsówhi?amípí hebo bînhúumääni. Hedá wá? natú?, nakhây?ä? wí to?wídí it'ôe?o?i-áho óewá?âa-í?in.

¹⁹ Wí?da? wí to?wídí wên háawên híwó?pí?in wí méesate?i tsondi ónchänundedi wínâat'óyaanípí. Hebo wên wíye háa poeye t'owa híwó?pí i?annin ditúdída?mânho ovây?t'óyaaní. ²⁰ Hewänbo ta?gendi wí méesate?i tsondi? it'aywó?kanhondáho?, in

méesate'in t'owa t'ähkíví páadépiyebo iví t'aywó'di nâatu'âamí, hedânho in wé'ge'in méesate'in tsonnin dikhuwôeda'ídi dívít'aywó'namídi.

21 Yôesi Tádáví páadépiyebo', hedá Christ Jesus-ví páadépiyá, hedá in makówáwin t'ôepa'aa'in Yôesi Tádádí ovâyde'manninbí páadépiyá, kay'indi wítumáa, ná'i ho wítu'andi' nâa'a'ginnamí, hedi wí'bo wí'untúnípi wí to'wíwí'gedi háa híwó' háa híwó'pí i'annin úta'gendihanginnáhpídíbo', hedi wí'untúnípi wí to'wí híwó'di namuu'in nâawänpíhídíbo'. 22 Wíwíwó'onnamípi wí to'wíwí'di bimank'úwídi méesate'i tsondigí' nâasóge-ídi. Kin bi'andi heyâa i-á t'aywó'to'i-ân namuudá, u-áho' iví t'aywó' iwebá bitóe'ó waagibá bi'o'. Bipi'âyíngi'amí hedânho yä'dâa'ibo unmunídi.

23 Hâyännanho unhaypóe, hediho náa p'oe'da' wínâasúwä'bé-ípi, hewänbo wí hýäa méena'ây wá' nâawóení hedânho wí'unsihaypúya'bé-ípidí.*

24 Wáy wên t'owa-áho kee'eediho dívít'aywó'do', hediho ná'i háäwí díví'o'i-á nahanginpo' wa'di ovâytoyó'diwékánpídíbo'. Hewänbo wây-á wên t'owaví t'aywó'di-á tí'úgedânho nats'anhanginpo'. 25 Hedi híwó'di háäwí t'owa díví'odá hanbá napo', wesebo nahanginpo', hewänbo tobá náa wesebo híwó' wínahanginnáhpí wänbo', wáy wí thaa-ânho nahanginpúwí.

6

Háa in pant'ôe'in dínkhây'ä' díví'amí'in

1 In to'wên pant'ôe'in dimuu'in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indá háädi wänbo t'ähki dínkhây'ä' inbí tsonnin dâya'ginhúuwí'in, hedânho t'owa yanákí wídívíhí'má've-ípidí Yôesi Tádáví'gedi hedá iví háhkan tuu únmuu i'gedá. 2 Hedi inbí tsonnin Jesus-ví'piye' dívíwhâyundedáho', in pant'ôe'in wídínkhây'áhpí ovây'a'ginhánú-i'in tí'úuwín páadé'in diwänpímuudíbo', hewänbo dínkhây'ä' ingí' shánkí híwó' wänbo dívít'ôe'amí'in, gá ná'in tsonnin in panbí t'ôe iwedi híwó'di dâyhónde'indá Christ-ví'piye' dívíwhâyunde'in wá' dimuudân, hedá Yôesidá ovâyséegí.

I chä' wähpade wí'âyséegí-ípi

3 Nakhây'ä' udi in t'owa ovâyhá'amí'in hedá ovâyöení'in ná'i háäwí dívíkanhúuwídi. Ma'di wáy wíyá to'widá piháa ovâyhá'o', hedá i ta'gen tuu Na'inbí Sedó Jesus Christ natú'i-á wí'ovâyhá'opí, hedá wá' wí'ovâyhá'opí háa Yôesi nada' waagi dívíkanhúuwídi. 4 Kí'min t'owa-á dívíwänpíphuude', hedá háäwí wänbo-á wídínta'gendihanginnáhpí. Inbí ánskaa-á híwó'di wídínmuupídí t'ämägi' háäwí i'gedi ditsikayi' hedá tuu i'gedida'ba dituhányi'. Iwediho dithúupo' hedá t'ayda' dívímáa, hedá wí'ná táyeví'gedi yanákí dívíhí'máa, hedá di'ánde' in wé'ge'in t'owa-á yä'dâapí' ánskaa'dá' dínmuu'in. 5 Inbí ánskaa dínpedeemuudi hedá in ta'gen namuu'in dínyâapóedí dívíwänpít'aymáa. Indá di'ánskaapo' Yôesiví khuu ipiye' dívíwänpíwhâyundedíbo dikodit'owapáa-í.

6 Hewänbo in to'wên Yôesiví khuu ipiye' dívíwhâyunde'indáho dihíhchaa i háäwí dínkw'ó'didíbo', hediho kodit'owa waagi'inbá ho dimuu. 7 Gi'âyppuyä ihaydi háäwí wänbo wí'âymaapí náa oepáa k'aydipiye', hedi gichuu ihaydi wänbo-á náa oepáa k'aydi iwedi háäbo wí'âykhuwakhâymaapí. 8 Hediho koegí'-á awegí'-á gínkw'ó'dá gínkhây'ä' gichanpúwí'in híwó' hay gínkw'ó'nin. 9 Hewänbo in to'wên dikodit'owapáa-í'in diwänpida'in dimuu'indá yä'dâapída' dívíkanhúuwí'in dichanpo', i háäwí dida'i dâyhónídi. Inbí t'aywó'di dínmúní'ídi wên phay ovâykh'ú' waabá dínpóe, hedi iwe diwhêe. Indá díví'ánskaa'anpídíbo' i háäwí ovâywänpíwhákhángít'óe'i dida', hedi ná'i háäwídá áagépiye' ovâywháve-í hedá pedee iwe ovâytoení. 10 T'owa-á dâychä'séegídi háäwí t'ähki híwó'pí'da' dívítsiye'o'. Wáy wëndáho' hânho dichä'da'diho' inbí whâyü Yôesiví'piye' dínmuu iwedi dívíhänge'an, hediho wí'bo báyéki dívípiwhá'an.

* 5:23 Inbí p'oe-á wáyýedí suwägi' híwó'di wídínmuupí, hediho' iwe dâyméenawónde woegí' namúnídi.

Paul-di Timothy óetumakhe'an híwó' i'amídí

¹¹ Hewänbo Timothy, u-á Yôesi Tádáví' unmuu, hediho ná'i híwó'pí' hääwí namuu iwedi biyâatää-i. Shánkídí bikhää-i uví wówátsi ta'ge mänhúuwídí hedá háa Yôesi nada' waagá úvíkanhúuwí, hedá Yôesiví'piyá biwhäyuhúuwí, t'owa-á ovâyséegihúuwí, biyää'amí tobá úkháamän wänbo', hedá t'ayyaa'i-á wí'unmúní. ¹² Wí ää'i háa wí tsaä'i' ikhääde' waabá u wá' kay'indi bikhää-i híwó' uví wówátsi mänhúuwídí. Yôesi Tádádí wóetukánnan in wówátsi nahánde'pí'in mänkéyídí, hedi báyéki t'owaví páadépiye'bo untú Jesus-ví'piye' biwhäyunde'in, hediho in wówátsi nahánde'pí'in iweho bitsaakéeni. ¹³ Nää hääwí Yôesi Tádáví páadépiye'bo wíyôeni, i-á hääwí t'ähki nawówámuu'i' nawówátsipäyi', hedá Christ Jesus-ví páadépiye'bo-á, idá Pontius Pilate in ta'gen óetu'an Pilate-ví páadépiye' nawin dihaydi. Kinnân úkhây'ä' bitsiye'amí'in: ¹⁴ I tsonu wóetu'andi' nää'a'ginnamí, hedânho uví wówátsi híwó'ninda' úmúní hedá to'wídí wänbo-á hääwí i'gedá há'to wónchänú-i. Kin bikanhúuwí Na'inbí Sedó Jesus Christ nawáy'ää píhay. ¹⁵ Häädi'i thaa ide'man dihaydiho Yôesi Tádádí Christ óekeesogekhâymaa. Yôesi Tádádáho namuu i na'indi äy'a'ginmäni'i', ibá t'ähkí shánki kay-á imáa, ibá-á shánki natsonyi' t'ähki wé'ge'in tsonnin dimuu'inbí'wedi, hedá ibá-á in kw'áye dimuu'inbí'wedá shánki kw'áye'i-á namuu. ¹⁶ Ida'mân hánhay wänbo há'to nachúu-i, ida' wí'bo nakohthayná' diwá na'än, ná'i ko-á hânho nakaydi tóebo há'to ee nú' iwepiye' ihádi-i. To'wídí wänbo wáymúu wänbo wí'óemú'pí, hedá to'wídí wänbo-á hánhay wänbo-á há'to únkoedí-i óemúní'in. Yaho kw'áye äytegé-i hedá häädi wänbo-á na'inbí tsondi-á gínmúní. Hamân.

In kodit'owa dimuu'in háa dínkhây'ä' díví'amí'in

¹⁷ In to'wên kodit'owa dimuu'in báyéki nää oepáa k'aydiwi hääwí dínkw'ó'nin ovâytu'âamí wídívíyêngi'âamí'pí'in, hedá wídí'âanípí inbí chä'dá hääwí t'ähki i'gedá ovâykhäge'nâamí'in, gá inbí chä'dáho häädi nanân wänbo dínhâanídân. Hewänbo shánki dínkhây'ä' dívíwhâyú-i'in Yôesi Tádádânho ovâykhäge'namí'in. Idânho ná'i báyéki hääwí na'in t'owa díma' díhíhchannamídí. ¹⁸ Ná'in kodit'owa dimuu'in ovâytu'âamí híwó'gí dívíkanhúuwí'in. Indá báyéki hääwí híwó'di dínkw'ó, hediho dínkhây'ä' báyéki híwó'di-á díví'âamí'in, hedá inbí hääwí iwedá wídihääkhâa-ípí, hedá wé'ge'in t'owa-á dá dívíwiyé-i. ¹⁹ Kin dívíkanhondáho inbí híwó'di tsiyekan dínmuu'i-á wên kay'in tepú waagi'ba namúní inbí wówátsigí', hedi hääwí shánki nachä'muu'i dâyte'kw'óe'ó waagibá díví'amí, gá handidi in kodí'nin wówátsi namúní'in dâykéyídân.

I t'ä'gi hí' Paul-di Timothy ónta'nandi'

²⁰⁻²¹ Timothy, hä'in hähkan Yôesi Tádádí uví mange wônyoe'annin nää'âyîngi'amí. In to'wên Yôesi óe'a'ginpí waa dívíhée'o'in wí'ovây't'óyaanípí. Inbí hí' dínmuu'i wídínchä'muupí. Hedá in to'wên háa dívíhée'o'in ihayda' dâye'gó'o'in wänbo-á wí'ovây't'óyaanípí. Indá di'ände' hääwí dínhanginná'nin, hewänbo ta'gendi wídínhanginnáhpí. Wáy wên ha'min t'owa-á in ta'gen whäyü namuu'in diwedi dívíyâ'an.

Yôesi Tádádí iví séegísehkanä-áho wovây'määni.

In Eedi'in Ta'nin Paul-di Timothy Ônta'nannin

¹ Naa Paul-á Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-ân omuu, Yôesi Tádá natsónpóedí kí'bi' omúní'in, hedânho t'owa dovâyt'ôe'âamídí Yôesi Tádá iví tuu imâgi'in to'wên Christ Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'indáho in wówátsi nahánde'pí'in ovâymaáni. ² Nă'in ta'nin naadi u Timothy wînta'do', u-á naví ay waagibá wíchaa hedí wíséegí. Yôesi na'inbí Tádá-ádí hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ádí séegísehkaná wóemăáni, hedá uví'piye' nasehkanápúwí, hedá wóekhăge'namí ánsaaginpidíbo' uncha'nídí.

Timothy-ví'gedi Paul i'ánshaamáadi Yôesi Tádá óeku'daa'o'

³ Naa Yôesi Tádá dókú'daa'o', i-á namuu iví t'ôe dônkanmáa'i', hedí dínhanginná pín ta'ge haydi kin dáy'o'in, naví thehtáy pahpá'in díví'an waabá. I dókú'daa'o' u' unmuudi, khuu-á thaa-á ugí' dáyyúusu'odi. ⁴ Naa hânho oda' wíyá wímúní'in hedânho ohíhchanpúwídí, uví'gedí báyéki ánsaa dínpóya'di háa bisíhtăä'in ânwiye ihaydi. ⁵ Hedí dáy'ánshaa'o' háa Jesus-ví'piye' ta'gendi biwhâyunde'in. Páadé uví sa'yâa Lois hedáhá' uví yíyá Eunice-á inbí pí'nă khot'yé-á dänwhâyü, hedá naa dínhanginná u-á wá' hanbá biwhâyunde'.

Paul-di Timothy óetu'an Yôesiví tuu t'owa híwó' ovâyt'ôe'amídí

⁶ Hedânkun u wí'ánshaakannamí, naa uví p'ó'dé dáymank'û' ihaydi Yôesi Tádádí wí hăäwí wóeyôn mân'amídí. Năa wíyá bipimăáni hă'i t'ôe híwó' mân'âamídí, páadé ihaydi bitsiye'o waagibá. ⁷ Yôesi Tádádí na'in khuwôeda' wídímăgipí na'inbí pí'nă khot'yé, hewânbo kay-áho dímă', hedá díkhăge'do t'owa âyséegímá've-ídí, hedá hangintandá dímă' na'inbí wówátsi híwó' áyhúuwídí.

⁸ Hedího wí'unwôeda'ípí Nanbí Sedó Jesus-ví'gedí t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedá wídíwôeda'ípí tobá iví t'ôe dôn'odíbo dípansóge wânbo', hewânbo shánkídí naa t'ôephade iwe o'án waagibá un wá' unkhâyúní mânt'ôephadé-ídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu t'owa ovâyt'ôe'amídí, hedí Yôesi Tádádáho kay wóemăáni kin bí'amídí. ⁹ Idânkunho na'in dín'aywon hedá iví'inda' gimúnídí dítukánnan. Hedí kin i'an wên háawên iví'annin namuudída'ba yoe, hewânbo báyéki séegísehkaná imáadân. Hân'oebo wa' hăäwí nakhi'yenpidíbo wí'bo i'ánshaamăgi kin i'amídí, Christ Jesus-di dínkhâyamá'in namuudi. ¹⁰ Hedí năáho Yôesi Tádádí nă'i séegísehkaná na'in dínkeeyan Christ Jesus-á napówa ihaydi dín'aywoenídí. Christ-dáho in chuwa namuu'in na'inbí'wedá dínyâ'an, hedá handída dínkeekw'odi hádídí Yôesi Tádáví híwó'di tuu áywhâyundedi nă'in wówátsi nahánde'pí'in áykéyídí.

¹¹ Hedí Yôesi Tádádáho naa dísóge t'ôekhuwa'i-á hedá háhkandi-á omúnídí, iví híwó'di tuu únmuu i'gedí t'owa dovâyt'ôe'âamídí. ¹² Hedí nă'i t'ôe dáy'o'i namuudi naa t'ôephade iwe năa o'án. Hewânbo tobáháa kin dínpo' wânbo wó'wôeda'pí, dínhanginnândi to'wíví'piye' naa dáywhâyunde'in, hedá híwó'dá dínhanginná i-á únkoedi'in i hăäwí iví mange dónyoe'andi' dín'áyíngi'amídí i t'ă'gi thaa napówa píhay. ¹³ Naadi wínthayyan háawin in ta'gen háhkan namuu'in, hedího u-á úkhây'ă' nă'in háhkan diwebá bitsaakêení'in. Hedí kin bí'odi in whâyü-á in séegí-á Christ Jesus napăyi'i năahúuwí. ¹⁴ Nă'i híwó'di hăäwí Yôesi Tádádí uví mange wónyoe'andi' mán'áyíngihúuwí. I Yă'dăa'i P'oewaahăa na'inbí pí'nă khot'yé gínthaa'idáho wóekhăge'namí kin bí'amídí.

Wáy wéndi Paul óeyoe'an hewânbo Onesiphorus-dá yoe

¹⁵ Úhanginná t'ăhkí in Asia nangewin t'owadi naa díyoe'an, Phygelus-ádí Hermogenes-ádí indi wânbo díyoe'an. ¹⁶ Na'inbí Sedóví'piye' dáyyúusu'o' in Onesiphorus-ví k'aygi'inbí'piye' nasehkanápúwídí, idá naa háyănnanho

díbo'aawówá'an, hedá tobá nää pan tewhá ee owhi'än wänbo wídwîwêda'pí. 17 Nawôeda'íwí'wedí nää Rome-piye' na'ää, hedi napówá ihaydá ihe'yidibo naa dítuwämáa díshaa píhay. 18 Naa dáyyûusu'o' owáy i t'ä'gi thaa napówá ihaydi Na'inbí Sedó iví'piye' nasehkanápúwí. Ubo híwó' úhanginná, oe Ephesus búu'ú iwe i-ádi naa-ádi gayi' ihaydi idi báyéki díkhäge'nannin.

2

Timothy ûnkây'ä' híwó' Yôesigí' it'ôe'amí'in

1 Naví ay, Christ Jesus-di iví séegísehkanä ûnmuu'in dímägi, hedi ná'indibá wóekay'amí. 2 I hääwí naadi báyéki t'owa dovâyhá'andi' unt'oe, hedi nää ná'i unt'oe'ibá wáy-á t'owa ovâyháhphadé-í, indá dínkây'ä' häädi wänbo t'ähki háa dínwó'nân waa dívíkanhûuwí'indá dimúní'in, hedáhá' indá wá' dínkoedí-í wé'ge'in t'owa-á ovâyhá'amídí.

3 U-á wí sundado Jesus Christ-ví' waagi'ba unmuu, hediho naa dont'ôephadende waagibá u wá' úkhây'ä' unkhây'múní'in igí' mänt'ôephadé-í. 4 Wí sundado namuu'i-á wa'di háa óeyôn waa i'odibo há'to iwedi iyâ'amí i'amídí háa in sundado dimuupí'in díví'o waagibá, gá iví p'ó'dédí' ihíhchannamí'in nada'dân. 5 Hedá to'wí i'ádâamáa'i-á háa ûnkây'ä' waa i'ádâ'opídá há'to hääwí in dit'anpo'in ovây'mä'i' óemääní. 6 Hedá wí to'wí nava iwe báyéki it'ôe'andi-á ûnkây'ä' i páadé'i namúní'in i hääwí napaa iwedi ihónídí. 7 Híwó' bi'ánshaa'amí ná'i wítumáa i'gedí, hedânho Na'inbí Sedódi híwó'di ka'powa wóemääní hääwí t'ähki útáy'i' unka'pówá-í. 8 Jesus Christ-ví'gedí bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví áy iwedi'ibá namuu. Ná'i-ân namuu i híwó'di tuu iví'gedí t'owa dovây't'ôe'o'. 9 Ná'i tuubá namuudi t'ôephade iwe o'än, hedi wí yanäkíkandi waagibá nää pan tewhá iwe owhi'än, hewänbo Yôesi Tádáví tuu-á ûnkaydi wí'ûnwhimuupí. 10 Tobá háa naa dínpo' wänbo dáyyä'o' in Yôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namídí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hediho hânhay wänbo t'ähki sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. 11 Ná'i hí' nää otúní'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-á díbá wáy na'än diwebá giwówákwo'ní. 12 Ívít'ôephadeyää'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyêení. Hewänbo i wí'âytaapí gin gitúdáho', i wá' natúní na'in wänbo-á wídítaapí'in. 13 Tobáháa na'in háa gínkhây'ä' waa wí'íwí'anpí wänbo', i-áho häädi wänbo t'ähki háa ûnkây'ä' waa i'o', gá wí'ûnkoedipídân i'egó'amídí iví hí' natú'in.

8 Jesus Christ-ví'gedí bi'ánshaa'amí. I-á nachuu wänbo nawáywówápóe, i-á David-ví áy iwedi'ibá namuu. Ná'i-ân namuu i híwó'di tuu iví'gedí t'owa dovây't'ôe'o'. 9 Ná'i tuubá namuudi t'ôephade iwe o'än, hedi wí yanäkíkandi waagibá nää pan tewhá iwe owhi'än, hewänbo Yôesi Tádáví tuu-á ûnkaydi wí'ûnwhimuupí. 10 Tobá háa naa dínpo' wänbo dáyyä'o' in Yôesi Tádádí ovâyde'mannin dimuu'in dovâykhäge'namídí hedânho in wá' Christ Jesus-di ovây'aywoenídí, hediho hânhay wänbo t'ähki sa'wó'da' naná' diwe ditháa-í. 11 Ná'i hí' nää otúní'i-á ta'gendá' namuu: Christ-ádi gichuudá i-á díbá wáy na'än diwebá giwówákwo'ní. 12 Ívít'ôephadeyää'andáho', i-ádi wé'ge gitsonyêení. Hewänbo i wí'âytaapí gin gitúdáho', i wá' natúní na'in wänbo-á wídítaapí'in. 13 Tobáháa na'in háa gínkhây'ä' waa wí'íwí'anpí wänbo', i-áho häädi wänbo t'ähki háa ûnkây'ä' waa i'o', gá wí'ûnkoedipídân i'egó'amídí iví hí' natú'in.

Timothy in ta'gen namuu'in ihûuwí'in ûnkây'ä', hedi in ta'gen namuupí'indá iyoe'amí

14 U-á úkhây'ä' in méesate'in t'owa ná'i hääwí wítu'an ni'gedí ovây'ánshaakannamí'in, hedá Yôesi Tádáví páadépiye' kay'indídá ovâytu'â'amí tuu i'gedí' wídívítuhänmä've-ípi. Han dívítuhkanmáadáho' wídínchä'muupí, hedi in to'wên dívít'óyande'inbí ánshaa-á ovâywänpipedee'o'. 15 Häädi wänbo uví t'ôe áyíngídi män'â'amí hedânho Yôesi Tádá natúnídí híwó' bi'annin, hedá háa bi'o'in namuudi wí'unwôeda'ípi, hedá Yôesi Tádáví ta'gen tuu ûnmuu'i t'owa ta'ge ovây't'ôe'â'amí. 16 In t'owa Yôesi dâ'y'a'ginpí waa dívíhée'o'inbí'wedí hedá to'wên inbí hí' dínchä'muupí'inbí'wedí biyâ'amí. Ha'wâa'i hí'dí t'owa Yôesiví'wedí shánkí ovây'yâa'o'. 17 Wí phée nawówa'pí' nawadedí'dá i khowa óehá'dândo waagibá, ná'in t'owaví hí'-áho t'ämäpiye' dínwadedí', hedi handídi t'owa ovâyhá'dândo'. Hymenaeus-ádi Philetus-ádi wên wíye sená' damuu in ha'wâa dívíhée'o'in diwedí. 18 Indáho in ta'gen namuu'in diwedí dányâ'an. Kinnân datú': Christ-ví'piye' ívíwhäyu ihaydiho giwáywówápóe waabá ho gínpóe, hediho owáy gichuu ihaydáho na'inbí túu'ú wígiwáywówápúwípí. Inbí tuudiho báyéki t'owa inbí whäyu iwedi ovây'yâakanhon. 19 Hewänbo Yôesi Tádáví tuu ûnmuu'i-áho wên kay'in tepú na'ingí' dínk'ú' waagi'inbá namuu, hedi iví ta'nin diwe kinnân ûnta'muu: Na'inbí Sedó-áho ûnhanginná wé'in iví t'owa ûnmuu'in. Hedá kindá wá' nata'muu:

To'wên t'ähki ditû'nin Na'inbí Sedóví'in dimuu'indáho dívít'aywó'kanwóyí'ní'in dínkhây'ä'.

²⁰ Wí kodit'owa namuu'iví tewhá ee wí sã'áwé ûnsaa óedodi háa kwä' ts'ä'idi napa'andi', hedi ná'i sã'áwé-áho i háäwí shánki híwó'di namuu'i' óesaa'igí' namuu. Hewänbo wá' wiyá sã'áwé-áho phédá nap'odá napa'andi' nasaa, hedi i-áho i wähpade híwó' namuupí' háäwí óesaa-ígí'-á namuu. ²¹ Háäwí yä'dâapí' namuu'iví'wedi ívíyâa'andá, handidi i sã'áwé háäwí híwó'di óesandi waagi' bá gimúni, hedá Na'inbí Sedóví'indáho ta'gendá gipúwí, hedi idiho wí t'ôe dímä'ni igí' íví'amídi, hangí' ívíkhây'odi, hedi ná'i t'ôe dímä'i-á híwó' íví'amí.

²² Ná'i híwó'pí' taachan wáy wên e'nûn dâymáa'iví'wedi óyâa'an. Shánkidí bikhää-í uví wówátsi ta'ge mánhûuwídi, hedá Yôesiví'piye' biwhäyu'bé-ídi, hedá t'owa-á ovâyséegíhûuwídi, hedá indádá tsaginpídiibo-á untháa-ídi. Kin bí'andá in to'wên yä'dâa'in inbí pí'ná khó'yé dimuudi Yôesiví'piye' dívíyûsukanmáa'in waagi'inbá unmuní. ²³ T'owa ánsaapí'in dimuu'in hedá háäwí wänbo wídínhanginnáhpí'in dimuu'indá dívítuhkandodi wí'ovây't'óyaanípí. Ha'wâa'i hí' dâypiyemáa'in dimuu'indá wí'ná táye dívíwänpít'ayyaa'o'. ²⁴ Hebo to'wên Na'inbí Sedógi' dívít'ôe'o'indá wídínkhây'ähpí t'aytuhkannin dimúní'in, hewänbo shánkidí t'ähki t'owa-ádi híwó'nin dimúní, hedá híwó'nin háhkannindá bo'atá'indá dimúní. ²⁵ Dínkhây'ä' in to'wên Yôesiví hí' ônséegí'opí'in ovâythayyamí'in piháa díví'o'in, hewänbo kin ovâythayyodi t'ayginpídiibo' ovâyhéé'âamí, hedi ma'dânho Yôesi Tádádí ovâykhäge'namí inbí t'aywó'di dâyyoe'amídi, hedânho in ta'gen namuu'in diháhpúwídi, ²⁶ hedi kindidáho inbí hangintan dâywáykéyí, hedá Penísendiví'wedáho dívíyâa'amí. Idá wên phay ovâyk'û' waagibá i'andi iwe diwhêe, hediho iví pan waagi'inbá dipóedí háa natú waa ho díví'o'.

3

Háa napúwí'in i t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi

¹ Naa oda' ná'in wítukankhâyamáa'in úhanginnání'in: I t'ä'gi thaa napowa'ä' ihaydi báyéki káy'in napuwagít'óe. ² T'owa-áho wí'bo dívípiséegíkhâyamáa hedá inbí chä' ní'gedída' díví'ánshaakhâyamáa. Indá dívíyêngíkhâyamáa, kw'áye-á dívípítegekhâyamáa, t'owa-á t'ämägi-á ovâytukankhâyamáa, inbí yiyá'indá tádá'indá wí'ovây'a'geenípí, kú'daa-á wídívímäänípí, Yôesiví háäwí-á wí'ôn'a'geenípí. ³ Inbí k'aygi'in wänbo wí'ovâyséegí-ípí, háädi wänbo t'ähki dívíyá'be-í'in didá'í, pí'wên t'owaví'gedá yanäki-á dihí'yêeni, háa diwänpichaa waagá dívíkhâyamáa, háa'wänbo dimúní, hedá i híwó'di háäwí namuu'i-á dâyt'áy-í, ⁴ inbí k'ema'indá inbí maatu t'owa'indá ná'inbí hánmin dínmuu'inbí mangá ovâykáani, díví'ánshaa'anpídiibo háäwí t'ähki dívíkhâyamáa, dívípíhúu-í, Yôesi Tádá dâyséegímá've-iví'wedi indá'ba dívípíhíhchannamí'indá didá'í, ⁵ indáho Yôesiví'näpiye' dimuu waabá dívíkanhûuwí, hewänbo háawin iví kay ûnmuu wänbo wídínhanginnánípí. Ha'wâa'in t'owaví'wedi biyâatä'á-í.

⁶ Wáy wên ha'wâa'in inbí hôeyó wóegé tewhá eeye dits'úya', wáy kwiyä' ánsaapí'in dimuu'in dithaa eeye, kwiyä' báyéki t'aywó'di dâymáa'in hedá t'ämägi' híwó'pí' taachandi ovâykaygimáa'in, hedi ná'in kí'min kwiyä' in dihôeyó'indá dívísó'dinde' inbí háhkan ovâywhäyu'amídi inbí'näpiye' ovâyamá'ídi. ⁷ Ná'in kwiyä'didá in hôeyó'in háhkannin ovây't'óyandedi háädi wänbo t'ähki wiyá shánki dida' diháhpúwí'in, hewänbo há'to in ta'gen namuu'in diháhpúwí. ⁸ Ha'min háhkannindá in ta'gen namuu'in dâyyoegi'o', hán'oe Jannes-ádi Jambres-ádi Moses-ví hí' dânyoegi'an waabá. Ná'in háhkanninbí ánsaa yä'dâapí'da' dínmuudi inbí whäyu Yôesiví'piyeho wídínchä'muupí. ⁹ Hewänbo háa dívíkanhon waa há'to híwó' dínpuwí. Iwebo nakeepúwí ánsaapí'in dimuu'in, in wíye senä' Jannes-ádi Jambres-ádi dánpóe waagibá.

Timothy in ta'gen namuu'in ûnhanginnândi híwó' ikanhûuwí

¹⁰ Hewänbo uđá áyîngidi ho naa dímû' haa dáykanhon waa, hediho úhanginná hääwí in t'owa dovâyhá'o'i', hedá haa naví wówátsi donhon waagidá, hedá hääwí ipiye' dáykhäde'indá, hedá haa dáywhâyunde'indá, hedá haa dáybo'atá'o'indá, hedá haa t'owa dovâyséegí'indá, hedá haa dáyyäá'o'indá. ¹¹ Hedá dímû' haa t'owađi naví whâyü dînmuudi díyanáki'annindá, hedá haa indi dit'ôephadëkannannindá. I búu'ú Antioch-á Iconium-dá hedá Lystra-á eeye kin naa dînpóe. Hebo tobá díyanáki'an wänbo', Na'inbí Sedóđi ná'i hääwí t'ähki iwedi dîn'aywon. ¹² Hedá to'wên t'ähki dida'in inbí wówátsi dâyhûuwí'in Yôesi Tádá óehíhchanmääníđi, in wá' Christ Jesus-ví'in dimuudibo ovâyyanákikankhâymaa. ¹³ Hedi ná'in yä'dâapí'in t'owa dimuu'indá hedá in t'owa dâyhôeyóhá'o'indáho shánki p'ändíki'inho dipuwagít'óe. Ná'indá wây-á t'owa-á in ta'gen namuu'in diwedá ovâyyâakankhâymaa, hedá in wá' in ta'gen namuu iwedi bá dívípiyâakankhâymaa.

¹⁴ Hewänbo u-á úhanginná to'wíđi wóehá'annin. hediho téegi t'aagi haa unháhpóe'in diwe hedá haa biwhâyunde'in diwá bitsaakêeni. ¹⁵ Híyää'i unmuu ihayđi waabo ná'i ta'kan Yôesi Tádávi'wedi na'ää'i' úhanginná, hedi ná'i ta'kan namuu'idí bá wóehá'o' haa Christ Jesus-ví'piye' biwhâyundedi wôn'aywoeni'in. ¹⁶ Hääwí t'ähki Yôesi Tádávi ta'nin diwe nata'muu'i-á i Yä'dâa'i P'oweahâaví'wedi na'ääđida' namuu, hediho báyéki nachá'muu díkhäge'namíđi in ta'gen namuu'in giháhpúwíđi, hedá haa híwó'pí' íví'o'in dînthayyamíđá, hedá in ta'ge'in p'óe namúni'in dînkeeyamíđá, hedá haa i'ge ívíhûuwí'in díhá'amíđá. ¹⁷ Hediho ná'in háhkan giháđiho na'in Yôesi Tádágí' ívít'óe'o'indáho hääwí t'ähki gíntáy'i' âymaa hedânho híwó' ígí' ívít'óe'amíđi, hedi hangí' wiyá hääbo wíginde'đee-ípi.

4

¹⁻² Yôesi Tádávi páadépiye' hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví páadépiyá wítumáa kinnân bí'amíđi: Yôesiví tuu t'owa ovâytuuphadé-í hedá hääđi nanân wänbo unkhâymuní kin bí'amíđi. Híwó'pí in t'owa díví'odá ovâythayyamí, hedi ovâytu'âamí ha'wâa wíđiví'âamípi'in, hewänbo i híwó'di namuu'idá' dívíkanhûuwí. Hääđi waa kin ovâyhá'odi indáđi bibo'atá'âamí. Ná'i kin wâytumáa gá Na'inbí Sedó Jesus-di t'ähki t'owa ovâykeekw'ôenídân haa híwó' haa híwó'pí díví'annin, in diwówáyí'indá in ho dichuu'indáđi, hedi kin ikhâymaa owáy nawáypówáđi nap'ó'đédí'sogedee ihayđi. ³ Hediho náä úkhây'ä' Yôesi Tádávi tuu t'owa ovây't'óe'âamí'in, gá wáy wí thaa naná' diwáho in t'owa in ta'gen háhkan namuu'in há'to dit'óyandá'í, hewänbo shánkiđi báyéki hôeyó'in háhkannin ovâytuwäkhâymaa, hedi dívíwänpihíhchannamíđi didá'í ná'in háhkannindi ovâytu'âamí'in hääwí dit'óeda'ida'. ⁴ Hedá in ta'gen namuu'in wíđit'óe-ípiđi díví'oyephohtidíkhâymaa, hewänbo i hí' ta'gen namuupí' pehtsiye waagi'ba namuu'i' dit'óe-íđi díví'oyepohkhuukhâymaa. ⁵ Hewänbo u-á úkhây'ä' ta'geda' bí'ánshaa'amí'in, hedá mänt'ôephadendedá biyää'âamí, hedá t'amäpiye' unyêeni Yôesiví híwó'di tuu in t'owa ovây't'óe'âamíđi, hedá in t'óe Yôesidí wóeyônin híwó'dá bíkanhûuwí.

⁶ Ná'i hääwí wítu'an gá náäho Yôesigí' naví ûnp'oe donts'anča'khâymaadân, naví wówátsi dáypákhâymaa, ihayđiho naná náä oepáa k'ayđiđi dáyyâa'amíđi. ⁷ Wí tsaa'i haa wí ää'i hânho isó'dinde waagibá naa wá' dáysó'dêe Yôesiví híwó'di t'óe dôn'amíđi, hedá haa díyôn waagá dônbowa, hedá i hääwí ívíwhâyunde'i-á dó'áyîngi'an. ⁸ Hediho in to'wên díví'äädedi páadé dipówá'in wí hääwí dit'anpo' waabá, naa wá' hääwí naagi' dînte'kw'óđi'i' donkekhâymaa, gá naví wówátsi ta'ge donhondân. Na'inbí Sedó Jesus-á namuu i to'wí t'owa ta'ge ovâytukankhâymaa'i haa híwó' haa híwó'pí díví'annin, hedi idáho ná'i dînte'kw'óđi'i' naa dímäni, hewänbo naada'ba yoe, in wé'ge'in t'owa pín ta'ge hayđi óetsíkha'máa'in nawáy'ää-íđi, innân wá' hanbá ovâymäni.

Wên t'owaví'gedi Paul ita'nan

⁹ Bisó'dêe-í hanwaapídíbo naví'piye' un'ää-ídí. ¹⁰ Demas-didáho díyoe'an, i-á ná'i oepáa k'aydiwi hääwí shánkí iséegídího', hedího oe Thessalonica búu'úpiye' namää. Crescens-á oe Galatia nangepiyá namää, hedá Titus-á oe Dalmatia nangepiyá. ¹¹ Nää-á Luke-dá'mân naa-ádi na'än. Mark-á nâamá'í, i-á ûnkoedi naví t'ôe iwe díkhäge'namí'in. ¹² Tychicus-á oe Ephesus búu'úpiye' dósan. ¹³ Hedí un'ädi naví k'éwé'in aa oe Troas búu'ú Carpus-ví'we donyoe'annin dînmá'í, hedá naví ta'di-á wá' dînmá'í, hewänbo shánkídá i púye eedi nata'muu'i ta'di-á.

¹⁴ Alexander i kwäk'udi ihäwípa'idá naa báyéki díyanákí'an, hedího i híwó'pí' dí'andi namuudi Na'inbí Sedódáho báyéki óetuchänukhâymaa. ¹⁵ U-áho hä'i senbí'wedi ó'áyîngi'an, i-á na'inbí hí' t'aygidi iyoe'andi.

¹⁶ Páadé naa dítuyó'diwekándí naa wí'bo dáy'aywoenídí dáyhée'an dihaydi tóebo wí'iwínúpi naa díkhäge'namídí. T'ähkídíbo díyoe'an. Naa oda' Yôesidi ovây'owóyé-í'in tobá han díví'an wänbo'. ¹⁷ Hewänbo Na'inbí Sedó-á naa-ádi nayidi idân díkhäge'nan, hedá in kay-á dímägi t'ähkí iví tuu t'owa dovây't'ôe'amídí, hedího t'ähkí in Hudíyo dimuupí'in iwe diyí'in dit'oe. Hedí Yôesidi naa dîn'aywon, wí to'wí wí khänbí wäë iwedi óewhakkê' waabá naa dí'an. ¹⁸ Hedí Na'inbí Sedódáho t'ähkí i híwó'pí' t'owadi díkhâymaa'in dida' iwedi díwhakkéyí, hedá idá oe makówá wáy i natsonnân diwepiye' bahpíbo díhúuwí. Hânhay wänbo t'ähkí t'owa dínkhây'ä' kw'áayébo' óemá've-í'in. Hamân.

Wí sengituu namuu'i'

¹⁹ Priscilla-á Aquila-á ovãnsengituu'âamí, hedá in Onesiphorus-ví k'aygiwindá wá'. ²⁰ Erastus-á oe Corinth búu'úbo iwóyí', hedí Trophimus-á nahaydi oe Miletus búu'ú iwá dóyoe'an. ²¹ Bisó'dêe-í wa'di nate'núpóepídíbo' unpówá-ídí. Eubulus-dá wóesengituu'an, hedá Pudens-dá Linus-dá, Claudia-dá, hedá t'ähkí in wé'ge'in tí'úuwín páadé'indá inbí sengituu wônsan.

²² Na'inbí Sedó Jesus uví pí'ná khó'yé mánmä've-í, hedá iví séegísehkanä-á wóemääní.

In Ta'nin Paul-di Titus Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i ná'in ta'nin dóta'do?. Naa Yôesi Tádávi t'ôe'i hedá Jesus Christ-ví t'ôekhuwa'i-á omuu. Naa dísan in to'wên Yôesi Tádádí ovâyde'manninbí'piye', hedânho dovâykhäge'namídí shánkí iví'piye' dívíwhâyú-ídí, hedá in ta'gendá dovâyhá'amídá, hedânho háa Yôesi nada' waagi inbí wówátsi dâyhûuwídí. ² In wówátsi nahándepí'in gín'ä'in âytsíkha'máa âykéyídí. Yôesi-á wí'ihôeyó'opí, hedi hân'oebo iví tuu imägi kí'min wówátsi dímmäänídí, ³ hedi híwó' naná' dihaydi i'gedi díhangin'ânnan. Yôesi na'inbí aywondidi naa díyôn hedá dísóge ná'i tuu t'owa dovâytuuphadé-ídí. ⁴ Naadi u Titus wínta'do?, u-á naví ta'gendi ay waagibá wíchaa, naa dâyhâyunde'ibá u wá' biwhâyundedi. Yôesi i Tádá-ádí hedá Christ Jesus na'inbí aywondi-ádí séegísehkaná wóemääní hedá wóekhäge'namí ánsaaginpidíbo' uncha'nídí.

Háa Titus oe Crete p'oyâadi i'amí waa

⁵ Naadi oe Crete p'oyâadi iwe wíyoe'an hedânho hääwí iwe wa'di natáy'i bí'amídí, hedá méesate'in tsonnin t'ähki búu'ú eeye ovâykw'ôenídá. Kinnân hêe wítu'an: ⁶ Wí méesate'i tsondi-á ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á ûnkây'ä' wí' kwee-ádída' nakhótsaacha'ní'in, hedá iví ây-á whâyü'inda' dimúní, hedá ná'in âyví'gedi t'owa wídítúnípi háa diwänpida' waagi díví'o'in hedi háa t'óyanpí'in dimuu'in. ⁷ Wí méesate'i tsondidá Yôesiví t'ôe ôn'âyínmáa, hedânho otú waa ûnkây'ä' wí sen to'wídí wänbo wí t'aywó'di wänbo wí'ônsháa-ípí' namúní'in. I-á wína'âanípí ida'mân in ta'gen imáa'in, hedá wesebo wínat'ayyaapúya'be-ípí, hedá suwäto'i' háa tsäato'i' háa nachä'ha'taa'i' namúní'in wí'ûnkây'ä'hpí. ⁸ Shánkídí ûnkây'ä' iví k'aygidi nat'owaséegít'ôení'in, i yä'dâa'i namuu'i-á iséegí-í, hanginta'di-á namúní, iví wówátsi-á ta'ge ihûuwí, hääwí Yôesi natsonpóe'i-á häädi waa i'âamí, hedá áyíngidi iví wówátsi ihûuwí'in ûnkây'ä'. ⁹ Yôesiví hí' whâyuwó'di ûnmuu, hediho i méesate'i tsondi-á háa naháhpóe waa ná'i hí' ipiye' iwhâyuhûuwí, hedânho in wé'ge'in t'owa ovâykhäge'namídí ná'in ta'gen háhkan dipiye' shánkí dívíwhâyú-ídí, hedá in to'wên ná'in háhkan dâyséegí'angepí'indá piháa di'ánshaamuu kin ovâythayyamí.

¹⁰ Han i méesate'i tsondi ikanhûuwí gá báyéki t'owa-á t'óyanda'pí'inda' dimuudân, hedi inbí hí'-á wídínchá'muupí, hedi inbí hí'dí wây-á t'owa-á piháa ovây'ánshaakando'. In Hudíyo dimuu'in shánkí wänbo há'min dimuu. ¹¹ Nakhây'ä' ná'i kí'bi hí' ây'ahkhâa-í'in, gá hääwí dínkhây'ä'hpí' dâyhá'o'dân hôeyó'dí dâywänpichä't'aanídí, hediho báyéki tádá'indá yíyá'indá inbí ây wóegé ovâypedee'o'. ¹² Wí Crete-wi sen wänbo?, i-á inbí khuu i'gedi itumakhe'o'i' namuu'i natú, "In Crete-win häädi wänbo t'ähki dihôeyó, khân t'ayyaa'in waagi'inbá dimuu, bâa'in de'de'in dimuu." ¹³ Ná'in inbí'gedi natú'indá ta'gen namuu. Hediho u-á úkhây'ä' kaygi'di ovâytumakhe'amí'in hedânho inbí whâyü Yôesiví'piye' ta'ge dínmúnídí, ¹⁴ hedá wídâyt'óyaanípí'dí in Hudíyoví pehtsiye-á'dí hedá i tsontuu in t'owa in ta'gen namuu iwedi dívíyâa'annin dâypipaa'i-á'dí. ¹⁵ In to'wên yä'dâa'in dimuu'ingí' hääwí t'ähki híwó'di namuu, hewänbo in yä'dâapí'in dimuu'in hedá wídívíwhâyundepí'ingí'-á hääbo híwó'di wídínmuupí. Ná'inbí ánsaa wänbo yä'dâapí' dínmuudi wídínhanginnáhpí wé'i wí híwó'di namuu, wé'i wí híwó'pí' namuu'indá. ¹⁶ Yôesi dâytaa gin ditú', hewänbo háa dívíkanhon waagidi nakeepo' ta'gendi wídâytaapí'in. Daháa díví'o', wídí'a'ginháhpí, hedá hääwí híwó'di namuu wänbo díví'amí'in wídínkoedipí.

2

In ta'gen háhkan namuu'in

¹ Hewänbo uví'wân úk'ôe t'owa ovâyhá'amídí háa inbí wówátsi dâyhûuwí'in, in ta'gen namuu'in dívíwhâyumá' dihaydi. ² Saydôe ovâyhá'amí wídisuwät'ôenípídí, hedá híwó'dá inbí wówátsi-á dâyhûuwídi hedânho t'owadi ovây'a'geenídí. Ovâyhá'amí hang-inta'nin dimúnídí, hedá in ta'gendi whâyü-ádi séegi-ádi dâymá've-ídí, hedá tobáháa napo' wänbo dívíyää'amídí. ³ Hedá kweeyôe-á wá' ovâyhá'amí háa inbí wówátsi dâyhon waagidi dâykeeyamídí Yôesi dây'a'ginhonnin. Wây-á t'owaví'gedi yanäkiwó' wídiví'má've-ípí, hedá sūwäto'in wídimúnípi. Indá dínkhây'ä' hääwí híwó'di namuu'i dâyhá'amí'in, ⁴ hedânho in shánki ts'aamin kwiya' ovâyeyeye-ídí inbí senä'dádi inbí ây-ádi dâyséegihûuwídi, ⁵ hedá hanginta'nindá dimúni, yä'dâa'in wówátsi-á dâyhûuwí, inbí k'aygi-á híwó'dá dây'âyíngi'amí, diséegit'ôeni, hedá inbí senä'dá dây'a'ginnamí. Han díví'odi to'wí wänbo há'to ûnkoedi-í híwó'pi ihée'amídí Yôesivi tuu i'gedi.

⁶ Hanwaagibá in senä' shánki ts'aamin dimuu'in kaygi'di ovâyhá'amí hanginta'nin dimúnídí. ⁷ T'ähki u bi'o'i híwó'da' bi'âamí, hedi handidi ná'in shánki ts'aamin dimuu'indi wóemündedi udi ovâykeeyamí háa indá dínkhây'ä' díví'âamí'in. Ovâyhá'odi in ta'genda'ba bihée'amí, hedá ovâykeeyamí pín ta'ge haydi biwhâyunde'in. ⁸ Uví hí' ta'ge'ida' úmúni hedânho tóebo wí'ûnkoedi-ípídí wóetuusú'amídí. Handidi to'wí uví'näpiye' namuupi' nawôeda'púwí, hääwí wänbo híwó'pi' wí'ishaadepídí na'inbí'gedi natúnídí.

⁹ In pant'ôe'in dimuu'in ovâytu'âamí inbí tsonninbí tuu dâyt'óyaani, hedá i t'ôe dây'o'idi inbí tsonnin ovâyhíhchannamí, hedá wá' wídivítuwhännâamípi, ¹⁰ hedá wídivísä'mâamípi. Shánkídi dâykeeyamí sähto'indá hōeyó'indá wídimuupi'in, hedânho háa inbí wówátsi dâyhon waagidi nakeepúwídi i hääwí Yôesi na'inbí aywondivi'gedi âyhá'andi' sa'wó'di namuu'in.

¹¹ Yôesi Tádádi iví séegísehkanä na'in dínkeeyan, hedi ná'i séegísehkanä-á ûnkoedi t'ähki t'owa ovây'aywoenídí. ¹² Hedi iví séegísehkanä iwedi giháhpoe ná'i a'ginháhpí hääwí Yôesivi'piye' íví'o'i' âyoe'amídí, hedá i híwó'pi hääwí in t'owa Yôesi dâytaapi'in kay'indi dikanda'i-á âyoe'ge'amí, hedi náa oepáa k'aydi na'inbí wówátsi ta'gá hedá hanginta'didá âyhûuwí, háa Yôesi nada' waa. ¹³ Hedi gitsíkha i hääwí híwó'di Yôesidi dípägít'ôe'i', hedi kinnân namúni: Jesus Christ nakeepúwí iví sa'wó'di kohthay wóegé, i-á i hay'i Yôesi-á hedá i dín'aywondi-á namuu. ¹⁴ I-á na'ingí' ipimägi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'âdi-ídí hedá ná'i t'aywó'di dînyâa'amídá, hedânho ta'gendi iví t'owa gimúnídí, hedi pín ta'ge haydi gida'ídí híwó'da' ívíkanhûuwídi.

¹⁵ Ná'i hääwí i'gedi t'owa ovâyhée'amí. Kaygi'di ovâytu'âamí háa díví'âamí'in, hedá in to'wên híwó'pi dívíkanhonnin ovâyta'gep'óegésaani. U-á úk'ôe kin bi'amídí, hedânho to'wí wänbo wí'ûnkoedipídí wóe'a'ginhánú-ídí.

3

Háa Titus-di in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâyhá'amí waa

¹ Ihayda' in t'owa ovây'ánshaakannâamí t'ähki in nange'in tsonkhuu dâymáa'inbí khómapho' dívíkw'ôeni. Dínkhây'ä' di'a'gint'ôeni'in, hedá dikhâymuní hääwí t'ähki híwó'di namuu'i' díví'âamídí. ² Ovâytu'âamí wây-á to'wênbí'gedi yanäki wídivíhí'má've-ípí, hedá wídivítuhkanmá've-ípí. Shánkídi ûnp'oe kháapi'in dimúni hedá t'ähki t'owa-ádi a'gindibo dívíhûuwí. ³ Gínkhây'ä' kin waagi íví'âamí'in, gá wáymûu na'in wá' hanginta'hpí'in gimú'dedân, hedá t'óyanpí'indá gimuuwän, in ta'gen namuu iwedi gihângépóewän, háa na'inbí túu'ú iwe gichaa waagida' íví'odi wí'bo ívipihíhchanmädi ná'i híwó'pi' hääwídi na'in dípanhógi waa gínpóe, na'inbí wówátsi-á t'ähki yä'dâapída' íví'owän, githúut'óewän, wây-á t'owadá dít'aywän hedi na'indi wá' indá âyt'aywän. ⁴ Hewänbo Yôesi na'inbí aywondidá dínkeeyan i-á t'owa-ádi híwó'di namuu'in hedá inbí'piye' séegi-á imáa'indá, ⁵ hediho dín'aywon, hewänbo na'in híwó'di hääwí íví'annin

namuudá yoe, iví sehkanä ûnmuudân dîn'aywon. Dí'owídidí waagibá wówátsi ts'aamin dí mági, hedá i Yä'dâa'i P'oewaahâadâ ts'aamin waagi'inbá dí paa. ⁶ Jesus Christ na'inbí aywondi na'ingí' i'annin namuudi, Yôesi Tádádí i Yä'dâa'i P'oewaahâa báyéki dí mági. ⁷ Hediho Yôesi Tádá iví séegísehkanä ûnmuudi dí chaamáa t'aywó'dí wí'ây máapi waagi, hediho in wówátsi nahánde'pí'in gitsíkha'in âykéyí. ⁸ Ná'i otú'i-á ta'gen namuu, hedi oda' udi in t'owa ihaydá' i'gedi ovâyhí'má've-í'in, hedânho in Yôesiví'piye' ho dí víwhâyunde'in háädi wänbo t'âhkí híwó'dá' dí ví'âamí.

Ná'i otú'i-á híwó'dida' namuu, hedá in t'owa t'âhká ovâykhäge'do'. ⁹ Hewänbo in to'wên hangintâhpí tsika dí vítsika'máa'in wí'ovâyt'óyaanípí, hedá to'wên inbí thehtáy pahpá'inbí kháwä i'gedi ihaydá' dí víhée'o'indá, * hedá to'wên Moses-ví tsontu i'gedi dí víwänpituhkando'indá. Kí'bi hí'dá tóebo wí'óekhäge'dopí hedi wínachä'muupí. ¹⁰ Wí to'wí piháa iwhâyundedi nat'owawiyet'óe'i namuu'i' undádí nayidá nâatü'amí han wí'i'amípí, hedi natáydá wiyá hanbá nâatü'amí, hedi it'óyanpídá nâayoegi'amí. ¹¹ Úhanginná wí to'wí kí'bi namuu'i-á t'aywó'to'ida' namuu'in hedá in ta'ge'in p'ôe i'gá wínamänpí. I-á wí'bo ûnpihanginná híwó'pí ikanhonnin.

I t'ä'gi hí' Paul-di Titus ônta'nandi'

¹² Háa Artemis háa Tychicus uví'piye' dósankhâymáa, hedi owáy wé'i wí napówa ihaydá, bisó'dêe-í oe Nicopolis búu'ú díyay-ídí. Naa dáy'ánshaamägi nää te'nú iwebo dáywóyí'nídí. ¹³ Zenas i sen i tsontu itaa'i namuu'i-á hedá Apollos-á wáypiye' damän. Bisó'dêe-í ovänkhäge'namídí hedânho háäwí wänbo wí dántâynípí. ¹⁴ Na'inbí t'owa dí nkây'ä' dihâhpúwí'in híwó'dá' háädi wänbo t'âhkí dí víkanhúuwídí, hedânho in to'wên háäwí dí ntáy'in ovâykhäge'namídí. Han dí ví'opídá inbí wówátsi wí dínchä'púwípí.

¹⁵ In näwe naa-ádí dikw'ó'nindi inbí sengitu wônsan. Udá in to'wên Christ-ví'piye' dí víwhâyundedi na'in dí séegi'in ovâysengitü'âamí. Yôesi Tádáví séegísehkanä t'âhkídíbo bînmá've-í.

* 3:9 Námú'dí i thaykangí' hí' 1 Timothy 1:4 iwe natü'muu'i'.

In Ta'nin Paul-di Philemon Ônta'nannin

¹ Naa Paul omuu'i' opannän Christ Jesus-gi' dáy't'ôe'odi. Naa-ádi hedá na'inbí tí'ûu páadé'i Timothy-ádi u Philemon wînta'do', u-á na'inbí tí'ûu wíséegí'i hedá na'inbí t'ôe iwe díkhäge'do'i-á unmuu.

² Hedá in méesate'in t'owa uví k'aygi dívíwé'ge'o'in wá' änta'do', hedá na'inbí tí'ûu Apphia-á, hedá Archippus-á, i-á wí sundado na'inbí hänge nawindi díkhäge'namídi waagi'ba namuu.

³ Yôesi na'inbí Tádáda hedá Na'inbí Sedó Jesus Christ-dá inbí séegísehkanä wovâymaa'ni hedá wovâykhäge'namí ánsahaaginpidíbo' íkwô'nídi.

Philemon-bí séegí ûnmuu i'gedi ônta'do'

⁴ Philemon, häädi wänbo wînyûusu'an ginhay Yôesi igi' dáy't'ôemáa'i dókú'daa'o',
⁵ dînhanginpóedí uví whäyü Na'inbí Sedó Jesus-vi'piye' úmuu i'gedi, hedá wá' dînhanginpóe Yôesi Tádávi t'owa t'ähki udi ovâyséegí'in. ⁶ U-ádi naa-ádi handa' änhäyunde', hedí naa dáyyûusu'o' ná'in whäyü gänmuu'indi wóekhäge'namídi shánki wänbo úhanginnánídi t'ähki i híwó'di hääwi änmáa'i' Christ wé'ge gamuudi. ⁷ Naví tí'ûu páadé'i', udi Yôesi Tádávi t'owa inbí pí'nä khó'yé ovâyhíhchannan, hedího uví séegí mánmáa'ídi naa wá' díhíhchannan, hedá báyéki díkhäge'nan sen waa o'âanídi.

Paul-di Philemon óedaa'an Onesimus óeséegíkéyídi

⁸⁻⁹ Hedího wí'nä táye änséegíhondi hääwi bí'amídi wída'khâymaa. Tobá Christ-di dînk'ú' wänbo thay'eedi wíyôenídi háa úkhây'ä' bí'amí'in, wên tsontuü wímääníví'wedí naadi wíwänpida'khâymaa. Wí'ú'óde-ípi naa Paul sedó omuu'in, hedá Jesus Christ-vi' omuudiho' opannän. ¹⁰ Wí hääwi Onesimus-gi' mân'amídi kaygi'di wída'máa. I-á naví e'nú waagi'ba dînmuu, naa wa' náa opannän dihaydibo' iví tádá waagi'ba opóedí. ¹¹ Tobá i-á páadédí ugi' úchä'póepí wänbo', náa-áho wí'gíndígí' ugi'-ádi naagi'-ádi gänchä'póe. * ¹² Náa-á i uví'piye' dówáysankhâymaa, hedí báyéki dóseegídi naví pín wá' i-á díbá ihon waagibá ochanpo'. ¹³ Yôesi Tádávi híwó'di tuü t'owa dovây't'ôe'o'in namuudi náa wa'di opannändí naa oda'wän Onesimus náwe naa-ádi dówóyí'ní'in, hedânho ídi uví'gedí naa díkhäge'namí. ¹⁴ Hewänbo naa wó'da'pí uví päpidíbo dówóyí'ní'in. Naa wó'da'pí wí'kaygi'amí'in hääwi híwó'di bí'amídi, shánkídi oda' u wí'bo kin bí'amí'in.

¹⁵ Ma'di Onesimus uví'wedí wí hây tähkída' nawiyedee hedânho uví'piye' nawáymu-ídi hedá u-á díbá häädi wänbo t'ähki nacha'nídi. ¹⁶ Páadédí pan namuu, hewänbo náa-á pan wínamuupí, náa-á wí panbí shánki hay'i namuu, náa-á na'inbí tí'ûu páadé'i' gänpóe änséegíhúuwígi'. Hedího naadi hânho dóseegí, hewänbo udi shánká náaséegíhúuwí, t'owa namuudi hedá náa-á Na'inbí Sedó Jesus-vi' namuudá.

¹⁷ Hedí u-ádi naa-ádi wé'ge änt'ôe'o waagibá unchäqáda', Onesimus náséegíke' naa díseegíkéyí waagibá. ¹⁸ Hedí uví'piye' it'aywó'nandáho', háa uví'piye' hääwi naphaa-muudáho', naa díphahsaaní. ¹⁹ Nábâa naabo ná'i hí' dóta'kankhâymaa: "Naa Paul omuu'ídi wíwá'âa-í." Hewänbo náa wó'da'pí wí'ánshaakannamí'in, u-á uví wówátsi-ân naa unphaamuu'in. ²⁰ Tí'ûu páadé'i', Na'inbí Sedó Jesus-ádi wé'ge gamuu, hedího oda' udi ná'i híwó'di hääwi wídaa'andi' naa dîn'amí'in. Handídi Christ-vi'in gamuudi naví pí'nä khó'yé naa díhíhchannamí. ²¹ Ná'in ta'nin wînta'do' dînhanginnândí i hääwi oda'póe'i' náa'a'gínkhâymaa'in, hedí shánki wänbo hääwi wá' náakhâymaa.

Wí sengituü namuu'i'

* **1:11** In khäwä Onesimus-á natu'da' "To'wí nachä'muu'i'" gin.

²² Hedi nää wa'di wíyá hääwí wídaa'ámí: Ti wííve dínkhây'ámí dáywhonwóyí'nídí? Undi dínyûusu'odiho naa ochaa hanwaapídiibo Yôesi Tádádí díwáypunmääni'in unbíwepiye'.

²³ Epaphras-di iví sengituu wônsan, i-á wá' Christ Jesus-gí' it'ôemáadiibo naa-ádíba napannán. ²⁴ Hejá Mark-á, Aristarchus-á, Demas-á, hejá Luke-á naa-ádí wé'ge dívít'ôemáa'indi wá' wóesengitu'an.

²⁵ Na'inbí Sedó Jesus Christ-ví séegísehkanä unbí pí'nă khó'yé mänmá've-í.

In Ta'nin James Ita'nannin

¹ Naa James omuu, Yôesi Tádáví t'ôe'i hedá Jesus Christ i shánkí natsonyi'ívi'-á. Naadi un tã'di wêege'in Israel t'owa t'ãmäpiye íwadekw'ó'nin wâysengituta'do'.

T'ôephade-ádi hedá whäyu-ádi i'gedi ita'do'

² Tí'úuwín páadé'in, hânho bíhíhchanpuwave tobáháa bînt'ôephadende wänbo', ³ gá únhanginnândân unbí whäyu wovâytoyindedá shánkí iyääkanháhpúwí'in. ⁴ Hewänbo háädi wänbo t'ähkí úvíyää'âamí ta'gendi íkweesenpáa-ídí, hedânho wíyá háäwí wänbo wí'unte'dee-ípi kí'min ímúnídí.

⁵ Hedí wénä wí wänbo un diwedi únhanginnáhpídí háa kin i'ámí'in, i-á únhây'ä' Yôesiví'piye' iyúusu'ámí'in, hediho in hangintan óemääní únhanginnánídí. Na'inbí Sedó Yôesi khâagipí t'owa t'ähkí báyéki háäwí napäyi', hedí wí'ovâyte'yopí dida'póedí. ⁶ Hewänbo bîndaa'andi, pín ta'ge haydi úvíwhâyú-í wovâymääní'in. Wí'úví'âyîngimäänípi háa wovâymääní'in háa wovâymäänípi'in. Wí to'wí pín ta'ge haydi iwhâyundepí'-á wí p'oe oepiyá nääpiyá wãadi óechänumáa'i waagi'bá namuu. ⁷⁻⁸ Wí to'wí kí'bi namuu'ívi ánskaa wí'únta'gemuupí, hedí tobá háäwí i'an wänbo híwó' wí'i'ähkéé-ípi. Hedího i-á wí'únhây'ähpí na'âaní'in háäwí nada'póe'i Na'inbí Sedó Yôesidi óemääní'in.

To-an ta'gendi kodit'owa namuu'

⁹ Wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i namuu'i sehkanäwó'gí wówátsi thaa ihondá únhây'ä' nahíhchanpúwí'in, gá Yôesi Tádádí kw'áye óesógedân. ¹⁰ Hedá wí to'wí Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i kodit'owa namuu'i-á wá' únhây'ä' nahíhchanpúwí'in Yôesi Tádádí áagépiye' óesógedí, gá in kodit'owa dimuu'indá háä ahkónu i'gewi póvi'ây nasaa'i waagibá dihäänídan. ¹¹ I than napeedi natsáwäpóe ihaydi, i tãa t'ähkí óet'awende', hedá i póvi-á t'ähká nathanändedá wíyá sa'wó'di wínamuupí. Wí to'wí kodit'owa namuu'i-á wá' hanbá únpó'. Wa'di wíyá shánkí chä' it'andedibo nahääní.

Híwó'di-á híwó'pí'-á, wãhãadan na'ä'?

¹² Wí to'wí óetayinde'i' it'ôephadeyää'andi-á nahíhchanpúwí, gá híwó' ívi tayí' diwedi napee ihaydi wówátsi nahándepí'in úntsawhíhkedée-í, wí ää'i páadé napówá'i háäwí híwó'di ikénde waagibá. Yôesi Tãa ívi tũ imãgi kin ovâykhâymaa'in in to'wëndi óeséegí'ingí'in.

¹³ Hewänbo wí to'wí óetayinde' ihaydi wên t'aywó'nin nakanda'dá wí'únhây'ähpí Yôesi Tádá ónchänú-í'in. Háäwí yä'dãapí' namuu'i há'to únkoedí-í Yôesi Tádá óekannamídí nat'aywó'kandá'-ídí, hedí Yôesi Tádádí wänbo-á to'wí wänbo wí'óet'aywó'dikanyómä'pí. ¹⁴ Hewänbo wí to'wí háäwí hânho nada'dibo t'aywó'diwe itóe'ó ikéyídí. ¹⁵ Hedí ívi pí'nã khó'yé nat'aywó'kandá'di, iwedi t'aywó'diho napuyä, hedá shánkí wänbo wíyá it'aywó'dodi pedee iwe napóyá'.

¹⁶ Hedânho naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, piháa wí'úví'ánshaamá've-ípi ná'i háäwí i'gedí. Yôesidá wídítumáapí git'aywó'dikandá'-ídí. ¹⁷ Háäwí t'ähkí híwó'di namuu'i dímägi'i-ádi, hedá háäwí ta'gendi yä'dãa'ida' namuu'i dínmáyä'dádí, makówádí gínpóyá'. Yôesi Tádá t'ähkí i kohthay oe makówá nasaa'i ikhíyé, hedí ná'i kohthay-á háa nakeet'óe waagi na'egópo' hedá dâý'óhkhü'o', hewänbo Yôesi-á wína'egópo'pí. ¹⁸ I-ân napida'di wówátsi ts'aamin dímägi, ívi ta'gen tũ únmuu'i íviwhâyú ihaydi. Kin i'an hedânho t'ähkí ts'aabi háäwí ipakhâymaa iwedi na'indá in páadé'in ts'aamin gimuu'in waagi'inbá gípúwídí.

Háa Yôesidi na'in dítumáa waa wígiwãnpídat'óe-ípi, hewänbo ívi'ámí-á

19 Naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, ná'i háäwí wâytu'andi' únhanginnânho'. Hedânho háädi waa íkhâymúní Yôesiví tuu úvít'óyaanídí. Wí'úvívó'onnamípí úvihée'amídí, hedí háäwí hí'índidibo wí't'ayyaapúya'bé-ípi. 20 Git'ayyaapóedá Yôesiví tuu wí'ây'a'gindopí, hedího i háäwí i natú' híwó'di namuu'in wí'ây'opí. 21 Hedího t'ähkí i híwó'pí' namuu'i' úvíkanmáa'i bînyoe'amí, hedá ná'i báyéki híwó'di namuupí' unbí pí'ná khó'yé úkw'ó'di-á bînyâa'amí. Yéngipídibo Yôesiví tuu bînkéyí. Ná'i tuu-á unbí pí'ná khó'yé únsogedee wí ko'yi waabá, hedí nasôedi in kay imáa unbí háä wovây'aywoenídí.

22 Hewänbo iví tuu bîn'a'ginnamí, wí'íwänpit'óe-ípi. Yôesiví tuu ít'oedi hewänbo í'ándedi wí'únhây'ähpí háa natú waa úvív'ami'in, unbí ánskaa-á piháa únmuu. 23 Wí to'wí Yôesi Tádáví tuu nat'oedi hewänbo i'a'gindopídá, i-á wí to'wí waagi'ba namuu ip'oetsíwhayedí iví ts'ay háa únchaa waa imúnde'i', 24 hewänbo tobá ipimú' wänbo', i p'oetsíwhaye namuu iwedi iyâa'an dihaydi, wesebo' ún'ódénde' háa únchaa waagi. 25 Hewänbo wí to'wí Yôesi Tádáví tsontuu híwó' ónt'óyandedí, hedí wí'ún'óde'pí háa nat'oe'in, hewänbo háa Yôesidi óetu'o waagi i'odi, t'ähkí iví tsiyekan diwe nahíhchanpúwí. Ná'i tsontuu-á t'ähkí híwó'dida' namuu, hedí t'owa ovâyma'p'ädinde' inbí t'aywó'di iwedi.

26 Wí to'wí ná'ándedi Yôesi óe'a'ginmä'in, hewänbo háhsó'yó'i namuudá, wí'bo ip-ihôeyó'o', hedí iví tsiyekandá háagi' wänbo wí'únchä'muupí. 27 Hewänbo wí to'wídí Yôesi ná'inbí Tádá ta'gendi óe'a'ginmä'i-á kinnân íkhâymáa: In to'wên yíyápi'indá tádápi'indá dimuu'in hedá in kwiyä' inbí senä' dínchuu'in dimuu'indá idi ovâypuwäkhâymaa ovâykhäge'namídí inbí t'ôephade iwedi ovâyya'a'amídí, hedá wá' ipi'âyíngi'amí hedânho ná'i yä'dáapíkan in t'owa Yôesi Tádá dâytaapi'in díví'o'i namuu'idi wí'ôepepede'amípídí.

2

Wígínkhây'ähpí git'owayoegit'ôeni'in

1 Tí'úuwín páadé'in, Ná'inbí Sedó Jesus Christ i shánkí hay'iví'piye' úvíwhâyunde'. Hedího wáy wên t'owa shánkí híwó' wívîn má've-ípi in wé'ge'inbí'wedi. 2 Ma'dí kinbáho namúní: Wíye senä' unbí méesate ee dats'úndi, i wí' namantomuu óedodi napa'annin, sa'wó'dá ná'aamuu, hedí i wí'-á sehkanäwó'dá ná'aamuu, 3 hedí ma'dí i shánkí sa'wó'di ná'aamuu'i bîn'a'gindi bîntumáa, "Hä'i shánkí híwó'di púwédé eedi ósoge," hewänbo i sen híwó' ná'aamuupí'-á bîntumáa, "Ówáy hangedibo ówínú, háa naví ân nú'bo ósoge," 4 hedáho kin úvív'odá nakeepo' íchanpo'in wí sen shánkí híwó'di namuu'in i wí'ví'wedi, hedânho unbí ánskaa híwó'pí únmuudibo t'owaví'gedí úvív'ánshaamá' háawin dimuu'in.

5 Bít'óyanbe naví tí'úuwín páadé'in wâyséegí'in, Yôesi Tádádí in t'owa ovâyde'man in wé'ge'in t'owadi ovâytumáa'in sehkanäwó' diwówayi'in dimuu'in, hewänbo shánkí kodit'owa waagi'inbá dimuu pí'ná khó'yé inbí whâyü Jesus-ví'piye dínmuudi. Yôesi Tádá iví tuu imági in to'wêndi óeséegí'in i-ádíba oe makówa dikwó'ní. 6 I sehkanäwó' nawówayi'i namuu'i-á bînháawaagimáa. Hewänbo ti wí'únhanginnáhpí'an in kodit'owa dimuu'indidânho wovây't'äämáa, hedá wovây'tuyó'diwékáyä'. 7 Christ-ví kháwä ún'a'ginmuu, hedí t'owadi in Christ-ví'in ímuu gin wovâykháyä'de', hewänbo in kodit'owa dimuu'indidá iví kháwä-á ón'a'ginhánúnde'.

8 Ná'in tsontuu Yôesiví ta'nin diwe nak'óe'in in shánkí'in namuu:

Un úvívíséegí waabá, to'wên t'ähkí bînséegíhúwí.

Hedí ná'in tsontuu bîn'a'gindodáho', híwó' úvíkanhon. 9 Hewänbo wáy wên t'owada' in wé'ge'inbí shánkí híwó' bînmáadá, handídi úvít'aywó'do', hedí Yôesi Tádá t'aywó'kannin wovâyshaa, gá iví tsontuu únmuu'in bîn'a'ginhánúndedân. 10 Wí to'wí wên wéhpí'indá Yôesiví tsontuu únmuu'in i'a'ginnanpídá, tobá i wé'ge'i tsontuu i'a'gindo wänbo', hanbá namuu t'ähkí tsontuu i'a'ginhánú waabá. 11 Kinho namuu: Yôesi Tádá natú, Wíyá to'wíví kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhqhkwmá've-ípi. Hedá Yôesi Tádábá natú,

Wíwînt'owat'ahánu'bé-ípi.

Hedânho tobá wíyá to'wíwí kwiyó-ádí háa sedó-ádí wí'úvíwhqhwomáapí wänbo', wí to'wí bînhaydi Yôesiví tsontuu t'ähkí bîn'a'ginhánú waagibá úví'an. ¹² Yôesi Tádádí dítukankhâymáa háa híwó'ây'a'ginnin háaây'a'ginpí'in iví tsontuu, ná'i tsontuu-á ûnkoedi na'inbí t'aywó'di iwedi díma'p'ädi-ídi. Hedânho úví'âyîngi'amí háa ítû'indá úví'o'indá. ¹³ Nää-á t'owavi'piye' na'in gisehkanäpóepídi, owáy i thaa Yôesi Tádádí t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, i-á wá' na'inbí'piye' wínasehkanäpuwagít'óepí; hewänbo gisehkanäpóedáho', há'to dítuchänú-í.

Na'inbí whäyu-ádí hedá na'inbí tsiyekandádí

¹⁴ Navi tí'úuwín páadé'in, tobá wí to'wí natû' wänbo in whäyu Jesus-ví'piye' imáa'in, wây-á t'owa idi híwó' wí'ovây'ohpídáho', tí ná'i to'wíwí hí' únchä'muu? Ti Yôesi Tádádí ôn'aywoení wí to'wí kí'min whäyu ûnmuudibo'? Yoe, há'to'. ¹⁵⁻¹⁶ Gá kinnân: Ma'di wí sen háa wí kwee Jesus-ví'piye' iwhâyunde'i koegí-á awegí-á ûntáy, hedi bînwänpitumáa, "Sengidi ópûn, Na'inbí Sedó Yôesidânho wóekhäge'namí uví awegí-ádí koegí-ádí mánhónídi." Kin úví'ódi hebo undi wí'bo i hääwí ûntáy'i wíwînmähpídá, unbí tuu háagí' wänbo wí'únchä'muupí. ¹⁷ Hediho whäyudá' bînmáadi hewänbo wây-á t'owagí' híwó' wíwîn'ohpídi, unbí whäyu-á wí'únchä'muupí.

¹⁸ Hewänbo ma'di wí to'wí natúni, "Wáy wên t'owa in whäyudá' dâymáa, híwó'di tsiyekandá yoe, hedá wây-á wëndá híwó'di tsiyekandá' dâymáa, whäyu-á yoe." Hewänbo to'wí kin natúdáho naadi dótu'âamí, "Wí'úkoedipí dînkeeyamí'in Jesus-ví'piye' biwhâyunde'in híwó'gí hääwí bikanhonpídi, hewänbo naadá wînkeeyamí naa dáwhâyunde'in i híwó'gí hääwí dáyo'idibo'." ¹⁹ Untû' wí'da' Yôesi na'an gin biwhâyunde'. Híwó' namuu há'wâa biwhâyundedi, hewänbo in yä'dâapi'in p'oweahhâa wänbo wá' hanbá dívíwhâyunde', hebo híwó' díví'âamí'wedi diwänpithathapo' dikhuwôeda'di.

²⁰ U ánshaapí' unmuu'i', naadi wítu'anpí'an, tobáháa Christ-ví'piye' biwhâyunde wänbo', híwó'gí hääwí bikanhonpídá uví whäyu-á wí'únchä'muupí. Ti wíyá wínthaykw'ôení'in unda'? ²¹ Ti wí'ú'ánshaapí'an, na'inbí hehääwi thehtáy pahpâa Abraham nakhâyumuuwän iví ay Isaac ipihéyídi i antâa k'éwé, háa Yôesi Tádádí óeyôn waagi. Gá kin nakhâyumuudânho', Yôesi Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi. ²² Úhanginná háa ûnpóe'in. Yôesiví'piye' iwhâyü, hedá wá' háa Yôesi natsónpóe waa i'an. Hediho háa Yôesi natsónpóe waagi i'andibo' ikeeyan ta'gendi Yôesiví'piye' iwhâyunde'in, ²³ hediho iwedi nathaypóe háa Yôesiví tã'nin diwe Abraham-bí'gedi nata'muu waa, kinnân:

Abraham-di Yôesi Tádáví hí' ônwhäyu,

hedi iví whäyu ûnmuudi Yôesi Tádádí óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi, hedá Yôesiví k'ema ûnmuu kin óetu'an. ²⁴ Hediho úhanginná Yôesi Tádádí wí to'wí óechäämáa t'aywó'di wí'imáapí waagi iví híwó'di tsiyekandi iwhâyukeeyodi, in whäyu imáa'in nawänpitúdída'ba yoe.

²⁵ Hedi hanbá ûnpóe ná'i kwee Rahab wänbo', i-á senä'bí'piye' iku'p'áy'é'i namuu. Hebo tobá há'bi namuu wänbo', in wíye Hudíyo senä'kaadi dapówá'in i búu'ú dänmúnídi ovänkhäge'nan, hedi wây-á pí'wên p'óegé i'gedi dawáymu-í kin ovântu'an hedânho in búu'úwín t'owadi wí'ovänhéyípidí. Hedáho kin ovänkhäge'nandibo Yôesi Tádádí Rahab óechaa t'aywó'di wí'imáapí waagi.

²⁶ Wí to'wí iví túu'údi i p'oweahhâa ûnpeedá chu'i namuu. Hedi hanbá namuu wí to'wí iwhâyunde'i hewänbo híwó'gí hääwí wí'i'opídi. Iví whäyu-á chu'in waagi'inbá ûnmuu.

3

Na'inbí hän ni'gedi James itã'nan

¹ Tí'úuwín páadé'in, báyéki un diwedi wí'únkhây'ähpí ída'í'in háhkannin íkwodee-í'in Yôesiví tuu in t'owa ovâyhá'amídí, gá gínhanginnândân Yôesidi na'in háhkannin gimuu'in háa íví'o'in shánki áyíngidi dinnúni'in in wé'ge'in t'owa háa díví'o'inbí'wedi.

² T'ähkídiibo häyän wänbo piháa íví'o'. Wí to'wí piháa natuhipi'-á t'ähki yä'dâa'i namuu, i-á iví wówátsi t'ähki itsonmáa. ³ In kwäyêe âysówhi'opi'an, hedânho háa gida' waa díví'amídí. Handidi inbí túu'ú t'ähki âybéede'. ⁴ Bí'ánshaa'an wá' wí p'oe iwe nayi'i kophênbay i'gedi. Tobáháa gähâyú'i namuu wänbo', hedá wí wä kay'idí óesayhúya' wänbo-á, i to'wí isanhondi' wên phéphá'ay híyää'inda' tí'úupiye' nachá'nin namuu'indidiibo hanginpi' ibéede' háa nada' waa. ⁵ Hedi hanbá namuu na'inbí hân. Tobáháa na'inbí túu'ú eedi in hân híyää'inda' namuu wänbo', báyéki ívíyêngihée'o', hääwí t'ähki gihä waabá.

Wí te'k'ayáa iwe nakoye'di nakopí'áa waabá napúwí, tobá páadé ihaydi i phaa híyää'i namuu wänbo'. ⁶ Hedi hanbá na'inbí hân gínmuu wí phaa waagibá. I phaa oe péyége nakw'ó'didá na'inbí hân dínphaa'o' waagibá gínpo', hedi wí phaa waagibá na'inbí händibá na'inbí wówátsi t'ähki dínpedee'o'. Báyéki híwó'pí' na'inbí hân diwedi gínpi', hedi wíyá hääwídi wänbo na'inbí túu'ú iwe gínkw'ó'didí yä'dâapi'in wídípa'pí in händi dí'o waagi. ⁷ T'owa ho dâysahánú hedá nää wa' dâysahánúnde' t'ämägi'in animáa dimúni'in, tsidé hääwéndá, páäyu hääwéndá, hedá mâap'oe iwe dívíkohsaimáa'in dimuu'indá. ⁸ Hewänbo to'wí wänbo wí'únkoedipi' iví hân isahánú-ídi. Na'inbí händá nää'i yä'dâapi' tuu wínahí'wóyí'di'pí, hedá whänpüuví só'p'oe waagi'badá napi'den. ⁹ Na'inbí händi na'inbí Tádá Yôesiví'gedi híwó'gí ívíhée'o', hewänbo na'inbí händibá t'owaví'gedá híwó'pí' namúni'-á ívíhée'o', tobá Yôesidi in t'owa i namuu waagibá ovâykhíyê wänbo'. ¹⁰ Hedi kindidi ná'in sóphogedá wí'gíndí híwó'di-á híwó'pí'-á gíntuhipi' tobá wéhpí'inda' gisóphomuu wänbo'. Naví tí'úuwín páadé'in, kindá wí'gínkhây'ähpí íví'âamí'in. ¹¹ Ti wí p'ohpee iwedi wége'i p'oe napée-í, suwägi' híwó'di-ádí híwó'pí'-ádí? Yoe, há'to. ¹² Naví tí'úuwín páadé'in, ti wên fig tay iwedi na-olive-páa-í, hediháa wên úuva áaphäa iwedi na-fig-páa-í? Hedân yoe. Hedá wá' wí p'ohpee ähsää'i' iwedi híwó'di p'oe suwägi' namuu'i há'to napée-í.

In kodi'nin hangintan háawin namuu

¹³ Ti to'wí un diwedi báyéki ûnhanginná hedá ihangintanmáa? I-á ûnkhây'ä' yä'dâa'in wówátsi ihúuwí'in, hedá híwó'dá íkanhúuwí, hedi iyêngi'anpídí ikeeyâamí ta'gendi ihangintanmáa'in. ¹⁴ Hewänbo unbí pí'ná khó'yé wây-á t'owa bínkaygi'amí'in ída'di, hediháa shánki kw'áye úvípitége-í'in ída'di in wé'ge'inbí'wedi, wí'úvíyêngihée'amípi báyéki íhá waagi. Han úví'odáho' úvíwänpíhóeyómáa. ¹⁵ Yôesidi ta'gennin hangintan dímgídá kí'mín wí'gímúnípi, hewänbo in to'wên han dívíkanhonnindáho i hääwí nää oepáa k'aydi namuu i'gedidá' díví'ánshaa'o', hedá háa inbí pí'ná khó'yé diwänpichaa waagidá' díví'o', hedá hääwí i Penísendi na'ä'i-á dâyhon. ¹⁶ Hedi to'wêndi in wé'ge'in t'owa ovâykaygi'amí'in dida'di, háa shánki dívípitége-í'in dida'di in wé'ge'inbí'wedi, iwedi dínwänpit'aypa', hedá hääwí t'ähki híwó' namuupi' dívíkhây'máa. ¹⁷ Hewänbo i to'wí oe kw'áye na'ándidi híwó'nin hangintan dímgídá, na'in pí'ná khó'yé híwó'didá' gínkw'ó, hedânho wí'ívíyá'be-ípi, hedá ûnp'oe kháapi'in gímúni, hedá wé'ge'inbí'ánshaa-á äy'a'ginnamí, hedá in dâyt'ôephadehonninbí'piyá gisehkanápúwí hediho báyéki híwó'di ingí' äy'âamí, hedá t'ähki t'owa handa' äymá've-í, hedá wí paa waagibá wí'ívíyánúmá've-ípi. ¹⁸ Hedi wên to'wên dívít'aymáadi na'indi äywóyí'dáho', kindidi na'in wá' wí'ívit'aymá've-ípi, hediho iwedi báyéki híwó'di napi', wí híwó'di ko'yi óekoe iwedi báyéki nahäapayedí' waabá.

4

Háadan i hääwí ída'i' wí'ún'ähpí?

¹ Háadan wáy wên un t'owa úvíyánde' hedá úvít'aymáa? Hääwídi unbí pí'ná khó'yé wovâyhânbo waa íchaa, gá häädi wânbo t'ähki únwânpihégínání'inda' ída'dân. ² Ihaykanpí'inda' ímuu, hewânbo hääwí ída'i wí'úkw'óhpi, hedânkun idakhâymuu bînt'owat'ahánú-ídi inbí hääwí dínmuu'i bînhónídi. Thúuto'in ímuudi wé'ge'in t'owaví hääwí ída', hewânbo wíwínhóndepídi indádi úvíyánde hedá úvít'e'yo'. Hewânbo hääwí wí'úkw'óhpi gá Yôesi wíwíndaa'opídan. ³ Hedi bîndaa'odá wíwovâymahpí, híwó'di ánshaa únmuudibo wíwíndaa'opídi, wí'bo wovâywânpihíhchannamídi ná'i hääwí bînhóní'in ída'di.

⁴ Ti wí'únhanginnáhpí'an wí to'wí in t'owa Yôesi dâytaapí'inbí tsiyekan óhí'andá Yôesiví hânbi' waagi'bá napaa. Undá ha'wâa úvíkanmáa, hedi handídi ná'i hääwí Yôesiví shánki bînséegídiho', wên kwiyä' waagi'inbá ípaa inbí senä' dâyyoe'andi wây-á pí'wên senä'dádí dívíthayé-ídi. ⁵ Wí'í'âanípí piháa natú'nin ná'i hí' Yôesiví ta'nin diwe nata'muu'í', "I p'oewâahâa Yôesidi dîntógi'í nathúupo'di hânho nahääwída'." ⁶ Hewânbo Yôesi-á báyéki na'inbí'piye' nakhäge'pä't'oe. Hedânkun iví ta'nin diwe úntú':

To'wên diyêngit'oe'in dimuu'in Yôesi Tádádí ovâyyoegi'o'.

Hewânbo to'wên diyêngit'oe'pí'in dimuu'indá Yôesi Tádádí iví séegísehkanä ovâyma'.

⁷ Hedáho Yôesi Táaví'piye bípimää hedânho i-á unbí tsondi únmuúndí, hedá bíkay'an Penísendi bînyoetu'amídi, hedânho i-á unbí'wedi nashání. ⁸ Yôesiví nú'piye bíhadi, hedá i-á unbí nú'piyá shánká íhádi-í. Un t'aywó'kannin ímuu'in, bînyä'dâapítsiyekanwóyí'. Un to'wên unbí ánshaa wí'únta'gemuupi'in, binyâ'an hä'i t'aywó'di unbí pí'ná khó'yé bînmáa'í'. ⁹ Unbí t'aywó'di únmuudi bítaachanpuwave, hedá bí'áykhaápuwave, hedá bísíltää. Íséeyêení'in únkhây'ä' íp'âyêeníví'wedi. Íhíhchaa-íví'wedi, bînkeeyamí ík'áykhaápoe'in. ¹⁰ Yôesiví páadépiye' áagé'in bípuwave, hedi idáho shánki kw'âyay wovâytege-í.

Wây-á t'owaví'gedi híwó'pí wí'úvîhéé'amípí

¹¹ Tí'úuwín páadé'in, wí'ná táye wí'úvítuúsúumá've-ípi. Wí to'wídi in Jesus-ví'piye' dívíwhâyunde'in ovâytuúsúu'odi háa inbí'gedi natú' híwó'pí'in dimuu'in, hanbá Yôesiví tsontuú únmuu'in ón'o', gá Yôesidá dítumáadân na'inbí tí'úuwín páadé'in han wí'ây'amípí'in. Hediho wí to'wí na'ándedi wí'únkhây'ähpi'in i'âamí'in háa Yôesiví tsontuú úntú' waa, i-á i'a'ginnâamíví'wedi iwânpikeeyo' nachanpo'in ná'i tsontuú-á híwó'di wínamuupí'in. ¹² Yôesidá'mân tsontuupä'í namuu, hedi idá'bá únkoedi natúnídi háa äy'a'gindo' háa yoe. Idá'mân únkoedi na'inbí wówátsi dîn'aywoenídi háa díkwee-ídi. Hedânho ti unbí'we únk'oe wí to'wí bînt'aywó'dichánú-ídi? Yoe, há'to'.

Wí'úvîpíhúu-ípi

¹³ Bít'óyan un kin úvîhéé'o'in, "Nää thaa háa ma'di thá'di wí búu'ú gida' iwepiye' gimän, hedi i búu'ú iwebo wí paayo gikwo'ní, áyhääwíkumä-ídi áyku'ch'âanídá, báyéki wíyá chä' áyt'aanídi." ¹⁴ Wí'únhanginnáhpí háa unbí wówátsi thá'di únmuúni'in. Unbí wówátsi-á wí okhí háy tähki nakeepo'í hedi wesebo nahánde'í waagibá únmuu. ¹⁵ Shánki híwó' namuu kinnân ítúnídi: "Yôesi natú'dáho giwówayêení, hedi kindá kindá ívíkhâymaa." ¹⁶ Hewânbo náä íyêngídi úvîwânpiphuude' háa úvíkhâymaa í'gedi. Hedi kin úvîhí'máadi, t'ähki yä'dâapl'da' namuu.

¹⁷ To'wí únhanginnândi únkhây'ä'in híwó' i'amí'in hewânbo i'anpídá, i-á it'aywó'do'.

5

In dikodit'owamuu'inbí t'aywó'di

¹ Náä bít'óyan un kodit'owa ímuu'in, unbí tsí'p'oe únmuúni'í bínch'a' hedá bísítuwínú, gá báyéki t'ôephade ún'ädân. ² I báyéki hääwí únkw'ó'di únpedeepuwamän, hedá unbí aa hääwí únmuúni'í-á kha'nindídá wovâykha'hon. ³ Unbí óedo-á kwä' ts'ä'í-á t'ähki únphênpeemän bînwânpite'kw'ódídi, hedi iwediho nakeepuwagít'oe íkhâ'in, hedi han

úví'andibo bînt'ôephadekhâymáa, unbí túu'ú únmuu'i phaadi wovâyphakhanukhâymáa waagibá. Unbí hääwí báyéki únmuu'i bînte'kw'ódi hewänbo i t'ä'gi thaa-áho napowa'ä'.
 4 Bít'óyan, in táhtsaa'in unbí nava i'ge dívít'ôe'anninbí kã'ää wíwínwá'âapí, hedi i chá' wí'ovâymgipí-á Yôesi imúnde hedi únhanginná in t'ôe'in bîn'âywannin. Hewänbo Yôesi oe makówa t'ähki itsonmáa'i nat'oe in dívít'ôe'annin diphahsanyidi dívítuwínúnde'.
 5 Nää oepáa k'aydi unbí wówátsi thaa sa'wó'gi bînpfadende', hedi t'ähki úntáy'i hedá ída'i-á bînkumände' únwänpihéeginánídí. Wên wáasí túu'in waagi'inbá ímuu, hewänbo kí'min wáasí ovâyhánúnde waagibá i thaa napówa Yôesi Tádádí wovâyutuchänú-ídí.
 6 Undi hä'in híwó'nin t'owa bînpankw'ôe'ó hedá bînt'ahánúnde', hedi indá wídínkoedipí wovây'ahkhâa-ídí.

Bo'atä i'gedi James ita'nan

7 Hedáho tí'úuwín páadé'in, bo'atädí bítsíkhakw'o' i shánki natsonyi'i namuu'i nawáy'ää pí'wehaydi. Un únhanginná háa wí to'wí iko'yiko'i namuu'i bo'atädí itsíkha'o'in iví híwó'di hääpaye iví nava iwe únkhâymuu pí'wehay. I-á únkhây'ä' itsíkha'amí'in i páadé'i kwandá i tí'úugé'i kwandádí napówa pí'wehay. 8 Un wá' hanbá bo'atädí úvítíkha'äämí. Unbí pí'ná khó'yé bíkay'an, gá i shánki natsonyi'i namuu'i hanwaapída'dibo na'ädân.

9 Tí'úuwín páadé'in, bînt'ôephadededá wí'ná táye wí'úvíchänu'äämípí. Wí'ná táye úvíchänu'andá Yôesi natúní híwó'pí úví'annin. Christ-ân namuu i to'wí t'owa ovâykeekw'ôeni'i háa híwó' háa híwó'pí dívít'annin, hedi i-á hanwaapídíbo na'ää-í.

10 Tí'úuwín páadé'in, hádídí úvíyää'amí'in únhanginnánídí, bí'ánshaa'an in hán'oe'in Yôesiví tukhe'minbí'gedi, indá Na'inbí Sedó Yôesigí' dívíhé'e'an, hedi t'ôephade iwe ovâykw'ódi wänbo dívíyää'an. 11 In diyää'indá híhchannin dimuu gin äytu'o'. Ít'oe háa hán'oe Job iyää'annin it'ôephadede wänbo', hedá háa Na'inbí Sedó Yôesidí äägéwän híwó'di igí' ôn'annindá. Kindidího gínhanginná Na'inbí Sedó Yôesi hânho naséegísehkanät'ôe'in.

Ta'geda' ívíhé'e'amí

12 Tí'úuwín páadé'in, háa nää wâytukankhâymáa'indá báyéki nachä'muu. Unbí tuu úvímädi wí'ítúnípi, "Ta'gendi ná'i oepáa k'aydi háa makówa nanân waagibá, ta'genbá naví hí' dînmuu." Ná'i tuu háa wíyá tuu kí'bi wí'ítúnípi. * Hewänbo "haa" gin ítúdáho', haä in namúní, hedá "yoe" gin ítúdá, yoe indáho namúní, hedânho Yôesidí wíwovâytu'äämípídí híwó'pí úvíhé'e'annin.

Yûusu i'gedi James ita'nan

13 Wéná wên un bînt'ôephadededí únkhây'ä' úvíyûusu'amí'in; hedi íhíhchandidá bînkha'wamí Yôesi bîntegé-ídí. 14 Wí to'wí nahaydá in méesatewin tsonnin ovâytukánnamí, hedi indá Na'inbí Sedó Jesus-ví kháwä' ónkháyä'dedí ná'i nahay'iví nú' diwindi ónyûusu'amí, hedá wí olive ka'p'oadá óe'äyú-í. 15 Úvíyûusu'odi Yôesiví'piye úvíwhâyundedá, i nahay'i nawówa-í unbí yûusu únmuudi. Kindidí Yôesidí i nahay'i hekháa óemääni, hedi it'aywó'nandáho', iví t'aywó'di-á ôn'owóyé-í. 16 Hedânho wí'ná táye úvít'aywó'dihäätsi'amí, hedá wí'ná táyegí-á úvíyûusu'äämí, hediho handidí wovâyhekháa'amí. Wí to'wí iví wówátsi ta'ge ihondiví yûusu-á únkaydi báyéki únkankoedi. 17 Yôesiví tukhe'bi únmuu'i', Elijah gin nakháwä'i' t'owada'ba namuu, i-á na'in waagi'ba namuu. Hewänbo kaygi'di iyûusu'andi nada'póe wí'ikwä'namípídí, hedi poyedá pí'ge paayo ee nange kwan wänbo wídiyemupí. 18 Hedi wíyá iyûusu'an dihaydá, Yôesidí báyéki kwan ovâyemuu, hedi wíyá dínhääwípayedee inbí nan diwe.

* 5:12 In Hudíyo wídida'pí Yôesiví kháwä' ditúní'in, hewänbo Yôesi-á hää t'ähki ikhíyé'i namuu, hediho makówa-á ná'i oepáa k'aydá i'gedi dívíhí'máadi ta'gendi Yôesiví'gedi dívíhí'máa'in nathayk'óe.

19-20 Naví tí'ûuwin páadé'in, ná'in ni'gedi úví'ánshaa'ámí: Wí to'wí in ta'ge'in p'óegé namuu'in diwedi ihânge'andi, hedi wiyá to'wídí óebundá, i to'wídí ná'i it'aywó'nandi' óebundi óekhäge'nán ivi hâa ûnmuu'i péyégepiye wí'ûnmú-ípídí, hedá Yôesidá ivi báyékí t'aywó'di ûnmuu'i' ônyâa'ámí.

In Páadé'in Ta'nin Peter Ita'nannin

¹ Naa Peter omuu, Jesus Christ-ví t'òekhuwa'i', hedì nǎ'in ta'nin wáyta'do' un t'owa Jòesi Tádádí wovâyde'mannin, un íthaa'in nǎ'i wé'ge'i nange eeje: Pontus-á, Galatia-á, Cappadocia-á, Asia-á, hedá Bythinia-á. Unbí ówíngedi t'owađi wovâykhèpiye, hedì nǎa nǎ'i nan deeje íwadekw'ó. ² Jòesi Tádá hǎn'oebo ho ûnhanginnândi undá ivi'in ípúuwí'in wovâyde'man, hedì ivi Yǎ'dâa'i P'oewaahâđá wovâykhège'do yǎ'dâa'in ípúuwídí. Wovâyde'man hedânho Jesus Christ bîn'a'ginnamídí hedá ivi ûnp'oe ich'áa'i'dá wovây'owêedi-ídí. Jòesi Tádádá ivi sígísehkaná báyéki'bo wovâymâáni hedá wovâykhège'namí ánsahaaginpídíbo' íkwonídí.

Gínhanginná háäwí hânho híwó'di namuu'i' dípákhâymáa'in

³ Gínkhây'ǎ' báyéki'bo Jòesi Tádá áykú'daa'amí'in, i-á Nanbí Sedó Jesus Christ-ví Tádá ûnmuu. Hânho na'inbí'piye nasehkanápóedí Jesus Christ óewáywówápaadi na'in wá' wówátsi ts'aamin dímägi. Hedího nǎa-á nǎ'in wówátsi áymáadi na'in giwó'onpoe'odi gitsíkha háa Jòesi Tádádí dín'amí waa. ⁴ Wí tádá ivi áy wí háäwí ovâyjoe'an waagibá, oe makówá Jòesi Tádádí háäwí na'ingí' dínkenkw'ódi'i' dípákhâymáa, hedì nǎ'i-á hǎnhay wánbo wínakayjee-ípí, háa wínapedee-ípí, háa wínaháanípí. ⁵ Jòesiví'piye' úvíwâyundediho ivi kay ûnmuu'i'di wovây'áyíngikhâymáa owáy i' t'ǎ'ge'i thaa napówá píhay. Hedì i' thaa-á hádídi i'di wovây'aywonkhâymáa'in nakeepúuwí. ⁶ Hedího nǎa úvíhíhchanmá've-í tobáháa t'ámäge háäwí únpoe'o wánbo wovâyta'yi'nídí, hedì iwediho wí háy táhki bînt'òephadende wánbo'.

⁷ T'owa wí óedo phaadi dâytayinde', dínhanginpúuwídí háa háäwí híwóhpí' i-áđí nawóemuu háa joe. Hedì hanbá nǎ'i háäwí kháa'i-á únpoe'o unbí wâyü wovâyta'yi'nídí, hedânho nakeepúuwídí háa ta'gendi úvíwâyunde'in háa joe. Hewánbo unbí wâyü-á nǎ'i óedoví shánki wánbo únchǎ'muu. Wáy wí thaa-áho óedo-á naháani. Hewánbo owáy Jesus Christ wíyá ipikeeyan dihaydáho unbí wâyü únmuu'i' únta'yíndi i'di wovâytu'amí híwó' úví'annin, hedá he'ennindá wovâypa'í, hedího kw'áye wovâykw'óeni. ⁸ Undi Jesus bînsígí tobá wáymûu wánbo bînmû'pí wánbo'. Hedì tobá nǎa bînmúndepí wánbo' ivi'piye úvíwâyunde', hedá iwedi hânho-á íhíhchan. Unbí híhchandá báyéki' únmuu hedá hânho sa'wó'di-á únmuudi ihay hí'-á wí'únkw'óhpi bînthayyamídí háawi únmuu'in. ⁹ Hedì unbí wâyü únmuudiho ûnhanginná wovây'aywoeni'in.

¹⁰ Hǎn'oe in Jòesi Tádáví tukhe'min áyíngidi dívíhá'o shánki dínhanginnáanídí háa Jòesi Tádádí t'owa ovây'aywonde i'gedi, hedì i' háäwí híwó'di Jòesi Tádádí wovâyppági'o i'gedá dívíhée'o'. ¹¹ Christ-ví P'oewaahâđá inbí pí'nǎ khó'jé dâymáa'i'diho ovâytu'an Christ-ví'gedi háa ûnpuwagi'o'in wa'di únpóepídíbo'. Ovâytu'an Christ it'òephadekhâymáa'in, hewánbo tí'úgedí báyéki' hay'i napuwagi'o, hedího hânho dívísó'dinde dínhanginpúuwídí háädi hedá hádídi nǎ'i háäwí napuwagi'o'in. ¹² Hewánbo Jòesi Tádádí ovâythayyan nǎ'i háäwí i'gedi dâyta'nândi-á ingí' wídínmuupí'in, hewánbo ungi'-ân. Nǎ'i háäwí-á hânho he'endi namuudi in makówáwin t'òepa'aa'in wánbo hânho dida' i'gedi shánki dínhanginpúuwí'in. Hedì nǎa nǎ'i thaa eeje i' Yǎ'dâa'i P'oewaahâđá makówádí dínsandi'di wây-á to'wên wá' ovâykhège'nan Jòesi Tádáví híwó'di tun wovây't'òe'amídí, hedì indá hanbá wovâytu'máa háa Jòesiví hǎn'oe'in tukhe'min ditú waagibá.

Jòesidi dítumáa gínkhây'ǎ' yǎ'dâa'in wówátsi áyhúuwí'in

¹³ Hedího un únkhây'ǎ' íkhâymúuní'in ta'ge úví'ánshaa'amídí, unbí tsiyekandá bîn'áyíngi'amí, hedá pín ta'gedi ítsíkhwoní i' híwó'di háäwí bînhóeni'i' owáy Jesus Christ wíyá nawáy'äädi nakeepóe ihaydi. ¹⁴ Undá Jòesi Tádáví áy ímuu, hedího háa natsonpóe waagi úvíkanhúuwí. Wa' Jòesi Tádá bîntaapídíbo háa íwánpicháa waa úví'an,

hebo nää-á ha'wâa unbí wówátsi wíwínhûuwípi. ¹⁵ Jôesi Tádá yä'dâa'ida' namuu, hedi i'di wovâytuhkánnan iví'in ímúunídí, hediho nää-á häädi wänbo t'ähki yä'dâa'ida' úvíkanhûuwí. ¹⁶ Iví ta'nin diwe iví hí' únmuu'i ginnân ûnta'muu: Naa yä'dâa'ida' omuudi un wá' únkây'ä' yä'dâa'inda' ímúuni'in.

¹⁷ Jôesi Tádávi'piye úvíjûusu'odi bîntu'o "Nanbí Tádá" gin, hedi i-ân namuu i' ûnhanginná'di' háa na'in t'owa wí'inbo iví'o'in, hediho handa' dímaadi wí'inbo ta'gendi dítu'o' háa híwó háa híwóhpí iví'annin. Hedânho wa'di nää oepáa k'aydi íkw'ôndibo únkây'ä' unbí wówátsi bînhûuwí'in i' bîn'a'ginmáadi. ¹⁸ Unbí hehääwin thehtáy pahpá'indá inbí wówátsi dâyhonnin wídínchä'muupí, hedi iwedibáho un íhâhpóe unbí wówátsi hanbá bînhûuwí'in. Hewänbo híwó únhanginná hääwídi nawá'âamuu'in unbí t'aywó'di iwedi íma'p'ânídí hedânho gin waagi wíyá unbí wówátsi wíwínhûuwípidí. I' hääwí nawá'âamuu'i-á kwäk'u ts'ä'i háa óedo wínamuupí. Hã'bi hääwí-áho hanwaapídi bo nahánde'. ¹⁹ Hewänbo Christ-á iví ûnp'oe únchä'muu'i' ich'áa'i'di iwá'âa. I-á wí k'úwá'ay ts'ä'ida' nataamuupí' waagi' bá namuu. * ²⁰ Wa'di Jôesi Tádá ná'i nan oepáa íkhjépidíbo Christ óede'man nachuu-ídí, hewänbo nää i' t'ä'ge'i thaa napowa'ä' ihaydiho nää oepáa k'aydi napówa' gin ungi' i'amídi. ²¹ Hedi Christ i'annin namuudânho Jôesi Tádávi'piye úvíwâyunde'. I'dá Christ nachuu wänbo óewâywówapaa hedá hay'i namúunídí óesóge. Hediho nää-á Jôesi Tádávi'piye úvíwâyunde hedá ítsikha háa i'di ungi' wovâykhâymáa'in.

²² In ta'gen háhkan namuu'in ho bîn'a'ginnandi unbí t'aywó'di únmuu'i' wovâyjâ'an, hediho nää-á únkodi ta'gendi unbí tí'úuwín páadé'in bînsígí-ídí. Hediho úvíkhä-í pín ta'gedi bînsígíhûuwídi. ²³ Wíyá í'âypu'yä waagibá ípóe, hediho nää-á i' to'wí hânhay wänbo nachuu-í'pí'ví áy ípóe, wí to'wí nachuu'uví'indá joe. Ginho únpóe Jôesi Tádávi' tun bînwâyundedibo'. Ná'i tundá wówa'i-á hedá na'egópoe'opí'-á namuu, Jôesi Tádávi' ta'nin diwe nata'muu waagi. Ginnân natû'?

²⁴ I' ahkónuwi táa nakhangí'o waagibá, t'ähki t'owa-áho diháani, hedá t'owaví sa'wó'di hääwí-á wá' dínkhangí'o, i' póvi táa jáa nasô'i' naháani waagi' bá,

gá i' táa-á nat'a'dân, i' póvi-á nawänpithanände'.

²⁵ Hewänbo Nanbí Sedó Jôesiví tundá há'to hânhay wänbo ûnháani.

Hedi iví hí'-á wovây't'ôe'andi-ânho namuu.

2

¹ Hedânkun, t'ähki yä'dâapíkan bînjoe'amí. Wí'úvíhójo'amípi, paa dívíjánúmáa'in waaginbá wí'ímúunípi, wí'íthúut'ôenípi, hedá pí'wênbí'gedá wí'úvíjänákíhí'má've-ípi. ² Wí hínchä'i ay nats'an'aypu'yä'i nawâap'oda' waagibá, un wá' únkây'ä' hânho ída'í'in Jôesiví tun íhâhpúuwí'in. Iví tundá yä'dâa'ida' únmuu, hedá ná'i tundá unbí pí'ná khó'jé únk'w'ôndi wovâykhóekhúumä', hediho bînhógídá unbí wâyü-á únkaypúuwí, hedá wovây'aywoení. ³ Hääwí nak'âagi'i bîndäädi híwó'di namuu'in únhanginpóe waagibá, únhanginpóe wá' háa Nanbí Sedó Jesus unbí'piye hânho híwó'di namuu'in.

Háawin Jôesi Tádávi' t'owa dimuu i'gedi ithayyan

⁴ Jesus-á wí wówa'i k'uu waagi' bá namuu, hedi tobá t'owadi óejoegi'an wänbo Jôesi Tádádi óede'man, hedá Jôesi Tádági'-á báyéki nachä'muu. ⁵ Un wá' wówátsi wovâymagídiho wówa'i k'uu waaginbá ípóe. Hediho Jesus-ví'piye úvíhâadi-í, hedânho un diwedi Jôesi Tádá wí méesate waagibá ik'úuwídi i' Yä'dâa'i P'oweahhâa iwe ithaayé-ídí. Hedi iwe un Jôesi Tádávi'piye úvípimági'indá owhá' waaginbá ímuu, hedi in Hudíyo owhá' hääwí Jôesi Tádá óemá' waagibá, undá hääwí unbí pí'ná khó'jé bînmáa'i-á bînmá', hedi Jesus Christ-di wovâykhäge'dodi ná'i bînmá'i'dá Jôesi Tádá óehíhchando'. ⁶ Jôesi Tádávi' ta'nin diwe ná'i tun ûnta'muu háa i' Christ-ví'gedi natú waa:

* **1:19** Wên k'úwá'ây gi'min in Hudíyo t'owa dâyhánunde Jôesi Tádá óemäänídi hedânho inbí t'aywó'di dínmuu'i' ovây'owóje-ídí.

Bít'ôeyan, naadi wí to'wí dóde'man,

i-á oe Zion diwe dósogekhâymáa. *

I-á wí k'uu tehpaá bé'dí shánkí natáy'i' waagi'ba namuu.

To'wên ivi'piye dívíwâyunde'indá há'to dichanpúuwí híwóhpi'piye dívíwâyunde'in.

⁷ Hedího un ivi'piye úvíwâyunde'ingi' i-á báyéki nachä'muu, hewänbo in to'wên dívíwâyundepí'ingi'-á ná'in ivi'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

hedí in t'owa-á tewhátehpaa'in waaginbá-á dimuu.

Hedí tobá ná'i k'uu dâyoegi'an wänbo

i-á i' k'uu ee tehpaá bé'dí shánkí natáy'i waagibá napóe.

⁸ Hedá ná'in wá' Jesus-ví'gedi nata'muu:

I-á wí k'uu waagi'ba namuu,

t'owa iwe dip'íde'dedi dikanunde'.

Ha'wâa dínpo'e' Jôesi Tádáví tun únmuu'in wíðây'a'gindopídí, hedího i-áho natú nakhây'ä' gin dínpuuwí'in.

⁹ Hewänbo unnânkun in t'owa Jôesi Tádádí wovâyde'mannin ímuu. Undá owha' i' tsondi hay'ídi wovâykw'ódi'in waaginbá ímuu. Undá in to'wên Jôesi Tádádí in wé'gen t'owaví'wedí wovâywije'in ímuu. Undá in t'owa Jôesi Tádáví'indá' ímuu, hedânho i' shánkí he'endi háäwí i'an ní'gedí wé'gen t'owa bînhangin'ânnamídí. Jôesi Tádádânkun wovâytuhkânnan ivi'in ímúunídí, hedí khun diwedí wovâywhahógídi iví sa'wó'di kohthay iwe wovâykw'ódi. ¹⁰ Wáymûu Jôesi Tádáví t'owa wí'ímuupíwän, hebo náä-áho ivi'in ímuu. Wáymûu-á Jôesiví sehkanä wívîntapíwän, hewänbo náä-áho únhanginná iví sehkanä wovâymägi'in.

Unbí wówátsi Jôesigí'dá' bînhûuwí

¹¹ Un naadi wâysigí'indá, náä oepáa k'aydi unbí k'aygi ta'gendi wí'únmuupí, náwe háy táhkída'mân ípíyéthaa. Hedânho kay'indi wâytumáa, ná'i yä'dâapíkan in wé'gen t'owa inbí tú' iwe dichaa'di hânho dikanda'i-áho wí'úví'âamípi. Gi'bi háäwí-á unbí háä-á'dí ihänbo'. ¹² Undá ná'in t'owa Jôesiví'piye dívíwâyundepí'inbí jáa íji', hedího yä'dâa'i wówátsida' bînhûuwí'in únkhây'ä'. Gindídiho tobáháa híwóhpi' úví'o'in ditú' wänbo', in híwó'nin úvíkanhonnin dâymúuní, hedího owáy Jôesi dínpówá ihaydáho indi kw'áayébo óemá've-í.

¹³ T'ähki in nange'in tsonnin dimuu'inbí khómapho' íkwoní'in únkhây'ä', hedí gindídi Nanbí Sedó Jesus bînhíhchannamí. Háa i' nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' natsonpoe'o waa úvíkanhûuwí, ¹⁴ hedá in wé'gen tsonnin wá' bînt'ôeyaaní, gá indáho ná'i kw'áyewi tsondidi ovâykw'ódidân in t'owa yä'dâapíkan díví'o'in ovâytuhtchäänú-ídi hedá in t'owa yä'dâa díví'o'inbí'gedá híwó dívíhée'amídá. ¹⁵ Jôesi nada' híwó úví'âamí'in hedânho t'owa ánsaapi'in dimuu'in hedá háa dívíhí'máa'in dínhanginnáhpí'in dimuu'in háabo híwóhpi' wíðâyamá've-ípi unbí'gedí ditú'unídí. ¹⁶ Undá pan wí'ímuupí, hedího pan dimuupí'in waagi'in unbí wówátsi bînhûuwí. Hewänbo íma'p'ä'nin íwänpimuudibo wí'í'âamípi únkodí'in áyîngipídíbo yä'dâapíkan úví'âamídí. Náä-á Jôesiví t'ôe'in ímuu, hedího i'gí'dá' unbí wówátsi bînhûuwí. ¹⁷ T'ähki t'owa bîn'a'ginhûuwí. In méesate'in tí'úuwín páadé'indá bînsíghûuwí. Jôesi-á bîn'a'ginmäáni. Hedá i nangewi kw'áye'i tsondi namuu'i' wá' bîn'a'geení.

In pant'ôe'in Christ-ví t'ôephade iwedí diháhpúuwí

¹⁸ Un pant'ôe'in ímuu'in, unbí tsonninbí khómapho' úvípíkw'ôení tobáháa wovâytsommáa wänbo'. In t'ähki bîn'a'geení, in híwó'nin dimuu'in hedá in ún'p'oe kháapí'in dimuu'indá'ba joe, hewänbo in t'ayjaa'in dimuu'in wá'. ¹⁹ Tobá wên háawên híwóhpi'in wí'úví'anpí wänbo wovây't'ôephadekannandáho', Jôesiví'gedí úví'ánsaamáadí

* 2:6 Zion-dá Jerusalem bú'-ân namuu.

nã'i wãhkan wovây'andi' úvíyãã'andá, Jôesi-á undádí nahíhchanpúuwí. ²⁰ Yã'dâapíkan úví'odi wovâywhãdidi úvíyãã'andáho', i'gedi wí'úvíjêngihée'amípí. Hewänbo tobá híwó úví'o wänbo wovây't'ôephadekandodáho', hedá úvíyãã'andá, Jôesi Tádá undádí nahíhchanpúuwí.

²¹ Jôesi Tádádí wovây'tuhkännan ivi'in ímúunídí hedânho bînt'ôephadende wänbo úvíyãã'amí'in íháhpúuwí, gá Christ wá' ungi' it'ôephadedân. Gindidi wovâyjéye háa únkhây'ã' úví'ã'amí'in, hedí iví ahtaa i'gebá ímú-í. ²² Christ wáymúu wänbo wí'it'aywó'nanpí, hójo wänbo iví sóphogedi wí'únpeepí. ²³ Jänákí óehée'andi óetunsúu'an dihaydá, in to'wên gin óe'annin wí'ovây'tunsúu'anpí. Óet'ôephadekännan dihaydá wínatúhpí t'ôephadedíbá ovây'wáywá'ãa-í'in, hewänbo Jôesi Tádáví mange wí'bo ijoe'an, gá Jôesi Tádáda'mânho ta'ge natú'dân háa híwó háa híwóhpí wí to'wí i'o'in. ²⁴ Christ-dá phé'win deedi óet'óhtägek'ú'di iví tú'dí nanbí t'aywó'di dínho'. Nachuu ihaydá na'in wá' gichuu waagibá gipóe, nanbí t'aywó'di iwedi díweejé-ídi, hedího nää-á nanbí wówátsi ta'ge áyhúuwí'in gínkhây'ã'. Christ-ví wãhkandi undá íwówa waagibá ípóe. ²⁵ Wên k'úwá dipedejeji'in waaginbá ímuuwän, hebo nää-á unbí áy'í'diví'piyebá íwáypówá, i'dá unbí háa wovây'áyi'do'.

3

Háa in díkhóhtsaakw'ó'nin dínkhây'ã' dithaaní'in

¹⁻² Un kwiyã' íkhóhtsaakw'ó'nindá wá' wáytu'amí, únkhây'ã' unbí senã'bí khómapho'di íkwoní'in. Mađi wáy wên senã'dá Jôesi Tádáví tun wí'ônwâyundepí, hewänbo Jôesi bîn'a'gindodi yã'dâa'in ímuudá, unbí wówátsi wovây'múuní, hedí gindidi tobá undá háabo Jôesiví'gedi ítúhpí wänbo in wá' mađi iví'näpiye dívíjäänú-í. ³ Wí'úvíkhãã-ípi shánkí sa'wó'nin ímúunídí unbí phó hânho bînkodi'odibo', háa báyéki háãwí óedodi napa'andi úvítóe'odibo', háa nachã'muu'i' aadi úví'awendedibo'. ⁴ Gin úví'ã'amí'wedi unbí pí'nã khó'jé nakeet'óepí iwe yã'dâa'in ímúuní. Gindidân shánkí sa'wó'nin waaginbá ímúuní. Unbí wówátsi jêngiginpídibo hedá hanginpi híwó bînhondi, gindidá háãdi waa sa'wó'nin ímúuní. Jôesi Tádá-á natú, gin úví'odá, nã'i-á shánkí igí' únchã'muu. ⁵ Gindidánkun in hân'oe'in kwiyã' Jôesiví'piye dívíwâyunde'in sa'wó'nin waaginbá dimuu, inbí senã'bí khómapho' dikw'ondi. ⁶ Sarah wá' ha'wâa ikanhon. Ivi sedó Abraham ónt'ôeyande', hedí óetu'o' iví tsondi gin. Hedí nää undá yã'dâada' úvíkanhondáho hedá khunwôeda'ginpídibo jashaginpídibo' íthaadá, undá Sarah-ví a'yûn ímuu waagibá napúuwí.

⁷ Un senã' íkhóhtsaakw'ó'nin wá' únkhây'ã' híwó'di hangintandi unbí kwiyã'dádí íthaaní'in. Indá un waagi wídikaypí, hedá wá' in wówátsi nahándepí'in Jôesi imã'in indádí wé'ge bînkonkhây'máa, hedího únkhây'ã' bîn'a'geení'in. Híwó bînmá've-í hedânho híwó únkoedí-ídi wé'ge indádí úvíjûusu'amídi.

Híwó íví'ã'amí tobáháa dít'ôephadekando wänbo'

⁸ Hedá nää-á t'ãhkídibo-á wáytuhkankhây'máa, únkhây'ã' wéhpêe ánsaa'inda' ímúuní'in, wí'nã táyeví'piye ítaachanpúuwí, tí'úuwín páadé'in ímuu'in waagibá úvímá've-í, wí'nã táye úvísehkanãhúuwí, hedá wí'íjêngit'ôenípi. ⁹ Wí to'wídí jänákí wovây'andi háa wovây'tunsúu'andi, híwóhpí'dibá wíwínwáywá'ãa-ípi, hewänbo Jôesi bîndaa'amí híwó ón'amídi. Hannánkun Jôesidi wovây'tu'an úví'ã'amídi, iví'in ímúunídí wovây'tuhkännan dihaydi, hedânho un wá' híwó i'di wovây'ã'amídi. ¹⁰ Ivi ta'nin diwe ginnân únta'muu: Wí to'wí iví wówátsi híhchandi ihúuwí'in nada'í'

hedá híwó'di thaa nada'dá,
wí'únkhây'ã'hpí yã'dâapí tun ihée'amí'in
hedá wínahótot'ôenípi.

¹¹ I' yã'dâapí' namuu iwedi ijãa'amí'in únkhây'ã' hedá i' yã'dâa'i namuu'ida' i'ã'amí.
Pín ta'gedi íkhãã-í háãdi wänbo t'ãhki tsaaginpídibo iví wówátsi ihúuwídi,

12 gá Nanbí Sedó Jôesidi in to'wên in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännin ovây'áyí'dodân, hedá inbí jûusu-á hãädi wänbo t'ähká ovây't'ôeyande', hewänbo in yä'dâapí díví'o'indá t'aygi ovây'munde'.

13 Ta'gendi úvíkhãädedi híwó'dida' úví'amídí, ti to'wídí wovâywa'amí? Hedân joe.

14 Hewänbo tobá híwó'di namuu'ida' bîn'o wänbo t'owadi wovây't'ôephadekandodáho', undáho híhchan bînshaa-í. Hediho ha'min t'owa wíwínkhunwôeda'ípi hedá wãhphade wí'úví'áyíngimãänípi. 15 Hewänbo unbí pí'nã khó'jébo Christ bîn'a'ginmãäní, hedânho i-á unbí tsondi únmuunídí. Hedi to'wídí wovâytsika'yandi háadan gin úvíwâyunde'in, únkhây'ä' íkhâymuuní'in bínthayyamídí. Hewänbo t'ayginpídíbo-á a'gindibo-á bínhée'amí. 16 Hãädi wänbo t'ähki únkhây'ä' unbí pí'nã khó'jé únhanginnáaní'in yä'dâada' úvíkanhonnin, hedânho wí to'wí jänákí unbí'gedi ihée'an wänbo nawôeda'púuwí iví hí' únmuudi, gá Christ-ví'piye úvíwâyundedi yä'dâa'in wówátsi bínhondân. 17 Tobá híwó úvíkanhon wänbo t'ôephade únpúuwí'in Jôesi natúdáho', nã'indá shánkí híwó'nin namuu bín't'ôepaadé-íví'wedí yä'dâapí úví'o'in namuudi.

18 Wí'ún'ôede-ípi Christ wá' oet'ôephadekannannin. I-á híwó'dida' namuu, hewänbo in híwóhpi'in t'owa dimuu'ingí' nachuu. Wáymûuda' nachuu nanbí t'aywó'di gínmuudi hedânho Jôesi Tádáví'piye díkáanídí. Hewänbo tobá iví tú' ônhay wänbo iví p'oweahãä-á wówá'i únmuu. 19 Iví p'oweahãä-á in wé'gen hân'oe dihánninbí p'oweahãäví'piyebá namää, indá dipankw'ôn waaginbá dimuu, hedi Jôesi Tádáví hí' ovâyhangin'ánnan. 20 Hä'in t'owa-á Noah-ví wówátsi thaa ihaydiwinbá dimuu. Wa'di Noah i' kophé hay'i' ipa' ihaydi, Jôesi Tádá in t'owa-ádi báyéki iyää'odi ovâytsíkha'máa iví'piye dívíwäyú-ídi, hewänbo wídívít'ôeyandepí. Hedânkun wên chãädidá' t'owa i' kophé iwe dívíkuu. I' kophé óep'oe'kê' ihaydi kháve ihayda' dívíwówáwhahógi. 21 Hedi hä'i p'oe-á i' p'oe wovây'óp'oe'andi' waagi'ba namuu. Nää-á wovây'aywonde nã'i p'ó'p'oe'kandi unbí tú' khãäpí wovây'owídindedidá'ba joe, hewänbo Jôesi Taa bînda'máadan wovâykhãge'namídí únhanginnáanídí unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjãa'annin, hedi Jesus Christ nawáywówápóedího wovây'aywonde'. 22 I-á nawáywówápóe ihaydá makówápiye napee, hedi nää-á Jôesi Tádáví ko'díngedí na'ân. Iwedího t'ähki in makówáwin t'ôepa'aa'indá hedá in to'wên tsonkhuu dâymáa'indá t'ähká ovâytsionmáa.

4

Gínkhây'ä' Jôesigí'da' nanbí wówátsi áyhúuwí'in

1 Hediho Christ iví tú' iwe it'ôephadedi, háa na'ánshaamuu waa un wá' únkhây'ä' í'ánshaamúuní'in hedânho shánkí íkay-ídi, hedá íkhâymuuní bín't'ôepaadé-ídi. Wí to'wí Christ-ví'piye iwâyunde'i' iví tú' iwe it'ôephadedá wíyá wínada'pí it'aywó'namí'in. 2 Hediho nää iwedi wa'di nää oepáa k'aydi unbí wówátsi bínhon dihaydi, i' t'aywó'di in wé'gen t'owa inbí tú'dí dikanda'i wí'únkhây'ãhpi úví'ãamí'in, hewänbo háa Jôesi Tádá nada' waagân úvíkanhúuwí. 3 Híwóhay thaa unbí wówátsi phade iwá háa in wé'gen t'owa Jôesi dâytaapí'in díví'o waagibá úví'owän. Wên tsé waagibá íjiwän, hedáhá' háa unbí tú'dí íchanpóe waagida' úví'owän. Íháapoe'owän, hedá wé'gen t'owa-áda' úvíwé'ge'owän bínwãnpisúuwä-ídi hedá wíyá ha'wãagi'i t'aywó'di úví'ãamídí. Hãäwí bínkhíjé'i' unbí jôesi únmuu waa bínchãä'i-á unbí a'gin bínmãwän, nã'i-á Jôesi Tádá nakhãapóe. 4 Hedi nää-á in t'owa Jôesi Tádá dâytaapí'indádíba wíyá wí'úví't'aywó'dopídí, indá wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedânkunho jänákí t'ãmäge unbí'gedi dívíhée'o'. 5 Hewänbo wáy wí thaa-áho Jôesi Tádáví páadépiye diwin dihaydi i'di ovâytsika'yãamí háadi gin díví'o'in. Háa napóe ihaydi i-áho t'ähki t'owa ovâykeekw'ôení háa híwó háa híwóhpi díví'o'in, in diwówáji'indá in ho dichuu'indádí. 6 Jôesi Tádáví híwó'di tundá in ho dichuu'in wänbo ovây't'ôe'an, hediho tobá ovây'tuhchãnuudi inbí tú'

dínchumuu wänbo?, t'ähki t'owa dínpo'e o waagibá, inbí p'oewāahāa-áho dínwówáyēeni, Jōesi Tádá nawówáji' waagibá.

Gínkhây'ä' hääwí Jōesi Tádádí dímä'i' äy'áyíngi'amí'in

⁷ Hanwaapídíbo ná'i nan oepáa nakhangí'o. Hedānkun t'ähki háa úvíkanhonnin úví'áyíngi'amí, hedá íkhây múuní híwó úvíjúusu'āamídí. ⁸ Ná'indá shánki nachä'muu: Pín ta'gedi wí'ná táye úvísígihúuwí, gá t'owa bínsgídá báyéki inbí t'aywó'di bín'owójededān. ⁹ Híhchandi unbí k'aygi wí'ná táye úvísígihóeni. ¹⁰ Jōesi Tádádí t'ähkidíbo wí'inbo magan wovāymāgi, hedího ná'i magandi wí'ná táye úvíkhäge'húuwí. Gindidího ná'i wovāymāgi'i'dí híwó úvíkanhúuwí, tobá hääwí namúuní wänbo?. ¹¹ Gá ginnān: Wí to'wí híwó nahi'hádí, Jōesi Tádáví tunnān t'owa ovāyt'ōe'amí. Wí to'wí nat'owakhäge'há'i-á ūnkhây'ä' ovāykhäge'namí'in gá Jōesi Tádádān kay óemādān gin i'amídí. Gin úvíkanhúuwí t'ähki t'owa dínhanginnānidí Jesus Christ namuudānkun gin úví'o'in, hedího Jōesi Tádá-á kw'āayébo dāymá've-í. I-á ta'gendi hay'i namuu, hedá báyéki kay-á imáa, hedí iví tsonkhuu-á hānhay wänbo há'to ūnhānī. Hamān.

In to'wēn Christ-ví'in ūnmuu'in dāyt'ōephadēkhāymāa

¹² Un naadi wāysígí'in, tobáhāa báyéki bīnt'ōephadededí phaa i'ge ímān waagibá íchāa wänbo?, wí'ítsikapúuwípí, “Hāadān naa gin dínpo'e o?” Wí'ítúunípí, “Naa o'ān ná'i dínpo'e o'i-á há'to dínpuuwí'in.” Ná'i-á wovāytayi'nídānho ūnpoe'o. ¹³ Undá wí'inbo hí'íngin bīnt'ōephadēde Christ it'ōephadē waagibá, hedího bīhíhchanpuwave gin ūnpoe'odí. Hedānho wáy wí thaa háyú hay'i i-á namuu'in nakeepóe ihaydīho shánki wänbo íhíhchanpuuwí. ¹⁴ Christ-ví'in ímuudíbo t'owa jänáki unbí'gedi dívíhí'māa wänbo bīhíhchanpuwave, gá Jōesiví P'oewāahāa i' shánki hay'i namuu'i-á undádíba häädí wänbo t'ähki najidān. ¹⁵ T'owat'akhanu'in, háa sänmin, háa yä'dāapikannin wí'ímúunípí, hedá wáy-á t'owaví áyíngi wí'únwó'náhpí eeje wí'úvítomá've-ípí, hedānho wíwovāytuhchānut'ōephadēkannamípídí. ¹⁶ Hewänbo Christ-ví'piye úvíwāyundēdībo wovāyt'ōephadēkandodá, wí'íwōeda'-ípí. Shánkidí Jōesi Tádá bīnkú'daa'amí gá in wé'gen t'owadi Christ-ví t'owa ímuu gin wovāytú'andān.

¹⁷ Ihaydīho naná Jōesi Tádádí t'owa háawin dimuu'in ovāykeekw'ōenídí, hedí iví t'owa ūnmuu'in páadé gin ovāykhāymāa, indá iví k'aygiwin waaginbá dimuu. Hedí in iví'in ūnmuu'in t'owa wänbo gin ovāykhāymāadá, in to'wēn iví híwó'di tun ōnwāyundēpí'in dimuu'in shánki báyéki khāa'in dínpuuwí. ¹⁸ Jōesi Tádáví ta'nin diwe ūntū':

To'wēn inbí wówātsi ta'ge dāyhon wänbo khāa'in dínpuuwí,

hedího to'wēn Jōesi Tádá dāy'a'ginmāhpí'in hedá t'aywóhkannin dimuu'indá shánki p'āndíki wänbo dāyphaadé-í.

¹⁹ Hedānkun tobá Jōesi Tádá natú wänbo bīnt'ōepaadé-í gin, häädí wänbo t'ähki híwó úvíkanhúuwí, hedá iví mangá pín ta'gedá úvímāānī. I-á i' wovāykhíjé'i' namuu, hedí háa iví tun imāgi waa häädí wänbo t'ähki i'o'.

5

Peter-di ovāytumakhe'o' in méesate'in tsonnindádí in e'nūndádí

¹ Nāa-á un méesate'in tsonnindá wāyhé'e'amí. Naa wá' méesate'i tsondi'bá omuu. Naadá Christ nachuu ihaydī dómú' it'ōephadededí, hedí naa wá' i' sa'wó'di hääwí Christ-di dípākhāymāa'i' donkhonkhāymāa. Hedānho pín ta'gedi ná'in wāytukankhāymāa: ² Jōesi Tádáví t'owa unbí mange bīnmāa'indá k'úwá waaginbá dimuu, hedá undá inbí áyí'nin waaginbá-á ímuu. Hedānho bīn'áyíngihúuwí ūnwānpikhāy'ādídā'ba joe, hewänbo ídā'dān. Wí'íchā'hat'aa-ípí, hewänbo híhchandi bīnkhäge'namí. ³ In to'wēn unbí mange wovāymāgi'in bīn'áyíngi'amídí wíwíntsonchānumá've-ípí, hewänbo un wovāymúndedí háa íthaa waagidí bīnjāyye-í híwó inbí wówātsi dāyhúuwídí. ⁴ Christ-á i' k'úwá áyí'di p'ó'dédé' waagi'bá

namuu. Hedi híwó igí' úvít'ôemáadá, owáy nawáypówá ihaydi i' únt'anmuu'i' bínhóení, há'i-á hánhay wänbo sa'wó'di namúuní hedá há'to naháani. ⁵ Hedi un wé'gen méesate'in shánkí ts'aamin ímuu'indá, háa in méesate'in tsonnindi wovâytu'an waa bînt'ôeyaaní. T'âhkídíbo háa wí'ná táye úví'o'in jêngiginpídíbo bîn'amí, gá Jôesi Tádáví ta'nin diwá ginnân ûntû'dân:

In dijêngit'ôe'indá Jôesi Tádádí ovâyoegi'o',

hewänbo in dijêngit'ôepí'in dimuu'indá iví sígísehkanä-á ovâymä'.

⁶ Hedânkun Jôesi Tádáví páadépiye áagé úvípikw'ôení, gá iví tsonkhuu-á báyékí hay'in ûnmuudân, hedi híwó' dihaydi ûnnândiho i'díbo kw'áye wovâyk'w'ôení. ⁷ Báyékí áyîngi bînmáadá wí hé un bîn'íhon waagi'ba namuu. Hewänbo ná'i áyîngi-á Jôesi Tádáví mange bînjo'e'amí, hedânho i'di wovâyjâa'amídí, gá i'dá wovây'áyîngi'amí'in nada'dân.

⁸ Häädi waa áyîngidi íyêení, yó'in waagin wí'ímúunípi, gá i' Penísendi-á unbí hânbi ûnmuudân hedi häädi wänbo t'âhkí itséemáa wovâyw'a'amídí. Wí khân nahâhsêndi wí to'wí óek'o'ídí natuwâyí'i waagi'ba namuu. ⁹ Wíwînäänípi i'di wovây't'aanídí, hewänbo pín ta'gedi Jôesi Tádáví'piye úvíwâyü'bé-í. Wí'ún'ôede-ípi náä oepáa k'aydi t'âhká wây-á tí'ûuwín páadé'in únk'w'ó'nin un waagibá t'ôephade dâypfadende'in dimuu. ¹⁰ Wí hây tâhkídá'mân bînt'ôephadekhâymaa, ihaydáhá' Jôesi Tádádíbo hääwí úntáy'i t'âhkí wovâyääní, i'di wovây'téegikwînk'häge'námí, wovâykay'amí, hedá wên tepú waagi'ba unbí wówátsigí' wovâyääní. Jôesi Tádá-áho t'âhkí iví sígísehkanä na'in dímä'i namuu, hedi idá wovây'tuhkännan iví'in ímuunídí he'ennin wovây'paa-ídí, i-á hánhay wänbo t'âhkí báyékí hay'i namuu waagibá. Christ-ádí wí'dá' ímuudího ná'in únpoe'o. ¹¹ Jôesi Tádá-á báyékí tsonkhuu imáa, hedi iví kay-á hánhay wänbo wí'ûnhándepí. Hamân.

Peter-di ovâysengitu'an

¹² Silas-dá naa díkhäge'nân ná'in ta'nin'ay wâyta'námídí. Naa dînhanginná i-á nanbí tí'ûu páadé'i gínmuu'in häädi waa háa ûnk'hây'ä' waa ikanhondi'. Naadi wâyta'do wâykweewaasenwaatu'amídí, hedá háyú naa dînhanginná'nin Jôesi Tádáví ta'gennin sígísehkanä i'gedi wâytu'â'amídá, hediho téegi t'aagi iwe úvítsaasa'í.

¹³ In Babylon bú' iwe'in méesate'in t'owadi inbi sengitun wovâysan, indá un waagibá Jôesi Tádádí ovâyde'man. Mark-di wá' wovâysengitu'an, i-á naví ay dînmuu waagibá dóchaa. ¹⁴ Wí'ná táye úvísígí'sengitu'â'amí. Un Christ-ví'in ímuu'indá ánshaaginpídíbo' íkwoní.

In Páadé'in Ta'nin John Ita'nannin

John ita'do' i to'wí In Tuu kin nakháwä'iví'gedi

¹ I to'wí hán'oe ts'anpáadébo nayi'iví'gedi naadi wáyta'do', i-á in Tuu kin nakháwä, hedá in wówátsi napäyi'i-ân namuu. Háa i natú'in git'oe, hedá na'inbí'piyá nakeepóedí na'inbí tséedíbo-á áypimû', hedá na'inbí mandidá áytäge. ² Ná'i nawówátsipäyi'i' nakeepóe ihaydi áymû', hedá háa iví'gedi na'in giháhpóe'i-á wé'ge'in t'owa áyt'óe'o'. Ná'i in wówátsi nahándepí'in napäyi'iví'gedi wáytumáa, i-á Yôesi Tádá-ádí na'ân, hedá na'inbí'piyá ipikeeyan. ³ Háa áymû'in hedá háa iví'wedí git'oe'indá un wá' wáytumáa, hedânho un wá' úhanganpúwídí, hedá undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge áyhúuwídí. Hedi ta'gendi Yôesi Tádá-ádí hedá iví ay Jesus Christ-ádí na'inbí wówátsi áyhon. ⁴ Hediho ná'i háäwí i'gedi unbi'piye' wáyta'do' hedânho un wá' t'ähki híhchan bînmá've-ídí.

Yôesi Tádá-ádí gimuudá há'to ívít'aywó'kanhúuwí

⁵ Ná'i hí' náä wáytukankhâymaa'i-á Yôesi Tádáví ay Jesus Christ-ví'wedí git'oe'i namuu. Yôesi Tádá-á wí kohthay waagi'ba namuu, hedá wáyge wänbo wí'únkhúunáhpí. ⁶ Yôesi Tádá-ádí na'inbí wówátsi áyhondi gitúdáho', hewänbo wa' t'aywó'di i'gebo gimändáho', ívívánpihóeyó'o', hedi khuu eedi waagibá giyidi in ta'gen namuu'indá wí'áyhonpí. ⁷ Hewänbo nakohthayná' ni'ge Yôesi Tádá na'ân diwe giyidáho', undádí na'indádí na'inbí wówátsi wé'ge gínmuu, hedá iví ay Jesus-ví ún'p'oe ich'áa'idá dí'owídí na'inbí t'aywó'di t'ähki dînyâa'o'.

⁸ Na'in wên t'aywó'nin wänbo wí'âymaa'pí gin gitúdáho wí'bo ívívihóeyó'o', hedá na'inbí pí'ná kó'yé-á in ta'gendá wí'âymaa'pí. ⁹ Hewänbo Yôesi Tádáví'piye' ívít'aywó'dihäätsi'andáho', idá na'inbí t'aywó'di gínmuu'i dîn'owóyé-í, hedi i yä'dâapíkan íví'andi' dînyâa'amí, gá iví tuu imági waa i'odân, hedá i-á híwó'da'ba i'o'. ¹⁰ Yôesi Tádá ho natú na'in t'owa t'ähki ívít'aywó'do', hediho wáymûu wänbo wí'ívít'aywó'nánpi gin gitúdáho', kindidá Yôesi Tádá ihóeyó'an waagibá gitú', hedá iví hí' na'inbí pí'ná kó'yé wí'âymaa'pí.

2

¹ Naví áyyää, ná'i háäwí i'gedi wáyta'do' hedânho wí'úvít'aywó'nâamípidí. Hewänbo wí to'wí it'aywó'nandáho', wí to'wí ún'ân Yôesi Tádáví páadépiye' igí' i'aywondaa'amídí, i-á Jesus Christ i t'ähki híwó'di namuu. ² Hedi i-ân iví wówátsi imági na'inbí t'aywó'di dîn'owóyé-ídí, hewänbo na'inbí'da'ba yoe, t'ähki t'owaví t'aywó'di dínmuudân.

Yôesi Tádá áytaadá iví tsontuu áy'a'ginnamí

³ Hándidan gínhanginnání ta'gendi Yôesi Tádá áytaa'in? Gá iví tsontuu únmuu'i' áy'a'gindodân. ⁴ Wí to'wí Yôesi Tádá óetaa gin natúdí hewänbo iví tsontuu wí'ôn'a'gindopídá, i-áho wí hóeyó'i namuu, hedá in ta'gen namuu'in iví pí'ná kó'yé wí'imáapí. ⁵ Hewänbo to'wídí Yôesi Tádáví tuu únmuu'i' ón'a'gindodá ta'gendi pín ta'ge haydi óeséegi, hedi kindidân gínhanginná i-ádí gimuu'in. ⁶ Hewänbo to'wên ditú'nin Yôesi Tádá-ádí dimuu'in, indá dínkhây'ä' inbí wówátsi dâyhúuwí'in Christ iví wówátsi iho' waagibá.

⁷ Un wâyséegi'in, ná'in tsontuu natú'nin ívíséegíhúuwí i'gedi wáyta'do'in ts'aamin wínamuupí, indá in páadédíbo bînmáa'in namuu, i hí' ho ít'oe'ibá namuu. ⁸ Hewänbo ná'in tsontuu náä wíyá wáyta'dodi ts'aamin waagi'inbá namuu, gá áy'a'gindodáho i khuu nakhanmán waagibá gínpo'dân, hedá i kodí'di ko namuu'i-áho nakeepo'. Ta'gendi Christ ná'in tsontuu-á i'a'ginnan, hedá un wá' bîn'a'gindo'.

⁹ Wí to'wí nakohtayná' ni'ge iví wówátsi ihon gin natúdí, hewänbo iví tí'úu páadé'i it'aydá, i-á wa'di khuu i'gebo nayi'. ¹⁰ To'wên ná'in tí'úuwín páadé'in dâyséegí'in, indáho nakoná' ni'ge diyí', hedího inbí pí'ná khó'yé háäbo in ta'ge'in p'öe iwedi ovâyhänge'amí'i' wíðây máapí. ¹¹ Hewänbo wí to'wí iví tí'úu páadé'i' it'aydá khuu iwebo na'än. I-á khuu i'ge nayidi wí'ünhanginnáhpí wépiye' namännin, gá wí tsí't'aa'i waagibá ünkhüünândân.

Háa in wé'ge'in t'owa Yôesi dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waa in t'owa i dâyséegí'in wíðínkhây'ähpí ovâyhi'amí'in

¹² Naví áyyää, naadi wâyta'do gá Christ i'annin namuudi unbí t'aywó'di únmuu'i wovây'owóyéðân. ¹³ Un tádá'indá, naadi wâyta'do' gá i to hân'oe ts'anpáadébo nayi'i' bîntaadân. Un e'nündá, wâyta'do' gá i Penísendi ho bînt'andân.

¹⁴ Un áyyää ímuu'in, wâyta'nán gá Yôesi Tádá bîntaadân. Un tádá'indá, naadi wâyta'nán gá i to hân'oe ts'anpáadébo nayi'i' bîntaadân. Un e'nündá, wâyta'nán gá undá íkayðân, hedá unbí pí'ná khó'yé-á Yôesi Tádáví hí'-á kay'indidá bînmáa, hedá handidá i Penísendi-á ho bînt'an.

¹⁵ Wíwovâyhi'amípi unbí wówátsi bînhüuwídí háa in t'owa Yôesi Tádá dâytaapí'in inbí wówátsi dâyhon waagibá, hedá i yä'dâapí' háäwí indá ovâyhi'andi-á wíwovâyhi'amípi. Wí to'wí ná'i híwó'pí' namuu'i' óehí'andáho Yôesi Tádá pín ta'ge haydi wí'óeséegípi. ¹⁶ Kinnân in Yôesi Tádá dâytaapí'in díví'o': Háa inbí túu'ú iwe diwänpichaa waagi kaygi'di díví'amí'in dida', hedá háäwí t'ähki dâymû'i-á wá' kaygi'di-á dida', hedá inbí háäwí shánki híwó'di dínmuu waagi díchaaqi dívíyengi'o'. In Yôesi Táda dâytaapí'innânho ha'wâa díví'o', hewänbo kí'bi tsiyekandá Yôesivi'wedi wína'ähpí. ¹⁷ Háa ná'in Yôesi Tádá dâytaapí'in díví'o' waa dínkhangít'óe, hedá t'ähki ná'i híwó'pí' háäwí kaygi'di dida'i-á wá' nakhangít'óe. Hewänbo to'wên háa Yôesi Tádá natsopó' waa díví'o'indá hânhay wänbo t'ähki diwówayéeni.

Christ-ví hânbi ho na'ä'

¹⁸ Naví áyyää, náäho i t'ä'gi thaa tso'wa na'ä'. Wovâytu'anho Christ-ví hânbi na'ä', hedí náäbo báyéki kí'min dikeepo'. Kin napo'di gínhanginná náäho i t'ä'gi thaa tso'wa naná'nin. ¹⁹ Ná'in t'owadá ta'gendi na'inbí'näpiye'in wídimuupídí na'in díyoe'an. Na'inbí'näpiye'in dimuudáho', na'indádíbo dívíwóyí'níwän. Hewänbo indá na'in díyoe'an dihaydi nakeepóe wí' wänbo in diwedi na'inbí'näpiye' wínamuupí'in.

²⁰ Hewänbo undá in waagi'in wí'ímuupí. I to'wí shánki híwó'di namuu'idi i Yä'dâa'i P'owäähäq wovây mági, hedího un t'ähki in ta'gen namuu'in ünhanginná. ²¹ Naadi ná'in ta'nín wâyta'do gá in ta'gen namuu'in ünhanginnândân, ünhanginnáhpídá yoe, hedá wá' ünhanginná wí to'wí in ta'gen natú'di-á wí'ihôeyó'opí'in. ²² To-an wí hôeyó'i namuu? Gá wí to'wí natú'di-ân Jesus-á wínamuupí'in i to'wí Yôesi Tádadí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. Wí to'wí ha'wáagi'i namuu'idá wí'gíndíbo Yôesi i Táda-á dí hedá iví ay-á dí ovâynoegi'o', hedího Christ-ví hânbi' namuu. ²³ Wí to'wí natú'dí Jesus-á Yôesi Tádáví ay wí'ünmuupí'in, i-á Yôesi Táda wänbo iví pí'ná khó'yé wí'imáapí. Hewänbo wí to'wí natú'dí Jesus-á Yôesi Tádáví ay únmuu'indá Yôesi Táda wá' iví pí'ná khó'yé imáa.

²⁴ Hewänbo undá háäwí páadé úvít's'anwhäyü ihaydibo' ít'oe'i' ünkhây'ä' unbí pí'ná khó'yé bînmá've-í'in. Han úví'odáho Yôesi Táda-á dí hedá iví ay-á dí wé'ge ímúní. ²⁵ Hedí Yôesi Tádáví ay-á iví tuu imági in wówátsi nahánde'pí'in na'in dípägít'óe'in.

²⁶ Wáy wên t'owa dida' in ta'gen namuu iwedi wovây yâ'amí'in, hedánkun ná'in ta'nín wâyta'do'. ²⁷ Hewänbo Yôesi Tádadí i Yä'dâa'i P'owäähäq wovây mági, hedá unbí pí'ná khó'yébo bînmáa, hedího wí'üntáypí wíyá to'wídí Yôesivi'gedi wovây há'amídí, gá i Yä'dâa'i P'owäähäq dá háäwí t'ähki wovây há'odân, hedí i háäwí wovây há'o'i-á ta'gen namuu, wên hôeyó wänbo wínamuupí. Hedího ünkhây'ä' Christ-á dí wé'ge ímúní'in, háa i Yä'dâa'i P'owäähäq adí wovây há'an waabá.

28 Naví áyyää, háa otú waa Christ-ádí wé'ge únkhây'ä? ímúní'in, hedânho owáy i wíyá nakeepóe ihaydi wí'íkhuwôeda'ípídí, hedá wôeda'di iví'wedí wí'úvíkaakwomá've-ípí. 29 Únhanginná Christ-ân híwó'da? i'o'in, hediho únhanginná wá? t'ähki to'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonnindá Yôesi Tádávi'wedí di'âypuýä'in.

In Jesus-ví'piye? dívíwhâyunde'indá Yôesi Tádávi'ây dimuu

3

1 Bí'ánshaa'an Yôesi Tádádí na'in báyéki díséegí'in, hedi báyéki díséegídânkun iví ây kin dítu'o?. Hedi ta'gendi iví ây-ânkun gimuu. Hediho in to'wên Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá wídínhanginnáhpí háawin gimuu'in, háawi i namuu wânbo wídínhanginnáhpídí. 2 Un wâyséegí'in, tobá nää Yôesi Tádávi'ây gimuu wânbo?, wa'di wínahanginnáhpí háawin gipuwagít'óe'in. Hewânbo ná'indá gínhanginná: Christ nawáy'ää ihaydá i waagi'iná gipúwí, gá ta'gendi háawi i namuu waagi'ây múní'dân. 3 To'wên t'ähki ná'in napúwí'in pín ta'ge haydi dâytsíkha'máa'indá yä'dâapíkan t'ähki iwedi dívíyâa'o?, háa Christ iwedi iyâa'an waagibá.

To'wên Yôesi Tádávi'ây únmuu'in wídívít'aywó'kanhonpi

4 To'wên t'ähki dívít'aywó'kanhonnindá Yôesi Tádávi' tsonṭuu dâyyoegi'o?, hedi iví tsonṭuu ônyoegi'andáho t'aywó'ninho namuu. 5 Únhanginná Christ ho nää oepáa k'aydipiye? na'ää'in t'owa t'ähkíwí t'aywó'di ovâyýää'amídí, hedi i-á wên t'aywó'nin wânbo wí'imáapí. 6 To'wí wânbo Christ-ádí nayi'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, hewânbo wí to'wí it'aywó'kanhondi-á háawi Christ namuu'in ta'gendi wínaka'póya'pídá ta'gendi wí'óetaapí.

7 Naví áyyää, to'wên háädi waa in ta'ge'in p'ôe i'ge dimännindá'mân inbí wówátsi ta'ge dínmuu, Christ-ví wówátsi únmuu waagibá. Hediho wí'úvímäänípí to'wídí wânbo in ta'gen namuu iwedi wovâyýää'amídí. 8 Penísendi páadé iwedibo? it'aywó'kanhon, hediho to'wên háädi waa dívít'aywó'kanhonnindá Penísendiví'in dimuu. Hedi Penísendiví tsiyekan ônhánú-ídí-ânkun Yôesi Tádávi'ây nää oepáa k'aydipiye? na'ää. 9 Wí to'wí ta'gendi Yôesi Tádávi'wedí na'aypuýä'i-á wí'it'aywó'kanhonpi, gá Yôesi Tádávi'wedí wówátsi ts'aamin ikê'dân, hediho Yôesi Tádávi'wedí na'aypuýädi wí'únkoedipí háädi waa it'aywó'dikanhúuwídí. 10 To'wên inbí wówátsi ta'ge dâyhonpídí háa inbí tí'úuwín páadé'in dâyséegípídí Yôesi Tádávi'in wídímuupí. Hedi kindidânho nahanginná wé'in t'owa Penísendiví'ây únmuu'in hedá wé'in Yôesi Tádávi'ây únmuu'indá.

Yôesi Tádávi'ây únmuu'in dívíséegímáa

11 Ná'innân namuu in hí? ít'oe'in páadé iwedibo?: Gínkhây'ä? wí'ná táye ívíséegíhúuwí'in. 12 Wígínkhây'ähpi Cain waagi'iná gimúní'in. I-á i Penísendiví' únmuu, hedânkun iví tí'úu ihay. Hedi háadan Cain-di óhay? Gá iví tí'úu-á iyä'dâakanhondân, hewânbo i-á híwó'pídá? i'o?.

13 Hediho tí'úuwín páadé'in, in Yôesi Tádá dâytaapí'indi wovây'taydáho?, wí'ítsika'yêenípí, "Háadan hêe dít'ay?" 14 Na'inbí tí'úuwín páadé'in âyséegídího gínhanginná chu'in waagi'iná gimú'de wânbo nää-á in wówátsi ts'aamin'ây máa'in. Wí to'wí iséegímáapí'-á wa? chu'i waagi'iná namuu. 15 To'wên inbí tí'úuwín páadé'in dínmuu'in dâyt'ayhonnindá t'owa t'akhânu'in waagi'iná dimuu, hedi un únhanginná wí to'wí nat'owat'akhânut'óe'i-á in wówátsi nahândepí'in wí'imáapí'in. 16 Christ iví wówátsi na'in gimuu'di imági, hedânkunho gínhanginná háawin in kodi'nin séegí namuu'in. Hediho na'in wá? gínkhây'ä? gikhây múní'in na'inbí tí'úuwín páadé'ingí'-á na'inbí wówátsi'ây máänídí.

17 Wí to'wí híwó? hay háäwí iví wówátsi i'amígí? únkw'ôndá, hedi iví tí'úu páadé'i háäwí úntáydi imúndedi, hewânbo wa'di iví pí'ná khó'yé wínasehkanätaachanpo'pídí

óekhäge?namídí, ti ná?i to?wí ta?gendi Yôesi Tádáví séegí iví pí?ná khó?yé imáa? Hedân yoe. 18 Naví áyyää, séegí i?gedi wí?íwíwänpidahí?má?ve-ípi, hewänbo híwó?di háäwí iví?odibo? áykeeyami in ta?gennin séegí áymáa?in.

19-20 Hedi in séegí áymáadáho gínhanginná in ta?gen namuu?in wá? áymáa?in, hedá háädi wänbo Yôesi Tádáví?piye? ívibée ihaydá áyîngipídibo na?inbí pí?ná khó?yé gicháa-í. Ma?di wáyyedí gicháa idi dítu hchänukhây máa waagi, hewänbo Yôesidá na?inbí shánkí hay?i namuudi na?inbí ánshaa ûnhanginná, hediho i-á ûnhanginná ná?in séegí áymáa?in, i-á háäwí t'ähkí ûnhanginná.

21 K'ema?in, Yôesidi wídítuchänukhây máapi?in na?inbí pí?ná khó?yé gicháadáho?, iví?piye? ívibeedí há?to gikhuwôeda?í, 22 hedi háäwí namúni wänbo áydaa?andi-á áyhónde?, gá iví tsontuu áy?a?gindodân hedá háa íví?o?indidá áyhíhchandóá. 23 Hedi ná?innân iví tsontuu ûnmuu: Gínkhây?ä? iví ay Jesus Christ-ví?piye? ívíwhâyú-í?in, hedá idá díyôn waagibá wí?ná táye-á íviséegíhúuwí. 24 To?wên Yôesi Tádáví tsontuu ôn?a?ginhonnindá i-ádí wé?ge dimuu, hedá i-á indádí bá namuu, hedi ná?in gínhanginná gá iví Yä?dâa?i P'oewáahâa dímgidân.

In to?wên ditû?nin i Yä?dâa?i P'oewáahâa dâymáa?indá bîntayí?ní

4

1 Un wâyséegí?in, t'ähkí to?wên ditû?nin Yôesigí? dívíhée?o?in wí?úvíwhâyú-ípi. Páadé bîntayí?ní ûnhanginpúwídí tigú ta?gendi Yôesiví P'oewáahâa dâymáa?in, gá báyéki dihôeyó?in wáyyé t'ähkí dikw'ôndân, indá Yôesi Tádáví tukhe?min dimuu gin ditû?. 2 Wâytukankhây máa hádídi ûnhanginnání?in háa Yôesiví P'oewáahâa dâymáa?in háa yoe: To?wên t'ähkí t'owaví páadépiye? ditû?nin Jesus Christ i nat'owapaa?iví?piye? dívíwhâyunde?indáho Yôesiví P'oewáahâa dâymáa. 3 Hewänbo to?wên t'ähkí Jesus-ví?gedi han wídívíhí?máapi?indá Yôesiví P'oewáahâa wídây máapi. In to?wên kí?min dimuu?in Christ-ví hânmin waagi?in bá dimuu. Ho wovâytu?an ná?in kí?min dikä?ä?gít?óe?in, hedi náa wéngé t'ähkí diyího?.

4 Naví áyyää, undá Yôesi Tádáví?in ímuu, hedi to?wên hôeyódi ditû?nin Yôesi Tádáví tukhe?min dimuu?indá bînt'anho?, gá i Yä?dâa?i P'oewáahâa unbí pí?ná khó?yé bînmáadân hedi i-á shánkí nakay i Penísendiví?wedi, ná?i Penísendi-á in Yôesi Tádá dâytaapi?inbí pí?ná khó?yé dâymáa. 5 Ná?in hôeyó?in dimuu?indá Yôesi Tádá dâytaapi?indá? dimuu, hedânho in wé?ge?in Yôesi Tádá dâytaapi?in dimuu?in waagibá dívíhée?o?, hedá in t'owa dâyt'óyande?indá Yôesi Tádá dâytaapi?in wá? dimuu. 6 Hewänbo na?indá Yôesi Tádáví?in gimuu, hediho in to?wên i dâytaa?indi na?in dînt'óyande?, hewänbo in to?wên iví?in dimuupi?indá wídînt'óyandepí. Handidân gínhanginná wé?in in ta?gen dívíhée?o?in dimuu?in hedá wé?in in hôeyóda? dívíhée?o?in dimuu?indá.

Yôesi Tádá iví áy ûnmuu?in iséegí, hedânho indá wá? dínhây?ä? wí?ná táye dívíséegíhúuwí?in

7 Un wâyséegí?in, wí?ná táye íviséegíhúuwí, gá in séegí Yôesi Tádáví?wedi na?ädân, hedi to?wên t'ähkí in séegí dâymáa?inda Yôesi Tádáví?wedi di?áypuyä, hedá Yôesi Tádá-á dâytaa. 8 Yôesi Tádá-á naséegít?óe?i namuu, hediho to?wên dâyséegíhonpí?indá Yôesi Tádá wídâytaapi. 9 Kinnân Yôesi Tádádí dînkeeyan díséegí?in: I-á iví wí? ayda? ûn?ándi? isan náa oepáa k'aydipiye? hedânho in kodí?nin wówátsi dímgánídí. 10 Kindidân gínhanginná háawin in séegí namuu?in: Tobá na?indi Yôesi Tádá wí?áyséegípi wänbo?, idá na?in díséegídí iví ay náa oepáa k'aydipiye? isan iví wówátsi imáánídí na?inbí t'aywó?di gínmuu?i dîn?owóyé-ídí.

11 Un wâyséegí?in, ha?wâagidi Yôesi Tádádí na?in díséegídânho na?in wá? gínkhây?ä? wí?ná táye íviséegíhúuwí?in. 12 To?wídí wänbo hânhay wänbo Yôesi Tádá wí?óemû?pi, hewänbo wí?ná táye íviséegídá i-á na?indádí namuu, hedá iví séegí idi dímgá?i-á na?inbí pí?ná khó?yé gínsômä?.

13 Kindidân gínhanginná Yôesi Tádá-ádí wé'ge gimuu'in hedá i-á na'indádá: Idi iví Yä'dâa'i P'oewaahâa dímägi. 14 Hedá wá' âymû' iví ay isannin t'ähki t'owaví aywondi dínmúnídí, hedího í'gedí t'owa t'ähki âyt'ôe'o'. 15 T'ähki to'wên in t'owaví páadépiye' ditû'nin Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, Yôesi Tádá indádí namuu hedá indá i-ádá. 16 Hedího giháhpóe hedá ívíwhäyunde Yôesi Tádádí díséegí'in. I-ân naséegít'óe, hedí to'wên in séegí dâyhonnindá Yôesi Tádá-ádí dimuu hedá i-á indádá. 17 Hedí owáy ihay thaa t'owa háa híwó' háa híwó'pí díví'annin ovâykeekw'ódi ihaydi, in séegí na'inbí pí'ná khó'yé ho gínsôedá wíghuwôeda'ípí, gá wa' nää oepáa k'aydi giyidibo Christ waagi'ba gipóedân. 18 Yôesi Tádá âyséegídáho wí'âykhuwôeda'ípí, hedí ta'gendi pín ta'ge haydi i âyséegídí na'inbí khuwôeda' gínyâapo'. Hewänbo âykhuwôeda'dáho ta'gendi pín ta'ge haydi wí'âyséegípí, hedího tuchänu í'gedí íví'ánshaa'o'.

19 Yôesi Tádádí páadébo na'in díséegí, hedánkun in séegí âymáa. 20 Wí to'wí natúdí, "Naadi Yôesi Tádá dóséegí," hewänbo iví tí'úu páadé'i' it'aydáho', wí hôeyó'i namuu. Iví tí'úu páadé'i' imunde'i' iséegípídí, há'to Yôesi Tádá óemúndepí' wänbo-á óeséegí-í. 21 Hedí ná'in in tsontu Christ-di dímägi'in namuu: To'wên Yôesi Tádá dâyséegí'indá dínkhây'ä' inbí tí'úuwín páadé'in wá' dâyséegíhúuwí'in.

5

1 Jesus-á i to'wí namuu Yôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. To'wên ná'in dívíwhäyunde'indá Yôesi Tádáví'wedí ho wíyá di'âypuýä, hedí to'wên i Tádá dâyséegí'indá, iví ây wá' dâyséegí. 2 Yôesi Tádá âyséegídá hedá iví tsontu ây'a'gindodá, handidânho gínhanginná iví ây wá' âyséegí'in. 3 Hedího iví tsontu ây'a'ginhondi âykeeyo ta'gendi i âyséegí'in. Iví tsontu-á wähpade wí'ûnkháapí ây'a'ginnamídí, 4 gá to'wên t'ähki Yôesi Tádáví'wedí wíyá di'âypuýä'indá dínkoedidân i yä'dâapí' nää oepáa k'aydiwi namuu'i dâyt'aanídí. Hedí na'inbí whäyü gínmuu'idânho git'ampo'.

Yôesi Tádádí iví ay Jesus-ví'gedí dítu'an

5 To'wí iwähäyundedi Jesus-á Yôesi Tádáví ay namuu'in, idá'mânho i nää oepáa k'aydiwi yä'dâapí' namuu'i' óet'ande'.

6-8 Jesus Christ-ân nää oepáa k'aydipiye' na'ää'i' namuu, hedí p'oedi óep'ó'p'oe'an hedá iví ûnp'oe-á ich'áa. Na'ää iví ûnp'oe ich'âanídí, p'oedi óep'ó'p'oe'amídída'ba yoe. I Yä'dâa'i P'oewaahâadân dítu'o ná'in ta'gen namuu'in, i-á ta'ge natukanyidi. Hedího ná'in poeyedi wéhpêe tuüda' dâymáa: I Yä'dâa'i P'oewaahâa-á i p'oe-á hedá i ûnp'oe-á. Hedí indídá Jesus Christ-ví'gedí na'in dínhangin'ândo'. 9 Háa t'owadi dítu'o waa ívíwhäyunde', hewänbo háa Yôesi Tádádí dítu'o waa shánkí gínkhây'ä' ívíwhäyü-i'in, iví hí'-á shánkí ûnchá'muudi, hedí idânho iví ay Jesus-ví'gedí dítu'o'. 10 To'wên Yôesi Tádáví ayví'piye' dívíwhäyunde'indá inbí pí'ná khó'yé dínhanginná háa Yôesi Tádá natú waa ta'gen namuu'in. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví hí' wí'ônwhäyundepí'indá wí hôeyó'i waagibá óepa', háa idi iví ayví'gedí dítu'annin wídívíwhäyundepídí. 11 Hedí kinnân Yôesi Tádádí na'in dítumáa: In wówátsi nahándepí'innânho dímägi, hedí iví ay âytaadiho kí'min wówátsi âymáa. 12 To'wên Yôesi Tádáví ay Jesus inbí pí'ná khó'yé dín'ännindáho kí'min wówátsi dâymáa. Hewänbo to'wên Yôesi Tádáví ay inbí pí'ná khó'yé wídín'ánpí'indáho kí'min wówátsi-á wídâyamáapí.

Yôesi Tádádí wówátsi nahándepí'in dímägi

13 Naadi un Yôesi Tádáví ayví'piye' úvíwhäyunde'in ná'i t'ähki wáyta'do' hedânho ta'gendi ûnhanginnánídí in wówátsi nahándepí'in ho bínmáa'in. 14 Hedí háädi Yôesi Tádáví'piye' ívíbéedí ívíyûusu'amídí, háa nada' waagi'i háäwí gida'po'di, ta'gendi gínhanginná Yôesi Tádádí dín'tóyande'in. 15 Hedí háäwí gida'po'di dín'tóyande'in gínhanginnâdi, gínhanginnân wá' háäwí âydaa'andi' ho dímä'in.

16 Wí to'wí iví méesatewi tí'ûu páadé'i' it'aywó'dodi imû'di, hewänbo in t'aywó'nin i'o'indá hã'min wínamuupídi in wówátsi nahándepe'i'n diwedi óeyâa'amídi, ná'i to'wí k'i'min t'aywó'nin i'andigi' Yôesivi'piye' ônyûusu'amí, hediho in wówátsi óemääní. Hewänbo wên t'aywó'nin nayi', indá in wówátsi nahándepe'i'n diwedi wovâyâyâa'amí'in namuu, hedi naa wó'tû'pí wí to'wí hã'min t'aywó'nin i'andi bînyûusu'amí'in. 17 T'ãhkí yã'dâapí tsiyekan ívi'o'i-á t'aywó'didã' namuu, hewänbo wên t'aywó'nin nayi' hã'min wínamuupí in t'owa in wówátsi nahándepe'i'n diwedi ovâyâyâa'amí'in.

18 Gínhanginná to'wên Yôesi Tádávi'wedi di'âypuyã'indá hãädi wänbo wídivít'aywó'kanhonpí'in, gá Yôesi Tádávi ay Jesus-di ovây'âyînmáadân, hediho i Penísendi wí'ûnkoedipí ovâyhónídi. 19 Gínhanginná na'indá Yôesi Tádávi'in gimuu'in, hewänbo to'wên t'ãhkí in Yôesi Tádá dâytaapí'in dimuu'indá i Penísendidi ovâytsomáa. 20 Hedá wá' gínhanginná Yôesi Tádávi ay náä oepáa k'aydipiye' na'ää'in, hedi idi ka'powa dímgá hedânho i ta'gendi Yôesi namuu'i âytáa-ídi. Hediho ná'i ta'gendi Yôesi namuu'i-ádi wé'ge ívihon, iví ay Jesus Christ-áda wé'ge gimuuđi. I-ân i ta'gendi Yôesi namuu, hedi íbá in wówátsi nahándepe'i'n napäyi'i namuu.

21 Naví áyyää, i hãäwí in t'owa inbí yôesi dínmuu waa dâychããmáa'iví'wedá bí'âyîngi'an.

In Eedi'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di in to'wên ovâyta'nannin ovâysengitu'an

¹ Naa wí méesatewí p'ó'dé'dí' omuu'ídi wáyta'do' un, wí kwee Yôesi Tádádí wóede'mandi' hedá uví ây-á. * Ta'gendi naadi un t'ähki wâyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'ähki in to'wên in ta'gen namuu'in dâytaa'indidá wá' wovâyséegí. ² Na'indi wâyséegí in ta'gen namuu'in na'inbí pí'ná khó'yé âymáadi, hedá hânhay wänbo t'ähká âymá've-í.

³ Yôesi Tádádá hedá Jesus Christ, i Tádáví ay ûnmuu'idá ta'gendi díséegídi na'inbí'piye' gínsehkanápúwí, hedá séegísehkaná na'in dímäáni, hedá díkhäge'namí ánsaaginpidíbo gikwo'nídi.

In ta'gen âyséegí, hewänbo naadida'ba yoe, t'ähki in to'wên inamuu'in bînhûuwí hedá wí'ná táye-á úvíséegíhûuwí

⁴ Naa hânho ohíhchanpóe dínhanginpóedí wáy wên unbí ây in ta'gen namuu'in dâyhonnin, Yôesi Tádá natsonpóe waagibá. ⁵ Hedí nää kó'ôe, naadi wên tsontu'u namuu i'gedí wînta'do', indá páadé iwedíbo' âymá'in. Ná'in tsontu'u-á ts'aamin wínamuupí, hedí kinnân namuu: Wí'ná táye ívíséegíhûuwí. ⁶ Na'inbí wówátsi Yôesi Tádáví tsontu'u ûntú' waagibá âyhondáho', kindídi âykeeyo' in séegí âymá'in. Hedí ná'in tsontu'u páadé iwedíbo' ít'o': Iví séegí wóegé unbí wówátsi bînhûuwí.

⁷ Nää-á t'ämäpiye' báyéki diyí', indá in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí ovâyyâa'o', indá wídívíwhâyundepí Jesus nat'owapaa'in hedá íbá i Yôesi Tádádí óesóge'i t'owa ovây'aywoenídí namuu'in. To'wên kí'min dimuu'in in t'owa in ta'gen namuu'in diwedí dâyyâa'o'indá hedá Christ-ví hánmindá dimuu. ⁸ Hedího bípi'âyíngi'an hedânho hääwí úví'andi wí'únpedéé-ípídi, hedá t'ähká Yôesídi wovâymäánídi wovâykhây'o'i bînhóní.

⁹ To'wên háa Christ-di díhá'annin namuu'in diwedí dívíhänge'annin hedá wídâyhonpí'in, indá Yôesi Tádá inbí pí'ná khó'yé wídâymäapí. Hewänbo to'wên háa Christ-di díhá'an waa dâyhonnindá, Yôesi Tádá-ádi hedá íví ay-ádi wí'gíndíbo inbí pí'ná khó'yé dín'än. ¹⁰ Wí to'wí unbí'we napówádí wovâyhá'amídí hewänbo Christ-ví háhkan ûnmuu'in imáapídá, wívîntsudemäänípí wovâyhá'amídí, hedí namän dihaydá wívîntu'âamípí, "Yôesídi wóepahûuwí." ¹¹ To'wên kin óetu'annindá óekhäge'máa íví yä'dâapíkan i'amídí.

I t'ä'gi hí' John-di ovâyta'nandi'

¹² Wa'dí báyéki wíyá hääwí wáytu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dótá'namí'in. Naa ochanpo' unbí'piye' opuwämú-í'in, hedí ívímú' ihaydí wé'ge ívíhéé'amí, hedí handídi shánki gíhíhchanpúwí.

¹³ I kwee uví tí'ûu úmuu'i Yôesi Tádádí óede'mandíví âydi wóesengitu'an. †

* **1:1** Wáy wên t'owa dí'ände ná'i kwee-á ta'gendi wí kwee wínamuupí, hewänbo wí méesate-ân namuu, hedá íví ây-á in méesate'in t'owa-á dimuu. † **1:13** Iví tí'ûu-á ma'dí wíyá méesate-ân namuu, hedá in áyyä-á in méesate'in t'owa-á dimuu.

In Powage'in Ta'nin John Ita'nannin

John-di i to'wí ònta'nandi' óesengitù'an

¹ Naví híwó'di k'ema Gaius, ta'gendi wíséegí'i' unmuu. Naa wí méesatewi tsondi omuu'idi ná'in ta'nin wínta'do'.

² U wíséegí'i', dáyyúusu'o háawí t'ähkí híwó' úpúwídí, hedá uvi túu'údá híwó'dá unchaa-ídá uvi pí'ná k'ó'yé híwó' unchaa waagibá. ³ Wên méesate'in tí'úuwín páadé'in naa dínpówádí dín't'òekán in ta'gen namuu'in nâamâa'in hedá nâahonnindá, hedi ná'idi hânho díhíhchannan. ⁴ In to'wên naví ây waagi'nbá dimuu'in in ta'gen namuu'in dâyhondi naa dínhanginpo'dí, hânho ohíhchanpo', hedi wíyá háawídí wânbo shánkí wídíhíhchandopí.

Gaius híwó' i'an

⁵ U wíséegí'i', háawí wânbo t'ähkí háa úkhây'ä' waa bikanhon in méesate'in tí'úuwín páadé'in híwó' ovây'âyíngi'odi, tobáháa ovâytaapí'in dimuu wânbo'. ⁶ Ná'in tí'úuwín páadé'indi in méesate iwe'in t'owa náwe dikw'ó'nin uvi séegí úmuu i'gedi ho ovây't'òe'an. Híwó' bikanhon inbí p'óegé dimän dipiye' ovâykhäge'dodi, hedi kin bikanhondi Yôesi Tádá nâahíhchando'. ⁷ Indá dimän t'owa Christ-ví'gedi ovâyhangin'ânnamídí, hedá háäbo-á in dívíwhâyundepí'inbí'wedi wídâyhóndepí. ⁸ Hediho na'indá gínkhây'ä' ná'in tí'úuwín páadé'in âykhäge'namí'in, hedi handidi wé'ge ívít'òe'amí in ta'gen namuu i'gedi t'owa âyhangin'ânnamídí.

Diotrephes híwó'pí i'an, hewänbo Demetrius-á híwó'di-á i'o'

⁹ Naadi wên háawên uvi méesate'in t'owa dovâyta'nan, hewänbo naví hí' dínmuu'in Diotrephes-di wídínséegí'anpí. I-á inbí p'ó'dédí' namúní'in óehí'an. ¹⁰ Hediho owáy naa opówá ihaydi t'ähkí háa i'an ni'gedi wây'ánshaakannamí. I-á na'inbí'gedi yanákí ihée'o', hewänbo iví hí' únmuu'i wí'unchä'muupí. Hewänbo kin i'o'in wa'di ihay wí'únmuupí, shánkí wânbo p'ándíkí' ikanhon, in méesate'in tí'úuwín páadé'in Yôesi Tádáví tuu wóegé dipóya'nin wí'ovâyséegí'hóndepí, hedá in wé'ge'in méesate'in ná'in dipóya'nin ovâyséegí'amí'in dida'in wânbo-á idi ovâykhâa'o', hedá idá oe méesate iwedá ovâykhèhpiyende'.

¹¹ U wíséegí'i', in to'wên híwó' dívítsiyekanhonnin waagi'ba unmúní, in híwó'pí' dívítsiyekanhonnin waagá yoe. To'wên híwó' dívítsiyekanhonnindá Yôesi Tádáví'in dimuu, hewänbo in to'wên híwó'pí' dívítsiyekanhonnindá wídínhanginnáhpí háawi i namuu'in.

¹² T'ähkídíbo Demetrius-ví'gedi híwó'da' dívíhée'o', hedi nakeepo' in ta'gen namuu'in imáa'in. Na'in wá' hanbá híwó' iví'gedi ívíhée'o', hedi u úhanginná ná'i gitú'di-á in ta'genbá namuu'in.

I t'ä'gi hí' John-di ònta'nandi'

¹³ Wa'di báyéki wíyá háawí wítu'âamí'i' dómáa, hewänbo wó'da'pí ná'in ta'nin diwe dóta'namí'in. ¹⁴ Hewänbo naa ochanpo' hanwaapídíbo wímúní'in hedi ihaydá wé'ge ánhée'amí.

¹⁵ Ánshaaginpídíbo' íkwó'ní. Uvi k'ema'in náwe diyí'indi wóesengitù'an. Udá naví k'ema'in owe diyí'indá wí'íngin ovâysengitù'âamí.